TOMVS SECVNDVS,

CONTINENS SECVNDVM SCRIPTVM Angelici Doctoris. D. Thomæ de Aquino ordinis Prædicatorum super tertio & quarto Sentẽtiarum, ad Reuerendiss. Dñm. D. Fr. Hannibaldum Hannibaldensem Romanũ eiusdẽ ordinis. S. R. E. tt. ss. Duodecim Apostol. presbyt. Card. nuper iussu Sanctissimi in CHRISTO Patris, & Domini nostri. D. PAVLI Quarti Pont. Max. reuisum, emẽdatum, atq; impressum.

ROMAE M. D. LVI.

Ad PAVLVM Quartum die Ascensionis
Christi in Pont. Max. electum,
F. Modesti Biliotti ord. Præd.
Epigramma.

Dum iussis Christi pares redeuntis ad astra
Qui tibi Paule suas pascere iussit oues.
Hæc ignota diu, comperta volumina Thomæ
Non secus ac quædam florida prata paras.
Huc velut in pastum cōmissos dirigis agnos
Porrigis hæc miti pabula larga gregi.
Qui satur his herbis & Thomæ numine fretus
Insidias poterit rite cauere lupi.
Te Duce postremo conscendet culmen Olympi
Quo tecum, Pastor, pascua sancta leget.

INDEX PRINCIPALIVM CONCLVsionum & Propositionum magis notabilium, quę in hoc Tertio & Quarto scripto D. Thomæ continentur secundum alphabeticum ordinem.

A

A ante N.

B ante E.

C ante O.

D ante I.

Generatio

I ante O.

I ante R.

I ante V.

L ante A.

L ante E.

ceptum

V ante N.

Votum

Explicit index huius secundi tomi.

Errata quæ ex typographorum incuria in hoc secundo tomo accidisse reperta sunt.

Folio 198. colūna 2. linea.2. impropriam lege in propriam.
Fol. 215. col.4. lin.42. cęteris patribus.lege cęteris paribus.
Fol. 223. col.4. lin.41. extra necessitatem. lege ex necessitatem
Fol. 234 col.4 lin.21 efficaciam,lege,efficientiam.
Fol.246 col.4 lin 33 est affectiuo,lege,est affectiui.
Fol.253. col.2 postilla secunda lin.7.habetur.lege non habetur.
Fol.277. col.4. lin.38 in formis.l.informis
Fol.279. col.4 l.5.et 6 oportet simpliciter,licet interfit morbus ,non tamen simpliciter cognitus.Lege sic,oportet,Similiter licet idem sit morbus,non tamen similiter cognitus.
Fol.287 col.4 lin.28 Valentino.l. Valentiniano
Fol 289 col.3 lin.3 in adultis in quibus.l.in adulto in quo
Fol.295 col.1 lin.20 aut.l.vt
Fo.300 col.1 lin.21 non sunt.l non,sed sunt
Fol.309 col.3 lin.36 cum.l.tamen
Fol.310 col.3 lin.11 generet.l.genere
Fol.313 col.2 lin.6 intentionem.l. intensionem
Fol.315 col.1 lin.26 principale.l.principalis.Et.c.2.li.15 et 16. incorrigilem.l.incorrigibilem
Fol.316 col.1 lin.8 excōicato.l.excommunicati
Fol.318 col.4 lin.30 si defectus.l.nisi defectus
Fol.322 col.4 li 4.et 5 concratam.l.consecratam
Fol.323 col.4 lin.7 Diffinitio.l.Diuisio ibidem.l.22.quædam.l.quendam
Fo.330. col.4 lin.15 ad matrimonium.l.ad mulierem
Fol.340 col.3 lin.1 nec fractor.l.nec est fractor
Fol.344 col.1 lin.33 redire ad personam.l.redire ad primam
Fol.349 col.1 lin.4 est propter.l.est semper
Fol.353. col.2 lin.30 huiusmodi subiacent.l hmōi non subiacent
Fol.355 col.1 lin.12 ꝙ genitus.l.quod generans
Fol.357 col.1 lin.36 communis.l.cōmunius
Fol.358 col.4 lin.23 sed frustra per.l.sed frustra esset
Fol.362 col.4 lin.29 si ęternarum.l.si temporalium
Fol.371 col.1 lin.26 inquantum voluntate.l.inquantū voluntas
Fol.372. col.1 lin.25 modos quo.l.modos quibus

Scriptum D. Tho. de Aquino ordinis prędicatorum super tertio sententiarum ad Hannibaldū Episcopum Cardinalem.

Prologus.

SI habes brachium sicut Deus, & si voce simili tonas, circunda tibi decorem, & in sublime erigere, & esto gloriosus, & speciosis induere vestibus. Iob. 40. Infirmus homo in sui conditionis principio duplici dignitate praeditus fuit, scientia. s. & virtute. Scietia. s. vt Deum cognosceret, & seipsum, necnō & alias creaturas. Ecclesi. 17. Cor dedit illis. s. hominibus excogitādi, & disciplina intellectus repleuit illos. Creauit illis scientiam spiritus. Virtute vero, vt seipsum contineret, & alia gubernaret. Sap. 10. Eduxit illum de limo terre, & dedit illi virtutem continendi omnia. Per peccatum vero in vtroq; lęsus est: nam & virtus eius est infirmata. Sap. 9. Infirmus homo, & exigui tēporis, & cognitio obscurata. Iob. 14. Nos quippe inuoluimur tenebris. Vnde conuenienter ei subueniri non poterat, nisi per scientiam infallibilem & virtutem indeficiētem, quę est Dei Filius. 1. Cor. 1. Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam. Sapientia vero Dei secundum seipsam, propter eius altitudinem, est hominibus incognita. Ecclesi. 1. Sapientiam Dei praecedētem omnia qs inuestigabit? Virtus vero diuina, ratione suae immensitatis, erat hominibus formidanda. Iob. 23. Nolo multa fortitudine contendat mecum, ne magnitudinis suae mole me praemat, & ideo vt homini conueniens adhiberetur remedium, voluit Dei Filius naturam humanam assumere, vt homo hominibus subueniret. Ipse ergo qui in natura diuina est virtus, secundum humanam naturam est brachium, quo genus humanum est saluatū. Esa. 40. In brachio suo congregabit agnos. Luc. 1. Fecit potētiam in brachio suo. Psal. 43. Brachium corū non saluauit eos, sed dextera tua, & brachium tuū. Sed ipse Dei Filius, qui in diuina natura est sapientia genita, Verbum Patris, secundum naturam assumptam voci cōparatur. Verbum enim in voce, est Filius in carne, vt August. dicit. Ipse ergo Dei Filius incarnatus nobis ostenditur cum dicitur. Si habes brachium sicut Deus, & voce simili tonas. De qua voce Canti. ii. scriptum est. Sonet vox tua in auribus meis, & Psal. 17. Intonuit de coelo dominus, & altissimus dedit vocem suam. Et recte hac voce dicitur intonare, quia ante Christi aduentum diuinę sapientiae sacramenta hominibus obscure, & in quodam susurrio proponebantur. Iob. 4. Porro ad me dictum est verbum absconditū, & quasi furtiue suscepit auris mea verba susurrii eius. Sed per Christum huiusmodi sacramenta clare sunt hominibus patefacta. Matth. 28. Docete omnes gen. bap. eos &c. & in Psal. 61. dicitur. Vox tonitrui tui in rota. Gl. Tonitrui. i. aperta in rota totius mundi. In Filio autem Dei incarnato tres substantiae inueniuntur. s. diuinitas, corpus, & anima. Diuinitas quidem amicta est humanitatis decore, Psal. 91. Dominus regnauit de. indu. est, ideo ad exprimēdum incarnationis mysterium dicit. Circunda tibi decorem. De quo. s. humanitatis decore dicitur in Psal. 44. Speciosus for. prę fi. ho. Et sponsa in canti. 1. Ecce tu pulcher

es dilecte mi,&decorus.Corpusvero sub limatum est in crucis patibulo.Ioã. 12. Ego ... tatus fuero a terra, oĩa tra ham ad me ipm,& Ioã. 3. dicitur. Sicut exaltauit Moises serpentem in deserto, ita oportet exaltari filiũ hominis, Et in huiusmodi pręmium dotatus est incor ruptiõis gloria.Psal.20.Gloriam,& ma gnum decorem impones sup eum.Quã tum ergo ad passiõis supplicium dicit, In sublime erigere.Quantum ad gloriæ præmium,Esto gloriosus. Anima vero virtutibus,& gratiis ornatur.Ioã. 1. Vi dimus eum quasi vni.a Pa.ple.gratiæ, & veri.Esa.4.Appręhendent septem mulie res.i.septem dona Spũssancti virum vnũ .i.Christum:& ideo dicitur,Speciosis in duere vestibus.Esa.61. Induit me vesti mentis salutis,& indumento iustitiæ cir cũdedit me.Prouer.31.Fortitudo,& de cor indumẽtum eius.His etiam vestibus Christus suam spõsam.i. fidelem animã decorat.Ezech. 16.Vnxi te oleo.s. gra tia Spiritussancti, & vestiui te discolori bus.i.variis virtutibus.Et de his per or dinem magister in hoc.iii.tractat.s.de sa cramẽto incarnationis,de mysterio pas sionis,de virtutibus,& donis, quibus & Christus plenus fuit,& fideles animos re plet. Diuiditur aũt liber iste in partes duas.In prima determinat de diuina in carnatione.In scda vero determinat de virtutibus, & donis Filii Dei incarnati. 23.dist.Pria diuiditur in duas partes.In prima determinat de Dei incarnatione, secundo prosequitur conditionem Filii Dei incarnati.6.distin.Prima in tres.In prima determinat de incarnatione, ex parte assumẽtis,quis sit,in secũda ex par te assũpti qd sit,dist.ii.in tertia ex par te vtriusq; cuiusmodi sit,dist.5.Prima in tres.Primo ostendit incarnationem au thoritate Apostoli.In secunda ostendit quæ persona fuerit incarnata,quæ inci pit ibi,Diligenter. In tertia vtrum Pa ter,vel Spiritussanctus potuerit incar nari ibi.Si vero quæritur,quę diuiditur in duas,quia primo ostendit veritatem, secundo obiicit in contrarium,& soluit ibi.Sed forte aliqui. Illa pars quæ inci pit,Diligenter,diuiditur in tres. In pri ma ostendit qualiter Filius fuerit incar natus.s.quia decebat Deum,vt in sapien tia,in qua omnia condiderat, sicut dici tur in Psal. 131. in eadẽ omnia restau raret.In secũda ostendit quare Pater nõ fuerit incarnatus,quia.s.non est ab alio, sicut Filius,quę icipit.ibi.Iõ etiã Filius. In tertia quare Pater, & Spiritussanctus non fuerit incarnatus,vt.s.idem esset in diuinitate,& humanitate Filius,ibi. Sed solus Filius in carne missus est. Illa pars in qua obiicit in cõtrarium quę icipit, Sed forte,diuiditur in duas.In pria obii cit ꝙ Pater,& Spiritussanctus incarnati fuerunt,cum indiuisa sint opera Trinita tis.In secunda respondet, quia incarna tionem est tota Trinitas operata, sed ta men est tantum ad Filiũ terminata, quæ incipit ibi.Ad quod dicimus.

Distin. Prima.

Cum venit igitur ple

nitudo temporis &c.

Quęstio vnica.

Circa partem istam quæruntur quinq;.
Primo vtrum Deus potuerit incarnari.
Scdo vtꝝ cõgruũ fuerit eum incarnari.
Tertio vtrum vna persona potuerit si ne alia incarnari.
Quarto vtrũ Pater, vel Spiritussanctus potuerit incarnari.
Quinto vtrum tres personę vnam po tuerint assumere naturam.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur,& vide tur ꝙ non fuerit possibilis incar natio.Omne vnibile est possibile ad vnionem, omne autem possibile ad vnionem,

19. vnionem, est per motum seu passionem
a ic. ad vnionem reducibile a priori agente
vel mouente. sed Deo nihil est prius, nec
mutari, nec pati potest. ergo non potest
vniri. Præterea. Quorum non est pro-
portio non est possibilis vnio. sed inter
creatorem, & creaturam nulla est ꝓpor
tio, propter distantiam infinitam. ergo
non est possibilis eorum vnio. Præte-
rea. Magis conuenit creatura cũ crea
tura, quia in aliquo genere propinquo
vel remoto, q̃ creatura cum creatore,
quæ in nullo conueniunt gñe. sed Deus
non potest facere ꝙ duo cõtraria, quo-
rum vtrũq; est creatum, simul in eodem
vniantur. ergo nec ꝙ creatura creatori.
Contra. Non videtur maioris difficul
tatis duas personas in vna natura existe
re q̃ duas naturas in vna persona. sed si-
mul plures personæ diuinæ in vna natu
ra existunt. ergo similiter plures naturę
in vna persona possunt vniri. Præte-
rea. Aut est ex defectu creaturæ vel
creatoris ꝙ non possint vniri. sed nõ est
ex defectu creatoris, quia sic non esset sũ
me perfectus, nec ex defectu creaturæ,
quia sic non esset perfecta eius obedien-
tia ad creatorem. ergo creaturæ, & crea
toris vnio est possibilis. Ad hoc dicen-
dum est ꝙ quando aliquid est quod secũ
dum aliquid sui sonet perfectionem, &
secundum aliquid imperfectionẽ, exclu-
so quod imperfectionis est, secundum id
quod perfectionis habet, Deo est possibi
le, quia tantum id absolute Deo est ipos
sibile, quod implicat contradictionem,
quia hoc nihil est quod in defectũ diui-
næ potentiæ sonat, quia diuina potẽtia
deficere non potest. Vnio autem nõ nisi
ratione partialitatis, & materialitatis re
spectu eius quod ex eis effectum est, im-
perfectionem includit, quia ratio partis
& materiæ est ratio imperfecti. Sed im-
perfectio incarnationi diuinæ non con-
uenit. Hac igitur subtracta, incarnatio
quæ est diuinæ personæ ad humanã na-
turam vnio, Deo erit possibilis, non ta-
men ita ꝙ ex humana, & diuina natura
aliquid vnum sicut totum ex partibus
constituatur, vt homo ex anima & cor-
pore, & ideo cõcedendum est ꝙ Deus po
tuerit incarnari. Ad id quod obiicitur
in cõtrarium, Quod vnibile est, est possi
bile ad vnionem, dicendum ꝙ Deus dici
tur vnitus, non per relationem existen-
tem in ipso, sed in creatura, sicut est de
aliis relationibus temporalibus de Deo
dictis. Vnde dicitur vnibilis, non per ali
quam potentialitatem quæ sit in ipso,
sed in creatura, & sic nec per motum, vel
passionem suam vnitur, sed per motum,
vel passionem creaturæ. Ad secundum
dicendum est ꝙ duplex est proportio.
Vna secundum mensurationem quãtita
tis ad inuicem: Vnde cum mẽsura sit rei
mensuratæ, vel terminatæ, erit tantum
inter res finitas terminatas, & talis non
potest esse inter Deum, & creaturam de
qua procedit argumentum. Est alia pro
portio quæ est ordinis habitudo, & hęc
est inter res ordinatas ad inuicem, vt in-
ter agens & patiens, inter formam & ma
teriam, potẽtiam & actum, & hęc potest
esse inter finitum & infinitum, quãdo fi-
nitum ad infinitum ordinatur, alioquin
Deus non posset agere in creaturã, nec
creatura pati a creatore, & talis sufficit
ad vnionem. Ad tertium dicendum,
quod dupliciter aliqua conueniunt. s.
in aliquo cõmuni, & iterum in ordinis
habitudine. Maior autem, vel minor cõ
uenientia in vnitate alicuius communis
non facit ad maiorem, vel minorem ra-
tionem vnionis in aliqua persona: quia
sic magis essent vnibiles duę animę, quã
anima cum corpore, quod est falsum.
Sed maior & minor conuenientia in or
dinis habitudine confert ad vnionẽ pso-
næ, sicut apparet in anima & corpore.
Vnde quãuis creatura magis conueniat

cum aliqua creatura in aliquo cõmuni,
non tamen sequitur si non potest vniri
cum aliqua creatura, ꝙ non possit vniri
cum creatore.

In alio Articulus secundus.
script. AD secundum sic proceditur, & vi-
vt hic. detur ꝙ non congruat Deũ incar-
3. p. q. nari: Natura. n. humana, cum sit fi-
1. ar. 1. nita, Deus potest facere aliquod maius.
o. 4 c6. sed eo quod se maius est, potest huma-
c. 40. na natura reparari, vt videtur, p̃sertim
49. 53. si a Deo sit hoc ordinatum. ergo non
54. & fuit aliqua necessitas incarnationis diui
55. op. næ propter reparationẽ generis huma-
2. c. 5. ni. Præterea. Qui potest satisfacere
Op. 3. de maiori peccato, potest de minori. sed
tract. 2 peccatum actuale est maius q̃ originale,
c. 15. 16 cum plus habeat de ratione voluntarii
& 17. sine qua non est ratio peccati. cum ergo
Io. r. l. homo possit pro mortali satisfacere,
7. o. multofortius potest pro originali, & sic
idem quod prius. Præterea. Sicut
est vitupabile nimia elatio, ita & nimia
humiliatio. sed tanta est humiliatio quã
do Deus fit homo quanta est elatio qñ
homo appetit esse Deus. ergo cum nul-
lum vituperabile Deum deceat, non de-
cet Deum esse hominem. Ad opposi-
tum. Infinitam potentiam, sapientiã, bo
nitatem, decet se per effectum infinitum
manifestari. sed nullus effectus Dei infini
tus est, sed solus Deus. ergo congruit vt
effectui suo conferret vt esset Deus.
Præterea. Sapien. 8. dicitur. Sapientia
vincit malitiam. sed per malitiam pro-
priam, & diaboli humanum genus deie
ctum est, quantum deiici potuit. ergo p
sapiẽtiam debuit exaltari quãtum exal
tari potuit. ergo natura humana vniri
debuit filio Dei, quia sic exaltata est q̃tũ
potuit exaltari. Ad hoc dicendum ꝙ
potissima ratio quare Deus incarnatus
est, secundum sanctos, siue secundum cõ
gruentiam, est reparatio generis huma-
ni. Vnde post lapsum decuit Deum in-
carnari ne nobilissima creaturarum, vi-
delicet homo frustraretur suo fine. i. bea
titudine, ad quam creata erat, qua se pri
uauerat per peccatum: Cum enim, secũ-
dum Ansel. homo teneretur satisfacere
de peccato, & satisfacere non posset, cũ
peccator ad satisfaciendũ indignus red-
datur, nec etiam alia creatura, quia to-
tum suum esse Deo debet, nedum pro
alio aliquid soluere possit, ideo ad hoc
ꝙ satisfacere deberet, & posset, decebat
eum esse Deum, & hominem, Deum, vt
posset, hominem, vt deberet. ergo post
lapsum decebat Dei Filium incarnari.
Ad illud ergo quod obiicitur incontra
rium, dicẽdum est ꝙ nulla res particula
ris creata poterat fieri melior, q̃ tota
humana natura, quę habet quandam ra
tionem infinitatis, ex hoc ꝙ est in infini-
tum communicabilis per generationẽ.
Hoc autem ꝙ satisfacit, oportet aliquid
particulare esse, cum satisfactio sit per
actionem quæ non est nisi rei particula-
ris. Præterea. Dato ꝙ melior sim
pliciter fieret, quia creatura esset, totum
quod posset per se Deo deberet. vñ non
relinqueretur sibi ꝙ pro alio satisface-
re posset. Prӕterea. Cum in statu pri-
mo homo acceperit quędam quæ sunt
supra naturam suorum principiorum. s.
impassibilitatem, & originalem iustitiã,
perfecte eum reparare est ad gradum su
per naturam suam eleuare, & ideo hoc
solum conditori naturę fuit possibile,
qui naturas instituit, & in ea gradus or
dinauit. Ad secundum dicẽdum, ꝙ q̃- 3 p
uis peccatum actuale habeat plus de vo su. a
luntario q̃ originale. tamen originale o. o
priuat maius bonum. s. bonum naturæ, 10.
quæ potentior est q̃ persona, cuius bo- 28. o
num per peccatum actuale priuatur. 11. a
Peccatum autem habet remediũ ex par 23.
te boni quod aufert per satisfactionem
quæ est quædam redditio debiti. Sed ex
parte culpæ, quam ratione voluntarii
sequitur,

sequitur, habet remedium per gratiam, & sic est difficilius satisfacere pro originali quam actuali. Vel dicendum, secundum alios, quod non sufficit purus homo satisfacere de mortali, nisi præsupposita fide passionis Christi ex cuius virtute satisfactio efficaciam habet. Ad tertium dicendum quod hominem appetere esse Deũ, est ex præsumptione, & ideo est peccatũ, sed quod Deus sit homo est ex charitatis amore, & ideo non est vituperabile.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic. q.2. ar 1.3. p. q.3. ar 4.0. Tertio quæritur, vtrum vna persona possit sine alia incarnari, & videtur quod non. Sicut essentia est vna trium personarum, ita & operatio. sed assumptio est operatio Trinitatis. ergo oium erit vna assumptio. ergo omnes assumẽt vnam naturam. Præterea: Dicit Damasc. quod in diuinis omnia vnum sunt, præter generationem, & ingenerationem, & processionem. sed incarnatio Dei nullũ horum est. ergo cum tres personæ communicent in incarnatione, & sit vna incarnatio, incarnabuntur reliquæ. Præterea. Maior est vnio quæ est per gratiam vnionis, quam quæ est per gratiã adoptionis. sed per gratiam adoptionis nõ potest alicui vniri vna psona sine alia. ergo nec per gratiam vnionis, & sic non potest vna sine alia incarnari. Contra. Maior est distinctio rei, & rationis, quam quæ est rationis tantum. sed distinctio personarum est distinctio rei, & rationis. ergo maior est ea quæ est pure rationis. sed Deus omnia quæ creat non creat vna ratione. ergo cum vna psona incarnatur, non oportet quod reliqua incarnetur. Præterea. Incarnatio includit in suo intellectu missionem. sed potest vna psona mitti sine reliqua. ergo potest vna psona incarnari sine reliqua. Ad hoc dicendum est quod quando aliqua duo in aliquo cõueniunt, & in aliquo differũt, si aliquid vnitur alicui eorum rõne eius in quo conueniunt, oportet quod reliquo vniatur: non autem si ei vnitur ratione eius in quo ab alio distinguitur. Cum igitur personæ diuinæ vniantur in essentia & distinguantur in proprietate psonali, non oportet quod si vni earum vniatur aliquid in persona, quod reliquæ vniatur, & ideo, cum natura humana sit vnita Filio in persona, non in natura, non propter hoc oportet quod alii vniatur. Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur dicendum quod assumere, duo importat, videlicet operationem & terminum operationis, quamuis autẽ in operatione tota Trinitas sit operata assumptionem, tamẽ est ad solum Filium terminata. Ad secundũ dicẽdũ quod incarnatio gñonem includit in suo intellectu, quæ proprietas psonalis est ipsius Filii, quia facta est icarnationis vnio in persona Filii, quæ per generationem constituitur, quamuis incarnatio non sit eius æterna generatio. Ad tertium dicendum, quod vniri personã per gratiam adoptiõis, est eam per eius effectum vniri, in quo tota Trinitas communicat: Et ideo tota Trinitas vnitur. Sed vniri per gratiam vnionis est vniri in persona, cuius personalis proprietas non est toti Trinitati cõmunis, & ideo non oportet quod tota Trinitas vniatur.

Articulus quartus.

Ad quartum sic proceditur, & videtur quod Pater carnem assumere non potuerit: Minimum enim inconueniens, secũdum Ansel. est Deo impossibile. sed, si Pater carnẽ assumeret, sequeretur inconueniens, vt. s. essent in Trinitate plures Filii. ergo Pater carnẽ assumere non potuit. Præterea. Opposita non possunt coniungi in eodem. sed innascibilitas, quæ est proprietas Patris, opponitur natiuitati, per quam Filius de virgine carnem sumpsit. ergo pater nõ potuit carnem assumere. Præterea. Missio Filii, vt i litera dicitur, est ipsa incar- In alio script. vt hic. q.2.ar. 3.3.p. q.3.ar. 5.o.

natio. sed pater non potest mitti, vt dicit August. in lib. de Trini. ergo nec incarnari. Sed contra. Humana natura non magis distat a patre q̃ a Filio. Si ergo potuit vniri Filio, similiter potuit vniri, & patri. Præterea. Eadem dignitas est patris & Filii. sed posse assumere carnem ad dignitatem Filii pertinet. ergo & patri competit. Respon. Dicēdum ꝙ dupliciter dicitur Deus aliqd posse. Vno modo de potentia absoluta .s. secundum se considerata, & sic potest omne illud quod contradictionem non implicat, & quod non vergit in defectū potentiæ facientis: quod enim contradictionem implicat fieri non potest, eo ꝙ seipsum destruit, defectus autem in diuinam potentiam non cadit. Alio modo dicitur Deus posse aliquid de potentia ordinata .i. considerato ordine diuinæ sapiētię, & sic Deus dicitur posse oē illud quod ordinatum est per suam sapientiam, vel ordinari potest: qđ enim de se inordinationem dicit Deo non est possibile, sicut peccare, eo ꝙ ordinatum non potest esse. Quod vero de se inordinationē non dicit potest esse ordinatū, & ideo a Deo fieri potest, q̃uis forte diuina sapientia aliter ordinauerit, sicut non est impossibile Deo saluare aliquē, quāuis non sit prædestinatus. Patrem autem incarnari, neq; contradictionem implicat, neq; defectum aliquem patris sonat: Vnde est possibile de potentia absoluta. Similiter ēt nō importat de se aliquam inordinationem, quāuis non sit ordinatum a diuina sapientia vt ita fiat, & ideo etiam de potentia ordinata est possibile patrem incarnari: nō quia ita ordinatum sit, sed quia ita per diuinam sapientiam ordinatum esse potest, & eadem ratio est de Spiritusancto. Rationes vero quare magis congruum fuit Filium incarnari in litera tanguntur.

Ad primum ergo dicēdum, ꝙ esse duos Filios in Trinitate ab ęterno est de se inconueniens, & simpliciter impossibile: vergeret enim in confusionem personarum. Sed esse in Trinitate vnum Filium ab æterno in deitate, & alium ex tēpore in humanitate non esset inconueniens, si ita fuisset per diuinam sapientiam ordinatum, & propterea pater potuisset carnem assumere, sine hoc quod Filius esset sicut Adam carnem habuit, & Filius non fuit. Ad secundum dicēdum, ꝙ innascibilitas patris opponitur natiuitati ęternę, non autem natiuitati temporali quæ est respectu alterius naturæ, & ꝓpterea sine natiuitate posset carnem assumere, vt dictum est. Ad tertium dicendum, ꝙ incarnatio Filii dicitur missio, quia ipse est ab alio. Patris autem incarnatio, si foret, missio nō esset, quia ipse pater ab alio non est.

Articulus quintus.

AD quintum sic proceditur, & videtur ꝙ tres personę non possint assumere vnam naturam: Si enim tres personæ assumunt vnam naturā humanam, aut in vnitate quæ teneat se ex parte assumentis, vel assumpti. sed non potest esse in vnitate assumentis, quia illa vnitas vel est naturæ vel personæ. nō potest esse vnitas naturæ in quantum cō ueniunt personæ, quia sic transiret natura in naturam, nec vnitas personę, quia sic tres personę essent vna persona, nec potest esse ex parte assumpti, quia assumere est ad se sumere. oportet igitur ꝙ assumatur in alterius vnitatem. cum ergo non sit aliqua vnitas in qua possit vna natura a tribus personis assumi, tres personæ non possunt vnam naturā assumere, & hoc est quod Ansel. dicit in lib. de concep. virg. Plures personæ nō possunt assumere vnum eundem hominem. Præterea. Vniens & vnitum communicant sibi in idiomate, vt dicit Damas. ergo si tres personæ assumunt vnam na

turam

In alio script. vt hic. q. 1. ar. 4. 3 p. q. 3. ar. 6. o.

turam humanã, vnus homo erit pater, & Filius, & Spiritussanctus. ergo pater esset Filius & Spiritussanctus, & ecõuerso, quod est impossibile, quia si sic, esset confusio idiomatum. ergo impossibile est ꝙ vna natura sumatur a tribus. Praeterea. Si tres personę assumerent vnũ eundem hominem, aut vnica aut pluribus vnionibus. sed nõ vnica, quia sic in vna natura cõueniunt diuina in qua nõ est facta vnio, nec pluribus, quia sic essent plures incarnationes. ergo impossibile est ꝙ vna natura personis pluribus vniatur. Contra. Gratia imitatur naturam. sed naturaliter tres personae cõueniunt in vna diuina natura. ergo per gratiam vnionis poterũt in natura vna humana conuenire. Praeterea. Humana natura habet ꝙ sit assumptibilis, ex eo ꝙ est ad imaginem. sed simul est triũ personarum vna imago. ergo simul potest a tribus assumi. Ad hoc dicendum, ꝙ assumere est aliquid adse sumere, sicut dictum est. Si ergo tres personę assumerent naturam humanam, oporteret ꝙ in suamvnitatem assumerent: Ista autem vnitas non põt eẽ nisi vel vnitas naturae cõmunis, hoc est diuinę, & hoc est impossibile, quia sic natura transiret in naturam. Aut vnitas propria vniuscuiusꝙ, quę est vnitas personalis, & sic in ꝓpriã vnitatem vniuscuiusꝙ personae posset ipsam quęlibet persona assumere, loquẽdo de potentia absoluta, quia non est maioris potẽtiae Filius ꝙ̃ pater, vel Spiritussanctus. Sed non est de potentia ordinata, qua aliquid ordinatum est, cum vnius personae incarnatio ad reparationem mille mundorum sufficeret secundum ordinem diuinae sapientiae .s. qua aliquid ordinari potuit: quãuis alii contrariam opinionem teneant propter rationem primo positam. Ad primum ergo dicendum est ꝙ si assumerent vnam naturam tres personae in vnitatem personae, non oporteret ꝙ essent vna persona, quia assumerent impropriam pſonae vnitatem, secũdum quã quęlibet est vna, etiam ab alia distincta: & quod dicit Ansel. ꝙ non possunt assumere vnum hominem, intelligendum est vnum hominẽ .i. vnam personam humanam, & nõ vnã naturam. Ad secundum dicendum, ꝙ cõmunicatio idiomatum intelligitur respectu naturę alterutrius, vnde pręedicta positione facta, hic homo non communicaret filio in idiomate patris, sed solum in idiomate humanae naturae. Ad tertium dicendum ꝙ vnio secundũ rem prout relatio est, esset vna ex parte humanae naturae, quia accidẽtia eiusdẽ speciei impossibile est in eodem multiplicari secundum naturam: sed secundũ rationem intelligentem tres personas hac relatione referri secundum pluralitatem personaꝝ, essent plures ex parte ipsarum personarum.

Expositio tex.

Plenitudo temporis.

Sciendum ꝙ tempus incarnationis dicitur plenitudo temporis literaliter intelligendo, quia tempus praefinitum a Deo de incarnatione impletum est. Factum est de muliere &c. Christus dicitur factus de muliere, non secundũ diuinam naturã, sed ſm humanã, ſm quã est natus de muliere, & mulier nõ importat hic corruptionem, sed sexus designationem. *In alio script. vt hic. Gal. 4. l. 2. co. 1.* Factum sub lege &c. Sciendum ꝙ Christus non dicitur esse sub lege quantũ ad metum legis, vel quantum ad causam, quia sic omnes in peccato nati sunt sub lege, sed quantum ad obseruantiam legis. Vt eos qui sub lege erant redimeret &c. Christus dicitur eos qui sub lege erant redimere, quia eis pręedicauit non quin venerit ad alios redimendum. Hęc est mulier euangelica de qua Luc. 15.

Sciendum ꝙ diuina sapientia mulier dicitur non propter fragilitatem, sed propter fecunditatem. Ecclesi. 24. A generationibus meis implemini: Nec eãdem Trinitatem in specie columbę &c. Sciendum ꝙ columba illa potest dupliciter considerari, vel inquantum res est quędam, & sic pertinet ad totam Trinitatẽ vt eius effectus, vel secũdum ꝙ est signũ, & hoc modo tãtum ad Spiritumsanctũ pertinet, cuius inuisibilis missio designatur per aduentum columbę.

Distin. Secunda.

Et quia in homine tota humana natura &c.

Distinctio tex.

Postq̃ determinauit magister de incarnatione ex parte assumentis, hic intendit determinare de ea ex parte assumpti, & diuiditur in partes tres. In prima ostẽdit quid sit assumptum, in secũda quale fuerit quod fuit assumptum, in tertia ostendit quo agente assumptum formatum sit, quarta dist. ibi. Cum vero incarnatio verbi &c. Prima in duas: quia primo ostẽdit quid sit assumptum, quia humana natura integra ex suis partibus constat: in secũda determinat ordinem assumptionis. ibi. Assumpsit Filius Dei animam, & carnem &c. Prima in duas. In prima ostẽdit humanam naturam integram ex suis partibus esse assumptam: in secunda excludit errorem, ibi. Errant igitur &c. Assumpsit Dei Filius animam, & carnẽ. Diuiditur hæc pars in duas. In prima ostendit ordinem naturæ: in secũda ordinem temporis. ibi. Si autem quęritur.

Articulus primus.

Quęstio vnica.

In alio script. vt hic. 3. p. q. Hic quęritur primo, vtrum humana natura fuerit præ aliis assumptibilis, & videtur ꝙ nõ, quia deo a creaturis infinite distanti non magis approximat vna creatura q̃ altera, quia infinito nihil est maius. sed non nisi propter maiorem propinquitatem aliquid dicitur magis alio assũptibile. ergo omnes creaturæ sunt ęqualiter assumptibiles. 4. ar. 1. o. 4 cõ. c. ss. ad. 3. & ad 4. Præterea. Sicut dicit August. ad Volusianum. In rebus mirabilibus tota ratio facti est potentia facientis. ergo non est maior ratio ex parte assũpti quare vnũ sit magis reliquo assumptibile. Præterea. Sicut ait Greg. Quanto in angelo natura est subtilior, eo magis in illo imago Dei insinuatur expressa. cum ergo p imaginem aliquid habeat ordinem ad assumptionem, angelica natura magis est assumptibilis q̃ humana. Sed contra. Deus facit semper quod melius est, & magis congruum. cum ergo assumpsit humanam naturam. ergo maiorem habuit congruitatem ad assumptionem. Præterea. Assumptio est actus diuinæ personæ habentis distinctionem secundum originem. sed nulla natura creata habet personam distinctam origine, nisi natura humana. ergo eam magis conuenit assumi q̃ aliam naturam. Respon. Dicendum ꝙ assumptibile dicitur aliquid eo ꝙ potest assumi; indicat enim potentiam creaturæ ad assumptionem: Hæc autem potentia est tantum obediẽtiæ. Cum ergo omnis creatura inęquali obedientia se habeat ad suum creatorẽ: Deus omnem creaturam ęqualiter poterit assumere, loquendo de potẽtia absoluta, secundum quã potest quicquid est aliquid, & quod defectum potentiæ non sonat. Loquendo autem de potentia ordinata, sic deus dicitur posse, quod congruit ordinationi suæ sapientiæ, & hoc modo aliqua creatura dicitur alia magis assumptibilis, & quia maiorẽ congruitatem habet ad assumptionẽ, & hoc modo natura humana est prę aliis assũptibilis, cum congruitatem habeat præ aliis quãtum ad tria quæ in assumptione

ne requiruntur. Primo quia in eo ex-
preſſior ſimilitudo inuenitur q̃ in aliis
creaturis:In creaturis enim irrationali-
bus eſt tantum ſimilitudo veſtigii, in an-
Quod gelis autem,& ſi ſit ſimilitudo imaginis
hic. S. ſicut in homine,non eſt tamẽ ita expreſ
D. ſub ſa ſimilitudo, quantum ad aliqua acci-
dubio dẽtalia,ſicut ꝙ anima eſt in toto corpo
uř reli- rę tota,vt Deus in mundo,quáuis forte
quere quo ad eſſentialia in angelis ſit ſimilitu-
appo- do expreſſior. Secundo quantum ad ter
nendo minum aſſumptiõis,quia illa aſſumptio
ly for- terminata eſt in perſonam diſtinctã ori
teaptiſ gine:nulla autem creatura habet talem
ſime aſ perſonalitatem niſi natura humana, &
ſerit.p. ideo ipſa eſt magis aſſumptibilis. Tertio
p.q.93. quãtum ad finem aſſumptionis quia ſic
ar.3.o. pfectio vniuerſi dicitur finis aſſumptio-
nis pręcipuus:Cũ.n.ipſa vltio ſit creata
cum Deus ipſam aſſumpſit, principium
creaturarum vnitum eſt vltimæ creatu-
ræ:Et ideo in hac aſſumptione relucet
figura orbicularis quæ maxime eſt per-
fecta,& ob hoc naturam humanam con
gruit magis aſſumi,& ipſa natura huma
na conuenit cum omni creatura:vñ ho-
mine vnito,quodámodo omnis creatu-
ra vnita eſt. Sicut ſi dicatur finis aſſum-
ptionis liberatio a peccato,quia in irra
tionali creatura peccatum non erat, in
angelo vero erat ſed irremediabile, in
homine vero remediabile, ideo natura
humana,ſecũdum hoc,debebat aſſumi.
Ad primum ergo dicendum,ꝙ diſtantia
Dei,& creaturę infinita eſt ex parte Dei,
& ſic nulla eſt ea maior: Nihil enim põt
eſſe magis diſtans a creatura,q̃ Deus. ſed
ex parte creaturæ eſt finita, quia eẽ crea
turę eſt finitum,& ideo ex hac parte,vna
creatura inuenitur magis diſtans q̃ alia
a Deo, & eſt ſimile ſicut ſi intelligamus
duas lineas quarum vna ſit finita, & alia
infinita. Ad ſecundum dicendum, ꝙ
omne factum,reſpectu potentiæ abſolu
tæ,æqualiter poteſt fieri a creatore. Re-
ſpectu tamen potentiæ ordinatæ,ſecun-
dum quã facit quod cõgruit ordinatio
ni ſuæ ſapientiæ, magis congruit ꝙ ex
vna fiat quod vult facere creator q̃ ex
alia,ſicut iam dictum eſt in ſolutione p-
blematis. Ad tertium dicẽdum,ꝙ di-
uina natura tripliciter cõſideratur. Vel
in ſe,vel in perſona diſtincta proprieta-
te originis,vel prout eſt exemplar vni-
uerſi. Primo modo angelus eſt magis
ad ſimilitudinem imaginis, cum eius na-
tura ſit ſimplicior,& ſubtilior. Secundo
modo,& tertio natura humana magis fa
cta eſt ad ſimilitudinem imaginis, quia
ſic habet inter creaturas tantum perſo-
nam diſtinctam ratione originis, & ha-
bet participationem cum omnibus vni-
uerſi partibus.

Articulus ſecundus.

SEcundo quęritur, vtrum totam natu In alio
ram humanam aſſumpſerit,& videtur ſcript.
ꝙ non:Creatura enim, ex hoc ꝙ eſt vt hic.
ad imaginem,habet ordinem ad aſſum- ar.3.o.
ptionem:in carne.n.eſt tantum ſimilitu 3.p.q.
do veſtigii.ergo ipſa non eſt aſſumpta. 5.ar.1.
Præterea. Ad hoc ꝙ corpus viuifice- & 2.o.
tur,ſufficit ꝙ ei viuificabili principium & ar.3.
vitæ vniatur.cum ergo Deus, qui eſt prĩ o.4.cõ.
cipium vitę,vniatur corpori in incarna c.29.
tione,non oportet ꝙ animam aſſumat. 30.34.
Præterea. Vt dicit Boe. ſpẽs eſt totum prt.35.
eſſe indiuiduorum. ſed natura humana r.1.37
nõ erat totum eſſe Chriſti. ergo nõ fuit & 41.o
in Chriſto vt ſpecies reſultans ex anima De ver.
& corpore. Ad oppoſitum Damaſ. eſt q.20.
qui ait, Quod erat in aſſumptibile erat ar.1 c.
incurabile. ſed totum hominẽ curauit. De vni.
ergo totum hominem aſſumpſit. Præ- ar.1.c.
terea. In ſymbolo Athanaſii dicitur. opu.3.
Perfectus Deus,perfectus homo ex ani tract.1
ma rationali,& hu. car. ſub. ergo perfe- c.20.
ctam & integram naturam humanam 21.24.
Deus aſſumpſit. Ad hoc dicendum, ꝙ & 25.
ſicut ſubtracta vnitate variatur ſpẽs nu lo.1.4.
meri,ita ſubtracta differentia eſſentiali 7.co.1
& 2.

sine eo quod est essentiale res variatur. Cum ergo Deus verum hominem assum pserit, omnia eius principia essentialia, & proprietates resultantes ex principiis eius essentialibus assumpsit. Sic ergo to tam naturam humanam assumpsit. Ad primum ergo quod obiicitur in contra rium dicendum est, quod quāuis secundum se in carne sit tantum similitudo vestigii, tamen secundum suam formam. i. ani mam, cōmunicat similitudini imaginis. Ad secundum dicendū, quod duplex est pri cipium vitæ, effectiuum, & formale. Nō autem sufficit ad hoc quod viuificetur cor pus quod vniatur Deo, qui est principium vitæ effectiuum, sed oportet quod vniatur principio formali, quod est anima, & iō oportebat animam assumere ad corpo ris viuificationem. Ad tertium dicen dum, quod verbum Boe. intelligitur de in diuiduo quod est vnius naturæ tantum, & non de indiuiduo quod est pluriū na turarum.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic. q.2.ar. 1.0.3. p.q.6. ar.1.& 2.0.4. con.c. 44.

AD tertium sic proceditur, & vide tur quod sine medio Deus assumpserit quod assumpsit: Remoto enim me dio quo aliqua coniunguntur, extrema separantur. sed separata anima non fuit dissoluta vnio diuinitatis a carne. ergo non mediante anima caro assumpta est. Præterea. Impossibile est quod per idem medium aliquid vniatur superiori, & in feriori. sed mediante spiritu anima vni tur corpori, vt dicitur in lib. de differen tia spiritus, & animæ. ergo non median te spiritu vnitur suo creatori. Præte rea. Gratia æqualiter respicit tres per sonas, cum sit Trinitatis effectus. si ergo mediāte gratia vnitus est Filius Dei ani mæ, æqualiter tota Trinitas vnietur. Ad oppositum est Augus. ad Volusia. Filius Dei animam rationalē assumpsit, & per eam sibi corpus adaptauit, & ita vnam partē humanæ naturæ assumpsit mediante alia. Præterea. Distantia per aliquod medium vtrique proximum congrue coniunguntur. sed anima pro ximior est Deo quàm corpus, cum sit ad imaginem Dei, spiritus autem quam anima, quia deus spiritus est Ioan. 4. ergo Deus assumpsit corpus mediāte anima, & ani mam mediante spiritu. Ad hoc dicen dum, quod duplex est medium. Medium effi cientiæ, & medium congruentiæ, Mediū efficientiæ duplex. s. faciens vnitum, & fa ciens vnibile. Cum ergo nulla creatura effecerit incarnationem, nihil tali me dio efficientiæ, quod est faciens vnitum Christus assumpsit: sed tamen seruato or dine ad finem vnionis, qui est liberatio a peccatis, corpus assumptibile fuit per animam, & anima per mentem, hoc est spiritum, & corpus, & anima per naturā humanam, & sic fuit ibi medium efficien tiæ faciens vnibile. Loquendo tamen de medio congruentiæ, animam mediante gratia, & corpus mediāte spū assumpsit, quia congruum erat carnem viuificatā, & animam sua imagine insignitā, & gra tia repletam assumere. Ad illud quod obiicitur in contrarium dicendum est quod remoto medio congruentiæ non opor tet quod extrema separentur, & tale mediū fuit anima respectu vnionis corporis. Ad secundum dicēdum, quod æquiuocatur Spiritus: dicitur enim corpus subtile spi ritus, mediante quo anima suas anima les operationes exercet, & hoc spū me diante, anima vnitur corpori vt motor, quāuis īmediate vt forma. Alio modo dicitur spiritus suprema pars animæ, vt mens quæ est imaginis subiectum, & isto spū dicitur anima vt medio vniri Deo. Ad tertium dicendum quod tota Trinitas vniebatur animæ Christi per gratiam inhabitantem, non tamen ad totam Tri nitatem vnio quæ est in persona termi nabatur.

De spū alibus crea. ar. 3. ad 5.

Articulus

Articulus quartus.

In alio scri pt. vt hic. q 2.ar. 3.o. 3. p. q 6. ar. 3. & 4. o. 4. con. c. 44.

AD quartum sic proceditur, & videatur ꝙ incarnatio perfecta non fuerit in instanti. Motus præcedit terminum motus. cum ergo natura humana, & eius conceptio se habeant vt terminus motus, & motus, conceptio præcedit naturam humanam. Prętere a. Quod est vltimum in resolutione est primum in compositione. cum ergo in separatione animæ Christi a carne remãserit vnio diuinitatis ad carnem, hęc vnio præcessit vnionem animæ ad carnem. Præterea. Extremum prius vnitur medio, q̃ alteri extremo. cum ergo sicut iam dictum est, anima quodammodo fuerit medium vniõis diuinitatis ad carnem, prius fuit diuinitas vnita animæ q̃ carni, & sic nõ fuit incarnatio tota simul. Ad oppositum Damas. ait. Simul fuit caro, simul animata caro, simul Dei Verbi caro. Prętere a. Incarnatio fuit operatio Spiritussancti. operatio autem Dei non requirit morã successionis. ergo non fuit successiua incarnatio sed tota simul. Ad hoc dicendũ, ꝙ in incarnatione Christi, neq; cõceptio corporis, neq; creatio animæ, neq; vnio vtriusq; potuit præcedere tẽpore vnionem ad personam Verbi, quia quàm cito est anima, vel corpus, vel coniunctũ, tam cito est hypostasis: natura enim esse nõ habet nisi in aliquo indiuiduo. Aut q̃ remãsisset hypostasis creata carnis, vel aię. vel cõiuncti cũ hypostasi Verbi, & sic in Christo essent duę hypostases, aut per assumptionem esset aliquid consumptũ in natura assumpta, quod esset indecẽs. Et similiter anima, vl corpus nõ potuit prius assumi a Dei Verbo antequam ad inuicem vnirentur ad cõstituendam humanam naturam, quia partes prædictæ sunt assumptibiles ex hoc ꝙ sunt partes humanę naturæ, & ideo ista quatuor simul fuerunt. Cõceptio corporis, & creatio animæ, vnio vtriusq;, & assumptio a Dei Verbo, & sic incarnatio perfecta est in instanti. Ad id quod obiicitur in contrarium ꝙ in motu vbi differunt principium motus, medium, & terminus motus, motus tẽporis ordine præcedit terminum motus. Non fuit autem sic in proposito, quia fuit operatio supernaturalis, & instantanea. Ad secundum dicendum, ꝙ vltimum in resolutione, si terminatur ad eum resolutio, prius est in cõpositione. Non sic autem se habuit vnio deitatis ad carnem vt terminus separationis animæ cum carne, quia hæ duæ vniones non sunt vnius rationis, & ideo nõ oportuit ꝙ prius tempore fuerit talis vnio q̃ animæ cum carne. Ad illud quod vltimo obiicitur dicendum ꝙ extremũ non oportet ꝙ prius vniatur medio congruentiæ, quia nõ propter hoc principaliter vnitur alteri extremo magis q̃ alteri extremo, & tale medium, sicut habitum est, fuit anima in vnione diuinitatis ad carnem.

Expositio tex.

Quod autem humanæ naturæ &c.

Nomine humanę naturæ anima, & corpus materialiter intelliguntur. Errant igitur qui nomine humanitatis. Sciendum est ꝙ per hanc proprietatem, quæ ab eis humanitas dicitur, potest intelligi forma, siue species communis, & talẽ humanitatem qdam dicebant assumptã a Christo, & hoc falsum est. Quod autem euidenter &c. Sciendum est ꝙ magister in alio sensu vtitur verbo Ioãnis q̃ ipse, Ioannes. s. ꝙ non naturam in cõmuni assumpsit, vtpote spẽm. Ioãnes aũt ostendit ꝙ non ex diuinitate, & humanitate vna natura conficitur sicut ex anima & corpore. Neq; enim sanctus &c. Sciendum est ꝙ secundum intentionem

In alio script. vt hic.

I. vt pu ta.

magistri si Christus assumpsisset hominē vniuersalem oporteret ꝙ de oibus eius individuis prædicaretur, secundum intentionem vero Damas. si vna natura resultaret ex vnione diuinæ naturæ & humanæ, quam seruaret hoc nomen Christus, illa natura eēt cōmunicabilis actu vel potentia pluribus, & sic hoc nomen Christus esset prædicabile de pluribus. Omnia autem quæ in nostra na. &c. Et intelligendum est de principiis essentialibus humanæ naturæ, & eius naturalibus proprietatibus: Et tamen prędicant istum visibilem &c. Quod radii solares sparsi per feces non inficiuntur, est quia sol cum eis non cōmunicat in materia, anima autem cōmunicat corpori in materia, non ex qua, sed in qua, & ideo ex coniunctione ad corpus inficitur. Diuinitas autem non communicat cum corpore, neq; in materia ex qua, cum nō sit materialis, neq; sicut in materia in qua, cum non vniatur corpori sicut forma eius.

Distin. Tertia.

Quæritur etiam de carne Verbi &c.

Distinctio tex.

Superius determinauit magister quid in humana natura assumpserit Dei Filius. In hac parte determinat conditionem assumpti, quę diuiditur in duas. Primo determinat veritatem, secundo mouet quasdam dubitationes, ibi. Cum autem illa caro &c. Prima in duas, quia primo determinat assūpti qualitatem ꝙ. s. fuit ab omni contagione, operatione Spiritus sancti immunis: in secundo qualitatē eius ex qua assumptum est, hoc est virginis, ibi. Mariam quoq; &c. quę diuiditur in duas. In prima ostendit eam de omni contagione, & fomite peccati mundatam, & potentiam generatiuam Dei, & hominis sibi collatam authoritate Damasce. in secunda authoritatibus Aug: de fide ad Petrum. Cum autem illa caro &c. Hæc diuiditur in duas, secundum duas dubitationes quas ponit, & soluit. Secunda incipit ibi. Illi autem sententię, quam supra diximus. Prima diuiditur in tres: primo enim mouet dubitationē, secundo soluit eam ibi. Quia ea determinatione &c. tertio ex solutione elicit conclusionem. ſ. ꝙ Christus primitias nostræ massæ assumpsit quæ incipit ibi. Quo circa &c.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

Hic quæritur primo, vtrum beata virgo fuerit in vtero sanctificata, & videtur ꝙ non. Aug. n. ad Dardañ. ait. Sanctificatio, qua singuli efficimur templum Dei, non nisi renatorum est. nemo autem renascitur nisi prius nascatur. ergo nullus habet gratiam sanctificantem antequā nascatur. ergo in vtero beata virgo non fuit sanctificata. Prętere a. Dicit Hiero. Non mihi credas si aliquid tibi dixero quod ex nouo testamento, vel veteri haberi non possit. cum ergo de sanctificatione beatæ virginis in vtero in veteri testamento, vel in nouo nihil dicatur, non est credendum eam in vtero sanctificatam. Præterea. Non tollitur effectus, vł dispositio quādiu suæ causæ coniungitur sicut calor ab aliquo quādiu cōiunctus est igni. sed proles originale contrahit a parētibus. ergo non tollitur a prole quādiu parētibus coniungitur. sed quādiu est in vtero coniungitur parentibus. ergo non potest sanctificari in vtero. Contra.

In alio script. vt hic. o. 3. p. q. 27. ar. 1. & 2. o. quol. 6 ar. 7. c. opu. 3. tract. 2 c. 40.

Hoc quod aliis sanctis legimus esse concessum non est fas dicere tantę virgini fuisse negatum. sed Ioanni, & Hieremię beneficium sanctificationis in vtero legimus esse concessum. ergo non est virgini denegatum. Præterea.

Ecclesia

Ecclesia non solénizat nisi pro aliquo sancto. solénizat autem natiuitatem beatæ virginis. ergo sancta nata fuit. Ad hoc dicendum ꝙ beata virgo, nec ante conceptionem, nec in conceptione ante animæ infusionem sanctificata fuit, quia proprium subiectum gratiæ sanctificãtis est anima, nec in ipso instanti infusionis animæ, quia sic non cõtraxisset originale, sicut nec Christus, & ideo omnibus non conueniret redimi per Christum, sed tantum sanctificata creditur post animæ infusioné, quia hoc aliis sanctis est collatum, Et ideo matri sapiétiæ maxime decuit hoc cõferri, in quã nihil coinquinatũ incurrit, vt dicitur Sap. 7. Ad primum ergo dicendum, ꝙ verbum Aug. intelligitur de regeneratione quæ fit per legem cõmunem, quod notatur in hoc quod dicit, qua singuli efficimur templum Dei, quæ fit per ecclesiæ sacramenta. Ad secundum dicendum, ꝙ quãuis sanctificatio virginis in vtero expressa non legatur in scripturis vete. & no. testa. tamen haberi potest ex his quę ibi leguntur: quia si sanctificati sunt, & Ioannes, & Hieremias qui Christum prænunciauerunt, moltomagis creditur sanctificata virgo, quæ Christum genuit. Ad tertium dicẽdum, ꝙ coniunctio ista prolis ad parentem non impedit, cum sit solũ ex parte corporis, & non ex parte animæ, in qua est peccatum.

In alio script. vt hic. o. 3. p. q. 27. ar. 3. & 4. o. opu. 3. tract. 1 c. 40. & op. 60. c. 3.

Articulus secundus.

Ad secundum sic proceditur, & videtur ꝙ per sanctificationé in vtero non fuerit a fomite liberata. Nihil enim quod ad virtuté promouet ei subtrahendum fuit cui virtutis perfectio debebatur. sed fomes ad virtutem promouet, vnde & Paulo petenti a se stimulum carnis amoueri dictum est, Virtus in infirmitate perficitur. 2. Cor. 12. ergo cum matrem Dei summa virtutis, seu sanctificationis perfectio deceret, fomes ab ea per sanctificationem remoueri non debuit. Præterea. Videtur ꝙ per eam immunitatem a peccato conséquuta non fuerit. Ambro. n. dicit super illud, Spiritussanctus superueniet in te. Superueniens Spiritussanctus in virginem, mentem eius ab omni sorde castificauit vitiorum. hoc autem dicitur pro tempore quo Christum concepit. ergo aliquas sordes vitiorum post sanctificationem in vtero cõtraxit, a quibus post modum mundata est. Præterea. Certitudo impeccabilitatis nõ habetur nisi per iustitiam confirmantem. si ergo beata virgo per sanctificationé in vtero cõsequuta fuisset impeccabilitatem, consequuta etiam fuisset confirmationem, qd non videtur, cum hoc magis pertineat ad secundam sanctificationem, quando in vtero cõcepit saluatorem, vel ad tertiam quando est glorificata. Ad oppositum. Beatæ virgini vltra q̃. aliis sanctificatis in vtero aliquid collatum est. sed gratia sanctificans alios sanctificatos in vtero purgauit a culpa. ergo beatã virginem etiam a fomite totaliter liberauit. Item Bern. in epistola ad Lugd. Canonicos dicit; Puto ꝙ copiosior gratia sanctificationis in beatam virginem descenderit, quę nõ solum ortum eius sanctificauit, sed eam ab omni peccato deinceps custodiuit. Ad hoc dicendum, est ꝙ circa istam quæstionem aliquid est circa quod omnes conueniunt. s. ꝙ per primam sanctificationem fuerit virgo ab originali, & reatu originalis purgata. De emundatione autem eius a fomite, diuersi diuersa loquuntur. Quidam enim dicũt ꝙ per primam sanctificationem fomes ex toto sublatus est, quibus contradicit quod in litera ex verbis Damasce. dicitur, ꝙ in secũda sanctificatione superuenit Spiritussanctus eam purgans, quod non potest intelligi nisi de purgatione a fomite, quia p̃ma actuale

non commisit, vt August. in litera dicit:. Et ideo dicunt alii quod quãtum ad aliqd fuit purgata a fomite in prima sanctificatione, & quãtum ad aliquid fomes remansit, & isti tripliciter diuiduntur. Quidam enim dicunt quod duplex est actus fomitis. s. impellere ad malum, & difficultatem facere in bono. Quantũ ad primũ actum, qui est inclinatio ad malũ, dicũt eum in prima sanctificatione subtractũ: quantum autem ad secundũ, qui est difficultatem facere in bono, dicunt eum remansisse, sed in secunda sanctificatione remotum. Hoc autem stare non potest, & hoc, quia secundum idem ex quo est pronitas ad vnum contrariorum est difficultas ad alterum, sicut grauitas deorsum trahit, & difficultatem facit in ascẽsu: Et ideo alii dicunt quod fomes est corruptio personæ, inquantũ impellit ad malum, & inquãtum facit difficultatem in bonum, & sic a beata virgine in prima sanctificatione fuit remotus vel abstractus. Inquãtum autem est corruptio naturæ, ratione cuius infectio originalis p actum naturæ in prolem trãsit, sic ab eo purgata est in secunda sanctificatione vt prolem sine omni peccato originali cõciperet. Hoc etiam non videtur conueniens, quia originale, quantum ad id qd culpæ est, transit in prolem a patre qui dat speciem, & id quod in generatione formale est. Quãtum autem ad id quod pęnæ est, sicut sunt corporis passibilitates, transit in prolem a matre quæ materiam administrat: Vnde non videtur esse causa quare Christus sine originali conceptus est, purgatio matris a fomite, sed magis quia sine virili copula natus est, quam causam assignat Anselm. in lib. de concep. virg. Defectus autem pœnales, non ex necessitate, sed ex voluntate assumpsit: Et ideo alii dicunt, quibus consentiendum videtur, quod post primam sanctificationem remanserit, quantũ ad essentiam, sed impeditus per gratiã sanctificantem ne in peccatum declinaret, aut a bono retraheret. Contingit enim habitum aliquãdo ligari ne in actus exire possit, vt scientiam per ebrietatem. In secunda vero in sanctificatione essentialiter fomes ille subtractus est, in assumptione autem est virgo a peccati pœnalitatibus liberata, quia sicut pie creditur, resurrexit glorificata in corpore, & anima.

Hæc ẽ setẽtia quã amplexa (left margin)

S. D. 3. p. vbi su. art. 3. (right margin)

Ad illud vero quod in contrarium obiicitur dicendum quod fomes non per se in bonũ promouet, sed per accidens, inquãtum causa humiliationis est, & sic causa euitandi maximum malum .s. superbiam. Si tamen hoc malum aliter vitaretur, simpliciter melius esset fomitem non esse. Ad secundum vero dicendum est quod castificatio a sordibus vitiorum non intelligitur remotio existentium, sed impedimentum futurorũ. Ad tertium dicendum quod in ipsa prima sanctificatione consequuta est immunitatem a peccato, non per gratiam confirmantem, sed per ligationem fomitis in malum inclinantis, & per custodiam diuinæ prouidentiæ sine qua, etiam fomite omnino extincto, peccare potuisset propter arbi. libertatem.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & ostenditur quod sit naturalis gñatio Christi ex virgine: Filiatio enim natiuitatem cõsequitur. sed Christus dicitur naturalis filius matris, sicut & naturalis filius Patris, vt Augu. dicit in lib. de fi. ad Petrũ ꝗ generatione naturali nascitur ex matre. Pręterea. Operatio miraculosa non est ab aliqua creatura, sed a creatore. vere autem dicitur quod virgo genuit Christum. ergo generatio talis non est miraculosa. Præterea. Generatio Christi ex virgine, aut est naturalis, aut violenta. sed non fuit violenta, quia mater fuit, & aliquo modo contulit ad generationem,

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 2. 3. p. q. 33. ar. 4. o. 4. con. c. 45. opu. 3. tract. 2 c. 34. & 35. Esa. 7. l. 2. (right margin)

neratione, quia violentum est cuius principium est extra nil conferente vim passo. ergo est naturalis. Ad oppositũ Ansel. de concep. virgi. Spiritus. s. virtus altissimi de virgine muliere, virum virginem mirabiliter ꝓpagauit. Præterea. Nihil mirabilius ꝙ ꝙ creatura creatorẽ, virgo Filium generaret. sed hæc fuerũt in Christi generatione. ergo non fuit naturalis. Ad hoc dicendum ꝙ in conceptione corporis humani duo est considerare, materiam. s. quã administrat mater, secundum philosophum, & virtutẽ actiuam quæ est in semine patris, secundum eundem. In cõceptione ergo Christi fuit materia naturalis humani corporis ab ipsa virgine præparata, & ex hoc naturalis mater Christi dicitur. Quia vero non concepit ex virili semine, sed ex Spiritusancto, ipsa virtus Spiritussancti fuit agens cõceptionem corporis Christi, & sic agens supernaturale fuit supernaturaliter conceptionem perficiens, & ideo dicitur tota conceptio non fuisse naturalis, sed miraculosa, cum magis denominandæ sint res naturales vel supernaturales ab agente, ꝙ a materia. Ad illud quod primo obiicitur in contrarium patet responsio. Ad secundum dicendum ꝙ beata virgo dicitur genuisse Christum nõ sicut principium actiuũ præbens ad generationem, sed sicut ministrans materiam naturalem: Vnde nõ est inconueniens ꝙ generatio illa miraculosa fuerit: Operatio enim miraculosa, quãuis non sit alicuius creaturæ sicut agentis, tamen potest esse alicuius creaturæ sicut materiæ, vt quando miraculose ex aliqua materia creata Deus aliquid facit. Ad tertium dicendum, ꝙ quantum ad hoc ꝙ virgo materiã ministrauit, & fomentum conceptus præbuit, potest dici aliquo modo naturalis generatio Christi ex virgine, quãuis nõ simpliciter.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ Christus in lumbis Abrahæ fuit decimatus: Decimatio enim quidam actus figuralis est. sed Christus maxime videtur per decimam figurari ratione perfectionis, quæ denario compe- tit. ergo Christus præcipue in Abraam decimatus fuit. Præterea. Caro Christi nõ fuit in Abraam a reliqua eius carne distincta, vt quidam errantes posuerunt, & ita in eo peccato fuit obnoxia. sed ratione peccati competit alicui decimari in Abraam. ergo Christus in Abraam decimatus fuit. Præterea. Christus processit ex Abraam mediante beata virgine. sed beata virgo fuit in lũbis Abrahę decimata. ergo & Christus. Ad oppositum Hebreorum. 7. Apostolus præfert sacerdotium Melchisedech sacerdotio leuitico per hoc ꝙ Leui in lumbis Abraę decimatus fuit. Si ergo Christus in lumbis Abraę decimatus fuit eadem ratione sacerdotium eius erit inferius sacerdotio Melchisedech, quod est absurdum. Præterea. August. dicit 10. sup. Gen. ad literam. Illud in Abrae carne decimabatur quod curabatur. sed Christus est vnde curabatur humanũ genus, non qui curatur. ergo Christus in lumbis Abraę decimatus non fuit. Ad hoc dicendum ꝙ ille qui decimas dat, præfigurat se liberatione indigere, eo ꝙ sibi retinet nouem, & alteri dat decimũ, quod significat perfectionem, quasi totam perfectionem suam alteri ascribẽs. Cum ergo Abraam decimas dedit, pręfigurauit se liberatiõe indigere, & omnes suos posteros qui ita cũ peccato ex ipso propagandi erant secundum carnalem concupiscentiam, sicut & ipse a suis parentibus propagatus erat. Christus autẽ non erat propagandus ab eo per concupiscẽtiam carnis, cum natus sit ex virgine, & ita quasi immunis a peccato nõ

In alic script. vt hic. q. 4. ar 3. 3. p. q. 31. ar. 8.

significabatur liberatione indigere, Abraam decimas dante, & propter hoc Christus non dicitur decimatus in lumbis Abrahæ, sicut Leui & alii. Ad primum ergo dicendum, ꝙ in decimatione Abraę pręfigurabatur Christus vt decima, alii vero vt a quo decima accipiebatur, & ideo in illa decimatione Christus non erat vt decimatus, sed vt decima. Ad secūdum dicendum ꝙ in decimatione est considerare figuram, & figuratum. Ratione ergo figuræ aliquis dicitur esse decimatus pro tempore illo quo erat in lumbis Abraę: Tūc enim ille actus figuralis pręcessit. Sed ratione figurati decimari competit alicui secundum ꝙ in propria persona existit: Sic enim est liberatione indigens. Christus autem in propria persona existens distinctus fuit ab omnibus aliis filiis Abrahæ, vt medicina ab infirmis, & ideo ei non cōpetit decimatio, q̄uis caro eius non fuerit actu distincta in Abraā a reliqua carne eius. Ad tertium dicendum, ꝙ Christus nō descendit a beata virgine per concupiscētiam carnalem, sicut ipsa ab Abraam, & ideo beata virgo potuit pręfigurari vt liberatione indigens, & per consequens decimata, non autem Christus.

Expositio tex.

In alio script. vt hic. 3.p.q. 31.ar. 7.o.& ar.6.o. Obnoxia fuisse peccato. Cōtra. Quod non est, non pōt esse peccato obnoxium. sed caro Christi nō fuit nisi in ipso. ergo in beata virgine n̄ fuit peccato obnoxia. Dicendum est ꝙ quāuis caro Christi actualiter fuerit in ipso tantum, tamen materialiter fuit in beata virgine, & in aliis, sed differenter, quia in beata virgine fuit essentialiter, sed in aliis patribus fuit originaliter, & secūdum illum modū quo in vnoquoq; fuit, sic peccato obnoxia erat potentia receptiua Dei verbi &c. Respectu conceptionis Dei simul datus fuit virgini actus, & potencia ad actum, secundū quā dici posset ꝙ hoc ē possibile, quia respectu huius se habebat in pura potentia obedientiæ. Similiter autem & generatiuam. Hoc autem dupliciter, inquantum virgo peperit filium, & quātum ad hoc, habebat virgo potētiam passiuam naturalem, quæ per agens naturale in actū reduci posset: vnde dicitur Spiritussanctus ei potentiam generatiuam contulisse, quia actum potentiæ sibi contulit, sicut aliquis dicitur mihi præbere visum, quia facit me videre. Ita & leuiticus ordo &c. Sed contra. Potest contingere ꝙ Papa decimas soluat alicui simplici sacerdoti, et tamē Papa est illo sacerdote maior. Sed dicendum ꝙ Apostolus non intendit ꝓbare ꝙ Melchisedech maior fuerit personaliter q̄ Aaron, vel Leui, sed ꝙ sacerdotium significatum ꝑ Melchisedech. i. Christi, maius fuerit sacerdotio Aaron. Cum ergo Leui, & Christus ſm carnē essent &c. Dicitur Leui fuisse in Abraam secundum corpulentā substantiam, & seminalem rationem, quia vt dicit August. 4. super Gen̄. ad literā. Cum sit in semine, & visibilis corpulentia. s. ipsa materia, & inuisibilis ratio. s. vis actiua, vtrūq; cucurrit ex Abraam, quia & semen Patris Leui in quo est vis actiua, & materia quam mater eius ministrauit, originalr tracta ē ex ꝓcedētibus parētibus. Sed in cōceptione christi nō fuit aliqua vis actiua, quæ traheretur ex Abraam, & ideo non dicitur fuisse in Abraam secundum semiualem rationem, sed materia corporis christi, quam virgo ministrauit, deducta est originaliter ab Abraam, Et ideo dicitur christus in Abraam fuisse secundum carnem, vel secundum corpulentam substantiam, non ꝙ caro christi vel corpulēta substantia eius fuerit in Abraam actu, sed originaliter tantum.

Distin.

Distin. Quarta.

Cum vero incarnatio Verbi &c.

Superius magister determinauit quale fuerit assumptum, in hac parte determinat de effectu assumptionis. Hæc autem diuiditur in tres partes. Primo enim quærit quare opus incarnationis Spiritui sancto attribuatur. Secundo cum de Spiritusancto christus sit natus, quare non dicitur filius Spiritussancti, sicut natus de virgine dicitur filius virginis ibi. Sed non est hic diutius immorandum. Tertio quærit cum eum natum profiteamur, cur Apostolus dicat eum factum ibi. Sed quæri potest &c. Quælibet istarum diuiditur in duas in quæstionem, & solutionem, sicut apparet in litera. Pars illa, vbi ponit solutionem secundæ quæstionis ibi. Non est autem concedendum, diuiditur in tres partes. In prima ostendit quod christus non est natus de Spiritusancto, sicut de Patre. In secunda quare de Spiritusancto natus dicatur, rationem assignat ibi. Profecto modus iste &c. vbi assignat duas rationes: vnam quantum ad operis rationem, quia scilicet illa vnio per gratiam facta est, aliam ex parte operantis, quia Spiritussanctus operatus est illam conceptionem.

Quæstio vnica.

Articulus primus.

In alio script. vt hic o. Hic quæritur primo vtrum incarnatio approprietur Patri, & videtur quod sic: Ei enim attribuitur potentia. sed potentia in Deo est principium efficiendi. ergo efficientia incarnationis Patri approprianda est. Præterea. Damasce. dicit quod diuina sapientia venit in virginem sicut diuinum semen. sed semen est actiuum in generatione. ergo actio incarnationis debet appropriari sapientiæ Dei. i. Filio. Præterea. [Matth. 1. dicitur. Quod in ea natum est, de Spiritusancto est. ergo incarnatio conuenit Spirituisancto. Contra. Operatio Dei est eius essentia. sed essentia non est appropriabilis. ergo nec incarnatio, quæ Dei operatio est. Præterea. Dama. in. 1. cap. 3. lib. dicit quod in incarnatione simul manifestantur bonitas, potentia, iustitia, & sapientia Dei. ergo non est magis appropriabilis vni personæ quam alteri. Ad hoc dicendum, quod quamuis in omni operatione connotante effectum in creatura reluceant appropriata personarum, sicut in incarnatione apparet secundum Damasc. dicentem quod in ea relucet bonitas, sapientia, & potentia Dei, Bonitas, inquantum proprii plasmatis non despexit salutem, potentia, inquantum maxime distantia coniunxit, sapientia, inquantum conuenientem modum eius inuenit quod impossibile videbatur, tamen vna quæque operatio alicui personæ magis dicitur appropriabilis, secundum quod in ea appropriatum illius personæ magis manifestatur. Quanto vero opus aliquod est magis indebitum, & excedens meritum creaturæ, tanto magis Dei gratia & bonitas in Deo manifestatur: Et quia opus incarnationis est tale, ideo appropriatur principio gratiæ. scilicet Spirituisancto, & sic tertium concedendum est. Respondendum est igitur ad omnia alia argumenta. Cum ergo dicitur quod potentia Patri attribuitur, dicendum quod quamuis potentia reluceat in incarnatione, tamen magis ibi apparet ratio bonitatis, quia potentia in opere, sed bonitas in fine operis, finis vero est causa causarum: vnde ab illo debet potius fieri denominatio. Ad secundum dicendum quod semini conuenit ratio agentis coniuncti: sed efficienti etiam ratio agentis separati. Vnde sapientiæ quæ est filius, attribuitur ratio seminis, sed Spirituisancto ratio efficientis. Ad quartum dicendum, quod quamuis

(margin: 3. p. q. 1. art. 1. l oppo sitũ. q. 32. ar. 1. o. 4. con. c. 46. op. 3. trac. 2. c. 35)

Operatio sit essentia, tamen opus operatum non est essentia, & de illo hic loquitur. Vel dicendum quod operatio, & essentia differunt secundum connotatum, & ratione cõnotati potest fieri appropriatio. Ad quintum dicendum quod quãuis appropriata omnium personarũ in incarnatione reluceant, tamẽ maxime appropriatum spiritussancti, sicut iam dictum est.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic, o. ordine tam ppposte 10.

AD secundum sic proceditur, & videtur quod christus, secundum quod homo, sit filius Trinitatis, quia christus, secundum quod homo, creatura est. sed omnium creaturarũ, prętipue quæ sunt ad imaginem: pater dicitur Trinitas. ergo christus, secundum quod creatura, est filius Trinitatis. Præterea. Cuiuslibet habentis gratiam dicitur pater tota Trinitas. sed christus maxime gratiam habuit: ergo est maxime filius Trinitatis.

3. p. q. 32. art. 3. o. 4. con. c. 47. op. 3 trac. 2. c. 39

Præterea. Videtur quod sit filius Spiritussancti sic. Secundum philosophum. 15. de animalibus, actio est ex semine patris in generatione. Sed omnem actionem quam facit in generatione semen patris fecit spiritussanctus in cõceptione christi. ergo est pater christi, cum ratione actionis prædictæ aliquis dicatur pater. Contra. Incõueniens est quod Filii nomen ad aliam personam transeat, sicut in. 1. dist. dictum est. ergo similiter quod & patris nomen ad aliam personam, seu ad totã Trinitatem. Pręterea. Filiatio est determinata hypostasis seu suppositum, secundum Dama. sed hypostasis in qua facta est vnio incarnatiõis in christo est tantum a Patre, quia illa est persona diuina. ergo christus incarnatus est tãtum Filius Patris. Respon. Dicendum quod christus, nec secundum quod Deus, nec secũdum quod homo filius Trinitatis est: quia nec per generationem naturalem: Nam sic, secũdum quod Deus, Filius est solius Patris, secundum quod homo solius matris, nec per creationem, quia filiatio consequitur personam, quæ in christo nõ est creata, non enim caro dr̃ filia, sed homo filius, nec per adoptionẽ, quia per gratiam vnionis habet filiationem simpliciter .s. naturalem: vnde non debet dici filius secundum quid .i. per gratiam vel creationem. His .n. tribus modis aliquis dr̃ filius: vnde non debet dici filius Trinitatis. Ad primum ergo quod obiicitur in contrarium dicendum quod creatio non conuenit personæ, sed potius naturæ christi filiatio autem econuerso, & idõ non potest dici per creationem filius.

p. p. q. 33. ar. 3 c. q. 41. ar. 3 c.

3. p. q. 16. ar. 8. & 10 o. 4. c. c. 48.

Ad secundum dicendum quod aliquis dr̃ filius Trinitatis per gratiam adoptionis, & non per gratiam vnionis, & ideò christus cum per gratiam vnionis sit filius, est filius naturalis solius Patris, non autem adoptionis totius Trinitatis. Ad tertium dicendum quod Spũssanctus seminis operationem exercuit in incarnatione christi quasi artifex operando in materiam exteriorem, Semen autem operationem in generatione operationum exercet in materiam sibi coniunctam, & ideo quãuis in actione sit similitudo, in modo agendi non est similitudo.

3. p. q. 23. art 4. o. 4. con. c 4. rat 4. & 5

Articulus tertius.

In alio script vt hic

AD tertium sic proceditur, & videtur quod Beata Virgo non sit mater christi: dicit. n. Damas. Iuste, & vere theothocon. i. dei genitricem sanctã virginem nominamus, christothocon vero .i. christi genitricem non dicimus virginem. ergo non est mater christi. Pręterea. Plus contulit ad conceptionem christi Spi. sanct. q̃ beata virgo: qa agẽs est præstantior in actione q̃ materia. ergo, si Spũ ssanctus non potest dici pater Christi, neq; beata virgo mater. Præterea. Videtur quod nec Dei. In Deo non differt Deus, & deitas. sed non potest dici mater deitatis. ergo nec mater Dei.

q. 2. ar. 1. & 2 3. p. q. 35. ar 3. & 4. o. 4. c. c. 32 rat. 4 c. 34. 44. o. 3. trac 2. c. 37 & 38.

Contra.

Contra. Matth. 1. Cum esset desponsa ta mater Iesu. Iesus autem est Deus. ergo mater Dei. Praeterea. Aug. dicit. Talis fuit illa vnio quae Deum faceret hominem, & hominē Deum. ergo idem est Deus, & homo & sic mater hominis, & mater Dei. Ad hoc dicendum ꝙ secundum opinionem philosophi, mater duplicē operationem exercet in generatiōe, quia materiam praeparat, & ministrat, & conceptum virtute matricis fouet. Cum ergo hanc duplicem operationem in generatione christi fecerit beata virgo, quia & materiam praeparauit, & cōceptui fomentum praebuit; ideo bene mater christi dicenda est. Ad illud ergo quod primo obiicitur de Damasce. dicendum ꝙ non intēdit negare quin sit vera mater christi, sed non in eo intellectu quo dicebant haeretici per christum personam hominis tantum non Dei intelligentes. Cum haereticis autem, vt ait Hiero. nec debemus vocabula habere cōmunia. Ad secundum dicendum, ꝙ quāuis Spūs sanctus plus fecerit in conceptione christi ꝗ virgo, tamen non potest dici pater sicut virgo mater, quia non ex substātia sua, & sibi similem in specie produxit filium, nec alia huiusmodi quae requiruntur ad rationem patris inueniuntur in eo. Ad tertium dicendum ꝙ Deus & diuinitas, quāuis sint idem re, differūt tamen ratiōe, quia Deus significat per modum subsistentis, & suppositi, diuinitas autem per modum formae: secundum autem philosophum non forma, sed quod est hoc aliquid generatur.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic q. 3 ar. 1. pri. sec. q. 98. art. AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ antiqui patres meruerunt incarnationem. Qui meretur aliquid, meretur & illud sine quo haberi nō potest, alioquin cassum esset meritum. sed pres antiqui meruerunt vitam aeternam, quae sine christi incarnatione non potest haberi. ergo meruerunt incarnationem. Praeterea. Oratio quae fit ab aliquo sub quatuor debitis cōditionibus. s. pro se, & ad salutē, & pie, & perseuerāter ꝺr merendo impetrare quod petit. sed sancti pro incarnatione obtinenda sic orauerunt. ergo merendo impetrauerunt incarnationem. Praeterea. Secundum Ber. Fides beatae virginis coniunxit illa tria sacra. s. Deum, animam, & carnem. sed non coniunxit nisi merendo, sicut ecclesia cantat. Quae dominum omniū meruisti portare. ergo &c. Contra ad Ti. 3. Apparuit benignitas, & humanitas saluatoris nostri Dei, non ex operibus iusti tiae quae fecimus nos &c. sed benignitatem nominat Apostolus ostensam christi incarnationem. ergo non est secundū merita. Praeterea. Incarnatio christi est būficiū īpēsum toti naturae humanae. sed meritum nullius puri hois extendit se ad totam naturam humanā. ergo sancti patres nō meruerunt incarnationē. Respond. Dicendum ꝙ duplex est meritum, condigni, & congrui. Sancti autē patres incarnationem meruerunt merito congrui. s. se ad suscipiendum tantum beneficium praeparando, & non merito condigni, quia non eam per meritum hoc modo debitam sibi fecerunt, ꝗuis sic potuerunt mereri eius accelerationem: Deus enim disposuerat vt eorū precibus, & meritis fieret acceleratio. Ad primum ergo quod in contrarium obiicitur dicēdū ꝙ vitā aeternā mereri nō potuerunt sine his quae comitantur vitam aeternam, sicut est gaudium de vita aeterna, & impassibilitas & alia huiusmodi. Ea vero quae sunt ducentia ad vitā aeternam, sicut principia merendi, non meruerunt, quāuis sine eis vita aeterna haberi non possit, quia talia non cadunt sub merito, sicut gratia & huiusmodi, & inter illa computatur incarnatio Filii Dei. Ad secundum dicendum ꝙ, quā- 4. c. 3. p. q. 1. art. 11. o.

oratio fit pro se dupliciter potest intelligi. Vel pro se tantum, vel pro se cum aliis simul. Primo modo accipitur inter conditiones orationis. Secundo autem modo sancti petebant pro se.i. non pro se solum, sed pro toto mundo. Ad tertium dicendum ꝙ beata virgo nō meruit incarnationem, nisi supposita incarnatione facienda, & sic meruit vt per eam fieret, non quidem merito condigni, sed congrui, inquantum decebat ꝙ Dei mater ea puritate niteret qua maior sub Deo nequit intelligi, sicut dicit Ansel.

Expositio tex.

In alio script. vt hic, **Vno nominato, tres.** intelliguntur. Hoc intelligendum de essentialibus, non est autem concedendum absolute. Sciendum autem ꝙ hæc præpositio, ex vel denotat causam efficientem, vel materialem. Ad hoc autem ꝙ aliquid natū ex alio materiali filius dicatur, oportet ꝙ in similitudine speciei producatur cum eo ex quo nascitur, sicut filius matri, & ideo capilli & lumbricus nō dicuntur filii eius ex quo materialiter nascuntur. Ad hoc etiam ꝙ aliquid natum de aliquo actiue dicatur filius eius, oportet ꝙ producatur de substantia agentis, & in similitudine speciei, & ꝙ sit agens principale. Primæ autem duæ conditiones deficiunt in Spiritusancto. Vnde nec dicitur pater Christi. Secunda autem, & tertia deficiunt in aqua, quia renatus spiritualiter nō assumit similitudinem aquæ, sed similitudinem Dei, & aqua est instrumentum diuinæ virtutis operantis in ea.

Distin. Quinta.

Præterea ingri opor tet &c.

Distinctio tex.

Postq̄ determinauit magister quid sit assumens, & quid sit assumptum, hic determinat simul de vtroq;, cuiusmodi sit vtrūq;, & diuiditur in tres partes: quia primo mouet quæstionem, secundo solutionem ponit ibi. Hęc inquisitio. In tertia determinat consequentes dubitationes. Sed diuiditur prima in duas. Primo determinat quæstionem quātum ad eius facilitatem, secundo quātum ad eius difficultatem ibi. De parte vero quæstionis. Hęc diuiditur in.iiii. Primo pōit auctoritates ad partem negatiuam.s. ꝙ natura non assumpsit naturam, secūdo ad partem affirmatiuam ibi. Cui videtur obuiare, tertio ex auctoritatibus inductis colligit solutionem, & eius confirmationem subiungit ibi. Ex verbis autē Augu. superius positis &c. Sed quæritur vtrum eadē. Hęc diuiditur in duas: Primo enim mouet dubitationes circa prędictam determinationem, & primo quātum ad hoc ꝙ dixit naturā assumpsisse naturam, secundo quātum ad hoc ꝙ dixit personam non esse assumptam ibi: Ideoq; non personam hominis assumpsit. Circa primū duo facit. Primo quærit vtrum natura diuina possit dici facta caro, secūdo vtrum possit dici facta homo ibi. Si autem natura diuina ideo nō personam diuinam. Hæc diuiditur in duas. Primo ostendit veritatem, secūdo obiicit dubia in contrariū, & soluit ibi: Hic a quibusdam opponitur &c.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

HIc modo proceditur, & videtur ꝙ persona non assumpsit naturam humanam. Maiorem compositionem facit compositio substantiæ ad substantiam, quàm accidentis ad substantiam. sed persona diuina non est susceptibilis additiōis secundæ. ergo multominus primæ. sed additio alterius naturæ In alio script. vt hi q. 2. 3. p. 3. ar. 2. & 6.

turæ ad personam est additio substantię ad substantiam. ergo eius additionis nō est susceptibilis persona. Pręterea. Actus personalis non attribuitur naturæ, vt generare. sed assumere, actus personalis est, quia proprius personæ Filii. ergo non attribuitur naturæ. Præterea. Actus sunt singularium. ergo abstracta a singularibus natura non agit. ergo nec assumit. Contra. Ioā. 1. Verbum caro factū est, & hoc non nisi per carnis assumptionem. ergo Verbum assumpsit carnem. ergo persona naturam. Pręterea. Assumptio terminatur ad vnitum. ergo quicquid est vnitum potest dici assumēs vel assumptū. sed natura diuina est vnita. ergo assumens vel assumpta. sed non assumpta. ergo assumēs, & hoc est quod Greg. dicit. Carnem deitas, anima mediante, suscepit. Ad hoc. dicēdum ꝙ assumere dicitur tripliciter. Vno modo cōmuniter, & improprie, secundum ꝙ assumere nihil aliud est q̄ aliquid ad alterū sumere, & in hoc sensu potest dici quòd tota Trinitas assumpsit humanam naturam Filio. Secundo modo dicitur assumere proprie, quasi ad se sumere, sicut homo assumit sibi vestem, vel socium vt simul cum eo commoretur, & sic natura diuina dicitur assumere humanam, quia virtute diuinæ naturę factum est vt natura humana associaretur diuinæ ī vna persona. Tertio modo propriissime dr̄ assumere, sumere aliquid ad se & in se, sicut assumo cibum ad me vt sit aliquid mei, & hoc modo diuina persona assumpsit naturam humanam, quia natura humana facta est natura personæ diuinæ, in qua. s. subsistit. Sic autem natura diuina non assumpsit humanam, quia natura humana non est facta aliquid diuinæ naturæ. Ad illud ergo quod obiicitur in contrarium dicendum ꝙ si fieret additio substātiæ per modum compositionis, maior esset. Sed non sic sit in propositio, immo per modum associationis. Accidens vero non potest addi nisi per modum compositionis, cum eius esse sit inesse, vt dicit Boe. Ad secundum dicēdum ꝙ verum est de actu personali, qui est personæ vt subiecti agentis, vt generare: sed assumere est actus pſonæ vt termini. Ad tertium dicēdum ꝙ duobus modis potest intelligi natura diuina abstracta a personalitate. Vno modo vt intelligatur diuina natura sine personis distinctis, prout distinguit fides, & sic abstracta personalitate, naturæ diuinæ cōuenit assumere, quia adhuc intelligitur vt quędam res subsistens, prout intelligitur a gentilibus, & iudęis. Vnde competit ei agere. Alio modo dicitur, vt intelligatur simpliciter absq; omni personalitate, & sic non consideratur secūdū ꝙ est in re, sed solum secundum ꝙ est in intellectu, & sic non competit ei agere, nec assumere.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ natura nō possit assumi. Qđ enim assumitur vnitur: nam ideo assumitur vt vniatur, qđ vnitur fit vnū: sed natura humana non est facta vnum cum filio Dei, quia hæc est falsa, Filius Dei est humana natura. ergo nec ab ipso assumpta. Præterea. Natura idem est quod essentia, sed nō assumpsit essentiam, quia essentia dicitur ab essendo, & esse est suppositi, non assumpsit autē suppositum, & sic nec esse, nec essentiam. ergo nec naturam. Præterea. Secundū Boe. in lib. de duabus naturis, & vna persona christi, natura, prout in christo duę naturæ dicuntur, est vnamquāq; rem informans specifica differētia. sed christus non assumpsit specificam differentiam: non enim assumpsit, vt ait Damasc. eam naturam quæ nuda contemplatione cōsideratur, sed in athomo. ergo nō assumpsit naturam. Præterea. Videtur ꝙ

In alio script. vt hic, q. 3. o. 3. p. q. 4. ar. 2. o.

assumpserit personā. Separata enim ab assumpto per intellectū natura diuina, quod remanet est persona. sed nihil remanet, nisi quod assumptum fuerat. ergo persona est assumpta. Præterea. Assumpsit animam. anima est persona. est enim rationalis naturę substantia indiuidua, quod est diffinitio personæ, s'm Boe. ḡ assumpsit personam. Ad hoc dicendum est ꝙ persona assumi non pōt: Cum enim assumens non sit assumptum, si persona Dei assumpsisset personā hominis, persona Dei nō esset persona hominis, & sic essent duæ personæ in Christo, quod est hæreticum. Sunt autē duæ naturæ in Christo. s. humana, & diuina, & ideo dicendū ꝙ humana natura est assumpta. Ad illud quod obiicitur in contrarium dicendum ꝙ vniri dr̄ dupliciter. Vel vnum fieri, vel in vno fieri. Primo modo natura humana non vnitur diuinæ, sed secundo. Ad secundum dicendum ꝙ, q̄uis secundum grammaticā, essentia dicitur ab essendo, tamen essentia est cā essendi: vnde naturaliter prior est essentia q̄ esse actuale ipsius personæ, seu suppositi. Vnde assumendo essentiā, non est necesse assumere personam. Ad tertium dicendum ꝙ Boe. appellat specificam differentiam, rei quidditatem, & non animæ intentionem, & de hac obiiciebatur. Sed quia persona non est assūpta, ideo respondendū est ad duo argumenta quę hoc oñunt, & prīo ad primū dicendum ꝙ quāuis assumptum separatum haberet esse personale, quia iam p se subsisteret, quādiu tamen manet vnitum, non habet rationem personalitatis, quia nobiliori se est vnitū. Ad quartum dicendum ꝙ anima, nec coniuncta, nec separata est persona, quia apta nata est vt sit forma corporis, & pars hominis. Ratio autem partis contrariatur rationi personæ, cum persona sit quid cōpletum, & perfectum, & per se subsistens. Ratio autem partis est ratio imperfecti, & ideo ei non conuenit ratio personę. Quod ergo obiicitur de diffinitiōe Boe. dicendum ꝙ ly indiuidua. secundum ꝙ cadit in diffinitione personæ, secundum quosdam triplicem excludit communicabilitatem. Prima est vniuersalis: nullū enim vniuersale est persona. Secunda est partis, quia persona nominat aliqd totum. Tertia est assumptibilis ad aliqd dignius, quia persona nominat aliquod completum proprietate ad dignitatem pertinente, & ideo animæ, cum sit pars naturæ humanę, non conuenit esse personam.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ vnio nihil sit: Vnio enim est in extremis quę vniuntur. ergo est in natura humana, & ī diuina. sed in humana nihil est increatum, in diuina autem nihil creatū. ergo vnio, nec est creator, nec creatura. ergo nihil est. Præterea. Vnio est relatiuum æquiparantiæ. relatiua enim æquiparantiæ æqualiter se habent ad vtrūq; extremum. ergo vel est in vtraq; natura, quod esse nō potest, quia sic aliquod creatum accidens eēt in Deo, vel in neutra. ergo nihil est. Præterea. Nihil creatum videtur dici de Deo, nisi per causam vt creator, vel similitudinem, vt leo, vel per assumptionem vt homo. sed vnio non dicitur per causam, quia sic diceretur de tota Trinitate, nec per similitudinē, quia non diceretur ꝓprię, sed metaphoricę nec p assūptionem, quia vnio non est assumpta. ergo nullo modo, & sic vnio qua Deus vnitur, nihil est. Præterea. Videtur ꝙ sit idem quod assumptio: Assumere enim est ad se sumere. ad se sumere est sibi coniungere vel vnire. ergo non differt assumptio ab vnione. Ad hoc dicendum ꝙ vnio tripliciter potest accipi. Vno modo prout vnio idem est ꝙ vnitio,

In alio scrip. vt hic, q. 1. ar. 1. 3. p. q. 2. ar. 8. o.

tio,& sic idem est ꝙ diuina essentia. Alio modo vt vnio est passio,& sic est quædã naturæ assumptæ dependentia ad assumentem. Tertio modo,& proprie vnio est relatio consequens huiusmodi actionem,& passionem,& sic est quædam cõparatio vel habitudo vnitorũ. Relationum aũt quędam sunt realiter in vtroq; extremorum, quando est mutua dependentia relatiuorum adinuicem, sicut in patre,& filio. Quando autem vnum extremum dependet ab altero realiter, & non econuerso, tunc relatio est in eo in quo est dependentia secundum rem, in altero vero secundum intellectum, quia non potest vnum relatiuum intelligi sine reliquo, sicut apparet i scibili, & sciẽtia,& hoc modo se habet omnis relatio quæ est creatoris ad creaturam. Vnde cum vnio Dei,& hominis sit huiusmodi, in humana natura erit secundum rem, quia in ea est dependentia ad suum creatorem, in Deo autem, cum nulla sit dependentia, erit secundum intellectum.

Ad illud ergo quod obiicitur ꝙ vnio est in vnitis, verum est in altero secundum rem, in altero secundum rationem.

Ad secundum dicendum ꝙ vnio simpliciter est ęquiparantiæ relatio: non tamẽ vnio creatoris & creaturę, sicut nec similitudo creaturæ & creatoris, nisi secundum modum intelligendi, nõ existendi. Inter Deum nanq; & creaturam nulla est æquiparantia. Ad tertium dicendũ, ꝙ vnio dicitur de Deo per assumptionẽ non ꝙ ipsa sit assumpta, sed quia est assumptionis terminus. Ad quartũ quo obiicitur ꝙ est assumptio, sciendum ꝙ assumptio,& vnio simul tempore in christo fuerunt: differunt tamen re:& ratione quadrupliciter. Prima differentia sumitur ex parte assumpti: quia assumptũ manet diuersum, quod vnitur fit vnum: vnde suppositũ vnitur sine persona, assumitur autem natura. Secunda ex parte extremorum, quia vnio, quantum est de se, ęqualiter respicit vtrũq; extremorũ, sed assumptio requirit in assumente ens stabile ad quod aliud trahitur, non econuerso: vnde natura diuina dicitur vnita sed non assumpta. Tertia ex parte termini, quia assumptio in suo intellectu terminum cui fit coniunctio includit, vnio vero non: vnde tota Trinitas vniuit Filio naturam humanam, sed non assumpsit. Quarta ex parte ipsius fieri, quia assumptio ordinatur ad vnionem, vt via ad terminum. Et sic apparet solutio ad argumentum, quia ad se sumere non dicit sibi vnire, imo actum ordinatum ad illum sicut via ad terminum: Primo.n. est sumere,& postea vnire assumptũ.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur,& videtur ꝙ sit facta vnio in natura: Quãdo enim duo coniunguntur valde inęqualia in virtute, quod pręd ominãs est, transmutat aliud in suã naturã, sicut patet in gutta aquę,& vegete vini. sed natura diuina & humana sic se habent. ergo diuina transmutat in se humanam. Præterea. Proprietates corporis, & animæ non dicerentur simul de aliquo vno, nisi constituerent hęc duo naturam humanam. ergo a simili proprietates diuinæ,& humanæ naturæ, non dicerẽtur simul de christo nisi constituerent vnam naturam in christo. Præterea. Ex duabus naturis nullã vnã naturã constituẽtibus nõ fit aliquod vnum. christus vero est vnum ex duabus naturis. ergo constituunt in eo vnam naturam. Pręterea. Videtur ꝙ non in persona: Non enim potest fieri cõmunicatio, vel vnio in incõmunicabili, persona vero, sicut dicit Ricar. rationalis naturæ, incõmunicabilem substantiam vel existentiam dicit. ergo non potest fieri in ea vnio, siue cõmunicatio. Pręterea. Maior est conuenientia secundum rem vnam q̃ secun-

In alio script. vt hic, q. 1. ar. 2. & 3. o. 3. p. q. 2. ar. 1. & 2. o 4. cõ. c. 35 37. & 41. De ver. q. 20. ar. 1. c. De vni. ar. 1. o. opu. 3. tract. 2. c. 22. 26. & 27.

dum rationem vnã.ergo maior eſt conuenientia in perſona,quæ eſt ſecdm rem, q̄ quę eſt in genere, vel in ſpecie,quæ eſt ſecundum rationem.ſi ergo diuina & humana natura non poſſunt conuenire in genere,& ſpecie, multominus in perſona. Ad hoc dicendum ꝙ cum omnis vnio terminetur ad vnum, vnio autē naturarum in chriſto nō poteſt eſſe in vna natura,ergo oportet ꝙ ſit in perſona.

Quod autem vnio non poſſit fieri in natura ſic oſtēditur.Natura.n. quãuis multipliciter dicatur, vt patet per philoſophum.5.metha.tamē hic accipitur put ſignificat reiquidditatem,ſiue eſſentiam quę in diffinitione cōtinetūr,& hoc modo non eſt aliqua vna natura in chriſto in qua facta ſit vnio:quia nec humana, nec diuina,nec media,cum ex his omnibus ſequatur tranſmutatio naturę diuinæ,quia aut diuina tranſmutaretur in humanam,aut econuerſo, quod eſt impoſſibile,cum ea quæ non cōmunicant in materia,nec trāſmutentur adinuicē, aut vtrūq; tranſiret in mediam permixtionem,quod eadem ratione eſt impoſſibile,cum mixtio ſit miſcibilium,vnio alteratorum,ſicut in de generatione dicitur,aut vtraq; manens conſtitueret tertiam,& hoc vel per viam combinatiōis, ſicut duæ lineæ,& ſic natura diuina eēt corporea,aut per viam compoſitionis, vt corpus,& anima,& ſic componibilis, quod falſum eſt. Reſtat ergo ꝙ facta ſit vnio in perſona diuina,nō autem in humana,quia perſonalitas diuina non poteſt ad aliam trahi cum ſit incorruptibilis,& æterna.ergo oportet ꝙ ſit vnio in perſona diuina. Ad illud ergo quod obiicitur in contrarium dicendum, ꝙ propoſitio habet veritatem in agētibus mutuo,& patientibus,quod hic non cōtingit. Ad ſecundum dicendum ꝙ nō eſt ſimile,quia in humanis ſecūdum pſonas multiplicatur natura.Vnde non poteſt fieri vnio in perſona quin fiat in natura, ſecus autem in diuinis. Ad tertium dicendum ꝙ chriſtus dicitur vnum ex duabus naturis,vnum exigitiue, non compoſitiue:non ita ꝙ illudvnum ſit factum ex vtraq; natura,ſed quia factū eſt vtriuſq; naturæ: vnde non oportet ex iſtis eſſe vnam naturam,ſed vnam perſonam. Ad illud quod obiicitur de pſona dicendum ꝙ cōmunicabilitas paſſiua,qua aliquid cōmunicatur alteri tranſiens ad perſonalitatem ipſius,cōtra rationem perſonæ eſt:ſed non actiua, qua ſe cōmunicat alteri perſona manēs per ſe in ſeipſa.Vel dicendum ꝙ cōmunicabilitas ſecundum prędicationem eſt cōtra rationem perſonæ,non autem communicabilitas adunationis,cum aliquid poſſit perſonę adiungi,multa in vna pſona poſſunt adunari.Poteſt enim perſona eſſe totum integrale,ſed non vniuerſale. Ad quintum dicendum ꝙ maior eſt cōuenientia in perſona q̄ in genere, vel ſpecie ſecundum actum exiſtendi,nō tamen ſecundum naturam:Vnde diuerſorum generum res adunantur in perſona vna,vt ſubſtātia,& accidens,non autem in natura vna. Id quod propriū non quod cōmune.ergo natura cōmunis non accipit naturam humanam.

Reſpon. Illud quod cōmune,inquantum commune,non accipit. Sed in propria perſona Filii natura, quæ ſemper genita &c. Contra.Natura Diuina nō generat,nec generatur. Reſponſio. Improprie loquitur ponens naturam pro perſona. In forma Dei. Sciendum ꝙ forma vno modo dicitur ex relatione ad materiam,quam perficit,alio modo ex priuatione materiæ,ſeu potentialitatis. Primo modo diuinitas non dicitur forma,ſed ſcdo. Sed quæritur vtꝝ &c. Videtur ꝙ ſic, quia vere dicitur incarnata. Reſpon. Incarnari dupliciter accipitur.Vel ſecundum carnem fieri, vel carni

tam in ātiquo q̄ inim preſſo exēplari hoc inloco pōebatur ex pō tex tus nō ſepata ab artīculo vltiodiſt. huius, & ſic ēt ī noua

impſſi/ one fe/ cimus.

carni vniri. Primo modo non dicitur natura diuina incarnata,ſed ſecundo. Ideoq̧ nō ſic dicitur diuina natura eſſe homo &c. Contra. De quocunq̧ prę dicatur Filius Dei, prædicatur homo. ſed natura diuina eſt Filius Dei.ergo eſt homo. Dicendum ꝙ differentia eſt in/ ter nomina ſubſtantiua & adiectiua.Sub ſtantiua enim non tātum ſignificant for mam,ſed ſuppoſitum formæ:vnde poſ/ ſunt prædicari ratione vtriuſq̧,& quā/ do prædicantur ratione ſuppoſiti dici/ tur prædicatio per idēptitatem, quādo autem ratione formæ,dicitur per deno minationem ſeu informationem,& hæc magis eſt propria prædicatio, quia ter minus in prædicamento tenetur forma liter.Adiectiua autem ſignificant tantū formam,& ideo nō poſſunt prędicari ni ſi per informationem:vnde hæc eſt fal/ ſa.Eſſentia eſt generans,quāuis hæc ſit ve ra,Eſſentia eſt Pater. Cum ergo dici/ tur,Filius Dei eſt homo, eſt prædicatio per informationem,& per idēptitatem. Cum vero dicitur eſſentia diuina eſt ho mo,eſt prædicatio per idēptitatem: qa eſt idem ſecundum rem cum ſuppoſito hominis,non autem per informationē, quia natura diuina non ſignificat vt ſup poſitum ſubſiſtēs in humana.Et ideo di cit magiſter ꝙ nō eſt vna vera ſicut alia, nec tñ dicit eam ſimpliciter eſſe falſam.

Diſtin. Sexta.

Ex præmiſſis autem

emergit quæſtio &c.

Diſtinctio tex.

Poſtq̄ determinauit de incarnatiōe Dei, hic incipit determinare cōditiones Dei incarnati. Diuiditur autem hæc pars in duas.In prima determinat de his quę cō ueniunt Deo incarnato ratiōe vnionis, in ſecunda de his quę pertinent ad natu ram abſolute aſſumptam.diſtin.13.ibi. Præterea ſciendum eſt chriſtum. Prima in duas.In prima determinat de his quę dicuntur de Deo incarnato, exprimen/ tia vnionem,ſicut cum dicitur,Deus eſt homo,vel factus homo:in ſecūda deter/ minat de his quæ ei conueniunt conſe/ quenter ad vnionem,diſtin.8.ibi. Poſ/ ſunt prædicta moueri.Prima in.3. Pri/ mo mouet quæſtionem de loquutioni/ bus exprimentibus vnionem:in ſecunda ponit diuerſas opiniōes de modo vnio/ nis ibi.Alii.n.dicunt. In tertia oſtendit quomodo intelliguntur diuerſæ prædi/ ctæ loquutiones ſecundum diuerſas opi niones diſt.7.ibi.Secundum primū &c. Alii enim dicunt.Hic ponit opiniones, & diuiditur in partes tres, ſecūdum tres opiniones quas ponit. ſecunda incipit ibi.Sunt autem alii:tertia ibi.Sunt etiā alii.Quælibet autem harum trium par/ tium diuiditur in du.in opinionem, & confirmationem. Confirmatio primæ opinionis incipit ibi. Sed ne de ſuo ſen ſu. Secunda ibi.De hoc autem Auguſt. Cōfirmatio autem tertiæ ibi. Ne autem illi de ſuo ſenſu.

Expoſitio.

AD intellectum autem harum opi nionum ante diſputationē opor tet tria breuiter videre. Primo in quo adinuicem conueniant,ſecundo in quo differant, tertio quid vnaquęq̧ ponat. Circa primum ſciendum eſt ꝙ in hoc cōueniunt omnes, ꝙ neq̧ ponūt in chriſto duas perſonas ſicut Neſtorius neq̧ vnam tantum naturam ſicut Euti/ ces, ſed media via incedunt inter duas hæreſes. Circa ſecundum ſciendum eſt ꝙ cum in chriſto ſint duæ vniones vna ſ.animæ ad corpus,alia humanitatis ad perſonam diuinam,quantum ad vtrūq̧ differt tertia opinio a duabus primis, eo ꝙ duæ primæ dicunt ex anima & cor pore in chriſto eſſe vnum quid conſtitu tum,quod tertia opinio negat. Itē ter/

In alio ſcript. vt hic. Philip. 2.d. 2. co.3 ſi.

tia opinio dicit animam,& carnem accidentaliter personæ verbi aduenire, vt homini vestimentum,quod prima, & secunda opinio negat.Similiter etiã quantum ad has duas vniones differt secunda opinio a prima Quantum quidem ad vnionem animę & corporis,hoc modo: Nam prima opinio assumptiõi vtriusq; horum a diuina persona præintelligit vnionem eorum adinuicem secũdum ꝙ vniuntur ad constituendum,& humanitatem,& hominem,& ideo concedit humanam naturam,& hominem esse assumptum.Secunda vero opinio assumptioni præintelligit vnionem animæ,& corporis secundum ꝙ coniunguntur ad cõstituendam humanitatem,non aũtẽm ꝙ vniuntur ad constituendum hominem: vnde dicit humanam naturam esse assũptam,non autem hominem. Neutra tamen opinio dicit vnionẽ animæ,& corporis præcedere tempore assumptionẽ, sed solo intellectu.Differt autem homo ab humanitate, quia homo dicit quid completum subsistens, nõ autem humanitas.Quantũ vero ad vnionem animæ, & corporis cum persona verbi differunt hoc modo: Nam secunda opinio dicit ꝙ illæ duæ substantiæ pertinent ad personalitatem verbi,ita ꝙ post icarnationem verbi persona subsistit in his substãtiis simul, & in substantia diuina,qd prima opinio negat dicens tantum per assumptionem hoc factum esse vt persona verbi sit illa substantia composita ex anima,& corpore. Circa tertium sciendum est ꝙ prima opinio ponit hominẽ assumptum. Item ponit in christo duo supposita,& duas hypostases. Item ꝙ christus est duo neutraliter,licet nõ masculine. Item ꝙ homo nõ supponit suppositum æternum, sed temporale tantum,quorum contraria omnino ponit secunda opinio.s.ꝙ homo nõ est assumptus,sed humana natura.Item ꝙ in christo est vnum tantum suppositum. Item ꝙ Christus est vnus,& vnum. Item ꝙ hic homo supponit suppositum ęternũ subsistens in natura temporaliter.Tertia vero ponit opinio ꝙ homo non prædicat de christo aliquid compositum,ex anima & corpore sed ponitur materialiter pro partibus humanæ naturę. Item ꝙ prædicatur de christo accidentaliter. Item ꝙ anima,& corpus non pertinent ad personalitatem verbi, in quo conuenit cum prima opinione.Item ꝙ in christo est vnum tantum suppositum,in quo conuenit cum secunda.

Articulus primus.

Quęstio vnica.

HIc quæritur primo, vtrum in christo sit tãtum vna hypostasis,vel suppositum & videtur ꝙ non. Sicut dicit Boe.in lib.de dua.na.omnis substantia particularis, secundum proprietatẽ vocabuli,potest dici hypostasis, licet secundum vsum dicatur solum de substantiis nobilioribus.sed in christo sunt duę substantiæ particulares.ergo duæ hypostases. Præterea. Suppositum dicitur quasi sub alio positum.sed inconueniens est dicere ꝙ aliquid diuinum ponatur sub creata natura.ergo oportet ponere aliquod suppositum nõ diuinum. est autem in christo diuinum suppositũ. ergo duo. Præterea. Res naturæ idem videtur quod naturale. sed naturale,vt dicitur in secũdo physi.est proprietas creata ex principiis naturæ,vel compositum ex naturalibus principiis. sed neutrum istorum conuenit diuinæ personæ.ergo diuina persona non erit res humanæ naturæ,& sic sunt duæ res naturæ. Pręterea. Omne quod est, aut est vniuersale,aut particulare.sed humana natura est in christo:cum ergo nõ sit vniuersalis,erit particularis. sed omne particulare est indiuiduum.ergo sũt ibi duo indiuidua. Præterea. Filius Dei

assumpsit

In alio script. vt hic, o. 3. p. q. 2. ar. 3. o. 4. con. c. 34. 38. & 39. De vni. ar. 2. o. quol. 9 ar. 2. o. opu. 3. trac. 2. c. 25. 26. & 27.

assumpsit corpus animæ vnitum: corpus enim non vnitum cum non sit inanimatum non est assumptibile. sed ex vnione corporis, & animæ constituitur homo, cum vnio prędicta non sit minoris efficaciæ in christo q̃ in nobis. ergo assumpsit hominem. ergo aliquem hominem. ergo suppositum hominis. cum ergo assumens non sit assumptũ, in christo erũt duo supposita. Pręterea. In Psal. 64. dicitur. Beatus quem elegisti, & assumpsisti, loquitur de christo homine. ergo idẽ quod prius. Ad hoc dicendum ꝙ particulare duplicem habet respectũ, ad naturam cõmunem, & ad proprietates cõsequentes naturam, & secundum hũc duplicem respectum nomine primæ vel secundæ impositionis potest nominari. Res enim naturæ, cum sit primæ impositiõis, nominat particulare per respectũ ad naturam cõmunem: Suppositum autem, cum sit nomen secundæ impositionis, nominat habitudinem particularis ad naturam communem, prout subsistit in ea: particulare autem, prout exceditur ab ea. Nomina autem quæ significant, particulare per respectum ad proprietates consequentes naturam, nominant etiam ipsum per habitudinem ad naturam, & hoc potest esse dupliciter. Nomine primæ impositionis, vt hypostasis nominat particulare in quolibet genere substantię, persona autẽ in genere rationalis substantię. Nomine etiam secundæ impositionis, sicut indiuiduum nominat particulare, prout est in se indiuisum singulare, prout ab aliis est diuisum. Secundo ista nomina differunt: q̃a aliqua nominant particulare in quolibet genere, vt particulare singulare indiuiduum, aliqua in genere substantiæ tantum, sicut persona hypostasis, & res naturæ, & suppositum. Cum autem substantia dicatur a per se stando, nullum istorum dicetur nisi de re per se existente. Vnde nec de parte, nec de accidente dicuntur de quibus alia possunt dici, q̃ in omnibus generibus inueniuntur: quauis enim hęc albedo vel manus dicatur indiuiduum, vel singulare, non tamẽ potest dici hypostasis vel suppositum, & iõ secundum secundam opinionem, quę ponit in christo vnam tantum rem subsistentem, quæ etiam verior est, vt patebit, dicendum ꝙ omnia nomina illa quæ significant, particulare in quolibet genere, possunt dici esse duę in christo, sicut hęc manus dicitur esse indiuiduum, vel singulare vel particulare. Hęc tamẽ plura indiuidua de christo non prędicãtur, sicut nec partes naturæ nec ipsa etiã natura humana: Non autem duas hypostases vel res naturę, vel supposita dicimus esse in christo, cum non ponuntur duo per se subsistẽtia in eodem: nihilominus tamen, sicut dicimus vnionem factam in persona, ita in idiuiduo singulari, & particulari, quia q̃uis hęc tria vltima possint dici de non per se subsistẽtibus, nihilominus tamen dicuntur de per se subsistentibus, & sic possumus dicere christũ vnum indiuiduum, nõ autem possumus dicere christum esse plura indiuidua, & similis est ratio de aliis etiam quę significant particulare de quolibet genere. Ad illud quod obiicitur ꝙ omnis substãtia particularis potest dici hypostasis, dicendum est ꝙ hoc intelligitur de substãtia particulari, quæ est in genere substãtiæ per prædicationem nõ per reductionem. i. de eo quod perfectæ participat naturam generis, sicut ens completũ in illo genere, quale non est pars substãtię: Non enim genus substantiæ prędicatur de manu, q̃uis substãtia secundum ꝙ cõtra accidens diuiditur, de ipsa prędicetur. & secundum hęc duę substantiæ particulares in christo non sunt. Ad secundum dicẽdum ꝙ in christo sunt duo supposita loquutionis, q̃uis nõ naturę,

3. p. vbi su. ar. 2 ad ter.

suppositio enim de qua hic obiicitur nō importat inferioritatem, quod esset indignitatis, sed sustentationem. Ad tertium dicēdum ꝙ res naturæ, per se loquendo, est quod habet naturam. Sed ꝙ hoc sit compositum accidit, inquantum compositum ex materia & forma q̄ sunt principia naturę non adiungitur alteri existenti simplici. Ad quartum humana natura est particulare & indiuiduum non tamen subsistens, & ideo non est hypostasis vel suppositum. Ad quintum dicendum ꝙ non est propter inefficaciā vnionis animæ & corporis vt eorum cōiunctio, secūdū ꝙ præintelligitur vnioni ad diuinā personā, nō faciat hoiem, sed humanā naturam in christo, sed est ex hoc ꝙ non fuerunt coniuncta ad hoc ꝙ per se subsisterent, sed vt diuina persona subsisteret in eis. Vnde, quāuis iste terminus, homo in christo ex ratiōe sui significati comprehendat duas substātias .s. animam & carnem, tertiam tamen cōprehēdit ex parte suppositi .s. diuinam. Ad illud autē quod obiicitur de authoritate Psal. dicendum ꝙ homo sumitur ibi pro natura humana. Nam cum id qd assumitur secundum intellectum præcedat vnionem, si homo dicatur assūptus, oportet ꝙ intelligatur homo anteq̄ intelligatur assumptus. Sed homo vniuersalis non potest dici assumptus, vt supra dictum est, homo autem particularis est quid subsistens habens esse completum. Quod autem habet esse completum in quo subsistit, non potest vniri alteri nisi tribus modis. Vel accidētaliter, sicut tunica homini, & hūc modum vnionis ponit tertia opinio quæ non tenetur, nisi vel per modum aggregationis, sicut lapis lapidi in aceruo, vel aliquo accidente, sicut homo vnitur Deo per amorem, vel per gratiam, & neutra harū est vnio simpliciter, sed secundum quid, & ideo nulla istarum conuenit Christo. Vnde nullo modo concedendum est quòd homo sit assumptus.

In alio script. vt hic, ar. 2. o. 3 p. q. 4. ar. 3. o. op. 1. c. 21. Ro. 1 d. 3. c. 4. Philip. 2. le. 2. co. 3.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur quòd christus non sit vnum. Christus. n. est vnum vnitate increata, & est vnum vnitate creata. vnitas autem creata non est vnitas increata. ergo Christus est duo. Præterea. Vnum est esse Filii Dei, & Patris. si ergo est vnū esse huius hominis, & filii Dei, vnum erit esse huius hominis, & Dei Patris. ergo iste homo erit in vno eē vnitus Deo Patri. Hoc autem est impossibile. ergo impossibile est quòd huius hominis, & Filii sit vnum esse, sed duplex. esse autem est suppositi. igitur in christo erūt duo supposita, & sic christus erit duo. Præterea. Christus est aliquid impassibile, & est aliquid impassibile. sed passibile non est aliquid impassibile. ergo est aliquid & aliquid. ergo non est vnum. Contra: Quicquid est, ideo est quia vnum numero est. si ergo Christus nō est vnum, nihil est, quod est hæresis. Præterea. Ea quæ non sunt vnum, non possunt de se inuicem prædicari. sed Deus prędicatur de homine christo, & econuerso. ergo Christus est vnum. Ad hoc dicendum quòd neutrum genus est informæ, & indistinctū, masculinum autem est formatum, & determinatum: vnde masculinū genus non prædicatur absolute, nisi de re perfecta subsistente. Vnde non potest dici quòd humanitas, vel albedo Petri est aliquis, sed quòd est aliquid, sed de Petro possumus dicere quòd est aliquis, & quòd est aliquid. Similiter etiam in christo potest dici de persona quòd est aliquis, & quòd est aliquid: de natura autē quòd est aliquid, & non quòd est aliquis. Secundum autem secundam opinionē, illud aliquid, quod est natura assumptū, non prædicatur de Christo, quia nō habet rationem hominis, sed humanitatis.

In alio script. vt hic, q. 1. a. 1. 1. & 2. o. 3. p. q. 17. ar. 1. o. 4. con. c. 38. r. 10. De vnio. ar. 3. o.

Aliquid

Aliquid ergo secundum quòd prædicatur de Christo, non significat tàtum naturã sed naturę suppositum, & quia plurale est geminatum singulare, ideo Christus non potest dici aliqua, nisi essent in eo duo supposita naturarum, quod negat secunda opinio, & similiter tertia: Et ideo vtraq; opinio dicit ꝙ Christus est vnum: sed secunda dicit ꝙ vnum per se, tertia vero ꝙ est vnum per accidens, sicut homo albus. Sed prima opinio dicit ꝙ assumptum non tantum habet rationem humanitatis, sed etiam hominis, & tamen non potest dici aliquis, quia alteri digniori est coniunctum: sed dicitur aliquid, & illud aliquid prædicatur de persona assumente, & ideo sequitur ꝙ Christus est aliquid. s. assumens, & aliqd. s. assumptum, & quòd duo neutraliter, & non masculine. Ad illud ergo quod primò obiicitur in cõtrarium dicendũ est quòd terminus numeralis se habet communiter ad personam & naturam. Vnde loquẽdo de vnitate personali, est tantum vna in Christo secundum quam dicitur vnus Christus: Loquendo autem de vnitate naturali, est duplex vnitas: non tamen sequitur quòd sit vnum & vnum, quia vnum, quod de Christo prædicatur, non refertur ad naturam, sed ad suppositum naturæ, quod non geminatur. Ad secundum dicendum est ꝙ esse dupliciter accipitur, secundum philosophum in metaphysica. s. esse rationis, vnum de alio affirmantis, vel negantis, & hoc est prædicatum accidentale & est in mente quod prædicatur de subiecto mediante hoc verbo, est et copula, non autem in re est, quia nihil est medium in re inter formam & materiã, & multominus inter prædicatum & subiectũ. Aliud est esse naturæ, & hoc dicitur dupliciter. Nam esse aliquando dicit actum primum, qui est rei essentia quæ est actualiter essendi principium, & hoc modo dicitur quòd diffinitio significat quid est esse. Aliquando dicit actum secundum, qui est actus entis per essentiam, sicut lucere est actus lucentis per ipsam lucem. Primo modo esse dicitur de propositionibus: secundo modo de naturis: tertio modo de naturarum suppositis, quia est actus suppositi, vt quod est, formæ vero, vt quo est. Primo modo non loquimur hic de esse. Secundo modo est in christo duplex esse. i. duplex essentia, & sic non vnitur humanitas in esse diuino, quia sic vniretur Patri. Tertio modo est ibi vnũ esse, & hoc modo propriè nec partes, nec accidentia habent esse, sed tantũ suppositum completum quod est secũdum omnia illa, & hoc modo in esse suppositi diuini vnitur humanitas, quod quidẽ esse est vnum, quãuis ad plura possit habere respectum, sicut esse vnius hominis se extendit ad omnes partes eius. Nec valet, vnum est esse hominis & Patris. ergo hic homo est vnitus Deo Patri, quia hęc vnio facta est in esse diuino prout est in persona filii siue sub proprietate filiationis, sub qua non est in Patre. Ad tertium dicendum ꝙ media est falsa quæ dicit quòd aliquid passibile non est aliqd impassibile: Idẽ enim suppositum quod est passibile secũdum vnam naturam, est impassibile secundum aliam.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ persona Christi post incarnationem non sit composita. Omne enim quod de simplici fit compositũ mutatur, sed persona Christi non mutatur. ergo cum fuerit simplex postea nõ est facta composita. Præterea. Nullum æternum est compositum. sed persona Christi est ęterna. ergo non est composita. Pręterea. Ad simplicitatem diuinæ essentiæ pertinet ꝙ non sit composita, nec alteri componibilis. Ad oppositum dicit Dam. naturas duas vnitas

In alio script. vt hic, 4 2. 3. p. q. 2. ar 4. o.

inuicem in vnam compositam hypostasim Filii Dei. Praeterea. Athanasius in symbolo dicit. Sicut ex anima rationali, & carne vnus est homo, ita Deus, & hō vnus est Christus. sed anima rationalis, & caro sunt partes hominis. ergo Deus & homo sunt partes Christi. Respon. Dicendum q ad rationem totius duo pertinent. Vnum est q esse totius cōpositi pertineat etiam ad omnes partes eius, quia partes non habēt proprium esse, sed sunt sub eē totius. Aliud est q partes componētes causant esse totius. Prima cōditio totius inuenitur in persona Christi; quia vtraq natura in esse personae cōmunicat: sed secunda cōditio non reperitur: Illud. n. esse nō causatur ex coniunctione naturarum sicut esse compositi causatur ex coniunctiōe componentium, & nō aliquo modo post incarnationem potest dici composita, inquantum saluatur ibi aliqua cōditio compositi. Non tamen est ibi vera ratio compositionis, quia deficit altera conditio: Nec dicendum q dicatur composita solum secundum nominis expositionem, quasi cum alio posita, quia sic prima opiniō, & tertia poneret personam compositam sicut & secunda, quod falsum est. Ad primum ergo quod in cōtrarium obiicitur dicendum q verū est de compositione integrali non de exigitiua: illa enim potest fieri per associationem, & associatio fit mutatiōe vnius extremi sine mutatione alterius, & sic natura humana est meliorata, diuina remanente intransmutata. Ad secundum dicendum q persona non dicitur composita, quasi esse suum sit ex multis cōstitutum: hoc enim est contra rationem aeterni, sed quia ad multa quae assumūtur in eius esse se extendit. Ad tertium dicendum q de ratione simplicitatis summae est q neq sit cōposita ex partibus, neq componatur alteri tanquā pars. Sic autem persona non est composita, q2 neq est pars, neq ex partibus constituta. Ad quartum dicendum q Damasc. dicit cōpositam hypostasim, inquantum est aliquid ibi de ratione compositionis, non q simpliciter sit composita quātum ad perfectam rationem compositionis. Ad vltimum dicēdum q similitudo illa est quantum ad aliquid, & non quātum ad omnia.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & ostēditur q non sit compositio animę & corporis ad inuicem in Christo: Damas. n. dicit. In domino Iesu Christo non est communem speciem accipere. sed ex anima & corpore vnitis cōsurgit natura speciei. ergo videtur q non fuerint vnita ad inuicem. Pręterea. Post vltimam compositionē non potest esse aliqua compositio. sed vltima compositio in natura est animae ratiōalis ad corpus. ergo si illa vnio esset in Christo non posset sequi vnio ad diuinam personam. Praeterea. Anima non vnitur corpori nisi vt viuificet ipsum: sed potuit viuificari ex coniunctione ad ipsam vitam quae est verbum. ergo non oportuit eum animae vniri. Praeterea. Vr q natura humana accidētalr verbo vniatur. Ad Phil. 2. Habitu inuentus vt hō. q cum habitus sit genus accidentis, videtur q Deus fuerit homini accidētaliter vnitus. Praeterea. Omne qd aduenit esse completo est accidens. sed humana natura aduenit Filio post esse completum. ergo aduenit ei accidentaliter. Iuxta hoc quęritur an vnio diuinitatis ad carnem sit maxima vnionum. Respon. Dicendum q vnio animae ad carnem cōstituit rationem hominis, & omniū eius partium. Vnde remota anima non dicitur homo, neq oculus, neq caro, nisi aequiuoce, sicut homo pictus, & ideo si tollatur vnio animae Christi ad carnem,

In alio scrip. vt hic, q. 3. ar. 2. 3. p. q. 2. art 5. o. 4. con. c. 37.

In alio scrip. vbi su. ar. 2. 3 p. vbi su. ar. 6 o.

carnem, sequitur q nō fit verus homo, neq; caro eius vera caro, quod est hęreticū, & io opinio ista a papa Alexandro ꝑ heretica est cōdenata. Ad illud vero qd obiicitur in contrariū, dicendum q Dam. loquitur quantum ad vnionem diuinitatis ad humanam naturam, ex qua non consurgit tertia natura speciei, nō quātum ad vnionem animæ ad corpus. Ad secundum dicendum q compositio animæ rationalis ad carnem est vltima in operibus naturæ: sed compositio humanitatis ad personā verbi, non fit operatione naturæ, sed virtute diuina. Ad tertium dicendū q verbum viuificat carnem Christi actiue, & ideo reqritur anima vt formaliter viuificet. Ad quartū dicendum est q substantia nō potest esse accidens alicuius, quāuis cōiunctio vnius substantiæ ad alteram possit esse accidentalis, vt sic vna substantia alteri accidentaliter aduenire dicatur. Sed hoc non potest esse nisi dupliciter, vel quòd coniungatur ei secundum contactum, sicut vestis homini, aut sicut mobile motori, sicut angelus coniungitur corpori quod assumit, & cum contactus non fit nisi corporum, humana natura non potest vniri diuinæ, nisi sicut mobile motori, sicut angelus alicui corpori vnitur. Hæc autem vnio non facit cōmunicationem idiomatum naturarum adinuicem, & ideo humana natura diuinæ nō vnitur accidētaliter. Et quod dicit Apostolus quòd habitu inuentus est vt homo, hoc dicit quia natura humana in Christo habet aliquam similitudinē cū accidente, & precipue cum habitu quantum ad tria. Primo quia aduenit personæ diuinæ post esse completum, sicut habitus & omnia accidentalia. Secundo quia est in se substantia, & aduenit alicui sicut vestis homini. Tertio quia melioratur ex vnione ad verbum, & non commutat verbum, sicut vestis formatur secundum formam vestientis, & non mutat vestientem. Vnde antiqui dixerūt q vergit in accidens, & quidam propter hoc addiderunt quòd degenerat in accidens, quod tamen non ita proprie dicitur, quia natura humana in Christo nō degenerat, imo magis nobilitatur. Ad quintum dicendum q quāuis adueniat post esse completum, tamen non est accidentaliter aduenies, quia trahitur ad vnionem in illo esse, sicut corpus aduenit animæ in resurrectione. Ad illud quod vltimo quærebatur, dicendum q vnio ista potest dupliciter considerari, vel quantum ad id in quo fit vnio, vel quantum ad ipsa quæ vniuntur. Si primo modo vnio fiat in persona diuina quæ est maxime vnum & simplicissimū, sic est maxima vnio post vnionem essentiæ in tribus personis: Quāuis.n. persona sit ita simplex & vnum sicut essentia, tamen quælibet trium personarum est idem re cum ipsa essentia in qua vnitur. Non autem vtraq; natura in Christo est idem secundum rem cum ipsa persona in qua fit vnio, quia humana natura nō est idem re cum persona diuina, quāuis altera natura .i. diuina fit omnino idem re cum ipsa. Si secundo modo, sic nō est maxima vnio: sed prima cōsideratio est vnionis secundum se, & secundum q vnum est, secunda autem cōsideratio est vnionis non secundum quòd vnio, & iō dicendum est quòd est maxima simpliciter, quāuis non sit maxima fm quid.

Dami. c. & tertio sec. c. 3. et. 2. c. 9. Phil. 2. ... co.

In alio script. vt hic, d. 5. q. 1 ar. 1. questiū cula 1. o. 3. p. q. 2. ar. 3. o. 4. con. c. 41.

Expositio tex.

Alij enim dicunt.

In alio script. vt hic.

Hæc opinio prima falsa est, sed non reprobata, vt erronea. Vtrūq; Christus. Hic resoluendus est nominatiuus in genitiuum .i. vtriusq; naturæ, vel in ablatiuū .i. in vtraq; natura simpliciter. quod inuenitur alia & aliud & alia quæcunq;

similia in incarnatione. Factam compositam. Sciendum quòd non fuit composita propriè.s.cõiunctio duorum ad cõstituendum aliquid, sed largè.i. coniunctio duorum in vno. Hoc vero fieri potuit mutatione humanę naturæ sine mutatiõe diuinæ naturæ. Mulier essentialiter esset Deus. Sciendum quòd ꝗuis manente ordine qui nunc est videatur inconueniens quòd mulier esset caput viri, tamen si Deus id faceret conueniens esset.

Distin. Septima.

Secundum primam vero.

Distinctio tex.

Postꝗ magister deter. opiniones de modo vnionis, in hac parte deter. qualiter propositiones, quibus vnio significatur, sint intelligendę, & diuiditur in partes quatuor. In prima exponit eas secundũ primam opinionem, In secunda vero secundum secundam. In secunda enim sententia. In tertia secundum tertiam. In hac vero sententia. In quarta relinquit auditori iudicium de prędictis ibi. Satis diligenter. Prima diuiditur in duas. In prima ponit primę opinionis expositionem. In secunda mouet & soluit contrariam obiectionem. Huic autem sententię &c. In secunda vero sententia. Et diuiditur in duas. Primo secundum secundam opinionem exponit propositiones prędictas. In secunda soluit ea quæ videntur huic sententię aduersari. Deter. autem &c. Prima in duas, quia primo exponit illas in qbus fit prędicatio mediante hoc participio, factus, & hoc verbo, est. In secunda mediante hoc participio prædestinatus: Determinat autẽ &c. Hæc diuiditur in tres. Prio soluit authoritates quę vñr probare qd hõ sit assumptus: Secundo illas quę videntur probare quod christus sit duo. Sed iis videtur aduersari. Tertio illas quæ probant ꝙ persona non sit composita. In hac sententia &c. Hęc diuiditur in duas. Primo prædictas exponit propositiones secundum tertiam sententiam. Secundo dubitationes incidentes contra ipsam deter. Secũdum istas &c. Hęc diuiditur in tres. In prima ostendit qualiter Christus dicatur prędestinatus. Secundo qualiter dicitur minor Patre, vel deificatus. Et etiã cum dicitur Christus. In illa quòd non debet dici homo diuinus, & qualiter dicitur esse ex duabus naturis. Et licet dicatur &c.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

Hic primo proceditur, & videtur ꝙ hęc sit falsa, Deus est homo: Omne enim quod prędicatur, aut prędicatur per se, aut per accidens. sed hõ nõ pdicatur de Deo per se, qa sic cõueniret cum supposito diuinæ naturę, nec iterũ prędicatur per accidens, quia Deo nihil accidit. ergo homo nullo modo prędicatur de Deo. Præterea. Maior est vnio personarum in natura vna ꝙ duarum naturarum in persona vna. sed vna persona nõ prędicatur de alia. ergo nec homo prędicatur de Deo, nec econuerso. Pręterea. Magis conueniunt quę vniuntur in natura & persona ꝙ quę tãtum in persona. sed aia & corpus vniuntur in natura & persona vna, Deus autẽ & homo in persona & non in natura, cum igitur anima non possit prędicari de corpore nec econuerso, videtur quòd Deus non possit prędicari de homine, nec econuerso. Contra. Secundum Anselmũ. Vt esset qui posset genus humanum redimere, & pro genere humano satisfacere, oportuit eundem esse Deum, & hominem. ergo prędicatio Dei de homine, & ecõuerso est prædicatio eiusdem de seipso. ergo est vera. Pręterea.

In alio script. vt hic, 3.p.q. 16.ar. 1.0.

Preterea. Quęcunq; vni & eidem sunt eadem, sibi inuicem sunt eadem. sed Christus est Deus, & ipsemet est homo. ergo Deus est homo, & econuerso. Ad hoc dicendum est, quod secundum omnes opiniones, ista propositio ponitur esse vera, sed differenter: Tertia enim opinio dicit quod in hac propositione est prędicatio per inhærentiam, sicut cum dicitur homo est albus, quia ponit quod natura humana accidentaliter diuinæ personæ aduenerit. Sed hoc stare non potest, quia ponit ex anima & corpore vnum nō resultare, sed animā & corpus vt separata, a verbo assumpta, & non vnita, & ideo nō potest dici quod Deus sit homo, nisi materialiter, quia partes humanæ naturæ vnitas habuit, sicut & totum integrale materialiter de suis partibus prędicatur. Secūdo quia dato quod ex partibus humanæ naturæ aliquid resultauerit, non tamen illud potest prædicari de Deo, nisi denominatiue, quia ponit quod humana natura Deo aduenerit quasi habitus, quia sicut homo non potest dici vestis, sed vestitus, ita similiter homo non potest prædicari de Deo, imo potius Deus diceretur humanatus. Secūdum autem primam opinionem, cū dicitur homo est Deus, vel econuerso, est hæc prædicatio per idēptitatem. Sed quia ponit duo per se subsistentia siue supposita in Christo, ideo non pōt Deus de homine vel homo de Deo prędicari: Nec potest dici quod sūt idem in persona, quia persona illa inuenitur habere idēptitatem cū supposito diuino, & ideo oportet quod sit distincta a supposito humano, a quo suppositum diuinū distinctum est, vt prima opinio dicit. Nō est autem intelligibile quod aliqua adinuicem numerentur, & vnū de altero pręd icetur, quia differentia est causa numeri, idemptitas autem causa vere prędicationis, & ideo prima opinio irrationalis est. Secundum autem secundam opinionem in prædicta propositione est prædicatio per informationem essentialē, quia Deus supponit suppositum personæ Filii, & hoc idem est suppositum humanæ naturæ per illam naturam informatū, secundum modum intelligendi, inquantum subsistit in ea. Vnde, sicut hæc est vera & propria, Petrus est homo, ita & ista, Deus est homo, quia s. suppositum diuinæ naturæ est etiā humanæ naturę suppositum. Ad primum ergo quod in cōtrarium obiicitur, dicendum quod hæc est per se vera: Deus est homo ratione suppositi diuini quod subsistit in humana natura. Vnde sicut & homo per se de Sorte prędicatur, ita & homo de Christo, non autem ratione formæ significatæ per hoc quod dico, Deus. Vnde non sequitur quod possit prędicari de omnibus in quibus est natura diuina, sed de quibus prædicatur Filii suppositum: Nec tamen potest dici quod hoc sit per accidens, Deus est homo, sicut homo est albus, quia iste terminus, homo, prędicatur de Deo tanquam includens in suo significato suppositum diuinum, quod est suppositum hominis, sed hoc quod dico, album, nō includit in suo significato suppositum hominis, cum tātum qualitatem significet, sed tantum quasi extrinsecum ipsum copulat. Ad secundum dicendum est quod personę diuinę secundum quod sunt vnum de se inuicem prędicantur. Vnde dicimus quod natura Patris est natura Filii, nō tamen secundum quod sunt distinctæ in persona, ideo nomina personalia de se inuicē nō prędicantur. Similiter ex hoc quod naturæ sunt diuersæ, per eadem nomina quę significant vel supponunt personam prędicantur de se inuicem, non autem illa nomina quę significant naturas tantum. Ad tertium dicendum, quod sicut anima & corpus non prędicantur de se inuicem, sed tamē habens animam est habēs corpus, sic natura diuina & hu

mana non prædicantur de se inuicē, sed homo & Deus, qui nō tantum naturam sed idem suppositum naturę designant.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. q.2.ar. 1.3.p. q. 16. ar.6.o. Op.1. c.18.& 2.c.6. Ro.l.l. 2,0.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ hęc sit falsa, Deus factus est homo. Quod fit aliquid, subiectum est passionis. Sed Deus nullius passionis est subiectum, cū sit impassibilis. ergo non potest esse factus aliquid. Præterea. Cum fieri hominem sit fieri substantiam, & fieri substantiam sit fieri simpliciter. ergo quod fit homo, fit simpliciter. sed Deus non potest dici simpliciter factus. ergo nec factus homo. Præterea. Mutari est aliud fieri. sed Deus nullo mō pōt dici mutatus. ğ nec factus pōt dici. Ad oppositum, Ioan. 1. Verbum caro factum est. Pręterea. Omne quod est, & non fuit, prius dicitur esse factum. sed hæc est vera: Deus est homo, vt supra dictum est, & non fuit semper vera. ergo Deus factus est homo. Ad hoc dicendū ꝙ hoc participium, factus, potest absolute prędicari & subiectum determinare, vt dicatur iste homo factus, vel Deus factus, & cum vtrūq; supponat diuinū suppositum cui non potest contingere factio, ideo ista propositio: Deus factus est homo, isto modo est falsa: Si autē determinet subiectum in comparatiōe ad prędicatum, tunc ista propositio est vera, & tunc est sensus: factum est quòd Deus sit hō, quia factio non ponitur circa Deū, secundum rem sed tantū secundum rationem, quia vnio secundum quam dicitur Deus esse vel factus homo, in Deo est secundum rationem, in natura autē humana secundum rem. Sed veritas huius propositionis magis patebit infra. Ad illud quod obiicitur in contrarium, dicendum ꝙ hoc intelligitur de factione quæ ponitur circa ipsum secūdum rem non secundum intellectum. Ad secundum dicendum, ꝙ quāuis fieri hominem sit fieri secundum substantiam, tamen in Christo habet similitudinem aliquā cū fieri accidentis in hoc quòd aduenit supposito alterius naturæ, & ideo non dat ipsi esse simpliciter & absolute, sed esse tale, sicut album homini. Tunc autē fieri secundum substantiam dat esse simpliciter & absolute, quando dat esse supposito, quod est esse simpliciter & absolute. Ad tertium dicēdum ꝙ mutari proprie dicitur per remotionē a termino a quo, fieri autem per accessum ad terminum ad quem. Quia igitur nihil remotum est a Deo, nec secundum rem, nec secundū rationem, aliquid autem aduenit ei s͠m rationem, & si non secundum rem, ideo potest dici fieri, sed non mutari.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic. q.2.a. 2.3.p. q. 16 ar.7.c.

AD tertium sic proceditur, & videtur quòd hæc sit falsa. s. homo factus est Deus, quia secundum Dam. Homo & Deus cōmunicant sibi idiomata, vt. s. quicquid dicitur de homine possit dici de filio Dei. sed hæc est falsa, Filius Dei est factus Deus. ergo & hęc, Hō est factus Deus. Præterea. Aut homo supponit pro natura, aut pro persona. sed non pro natura, quia natura assumpta non est Deus: Nō pro persona, quia assumens semp fuit Deus. ğ hæc est falsa, Homo factus est Deus. Pręterea. Quia album aduenit homini, & non ecōuerso, dicitur homo fieri albus, & non econuerso. ergo a simili, quia humanitas aduenit Deo, & nō ecōuerso, debet dici Deus fieri homo, non homo Deus. Cōtra. August. Talis fuit illa susceptio quæ Deum faceret hominem, & hoiem Deū. Præterea. Factio, quæ importatur per hoc participium, factus, secundum rem non ponitur in Deo, sed in humana natura: sed homo significat humanam naturam. Cum enim participium ponat rem suam circa subiectum in comparatione ad prædicatum, videtur ꝙ magis

hæc

hęc sit vera. Homo factus est Deus, quàm hęc Deus factus est homo. Ad hoc dicendũ est quòd si factio importata per participium referatur siue ad subiectum, siue ad prædicatum absolute, siue ad subiectum in relatione ad prædicatum, cum dicitur, Deus factus est homo, est falsa, quia iste terminus, homo, supponit suppositum diuinũ, quod absolute non potest dici factum, nec factus Deus, quia nũquã nõ fuit Deus. Si autem referatur ad totam compositionem, vtraq; istarũ est vera, Deus factus est homo, & homo factus est Deus, & est sensus. Factum est vt Deus sit homo, & econuerso. Ad illud ergo quod obiicitur in contrarium, dicendum est ꝙ verbum Dam. intelligendum est de illis quæ conueniunt naturæ secundum se, & nõ habent repugnantiã ad alteram naturam. Quod autem dicitur Deus homo factus, Deus non conuenit naturę secũdum se, sed ratiõe vnionis. Vnde non sequitur. Hõ factus est Deus, ergo filius dei factus est Deus, sicut nõ sequitur, Homo vnitus est Deo, ergo Deus vnitus Deo. Ad secundum dicendum, ꝙ homo tenetur pro persona quã non determinat participium sed totam loquutionem, quia factum est vt persona diuina in humanitate existens esset Deus. Ad tertium dicendum, ꝙ nõ dicitur homo factus Deus, quasi factio sit determinatiua suppositi hominis absolute vel in respectu ad prędicatum, sicut iam dictum est, & sic procedit argumentum, sed inquantum est determinatiua compositionis. Sed quia ista propositio Homo factus est Deus, secũdum omnes sensus habet falsitatem, tantum secundũ vnum sensum veritatem, ideo respondendum est ad argumẽta quæ probant eam esse veram. Vnde quod dicit Aug. ꝙ talis fuit susceptio &c. illud intelligendũ est vt referatur factio ad totum compositum tantum. Ad quintum dicendum ꝙ factio ponitur secũdum rem circa humanam naturam, sed hoc nomen, homo non supponit humanã naturam sed suppositum æternum, circa quod non ponitur factio secundum rem sed secundũ rationem, non respectu diuinæ naturæ quæ semper ei infuit, sed respectu humanę, & ideo dicitur. Deus factus est homo, & non conuertitur.

Articulus quartus.

Ad quartum sic proceditur, & videtur ꝙ hæc sit falsa. Ille homo est prædestinatus esse filius Dei. Prædestinatio est rei futuræ. Filius Dei non est res futura, imo æterna. ergo aliquis nõ potest prædestinari esse Filius Dei. Præterea. Prędestinatio præcedit finẽ respectu eius. sed Filium Dei nihil pręcedit. ergo nihil põt prędestinari ad hoc quod sit Filius Dei. Pręterea. Videtur ꝙ hęc sit falsa, Filius Dei prædestinatus est esse homo: Ad hoc.n. dicitur aliquid prædestinari, quod cõuenit ei per gratiam. sed non est gratia Filio Dei ꝙ sit homo. ergo Filius Dei, non est prædestinatus esse homo. Præterea. Videtur ꝙ hęc sit vera, Filius Dei est prædestinatus esse Filius Dei: Filius enim Dei, in quantum est homo, est prædestinatus eẽ Filius Dei. sed alia quæ prædicantur de Filio Dei prædicantur de ipso etiã sine reduplicatione, sicut filius Dei est mortuus. ergo filius est prædestinatus esse filius Dei. Præterea. Videtur ꝙ hæc sit vera, Filius Dei est prædestinatus: In christo enim non est nisi vnum suppositum. sed de illo supposito potest dici simpliciter quod est prædestinatum. ergo põt dici ꝙ filius Dei est prædestinatus. Respon. Dicendum ꝙ cum dicitur, Homo prædestinatus est esse filius Dei, per participium ratione præpositionis importatur antecessio. Aut ergo respectu subiecti solum, aut respectu prædicati, aut respectu totius copulati. Si respectu In alio script. vt hic. q.3.o. 3.p.q. 24. ar. 1. & 2 o.4.cõ c.9.ro. 1.1.3.o.

subiecti solum, vera est, qa hic terminus, homo, dicit suppositum ęternum in natura humana, & licet respectu eius simpliciter nulla possit esse antecessio, tamē respectu eius, vt est in natura humana, potest. Si vero respectu prædicati, falsa est propositio, qa respectu Filii Dei nulla potest esse antecessio. Si respectu copulati, vera est, quia prędestinatum erat vt homo esset filius Dei. Cū ergo duos habeat sensus veros, & vnum falsum, potius iudicanda est esse vera. Ad quod ergo obiicitur quòd filius Dei non est res futura, & ꝙ prędestinatio non pręcedit finem hunc. f. qui est esse filium Dei, dicendum ꝙ argumenta concludunt ꝓpositionem eē falsam, prout antecessio denotatur respectu prædicati, quod cōcedendum est, Vnde patet responsio etiā ad secundum. Ad tertium dicendum, ꝙ hæc propositio, filius dei est prędestinatus esse homo, distinguenda est vt pręcedens, quia potest notari antecessio respectu subiecti, vel respectu prædicati, vel respectu totius copulati. In primo sensu est falsa, in duobus reliquis est vera, & ideo potius iudicanda est vera q̃ falsa: Et quod obiicitur, ꝙ nō est gratia filio dei quòd sit homo, dicendum ꝙ q̃uis non sit gratia filio dei quòd sit homo, tamen est homo per gratiam vnionis, per quā humana natura est assūpta in vnitatem diuinæ personæ. Ad quartum dicendum ꝙ hęc propositio, filius dei est prædestinatus esse filius dei, secundum ꝙ esse accipitur secundum rei veritatem, falsa est, quia nihil est in propositione hac temporale, respectu cuius possit notari antecessio. Sed secundū ꝙ accipitur secundum manifestationem, sic cōceditur: Et quod obiicitur ꝙ filius dei inquantum est homo est prædestinatus esse filius dei, Dicendum ꝙ hoc intelligitur de attributis quę non claudunt in se repugnantiam, & contradictionem ad esse filii: Nam talia non prędicantur de ipso, nisi cum reduplicatione determinante, per quā notatur attributū inesse naturæ non personę, vt filius Dei, inquātum homo, incipit esse, vel est creatura, & alia huiusmodi. Ad quintum dicendū, quòd hęc est falsa, filius Dei est prędestinatus, cum non ponatur aliquid respectu cuius possit antecessio denotari, sed hæc, filius Dei, inquantum est homo, est prędestinatus, est vera, qa importari potest antecessio respectu hominis quantū ad naturam humanam, Et quod obiicitur de supposito, dicendum ꝙ quāuis sit vnum suppositum, tamen est duarum naturarum suppositum, & potest sibi aliquid conuenire ratione vnius naturæ, quod non conuenit sibi absolute, sicut esse creaturā. Expō tex. Id quod, prius erat, c. i. & hñs naturā quā prius nō habebat. Vtrūq; Christus. Hic resoluēdus est noiatiuus in ablatiuum, vel genitiuum, vtrūq; .i. vtriusq; naturæ, vel vtraq; natura.

Distinct. Octaua.

Post prædicta inquiri oportet &c.

Distinctio tex.

Postq̄ determinauit magister de iis quę conueniunt Deo incarnato vt exprimētia vnionē, hic determinat de eis quę cōueniunt ei consequentia vnionem, & diuiditur in partes duas. In prima determinat de iis quæ conueniunt vni naturæ ex vnione ad alteram. In secunda determinat de iis quæ conueniunt personæ ratione assumptæ. x. dist. Prima in duas. In prima determinat, quid cōueniat diuinæ naturę ex vnione ad humanam. In secunda qd conueniat humanæ ex vnione ad diuinā. 9. di. ibi. Præterea inuestigari. Prima in duas. In prima inquirit vtrum diuina natura debeat dici nata.

in Christo ex vnione ad humanam. Secundo an ratione duplicitatis naturæ possit dici Christus bis natus ibi. Quæri etiam solet. In prima parte mouet, & soluit an natura in Christo possit dici nata ex vnione ad humanam. Secundo opponit in contrarium, & soluit ad obiectionem. Videtur tamen.

Quæstio vnica.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. ar. 3. o. Hic primo quæritur, vtrum diuina natura in Christo sit nata, & videtur q sic: Quicquid enim idem est cum nascente, & de ipso in recto prædicatur, cum eo nascitur, vnde nato Petro nascitur homo. Cum ergo essentia diuina idẽ sit cum filio Dei, & de eo in recto prædicetur, ipso nato de virgine, ipsa nascetur. Præterea. Incarnatio in Christo ordinata fuit ad natiuitatẽ. ergo qd incarnatum est natum est. sed natura diuina incarnata est. ergo nata. Præterea.

In alio script. vt hic. ar. 2. o. Videtur q natura humana possit dici nata: Natura enim humana, quãuis generet hunc hominem, intẽdit generare hominẽ simpliciter. sed illud quod est per se & principaliter intentum a natura generante vere dicitur nasci. ergo homo simpliciter nascitur. sed homo naturam significat humanam. ergo ipsa vere generatur, & nascitur. Præterea. Humana natura christi producta est de virgine. aut ergo per creationem de nulla substantia, aut per factionem de aliena substantia, aut per generationem de substantia sua. patet autem q nec per creationem, nec per factionem. ergo per generationem. ergo est genita. Ad hoc dicendum q nasci, fieri quoddam est. Quod autem fit, ad hoc fit, vt sit. Vnde secundum q alicui conuenit esse, ita cõuenit sibi fieri. Esse autem & fieri ꝓprie subsistentis est. Vnde ipsum proprie dicitur nasci, & fieri. Forma autem & natura dicitur esse ex consequenti: Nõ enim subsistit, sed in quãtum in ea subsistit suppositum dicitur esse. Vnde ex consequẽti conuenit eis fieri vel nasci, non quia ista nascuntur, sed quia per generationẽ accipiuntur. Vnde, cum natura diuina non sit accepta per generationẽ humanam, natura autem humana sit per eam accepta, natura diuina nõ poterit dici nata, nisi pro persona accipiatur. Natura autem humana nõ per se sed quia cõsequenter ad generationem se habet. dicitur nata. Ad primum ergo quod obiicitur in contrarium, dicendum q quis hoc in humanis sit verum, eo quòd omne tale cum ipso producitur, non tamen in diuinis, nisi quantum essentia cũ persona est idem re, nõ tamẽ cum productione personæ producitur, quia est inter ea differentia in modo significandi, qui facit quòd aliquid de natura dicatur, quod de persona dici non potest. Ad secundum dicendum, q illud quod incarnatur assumendo carnem ad se & in se, dicitur nasci, sicut persona. Sic autem non incarnatur natura, vt ex dictis patet. Vnde ratio non sequitur. Ad tertium dicendum, q homo non significat tantum naturam humanã, prout hic loquimur, secũdum q significatur hoc nomine, humanitas, sed compositum siue subsistens in natura, & ideo nõ sequitur ratio. Ad quartum dicendum est q quis per generationem producatur humana natura, non tamen proprie generatur, quia illud proprie dicitur generari ad quod actus generationis terminatur. Hoc autem est suppositum.

3. p. q. 35. ar. 4. c. 4. con. c. 34. rat. 13 & 14. opu. 3. tract. 2. c. 38.

Articulus secundus.

In alio script. vt. hic. ar. 4. c. 3. p. q. 35. ar. 2. o. Ad secundum sic proceditur, & videtur q Christi non sint duæ natiuitates: Nasci enim nõ est proprie naturæ, sed personæ. In Christo autem est tantum vna persona. ergo vna natiuitas. Præterea. Generatio vel natiuitas est vna ad esse. sed in Christo est tantũ

Devni. ar.2.ad sextum dec.

vnum esse.ergo vna natiuitas. Preterea. Ea quę non sunt vnius rationis,nō con numerantur adinuicem ,sicut latrabile & cœleste non dicuntur duo canes. sed natiuitas Christi corporalis, & ęterna non sunt vnius rationis. ergo non sunt duæ natiuitates. Sed contra. Secundum natiuitatem æternam Christus accepit naturam diuinam , secundum autem temporalem humanam . ergo sicut sunt duæ naturæ in Christo, ita duæ natiuitates. Præterea . Secundum aliquam natiuitatem Christus dicitur filius matris. secundum autem illam non est filius patris.ergo in Christo sunt duæ natiuitates. Respond. Dicendum est ꝙ illud ꝓprie dicitur nasci qđ egreditur a generante coniunctum ei, sicut embrio coniungitur matrici, & fructus arbori.Vnde nasci proprie dicitur generatio viuentium.Viuere autem cōpetit Christo,& secūdum naturam diuinam,& secūdum humanam,& ideo pro vtraq; cōpetit christo ꝑm nasci,Et sicut ponimus in Christo duas processiones.s.temporalem,& ęternam, ita duas natiuitates. Ad primum ergo dicēdū, ꝙ q̃uis nasci sit personæ, tamen est eius naturæ ratione,& ideo secundum duas naturas sunt duæ natiuitates. Ad secundum dicendum est ꝙ esse Christi quā uis sit vnum,tamen habet respectum ad duas naturas,& hic duplex respectus du plici natiuitate acquiritur. Ad tertiū dicendum, ꝙ natiuitatis temporalis & æternæ est vna ratio secundum analogiam,non autem secundum vniuocatio nem,sicut etiam & naturæ diuinæ & humanæ.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic, ar.4 in quęstiō

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ Christus non possit dici bis natus.Nihil enim dicitur nasci ex hoc ꝙ aduenit ei aliquid post esse completū,sicut si capillus homini adueniat. sed natura hūana aduenit filio Dei post esse completum.ergo ratione eius non potest dici bis natus. Præterea. Hoc aduerbium,bis,importat actuum successionem.sed non succedit æternæ tempo ralis,cum ęterna sit semper. ergo ratiōe duarum natiuitatum nō potest dici bis natus. Præterea. Vbi non est interruptio nō vtimur hoc aduerbio,bis.sed generatio æterna non interrumpitur.ergo ratione eius non potest dici Christus bis natus. Sed contra. Bis,importat actuum numerum, cum sit aduerbiū numerādi.sed duplex est Christi natiuitas. ergo secundum eas debet dici bis natus. Præterea. Plus distat processio temporalis ab æterna,q̃ temporalis a temporali.sed ratione processionum temporalium Spiritussanctus dicitur Apostolis bis datus a Greg.ergo ratione duarū natiuitatum,temporalis ,& æternæ, debet dici Christus bis natus. Respond. Dicendum ꝙ bis importat numerum actus,non secundum ꝙ actus numeratur ex subiecto , quia duobus currentibus non dicitur ꝙ bis curratur,neq; etiam secūdum ꝙ actus numeratur ex terminis, quia si aliquod moueatur simul secundum alterationem & augmentum,nō dicitur ꝙ bis moueatur,sed importat numerum actuum secūdum ꝙ actus numeratur propter diuersam mensuram. Qđ quidem contingit dupliciter. Vno modo quando sunt duę naturæ eiusdem generis,sicut duo tempora,quod non contingit nisi per interruptionem, & ꝓpter hoc aduerbium bis, importat actus interruptionem cum dicitur bis curritur. Alio modo quando duæ mensuræ non sunt eiusdem generis,sicut æternitas & tempus,& hoc modo dicitur christus bis natus,quia vna eius natiuitas mensuratur ęternitate, alia vero tempore. Ad primum ergo dicendum,ꝙ quāuis natura humana adueniat filio Dei post esse cōpletum,

3.p.q.3.ar.2.ad.4.

completum, tamen non aduenit ei accidentaliter, vt capillus homini, sed substantialiter, & ideo non est simile. Ad secundum, & tertium dicendum quod rationes illę procedunt quando hoc aduerbium, bis, designat diuersas mensuras eiusdem generis, & hoc non est in proposito.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic. arti. 5. 3. p. q. 35. art. 5. o. Quol. 1 ar. 2. o quol. 9 ar. 4. o.

AD quartum sic proceditur, & videtur quod in christo sint duę filiationes: Multiplicata enim causa multiplicatur effectus. sed filiatio est effectus natiuitatis. ergo ea multiplicata, multiplicatur. sed in Christo sunt duæ natiuitates. ergo duæ filiationes. Præterea. Relatiua posita se ponunt, & perempta se perimunt. ergo interempta maternitate interimitur filiatio, qua Christus est filius matris. sed nõ interimitur illa qua est filius patris. ergo hæc non est illa. ergo sunt duę. Præterea. Si pater fuisset natus de virgine, fuisset filius virginis, sed tamen non ęterna filiatione. ergo altera. ergo Christus similiter. Contra. Omne accidẽs aliquod habet subiectum immediatũ, & id denominat, vt albedo superficiẽ. sed filiatio tẽporalis non denoiat naturã, sed personã. In psona vero non põt esse aliqd accidens tẽporale secundum rem. ergo filiatio temporalis nihil ponit in christo secundum rem. Præterea. Filiatio est proprietas personalis. sed persona tm̃ vna est in christo. ergo & filiatio. Ad hoc dicendũ quod quidam propter duas natiuitates, & naturas existentes dicunt in Christo duplicẽ esse filiationem, quia ponunt filiationẽ personam respicere mediante natura, & eam aduenire ratione generationis. Sed contra eos est, quia filiatio consequitur generationem vt determinatiua suppositi, nõ natura media, quia sic eam denominaret sicut apparet in aliis accidentibus quæ cõueniunt toti ratione partis, quia per partem determinant totum, sicut crispitudo. Filiatio autem nec determinat, nec denominat naturam. Vnde non potest dici natura filia, & ideo non potest per eam determinare suppositũ, vel denominare. Sciendum est igitur, secundum alios, quod cum filiatio sit relatio, & nulla relatio temporalis possit Deo conuenire secundum rem, in Christo autem non sit nisi diuinum suppositum, secundum cõmunem opinionem, filiatio quę erit temporalis relatio, non poterit in eo poni realiter, & ideo non possunt eẽ in Christo duę reales filiationes, vna temporalis, & alia æterna. Nihilominus tamen dicitur ex tẽpore filius virginis realiter, sicut realiter dicitur dominus ex eo quod realiter creatura refertur ad ipsum. Vnde concedendum est quòd in Christo est vna filiatio realis qua refertur ad patrem, & respectus quidem rationis quo refertur ad matrem, secundum quem realiter dicitur filius, quia mater realiter refertur ad ipsum. Ad primum ergo quòd obiicitur in cõtrarium, dicendum quod natiuitas, non solum numeratur ex parte eius quod nascitur, sed ex parte modi nascendi, quia dicit actum nascendi. Vnde quãuis idem sit quod nascitur ex vtero & in vtero, tamen dicitur duplex natiuitas. Quia ergo in christo, quãuis sit vnus actus, tamẽ duplex est modus, & duplex actus nascẽdi, ideo recte dicitur in christo duplex natiuitas, non autem duplex filiatio. Vel dicendum quod natiuitas non est tota causa filiationis, sed natiuitas cum eẽ cõpleto nascentis, quod est hoc vnitum. Ad secundum dicendum quod maternitas ponit alium respectum in christo, sicut iam dictum est, & illa remota remouet illum respectum, sed non oportet quòd ponat aliam filiationem realem, qa eius nõ est susceptiuum suppositum diuinũ. Ad tertium dicẽdum quod si pater carnem assumpsisset de virgine, esset filius virgi-

nis, non quidem per aliquam realem filiationem, cuius suppositum æternum esset subiectum, sed per respectum rationis tantum.

Expositio tex.

In alio script. vt hic.

Hoc est enim nasci

de virgine. s. hominem assumere. Verum est, si assumere dicatur ad se sumere, & in se, quod personæ conuenit non naturę, vt ex supradictis patet.

Distin. Nona.

Præterea inuestigari

oportet &c. Distinctio tex.

Postq̃ deter. magister quid conueniat diuinæ naturæ ex vnione ad humanã, hic determinat quid conueniat humanæ naturæ ex vnione ad diuinam, & diuiditur in duas. In prima quærit an humana natura in christo sit latria adoranda. In secunda determinat veritatem, ibi. Ideo quibusdam &c. & hęc diuiditur in duas, secundum ꝙ duas ponit opiniones. Secũda incipit ibi. Aliis placet, & hæc in tres. In prima ponit solutionem. In secunda respondet ad obiectionem factam in contrarium ibi. Nec contra hoc facit. In tertia solutionem confirmat ibi. De hoc Hiero. ita ait. Hic est duplex quæstio: Prima de latria, secunda de dulia.

Quæstio prima.

Articulus primus.

In alio script. vt hic, scda scę q. 81. ar. 3. 4. & 5. 0.

PRimo itaq; vr ꝙ latria nõ sit spãlis virtus: Ois. n. virtus in libera voluntate consistit. sed hoc non competit latriæ, cum sit seruitus quędam, vt in litera dicitur. ergo latria non est virtus. Præterea. Latria est seruitus Deo debita. sed per omne opus virtutis Deo seruitur. ergo omne opus virtutis ad latriã pertinet, & sic latria non est specialis virtus. Præterea. Omnis virtus spiritualis, aut est theologica, aut cardinalis. sed latria non est virtus theologica, cum habeat actum exteriorem. s. sacrificium offerre, theologicarum autem virtutum actus sunt interiores, vt credere, sperare, & diligere: Nec iterum est cardinalis, cum habeat Deum pro obiecto: Latria enim Deus colitur. ergo latria non est specialis virtus. Sed cõtra est, quòd Tullius in rethoricis ponit religionem speciem Iustitiæ. religio autem idem est quod latria, vt patet ex diffinitione quam ponit. Religio est quæ cuidam naturæ, quam diuinam vocant, cultum, ceremoniamq; affert. ergo latria est specialis virtus. Præterea. Speciali vitio specialis virtus opponitur. sed idolatria est speciale vitium cui opponitur latria. ergo latria est specialis virtus. Respon. Dicendum ꝙ vbi est specialis ratio obiecti in actibus humanis laudabilibus, ibi necesse est ponere specialem virtutem. Deo autem prę omnibus est seruiendum. Vnde obsequium quod Deo debetur habet specialem rationem obiecti inter actus laudabiles, & ideo latria quæ debitum obsequiũ Deo reddit est specialis virtus. Ad primum ergo dicẽdum ꝙ seruitium, quo Deo seruimus, non excludit libertatem qua aliquis per seipsum agit sine coactiõe, quæ libertas ad virtutem requiritur, sed excludit libertatem qua aliquis per seipm agit, quæ verę virtuti opponitur: Nam actus veræ virtutis in Deum ordinantur. Ad secundum dicendum, quòd aliqua virtus dicitur generalis dupliciter. Vno modo simpliciter, vel quia est genus omnium virtutum, vt iustitia generalis, vel quia est causa quodammodo aliarum virtutum, sicut prudentia virtutum moralium. Alio modo dicitur aliqua virtus generalis secundum quid, in quantum. s. vtitur actibus aliarum virtutum materialiter circũponens eis rationem

l. spãlis

nem proprii, & specialis obiecti, & sic latria potest dici generalis virtus, quia actus cæterarum virtutum assumit quasi quoddam obsequium Deo debitũ, & sic simpliciter est specialis virtus, ratiõe obiecti, generalis autem secundum quid. Ad tertium dicendum ꝙ latria non est virtus theologica, quãuis virtutes theologicas presupponat. Reducitur autem ad vnam cardinalium. s. ad iustitiã, cuius est reddere debitum. Nec Deus est obiectum huiusmodi virtutum, sed id quod Deo redditur, quod est qd creatũ. Deus autem cui redditur, est finis.

In alio script. vt hic. d. 23. q. 1 ar. 5. ad. 3. De vir. ar. 12. ad. xi.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ humana natura nõ sit adoranda adoratiõe latriæ in christo. Gl. super illud Psal. 98. Adorate scabellum pedum eius &c. dicit ꝙ caro christi non est adoranda adoratione latriæ, quæ Deo debetur. Præterea. August. de ciuita. Dei. Cum in forma Dei sacrificium sumat, in forma serui sacrificium maluit esse q̃ sumere. ergo in forma serui nõ licet ei sacrificium exhibere. ergo nec ipsum latria adorare, ad quã pertinet exhibitio sacrificii. Item. Cui cõuenit adorare, non conuenit adorari. Christo homini conuenit adorare. Ioã. 4. Nos adoramus quod scimus &c. ergo ei non conuenit adorari. Contra. Omne rationale, aut seruire alicui debet, aut ei seruiendum est. humana natura in christo nulli debet seruire, quia nõ est serua, vt ait Dam. ergo ei seruiendũ est. ergo latria, quæ est seruitus, adoranda est. Præterea. Secundum Athana. Sicut anima rationalis, & caro vnus est homo, ita Deus, & homo vnus est Christus. sed vna est veneratio animæ, & carnis. ergo Dei, & hominis. Ad hoc dicẽdum est quod dupliciter aliquid honoratur. Vno modo ꝓpter seipsum, & sic solum honoratur suppositum rationalis naturæ cuius est agere actus virtutis, cui debetur honor. Alio modo honoratur aliquid propter id cuius est, sicut manus Regis vel vestis eius honoratur vno & eodem honore quo Rex honoratur. Sed secundum secundam opinionẽ, in Christo non est aliquod suppositum creatum. Natura vero humana, quæ est creata, non est suppositum sed suppositi æterni in ea subsistẽtis, vnde magis est adoranda secũdo modo q̃ primo. s. honore vno cum verbo, & sic latria adoratur. Secundum vero primam opinionẽ, quæ ponit suppositum creatum in christo, magis adoranda est humanitas christi primo modo. s. separatim, q̃ secundo & per seipsam, & sic adoratur dulia excellentiori modo plus q̃ alia creatura: Deo enim, inquantum est creator, debetur latria. Ad illud ergo quod obiicitur in contrarium ꝙ non eadem adoratione &c. dicendum est ꝙ verum est, si cõsideretur per se. Ad secundum dicendum, ꝙ August. non dicit quin potuerit, sed maluit esse q̃ sumere, quia sumere conueniebat ei in forma serui per accidens non per se, esse autem sacrificium per se. Ad tertium dicendum ꝙ nõ cõuenit eidem adorare & adorari eodem modo, sed potest eẽ ꝙ vni cõueniat adorare per se, & eidem adorari cõueniat p accidens. Adorare autem conueniebat animæ Christi per se, adorari vero per accidens.

In alio script. vt hic. 3. p. q. 25. a. 1. & 2. 0. De verit. q. 29. arti. 4. ad. 4.

Quæstio secunda.

Articulus primus.

Deinde quæritur de dulia, & videtur ꝙ dulia idem sit quod latria: Honor enim Deo debitus est latria. sed dulia est honor debitus Deo, qa super illud Psal. 7. Domine de. me. in te spe. dicit glo. Dominus omnium per potentiam cui debetur dulia. ergo dulia

In alio script. vt hic. 2da 2æ q. 103. ar. 3. o Ps. 40. fi.

idem est quod latria. Præterea. Eadem virtute Deus & proximus diligitur .s.charitate. ergo & eadem virtute honoratur. sed Deus honoratur latria, proximus autē dulia. ergo latria, & dulia sunt eadem virtus. Præterea. Iperdulia ponitur species duliæ. sed latria est iperdulia, cum sit supra duliam. ergo latria est species duliæ. Sed contra. Sapiētia & scientia sunt diversa dona. qa vnū est de æternis, alterum de temporalibus. ergo & latria, quæ debetur Deo, est alia virtus a dulia, quæ debetur homini.
Præterea. Maior est excellentia Dei respectu hominis q̄ alicuius doni creati respectu alterius. sed propter excellentiā doni, magnificentia ponitur a Philosopho in .4. ethi. distincta virtus a liberalitate, quæ circa dona cōmunia actum habet. ergo & latria, quæ importat honorem Deo debitum, est distincta virtus a dulia, quæ importat honorem creaturę debitum, & exhibitum. Respon. Dicendum ꝙ cum honor alicui debeatur ratione suæ bonitatis, vbi est alia ratio bonitatis oportet esse aliam rationē honoris. Bonitas autem Dei & creaturę nō coincidunt in vnam rationem, cū Deus sit bonus per essentiam, creatura p participationem, & ideo honor Deo debitus, & creaturæ ad vnam virtutem non pertinet, & propter hoc oportet latriā & duliam esse diversas virtutes. Ad primum ergo dicēdum ꝙ nomen duliæ dupliciter accipitur, Quādoq; cōmuniter pro omni honore, & sic loquitur glos. illa. Quandoq; specialiter pro honore debito creaturæ, & sic nunc de dulia loquimur. Ad secundum dicendum, ꝙ ratio diligendi proximum ex charitate Deus est, & ideo eadem virtute Deus & proximus diligitur. Secus autem de dulia & latria, ratione iam dicta. Ad tertium dicendū, ꝙ creatura aliqua ex hoc ꝙ creatori vnitur, aliis creaturis præponitur, tamē extra terminos creaturæ nō ponitur, nec in naturam diuinam cōuertitur. Et ideo iperdulia, quæ tali creaturæ debetur, quāuis excedat duliam aliis creaturis debitam, propter quod iperdulia dicitur, non tamē extra genus duliæ ponitur, sed nec ad latrię gradum pertingit.

In alio script. vt hic,

ar. 1. o pa sedę vbi su. ar. 4. ad sec. 3. p. q. 25. ar. 5. c

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ peccatores non debeant honorari dulia: Honor enim, vt dicit philisophus, est reuerentia exhibita alicui in testimonium virtutis. sed peccatores etiam prælati non habent virtutem. ergo qui eos honorat falsum testimonium perhibet, quod est peccatum. Præterea. Greg. dicit in pasto. In exēplum culpa vehementius extenditur, cū pro reuerentia ordinis peccator honoratur. ergo malus prælatus non est honorandus, & multominus malus subditus. Præterea. Secundum philosophum, Honor non debetur nisi rebus diuinis. peccator non est res diuina, quia perdit Dei imitationem & similitudinem. ergo honor non debetur ei. Sed contra, Videtur ꝙ dulia debeat etiam dęmonibus exhiberi. Dam̄. Cuius gratia nos inuicē honoramus, nisi quia ad imaginem Dei sumus? sed hęc ratio manet in dęmonibus & peccatoribus. ergo eis est honor duliæ exhibendus. Item videtur ꝙ irrationabilibus, quia in eis est vestigium, quod est similitudo Dei sicut imago, & si non adeo expressa. magis autem & minus non diuersificantur specie. ergo irrationabilia aliqualiter sunt dulia adorāda. Ad hoc dicendum est, cum honor sit exhibitio reuerentiæ in testimonium virtutis, secundum ꝙ homo se habet ad virtutem, sic se habet ad honorem, cæteris paribus. Cum ergo dęmon nullatenus sit capax virtutis nullatenus est adorādus. Quia vero bonus in summo gradu

In alio script. vt hic. ar. 3. Quol. 8. arti. 7. o.

du virtutis est summe est honorãdus honore duliç communis, quia etiam habẽs officium inducendi ad virtutem & conseruandi virtutem, vt prçlatus, in quantum huiusmodi, melior est q̃ susceptor, ideo magis honorãdus, etiam si actu sit malus. Quia vero subditus bonus, malo subdito virtuti est propinquior, iõ magis honorandus, quia bonus actu est virtuosus, malus vero non actu sed potentia. Ad primum igitur quod obiicitur in contrarium dicendum ꝙ verbum philosophi intelligitur de virtute quæ est in actu vel in aptitudine. Ad secundũ dicendum ꝙ prælatus, in eo quod peccator, non est honorandus, quãuis inq̃tum prælatus sit honorandus: Et quãuis huiusmodi honor possit eẽ occasio peccandi aliis, non tamen causa. Ad tertium dicẽdum ꝙ etiam peccator aliquo modo est res diuina, inquantum est imago Dei & capax eius. Ad quartum dicendum ꝙ sola substantia imaginis non est ratio honoris, sed tantum reducibilitas ad actualem capacitatem eius, cuius est imago, quæ deficit in dçmonibus, & peccatoribus damnatis. Ad quintum dicendum ꝙ similitudo vestigii non ponit aptitudinem ad virtutem sicut similitudo imaginis, & ideo dulia non debetur eis.

Expositio tex.

Vna adoratione in-

contaminata carne eius. ergo videtur quòd filius sit magis adorandus quàm Pater. Dicendum quòd humanitas eius non adoratur latria, nisi propter diuinitatem, & ideo non facit ipsum magis adorabilem, sed plura in ipso adorari. Nemo carnẽ christi manducat nisi prius adoret. Loquitur de manducatione spirituali, non tñ sacramentali. Vel nemo manducat. i. manducare debet.

Distin. Decima.

Solet etiam a quibusdam quçri &c.

Distinctio tex.

Postquã determinauit magister qualiter aliquid conueniat, vel non conueniat vni naturæ ex hoc ꝙ est alii associata in persona christi, hic intẽdit determinare quid conueniat ipsi personç ratione humanç naturç. Quid enim conueniat sibi ratione diuinæ naturæ in. 1. lib. dictum est. Diuiditur autem hæc pars in duas. Primo quærit vtrum cõueniant christo ratione humanæ naturç illa quç ad dignitatem humanç naturç pertinent. In secunda de iis quç pertinent ad defectũ. dist. 11. Prima in duas. In prima inquirit de illis quç pertinent ad dignitatem naturalem. Secundo de iis quæ pertinent ad dignitatem gratiç ibi. Si vero quçritur. Circa primum duo facit. Primo mouet quçstionem. Secundo obiicit ad vtrãq; partem & soluit. Quod. n. persona, & diuiditur in duas, secundum duas vias quibus ad quæstionem propositam argumentatur. Sed aliter nituntur. Circa primum, duo facit. Primo ponit obiectionem. Secundo soluit ibi. Propter hæc inconuenientia, & hçc diuiditur in duas. Primo respondet ad quçstionẽ, secundo ad rationem. Idtamen non sequitur. Sed aliter nituntur. Hic ponit aliam obiectionem, & primo obiicit, secundo soluit ibi. Ad quod dici potest. Si vero quçritur. Hçc diuiditur in duas partes secundum duas quçstiones quas ponit. Prima est de filiatione secundum adoptionem. Secunda de prçdestinatione ibi. Deinde sequitur. Circa primum duo facit. Primo ostendit quòd christus non sit filius adoptiuus. Secũdo obiicit incontrarium, & circa hoc duo facit. Primo obiicit. Secundo soluit ibi. Ad

quod dici poteſt. Tertio ſolutionem cõ firmat. Prima quantũ ad hoc quod chriſtus eſt naturalis filius virginis. ibi. Qđ vero naturaliter. Secundo quantum ad hoc quod non filius adoptiuus.

Quęſtio vnica.

Articulus primus.

In alio ſcript. vt hic, o.3.p. q.16. art.11. o. & q. 24. ar. 2.o.4. con.c. 9.ad ſecund. Ro.1. 13.co. 3.

HIc primo quęritur vtrum chriſtus ſecũdum ꝙ homo ſit Deus, & videtur ꝙ ſic. Ad Phil. 2. Dedit illi nomen. glo. Inquantum homo aſſumpſit nomen Dei non vſurpatiue, ſed vere. ſed nomen quod habet vere inquantum eſt homo, vere dicitur de eo ſecũdum ꝙ homo. ergo vere dicitur ꝙ chriſtus, ſecundum ꝙ homo, eſt Deus. Præterea. Chriſtus eſt Deus per gratiam vnionis. ſed gratia vnionis non conuenit ei niſi ſecundum ꝙ eſt homo. ergo ſecundũ ꝙ eſt homo eſt Deus. Præterea. Secundum ꝙ eſt homo prędeſtinatus eſt eſſe filius dei, & ſic Deus. Contra. Chriſtus ſecundum ꝙ eſt Deus fuit ab ęterno. ſi igitur chriſtus, ſecundum ꝙ homo, eſt Deus, ſecũdum ꝙ homo fuit ab ęterno, qđ falſum eſt. Pręterea. Prædicata oppoſita non conueniunt eidem ſecundũ idẽ. ſed chriſtus ſecundum ꝙ homo eſt creatura. ergo non creator, & ſic nec Deus. Ad hoc dicendũ eſt ꝙ cum dicitur, Chriſtus ſecundum ꝙ homo eſt Deus, ly ſecũdum ꝙ, replicat cauſam inhęrentiæ prædicati ad ſubiectum. Poteſt ergo replicare vt habeat cauſam naturam humanã, & ſic eſt falſa, quia nullo modo eſt cauſa natura humana quòd homo ſit Deus. Vel perſonam, & hoc dupliciter, quia vt huiuſmodi hominis perſonam, & ſic eſt vera, quia perſona huiuſmodi hominis .i. chriſti, eſt Deus, & ideo iſta ſimpliciter eſt vera. Chriſtus, ſecũdum ꝙ ille homo, eſt Deus, Vel perſonam abſolute hominis, & non huiuſmodi hominis determinatam, & ſic non eſt ſimpliciter concedẽda, quia non cuilibet perſonæ hominis conuenit eſſe Deum. Ad illud ergo qđ obiicitur in contrarium, dicendũ quòd aſſumptio ſignificatur per modum motus. Cui autem conuenit per ſe ad al ĝd moueri non cõuenit per ſe eſſe id, ſicut nigrum per ſe mouetur in albedinẽ, nõ tamen per ſe eſt album. Similiter aſſumere nomen Dei poteſt conuenire chriſto ſecundum ꝙ homo, & tamẽ eſſe Deũ non ei conuenit ſecundum ꝙ homo. Ad ſecundum dicendum, ꝙ hoc nomen, Chriſtus, ſignificat perſonam in duabus naturis. Vnde non conuenit ei per gratiam ꝙ ſit Deus ab æterno, ſed quod ſimul ſit Deus & homo, hoc eſt per gratiã vnionis. Ad tertium dicendum ꝙ hæc propoſitio, Chriſtus ſecundum ꝙ homo pdeſtinatus eſt eſſe filius Dei, eſt duplex: Nam ſi hęc determinatio, ſecundum ꝙ homo, determinet hoc participium, prędeſtinatus, eſt vera, & eſt ſenſus. Chriſtus eſt prędeſtinatus, ſecundum ꝙ homo, vt ſit filius Dei. Si autem hoc verbum, ſit, falſa eſt, & eſt ſenſus. Chriſtus prædeſtinatus eſt vt ſit filius Dei ſecundum ꝙ homo, & in hoc ſenſu infertur concluſio.

Articulus ſecundus.

In alio ſcript. vt hic. o.3.p. q. 16. art.12. o. Ro.1.1. 3.co.3.

AD ſecundum ſic proceditur, & videtur, ꝙ chriſtus ſm ꝙ homo ſit perſona. Perſona, ſecundum Boe. eſt rationalis naturæ ſubſtantia indiuidua. ſed chriſtus ſecundum ꝙ homo eſt huiuſmodi. ergo ſecundum ꝙ homo eſt perſona. Pręterea. Author naturæ naturã non deſtruit, ſicut dicit Aug. Cum igitur dignitas perſonalis in homine ſit naturalis aliqua, per vnionem non deſtruitur. ergo ſecundum ꝙ homo eſt perſona. Pręterea. Videtur ꝙ ſecundum ꝙ homo ſit indiuiduum. Chriſtus enim, ſecundum ꝙ homo, eſt aliquid. ſed non aliqđ vniuerſale. ergo aliquid particulare. ergo ſecundum ꝙ homo eſt indiuiduum. Præterea. Indiuiduatio nihil eſt niſi natura ſpeciei, & accidẽtia indiuiduantia. ſed

sed christus secundum quod homo, habet naturam humanam, & accidentia indiuiduantia ipsum. ergo secundum quod homo, est indiuiduum. Praeterea. Videtur quod secundum quod homo sit suppositum vel res naturae. Christus secundum quod homo, est res quaedam. sed non est res nullius naturae. ergo est secundum quod homo res naturae. Praeterea. Natura non habet esse actu nisi in suo supposito & in re sua. natura vero humana habet esse actu in christo secundum quod homo. ergo christus secundum quod homo, est suppositum, vel res humanae naturae. Ad hoc dicendum est quod in christo non est nisi vna persona quae est persona aeterna. Nullum autem eternum conuenit christo secundum quod homo, proprie loquendo. Vnde hec non est vera. Christus secundum quod homo, est persona, nisi reduplicetur suppositum hominis christi, vt dicatur, Christus secundum quod iste homo est persona, & hoc verum est. Ad illud ergo quod obiicitur in contrarium, dicendum quod christus non secundum quod homo, sed secundum quod iste homo, est indiuidua substantia rationalis naturae. Vnde secundum quod iste homo, est persona, sicut est Deus. Ad secundum quod obiicitur de destructione personae, dicendum quod nunquam humanae naturae assumptae a verbo per se infuit personalitas. Vnde non est in ea aliquid destructum, sed illud quod inesse poterat est in melius commutatum. Ad tertium quod queritur de indiuiduo, sciendum est quod in christo sunt plura indiuidua, quia indiuiduum inuenitur in substantia & accidentibus. Sed tamen non omnia de christo praedicantur, sed tantum secundum quod indiuiduum in substantia inuenitur, secundum quod per se stat, & ab aliis est diuisum, & hoc modo indiuiduum in christo non est aliud quam persona. Vnde sicut hec est falsa, Christus secundum quod homo est persona, ita hec est falsa, christus secundum quod homo est indiuiduum. De aliis autem indiuiduis non potest dici quod christus secundum quod homo sit indiuiduum, quia de eo minime praedicantur. Quod ergo dicitur quod christus secundum quod homo, est aliquid aut vniuersale aut particulare, dicendum quod neutrum concedendum est, quia homini vt homini, accidit esse vniuersale vel particulare. sed ista vera est, christus secundum quod est iste homo, est aliquid particulare, vt fiat reduplicatio pro persona. Ad quartum dicendum, quod argumentum non probat quod christus, secundum quod homo sit indiuiduum, sed quod habeat indiuiduatam naturam humanam. Ad quintum quod queritur, vtrum sit suppositum vel res naturae secundum quod homo, dicendum quod suppositum, vel res naturae duo importat. s. respectum ad naturam comunem, & aliquid subsistens cui inest ille respectus, quorum vnum est in christo secundum quod homo. s. respectus ad naturam communem, non autem reliquum, quia ex humana natura nihil resultat subsistens per se in christo. Ideo hec est falsa. christus secundum quod homo, est suppositum vel res naturae. Tamen accedit ad veritatem magis quam aliqua praedictarum, inquantum ista nomina imponuntur a respectu ad naturam comunem. Vnde si suppositum sumatur adiectiue, est vera, Christus. n. secundum quod homo, supponitur humanae naturae, vel est aliquid suppositum humanae naturae. Quod ergo obiicitur quod suppositum vel res naturae dicitur a communi ex hoc quod habet naturam comunem, Dicendum quod non ex solo respectu ad naturam comunem dicitur quis suppositum vel res naturae simpliciter, sed ex proprietate per se subsistendi in natura illa. Hoc autem christo secundum quod homo, non conuenit. Ad sextum

dicẽdum quòd suppositum alicuius naturæ dicitur dupliciter, vel in quo natura ipsa subsistit, vel quod per ipsam naturam subsistit. Primo modo verum est quòd natura non habet esse actu nisi in suo supposito, secundo modo non: Nec enim accidentia subsistunt in subiecto, nec tñ subiectum per ea subsistit.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic. q.2.ar. 2.qstiũcula 2. 3.p.q. 23.ar. 4.o. 4.con. c.4.

AD tertium sic proceditur, & videtur quòd christus ſm ꝙ homo, sit filius adoptiuus. Hyl. Potestas diuinitatis non amittitur cum carnis humanitas adoptatur, & loquitur de christo. ergo christus, secũdum quòd homo, adoptatus est. Præterea. Maior est dignitas adoptiui filii q̃ serui, sed christus secundum quòd homo, dicitur seruus. ergo multomagis filius adoptiuus. Præterea. August. dicit quòd ea gratia fit homo quicunq; christianus, qua ille ab vtero factus est homo. sed qcũq; ab vtero fit christianus, hoc fit per gratiam adoptionis. ergo & ille homo factus est christus per gratiam adoptiõis, & ita est filius adoptiuus. Ad oppositũ Ambro. in gl. Rom. 1. super illud. Qui prædestinatus est filius Dei, &c. dicit. Volui, & reuolui scripturas & christum nũquam filium adoptiuum inueni. Præterea. Adoptare totius Trinitatis est. sed christus non potest dici totius Trinitatis filius, quia non est filius suiipsius. ergo non potest dici filius adoptiuus.

In alio script. vbi supra. quęst. p.3. p. vbi su. ar.3.o

Ad hoc dicendum, est quòd de ratione adoptionis vel adoptationis duo sunt. Vnum est quod hęreditas ad quam adoptatur aliqs ei nõ conueniat ex natura, sed gratia. Secũdum ꝙ respectu eius habeat aptitudinẽ naturalẽ. Propter primum christo non conuenit adoptari, quia ex natura Patris hęreditas sibi conuenit, cum sit filius naturalis. Propter secundum non conuenit irrationalibus creaturis, quia respectu hæreditatis ętern ne nullam habet habitudinem naturalem. Cum autem rationalis creatura naturaliter sit capax hæreditatis æternæ, nec eam adipisci possit nisi per gratiã, ideo tantum ei cõuenit in filium adoptari. Ad illud ergo quod primo obiicitur in contrarium dicẽdum ꝙ adoptari in prædicta authoritate attribuitur Christo non in se sed in membris. Ad secundum dicendum de seruo ꝙ non est simile, quia per hoc non implicatur cõtradictio aliqua ad aliquod attributum filii Dei: Sed per filium adoptiuũ implicatur. s. ꝙ prius fuerit natura filius, & postea gratia filius. Ad tertium dicendum de authoritate Aug. ꝙ similitudo est quo ad causam gratiæ, quia est sine meritis præcedentibus in illo homine, & in nobis, non quãtum ad effectum, quia illa est gratia vnionis secundum quã efficitur filius naturalis, sed illa qua homo efficitur christianus est gratia adoptionis, ſm quã efficitur filius adoptiuus.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ ratione personę prędestinatio christo conueniat. Ad Rom. 1. Prędestinatus est filius Dei. sed filiatio cõuenit personæ non naturæ. ergo & prædestinatio. Præterea. Quod conuenit illi homini, cõuenit personæ filii Dei ppter cõmunicantiã idiomatum. sed homini illi conuenit prædestinari sicut cæteris sanctis. ergo conuenit personę filii Dei. Pręterea. Cuius est prędestinari, eius est per gratiam mereri, & per gloriã præmiari. sed hoc est propriè suppositi cuius est agere, non naturæ. ergo & prædestinari. Ad oppositum. Æterno nõ conuenit prædestinari. persona Christi est æterna. ergo non conuenit christo ratione personę prędestinari. Præterea. Rom. 1. dicit glo. ꝙ prædestinatio est vno modo de hoc quod non fuit semper. sed nihil est in christo quod nõ fuerit

In alio script. vt hic q.3.ar. 1.

fuerit

fuerit semper, nisi humana natura. ergo prędestinatio est de natura. Respon.
p.q. Dicendum ꝙ prędestinari est ad gratiam
.ar. pręparari. Hoc autem dupliciter est, vel
..c.4. ad gratiam adoptionis, vel ad gratiam
n.c. vnionis. Pręparari ad gratiam adoptionis conuenit alijs, non christo, Præparari vero ad gratiam vnionis conuenit naturæ quæ est vnita. Personę aũt non cõuenit secundum se, sed inquãtum est suppositum humanæ naturæ, & ideo prædestinatio potest vtriq; conuenire in christo, sed primo & principaliter naturæ, personę vero non, nisi inquãtum est suppositum ipsius naturæ. Quod ergo obijcitur de filiatione, dicendum ꝙ verbum Apostoli intelligẽdum est de christo ratione personæ existentis in humana natura, quia sic ei conuenit filiatio, non ratione naturæ. Ad secundum dicendum quòd ratio procedit de præparatiõe ad gratiam adoptionis quę est principium merendi, non vnionis in persona. Ad tertium dicendum ꝙ illi homini conuenit prædestinari cum reduplicatione. s. inquantum hõ est, & similiter filio Dei.
id.2.

Expositio tex.

Christum secundum

alio ript. hic, hominem nõ esse personam, nec aliq̃d. Primum conceditur simpliciter. Secundum vero est error tertiæ opinionis. Illa tamen descriptio personæ. Contra. Boe. tradit eam in hac materia specialiter. Respon. Magister intelligit scdm ꝙ verba stricte & proprie accipiuntur: Boe. secundum ꝙ large. Non autem sic dicitur filius natura: Nam cum dicitur Deus natura, ablatiuus formaliter construitur, quando dicitur filius natura, cõstruitur originaliter christum virginis filium esse natura, & gratia. Sciendum est ꝙ christus, inquãtum homo, filius est virginis natura, inquãtum Deus gratia, nõ quę fit in Deo, sed quæ in homine. Ergratia vnionis.

Distin. Vndecima.

Solet etiã quæri &c.

Distinctio tex.

Postquã magister determinauit qualiter ea quæ sunt dignitatis in humana natura de christo dici possunt, consequenter determinat ea quæ ad defectum humanæ naturę pertinent, & diuiditur in partes duas. In prima inquirit vtrum nomen creaturæ, quod de humana natura dicitur, de christo possit dici. In secunda vtrum illi defectus, qui consequũtur ipsam inquantum est creatura, vel alio modo, ipsi conuenire possint. 12. distin. ibi. Post prędicta &c. Prima diuiditur in duas partes. Primo mouet quęstionem. Vtrum christus possit dici creatura vel factus. In secunda respondet. Secunda incipit ibi. Ad quod dici potest. Hæc diuiditur in duas. Primo. n. ostendit ꝙ christus non simpliciter dicẽdus est creatura. In secunda dicit ꝙ potest dici creatura addita determinatiõe, quæ incipit ibi. Sed addita determinatione recte dici potest.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ Dei filius sit creatura. In alio script. vt hic. Quod enim habet aliquid ab alio, quãtum est de se caret illo, si ergo filius habet esse ab alio, quantũ est de se caret illo, & sic de se est nihil. sed omne tale est creatum. ergo &c. Præterea. Creatio prior est alijs actionibus, sicut terminus eius, quod est ens prior est terminis aliarum. sed in posteriori semper includitur prius. si ergo Filius Dei dicitur genitus, potest dici creatus. Præterea. Quod habet esse ab alio, non est necesse esse, cùm ab altero

depẽdeat eius esse, vt vult Auicéna in sua metaphi. sed qd non est necesse esse, possibile est esse: quod auté possibile est esse, est creatum seu creatura, quia quod possibile est esse, possibile est non esse, ergo quod ab alio habet esse, est creatum. sed filius Dei est huiusmodi. ergo &c. Ad oppositum, Nulla creatura consubstantialis est suo creatori. sed filius consubstantialis est Patri. ergo non est creatura. Preterea. Omne quod dicitur per similitudinem, reducitur ad id quod proprie dicitur. sed homines dicuntur filii Dei propter assimilationem ad vnigenitum filium Dei, ad Roma. 8. Conformes fieri imaginis filii sui. ergo ipse proprie filius dicitur. sed nullus proprie dicitur filius alicuius nisi habeat eandẽ naturam specie quá pater habet. ergo cũ filius non possit eadem specie naturam habere cum Deo patre nisi eandem cõmunicãtiam numero habeat, eadẽ essentia diuina numero est in Patre & Filio, & sic filius vere est Deus, & non creatura. Ad hoc dicendũ est ꝙ quãuis filius habeat esse ab altero. i. a Patre, tamẽ idẽ numero esse habet propter perfectionẽ generantis, qui totum esse cõmunicat, & simplicitatem rei, quæ per generationẽ cõmunicatur. s. diuinę naturę in qua nõ est differentia essentiæ & esse. Cum ergo illud esse diuinum quod sibi cõmunicatur sit necessarium, habet esse necessariũ, non habens possibilitatem ad non esse. Huiusmodi autem non est esse creatum, sed increatum, & ideo filius nõ potest dici creatura. Ad illud ergo quod prio. obiicitur in contrarium. Omne quod habet esse ab alio &c. Dicendum ꝙ intelligendum est illud secundum quod ly ab alio accipitur neutraliter, non masculine: Sic enim haberet rationẽ principii differentis per essentiá. Tunc enim vnius esse differret ab esse alterius, qd hic non contingit. Quod obiicitur, Creatio includitur in omni actione &c. Dicendum ꝙ in actione æterna nec includitur nec præsupponitur. In actione vero temporali non includitur in eius intellectu, sed præsupponitur, quia actio temporalis circa creaturam est, & ideo præsupponit creationem creaturę. Cum autem dicitur ꝙ prius includitur in posteriori, hoc verum est quando prius est de ratione posterioris, vt animal hominis. Ad tertium dicendum sicut ad primum, ꝙ filius quãuis habeat esse a Patre, non habet tamen esse diuersum a Patre, & ideo non oportet ꝙ esse eius sit dependens, vel possibile, & ita nec creatum.

p. p. q. 41. art. 3 c. & ad. 4 q. 42. ar. 2 c. & ad pri. 4 con. c. 11. De pot q. 2. ar. 3. c. q. 3. art. 13. o.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ christus sit creatura. De quocũq; prædicatur inferius, & superius. sed creatura est superius ad hominem. ergo cũ homo prædicetur de christo, prædicabitur de eo creatura. Præterea. Omne quod est, aut est creatũ, vel increatum. sed christus est homo. ergo homo est creatus, vel increatus, non homo increatus sicut nec homo æternus, quia accidens hoc discohæret naturaliter subiecto. ergo homo creatus, & sic creatura. Præterea. Magis distant a Deo defectus creaturæ q̃ natura eius. sed Christus denominatur a defectibus creaturæ. vñ dicitur mortuus. ergo magis denominabitur a natura, vt dicatur creatus. Cõtra. Hugo de san. Vic. dicit. Hoc est esse creatum, aliquid de nihilo esse. i. esse post nihil. sed christus nunquã fuit nihil. ergo non est creatura. Præterea. Creatura non potest prædicari de supposito æterno. sed christus dicit suppositum ęternum. ergo nõ potest dici creatura. Ad hoc dicẽdum est quòd creatio proprie respicit esse, vt dicitur in lib. de causis, quod esse est per creationẽ, alia vero per informationem: Et ideo ad illud pertinet proprie creatio.

In alio script. vt hic. 3. p. q. 16. ar. 8. o. 4. con. c. 48.

cuius est esse. Esse autem per se & simpliciter est suppositi subsistentis, alia vero dicuntur esse, inquantum suppositum in eis subsistit, vt natura ipsius suppositi, & accidentia eius, & ideo esse dicm simpliciter de supposito significat esse personale ipsius, esse vero, secundum ꝙ conuenit parti vel accidenti nō dicitur simpliciter de supposito, sed suppositū dicitur esse in eo. Ideo cum dicitur, christus est, significatur ipsius esse suppositi, non autem esse ipsius naturæ, vel accidētis, aut partis. Esse autem ipsius suppositi est esse diuinum non creatum, & ideo non potest dici Christus esse creatura, quia sic daretur intelligi esse ipsius suppositi creatum, quod est falsum. Quod ergo obiicitur in contrarium, dicēdum ꝙ homo prædicatur de christo ratione naturæ significatæ, creatura vero prędicatur de homine ratione sui esse & non proprie ratione naturę, & ideo nō oportet ꝙ nomen creaturæ de christo prędicetur, cum non secundum idem prædicetur de christo, homo, & creatura. Vel dicendum ꝙ quantum ad esse huiusmodi hominis nō est superior creatura ad hominem, & ideo non oportet ꝙ creatura prędicetur de christo. Ad secundum dicendum ꝙ cum dicitur, Christus aut homo creatus, &c. Propositio hęc, christus est homo creatus, distinguēda est, quia si participium determinet prædicatum in comparatione ad subiectum, cum prædicetur gratia formæ, notatur creatio inesse formę per terminū significatæ, & sic est vera. Si vero determinet prędicatum absolute, tunc notatur creatio inesse prędicato gratia suppositi, quia tunc prædicatum est subiectum ratione determinationis, & sic est falsa. Ex primo autem sensu secundum quem vera est, non sequitur quòd Christus sit creatura, sed ꝙ humanitas sit creatura. Ad tertium dicendum ꝙ ratio creaturæ non principaliter pertinet ad suppositum, quod in Christo est ęternum, sed defectus naturales, vt mori, & pati pertinēt ad suppositum ratione naturæ, vel partium ipsius, quæ in christo est creata, & ideo ratio nō sequitur.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ christus, secundum ꝙ homo, non possit dici creatura: Quicquid enim prædicatur de altero secundum ꝙ ipsum est. i. secundum aliquod attributum essentiale, prædicatur de eo simpliciter. sed creatura non prædicatur de christo simpliciter. ergo non de christo secundum ꝙ homo, cum homo sit eius essentiale prędicatum. Præterea. Nihil est creatum in christo, nisi natura humana. sed hæc est falsa, christus secundum ꝙ homo est natura humana. ergo & hęc, christus secundū ꝙ homo est creatura. Præterea. Quod dicitur de christo secūdum quòd homo non excludit esse diuinum, cum homo sit Deus. sed eē creaturam excludit ab eo esse diuinum. ergo non prædicatur de eo secūdum ꝙ homo. Contra. Quòd non est æternum, est creatum. sed christus secundum quod homo, non est æternus. ergo secūdum quòd homo, est creatura. Præterea. Omne quod est factum, est creatum. sed christus, secūdum quod homo, est factus. ergo christus secundum quòd homo, est creatus. Ad hoc dicendum est, quòd illud quod conuenit parti, si non est natum toti conuenire per partem, absolute denominat totū, sicut aliquis dicitur crispus simpliciter propter crispitudinem capillorum. Quod autē conuenit parti, ita quòd aptum natū est toti conuenire per partem, non simpliciter denominat totum, nisi cum reduplicatione partis, sicut aliquis non dicitur albus simpliciter, quāuis sit albus in pede, nisi reduplicetur pes, vt dicatur

In alio script. vt hic. 3. p. q. 16. art. 10.

albus pede, nec hoc proprie dicitur, sed figuratiue. i. per synecdochen. Vnde cũ natura humana se habeat ad personam compositam christi sicut pars, quãuis ꝓprie pars dici non possit sicut nec proprie persona composita, vt supra dist. 6. dictum est, & creatio naturæ, & nõ personæ nata sit conuenire, cum esse vtriq; aliquo modo conueniat, non potest dici de christo ꝙ sit creatura simpliciter, quia humana natura creata est, nisi fiat additio, vt dicatur, secũdum hominem, & tunc tropica vel figuratiua est, vt dicit magister in litera, quia sic per partẽ denominatur totum. Quod ergo obiicitur in contrarium, Quicquid prædicatur de aliquo secundum ꝙ ipsum est &c. Dicendum ꝙ verum est, vbi est prædicatio propria, non figuratiua, vt hic. Ad secundum quòd obiicitur de natura humana, Dicendum ꝙ natura humana in abstracto non prædicatur de christo secundum ꝙ homo, sed conditiones eius in concreto, secũdum ꝙ homo, possunt prædicari de christo vel proprie vel improprie. Creatura autem in concretiõe dicitur, eo ꝙ omne creatũ, creatura est, & ideo potest prædicari de christo sc̃dm ꝙ homo. Ad tertium quod obiicitur ꝙ secundum quòd homo non excludit esse diuinum &c. Dicendum quod id qđ dicitur de christo, secundũ quòd homo, prædicatione propria nõ figuratiua, nõ repugnat alteri naturæ. Vnde potest prædicari de eo simpliciter, sed non id quod dr̃ figuratiue, & improprie.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic. 3. p. q. 16. art. 5. o. AD quartum sic proceditur, & videtur quòd ea quæ sunt humanæ naturæ nõ possint dici de filio Dei: Omnis enim proprietas humanæ naturæ est quid creatum. sed creatura non prædicatur de filio Dei. ergo nec ꝓprietates humanæ naturę. Præterea. Ea quæ prædicantur de christo, secundũ ꝙ hõ, non prædicantur de christo; ſm quòd filius Dei est. sed ea quę sũt humanæ naturæ prædicantur de christo, ſm quòd homo. ergo &c. Pręterea. Naturę humanæ conuenit assumi a filio Dei. sed hoc non conuenit filio Dei. ergo nec omnia quæ conueniunt naturæ humanę dicuntur de filio dei. Cõtra. De quocunq; prędicatur aliquid prædicantur omnia consequentia ad ipsum. ergo, cum de filio Dei prædicetur homo, de ipso prędicantur omnia quę consequuntur ad ipsum. Præterea. Christus est persona subsistens in duabus naturis. s. diuina & humana. sed omnia quę conueniunt diuinę naturę possunt prædicari de christo, ergo pari ratione omnia quę conueniunt humanæ naturę.

Ad hoc dicẽdum est quòd natura, & suppositum in quibusdam differunt re & ratione, sicut in compositis, in quibusdam autem ratione, & nõ re, sicut in diuinis. Sed differentia quę est secundum rationem, est differẽtia oppositionis, quia natura & suppositum habent oppositas rationes. Vnde istæ intẽtiones nõ possunt mutuo prædicari de eisdem. Vnde natura non potest dici incõmunicabilis, nec suppositum cõmunicabile, nec in abstracto, nec in concreto, nec etiam in diuinis, vel humanis. Differentia autem, quæ est secundum rem, non est oppositiõis, sed est sicut principii formalis ad formatum siue principiatum, & ideo quæ ſm rem ad naturam pertinent, possunt prędicari de supposito, sicut natura prædicatur. s. in concreto. Quia autem vnio facta est in supposito, ideo de illo supposito possunt prędicari ea quę consequuntur vtrãq; naturam, sed differẽter, quia ea quæ consequuntur naturam diuinam, prędicantur de eo in concreto & in abstracto, sicut & ipsa natura, quæ vtroq; modo de ipso supposito prædicatur. Ea vero quę consequuntur naturam

ram humanam, non prędicantur de eo nisi in concretione, sicut nec ipsa natura prędicatur de christo nisi in concretione. Quia autem humana natura habet ratione partis, sicut iam dictum est, in christo, ideo ea quæ nata sunt de se, & personæ, & naturę conuenire, nō possūt prędicari de supposito, nisi cum additione, sicut ea quæ sunt partis de toto, sicut apparet in hoc nomine, creatura. Ad primum ergo quod obiicitur in contrarium, quod omnis proprietas naturę humanę est quid creatum &c. Dicēdum quòd sicut natura humana, quæ est creatura, prędicatur de Christo in concreto, non tamen creatura, ita quis attributa naturę humanę sint creata, nihilominus in concreto de ipso christo prędicantur, quis non creatura, & hoc est propter negationem inclusam in hoc nomine, creatura, quę nō in aliis includitur. Ad secundum quod obiicitur quòd ea quę prędicantur de christo secundum quod homo &c. dicēdum ꝙ non est simile, quia ad veritatem propositionis sufficit quòd prędicatum cōueniat subiecto quocunq; modo, siue ratione suppositi, siue ratione formę, sed ad hoc quòd propositio sit per se, oportet quòd conueniat sibi ratione formę importatę per subiectum. Vnde hęc est vera, Deus est passus, non tamē est per se, quia passio non conuenit subiecto rōne diuinitatis, quāuis conueniat sibi ratione suppositi. Ad tertium dicendum, quòd assumere conuenit naturæ ratione vnionis, & ideo non oportet quòd conueniat filio Dei. Secus autem esset si conueniret naturæ ratione naturę.

Expositio tex.

Omnia per ipsum facta

sunt &c. & videtur hoc non esse ad propositum, quia August. intendit de filio Dei, inquantum est filius Dei. Dicendum ꝙ quia non est in christo aliud suppositum nisi persona filii Dei, ideo sicut de filio dici nō potest ꝙ sit creatura, ita nec de christo. In Deo creatura esse nō potest. Contra. Ro. 11. In quo. s. in christo sunt omnia. Et dicendum ꝙ sunt in ipso creaturæ, non per essentiam, sed sicut in causa per similitudines ideales, quæ secundum quòd in eo sunt, creatæ non sunt.

Distin. Duodecima.

Post prædicta quæritur.

Distinctio tex.

Postq̄ determinauit magister vtrū christus possit dici creatura, hic determinat de defectibus qui consequuntur naturā humanam, secundum ꝙ creatura est. Primo determinat de isto defectu qui est incipere esse qui consequitur cōmunem creaturam. Secundo de his quę consequuntur specialiter humanam naturā, ibi. Solet etiam quæri. Circa primū duo facit. Primo mouet quęstionem, & obiicit pro & contra. Secundo determinat eam. His igitur authoritatibus. Solet quęri. Hæc diuiditur in tres. In quarum prima determinat de defectibus his quę pertinent ad defectum ipsius naturæ assumptę. Secundo de his quæ pertinent ad defectum ex parte animæ. Ideo non immerito quęritur. Tertio de his quę pertinēt ad defectum carnis. Solet etiā quęri. Prima in tres. Primo mouet quæstionem. Vtrum aliunde quàm de genere Adam Christus hominē assumere potuerit. Secundo soluit. Sane dici potest. Tertio solutionem confirmat. Vt enim ait August. Ideo non immerito quæritur. Hęc diuiditur in tres partes. Primo enim quærit vtrum christus potuerit peccare, & ostendit ꝙ non. Secundo

In alio script. vt hic.

do soluit. Hæc discep. opus. Tertio dupliciter obiicitur contra solutionem & soluit. Quidam tamen probare conantur. Solet etiam quæri. Hæc diuiditur in duas partes. Primo enim ponit qōnē. Secundo subiungit solutionem. Quidā tamen arbitrantur &c.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

In alio scripr. vt hic. 3. p q. 16. art. 9. o.

HIc primo ostēditur ꝙ hęc sit vera. Ille homo incœpit esse. De illo homine pdicantur attributa vtriusq; naturę. ergo sicut ratione diuinę naturę potest dici ꝙ semper fuerit, ita ratiōe humanę quòd esse inceperit. Præterea. Nasci temporaliter est mutari de nō esse in esse. sed esse huiusmodi incepit esse. ḡ cum christus natus sit temporaliter incepit esse christus. Pręterea. Iste homo supponit personam compositā. sed persona composita non fuit ab ęterno. ergo nec iste homo fuit ab ęterno. ergo incœpit esse. Iuxta hoc quęritur an hęc sit vera. Iste homo incœpit esse Deus, & videtur ꝙ sic. Antequā mundus fieret, nullus homo erat Deus. ergo eius cōtra dictoria erat falsa .s. aliquis homo erat Deus. modo autem est vera. ergo aliquis homo est Deus, qui primo nō fuit Deus, non nisi iste homo. ergo iste homo incępit esse deus. Præterea. Per gratiā vnionis ille homo est deus. sed grā vnionis non semper fuit. ergo nec ille homo semper fuit deus. ergo incepit esse deus. Ad hoc dicendum ꝙ terminus in prædicato positus tenetur ratione formæ, in subiecto ratione suppositi. Cum igitur inchoatio repugnet personę christi, nō autem naturæ humanę ipsius christi. ergo ista est falsa, Iste homo incœpit esse deus, vel iste homo cœpit esse deus, quia inchoatio non ponitur circa diuinam personam, nisi cum reduplicatione naturę intelligatur, secundum ꝙ homo. Hæc autem est vera. Ille homo christus, siue deus, incœpit esse homo. Tamen si hoc verbum, cœpit, exponatur in participium, & feratur ad totam propositionem, vt dicatur cœpit .i. inchoatum est, hęc propositio erit vera. Iste homo cœpit esse deus. Quod obiicitur ergo in cōtrarium de attributis, dicēdum est quòd q̄uis sit subiectum vtriusq; naturæ, tamē per diuinam constituitur in esse suppositi, per humanam non, sed aduenit supposito constituto. Hinc est ꝙ omnia attributa diuinæ naturæ conueniunt isti supposito, & de illo prędicantur. Attributa vero humanæ naturæ quædā sunt non repugnantia attributis ipsius diuinæ naturæ vel personæ contradictorie, & illa prædicantur, quædam vero repugnāt propter negationem inclusam, vt inceptio, creatio, & illa non simpliciter prędicantur, nisi cum reduplicatiōe naturæ. Ad secundum quod obiicitur ꝙ nasci temporaliter est mutari &c. Dicendum quòd nasci temporaliter ex matre non est natum conuenire supposito, nisi ratione corporis, & ideo simpliciter potest dici natus temporaliter. Sed incipere esse, non est natum conuenire naturæ suppositi tantum, sed etiam ipsi supposito, & ideo non potest prędicari de supposito ęterno simpliciter, nisi cū reduplicatiōe naturę, quāuis ipsa natura inceperit esse. Ad tertium quod obiicitur de persona composita, dicendum ꝙ hęc est vera, Persona composita semper fuit, non tamen hæc est vera, Persona ista semper fuit composita, quia ad veritatem compositionis sufficit ꝙ prædicatum conueniat subiecto, nec oportet ꝙ conueniat ei ratione formæ significatæ vel appositæ ex parte subiecti, sed ratione totius, quod est, ex parte prædicati oportet prędicatum conuenire subiecto. Ad quartum quod obiicitur, Nullus homo erat, dicendum ꝙ ab æterno fuit verum dicere, Nullus homo est Deus,

Deus, quia suppositum ęternum nõdum erat suppositum humanę naturæ. Vnde non poterat sumi sub dicta distributione, sicut nunc põt post vnionē. Vñ quāuis ab ęterno non esset verum dicere, Aliquis homo est æternus, modo tamen est verum dicere, Aliquis, vel ille homo est ab æterno. Vel dicendum ꝙ hæc. s. Aliquis homo erat Deus, ab æterno nõ erat falsa, quia illud suppositum, qd est christi hominis, non esset Deus, sed quia tunc nõ erat suppositum humanum, sed tamen cum inferebatur, ergo iste incœpit esse Deus, intelligitur ꝙ suppositum, quod est christi hominis, non semp fuerit Deus, quod est falsum, & ideo non sequitur argumentum. Ad quintum qd obiicitur de gratia vnionis, dicendum ꝙ hæc determinatio, per gratiam, idē operatur quantum ad hoc. Hinc est quòd dicitur secundum quòd homo. Vnde ex hac non potest verificari simpliciter ꝙ cœperit esse Deus. Vnde hæc est falsa simpliciter, & vera secundum quid.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. 4. d. 2. q. 1. ar. 2. q. 1ª. 2ª. tiun. 1. 3. p. q. 4. ar. 6. o. op. 3. tract. 2. c. 16. & 17. AD secundum sic proceditur, & videtur q̃ aliūde potuit assumere hominem q̃ de genere Adam. August. Poterat aliunde assumere hominem in quo esset mediator Dei & hominum q̃ de genere Adam. Prȩterea. Qui vult pro alio satisfacere oportet ꝙ nõ sit obligatus pro se. natura de genere Adę tota erat obligata pro se. ergo ad satisfaciendum non debebat illam assumere. Ad oppositum. Prophetæ prædixerunt christum nasci de semine Dauid, & sic de genere Adam. cum ergo prophetia sit isfallibilis veritatis, aliter nõ poterat cõtingere. Præterea. Vna natura rerum naturalium refertur ad vnum principium. ergo extra Adam, qui fuit primũ principium, nihil fuit naturæ humanę. sed quod non est, assumi non potest. ergo nõ potuit assumi aliunde. Prȩterea. Si satisfactor non esset de genere Adæ, eius satisfactio nõ pertinuisset ad filios Adæ. ad hoc ergo ꝙ satisfactio ad filios Adæ pertineat, oportet christum satisfactorem esse de genere Adæ. Respon. Dicēdum ꝙ aliunde potuit assumere de potentia, sed non de cõgruentia qua aliquid ordinatum est. Congruitatis vero ratio sumitur ex ostensione diuinæ potentię in hoc ꝙ de natura victa a Diabolo vicit eum. Ex ostensione etiam diuinę sapientiæ in hoc ꝙ de natura morbida facit antidotum. Ex ostensione diuinæ iustitiæ in hoc quòd illud quod peccauerat fecit emendari. Ex ostensione diuinæ misericordiæ in hoc quòd peccatoribus dedit summam spem, & fiduciam. Ad quod obiicitur de August. Respondeo ꝙ poterat de potentia sed non de congruentia, vt dictum est. Ad secundum quod obiicitur de satisfactione, dicendum ꝙ naturam quā assumpsit prius naturā purgauit ab obligatione peccati, & sic non obligatus fuit pro se ratione personæ, nec ratione naturę assumptæ. Ad tertium quod obiicitur de prędicatione prophetarum dicendũ ꝙ huiusmodi prædicatio non imponit necessitatem euentus simpliciter, sed sub conditione .i. supposita tali ordinatiōe diuina. Vnde non excludit possibilitatē simpliciter. Ad quartum quod obiicitur de vno principio humanæ naturæ, dicendum quòd natura propaganda p viam generationis naturalis tota fuit in illo principio virtute non mole, sed nihilominus supnaturaliter Deus potuit aliam naturam humanam, quæ prius nõ erat, facere, & illam assumere. Ad quintum quod obiicitur de filiis Adæ dicendum ꝙ satisfactio pertinuisset ad filios Adæ, quia eadē esset natura in spē, licet nõ ab Adam naturaliter propagata, sicut Eua formata de costa Adæ, licet nõ p viā naturæ, eadē in specie, cũ Adā est.

Articulus tertius.

In . 1 . o script . vt hic q. 2. ar 1. 3. p. 4. 15. ar ti. 1. & 2. o. lo. 8. l. 7. co. 2.

AD tertium sic proceditur, & videtur quod christus peccare potuerit. Sicut nullus peccat in eo quod vitare nõ potest, ita nec meretur. si ergo Christus bonum vitare non potuit, benefaciẽdo non meruit. Hoc autem est falsum. ergo bonum vitare potuit. sed declinare a bono, est peccatum. ergo peccare potuit. Præterea. Ioan. 8. Si dixero quod non noui &c. sed hoc dicere potuit. ergo mendax esse potuit, & sic peccare. Præterea. Dicit philosophus. Potest enim Deus & studiosus praua agere.

Sed contra. Videtur quòd Christus nõ habuit potentiam peccandi: Potentia peccandi, secundum Ansel. addita lib. arb. diminuit libertatem, & remota auget. sed christus lib. arb. non habuit diminutũ. ergo habuit illud sine potẽtia peccandi. Præterea. Christus, secundum quòd homo, fuit Deo maxime similis. sed Deus non habet potentiam peccandi, ergo nec christus, secundum quod homo. Ad hoc dicendum quòd christus peccare non potuit, triplici ratione.

Vna, quia suo fini per gloriam comprehensionis anima sua coniuncta erat. Altera quia secundum statum viatoris, per gratiam perfectæ sanctitatis, debuit esse omnium actuum humanorum prima regula infallibilis. In quolibet autem genere ita est quòd primum regulans corrigi non potest, quia alias esset error in omnibus quæ ab ipso regulantur.

Tertia, quia natura humana in christo quasi quoddam instrumẽtum naturæ diuinæ eam mouentis, & in ea operantis fuit, quæ ad peccatum mouere non potest. Ad id vero quod obiicitur quòd peccare potuit, quia nullus peccat in eo quod vitare non potest, dicendum, quòd impossibilitas vitandi bonum dupliciter potest intelligi. Vel ex necessitate coactionis, vel ex necessitate immutabilitatis voluntatis. Primo modo excludit meritum, secundo modo non, quia nõ excludit voluntarium. Ad secundum quod obiicitur de mendacio &c. dicendum quòd mẽdacem orationem proferre potuit materialiter, non tamen significatiue, & ideo mendax esse nõ potuit, quia mentiri est cõtra mentem ire. Vel dicẽdum quòd potuisset alia plura verba dicere, si voluisset, quia ad veritatem conditionalis sufficit necessitas habitudinis, etiam si non sit veritas antecedentis seu consequentis. Et similiter intelligendum est verbum philosophi. s. quòd potest deus praua facere, supple si vult. Huius tamen conditionalis, tam antecedens, quàm consequens est impossibile, vnde patet solutio ad tertium. Ad quartũ quod obiicitur de potestate peccandi, dicẽdum quòd cum quæritur an habuerit Christus potentiam peccandi, quæstio ista potest dupliciter intelligi. Vno modo vt intelligatur potentia peccãdi qua peccatur, secundum quòd ly peccãdi, est gerundium verbi impersonalis, & sic dicendum est quòd Christus habuit potentiam peccandi: Habuit enim lib. arb. quæ est potentia, qua ab aliquibus peccatur. Alio modo potest intelligi potentia peccandi. i. potentia ad peccãdum secundum quod ly peccandi est gerundiũ verbi personalis, & sic christus non habuit potentiam peccandi, quia non potuit peccare, vt dictum est. Ad quintum dicendum quòd quamuis Christus, secundum quòd homo, maxime fuerit Deo similis, non tamen excluditur per hoc libertas lib. arb. nisi prout est ad peccatum ordinata, non inquantum est natura quædam. lib. autem ar. christi hominis est creatũ, & ita mutabile.

Articulus quartus.

In ali script vt hic q. 3.

AD quartum sic proceditur, & videtur quòd non debuit christus sexũ aliquem accipere: Sexus enim ordinatur ad

ad generationem carnalem.ſed chriſtus non venerat vt eſſet principium generis humani per generationē carnalem, ſed ſpiritualem . ergo ſexum aſſumere non debuit. Præterea. Videtur ꝙ debuit ſexum fœmineum aſſumere: Reparatio enim reſpondet ruinæ. ſed prima ruina fuit per fœminam. ergo principium generationis debuit eſſe per fœminam. ergo chriſtus ſexum fœmineum aſſumere debuit. Præterea. Videtur quòd ab vtroq; ſexu carnem aſſumere debuit, qa vt dicit Apoſtolus ad Heb. 2. Per omnia debuit fratribus aſſimilari, ſed naturaliter alii hoīes generantur ab vtroq; ſexu. ergo & Chriſtus ab vtroq; ſexu carnem aſſumere debuit. Præterea. Vi
3.p.q. detur ꝙ debuit aſſumere carnem de vi
31.ar.4 ro tantum: generatum.n. debet aſſimila
o.opu. ri generanti, & econuerſo. ergo, cum de
..trac. buit eſſe vir, debuit de viro carnem aſſu
2.c.37 mere. Contra. Oportuit vtriuſq; ſexus liberationem in eius carne oſtendi. cum ergo debuerit eſſe vir, debuit de muliere carnem aſſumere. Ad hoc dicendum eſt ꝙ Filius Dei naturam humanā aſſumpſit, vt eſſet reparator totius humanæ naturæ, & ideo oportuit ꝙ in humana natura eſſet perfectiſſimus, & quantū ad naturam, & quātum ad gratiam: Debuit ergo habere ſexum, ne aliquid naturalium ei deeſſet, & ſexum virilem in quo maior perfectio inuenitur. Debuit abſq; cōmixtione ſexuum naſci, ne per concupiſcentiam coitus culpam originalē cōtraheret, quod perfectioni gratiæ derogaret. Debuit etiam ex muliere tantum, vt cum toto humano genere conuenientiam haberet, cum viris quidem ratione ſexus quem aſſumpſit, cum mulieribus ratione matris de qua aſſumpſit. Ad ſecundum quod obiicitur ꝙ ruina fuit per fœminam, dicendum ꝙ non per mulierem intrauit originale peccatum in mundum, ſed per virum, & ideo debuit per virū principaliter fieri reparatio. Ad tertium quod obiicitur de Apoſtolo, ꝙ debuit per omnia fratribus aſſimilari, verum eſt in natura, ſed non in culpa quæ ſequitur de neceſſitate ex cōmixtionis ſexuū concupiſcentia. Ad quartum quod obiicitur de ſimilitudine principii, Dicendum ꝙ ſufficit ſimilitudo in natura ſpeciei, non autem requiritur in accidente.

Expoſitio tex.

Creauit ſtellas &c.

Hic legitur in glo. Fulgen. Hęc inquit ſtella nunquā prius apparuit, ſed nunc puer eam creauit, & Magis præuiam deputauit. Quidam arbitrantur eam eū potuiſſe. Contra. Minimum inconueniens eſt Deo impoſſibile. ſed mulierem eſſe caput eccleſiæ eſt inconueniens. Dicendum ꝙ ſi Deus feciſſet, non eſſet inconueniens, quāuis non eſſet forte tantę congruitatis.

Diſtin. Tertiadecima.

Præterea ſciēdū &c.

Diſtinctio tex.

Poſtquā determinauit magiſter de conditionibus præcedentibus actum vnionis, vſq; ad.6. diſt. & de cōditionibus cōſequentibus actum vnionis, vſq; huc, hic determinat quę conueniunt chriſto ſm humanam naturam, quæ etiam eſt exaltata per incarnationem. Hæc autē pars diuiditur in tres partes. In prima determinat de his quæ per eum natura humana aſſumpſit. In ſecunda de his quæ per naturam humanā operatus eſt diſt. 17. Poſt pdicta &c. I tertia de morte quā in natura hūana ſuſtinuit. diſt. 21. Poſt prædicta conſiderandū. Prima in duas. Prīo determinat de perfectionibus quas cum natura humana aſſumpſit. Secundo de

defectibus quos cū ea assumpsit. dist. 15. illud quoq; &c. Prima in duas. Primo determinat de perfectionibus cum humana natura assumptis, quantum ad carū plenitudinem. Secundo quantum ad perfectionem diuinæ naturæ. distin. 14. ibi. Hic quæri opus. Prima in duas. Primo determinat plenitudinem perfectionis quantum ad gratiarum effectus, & scientiam intellectus quam christus ab instanti conceptionis suæ accepit. Secundo obiicit in contrarium. Huic autem videtur obuiare, & hęc diuiditur in duas. In prima obiicit in contrarium per authoritatem canonis. Secundo per authoritatem sanctorum. Alibi tamen scriptum. Prima in duas. Primo obiicit in contrarium. Secundo soluit & solutionem per authoritates confirmat. Ad quod sane dici potest. Alibi tamen scriptum &c. & hæc diuiditur in partes tres. Primo obiicit in contrarium per authoritatem Ambro. Secundo quid veritatis prædicta authoritas contineat ostendit. Hæc verba Ambro. Tertio id quod videtur falsum determinat, & exponit. Sed ex qua causa &c.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

In alio scripc. vt hic. 3. p. q. 7. ar. 1. o. De ver. q. 29. ar. 1. o. op. 3. trac. 2. c. 29 et 30. [io]. 3. l. 6. co. 3

Hic primo quęritur. Vtrum aliqua gratia in christo fuerit creata, & videtur ꝙ non: Instrumentum enim non indiget aliquo habitu quo regatur in opere, quia regitur per agens principale. sed anima christi erat quasi instrumentum diuinitatis, quia regebatur per eam sicut caro per animam regitur, vt instrumentum eius, sicut dicit Damas. in 3. lib. ergo anima Christi nullo habitu gratiæ regente indigebat. Præterea. Sicut se habet filiatio naturalis ad adoptiuam, ita bonitas naturalis ad gratuitam. sed christus, quia filius est naturalis non potuit habere filiationē adoptiuam. ergo quia naturaliter bonus, non potest habere bonitatem gratuitam. Præterea. Gratia datur hominibus, vt assimiletur Deo. sed christus nunquam fuit dissimilis Deo. ergo non indiget gratia. Contra. Gratia est perfectio, & vita animę, sicut anima corporis. sed non fuit corpus christi perfectum sine anima vnita. ergo nec anima sine gratia. Pręterea. Gratia est principium meredi. sed christus meruit sibi, & nobis. ergo & ipse habuit gratiā creatam. Ad hoc dicendum ꝙ gratia creata in anima duo facit. Primo perficit eam in se, quantum ad esse spirituale, secundum quod Deo simulatur. Secundū in respectu ad operationem per virtutes quæ ab eius essentia fluunt, sicut potentia ab essentia animę. Et quia decebat naturam humanam in christo maxime esse perfectam, ideo in eo, propter hoc, duplex gratię perfectio fuit necessaria, quia quantum ad hæc duo diuinitas eam formaliter non perficiebat. Ad primum ergo quod obiicitur in cōtrarium, dicendum ꝙ duplex est instrumentum. s. inanimatum, sicut securis, quo ita agitur quod non agit, & ideo non indiget habitu regente in opere. Secundū est instrumētum animatum. s. quod agit, & agitur, sicut seruus, & hoc indiget habitu regulāte, vt imperium domini debite exequatur, ita & anima christi ad hoc quod perfecte diuina operaretur, habitu indigebat. Ad secundum quod obiicitur de adoptione, dicendum ꝙ filiatio personam respicit, ratione cuius christus naturaliter est filius, & ideo non conuenit sibi filiatio adoptiua quæ extra necessitatem in contrarium naturalis filiatiōis importat. Gratia autem est perfectio naturę, cuius subiectū est anima, quę est pars humanę naturę, & ideo quāuis gratia importet aliquid naturaliter

liter non inhæres, tñ poterat rõne natu rę humanę christo conuenire. Ad tertiũ quod obiicitur de dissimilitudine quam tollit gratia, dicendum ꝙ gratiæ est facere Deo similem, nec oportet ꝙ de dissimili faciat semper similem, sed de non simili similem. Nec oportet ꝙ negatio dissimilitudinis semper pręcedat tempore similitudinem, sed natura, sicut potentia est ante actum, sicut in aere prius est intelligere non lucidum actu, quàm lucidum actu.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. q.3.ar.2. q.1. et.2. 3.?.q.7 art.13. o. q.8. ar.5.o. opu.3. c.30.& op. 60 c.3.co. 7.10.3 1.6.co. 3.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ tres pdictæ gratię quę ponuntur in christo non sunt idem. Non enim est idem quod cõmunicatur alteri, & quod non cõmunicatur. Gratia capitis cõmunicatur, quia de plenitudine eius omnia accipiũt membra, gratia vero personæ singularis, & gratia vnionis non communicantur. ergo non sunt eadem gratia. Præterea. Quæ possunt separari actu vel intellectu nõ sunt idem. sed si natura humana esset vel itelligeretur non vnita, non haberet gratiã vnionis, haberet autem gratiam personæ singularis. ergo non sunt eadem gratia. Præterea. Diuersorum actuũ diuersi sunt habitus. sed bene opari in se, & aliis influere, & diuinitati vnire sunt diuersi actus. ergo habitus a quo egrediuntur sunt diuersi. ergo, vt prius. Contra. Vnius animę vna est gratia gratũ faciens. aut ergo gratia personæ singularis, vt gratia capitis, & gratia vnionis in christo vna & eadem gratia sunt, aut aliqua illarum non est gratum faciens. sed hoc falsum est. ergo sunt vna gratia. Præterea. Eadem est scientia in anima qua in se perficitur, & qua suo cognoscibili iungitur, & aliis cognitionem docẽdo influit. ergo, a simili, eadem est gratia in Christo qua in se perficitur, & qua principio gratiæ vnitur, & qua aliis gratiam influit. ergo & illæ tres gratiæ non sunt nisi vna gratia. Ad hoc dicendum quòd, secundum ꝙ gratia vnionis dicitur ipsa vnio gratuita, aut effectus vnionis qui est communicatio idiomatum, sic differt a gratia capitis, & personæ singularis: Sed secundum ꝙ gratia vnionis dicitur gratia disponens ad vnionem, sic vna est gratia essentialiter, sed differt ratione, quia inquantum subiectum proprium ad opera bona perficit, dicitur gratia personæ singularis, inquantum ad hoc quòd Deo vniatur disponit per modum congruitatis, dicitur gratia vnionis, inquantum potẽtem efficit redũdare in alios, dicitur gratia capitis. Si autem per gratiam intelligatur gratuita Dei voluntas, sic constat ꝙ est vna tantum gratia, quia vna, & eadem voluntate Deus omnia gratuita dona largitur. Ad quod ergo obiicitur de cõmunicatione gratiæ capitis, dicendum ꝙ de plenitudine illius omnes accipiunt per similitudinem, non per essentiam, & ideo per essentiam manet eadẽ cum aliis duabus gratiis in christo. Ad secundũ quod obiicitur ꝙ possunt separari actu & intellectu, dicendum ꝙ separatio quę est in intellectu ostenderet earum differentiam in consideratione, nõ in re. Quę vero esset in re actu, ostenderet differentiam realem, si esset, Et quia hoc non fuit, ideo idem realiter sunt. Ad tertium quod obiicitur de differẽtia actuum. Dicendum ꝙ non ostẽdunt nisi differẽtiam rationis, cum ab vna gratia elici possint omnia tria. Duo quæ in cõtrarium obiiciuntur concedenda sunt, inquantum prędictæ gratiæ differunt ratione.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic. q.2.ar. 2.q.1.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ christi gratia fuerit infinita. Omne enim immẽsum est infinitũ.

sed gratia christi fuit sine mensura. Ioã. 3. Non ad mensuram dat Deus spiritũ. ergo fuit infinita. Præterea. Omne finitum multoties sumptum põt ęquari alteri finito. si ergo gratia christi fuit finita, tantum potuisset gratia alicuius sancti augmentari ꝙ ęquaretur illi. Hoc autem est impossibile. ergo non est finita. Pręterea. Effectus infinitus exit a causa infinita. sed meritum christi fuit infinitum, inquantum fuit sufficiens ad salutem infinitorum hominum. ergo gratia creans ipsum infinita. Contra. Nullum creatum infinitum. Gratia christi fuit creata. ergo finita. Præterea. Infinito nihil maius est: Si ergo gratia christi esset infinita, gratia increata non esset ea maior. Hoc autem est falsum. ergo & primum. Ad hoc dicendum est ꝙ gratia dicitur donum gratis collatum. Donum autẽ homini christo gratis collatum fuit creatum, & increatum. Increatus fuit ipse Spiritussanctus qui in eius anima requieuit, vt dicitur Esa. 11. & esse personam Verbi quod est donatũ naturæ humanæ per vnionem, & sic simpliciter gratia christi est infinita. Creatũ autem donum eius, est ipsa gratia qua formaliter anima eius perficiebatur, & hæc quodãmodo fuit finita, & infinita. Finita fuit secundum essentiam, inquantum habuit esse limitatum, sed quatuor modis fuit infinita. Vno modo quantũ ad actum, quia cõcurrebat ad actum potentiæ infinitæ cui vnita erat. i. diuinæ. Alio modo quãtum ad eos in quos poterat operari, quia non limitabatur ad aliquos determinatos effectus, sed põt in infinitis operari redemptionem. Tertio modo quantum ad rationem medii, quia disponebat per modum congruentiæ ad vnionem infinite distantium, qđ nulla alia gratia creata facere poterat. Quarto modo, sicut quidam dicũt, per rationem gratiæ, quia quicquid fuit de ratiõe gratię totum illi homini fuit collatum, & ideo dicitur gratia sine mensura, quia non ad determinatos vsus siue effectus dabatur, sicut aliis sanctis, sicut alicui dicitur ꝙ accipiat vinum sine mẽsura, quando sibi totum datur, licet ipm vinum in se sit finitum. Quod ergo obiicitur ꝙ fuit sine mensura intelligendũ est quantum ad dictos modos. Quod obiicitur ꝙ omne finitũ potest adæquari &c. dicendum ꝙ quãtitas vnius finiti secundum speciem excedit quantitatem secundum speciem alterius finiti, & cum quantũcunq; crescat quãtitas indiuidui infiniti excessi nullo modo potest peruenire ad quantitatem secundum speciem finiti excedentis, sicut quantũcunq; homo intelligat, non potest peruenire ad modum quo intelligit angelus: Et ideo quantũcunq; crescat gratia puri hominis, non potest peruenire ad æqualitatẽ quantitatis gratiæ hominis vniti: Diuersa enim est specie perfectio gratię secũdum diuersos status, vtputa hominis viatoris, vel cõpręhensoris, & vniti, sunt diuersi gradus, ad quorum vnum peruemiri non potest per augmentũ alterius. Ad tertium quod obiicitur de merito infinito dicendum ꝙ nõ tantum causatur ex gratia creata sed ex increata, nõ ꝙ ipsa sit forma operis, sed quia valor operis aut dignitas consideratur nõ tantum ex forma sui principii operis, sed etiam ex dignitate agentis, quæ est persona infinita.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ christi gratia possit augmentari: Omni enim finito possibilis est additio. sed gratia christi finita erat. ğ ei possibilis erat additio. Præterea. Per grãm augetur capacitas gratię, sicut per scientiam capacitas scientiæ. sed, secundum philosophum, intellectus non corrumpitur sed melioratur ab excellenti

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 2. q. 1. 3. p. q. 7. arti. 12. o.

cellenti intelligibili. ergo quanto maio rem habebat gratiam, tanto erat capax amplioris, & sic eius gratia poterat augeri. Preterea. Ad nullum effectum finitum potest diuina potentia finiri qn possit maiorem efficere. Capacitas grae in christo, & gratia ipsa finita erat. ergo Deus poterat maiorem efficere. Contra. Quod in termino augmenti est, augeri non potest. sed gratia christi erat in termino augmenti, quia erat gratia comprehensoris. ergo augeri non potest. Praeterea. Pater non inuidet Filio vllam bonitatem. ergo dat ei omnem bonitatem cuius est capax. ergo nō potest esse capax maioris bonitatis q̄ diuinae, & sic nō potest augeri eius bonitas gratiae. Ad hoc dicendum quòd augmentum non competit rei secundum quòd, est in termino, sed secundum quòd est in via ad terminum, quia secundum quòd res est in termino, tota potentialitas capacitatis impleta est ex fine implente, & ideo non habet vlterius quo crescat. Cū autem gratia detur homini ad hoc vt per eam homo Deo vniatur, tūc gratia ad suum terminum peruenit, quādo Deo maxime vnit. Non autem potest magis vniri q̄ in persona, & ideo gratia hominis vniti est in termino, & augeri non potest, sed proficit secūdum actus, & sic intelligitur christus gratia profecisse. Quod autem obiicitur quòd omni finito possibilis est additio. Dicendū quòd loquendo de Finito & additione mathematice. i. secundum imaginationem, verum est, sed loquēdo naturaliter, verum non est: Nam omnium natura cō stantium terminus est, & ratio magnitudinis, & augmenti, & ideo gratia christi augeri non potuit, quia tanta fuit eius capacitas vltra quam augmētatum esse non potuit, remanente natura humana seu natura creata, & Deus non potest facere aliquam capacitatem increatam.

In alio scripr. i. d. 15. q. 5. ar. 1. q. 3. & d. 17 q. 2. arti. 4. ad ter.

Ad secundum quod obiicitur de augmēto capacitatis: Dicendum quòd verū est hoc citra terminum & finem augmenti, sed in coniunctione cum fine & termino per gratiam non augetur capacitas gratiae. Ad tertium quod obiicitur de limitatione potentiae dicēdum quòd hoc quòd gratia christi maior esse non possit, non est ex limitatione potentiae dantis, sed ex capacitate suscipientis.

Expositio tex.

In sanctis vero q̄ solus tactus &c.

In alio script. vt hic.

Videtur hoc esse falsum, quia Origen. super Leui. distinguit qnq̄ sensus spirituales in sanctis. Respon. Sensus spirituales possunt distingui per similitudinem ad actus sensuum corporalium, & sic sunt omnes in omnibus, vel per comparationē ad esse animalis, sic quòd tactus est de necessitate, alii de bene eē, ideo in sanctis dicitur solus tactus in christo omnes, quia in sanctis omnibus sunt omnia quę pertinent ad necessitatem spiritualis vitę: sed non quęcūq̄ pertinent ad bene esse. In christo vero sunt omnia. Quibus datus est spiritus ad mensuram. Contra. Iacob. 1. Qui dat omnibus affluenter &c. glo. dicit. Omnia dat non in mensura, & dicēdum quòd in mensura dare, potest dupliciter intelligi. Vel ex largitate dātis, & sic nulli dat in mensura, quia omnibus dat ex largitate infinita, vel ex capacitate recipientis, & sic dat cuilibet cum mensura, quia nulli dat vltra q̄ capax sit. Non secundum essentiam sed secundum similitudinem. Contra. ergo pari ratione Petrus potuit dici caput. Et dicendū quòd sumitur ibi similitudo actiue, inquantum christus influxit nobis grām, siue similitudinem ministerio, & vt causa disponens, non efficiens. Huiusmodi vero dispositio causatur ex tribus. Vnum

3. p. q. 8. ar. 6. c. De ver. q. 29. art. 4. 2. se cundò.

est comparatio nostra circa ipsum per fidem, spem, & charitatem in ipsum. Aliud est operatio eius circa nos p meritum & opus redemptionis & interpellationis pro nobis. Tertium est coniunctio eius ad nos, & econuerso, secūdum cōformitatem naturę humanæ, quia ex hac cōiunctione humanum genus Deo Patri est acceptum. Quantum ad visum. Contra. Similiter posset dici Deus proficere in sapientia. Respon. Dicendum ꝙ non est simile, quia Deus reputatur in sapiētia semper esse perfectus, sed ille puer nō sic reputabatur, Et iterum in operibus christi semper ostendebatur maior, & maior profectio secūdum augmentum tēporis, qd non est in Deo.

Locis fra ad ductis d. 14. ar. 4.

Distin. Quartadecima.

Hic q̄ri opus est etc.

Distinctio tex.

Postq̄ determinauit magister de plenitudine donorum in christo absolute, hic agit de eis in comparatione ad diuinam plenitudinem: Et primo agit de comparatione humanę scientię ad diuinam, Si vero quęritur. In prima parte, primo ponit aliorum opiniones & eorum rationes. Secundo suam rationem & solutiones rationum. Quibus respondentes. Si vero quęr tur. Hęc pars in partes duas, quia primo determinat veritatem, secundo opponit in contrarium, & soluit obiectionem ibi. Sed si anima.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. 3. p. q. 9. ar. 1. o. De ver. q.

HIc primo ostenditur ꝙ in Christo nō fuerit aliqua sciētia creata. Qui enim scit aliquid scientia nobiliori, vt per demonstrationem, non indiget scire idem scientia ignobiliori, vt per rationem probabilē. Christus sciebat quæcunq; sciri possunt nobilissima scientia .s. increata. ergo nō indigebat in aliquo scientia creata. Pręterea. In pręsentia maioris luminis superfluit minus. ergo in pręsentia diuinę scientię illuminātis superfluit lux scientię creatę. Præterea. Cognitio fidei, propter sui imperfectionem, nō potest stare cum cognitione patrię. sed incomparabiliter imperfectior est humana scientia respectu diuinæ. ergo non potest stare cum alia in eodem sciente. Sed contra. Scientia increata non est forma animę. ergo p illā anima non erat sciens formaliter. ergo oportet aliam in ea esse scientiam qua sit sciens. s. creatam. Præterea. Plus conuenit cognitio diuina & humana in Christo homine, q̄ natura intellectiua & sensitiua in homine, & eorum cognitiones. sed cognitio intellectiua in homine non excludit sensitiuam, quę est minus perfecta. ergo nec cognitio diuina in Christo excludit humanam. Ad hoc est dicendum ꝙ cum in Christo sit vna persona, & duæ naturæ, quod conuenit Christo ratione personæ oportet ꝙ sit vnum. Sed quæ conueniunt ei rōne naturarum, oportet ꝙ sint duo. Vnde cum scientia pertineat ad naturam humanā & diuinam, oportet in christo ponere duas scientias, vnam increatam, & alteram creatam, sicut duas voluntates, & duo libera arbitria. Quod ergo obiicitur de scientia nobiliori, Dicendum ꝙ, quāuis persona non indigeret quia erat sciens diuina scientia, tamen natura indigebat scientia creata tanquā propria perfectione. Non enim perficiebatur formaliter diuina. Quod obiicitur de luminaribus dicendum ꝙ licet luminare scientiæ increatę præsens esset animę Christi vt illuminans eam effectiue, non tamen vt illuminās formaliter, ideo indigebat altero lumine scientiæ creatæ. Duorum vero luminarium lux habet fieri formaliter circa idem susceptibile. s.

10. 21. 1. o. c. p. 3. trac. 1. c. 32

circa

circa sensum qui informatus lumine maiori non percipit minus, cum etiam sint eiusdem rationis, quod non est in scientia creata, & increata. Quod obiicitur de cognitione fidei, dicendum ꝙ nō est simile, quia vtraq; habet fieri circa idem susceptibile, & repugnat vna alteri, sed non sic sciētia humana & diuina.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic q stiun. 1 De ver. q. 20. ar. 4. o. Opusc. supiori art. adducto tract. et c. codē

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ anima christi sciat omnia quæ scit Verbum: Dicit enim Grego. Quid est quod non videant, qui vidētem omnia vident. sed anima christi videt Verbum. ergo videt omnia quæ videt Verbum. Præterea. Maius est id quod est Deus q̄ quicquid Deus facit, vl' potest facere, quia totum hoc est creatura. sed anima Christi videt id quod est Deus. s. eius essentiam. ergo videt quicquid fecit vel potest facere, & sic videt omnia quæ videt Verbum. Præterea. Quicquid Deus potest facere, potest manifestare. sed quicquid Deus alicui creaturæ pōt manifestare, animæ christi creditur esse manifestatū. ergo anima christi scit quicquid deus potest facere, & sic idē qd prius. Sed cōtra. Creatura in nullo pōt æquari creatori. sed aīa Christi creatura est. g̃ nō pōt æquari Deo in numero scibilium. Præterea. Verbū scit creare, qd de aīa christi dici non pōt. g̃ aīa christi nescit q̄cquid scit Verbū. Rn̄. Dicendū ꝙ in verbo, siue in Deo distinguitur duplex cognitio. Vna quæ dr̄ visionis, per quam videt Deus quasi præsentia omnia quæ sunt, erunt, & fuerūt. Alia dicitur simplicis intelligentiæ, per quam non solum illa scit, sed etiam omnia quę potest facere. Anima igitur christi scit quicquid est, fuit, vel futurum est, quia ipse est omnium reparator, & iudex: Sed non potest scire omnia quæ Deus potest facere, quia hoc esset comprehendere Deum: Quando enim aliqd ad multa se potest extēdere, nihil aliud est ipsum compræhendere q̄ cognoscere omnia in ipso ad quæ se extēdere potest. Quod patet ex hoc quòd qui plenius aliquid cognoscit, plura in eo videt eorum in quę potest. Vnde cum aīa christi nō possit cōpræhendere Verbū, non potest cognoscere quicquid pōt facere Deus, & ita anima christi non nouit quicquid scit Verbum, scientia simplicis intelligentiæ. Ad primum ergo dicendum ꝙ Grego. loquitur quantum ad sufficientiam medii, non quantum ad capacitatem cognoscentis. s. in verbo. Verbum enim de se efficax est ratio cognoscēdi omnia. Sed quia aliquis vidēs Verbum non comprehendit Verbum: nō oportet ꝙ cognoscat omnia quorū Verbum potest esse ratio cognoscendi. Vel dicendum ꝙ ratio illa procedit de scientia visionis. Ad 2m dicēdū ꝙ quāuis Verbum sit maius q̄ id quod in verbo cognoscitur, tamen maius est videre aliquid in Verbo q̄ cognoscere Verbū, Sicut facilius est cognoscere aliqd principium in se q̄ conclusionem in principio intueri. Ad tertium dicendum ꝙ si distributiue accipiatur, Quicquid Deus potest facere potest manifestare, verum est, quia quodlibet eorum quæ potest facere, potest manifestare. Si autem intelligatur quasi collectiue, falsum est: Non enim Deus potest facere ꝙ aliqua creatura sciat quicquid ipse potest facere, sicut nec ꝙ possit eum comprehendere. Sed quia rationes in contrarium videntur concludere etiam quantum ad scientiam visionis, ideo ad eas respōdendum est, & dicendum ad primam ꝙ numerus scibilium materialiter se habet ad scientiā, rō vero sciendi formaliter: Et iō quātitas scientiæ simpliciter attenditur nō secundum numerum scibilium tantum, sed secundum modum comparandi rationem sciendi ad scibilia, in quo modo

anima Christi verbo non ęquatur. Ad secundum ꝙ hoc verbum, scit, est verbũ prohęreticum, vt cum dicitur, iste scit hoc facere, intelligitur scit se hoc facere: Et qa anima christi non scit se creare vel qualiter ipsa creet, ideo non potest dici ꝙ ipse sciat creare. Nouit tamen illam artem & virtutem qua Deus creat videndo Verbum.

Articulus tertius.

3. p. q. 10. ar. 3 o. quo/li. 3. ar/t. 3. o. opu. 9. q. 81.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ anima christi nõ cognoscat infinita in Verbo. Potentia enim animæ christi, cum sit finita, non potest capere infinita. sed qui scit aliquid capit illud. ergo non nouit in Verbo infinita. Pręterea. Ex infinitate diuinæ potentiæ est ꝙ põt facere infinita. sed anima christi non compræhendit infinitatem diuinæ potentiæ. ergo nec in ea cognoscit infinita. Præterea. Impossibile est pertransire infinita. sed non potest esse iudicium de infinitis, nisi pertranseundo infinita. ergo impossibile est iudicare de infinitis, & sic cognoscere infinita. Ad oppositum. Anima christi scit quicqd scit Verbum scientia visionis, vt dictum est. sed durante generatiõe in infinitũ, Verbum sciẽtia visionis sciret infinita. ergo potentiæ istius facta anima christi sciret infinita. Pręterea. Non minus est cognoscere infinitum q̃ infinita. sed anima christi noscit infinitum, quia videt Deũ. ergo potest noscere infinita. Respon. Dicendum ꝙ, sicut dictũ est, anima christi scit omnia quæcunq; Deus scit sciẽtia visionis, & ita scit omnes creaturas præsentes, præteritas, & futuras: Et quãuis non compręhendat Verbum: compręhẽdit tamen creaturas quas cognoscit in verbo. Quicunq; autem compręhendit aliquid, scit omne hoc adquod illius virtus se extendit, sicut Deus, qui compręhendit essentiam suam, scit omnia quæ sunt in potentia sua. Vnde & anima

In alio script. vt hic. ar. 1. q. 1. ad secun. & q. 4. ad pm. p. p q. 14 art. 12. o. De

christi scit omnia quæ sunt in potentia vel. q. omnium creaturarum. In potentia aũt o-art. creaturæ sunt infinita, q̃uis nunquã re 4. c. & ducantur ad actum. Reducerentur ta ad pri. men quodammodo successiue, si mũdus & fin. in infinitum duraret: Et ideo anima christi secundum quidem scientiam visionis scit tantum finita, sed scientia simplicis intelligentiæ scit infinita, vt quidam dicunt, inquantum scit multa quæ sunt in potentia creaturæ, quæ nunquã erunt, nec fuerunt. Potest etiam aliter dici ꝙ cum capacitas animæ christi tanta fuerit qua maior non tantum aliqua creatura fuerit, sed nec potuerit esse, ideo dicendum ꝙ non tantum est sibi cõmunicata cognitio cuiuslibet creaturæ præteritæ, pręsentis, & futuræ creatæ, sed et possibilis creari. Vnde si possent infinita actu creari, omnia hæc cognosceret anima christi. Sed quia cõmuniter dicitur ꝙ non possunt infinita creari, ideo anima christi non cognoscit infinita, secundum ꝙ alii dicũt etiam scientia simplicis intelligentiæ. Sed hoc per impossibile posito, anima christi cognosceret infinita scientia simplicis intelligentiæ.

Quod ergo obiicitur ꝙ cum potentia animæ christi &c. Dicendum ꝙ si recipiẽdo in se sciret infinita, esset infinita. Sed infinita quæ sunt in verbo intuẽdo in verbo, non propter hoc est infinita. Ad secũdum quod obiicitur ꝙ compræhenderet diuinam potentiam, dicẽdum ꝙ hoc est falsum, quia pręter ea quę sciret Deus, multa alia posset facere, cum eius potentia non possit a creatura aliqua limitari, sicut aliqui volunt. Ad tertium quod obiicitur de iudicio infinitorum, Dicendum quòd, sicut iam dictum est, vno finito intuitu iudicare de infinitis non est impossibile: Hoc enim Deus facit, quia seipsum, & simul iudicat de infinitis possibilibus quę cadunt sub sua ptãte, cum constet eũ ea distin

ctе

de cognoscere. Iudicare autem de infinitis discurrendo per species infinitas, hoc est impossibile, quia sic oporteret numerare, & pertransire infinita.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic. ar. 3. q. 4. 3. p. q. 12. ar ti. 2. o. opu. 3. tract. 3 c. 32. 6.

AD quartum sic proceditur, & videtur quod in scientia rerum in proprio genere christus profecerit. Non enim proficere in eo quo quis pōt proficere est magnus defectus. sed in omni scientia, qua quis non omnia scit, potest proficere. ergo cum christus p hanc scientiam nō omnia sciuerit, videtur quod potuerit proficere in ea. Praeterea. Intellectus agēs abstrahebat in ipso species a phantasmatibus, quia hoc est eius actus, alias frustra sumpsisset eū. sed spēs abstracta a phantasmatibus recipitur in intellectu possibili. ergo semper in Christo plures species recipiebantur in intellectu possibili eius. ergo proficiebat in ea. Praeterea. Omni finito possibilis est additio, limpiditas cognitionis animae christi finita erat. ergo possibilis est ei additio. ergo poterat proficere in ea. Contra. Perfecti non est proficere. sed Christus secūdum animam fuit pfectus. ergo non profecit. Praeterea. Damas. dicit. Qui dicunt Christum proficere sapientia, & aetate vt additamentum suscipientem, non eam quae secundū hypostasim vnionem est, venerātur. sed illa vnio omnino veneranda est. ergo non debemus dicere quod in scientia profecerit. Respon. Dicendum quod praeter scientiā qua anima christi praescit res in verbo, cognoscit etiam res in proprio genere per species intelligibiles: Et haec scientia ponitur in anima christi ad hoc quod naturalis perfectio ei non subtrahatur: Naturaliter enim anima humana nata est perfici per species intelligibiles. Secundum hanc autem sciētiam non nouit omnia simpliciter: sed omnia illa ad quę naturalis ratio potest, & hoc per lumen sciētiae infusum: quod quidem plenissime in instanti conceptionis percepit, sicut & de gratia dictum est. Vnde quantum ad hanc scientiam non profecit, neque quantum ad numerum scibilium, neque quantum ad modum sciēdi, sed solummodo quantum ad certitudinem experimentalem, sicut cum aliquis videt sensibiliter quod prius habitu scientiae tenebat.

De ver. q. 20. arti. 6. ad ter. Heb. 5. l. 2. co. l

Ad quod ergo primo obiicitur quod q̄ nō proficit in eo quo potest proficere &c. Dicendum quod quāuis Christus hoc genere cognitionis .s. rerum in proprio genere, non omnia sciuisset, tamen non potuit quantum ad ea proficere, tum quia sunt quaedam quae hoc genere cognitionis cognosci non possunt, sicut essentia Dei, tum quia quędam singularia cōtingentia non sunt de perfectione scientię: Singularia enim non cadunt sub arte. Ad secundum quod obiicitur de intellectu agente: Dicendum quod per lumen intellectus agentis in christo non fuit aliqua species de nouo recepta in intellectu possibili eius, cum tales species prius fuerint in eo, sed fuit noua conuersio facta a speciebus quae erant in phantasia, sicut aliquid sciens conuertitur sup idē imaginatum. Quod obiicitur quod finita: Dicendum quod quāuis finita esset, tamen erat in termino suo naturali, ideo nihil ei addi poterat.

Articulus quintus.

In alio script. vt hic. arti. 4. 3. p. q. 13. o.

AD quintum sic proceditur, & videtur quod anima christi habuerit omnipotentiam. Matth. vltimo dicitur. Data est mihi omnis potestas in coelo & in terra, & constat quòd loquitur ibi christus secundum humanam naturam. ergo secundum humanam naturā habuit omnipotentiam. Praeterea. Scientia practica includit operationē. sed anima christi habuit omnē scientiā practicam. ergo potuit omnia operari, & sic fuit omnipotens. Praeterea.

Præterea. Sicut omnipotentia dei est infinita, ita omnium scientia. sed fuit capax omnis scientiæ. ergo omnipotētiæ. Sed contra. Omnipotentia est virtus actiua infinita. nulli aūt subæ finitę pōt dari virtus infinita. ğ animę christi non potuit dari oīpotentia. Præterea. De omnipotentia est potentia conseruādi ipsam animam christi. hoc nō potuit ei dari. ergo &c. Ad hoc dicendum ꝙ vnū quodq; secundum ꝙ est in potentia, habet pati, sed ſm ꝙ in actu est, habet agere. Infinitas ergo potentiæ actiuæ ponit infinitum in actu, sed infinitas potentię passiuę non nisi infinitū in potentia: Et quia creatura non potest esse infinitum actu, sed potētia tantum, ideo non potest dari creaturæ infinita potētia actiua, quia esset essentia infinita, sed passiua potest, vt patet in materia pria. Cum ergo omnipotentia ponat in creatura potentiam actiuam infinitam, omnis scientia ꝑnō, sed passiuam tantum, nō potuit humanæ naturæ in christo communicari omnipotētia sicut omnis sciētia. Quod ergo obiicitur primo: Data est mihi &c. Dicendum est ꝙ illa datio intelligitur dupliciter, vel secundum rem, vel secundum manifestationem. Secundum rem intelligitur omnipotentia dari christo ab instanti conceptionis, secūdum ꝙ homo, non per informationem, sed per vnionem secundum cōmunicantiam attributorum. Secundum manifestationem vero a tempore resurrectiōis, secundum ꝙ res dicitur fieri quando innotescit. Ad secundum quod obiicitur de sciā practica, dicēdū ꝙ nō solū est ad productionem operis, sed ad cognitionem operis, siue directionem. Primo modo concernit causalitatem, quia practica est secundum rem & modum. Vnde qui sic habet scientiam practicam cum causalitate. s. dicitur habere practice. Secundo modo non, quāuis sit practica secundum rem, non tamen secundū modum. hoc modo christus habuit sciētiā practicam, sed non practice. Quod obiicitur de omni scientia, Dicendum ꝙ nō est simile, quia omnipotentia ponit in creatura potentiam actiuam infinitam, sed omnis scientia nō. Non. n. importat rerum causalitatem, sed assimilationem.

4. con. c. 8. et. 9. Ro. 1 l. 3. co. 3.

Expositio tex.

In alio script. vt hic.

In nullo creatura creatori ęquatur.

Intelligendum est quantum ad rationem rei habitę, & quātum ad modum habendi, & quia si quid idem communicatur Deo, & creaturę non tamen secundum eundem modum, & secūdum eandem rationem. Nemo nouit quæ sunt Dei. Non excluditur ex hoc Pater, & Filius, qui habent eandem potētiam cum Spiritusancto. Naturaliter est capax scientiæ. Est enim anima facta ad sciendum omnia, non ad faciendū oīa.

Distinct. Quintadecima.

Illud quoq; prætermittendum non est.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. 3. p. 14 ar. 1. o. 4. con. c. 55. ad vndeci. opusc. 3. tract. 1. c. 41. et. 47.

Hic quęritur primo. Vtrum debuit naturam humanam cum infirmitatibus nostris assumere, & videtur ꝙ non: Contraria enim contrariis curantur. sed; Christus naturam humanam assumpsit vt curaret defectus nostros. ergo defectus eius assumere non debuit, sed potius conditiones oppositas defectibus. Præterea. Pœna nō debet esse nisi cum culpa pręcessit. sed in christo culpa esse non potuit. ergo nec pœnalis defectus in eo eē debuit. Præterea. Defectus, quos cū humana natura accipimus, contrahere dicimur. si ergo Christus cum humana natura defectus nostros assumpsit, videtur ꝙ eos contraxerit, quod non cōceditur.

ditur. Pręterea. Christus venit auferre omnes defectus nostros. si ergo ad hoc aliquos assumpsit vt eos sanaret, videtur ꝙ pari ratione omnes debuerit assumere, vt ignorantiam, culpam, & alia huiusmodi. Contra. Ad Heb. 2. In quo passus est, & temptatus potens est his qui temptati sunt auxiliari. sed Christus ad auxiliandum hominibus venit. ergo debuit eorum defectus suscipere. Præterea. Christus venerat ad redimendũ genus humanum. sed opus redemptionis congrue complere nõ poterat, nisi per passionem. ergo debuit defectus assumere, secundum ꝙ passibilis fuit. Ad hoc dicendum ꝙ christus ad hoc venit vt humanum genus reduceret in deum a quo per peccatum abductum erat, & iõ sicut mediator, ea quæ Dei sunt transfudit in nos, & ea quæ nostra sunt quodãmodo in Deum: Non autem nostra quæ in nobis tantum sunt, & a nobis, non a deo .s. peccata, quia per hæc ad deum nõ ordinamur, sed magis deordinamur a deo, sed ea quæ in nobis a Deo sunt, omnia in se ordinata sũt, & ad ipsũ nos p ea ordinamur: Et ideo ea quæ fecit in nobis, vtputa naturam secundum perfectiones naturæ, & defectus pœnales, & quosdam naturales, sicut indigentiam cibi quam homo in statu innocentię habuisset, in Deum transtulit, non in naturam diuinam, sed in personam, assumendo humanam naturam: Hoc enim in sua persona suscipere est Deo ipsa repręsentare ad placandum nobis ipsum. Ad illud qd obiicitur in cõtrarium, ꝙ contraria cõtrariis curantur, optime, per curationẽ causæ suæ, & per consequens per cõtraria causæ. Causa autem horum defectuũ nobis est culpa, & ideo remouendo culpam sanauit defectus. Culpam autem remouit pro peccatis satisfaciendo p pœnã quã sustinuit, & sic suscepit nostros defectus, vt eos curaret. Ad secundum quod obiicitur ꝙ pœna non debet præcedere, nisi culpa præcesserit, dicendum ꝙ culpa pręcessit in natura, quãuis non in persona, cuius vices in satisfaciendo gerebat. Ad tertium dicendum ꝙ nos dicimur cõtrahere huiusmodi defectus, quia ex debito peccati originalis, cum quo naturam humanam accipimus, de necessitate in nobis sunt. Christus autem accepit naturam humanam sine peccato originali, & sic hos defectus habuit, non ex aliqua necessitate debiti, sed ex pura voluntate assumentis, & propter hoc dicitur ꝙ assumpsit huiusmodi defectus, non contraxit. Ad quartum dicẽdum ꝙ christus venerat curare defectus humanæ naturæ, ad quod requirebatur gratiæ plenitudo, & ideo defectus illos Christus non suscepit qui pertinent ad imperfectionem gratię vel alicuius gratuiti doni, sicut est ignorantia, difficultas ad bonũ, & cętera huiusmodi. Nec iterum oportuit ꝙ assumeret omnes defectus personales, vt lepram, & cęcitatẽ, & alia huiusmodi, quæ inueniuntur in diuersis personis, sed solũ illos qui cõsequũtur totã humanã naturã, vt famem, sitim, & huiusmodi, & hoc est quod dicit Dama. ꝙ Christus assumpsit passiones naturales. i. quæ consequuntur totam naturam, & inde trahibiles. i. quę non pertinent ad defectum gratiæ.

In alio script. vt hic. ar. 3. o. 3. p. vbi su. ar. 2. o. et. q. 15 arti. 5. ad pri. & ad secundũ.

In alio script. vt hic. ar. 2. o. 3. p. q. 15. ar. 20. et arti. 3. o. et. q. 14 arti. 3. 4. o.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ in christo non fuerint animæ passiones: Dicitur enim de christo Esa. 42. Non erit tristis neq; turbulentus. ergo pari rõne neq; passiones alias habuit. Præterea. Per virtutem homo quietatur a tumultibus passionum. sed in christo fuerunt perfectæ virtutes. ergo non fuerũt in eo animæ passiones. Præterea. Passiones animæ impediũt iudicium rationis. Vnde Grego. dic. ꝙ ira per vitium excęcat oculum mentis,

In alio script. vt hic. q. 2. arti. 1. q. 1. et 2. 3. p. q. 15. articul. 4. o. opu. 3. trac. 2. c. 48. et op. 60. c. 15. co. 5.

ira per zelum turbat. sed in Christo iudicium rationis nullatenus fuit impeditũ. ergo in christo passiones animæ nõ fuerunt. Sed cõtra est qd ipse dicit Matth. 26. Tristis est anima mea vsq; ad mortem, & Mar. 14. dicitur. Cœpit Iesus pauere, & tędere. Præterea. Christus magis venit ad curandum defectus animæ q̃ corporis. sed ipse assumpsit dolores corporis ad sanãdum defectus corporales. ergo similiter assumpsit passiones animæ ad sanãdum animæ defectus. Respõ. Dicendum ꝙ in christo vere fuerunt animæ passiones, vt gaudium, dolor, & huiusmodi, sed secundum tres cõditiones differentes a nobis. Primo qa in nobis passiones quandoq; deducunt rationem, quod in christo non fuit, & iõ dicitur ꝙ timor in christo non fuit passio quasi perfecta, sed propassio quasi inchoatio passionis in inferiori parte. Secundo quia in nobis passio & si non deducat rationem, tamen aliqualiter eã commouet & impedit, quod in Christo non fuit, virtute Verbi faciente vt vnaquæq; potẽtia haberet propriam operationem sine impedimento alterius, vt p Damasc. patet. Tertio quia in nobis frequenter passiones pręueniunt iudicium rationis, & tunc dicitur passio motus subitus: Sed hoc in christo non fuit, quia inferiores vires ita erant subiectæ rõni, ꝙ nullus motus in eis surgere poterat nisi ratione ordinante. Ad primum ergo dicẽdum ꝙ per illam authoritatem Esa. excluditur a christo tristitia rõnem deducens, vel impediens. Ad secundũ dicendum ꝙ passiones illæ quæ sequuntur iudicium rationis, non ĩpediunt perfectionem virtutis, immo eã ostendunt. Illę vero aliqualiter impediunt quæ iudicium rationis præueniunt. Ad tertiũ dicendum ꝙ passiones impediunt iudicium rõnis in nobis, non autem in christo, ratione iam dicta.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & vr̃ ꝙ dolor nõ fuerit in christo ĩ superiori parte rationis: Passio enim, ſm Philosophum in. 7. Physicorum, non est nisi in parte animæ sensitiua. sed dolor est quædam passio. ergo non ponitur in superiori ratione christi. Præterea. Tunc anima a passione deducitur, quando passio vsq; ad superiorem rationem pertingit. sed anima christi non deducebatur a passionibus. ergo passio doloris non peruenit vsq; ad superiorem rationem in christo. Præterea. Contraria non possunt simul esse in eodem. sed in superiori ratiõe christi erat maximum gaudium ex fruitione diuinitatis. ergo non potuit esse ibi dolor ex passione. Sed contra est quod in Psal. 87. dicitur. Repleta est malis anima mea. Glo. exponens de christo. i. doloribus. ergo in qualibet parte animæ christi fuit dolor. Pręterea. Maior est affinitas potentiarum animæ ad essentiam animæ q̃ animæ ad corpus. sed anima secũdum essentiam compatitur corpori patiẽti. ergo multomagis superior ratio compatiebatur in christo essentiæ patienti. Respon. Dicendum ꝙ ratio superior dupliciter potest considerari. Vno modo secũdum ꝙ in essentia animę radicatur, & sic est natura hominis, qa forma eius. Alio modo secundum ꝙ per propriam operationem conuertitur in suum obiectum, & sic est ratio vt ratio. Primo modo dolor fuit in ratione superiori animæ christi, quia læsio corporis per accidens redundabat in animæ essentiã, ꝙ est forma corporis, & per consequens in omnes potentias, secũdum ꝙ in esse animæ radicantur. Secundo modo in ratione superiori animæ christi dolor nõ fuit, quia ex cõsideratione sui obiecti. s. boni æterni nulla sibi dolendi occasio præbebatur, sed maximi gaudii, & ideo

dicitur

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 3. q. 1. De ver q. 26 ar. 9. o. Opu tract. 2 c. 48.

3. p. q. 46. 7. c ver sup ti. pri Qu 7. 5. o

dicitur ꝙ ratio superior patiebatur dolorem vt natura non aute vt ratio, sicut si aliquis pungeret oculum, diceretur visus pati vt est natura oculi, non vt est visus: Sic enim patitur quando lęditur ex vehementi luce. Ad primum dicendū ꝙ Philosophus loquitur de passione ꝓprie dicta, quæ est cum transmutatione corporali, & iterum secundum ꝙ passio inest alicui potentiæ per operationem propriam: Superiori autem rationi põt inesse passio cõmuniter accepta, & etiã passio proprie dicta, non secundum actum proprium, sed secundum ꝙ radicatur in essentia animæ. Ad secundum dicendum ꝙ dolor non peruenit vsq; ad superiorem rationem vt immutans eam a rectitudine propriæ operationis, & iõ non fuit deducta a passionibus. Ad tertium dicendum ꝙ dolor, & gaudiū, quæ fuerunt in superiori ratione christi, nõ fuerunt contraria, quia non fuerunt de eodem, sed gaudium de fruitione, dolor de passione: Et iterum non est inconueniens ꝙ cõtrariorum motuum vnus attribuatur alicui rei per se, & alius per accidens, sicut patet de eo qui mouetur in naui in contrarium motus nauis. Dolor autem passionis attribuitur animæ Christi quasi per accidens, gaudium vero fruitionis per se.

alio ript. hic. 1.ar, cu. 3. 3.p.q. 3.art. o.De cr.q. 6.arti 8.o. pu. 3. lad. 2 47.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ in christo quantum ad corpus non fuerit verus dolor. Maior fuit gratia in christo q̃ in tribus pueris. sed tres pueri, virtute gratiæ, in fornace sũt conseruati illæsi ab ignis vstione, vt patet Dañ. 3. ergo multofortius corpus christi immune fuit, propter abũdantiã gratiæ, a passionis dolore. Præterea. Christus perfectius cõtemplabatur Deũ q̃ Moises. sed Moises ex vehementia diuinæ contemplationis non sensit afflictionem famis vel sitis cum. 40. diebus & noctibus a cibo abstinuit, vt habetur Exo. 34. ergo multofortius christus dolorem passionis non sustinuit. Præterea. Secundum Philosophũ in. 6. ethi. Tristitia vehemens omnem delectationẽ impedit, etiam non contrariam. ergo econtra delectatio vehemẽs omnem dolem aufert. sed in anima christi fuit vehementissima delectatio de fruitione. ergo non potuit in eo esse dolor passionis. Sed contra est quod dicitur Esa. 53. Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Præterea. Quanto complexio est tẽperatior tanto ex lęsione maior dolor percipitur. sed christus creditur habuisse temperatissimam complexionem. ergo ex lęsione corporis maximum dolorem sensit. Respon. Dicendum ꝙ ad dolorẽ duo concurrunt. s. læsio ex parte corporis, & sensus ex parte animę: Est enim dolor sensus læsionis potentiæ. In christo nõ fuisse verum dolorem, est alterum prędictorum remouere, vel vtrũq;. Lęsio autẽ corporis de christo negari non potest, nisi negetur veram carnem habuisse, sicut Manichei dicunt. Sensus autem læsionis huius negari nõ potest in christo, nisi dicatur ꝙ non habuit animam sensitiuã sed solum corpus, & diuinitatẽ, vt Eunomius dicebat. Vtrũq; autem horũ est erroneum, & ideo erroneum est dicere verum dolorẽ in Christo non fuisse. Ad primnm ergo dicendum ꝙ pueri fuerunt immunes a lęsione ignis, non virtute alicuius gratię creatæ cum adhuc corpora eorum non essent impassibilia, sed sola virtute Dei miraculose eos protegẽte, per quam quidem potuisset & corpus christi immune ab omni lęsione seruari, nisi quia propter redemptionẽ humani generis decebat eum pati. Ad secundum dicendum ꝙ ex naturali colligantia, qua potẽtiæ animæ in vna essentia radicantur, contingit ꝙ dum vna po- 3.p.q. 46.art. 8.o. De ver.

vbi sup. ar. 10. et. q. 10. ar. 11. ad tertiũ. Quol. 1. ar. 3. c. opu. 3. vbi sup. c. 48.

tentia intenditur in suo actu, reliqua in suo actu īpeditur, & ꝗ ex potētiis fit mutuus refluxus in inuicem, & ex hoc contigit in Moise, quòd per vehementiam contemplationis etiam inferiores vires absorbebantur ne afflictionē famis sentiret. Sed hoc in christo locum nō habet, quia verbum, quod ei erat vnitũ, permittebat vnāquāq; potentiam pati & operari quod erat ei proprium, sine hoc ꝗ de vna fieret impedimentum in altera, vel refluxus, & hac ratione de eo singulariter fuit verum ꝗ erat sil' viator, & comprahensor. Et propter hoc nec cōtemplatio, aut vehemēs delectatio, quæ erat in superiori parte, ex fruitione impediebat sensum læsionis siue dolorem: nec econuerso. Vnde patet solutio ad tertiũ: Philosophus enim loquitur ſm cōmunem, & naturalem cursum.

Expositio tex.

In alio scrip. vt hic.

Non corpus sentit

sed anima &c. Sciendum quòd eorum quæ sunt coniuncta, quædam insunt toti ratione animæ, sicut sentire & huiusmodi, & hæc attribuuntur animæ eodē modo loquendi quo dicitur calor calefacere, quia est principium calefaciēdi: Quædam enim insunt toti ratione corporis, vt dormire, & huiusmodi, & hæc attribuuntur corpori non animæ, ꝗuis toti coniuncto cōueniant: Quędam nō per corpus, immo etiam sine corpore. Sciendum ꝗ delectari, dolere, contristari, & huiusmodi quādoq; nominant passionem sensibilem, quandoq; actum voluntatis aliquid desiderantis vel refugiētis. Primo modo sunt coniuncti solius, secundo modo, & animæ separatæ. Suscepit nostram vetustatem. Contra. Simile non consumit simile, sed contrarium suum. Respon. Dicendũ quòd non per se vetustas pœnæ consumit pœnam, sed inquantum est materia meriti, & sic est cōiuncta nouitati grē, & sic opponitur culpæ, & sic etiam pœnę ex culpa causatę. Non assumpsit ignorantiā. Cōtra. Dam. Naturam ignobilē, & seruilem accepit. Item Leo papa. Adorauerunt Magi infantem in nullo a puerili generalitate differentem. Respon. Dama. loquitur de natura per incestum separata, Leo papa secundum apparentiam, & non secundum existētiam. Vnigenitus Deus hominem verum. Verba hęc Hilarii videntur dolorem passionis, & terrorem excludere, quę tripliciter soluuntur: Quidam enim dicunt Hilarium hoc, retractasse & hoc videtur ꝓbabile ex his authoritatibus quas Magister in litera adducit, quarum vna incipit ibi. Interrogo quid sit. Alia, Cũ hęc passionum genera. Alii dicunt ꝗ loquitur de christo quantum ad diuinitatem. Solutio aūt magistri cōsistit ī hoc ꝗ nō dolorem, sed tria circa dolorē voluit a christo remouere. Primo dominium doloris, quod patet ex hoc quòd dicit, Quoniam igitur infirmitatem dominatam. Secundo meritum doloris, quòd patet ex hoc quòd dicit, Non enim vitiosæ infirmitatis. Tertio necessitatem doloris, qd patet ex hoc quòd dicit, Videamus an ille passionis ordo. Infirmitatem nō habens, naturam ad dolendum. Hoc dicitur, quia non erat in natura illa meritum doloris. i. peccatum. Quia differētia corporis ista ex natura vt feratur in vlnis. Hoc non de natura corporis considerata in se sed ex virtute deitatis adiũctæ. Vt fieri potest. Hic videtur ab ipso excludere timorem & tristitiam: Dicendum ꝗ loqtur de timore, prout est passio, & non prout est propassio. Pati potuit &c. & passibile esse non potuit: Dicēdum ꝗ pati significat passionē per modum actus. Vnde ad suppositũ refertur, secundum ꝗ est suppositum cuiuscunq; naturę,

naturæ, quia pati inest sibi ratione humanæ naturæ, ideo dicitur ꝙ pati potuit. Passibile autem significat potentiã ad patiendum, vt illud informantem, de quo dicitur: Et quia verbum, secundum se, non informabatur potentia patiẽdi, ideo dicit ꝙ passibile esse non potuit. s. secundum se, quãuis passibile fuerit ratione naturæ assumptę.

Distinct. Sextadecima.

Hic oritur quæstio.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

In alio scripc. vt hic. pri. par. q. 85. ar. 5. O. 4. cõt. c. 52. De ma. q. 5. ar. 4. o. opu. 3. tract. 2 c. 9. 10 et 43. Ro. 5. l. 3. co. 4. Heb. 1. 5. co. 3.

Hic primo quæritur, & videtur ꝙ necessitas moriendi sit tantum homini ex peccato. ad Rom. 7. Corpus mortuum est propter peccatum. glo. i. necessitati mortis addictum. Præterea. Natura dat instrumẽtum proportionatum suo motori. si ergo motor humani corporis est immortalis, instrumentum eius naturaliter est imortale. necessitas igitur moriendi in corpore humano non est naturalis. Præterea. Omne quod inest ex iudicis sententia culpam prohibentis in est ex culpa. sed mortalitas inest ex iudicis sententia. Geñ. 3. Cinis es & in cinerẽ reuerteris. ergo inest ex culpa. Cõtra. Omne compositum ex contrariis naturaliter est corruptibile, cum contraria agant & patiantur ad inuicem. sed tale fuit humanum corpus ex sua prima institutione. ergo naturaliter est corruptibile. Præterea. Omne generabile naturaliter est corruptibile, sicut probatur primo cœ. & mun. sed corpus humanũ naturaliter est generabile. ergo corruptibile. Ad hoc dicendum est ꝙ in statu innocentiæ q̃uis corpus rõne contrarietatis principiorum haberet aliquẽ ordinem ad corruptionem, tamẽ in anima erat virtus cõtinendi corpus sub se, q̃diu ipsa cõtineretur sub Deo, per peccatum vero illa sublata est. Nunc igitur necessitas moriendi partim est ex natura conditionis humani corporis, vt a cã disponente, partim a peccato vt a causa remouente prohibens, & hoc modo necessitas moriendi est pœna, ex peccato contracta. Ad primũ ergo ꝙ obiicitur de Apostolo, dicendum ꝙ peccato attribuitur necessitas moriẽdi, vt causę meritoriæ remouenti prohibens. Ad secundum quod obiicitur de instrumento, dicendum ꝙ non oportet instrumentum proportionatum eẽ motori in duratione, sed in aptitudine suscipiẽdi impressionem motoris quãdiu est instrumẽtum eius. Ad tertium quod obiicitur de sententia, dicendum ꝙ non totaliter est a sentẽtia, sed partim est a dispositione naturali corporis. Ad primum vero quod in contrarium obiicitur, dicẽdum ꝙ contraria ex quibus corpus humanum constitutum erat, virtute animę innocentis continebantur ita ꝙ ad dissolutionem corporis agere non potuissent. Ad secundum dicendum ꝙ, q̃uis homo in statu innocentiæ ex natura materiæ esset corruptibilis, tamen ex virtute formæ. s. animæ iustitia originali perfectę: habebat quandam incorruptibilitatem, vt. s. posset non mori.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. 3. p. q. 14. ar. 2. o.

AD secundum sic proceditur, & videtur quòd in christo nõ fuerit necessitas moriendi. Esa. 53. Oblatus est quia ipse voluit. quod autem fit voluntarie non subest necessitati. ergo nõ habebat necessitatem moriendi. Pręterea. Quod ex necessitate fit, nõ est laudabile, vel meritorium. sed mors Christi fuit laudabilis, & meritoria. ergo nõ habuit necessitatem moriendi. Præterea. Potentius non de necessitate patitur a minus potente. sed christus fuit potentior quolibet alio passionem vel mortem inducente. ergo non habuit necessi-

tatem moriendi, vel patiendi. Contra. Sicut christus fuit verus Deus, ita fuit verus homo. sed in diuinitate habuit attributa naturalia cæterarum personarum diuinarum. ergo in humanitate habuit attributa naturalia cęterorū hominum, & ita necessitatem moriendi. Præterea. Christus assumpsit omnes defectus humani generis qui ad defectum gratiæ non pertinent, vt eos curaret, sicut prius dictū est, sed necessitas moriendi est defectus toti humano generi communis, qui per christum remouebitur. ergo illum defectum christus assumpsit, cum non pertineat ad imperfectionem gratiæ. Respon. Dicendum ꝙ quidam dicunt in christo aliam necessitatē moriendi non fuisse, nisi ex fine, quia. s. necessarium erat eum mori ad redēptionem humani generis. Sed hoc non videtur soluere quæstionem: Ex hoc enim habetur quare necessarium fuit christū mortem suscipere, non ꝙ necessitas mortis sit assumpta: Et iterum non videtur sufficienter dici ꝙ in christo fuit necessitas moriendi etiam ex parte materiæ. Assumpsit enim corpus absq; illa dispositione, per quam in statu innocētię corpus Adæ conseruabatur a mutua contrariorum actione in inuicē ad dissolutionem: Et hoc patet ex hoc, quia passus est famem, & sitim, & alia huiusmodi. Necessitas autem materiæ est necessitas absoluta: Et ideo secundum alios, dicendū est, ꝙ referendo ad humanam naturam, christus absolutam necessitatem patiēdi assumpsit, quāuis ista necessitas naturæ Diuinæ illius potentię non derogat, per quam poterat mors prohiberi. Ad primum ergo quod obiicitur de voluntate moriendi, Dicendum est ꝙ voluntas moriendi non excludit naturalem moriendi necessitatem in christo, sicut & in multis sanctis martyribus hoc apparet. Ad secūdum quod obiicitur, quod sit de necessitate non est laudabile, Dicendum ꝙ si hęc necessitas tollat promptitudinem voluntatis, verum est, sed non si est cum voluntatis promptitudine. Ad tertiū quod obiicitur. Potentius non de necessitate patitur &c. Dicendum ꝙ non est inconueniens ꝙ aliquid corpore christi fuerit, secundum quid, potentius, quāuis non simpliciter, sicut clauus, & lancea, inquantum clauus, fuit durus, quod pertinet ad potentiam naturalem, & caro christi mollis, quod pertinet ad naturalem impotentiam, secundum Philosophum in prædicamentis, fuerunt corpore christi potentiores, sed nō simplr.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ necessitas patiendi vel moriendi subfuerit voluntati humanę christi. Ioan. 10. Nemo tollit a me animam meam, sed ego pono eam. ergo in eius voluntate humana erat eam ponere vel sumere: Hoc enim hominis est, non Dei quia nūquā deposuit eam exquo semel assumpsit. Pręterea. Sicut inferiores vires sunt sub ratione, ita corpus sub anima. sed iferiores vires in christo obediebant, & subiacebant voluntati rationis. ergo & corpus quantum ad ea quæ in eo accidere poterant subiacebat voluntati christi humanę. Præterea. Nō minus poterat anima christi per gratiā vnionis, q̄ aia Adę per grām innocētię. sed aia Adę poterat corpus suū per gratiā innocētię a morte cōseruare. ḡ & aia christi sil'r per gratiā vnionis. Cōtra. Cōseruare a morte qd habet necessitatēmoriēdi, miraculum est. sed miraculū opus est solius potentiæ diuinæ. ergo animæ christi non cōmunicabatur conseruare corpus suum a morte, quod habebat necessitatem moriendi. Pręterea. Corpus humanum nō seruatur a morte nisi per gratiam innocentię, sicut fuit in primo statu, vel per gloriam, sicut in statu vltimo.

In alio script. vt hic.

3. p.q. 47. ar. 1.0. et q. 50. arti.1. ad ꝑm et 51. ar.3.c. opu.3. tract.2 c. 46. Io. 10. l.4.co. 5.in q; bus lo cis cla rius pa tet qd circa q̄ situm hoc, se serit. S. D.

vltimo. sed vtrũq; istorũ dare est solius Dei. ergo anima christi corpus suum nõ poterat a corruptione præseruare. Ad hoc dicendum est ꝙ circa hoc est du plex opinio: Quidam enim dicunt ꝙ erat sub voluntate animę christi corpus suum a corruptione per gratiam vnio nis conseruare, sicut erat in Adam sub cuius erat voluntate, per gratiam inno centiæ, corpus suũ conseruare illæsum. Sed contra hoc est, quia nõ erat similis dispositio ex parte corporis susceptibi lis vtriusq;, alias christus nihil accepisset in conditione suę naturę de secundo sta tu, quia nihil aliud videtur de secundo statu accepisse, nisi dispositionem cor poris qua necessarium sit eũ pati & mo ri: Posse etiam pati, & mori fuit etiam in primo statu: Et ideo alii dicunt, & pro babilius, ꝙ eius non suberat voluntati, quia eius est solius immutare cursum, & legem naturæ impositam qui naturam instituit & ordinauit, qui est solus Deus, & ideo, neq; corporalis aliqua virtus, neq; spiritualis aut animæ aut angeli, neq; et christi animæ potuit immutationes fa cere legis naturæ impositæ diuinitus, ni si per modum orationis: Et ideo, cum se cundum legem, & cursum naturæ mors corpus christi cõsequeretur, vt Magister dicit in litera, ideo necessitas moriendi in ipso non subdebatur voluntati eius humanę, sed solum diuinæ. Quod ergo obiicitur de Ioan. Dicẽdum ꝙ persona Diuina loquitur, quãuis inquantum ho mo, qui & in hoc diuinæ suberat volun tati. Ad secundum quod obiicitur de sensualitate: Dicendum ꝙ, quãuis esset sub eius regimine sensualitas, non tamẽ vires naturales, quia vires sensitiuę na tæ sunt obedire ratiõi. Vires autem na turales, vel animæ vegetabilis, & etiam corporis non sunt natæ obedire ratio ni, & ideo non est similis ratio. Ad ter tium quod obiicitur de gratia innocen tiæ dicendum est ꝙ si eadem esset dispõ ex parte corporis susceptibilis, bene se queretur, sed iam nõ sic erat, vt dictũ est.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic, q.2. o. 3. p.q. 45.art. 2.o.

AD quartum sic proceditur, & vide tur ꝙ claritas corporis gloriosi nõ potuerit simul inesse cum morta litate assumpta. Luc. 11. Non gustabunt mortem donec videant regnum Dei. Gl. Glorificationẽ corporis in imaginaria repræsentatione futuræ beatitudinis. Præterea. Non possunt eidem contra ria inesse. sed corpori christi inerat opa citas, non ergo naturalis claritas, & sic idem quod prius. Pręterea. Excellẽs claritas visibilis corrumpit visum, quia excellentiæ sensibilium corrumpũt sen sum, ꝑm Philosophum. sed claritas illa, licet maxima, non læsit apostolorum vi sum, ergo nõ fuit vera claritas visibilis, sed imaginabilis. Sed contra. Sicut argumentatur August. Si vnum eorum quæ dicuntur in euangelio non est ver sed imaginariũ, similiter potest dici de aliis. Præterea. Nihil fit simulatorie in operibus veritatis. ergo illa claritas fuit vera, non simulatoria. Ad hoc di cendum ꝙ claritas corporis christi, quã habuit in transfiguratione, fuit vera in se, sed tamen imago, & signum claritatis gloriosę, & non claritas gloriosa: Et rõ est, quia ille fulgor fuit aliqua proprie tas corporis gloriosi permanens in cor pore, sed miraculose, & diuinitus indu ctus in christi corpore, cum cõtraria nõ simul sint in eodem. Vnde corpus chri sti tunc non poterat hẽre claritates cor poris gloriosi, cum adhuc glorificatum nõn esset. Fuit tamen ille fulgor eiusdẽ generis cum fulgore corporum glorifi catorum, nõ tamen ita perfectus, sed si cut claritas viæ assimilatur claritati pa trię. In Moise aũt fuit silis claritas clari tati pr̃ię, sicut fides visioni, nõ eiusdẽ ge neris, & ideo aspectum intuẽtium offen

debat, quod non fuit de christi claritate, & ratio erat, quia anima christi glorificata erat, non autem anima Moi. Vnde & corpori eius poterat conuenienter attribui claritas gloriosa, non auté corpori Moi. ne prius esset gloria in corpore q̃ in anima. Quod ergo obiicitur de glo. respondendum est ꝙ imaginaria dicitur, quia erat imago claritatis gloriosæ ex diuinitate in corpore christi latente prouenieus, non q̄a esset in sola imaginatione. Ad secundum quod obiicitur de opacitate: Dicendum ꝙ non ſm idem erat opacitas, & claritas, q̄a opacitas interius erat in natura ipsius corporis, sed fulgor in supficie, sicut ęs politũ ĩterius est opacũ in supficie splẽdidum: Nõ tñ sicut in ęre inerat huiusmodi claritas ex aliqua naturali corporis dispositione, sed miraculosè ab ipso Deo. Ad tertium quod obiicitur de excellenti visibili: Dicendum ꝙ non erat de genere claritatis huius mũdi, sed futurę, ideo non corrumpebat visum sed mulcebat sicut futura claritas faciet. Vel non corrumpebat ipso christo conseruante.

Distinct. Decimaseptima.

Post prædicta considerari oportet &c.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

In alio script. vt hic, 3. p. q. 18. ar. 1. et 20. 4. cót. c. 36. Hic primo quæritur. Vtrum in christo fuerint plures voluntates, & videtur ꝙ non: Velle enim, cum sit operatio quædam, personæ est. sed in christo est tantũ vna persona, diuina. ergo & vna voluntas. Præterea. Voluntatis est ducere, & non duci. sed in christo affectus humanus diuina volũtate ducebatur, vt dicit Damas. ergo affectus humanus nõ debet dici voluntas in christo. Præterea. Sensualitas significatur per serpentem, in qua est primus motus peccati. sed in christo non fuit aliquod peccatum. ergo in ipso non est voluntas sensualitatis. Contra. Quod est inassumptibile est incurabile. sed voluntas rationis & sensualitatis curatione indigebat. ergo vtraq; fuit assumpta. Pręterea. Voluntate rationis christus voluit quicquid voluit Deus. sed aliqua voluntas fuit in christo qua voluit aliud q̃ Deus, vt patet Matth. 26. Non sicut ego volo, sed sicut tu. ergo præter voluntatem diuinam, & voluntatem rationis, fuit in christo voluntas sensualitatis, qua non voluit quicquid Deus. Ad hoc dicendum quod, cum in christo fuerint duæ naturę integrę diuina. s. & humana, & de vtriusq; ratione sit voluntas, in Christo non tantum fuit voluntas diuina, sed et humana. In homine autem quędam est voluntas per essentiam, sicut voluntas rationis. Alia est voluntas per participationé, sicut sensitiuus appetitus dicitur voluntas, quia obedit imperio voluntatis. Voluntas autem rationis dupliciter potest considerari. s. vt ratio, & vt natura. Prima distinctio est secundum naturas. Secunda secundum potencias. Tertia quantum ad modum accipiendi, & ideo omnes prędictę voluntates sunt in christo. Ad illud quod primo obiicitur quòd velle est personę: Dicendum quòd verum est, vt agentis, sed vt est principii actus, est potentiæ naturalis. Et q̄a in christo sunt duę naturę, ideo duę voluntates, quãuis vnus volens. Ad secundum quod obiicitur quòd voluntas humana ducitur a diuina, dicendum est quòd nõ ducitur cogẽdo, sed regendo, & hoc nõ est contra rationem voluntatis. Ad tertium quod obiicitur de sensualitate: Dicendum quòd sensualitas dicitur serpens, & principium peccati, non quãtum ad potentiam naturæ, quam christus assumpsit, sed quantum ad corruptioné fomitis, quę in christo nõ fuit.

Articulus

In alio script. vt hic. o. 3. p. q. 18. ar. 3. 5. et. 6. o. 4. côt. c. 36. fi.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur quod in christo fuerint côtrariæ voluntates. Voluntates sunt contrariæ quę sunt contrariorum volitorum. sed secundum diuinam voluntatem, & rationis, vt ratio cõsideratur, volebat mori, secũdum autem sensualitatis voluntatem, & rationis, vt natura cõsideratur, nolebat mori. ergo prædictæ voluntates sunt contrariæ. Preterea. August. dicit in lib. de Trin. Voluntatũ contrarietas est ex contrarietate volitorum. sed volita rationis, & sensualitatis in christo fuerunt cõtraria, quia sensualitas refugiebat mortem, quam ratio acceptabat. ergo in christo fuit contrarietas voluntatum. Peręterea. Secundum Damas. In christo vnicuiq; naturæ pmittebatur operari quod suum est. sed appetitus sensitiui est appetere delectabile sensui, appetitus autem rationis ab huiusmodi abstinere. ergo velle sensualitatis erat contrarium velle rationis. Cõtra. In rebellione sensualitatis ad rationem consistit pugna carnis ad spiritum. sed secundum August. nonnullum vitium est cum caro concupiscit aduersus spiritum, & in christo nullum est vitium. ergo hoc non fuit in christo. Preterea. Nihil quod regulatur ab aliquo, contrariatur illi. sed sensualitas regulatur a ratione, & ratio a voluntate diuina. ergo nulla fuit contrarietas harum voluntatum ad inuicem. Respon. Dicendum quod duæ volũtates possunt ad inuicem differre dupliciter. Vno modo quantum ad volita, & hæc est differẽtia materialis. Alio modo quantum ad rationem volendi, & hæc est diuersitas formalis. Prima igitur diuersitas non sufficit ad contrarietatem voluntatis, sed secunda: Nam si aliqui duo diuersa velint propter vnam rationem, non dicuntur contrarias habere voluntates, vt puta si vnus vult pluuiam propter cõseruationem frugum æstimans eam vtilem fore, alius propter eãdem rationem vult siccitatem reputans eam vtilem. Vnde & si vnus motum mẽtis alterius cognosceret, inuicem suas voluntates acceptarẽt. Sed si ex diuersis rationibus etiam idem vellent, contrarias voluntates haberẽt. Dicendum est ergo quod in christo fuit differentia voluntatum quantum ad volita: Nam sensualitas, & ratio, vt natura, quę non cõferunt, sed absolute aliquid considerant, molestiam corporis, & mortem, tanquã malum, refugiebant: Sed voluntas diuina, & ratio, vt ratio, mortem acceptabãt, vt vtilem ad salutem humani generis. Ex quo etiam patet quod nõ ex contrariis rationibus volitorum diuersitas procedebat. Vnde & voluntas diuina, & ratio, vt ratio, acceptabant motũ sensualitatis, & rationis, vt natura, nec inuicem se impediebant huiusmodi voluntates, & ideo, quãuis esset contrarietas volitorum in christo, nõ tamen fuit cõtrarietas voluntatum in christo, neq; rebellio aliqua, & per hoc patet solutio ad obiecta.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur quod non semper christus fuerit exauditus. in Psal. 21. Clamabo per diem, & non exaudies, dicitur in persona christi. Præterea. Orauit vt discipuli credentes in eum seruarentur a malo. hoc autem non accidit, nec de malo culpæ, nec de malo pœnę. ergo eius oratio non fuit exaudita. Præterea. Orauit vt calix ab eo transiret, vt patet Matth. 26. Hoc autem non fuit factum. ergo &c. Contra ad Heb. 5. Exauditus est pro sua reuerentia. Pręterea. Ioã. 11. Ego autem sciebam quia semper me audis. Pręterea. Oratio sua non fuit minus efficax q̃ aliorũ sanctorum. sed alii sancti exaudiuntur. quando cum debitis cõ

In alio script. vt hic. qstiõ. 3. 3. p. q. 21. ar. ti. 4. o. opu. 3. tract. 2 c. 46. Psal. 2. co. 3. Io. 12. l. 5. co. 3. Heb. 5. l. 1. co. 3.

ditionibus orant, sicut ipse dicit Petite & accipietis Luc. 11. ergo & ipse qd petiit accepit. Respond. Dicendum ꝙ orare est superioris ratiōis quæ in Deū conuertitur. Illa ergo oratio alicuius simpliciter est, inquantum superior ratio cōsentit, siue proprio motu, siue tracta ab aliqua inferiorum virium. Superior autem ratio in christo, quę Deo plenissime fruebatur, hoc solū proprio motu volebat quod sciebat Deum velle. Ab inferiori autem vi non trahebatur. Quicquid autem Deus vult impletur, & sic omnis oratio, quæ simpliciter christi fuit, impleta est. Sed tamen sciendum ꝙ ratio superior quādoq; proponebat orationem, non quasi insinuans motum proprium, sed motum sensualitatis, vel naturalem motum inferioris rationis, in quo fungebatur quasi officio aduocati, & tamen motus suus proprius erat in contrarium volitum. Proponebat tamē ad hoc quod veritas naturæ ostenderetur, & talis oratio non fuit exaudita, qa nec simpliciter christi erat. Quod obiicitur clamabo &c. Dicendum ꝙ christus in persona ecclesiæ loquitur. dicit glos. Dicendum ꝙ oratio sensualitatis christi fuit, & rationis, vt natura, quæ quāuis non fuerit exaudita secundum materiā, fuit tamen secundum superioris ratiōis proponentis intentionem. Ad secundum quod obiicitur ꝙ orauit pro Apostolis, Dicendum ꝙ q̄uis proposuerit generaliter, tamē specialiter impetrare intendebat pro aliquibus, & sic exauditus fuit. Quod obiicitur de transitu calicis, Dicendum ꝙ in illa oratione expressit motum sensualitatis, non ꝙ illud qd petiit simpliciter vellet, sed vt veritatē naturæ assumptæ in se esse indicaret.

In alio script. vt hic. & lit.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ christus, secūdum ꝙ homo, dubitauerit: Vbicunq; enim est timor, & dubitatio. in christo fuit verus timor. ergo & vera dubitatio. Pręterea. Videtur ꝙ sensualitas in christo nō potuerit dubitare: Sensualitas enim seq̄tur appręhensiuam sensitiuæ partis. sed futurum periculum, de quo erat passio, non præsciebat sensus. ergo sensualitas de ipso non poterat dubitare, qa nihil dubitat de aliquo periculo sibi venturo, nisi cognouerit. Pręterea. Christus non magis sciuit imminente morte sibi futuram passionem q̄ a principio. sed a principio sensualitas in ipso non trepidabat. ergo nec tunc. Contra. Secundum Philosophum, dubitatio ligat rationem ne procedere possit. sed in christo ratio non fuit ligata. ergo non fuit in christo dubitatio rationis. Pręterea. Vbi est summa securitas, ibi nō est aliqua dubitatio. sed in christo fuit summa securitas. Psal. 26. Si consistant aduersum me castra. ergo in christo nō fuit dubitatio. Ad hoc dicendum ꝙ dubitatio dupliciter dicitur. Primo, & pricipaliter significat fluctuationem rōnis, ex consequenti vero tractum est ad fluctuationem affectus formidātis aliquod terribile aggredi. Primo modo nō fuit in christo, quia cōtingit ex defectu scientiæ. Secundo modo, quantum ad sensualitatem, fuit, quia contingit ex infirmitate naturæ: non tamen quantum ad rationem, quia auxilium diuinum imminere videbat, quod sensualitas non appræhendebat. Ad primum igitur qd obiicitur ꝙ dubitatio timor est. Dicendum ꝙ dubitatio, prout pro timore accipitur, in christo fuit quantum ad sensualitatem. Ad secundum quod obiicitur ꝙ sensualitas non appræhendebat futurum periculum: Dicēdum ꝙ verum est ex se, sed ex ratione appræhendebat, qa ex his quæ ratio appræhendit formantur formę particulares in imaginatione ex quibus sensualitas nata est moueri.

Ad

Ad tertium quod obiicitur quòd non magis sciuit imminente passione &c. Dicendum quòd passio a principio conceptionis dubitationem non faciebat, qa non vt imminens tunc præuidebatur, sed solum quando iam imminebat dubitationem faciebat. Appetitus enim sensitiuus natus est a sensibili præsenti præcipue moueri.

Expositio tex.

Sed quia motum gessit dubitationis.

In alio script. vt hic. circa mediũ. 3.p.q. 21.ar.2 et 3.o.

Contra est quod supra dixit August. dist. 15. quia eadem ratione omnia quæ de christo dicũtur nõ fuerunt vera: Et dicendum ꝙ erat vera dubitatio quantum ad sensualitatẽ, quãuis non quantum ad rationem. Intende lector. Verba Hil. sunt exponenda secũdum quòd ratio pro se, non pro sensualitate: Sic enim non pro se, sed pro suis orauit. Secundum autem quòd pro sensualitate ꝓponebat vt aduocatus eius, sic orabat pro se.

Distin. Decimaoctaua.

De merito etiã Christi &c.

Quæstio vnica.
Articulus primus.

In alio script. vt hic. ar.4.o. 3.p.q. 19.o. De ver. q. 29. ar.6.o.

Hic primo quæritur. Vtrum meruerit sibi immortalitatem corporis & videtur ꝙ nõ: Præmium enim dignius est merito, sed bonus motus animæ Christi, quo merebatur, est dignior quolibet corporali. ergo non merebatur immortalitatem corporis. Præterea. Videtur ꝙ nec impassibilitatem animæ: Id enim quod est nobis naturale non meremur. sed anima secundum suam naturam est impassibilis. ergo impassibilitatem non meruit. Præterea. Videtur quòd nec exaltationem, quia ex hoc ipso quòd natura humana assũpta fuit exaltata est, & nomen diuinitatis sibi debetur. sed assumptionem non meruit, vt supra distin.4. dictum est. ergo nec exaltationem. Contra. Bona gloriæ nulla creatura habet sine merito. sed immortalitas corporis, impassibilitas animę, exaltatio naturæ, sunt bona glorię. ergo ipsa non habuit sine merito, & sic ea meruit. Pręterea. Qui se humiliat exaltabitur. Luc. 14. sed christus se humiliauit vsq; ad corporis mortalitatem animæ passibilitatem, vsq; ad nominis humani nuncupationem. ergo per contrarium exaltari debuit vsq; ad corporis immortalitatem, animę impassibilitatem, & nominis diuini nuncupationẽ seu manifestationem. Ad hoc dicendũ est, quòd ad meritum in ordine ad ea quæ sunt bona simpliciter quatuor requiruntur, quantum ad id quod quis mereri dicitur. Primum est quòd illud sit de pertinentibus ad beatitudinem. Secundum est quòd illud sit non habitum, prout quis illud meretur. Tertium est quòd illud sit non debitum. Quartum est ꝙ illud ordine naturæ ad minus sequatur meritum. Hęc autem quatuor in christi corporis imortalitate, in animæ suæ impassibilitate, in naturę humanæ exaltatione, inueniuntur, quia prima duo sũt de his quę pertinẽt ad essentiam beatitudinis corporis, & animæ, tertium ad eius bene esse. Item non fuerunt a christo semper habita, nec fuerũt sibi debita ratione naturæ, quãuis eẽnt debita ratione personę, sed ad eius meritum subsequuntur tempore, & in ipsa meruit. Ad illud ergo qđ obiicitur ꝙ prȩmium dignius est merito, Dicendum quòd hoc habet veritatem in prȩmio substantiali animæ, & non in aliis. Vel dicendum quòd immortalitas corporis melior est, quo ad aliquid, inquantum pertinet ad statum bonitatis, actus vero

mentis ad statum viatoris, sed simpliciter est econuerso. Ad secundum quod obiicitur ꝙ anima secundum suam naturam, est impassibilis: Dicendum quòd verum est, secundum se naturaliter, sed per accidens est passibilis ad passionem corporis: secūdum se etiam est passibilis ex ordine diuinæ iustitiæ, vt patet de animabus damnatorum. Ad illud quod tertio obiicitur ꝙ humana natura fuit exaltata secūdum assumptionem: Dicendum est quod hoc est verum realiter, sed tamen non in cordibus hominum, quia nec tunc fuit manifestata, & res ī sacra scriptura dicitur fieri quādo innotescit.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. ar.6.o. 3.p. q. 19. articu.4.c. Dever. q. 29. ar.7.o.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ nobis non meruit. Ezech. 18. Anima quę peccauerit ipsa morietur. ergo a simili in contrarium, anima quę benefaciet pręmiabitur. sed sicut nullus peccat alteri, ita nullus meretur alteri. ergo. Præterea. Sicut laus, ita & meritum cōsistit circa actum voluntarium. sed nemo actu suo comparat alteri laudem. ergo nec meritum. Præterea. Nec apertionem ianuæ meruit nobis christus: Si enim christus meruit nobis apertionem Paradisi, aut ergo sufficienter, aut insufficienter: Si insufficienter, ergo meritum eius fuit imperfectum: Si sufficienter, ergo non oportet nos laborare ad merendum Paradisi apertionem. sed vtrunq; istorum est falsum. ergo non meruit nobis apertionē Paradisi. Contra. Peccatum Adę ianuam clausit. Christus per passionis meritum peccato Adæ satisfecit. ģ ianuam aperuit. Pręterea. Nullus peruenit ad gloriam sine merito, Paruuli baptizati perueniunt ad gloriam. ergo ex aliquo merito. non proprio, ergo alterius. sed non alicuius puri hominis. ergo christi, qui fuit Deus & homo. Ad hoc dicendum est quod actio christi meritoria, ꝗuis esset humana, tamen erat a virtute diuina, quia anima & corpus erāt quasi instrumentum diuinitatis, sicut dicit Damasce. & ideo poterat super totam naturam humanam: Et quia omnes homines sunt vnus homo in natura cōmuni, vt dicit Porphi. inde est ꝙ christi meritum, quod ad naturam se extendebat, etiā ad singulos extendere se poterat. Et inde est quòd obstaculum ingressus paradisi, quod omnibus cōmune est. i. peccatum originale, solus christus potuit auferre. Et ideo hoc subtracto dicitur per similitudinem nobis aperuisse ianuam Paradisi, quia sicut clausio ianuę est obstaculum prohibens ab ingressu domus, ita ianua Paradisi clausa dicitur inquantū peccatum originale est obstaculum prohibens ab introitu Paradisi. Quod obiicitur, quòd nullus peccat alteri: Dicendum ꝙ non est simile, quia malum proprium est vniuscuiusq;, sed bonum est cōmune, ratione cōmunis vinculi. s. charitatis. Vel dicendum ꝙ sicut peccatum Adæ transit in posteros per generationem carnalem, ita meritum christi transit in alios, qui fiunt membra eius per generationem spiritualem. Ad secundū dicendum ꝙ actus humanus dicitur laudabilis, inquantum declarat suum principium, quod est virtus, sed meritorius dicitur, inquantum per ipsum aliquid acquiritur: Et inde est quòd aliquis pōt alteri mereri, sed non potest ex actu alterius laudari. Ad tertiū dicendum ꝙ meritum christi fuit sufficiēs ad aperiendum ianuam omnibus, sed ad hoc qd habeat efficaciam in aliquo, requiritur ꝙ fiat cōiunctio ad christum per fidem, & charitatem.

3.p.q. 48.ar. ti.1.c. q.49. ar.5.o.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ non in primo instanti conceptionis suæ Christus mereri potuerit.

Opus

De ver. q. 29. ar. 8 o.

Opus enim meritorium, cum sit ex electione, est deliberatiuum, quia secundum Philosophum, electio consequitur consilium. sed omne deliberatiuum est successiuum, non instantaneum: ergo opus meritorium non est instantaneum, & sic Christus in primo instanti mereri non potuit. Praeterea. Sicut meritum est per libe. arb. ita & peccatum. sed Diabolus non potuit peccare in primo instanti suae creationis. ergo nec anima Christi in primo instanti suae conceptionis mereri. Praeterea. Omne quod habuit Christus ab instanti suae conceptionis, habuit ab altero non a se. meritum autem a merente est. ergo non habuit meritum. Praeterea. Christus erat similis, ex parte corporis caeteris paruulis. sed propter imperfectionem corporeorum organorum alii paruuli nō habent ab instanti suae conceptionis vsum liberi arbitrii. ergo nec anima Christi. Contra. Non minus est habere actum gloriç q̃ actum gratiae. sed a primo instanti conceptionis suç anima christi, cum fuerit vnita diuinitati, habuit actū gloriae. ergo potuit habere actum gratiae. Praeterea. Perfectior est potentia perfecta simul habitu & actu q̃ habitu solum. potentia merendi in Christo fuit perfectissima semper. ergo in primo instanti cōceptionis suç habuit meritum in actu, non habitu solum. Ad hoc dicendum est quod omnes concedunt animā Christi fuisse perfectam in primo instanti cōceptionis suae merito habituali. De merito autem actuali sunt duae opiniones: Quidam enim dicunt ꝙ non potuit simul incipere esse, & mereri. Sed hoc nō impedit, quia fuit ibi simultas tēporis, & non naturç. Alii autem dicūt ꝙ in eodem instanti quo conceptus est habuit perfectionem actualis meriti: Cum enim actio meritoria sit ex voluntate deliberata, duplex potest esse impedimentum quare non sit in eodem instanti cum voluntate, vel ex parte deliberationis, quia successiua est, & tale non fuit in christo, qui non indigebat aliqua deliberatiōe, cum in primo instanti omnia simul certitudinaliter cognosceret in Verbo, vel ex parte voluntatis, qa non potest simul esse & agere. Hoc autem non impediuit in christo, quia voluntas eius in primo instanti habuit actū suū, cū Deo frueretur, & sic in eodem meritorie potuit eū diligere: Et ideo christus in primo instanti conceptionis suae, potuit diligere Deum, atq; ideo potuit in primo instanti conceptionis suae mereri. Quod obiicitur de opere deliberatiuo, Dicendum ꝙ deliberatio discurrens nō exigitur ad meritum, nisi propter incertitudinem. Christus autem certus erat circa ea quae sunt ad finem, & quantum ad ipsum finē, cum omnia in primo instanti in Verbo videret. Quod obiicitur de peccato Angeli: Dicendum est quòd non est simile, quia angelum deliberare oportebat, cum nō per essentiam Verbum videret, sicut anima christi videbat. Vel dicendum quòd meritum est consentaneū naturae, cum sit eius perfectio, demeritum autem est dissentaneum, cum sit eius corruptio, & ideo non est simile de merito, & demerito. Quod obiicitur quòd in primo instanti quicquid habuit ab altero, Dicendum quòd in primo instanti meritum ab alio habuit .s. inquantum ad meritum exigitur gratia, & a seipso, inquantum meritum procedit ex libe. arbi. Quod obiicitur de aliis infantibus, dicendum quòd non est simile, quia imperfectio a parte corporis non impediebat animam christi sicut aliorum, & hoc ideo, quia Christus simul erat cōprahensor ſm actū perfectum animç, & viator secūdum imperfectionem corporis. Vnde in eo fuit singulare quòd

perfectio animæ, & imperfectio corporis non se impediebant.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic. arti. 5. 3.p. q. 48. arti. 1. o. Ro. 4. l. 3. co. 4.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ non potuerit per passionem mereri: Meriti enim principium est in patiēte, quia est volūtarium cuius principium est intra, vt dicit Philosophus. Sed principium passionis non est in patiente sed in agente. ergo Christus per passionem non meruit. Præterea. Meritum est facere de indebito debitū, vel de minus debito magis debitum. sed nihil Christo post passionem fuit de nouo debitum, aut magis debitum. ergo non meruit patiendo. Præterea. Omne meritum principaliter est in rationali volūtate. passio vero christi principaliter fuit in corpore. ergo non fuit meritoria. Sed contra. August. loquens de humilitate passionis dicit. Humilitas claritatis est meritum, claritas autem humilitatis pręmium. Pręterea. Actibus virtutum meremur. sed christus ex charitate, quæ est maxima virtus, passus est, Ioā. 15. Maiorem charitatem nemo habet &c. ergo ipse per passionem suam meruit. Ad hoc dicendum est ꝙ actus, quo quis meretur, est ille cuius agens est dominus, & qui est gratia informatus, quia voluntas informata charitate est principium meriti, & ideo omni tali actu christus merebatur. Cum igitur passionem suam voluntarie sustinuerit: Oblatus est enim quia voluit, vt dicitur Esa. 53. & voluntas hęc charitate fuerit informata, non est dubium ꝙ per passionem suam meruit. Ad illud quod primo obiicitur ꝙ meriti principium est in nobis, Dicendum est ꝙ passio, inquantum passio, non est meritoria, quia sic principium eius est extra: sed meritoria

Dever. q. 26. arti. 6. ad qr. in cōr.

est, inquantum est acceptata per voluntatem: Sic. n. est voluntaria & principiū eius est intra. Acceptatur autem a volūtate dupliciter, vel sicut volūtarium absolute, sicut in christo qui se voluntarie passioni obtulit, vt nostræ redemptionis opus expleret, vel sicut volūtarium mixtum, sicut quando aliquis, & si vellet non pati, tamen magis vult sustinere passionē q̄ ꝙ aliquid contra Deum faciat, & sic etiam contingit passione mereri. Ad secundum dicendum ꝙ meritum est de indebito &c. Dicendum ꝙ insufficiēs est diuisio: Nam dicitur tertio modo qs mereri qn̄ facit de debito vno modo vel vna ratione debitum alio mō, sicut puer baptizatus facit sibi debitū regnum cœlorum, cum peruenit ad perfectam ætatem per actū propriū, qd prius erat ei debitū alio mō. r̄ōne habitus, & sic christus per passionem sibi meruit. Quod obiicitur, Omne meritum est in voluntate rationali, Ad hoc dicendum est ꝙ, q̄uis meritum sit in ratione completiue & causaliter, tamen in aliis viribus pōt esse materialiter.

Dever. vbi sn. ad qn. in cōr.

Expositio tex.

Et amota ignea rhomphea,

In alio script. vt hic.

quæ quidem posita in paradiso terrestri, significabat impedimentum quod prohibebat ingressum paradisi cęlestis. Sed nec mox post carnis: Probabile hoc est, quia etiam aliæ animæ sanctorum, quæ nihil purgabile habent, mox post separationem a corpore impassibiles fiūt. In qua forma crucifixus est, in ea exaltatus est. Contra. Exaltatio est vsq; ad ęqualitatem Patris, quod non conuenit humanæ naturæ in qua crucifixus est. Respon. Dicendum ꝙ quāuis naturæ secundum se, non conueniat, tamen conuenit personæ in natura, ita ꝙ terminus exaltationis refertur ad personam, motus vero ad naturam. Qui multo amplius humiliatus est. Sciendum quòd ex parte termini a quo, & ex parte termini

ad

ad quem magis fuit christi humilitas in descensu, quam primorum parentum in ascensu, quia christus ab essentiali, & vera diuinitate descendit ad statum pœnalem naturæ humanæ: Adam vero a statu innocentię voluit ascendere ad statum diuinitatis non essentialiter, sed participatiue per assimilationem. Impleto Dei decreto. Decretum dicitur præceptum, quod Adam trāsgressus est, quod christus obediendo impleuit. Vel decretum dicitur sententia mortis, quam in Adam trāstulit, & hoc etiam decretū christus impleuit quando mortem sustinuit. Chirographum dicitur memoria pręuaricationis Adæ siue reatus ipsius, quod christus pro nobis satisfaciendo deleuit. Tantum fuit peccatum ipsius &c. Contra. Alius modus liberationis fuit possibilis. Respon. Verum est ex parte Dei, sed nō ex parte nostra.

Distinct. Decimanona.

Nunc igitur quæramus &c.

Quęstio vnica.
Articulus primus.

In alio script. vt hic, o. 3. p. q. 49. ar 1. o Hic primo obiicitur quod christus non liberauit nos a peccato per passionē suā: Corporale.n. non potest agere in spirituale. passio christi corporalis fuit. ergo non potest agere in animas nostras spirituales, & sic nec earum peccata delere. Pręterea. Liberatio dicitur esse a peccato iustificatio. sed hoc attribuitur resurrectioni. Ro. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. ergo liberatio a peccato non debet attribui passioni, sed resurrectioni. Præterea. Eorum quæ sunt æqualia, vnum non destruit alterum. sed quantum bonum erat passio christi ex parte patientis, tantum malum erat occisio ex parte occidentiū. ergo illud peccatum per passionem deleri non potuit, & sic non omnia peccata. Cōtra. Apocal. 1. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Ad Coll. 2. Conuiuificauit nos cum illo, donans nobis omnia delicta. ergo passio christi omnia deleuit. Præterea. Per emendam, & satisfactionem cōdignam fit remissio peccati. sed passio christi fuit emenda condigna pro peccatis nostris. ergo &c.

Ad hoc dicendum est quod aliquid dicitur delere peccatum dupliciter, aut per modum causæ formalis, & sic gratia delet peccatum, aut per modum causæ efficiētis, & hoc tripliciter. Aut principalis, & sic cōuenit tantum Deo, apud quem residet authoritas, & principalitas deletionis culpæ. Aut instrumentalis, & sic conuenit sacramentis. Aut per modum merentis, & hoc dupliciter. Vel insufficienter, & sic conuenit puro homini, inquantum vnus alteri potest mereri primam gratiam merito congrui, non condigni. Aut sufficienter, & sic conuenit christo vt agenti delere culpam, passioni autem eius vt principio per quod agit, quia actio eius, cum sit Dei non tantum hominis, potest in totam naturā, & ideo ipse sufficienter disposuit totam naturam per meritum, & passionem suam ad deletionem culpæ, non autem alius purus homo, sed quod aliquis deletionem peccatorum non consequatur, hoc est ex indispositione eius. Quod ergo obiicitur quod corporale non potest agere in spirituale, dicendum quod, quāuis secundū se esset corporalis passio christi, tamen inquantum diuina, & accepta a voluntate eius, habuit virtutem spiritualem. Ad secundum quod obiicitur de resurrectione, Dicendum quòd iustificatio notat remissionem peccati secundum terminum ad quem, peccati autem deletio sm terminū a quo: Et ideo attribuitur peccati liberatio morti, quę vitam

vitam passibilem vitæ peccatrici similē in pœna a christo ademit: Iustificatio autem resurrectioni per quam noua vita in Christo inchoata est. Vnde Apost. ad Rom.4. Resurrexit propter iustificationē, & traditus est propter delicta nostra. Ad tertium quod obiicitur de peccato crucifigentium dicendum, secundū Ansel. ꝙ quia nesciebant Christū esse Dei filium, ignorantia excusauit in parte peccatum eorum. Vnde malum corū non fuit ęquale bono vitę Christi. Dato etiam quod sciuissent, q̄uis æquale fuisset materialiter. i. quo ad factū seu opus operatū, non tamen formaliter quo ad radicem faciendi vel opus operans, q̄a Christus mortē substinuit ex maiori bonitate, q̄ illi intulerunt ex malignitate. Et præterea bonum est efficacius q̄ malum, quod non nisi virtute boni agit, vt dicit Diony.

3.p.q. 48.ar. 1.ad secundū.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ per passionem Christi nō sumus liberati a Diabolo: Libertas enim hominis in hoc consistit ꝙ lib. ar. eius cogi non potest. sed sicut nunc lib. arb. cogi non potest a Diabolo, ita nec etiam ante Christi passionem. ergo passio christi non liberauit nos a potestate Diaboli. Præterea. Dęmon ante passionem non habebat potestatem, nisi vel animam temptandi, vel corpus vexandi. sed hanc eandem adhuc habet, & exercet. ergo ab eius potestate liberati nō sumus. Præterea. Sicut Diabolus non potest modo affligere homines, nisi permissus, ita ante passionem non poterat, vt patet Iob.1. Et sicut ante poterat permissus ita postea potuit, vt patet in Antonio qui permissione diuina a Dęmonio fuit flagellatus. ergo ita potens est in nobis sicut ante fuit. Contra. Victoris est aduersarium a potestate dominii abiicere. sed christus per passionem victor fuit Apoc.5. Vicit leo de tribu Iuda. ergo a potestate dominii Diabolū eiecit. Præterea. Ioan.12. instante passione dixit dominus. Nunc princeps huius mūdi eiicietur foras. ergo per passionem Christi dominium sui principatus amisit. Ad hoc dicendum est ꝙ potestas Diaboli in duobus constituitur, secundum duas manus eius. Vnam qua impellit ad peccatum, alteram qua trahit ad supplicium. Vtrāq; exercet vniuersaliter contra totum genus humanum, & particulariter contra personas: Secūdū primam, primos parentos, & in eis totū genus humanum vicerat, quo ad peccatum originale, & quo ad actualia, quantum ad multos. Secūdum vero alteram omnes ad infernū trahebat & detinebat. Secūdā christus destruxit in oībus quo ad sufficientiam, in membris autem suis quo ad efficaciam: Sed primam debilitauit cum hostē vicit, & hominibus multa auxilia præparauit, pro peccato originali satisfaciendo. Ad primum ergo quod obiicitur de coactione: Dicendum ꝙ licet ante passionem non posset cogere lib. arb. sicut nec modo, tamen poterat magis inclinare, inquantum homo erat debilior ad resistendum. Vnde hæc libertas quam per Christum consequuti sumus dicitur libertas a peccato: Libertas enim a coactione inest nobis a natura. Ad secūdum quod obiicitur, Sicut habebat potestatē in corpore & anima, ita & modo, Dicendum ꝙ non habet tantam, quia quāuis temptet, non ita facile superat propter auxilium gratiæ. Ad tertium quod obiicitur de permissione: Dicendum ꝙ maior erat tunc potestas Diaboli permissa propter reatum naturæ humanæ.

In alio script. vt hic. 3.p.q. 49.articul. 2. o.opu. 60. c. 15.co, 9.Heb. 2.l.4. co.2.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ per passionem Christi non sumus liberati ab ęterna pœna: Quod.n. infinitum

In alio script. vt hic. o.3.p.

q. 49. ar. 3. o. infinitum est, finiri non potest. sed pœna ęterna infinita est. ergo non potest destrui. Præterea. Minus non potest in maius. minus est mors temporalis q̃ ęterna. ergo mors temporalis christi nō potest in destructionem mortis æternæ. Præterea. Posita causa sufficienti ponitur effectus. sed adhuc in illis qui vim passionis christi omnibus modis in se recipiunt manet temporalis pœna. ergo passio christi non liberat a pœna temporali, & ita multominus ab æterna. Contra. Zach. 2. Tu autem in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos de lacu. Præterea. Peccatum est cã mortis ęternæ. sed christus liberauit nos a peccato. ergo a pœna ęterna. Respõ. Dicēdum ꝙ mors christi sufficiens fuit, quantum est de se, ad expiandum omne peccatum, & per consequens ad liberandum ab omni pœna. Sed hanc liberationem nō efficit nisi in illis qui christo passo coniunguntur per fidem formatã, vel per fidei sacramentum, quorum nullus pœnam ęternam incurrit, quantum ad pœnam sensus, si perseuerent. Incurrebant tamen aliqui, quantum ad pœnam damni, quę est carentia visionis diuinæ, ante solutum prætium, propter reatum naturæ humanæ, licet fidem mediatoris haberent. Sic ergo passio christi efficienter dicitur liberare a pœna æterna sensus, dando auxilium ne aliqs eam incurrat, non autem vt postq̃ aliquis eam incurrit ab ea liberetur. A pęna autem ęterna dãni liberauit vtroq; modo. Ad primum igitur dicēdū ꝙ pęna est infinita, durante causa. s. culpa vel reatu. Esset tamen finibilis, culpa vel reatu cessante, & sic pœna damni in sanctis patribus est finita, cessante reatu naturæ. Ad secundum quod opponitur ꝙ minus non potest in maius: Dicendũ ꝙ mors christi maior fuit, licet non quãtitate molis, tamen quantitate virtutis,

De ver. q. 29. arti. 7. ad q̃r.

De ver. vbi su. c.

& dignitatis, eo ꝙ mors Dei est, ex immẽsa charitate suscepta. Ad tertium qd obiicitur de pœna temporali, Dicēdum est ꝙ duplex est pœna temporalis, quia quædam est naturalis, et debita ex peccato originali, quædam personalis debita ex peccato actuali. Primam Christus abstulit ab omnibus per sufficiẽtiam in pręsenti. Auferet autem ab omnibus qui sunt passionis suę participes per efficientiam in futuro, quia sic non expedit modo tolli. Secundam vero quo ad sufficiẽtiam quidem tollit in pręsenti ab omnibus. Tollit etiã quo ad reatum, non quo ad actum, per efficientiam ab aliquo ſm ꝙ contingit eos ad liberationem dispo ni, vel ad vniuersalem per baptismum, vel ad particularem per pœnitentiam, quia pœnitentia non tantum est pœna sed etiam medicina, sicut vult Philosophus: Et ideo isto modo non oportuit ab omnibus pœnam auferri, nec necesse est ꝙ in causis, quę agũt ex ordinatione sapientię, ꝙ posita causa statim ponatur effectus, sed quando sapientiæ ordo requirit, & taliter agit passio christi.

In alio script. vt hic. arti. 5. quęst. 1. 3. p. q. 26. arti. 2. o. op. 60. c. 15. co. 9.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ nõ sit secundum humanam naturam mediator: Non enim est idem extremum, & mediũ, respectu eiusdem motus. sed natura humana fuit extremum reconciliationis. ergo non fuit medium. Pręterea. Secundum hoc mediator est secundum ꝙ nos Deo coniunxit. sed non potuit Deo nos coniungere, nisi inquantum est Deus. ergo secũdum ꝙ Deus est mediator. Præterea. Medium est compositum ex extremis, sed compositum ex humana natura & diuina non est in christo nisi persona. ergo non ratione humanæ naturæ, sed ratione compositæ personę est mediator. Præterea. Videtur ꝙ non possit dici redemptor: Redemptio enim est iterata

In alio script. vt hic. o. 3. p.

q. 48. ar. 4. o. op. vbi supra co. 7.

emptio. sed nunquã ante passionem nos emerat. ergo per passionem nos non redemit. Pręterea. Nemo quod suum est emit. nos autem eramus christi. ergo nos non emit, & sic non redemit. Ad hoc dicẽdum est ꝙ mediator ex hoc dicitur ꝙ inter extrema mediat, prout inter ea est medius. Medium autem inter extrema potest esse dupliciter, vel secundum ordinem, inquantum est sub primo & supra vltimum, & hoc exigitur ad rationẽ medii proprie dicti, vel secundum participationem vtrorũq; extremorum. Hæc autem duo conueniunt christo secundum humanam naturam, quia secundum eam a Deo beatitudinem participat, ab hominibus autem infirmitatem. Inquãtum etiam homo, supra homines fuit per plenitudinem gratiarũ & vnionem, & infra Deũ propter naturã creatam, ideo proprie loquẽdo, ratione humanæ naturæ mediator est. Sed quia ratione naturæ diuinę, ac etiam personæ, non est infra Deum, quãuis sit super homines, ideo non potest dici mediator ratione vtriusq;, cum potissima ratio medii ei desit. Ad primum ergo dicendũ ꝙ humana natura, prout est in christo, non est extremum, quia in christo non egebat reconciliatione, cum non esset peccato infecta. Ad secundum quod obiicitur ꝙ nõ potuit recõciliare nos, nisi inquantum Deus, Dicendum ꝙ quãuis potentia reconciliandi attribuatur ei, inquantum Deus, tamen exhibitio reconciliationis per satisfactionem attribuitur ei secũdum ꝙ homo, & ideo ſm humanam naturam, quæ est proxima cã reconciliationis, dicitur mediator. Ad tertium quod obiicitur ꝙ medium compositum est ex extremis, Dicendum ꝙ quãuis persona cõmunicet cum vtroq; extremorum, hoc est cum Deo & homine secundum naturas, non tamen secundum ordinem medii, & ideo non potest

De ver. q. 29. arti. 4. ad non. & ar. 5. ad quintum. 1. Tim. 2. li. 6.

dici mediator secundum personam. Ad quod obiicitur de redemptione, Dicendum ꝙ per peccatum primorum parentum totum humanum genus a Dei gloria erat alienatum, & in potestatem vsurpatiuam diaboli secũdum culpam, & pœnam redactum. Per passionem vero christi, & Deo sumus restituti, & a diabolo liberati. Vnde huiusmodi liberatio habet rationem duplicis emptionis: Inquãtum enim a potestate diaboli eripuit nos, dicitur nos emisse sicut Rex regnum occupatum ab aduersario per laborem certaminis. Inquãtum vero Deũ nobis placauit, dicitur nos redemisse, sicut pretium soluens satisfactionis ꝓ nobis, vt a pœna & a peccato liberaremur. Quod obiicitur de iterata emptione, Dicendum ꝙ iterata emptio per præpositionem importata non refertur ad actum emptionis, quasi alias empti fuerimus, sed ad terminum actus, quia alias sui fueramus in statu innocentię: Emere enim est aliquid suum facere: redimere vero aliquid facere iterato suum. Ad illud quod obiicitur ꝙ nemo quod suũ est emit: Dicendum ꝙ eo modo quo suũ est emi non potest, sed quod meum est vno modo, & non meum altero modo, emere possum, sicut si aliqua res sit mea quantum ad proprietatem non tamen quantum ad vsum: Et sic quãuis humanum genus fuerit Dei per creationem, tamen est redemptum vt alio modo sit suum. s. per iustificationem.

Expositio tex.

Culparum chirographa. Chirographum dicitur a Chiros, quod est manus, & graphia, quod est scriptura quasi scriptura manualis quę memoriam debitori facit, & obligationem ad soluendum: Dicuntur enim chirographa nostrorum peccatorum per mortẽ

In alio script. vt hic.

Christi deleta, inquantum memoria pec catorum nostrorum amota est secundũ ꝙ eorum nõ recordatur ad puniendũ, vel inquantũ obligatio pęnę, seu reatus amotus est. Si ergo christus secundũ vos o hęretici, vnam habeat tãtum naturã, benedicitur non ꝙ secundum diuinam naturam sit medius seu personam: sed quia ex illa habet humana natura proprietatem qua media est inter Deum & homines. ſ. quia ex illa habet vt sit hominibus superior, & Deo proximior.

Distinct. Vigesima.

Si vero quæritur &c.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

Hic primo quæritur, vtrum solus christus potuit satisfacere pro humana natura vel alter purus homo. Quia secundum Philosophum, qui famulatur Diis, & patribus secundum potentiam suam iustus est, quãuis ad ęqualia non possit, & sit ad gratiarum actionem pro beneficiis sufficit homini secundum posse reddere. ergo similiter ad satisfactionem ꝓ maleficiis. ergo sufficit ad reparationẽ hominis satisfactio quam homo potest facere. Pręterea. Bonum potentius est ad agendum ꝗ malum, quia non agit nisi virtute boni. sed vnus homo ꝑ vnũ malum actum potuit totam naturã humanam corrũpere. ergo multofortius per multos actus bonos potuit reparare. Pręterea. Crudelis est creditor quia debitore exigit plusꝗ possit, aut dominus qui a seruo. Cum ergo Deus crudelis non sit, non exigit ab homine plusꝗ possit. ergo ad emendam humani peccati sufficit satisfactio quã hõ potest facere. Ad oppositum: Pro iniuria infinita requiritur infinita emenda. Peccatum est infinita iniuria, quia fit cõtra infinitum Deum: Tanto enim est maior iniuria quanto maior est ille in quem peccatur. ergo requiritur infinita emenda pro eo. sed nulla res finita potest infinitam emendam facere. ergo nullus purus homo potest pro peccato satisfacere. Præterea. Nullus pro alio potest reddere quod pro seipso debet. sed quęlibet creatura totũ quod est Deo debet. ergo nulla pura creatura potest ꝓ alia sufficienter satisfacere. Ad hoc dicendum est quod secundum quantitatẽ culpę oportet fieri quantitatem emendæ. Culpa vero, qua corrupta erat tota natura humana, infinita erat tripliciter. Primo ex parte eius cui facta erat iniuria, qui est Deus. Secundo ex parte boni quod per peccatum ablatum erat. ſ. vita ęterna. Tertio ex parte naturæ quę per peccatum corrupta erat, quę infinitatem quandam habet, inquãtum est multiplicabilis per infinita supposita, de se. Cum igitur iniuria fuerit quodam modo de se infinita, nec pura creatura posset infinitam emendam facere, non potuit pro peccato humani generis satisfacere purus homo. Ad hoc ergo quod obiicitur in cõtrarium de gratiarum actione, Dicendum ꝙ non est simile de gratiarum actione, & satisfactione, quia ad immunitatem gratiarum actionis creatura deduci nõ potest quin semper teneatur gratias agere, sed ad immunitatem satisfactionis potest: Non enim tenebatur i primo statu satisfacere, nec tenebitur in statu gloriæ vbi tamen tenebitur ad gratiarum actionem. Ad secundum quod obiicitur ꝙ bonum potentius &c. Dicendum ꝙ quãuis bonum potentius sit, tamen difficilius est illud bonum facere, quia bonum ex tota causa cõsistit, sed malum ex particularibus defectibus secũdum Dio. Et licet homo potuerit facere actum vniuersalis corru

In alio script. vt hic. ar. 2.

3. p. q. 1 ar. 2. ad sec. q. 49. arti culo. 5 ad pri. 4. cõt. c. 54. fi. & 55. ad vigesimum primũ. De ver. q. 29. ar. 7. c. & ad secundum primũ.

ptionis,non tamen vniuersalis reparationis. Ad tertium obiicitur de crudelitate, Dicendum ꝙ plusquã possit facere homo nec per se nec per alium exigere crudelitas est,sed deus ab homine exigit id quod ipse dat ei posse,licet per se non possit. Vnde non est crudelitas in eo.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. ar.3. AD secundum sic proceditur,& videtur ꝙ satisfactio nõ debuerit fieri per passionem mortis Christi: Bern.enim dicit,ꝙ vna gutta sanguinis christi fuit sufficiens pretium nostræ redemptiõis.sed aliquid de sanguine christi effusum est in christi circũcisione. ergo superfluit eius passio. Præterea. Tanta in nobis potest esse contritio ꝙ sufficit ad remissionẽ culpæ & pœnæ.ergo cum quælibet pœna quam christus pro nobis sustinuit maioris efficaciæ in merendo fuerit,qualibet cõtritione,potuit sufficere ad satisfactionem peccatorum nostrorum sine pœna passionis. Preterea. Pœna pensatur ex radice & dignitate personæ patiẽtis.cum ergo ex ęquali radice.i.charitate,& ab ęquali persona omnis pœna christi tolerata fuerit,quãtũlibet minima pœna ipsius fuit ęquiualens ad effectum nostræ redẽptionis. Contra. Ad Heb.2. Decebat
4. cõt. authorem salutis eorum per passionem
c. 55. consumari. Pręterea. Homo per pec
ad,vn catum erat debitor mortis.igitur satis
dec. & factor pro eo oportuit ꝙ solueret mortẽ.
decimũ Ad hoc dicendum est ꝙ quia christi satis
nonũ. factio non fuit pro vno homine tantũ,
Dever. sed pro tota natura humana, ideo tres
q. 29. conditiones continere debuit.s.vt esset
arti.7. vniuersalis respectu omnium satisfactio
ad sex. num,& vt esset exemplaris respectu satis
opu.3. factionum earũdem,& vt esset confor
tract. 2 mis pęnæ pro qua satisfaciebat. Vniuer
c.16.et salis autem non erat per prædicationẽ
43.Ro de multis,sed habens virtutem respectu omnium,ideo assumere debuit in seipso illam pœnam ad satisfaciendum quę cõtinet in se virtute omnes pęnas, quãuis non in actu. Huiusmodi autem est mors quæ est finis omnium terribilium, vt dicit Philosophus in ethi. Et ideo per passionẽ mortis debuit satisfacere pro omnibus. Inquantum vero fuit exemplaris respectu nostrarum satisfactionum, debuit habere magnitudinem excedẽtem omnes satisfactiones,quia exemplar debet esse præstantius exemplato, & ideo secundum maximam pœnarum debuit satisfacere.s.mortem. Iterum pro peccato primi hominis Deus mortem quasi pœnam inflixit dicens. Quacunq; hora comederitis &c.ideo mortem subire debuit ad satisfaciendum. Ad illud quod obiicitur in contrarium de authoritate Bern. Dicendum ꝙ quãuis vna gutta sanguinis quam in circũsione fudit esset sufficiens ad omnem satisfactionem,considerata conditione, non tamẽ quantum ad genus pęnę,quia mors debebatur ad relaxandum debitum mortis. Ad secũdum quod obiicitur de contritione, Dicendum ꝙ quãuis quęlibet pęna sufficeret,quantum est ex radice vel conditione personæ,non tamen quantum est de genere pœnæ,Et similiter est dicendum ad tertium.

man. l.3.co. 3.

3. p.q. 50. ar. ti. 1. c. Quol. 2.ar.2. o.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur,& videtur ꝙ alius modus non fuerit possibilis:Amb.enim dicit.Tãtum fuit peccatum nostrum vt saluari non possemus,nisi christus pro nobis debitoribus mortis moreretur. Pręterea. Quod est contra Dei iustitiam est impossibile. peccatum dimitti sine legitima satisfactione contra iustitiam Dei est. ergo impossibile.sed non poterat aliter fieri legitima satisfactio, vt probat Ansel. nisi per mortẽ christi. ergo hic modus erat necessarius ad satisfaciendũ. Pręterea. Fidei

In alio script. vt hic. arti.4. qsito primo 3. p. q. 16. art. 2.0.

Fidei non potest subesse falsum. sed anti qui patres crediderunt christum passurum. ergo non potuit aliter esse. Contra. Greg. 15. mora. Deus omnipotēs qui nos existere fecit de nihilo, reuocare nos etiam sine sua morte potuisset. Præterea. Dei potentia non determinatur ad aliquod finitum & determinatum. ergo non determinatur ad istum tantum liberationis modum. Ad hoc dicendum est quòd liberatio & redēptio differunt, quia redēptio fit iusto precio soluto, sed liberatio quocūq; modo. Dicitur ergo quòd non potuit genus humanū aliter redimi nisi per incarnationem & passionem alicuius personæ diuinæ, quia non potuit aliud esse iustum precium .i. condigna satisfactio. Si vero quæratur an potuerit aliter liberari, aut quæritur de potentia a parte hominis: Et dicendum ꝙ non, quia homo nullo modo liberare se potuit, nisi quomodo eum Deus liberare disposuit: Aut a parte Dei liberantis: Et dicendum ꝙ sic, quia eius potentia non est limitata: Aut ex parte nostra simul & Dei, & sic dicendū est quòd quāuis fuerit alius modus possibilis, nullus tamen ita conueniens. Ad primum ergo quod obiicitur in cōtrarium de Ambrosio, Dicendum quòd excludit potentiam ex parte nostra, nō Dei. Ad secundum quod obiicitur ꝙ est contra Dei iustitiam &c. Dicendum ꝙ hoc intelligitur coniunctim, non diuisim. Nam non potest simul esse qd Deus aliquid faciat, & illud sit iniustum, sed illud quod modo est iniustum posset facere esse iustum. Ad tertium quod obiicitur ꝙ fidei non potest subesse falsum, Dicendum ꝙ fides antiquorum fuit de passione christi futura, præsupposita dei ordinatione quòd ita fieret, tamen ex eius suppositione passio Christi necessitatem habet conditionatam non absolutam.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ Deus Pater Filium non tradiderit ad passionem: Iniustitia enim est innocentem morti tradere. igitur, cū Pater sit iustus, Filium morti nō tradidit. Præterea. Mortuus est ex gratia, non ergo ex debito, & sic nō ex obedientia Patris. ergo Pater eum non tradidit. Præterea. Cuius generatio bona est, eius corruptio mala est, cum ergo generatio Christi fuerit optima, eius mors, tanquā corruptio ipsius, fuit pessima. ergo non fuit a Deo. Contra Roma. 8. Proprio Filio suo non pepercit &c. Præterea. Omnis pœna est a Deo, passio christi fuit quædam pœna. ergo fuit a Deo. Ad hoc dicendum est quòd in passione Christi q̄tuor est considerare. Vnum ex parte naturæ passibilis cuius erat corruptiua, alterū ex parte voluntatis eius acceptantis, tertium respectu finis, quartum respectu inferentis. Secundū hæc quatuor Pater dicitur eum tradidisse passioni, diuersis modis. Quo ad primum, in carne passibili filiū mittendo, quo ad secūdum, ipsi christo, secundum ꝙ homo, voluntatem patiendi inspirando, quo ad tertium passionē eius ab æterno ad salutem generis humani ordinando, quo ad quartum potestatem occidendi, quāuis non voluntatem, crucifixoribus dando, secundum illud, Ioan. 19. Non haberes in me potestatem &c. Ad quod ergo in contrarium de innocēte obiicitur: Dicendum ꝙ tradere eum inuitum, peccatum est, sed tradere voluntarium pro salute fratrum opus misericordiæ est. Ad secundum quod obiicitur de gratia & debito, Dicendum ꝙ obedientia voluntaria non excludit gratiam, cum sit debitum voluntarium, non coactum. Quod obiicitur quod passio christi fuit mala &c. Dicendum ꝙ cōsiderata secundum om-

In alio script. vt inc. ar. 5. o. 3. p. q. 47. ar. 3. o.

Matth. 26. co. 2.

nes sui circũstantias præsertim in respectu ad finem, bona est simpliciter, considerata secundum se tantum, mala est malitia pœnę. Iudicium vero de re secundum se totam est iudicium simpliciter, iudicium secundum partem est iudiciũ secundum quid. Bona ergo dicenda est simpliciter, mala ſm quid solum.

Expositio tex.

In alio script. vt hic.

Quia sic iustitia superatus est Diabolus. Sciendum ꝙ hic intelligenda est hęc dictio tantum. Hic distinguẽdum quia potest intelligi de opere operante, & sic malum operati sunt, vel de opere operato, & sic bonum operati sunt.

Distinct. Vigesimaprima.

Post prædicta considerandum est &c.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. o. 3.p. q. 50. ar. 2. et 3. o. Quol. 2. arti. 1. c. et opu. 3. tract. 2. c. 45 & opu. 60. c. 17. Ps. 21. co. 2.

Hic primo quæritur, & videtur quod in morte christi sit diuinitas separata a carne: Remoto enim medio separantur extrema. sed mediãte anima diuinitas carni coniungebatur, vt in. 2. dist. dictũ est. ergo diuinitas est separata, cum anima non remansit carni vinta. Præterea. Corpus insensibile non videtur vnibile. sed in morte remansit corpus insensibile. ergo non vnibile. Pręterea. Videtur ꝙ ab anima. Ioan. 10. Ego pono animam meam &c. ergo Verbum a se deposuit animam. Pręterea. Plurium vnitorum non est vna vnio. sed post separationem animæ a carne anima & caro fuerunt duo. si ergo diuinitas vtrique remansit vnita, fuerũt ibi duæ vniones, & sic aliqua vnio fuit ibi de nouo, cum antea non fuerit nisi vna. Contra. Leo Papa dicit ꝙ tanta fuit vnio Dei & hominis, vt nec supplicio posset dirimi, nec morte distingui. sed homo nominat corpus, & animam. ergo diuinitas non fuit in mortis supplicio ab anima vel carne diuisa. Præterea. Post mortem dicitur Dei Filius iacuisse in sepulchro, & descendisse ad inferos. hoc autem nõ nisi propter vnionem diuinitatis ad corpus, & animam. ergo post mortem remãsit eis vnita diuinitas. Ad hoc dicendũ ꝙ ex tribus sumitur ratio quare in morte christi non fuerit separata diuinitas a corpore & anima. Primo ex parte dei, quia cum sit immutabilis, ei cui est perfecte coniunctum immutabilitatem præstat, vt etiam immutabiliter sibi adhæreat, vt apparet in beatis. Secũdo ex parte ipsius assumpti, quia per mortem quã ex obedientia Patris sustinuit, nõ debuit suam dignitatem amittere, sed magis clarificari. Tertio ex fine vnionis, quia ea quę per mortem ipsius circa ipsum acta sunt non fuissent nobis salutaria, nisi diuinitas esset adiuncta. Ad primum dicendum est quod obiectio procedit de medio necessitatis. Anima autẽ est medium congruentiæ quantum ad actualẽ vnionem diuinitatis ad carnem, licet sit medium necessitatis quantum ad vnibilitatem, vt in. 2. dist. dictum est. Ad ſm quod obiicitur ꝙ corpus christi erat insensibile, Dicendum ꝙ insensibile dupliciter dicitur. Aut quod nec habet nec habere potest sensum. De tali verum est quod obiicitur, & sic corpus christi non erat insensibile. Aut quod non habet, & tamen natum est habere, & sic corpus christi erat insensibile, & de hoc non est verum quod obiicitur. Ad tertium ꝙ obiicitur de Ioan. Dicẽdum ꝙ Filius Dei non posuit animam a se, sed a carne in qua a morte separata fuit. Ad quartum dicendũ ꝙ in morte christi fuit vna

vnio

vnio ad aiam & carnem ex parte persone diuinæ, inquantum relatio vnionis est secundum rationem tantum, sed ex parte assumptorum.s. animæ & corporis fuerunt duæ in actu, cum prius esset vna tantum in actu,& plures in potētia: Et sic non oportet quod fuerit ibi facta noua vnio, sicut nec in diffinitione continui fit omnino nouū corpus, licet vnū diuidatur in multa.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ex separatione animæ a carne nō fuerit caro mortua: Quod.n. vnitum est principio vitæ viuit.sed caro tunc erat vnita principio vitæ.i.diuinitati.ergo tunc viuebat. Prçterea. Nobilior est secūdum August. in lib. de vera reli. substantia viuens non viuēs. Caro christi fuit nobilior omni carne. ergo semper fuit viuens. Præterea. Potentior est deitas ad viuificandum anima. si ergo anima vnita necessario viuificat, multofortius diuinitas vnita. Contra. Quod viuit non suscitatur a morte. sed caro christi suscitata ē a morte. ergo in morte non viuebat. Prçterea. Quod viuit habet aliquem actum vitæ. sed caro christi nō habebat aliquē actum vitæ, quia nec sensum nec motū, quæ sunt actus vitæ. ergo caro christi non viuebat. Respon. Dicendum viuere, secundum Philosophum in .2. de anima, viuentibus est esse. Huiusmodi autem esse principium formale est anima, sicut quçlibet forma substātialis est ei cuius est forma principium respectu propriī esse. Separata autem forma remouetur esse cuius forma est proprium principiū, & ideo separata anima a carne christi non potuit caro viuens remanere. Ad primum quod obiicitur corpus erat vnitum diuinitati: Dicendū non erat vnitū formaliter, & hçc vnio formalis requiritur ad viuere. Ad 2m

In alio script. vt hic. arti. 1. ad ter.

quod obiicitur nobilior est substātia viuens, Dicendum verum est cçteris paribus. Sed cçtera non sunt paria, qa anima separata caro habebat diuinitatem vnitam, nec corpus simpliciter sed ad tempus carebat vita. Ad tertium quod obiicitur potētior est deitas ad viuificandum &c. Dicendum verū est, sed ipsa viuificat per modum principii efficientis, non formalis. Vnde requiritur vnio alterius formç viuificantis.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & vr̄ caro christi post mortem debuit incinerari: Sicut supradictū est, omnes defectus nostros suscepit qui sunt cōmuniter naturæ & non pertinent ad imperfectionem gratiæ. sed incineratio est huiusmodi. ergo corpus christi incinerari debuit. Præterea. Sicut mors est pçna originalis peccati, ita & incineratio: Dicitur enim Gen. 3. Terra es & in terram ibis. sed christus mortē sustinuit vt nos a reatu originalis peccati absolueret. ergo etiam incinerationem. Prçterea. Præmium respondet merito. sed corpus christi est summē exaltatum per gloriam resurrectionis. cum igitur humilitas sit meritum exaltationis, vt patet Phil. 2. videtur debuerit summe humiliari, & ita vsq ad incinerationem. Sed contra est quod dicitur in Psal. 15. Non dabis sanctum tuum videcor. quod non potest intelligi de corruptione mortis. ergo oportet dicere christus fuit immunis a corruptione putrefactionis, seu incinerationis. Præterea. Incineratio est in corporibus nostris propter fomitis corruptionē. hic autem in christo non fuit. ergo non debuit incinerari. Respon. Dicendum sicut christus voluntate propriæ personæ defectibilitatem humanæ naturæ assumpsit, ita etiā omnes defectus actuales voluntarie, secundum voluntatē hu.

In alio script. vt hic. arti. 2. 3. p. q. 51. ar. ti. 3. o. opu. 3 tract. 2. c. 50 opusc. 60. c. 17.

manam substinuit: Volés enim esuriuit, & sitiuit, & alia huiusmodi perpessus est, vt Dam. dicit: Et hoc ideo vt huiusmodi defectuum perpessio reputaretur ei ad meritum quo sibi & nobis meruit, & nobis ad exemplum. Corpus autē post animæ separationem voluntatem non habuit. Vnde post mortem incinerationis vel putrefactionis defectus ei non cō petebat. Ad primum ergo dicendum quòd hoc intelligendum est de defectibus mortui corporis, & hoc, ratiōe iam dicta. Ad 2m dicēdum ꝙ ex hoc quòd voluntarie mortem substinuit, ab omni pœna originalis peccati nos absoluit. Vnde non oportuit quòd eius corpus vlterius incineraretur. Ad tertium dicendum quòd anima separata, corpus non est in statu merendi, Vnde ratio nō sequitur.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur quòd propter mortem carnis Filius Dei non possit dici mortuus. Contradictoria non sunt simul vera de eodem. sed de Filio Dei vere dicitur quòd est immortalis, & per consequens nō est mortuus. ergo nō potest dici mortuus. Præterea: Ea quæ habent repugnantiam intellectuum ad Dei filium de ipso non prædicantur, vt nomē creaturę. sed tale attributum est esse mortuum, quia repugnat ad esse vitam, quod conuenit Filio Dei. ergo de eo non prędicatur. Præterea. Quod æternum est, caret fine vitæ. quod moritur habet finem. ergo persona, cum sit ęterna, non potest dici mortua. Ad oppositum in symbolo dicitur. Crucifixus, mortuus. Præterea. Per separationem animæ a corpore quilibet dicitur mortuus. sed in filio Dei fuit separata anima a carne. ergo christus fuit mortuus. Ad hoc dicendum quòd mors est attributum naturæ humanæ, & non secundum se aptum conuenire personæ, sed tantum ratione naturæ. Vnde cum talia simpliciter & sine determinatione dicantur de persona, ideo vere potest dici christus mortuus, sicut aliquis absolute dicitur crispus, cum partis. s. capillorum ratione & non totius personæ, crispitudo sibi conueniat. Ad quod in contrarium obiicitur quòd christus dr̄ imortalis, Dicendum quòd hoc verum est, quia ea quæ sunt vtriusq; naturæ possunt affirmari de persona, sed tamē hęc, christus nō est mortuus, est vera secundum quid, & falsa simpliciter, qa ad veritatem affirmatiuæ sufficit quòd secūdum aliquam naturam conueniat quòd dicitur de persona, sed ad veritatem negatiuæ oportet quod secundum neutram. Non est autem inconueniens vt vnum contradictoriorumq; dicatur de aliquo simpliciter, & de reliquo secundum quid. Ad secundum quod obiicitur, quòd ibi est repugnantia: Dicendum quod falsum est, qa mors, cum sit conditio humanę naturę, refertur tantum ad humanam. Vnde nō opponitur diuinæ vitæ qua viuit persona. Ad tertium quod obiicitur de æterno dicendum quòd ęternum, inquantum æternum, caret fine. Persona vero, quāuis sit æterna, & sic careat fine secundum se & secundum naturam diuinam, tamen secundum naturā assumptam dicitur ortum & finem habere in tempore.

In alio script. vt hic. arti. 3. opu. 2. c. 7.

Expositio tex.

Non in illo mutatus est. Hoc dicitur, non quòd humana natura a sua conditione naturali mutata sit, sed quia ampliorem acceperit perfectionem, secundum quam facta est melior.

In alio script. vt hic.

Distin. Vigesimasecunda.

Hic quæritur, vtrum in illo triduo &c.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. 3 p. q. 50. ar. ti. 4. 40. Quol. 2. ar. 1. o. quo. 3. arti. 4. c. op. 60. c. 17. fi.

Hic primo quæritur, & videtur ꝙ Christus in triduo fuit homo. De quocunque prædicatur differentia specifica, de eo prædicatur species. sed de christo prædicatur rationale propter vnionē ad animam rationalem sicut prius. ergo de eo poterit prædicari species hominis, & ita homo. Præterea. Omne habens naturam humanā est homo. sed in triduo christus habuit naturam humanā. s. animam & corpus. ergo Christus in triduo fuit homo. Pręterea. Omnis sacerdos est homo. Christus i illo triduo erat sacerdos, quia dicitur in Psal. 109. Tu es sacerdos in æternum. ergo in illo triduo erat homo. Contra. Homo mortuus nō est homo. sed christus in triduo fuit mortuus. ergo christus non fuit homo. Præterea. Viuum superius est ad hominem, sicut dicitur in lib. de causis. sed christus in triduo non viuebat. ergo nō erat hō. Ad hoc dicendum est, quod opinio Magistri, & Hu. de. san. vic. fuit ꝙ christus in illo triduo fuerit homo, sed ad hoc mouebantur diuersis rationibus: Hugo enim dicit ꝙ tota personalitas hominis est in anima, & ipsa erat homo, proprie loquēdo, & ideo anima post mortem potest dici homo, non solum in christo, sed etiam in aliis hominibus. Sed contra hanc opinionem est, quia si anima est persona hominis, ergo corpus adueniens ei aduenit enti cōpleto vltima completione, & ita accidentaliter. Magister autem dicit, ꝙ solus christus post mortem fuit homo, quia corpus & anima post mortem aliquo modo manent vnita in christo, inquantum vtrūque manet vnitū Verbo: Sed quia nō erant simul adinuicem vnita, ideo non eo modo erat homo tūc, quo cęteri homines. Sed contra hoc est, quia sequitur ꝙ christus æquiuoce erat homo. ergo nō erat homousion matri suę. i. consubstantialis, nisi dicatur quòd christus alio modo dicebatur tunc homo quàm prius, vt etiam Magister dicit: Et ideo cōmunis opinio ē quod christus in triduo non fuit homo, quia hominem faciebat eum quasi materialiter corporis & animæ assumptio, sed formaliter eorum inuicem coniunctio, quæ soluta fuit in triduo. Ad illud quod in contrariū obiicitur de rationali, Dicendum est ꝙ rōnale, secundum ꝙ est differentia, compositum nominat, vt dicit Auicen. quis ab anima sumatur: Et sicut post mortē non erat homo, ita non erat rationale, scdm ꝙ rationale nominat differētiam hominis, & sic procedit argumentum, sed solū secundum ꝙ nominat potētiam animę. Ad secūdum quod obiicitur ꝙ habebat naturam humanam, Dicendum ꝙ natura humana dupliciter intelligitur. Vno modo materialiter ꝓ ipsis partibus humanæ naturæ, & sic christus aliquo modo habuit naturam humanā in triduo. Alio modo formaliter pro ipsa forma compositi quæ resultat ex anima & corpore, & sic christus non habuit naturam humanam in triduo. Ad tertium dicendum ꝙ sacerdos dicitur aliquis dupliciter. Vno modo ratiōe characteris qui manet in anima post mortem, & sic aliquis post mortem potest dici sacerdos: Quāuis enim forte in anima christi non sit ratio characteris, est tamē ibi spiritualis potestas sacerdotii. Alio modo quantum ad sacrificii oblationē quę est exequutio sacerdotii, & sic nec christo nec alteri conuenit sacerdotium, anima a corpore separata.

In alio script. vt hic.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur quod christus vbique sit homo: Quecunque enim conueniunt Filio Dei per naturam, conueniunt filio hominis per gratiam. sed esse vbique conuenit Filio Dei per naturam. ergo christo homini per gratiam. Praeterea. Omnis homo vbicunque est, ibi est homo. sed christus est homo. ergo vbicunque est, ibi est homo. sed est vbique. ergo vbique est homo. Praeterea. Omne quod est, aut est homo, aut non homo. si igitur christus nō est vbique homo, erit alicubi non homo, quod falsum est. Cōtra. Christus, secundum quod homo, non fuit nisi vbi fuit anima eius, & caro, sed ista non fuerūt vbique. ergo nec christus, secundum quod homo. Preterea. Christus est homo singularis. sed singularia sunt hic, & nunc, vniuersalia vbique, secundum Philosophum. ergo christus, secundū quod homo, non est vbique. Ad hoc dicendum est quod personę Verbi cōuenit esse vbique, naturae autem assumptae non. Quia ergo hic terminus, homo, a parte subiecti tenetur pro psona, a parte praedicati pro natura, quia terminus in prędicato positus tenetur formaliter, in subiecto materialiter, ideo cum hic terminus, homo, ponitur a parte subiecti, sic, christus homo est vbique, est vera propositio. Cum autem ponitur a parte praedicati, sic, christus est homo vbique, est falsa, quia significatur hūanitas eius esse vbique. Haec autem, christus secundum quod hō, est vbique, potest esse vera, & falsa, quia ly secundum, potest importare cōditionem naturae, & sic falsa est, vel vnitatem suppositi, & sic est vera. Ad primum ergo quod obiicitur in contrarium, Quodcunque conuenit filio Dei per naturā &c. Dicendum quod hoc intelligitur de gratia vnionis per quam fit vnio in supposito, non in natura. Vnde non oportet quod diuina conditio attribuatur naturae humanae, sed supposito humanae naturae. Ad secundum quod obiicitur quod omnis homo, vbicunque est, homo est: Dicēdum quod secus est in aliis hominibus, & in christo, quia in aliis natura humana cuiuslibet adęquatur suo supposito, in christo vero non, quia ibi erat suppositum infinitum. i. Diuinum, & finita vna natura. i. humana. Ad tertium quod obiicitur quod aut est vbique homo, aut etiam alicubi non homo, Dicendum quòd insufficiēs est diuisio, quia non per immediata: Nā quamuis homo & non homo opponantur, vt affirmatio & negatio, tamen hę duę propositiones non sic opponuntur, quia vtraque affirmatiua est, & est simile, vt si demonstrato homine nigro, dicatur, iste est homo. Aut ergo albus homo, aut albus non homo.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur quòd christus in cęlum ascenderit ratione Diuinae naturae, & non humanae, sic. Secundum Hiero. Humanę naturae non est propria virtute ascendere, sed virtute aliena. Christus autē ascendit in cęlum propria virtute, sicut dicitur Esa. 63. Gradiens in multitudine virtutis sue. ergo ratione naturae diuinae, non humanae, ascendit in cęlum. Praeterea. Cui conuenit terminus motus eidem & motus. cū igitur terminus ascēsionis in cęlum. s. sessio ad dexterā, quae importat ęqualitatem Patris conueniat christo ratione diuinae naturae, ratione cuius est ęqualis Patri, igitur & ascensio in cęlum conueniet sibi ratione diuinae naturae. Praeterea. Non est idem terminus motus, & principium. sed humana natura est terminus descensionis in vterum virginis: Secundum hoc enim descendit, quia carnem assumpsit. ergo non ascendit ratione humanae naturae. Pręterea. Ad oppositum Dam. dicit, quod ascensio & descensio motus sunt corporum.

3. p. q. 57. ar ti. 2. o. opu. 3. tract. 2 c. 56.

porum.ergo videtur quòd ascẽdit & descendit ratione naturæ humanæ. Præterea. Quod vbiq; est non mutat locũ. Deus autem vbiq; est.ergo non mutat locum. Ascensio & descensio dicunt mutationem loci.ergo videtur ꝙ non conueniant christo ratione diuinæ naturæ.

In alio script. vt hic. q.3.ar. 1.ad secundũ. Ad hoc dicendum est ꝙ ascendere & descendere dicũtur proprie & per translationem. Proprie sunt motus corporum, & sic non competit christo secũdum rationem diuinæ naturæ, sed ratione humanæ, secundum quam descendit in infernum, & ascendit in cœlum. Per translationem autem sic conuenit christo descendere ratione diuinæ naturæ, inquãtum exinaniuit semetipsum formam serui accipiens. Ascendere autem, nec metaphorice christo ratione diuinæ naturæ conuenire potest, quia, vt supradictũ est, non est dictum quòd diuinitas ascendit, nisi quatenus in notitia hominum crescat. Conueniunt tamen personæ ratiõe naturæ quia sunt actus. Actus autem sũt suppositorum. Ad hoc ergo quod obiicitur in contrariũ, quia humanæ naturæ nõ est propria virtute ascẽdere, Dicẽdum ꝙ ascendere nõ attribuitur humanæ naturæ virtute cuius fuit motus, sed vt subiecto proprio & immediato motus illius.

3. p. vbi su. ar.3.o. op.60. c. 20. co.2. Ad secundum dicendum ꝙ sedere ad dexterã Patris dupliciter potest intelligi. Vno modo secũdum quòd est idem quòd esse æqualem Patri, & sic conuenit christo ratione Diuinæ naturæ ab æterno. Alio modo secundum ꝙ est idem quòd esse in potioribus bonis Patris, & sic conuenit christo etiam secũdum humanam naturam, & ita est terminus ascẽsionis per quam exaltata est humana natura Christi super omnem creaturam non solum ordine dignitatis, sed etiam loco. Ad tertium dicendum quòd descensus in virginem est quidam descẽsus metaphorice dictus, inquantũ Deus etiam sibi vniuit inferiorem naturam.

(Margin: In alio script. vt hic. q.3.ar. 3. q.1. et 2. 3 p. q. 58. ar. ti.2. et 3.o. Heb.1. l.3.co. 2.)

Articulus quartus.

In alio script. vt hic. q.2.ar. 1. 3.p. q. 52. ar.1.o. opu.3. tract.2 c.51.et op.60. c.18.

AD quartum sic proceditur, & videtur quòd christus non descenderit ad inferos in triduo. Luc.22. Hodie mecum eris in Paradiso. non ergo illa die fuit in iferno. Præterea. Quod virtuosius est, magis est christo cõueniẽs. sed virtuosius est solo imperio liberare de carcere, ꝙ̃ descensu corporali in ipsum carcerem. ergo magis est christo conueniens liberatio per imperium ꝙ̃ per descensum ad inferos. Præterea. Optimo debetur optimus locus. cum ergo Christus optimus sit, locus autem inferni pessimus, Vnde dicit Aug. ad Dardanum, quòd nomen inferni in scriptura semper in malo accipitur. ergo christo non conuenit, & sic non descendit ad inferos. Cõtra. In symbolo dr̃. Descendit ad inferos. Præterea. Gloriosius est vincere Tyrannũ in sede & regno proprio ꝙ̃ extra. Christus autem gloriosissime vicit Diabolum. ergo in sede & regno proprio. Ad hoc dicendum est quòd nomine inferni potest intelligi vel pœna vel locus pœnæ. Primo modo non descendit anima christi ad infernum, quia nec pœna damni, nec pœna sensus digna erat. Secundo modo descendit ad illam partem inferni quæ dr̃ limbus patrum seu sanctarum animarum, & hoc vt sanctos ibi detentos liberaret: non quia sine descensu non posset eos liberare si vellet, sed vt sua præsentia eos consolaretur, & ostenderet descendendo quãtum eos diligeret, & vt aduersarium deuictum cõfunderet. Ad primum ergo quod obiicitur de paradiso, Dicendum quòd loquitur de paradiso spirituali, qui est visio Dei, non corporali. Quod obiicitur ꝙ virtuosius &c. Dicẽdum quòd licet illud sit signum maioris potentiæ, hoc tamẽ maioris misericordiæ ad liberandum. Ad tertium quod obiicitur quòd opti-

mo debetur optimus locus, Dicendum quod verum est secundum se, sed dispensatiue propter nos ad tēpus potest christo post mortem aliquis locus pœnalis conuenire, non quantum ad suppliciū, per quem modum loquitur Augu. de inferno, sed quantum ad loci substantiā.

Expositio tex.

In alio script. vt hic.

Fidei argumentum a

philosophicis argumentis est liberum, quia per ea, nec probari, nec improbari potest. Et ipse forte ante mortē. Hoc dicit propter tertiam opinionem quæ dicebat quod etiam ante mortem hoc modo erat homo, quia vna eademq; vnio est, quantum est ex parte assumentis, non quantum ex parte assumptorū. Totus in cœlo, totus in inferno. Sciendū quod totus accipitur hic pro perfecto, non pro composito ex partibus, Totū vero naturaliter accipitur pro composito. Sed quod composita dicitur persona christi ex duabus naturis, intelligi debet compositione exigitiua non integrali. Hæc de corrigia. Pes occultatus significat deitatē: Calciamētū exterius apparens significat humanitatē: Corrigia calciamēti signat modū, & gratiā vnionis: Ossa regis Idumeę, fortes seu difficiles & interiores proprietates eius: Vsq; ad cinerem consumatum, vltimam perscrutationem quæ fit per modum resolutionis.

vel neu tral'r.

Distinct. Vigesimatertia.

Cum supra habitum

sit.

Quæstio vnica.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 1. scda scdę. q.

Hic primo quæritur, & videtur q̄ prędicta diffinitio male assignetur: Nulla enī qualitas est substantia. fides est qualitas, cum sit virtus quę est bona qualitas mē tis, vt dicit August. ergo fides nō est substantia. Præterea. Prius non debet diffiniri per posterius. fides est prior q̄ spes. ergo non debet diffiniri per speranda. Præterea. Argumentum dicitur quia arguit mentem ad assentiendū alicui. sed mens arguitur ad assentiendum aliquibus ex hoc q̄ illa sunt ei apparentia. ergo videtur esse oppositū in adiecto qd dicitur argumentum nō apparentium. Preterea. Fides est cognitio quædam. sed omnis cognitio est secundum q̄ aliquid apparet cognoscenti, vt videtur in sensitiua, & intellectiua cognitione. ergo inconuenienter dicitur q̄ fides sit nō apparentium. Respon. Dicendum q̄ in prędicta diffinitione Apostoli sufficiēter continentur ea ex quibus pōt fides diffiniri, quāuis ordo diffinitionis ab eo prætermittatur, sicut ab aliis authoribus, & hoc sic patet. Fides enim habitus quidam est, qui per actum suum, qui est credere, sufficienter manifestatur. Cum autem aliquis credat ex hoc q̄ imperio volūtatis intellectus eius determinatur ad assentiendum alicui, actus credēdi ex duobus depēdet. s. ex fine qui mouet voluntatē, & ex obiecto, in quod voluntas inclinat intellectum. Finis autem mouēs ad credendum est vita æterna quam speramus, cuius prima inchoatio in nobis est habitus fidei per quem illum finē cognoscimus naturalem cognitionem supexcedentem, & quantum ad hoc dicitur fides esse substantia rerum sperandarū, secūdum q̄ prima pars vniuscuiusq; rei dicitur esse substantia illius rei, secundū Philosophum. Obiectum vero, in quod intellectus a voluntate inclinatur, est veritas prima naturalem cognitionem excedens, & sic dicitur argumentum nō apparentium, inquantum ipsa fides arguit mentem ad assentiendum prædictæ veritati. Sic ergo apparet materia fidei, seu obiectum in hoc q̄ dicit, non apparentium,

4. a r. 1. o. Ro 1. l. 6 co. 3 Heb. 1 l. 1. co 2.

tiű: Actus in hoc ꝙ dicit, argumentű: Ordo ad finem, in hoc ꝙ dicit substãtia rerum sperandarum. Ex actu autem datur intelligi & genus .s. habitus qui per actű cognoscitur, & subiectű .s. mens, nec plura requiruntur ad alicuius virtutis diffinitionem: Et sic apparet sufficientia prędictæ diffinitionis. Ad hoc ergo quod primo obiicitur quòd fides dicitur substantia: Dicendum ꝙ non proprie, quasi sit in genere substantiæ, sed per quandã similitudinem .s. inquantum prima est inchoatio, & fundamẽtum totius spiritualis vitæ, sicut substantia est fundamentű oĩm entium. Ad 2m qđ obiicitur ꝙ fides diffinitur per rem sperandã, Dicendű ꝙ illud qđ inclinat ad fidẽ circũloquitur Apl's per rẽ sperandã, & non ponit illud vt spei obiectű, sed potius vt fidei finẽ. Ad tertiű qđ obiicitur de argumẽto: Dicendum ꝙ fides non inducit seu arguit mentem ex rei euidentia, sed ex inclinatione voluntatis, & ideo non sequitur ꝙ sit ibi oppositű in adiecto. Ad quartű quod obiicitur ꝙ fides est cognitio, Dicendum ꝙ cognitio duo importat .s. visionem, & assensum, & quantum ad visionem contra fidem distinguitur. Vnde dicit Grego. ꝙ visa non habent fidẽ, sed agnitionem, quantum autem ad certitudinem assensus fides est cognitio seu visio, sicut dicitur .i. ad Cor. 13. Videmus nunc per speculum &c. Argumẽtum autem procedebat primo modo & non secundo, secundum qđ dr̃ fides cognitio.

[...]ilio
[...]ipt.
[...]hic,
[...]2.ar.
[...]secũda
[...]45.q.
[...]ar.5.
[...] De
[...]r.q.
[...]ar.
[...]o.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ fides non sit virtus. Virtus enim contra cognitionem diuiditur, vnde scientia & virtus ponũtur genera diuersa, vt patet in .4. Top. sed fides continetur sub cognitiõe. ergo nõ est virtus. Præterea. Virtus dicitur per comparationem ad bonum: Virtus enim est quæ bonum facit habentem, & opus eius bonű reddit, vt dicitur in .2. ethi. sed fidei obiectum est verum, nõ autem bonum. ergo fides non est virtus. Præterea. Præsentia obiecti non tollit habitum virtutis. sed obiectum fidei est veritas prima, quæ cum præsto erit menti, non erit fides, sed visio. ergo fides non est virtus. Contra. Virtus est dispositio perfecti ad optimű. sed hoc cõuenit fidei: Disponit enim hominem ad beatitudinem, quæ est optimum. ergo fides est virtus. Præterea. Hugo de san. vict. dicit, quòd tres sunt virtutes sacramentales .s. fides, spes, & charitas.

pri. 2æ. q. 65. ar. 4. o. De ver. vbi su. ar. 6. o. D. virt. q. 4. artic. 3. ad oct. Quol. 6. ar. 6. c. Ro. 11. 6. co. 3.

Respond. Dicendum quòd virtus dicitur, secundum philosophum, quæ facit bonum agentem, & opus eius bonű reddit. Actus autem aliquis dicitur bonus dupliciter. Vno modo absolute, quãdo .s. actus ponit potentiam in suo complemento, sicut scire intellectű, & obedire faciliter rationi concupiscibilẽ, & sic acceperunt philosophi bonitatem actus, eo quòd in ipsis actibus nostris summã felicitatem hominis ponebant, & ideo dixerunt virtutes principia actuum taliter bonorum, vt scientiam, & temperantiam. Alio modo dicitur actus bonus in ordine ad finem, & sic apud nos dicűtur actus boni, inquantű sunt meritorii vitæ æternæ, qd quidem nõ est nisi actus sit voluntarius & charitate informatus. Quia ergo actus fidei formatæ secundű hoc meritorius est quòd ex volũtate & charitate procedit, pro tanto fides formata virtus dicitur secundo modo, sed non primo, cum per hoc non ponatur intellectus absolute in suo complemento. Fides autem informis neq; primo, neq; secundo: Ad primum quod obiicitur quòd cognitio diuiditur cõtra virtutem, dicendum quòd non contra virtutem simpliciter, sed contra virtutem moralem, quæ cõmunius virtus dicitur. Ad secundum quod obiicitur quod vir-

tus dicitur per comparationem ad bonum, D.cendum quod bonum illud ad quod ordinat non est obiectum alicuius actus, sed est ipse actus perfectus quē virtus elicit. Vnde, licet verum a bono ratione differat, tamē quia hoc ipsum qd est considerare verum, & assentire primę veritati propter seipsam est quoddā bonum intellectus & meritoriū, ideó fides quæ ad hunc actum ordinat dicitur virtus. Ad tertium quod obiicitur quòd veritas prima est obiectum fidei: Dicendum quòd non nisi hac ratione, prout est non apparens. Vnde quando veritas prima prę sto erit intellectui, amittet rationem obiecti fidei.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic. q.3.ar. 1. q. 3. De ver. q. 14. ar.7.0. AD tertium sic proceditur, & videtur quòd nō sit idem habitus fidei informis, & formatę: Gratia enim adueniens non habet minorem efficaciam in fideli q̄ in infideli. sed in infideli cū conuertitur, cum gratia simul habitus fidei infunditur. ergo similiter in fideli, & ita habitus fidei formatę est alius ab habitu fidei informis. Præterea. Fides informis est principium timoris seruilis, fides autem formata timoris casti vel initialis. sed adueniente timore initiali vel casto excluditur timor seruilis. ergo adueniente fide formata excludetur fides informis. Præterea. Boetius dicit ꝙ accidentia corrumpi possunt, alterari nequaquam. sed habitus fidei informis est quoddam accidens. ergo nō potest alterari vt fiat ipsemet formatus. Contra. Res non diuersificatur nisi per ea quæ sunt de rei essentia. sed charitas est extra essentiam fidei. ergo ex hoc quòd est ecum charitate vel extra charitatem nō diuersificatur habitus fidei. Præterea. Ia.2. dicitur. Fides sine operibus mortua est. glo. quibus reuiuiscit. ergo ipsa fides informis quæ fuit mortua formatur & reuiuiscit. Ad hoc dicendum, ꝙ circa hoc sunt diuersę opiniones. Quidam enim dicūt quòd cum gratia infunditur nouus habitus fidei formatæ, & eo adueniente habitus fidei informis discedit. Sed contra hoc est, quia nihil expellitur nisi per suum oppositum. Cum ergo fides informis nō opponatur fidei formatæ nisi ratione informitatis, si tolleretur quantum ad essentiam, oporteret quòd informitas esset ei essentialis, & sic habitus fidei informis quantū ad suā essentiam esset malus, nec donum Dei esset. Præterea. Cum post peccatum mortale subtracta gratia & fide formata remaneat fides in aliquo, si non esset idē habitus fidei informis & formatæ oporteret quòd ipsi peccatori nouus habitus fidei infunderetur, cum videamus eum post peccatū credere, & sic ex hoc quod aliquis peccaret disponeretur ad recipiendum aliquod donum Dei, quod est falsum. Et ideo alii dicunt quòd nō tollitur habitus, sed tantū actus fidei informis adueniente charitate. Sed contra hoc est: quia habitus sic remaneret ociosus. Præterea cum actus fidei formatę non essentialiter cōtrarietur actui fidei informis, non potest eum impedire. Et iō dicendum est cum aliis ꝙ fides informis manet adueniente charitate, & ipsamet formatur, sed sola informitas tollitur, & hoc sic ostenditur: Habitus enim & potentiæ diuersificantur dupliciter. s. ex obiectis, & diuerso modo agendi. Prima diuersitas facit essentialem diuersitatem ipsorum. Ex secundo autem diuersificantur secundum completum & incōpletum, & non secundum essentiam. Fides autem formata & informis non differunt in agendo secundum diuersos actus, quia vtraq; est principiū credendi: sed in modo agendi, quia prima assentit primæ veritati perfecta voluntate, secūda autem imperfecta. Vnde non distinguuntur sicut diuersi habitus, sed sicut habitus

In alio script. vbi su. ar.4.0. & 2a 2æ. q.4.ar. 4.ad se. cun.

habitus perfectus & imperfectus. Vnde cum idem habitus qui prius fuit imperfectus possit fieri perfectus, ipse habitus fidei informis fit formatus. Ad primum ergo quod obiicitur quia gratia nō habet minorem efficaciā in fideli q̃ in infideli, Dicendum ꝙ verum est, sed hoc est per accidens ꝙ in eo qui habet fidē non causet alium habitum fidei quia in eo ipsum inuenit. Ad secūdum quod obiicitur de timore seruili: Dicendum ꝙ timor seruilis non expellitur adueniente charitate, quantum ad substantiam doni, sed solum quantum ad seruilitatem, & sic etiam fides quantum ad informitatem solum adueniente gratia. Ad tertium quod obiicitur ꝙ accidens alterari non potest, Dicendum ꝙ verum est, tamen subiectum accidentis secundum aliquod accidens alteratur, & sic accidens variari dicitur vt terminus alteratiōis, non vt subiectum.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic. 2.ar. pri. q.62 r. 4.o. 2a 2æ. q.4.ar. 7. o. De ver. q. 14. ar. 2.c. o. 2. princ.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ fides nō sit prior aliis virtutibus: Omnes enim virtutes simul infunduntur. sed eorum quæ simul sūt, vnum non est post alterum. ergo fides non est prior aliis. Præterea. Virtutibus theologicis ordinamur in Deū, vt in finem. sed spes & charitas propinquiores sunt fini q̃ fides, quæ habet finē pro obiecto sub ratione finis. ergo sunt ꝓpinquiores fini q̃ fides, & ita priores, cum finis sit principium in operatiuis. Præterea. Fides principaliter est in intellectu speculatiuo. sed speculatiua vita sequitur actiuam, quia vt dicit Gregorius, Nullus peruenit ad contemplatiuæ oculum nisi prius depuretur mens per exercitium actiuæ. ergo virtutes morales quæ pertinēt ad actiuā sunt prius fide. Contra. Cognitio præcedit affectionem. fides est in cognitiōe, virtutes autem aliæ sunt in affectione. ergo fides aliis prior est. Præterea. In omnibus virtutibus requiritur intentio, sed fides intentionem dirigit, vt dicit Aug. ergo fides est ante alias virtutes. Ad hoc dicendum est ꝙ aliquid potest dici prius altero tempore & natura. Tempore quidem omnes virtutes simul sunt: quia simul diuinitus infunduntur, sed secundum naturam ordo virtutum pensandus est ex actibus. Actus autem fidei cōsistit in cognitione veri quā præsupponit affectio boni, quæ in omnibus aliis virtutibus exigitur, & ideo fides, quantū ad id quod fidei est, prior est aliis omnibus virtutibus secundum naturam. Ad primum ergo quod obiicitur de infusione virtutum: Dicendum est ꝙ illa rō procedit de ordine temporis. Ad secundū quod obiicitur ꝙ spes & charitas sunt priores & propinquiores fini: Dicendū quod hoc est verum quantum ad consequutionem finis: Quanto enim aliquid est propinquius consequutioni finis, tanto est remotius in motu ad finem, & quāto aliquid est propinquius ordinationi in finem, tanto est prius in motu in finē. Ad tertium quod obiicitur de vita contemplatiua, Dicendum ꝙ fides non tantummodo pertinet ad vitam cōtemplatiua, immo est principium actiuæ & contemplatiuæ, inquantum ostendit finem vtriusq;.

Expositio tex.

In alio script. vt hic. q.2.ar. 2.q. 2. o. scda 2æ. q.2. ar.2.o. De ver. q. 14. arti. 7. ad sep. Io. 6.l. 3.co.4 Ro. 4. l.1. co. 2.

Aliud est credere in Deum. Ratio illius est: Nam illa tria nominant actum vnum in substantia, sed differētem ratione: Nam Deus, siue prima veritas ad actum credēdi se habet in triplici ratione. s. vt obiectum quod creditur, & sic actus fidei dicitur credere Deū. Vt ratio quare creditur, & sic ponitur actus fidei credere Deo: Nam ideo credimus quia Deus dixit: Vt finis fidei, & si a-

ctus fidei dicitur credere in Deum. Non sicut corpus. Sciendum quod hanc experimentalem cognitionem quam quis habet de fide sua separat Augu. a quatuor generibus visionum. s. a visione exteriori, per hoc quod dicit, Sicut corpora, & a visione imaginis quae ex ipsa relinquitur, in hoc quod dicit, Et per ipsorum imaginem, Et a visione imaginatiuae quae ex diuersis generibus rerum visarum format aliquam rem nunquam visam, in hoc quod dicit, Non sicut ea quae nunc videmus, & a visione actuali eorum quae sunt extra nos, per hoc quod dicit: Nec sicut hominem.

In alio script. vt hic.

Distinct. Vigesimaquarta.

Hic quaeritur.

Quaestio vnica.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. Pa Pe. q. 1. ar. 1. o. De ver. q. 14. ar. 8. o.

Hic primo quaeritur, & videtur quod non sit veritas increata obiectum fidei: Actus. n. penes subiecta distinguuntur. sed actus fidei & visio Dei per essentiam sunt actus diuersi. cum ergo obiectum visionis praedictae sit ipsa veritas prima, non erit obiectum actus fidei. Praeterea. Veritas prima sic se habet ad fidem sicut lumen ad visum. lumen autem non est per se obiectum visus, sed magis color in actu, vt dicit Ptholomeus. ergo nec veritas prima est per se obiectum fidei. Praeterea. Fides non est nisi de his quae in Symbolo continentur, quia est collatio credendorum. sed in Symbolo continentur quaedam quae ad creaturam pertinent, sicut passio, & huiusmodi. ergo obiectum fidei non est veritas increata tantum. Contra. Diony. 7. c. de diu. no. dicit quod fides diuina est circa simplicem, & circa semper existentem veritatem. haec autem est veritas increata. Praeterea. Omne creatum est mutabile. sed verum, quod sub est fidei, non est mutabile, quia fidei non potest subesse falsum. ergo non est creatum. Ad hoc dicendum quod obiectum alicuius potentiae potest aliquid tripliciter dici. Vel formaliter. s. illud ad quod actus terminatur primo & per se, Vel materialiter ad quod terminatur per se sed non primo, Vel accidentaliter ad quod terminatur consequenter & per accidens. Verbigratia visus primo & per se terminatur ad lucem, quae actu & per se habet potentiam visiuam per se mouere, sed non primo ad colorem qui est potentia mouens non actu, nisi per lucem, per accides vero ad ea quae colorem ipsum in eodem subiecto vel antecedunt, vt substantia, vel comitantur, vel consequuntur, vt alia accidentia. Sic fidei obiectum formale est prima veritas: Ipsa enim est ratio credendi in omnibus articulis. Materiale autem est aliquod creatum attributum, vt resurrectio Christi, vel passio. Accidentale vero aliquid quod ad huiusmodi articulos antecedit, vel concomitatur, vel consequitur. Ad illud ergo quod primo obiicitur quod veritas prima est obiectum visionis patriae, Dicendum quod hoc est verum, vt in sua specie apparens, fidei autem vt non apparens: Vnde quamuis sit idem re vtriusque actus obiectum, non tamen est idem ratione, & sic diuersam speciem actus facit. Ad secundum quod obiicitur de lumine: Dicendum quod lumen quodammodo est obiectum visus, quodammodo non: Inquantum enim non nisi per hoc quod ad aliquod corpus terminatum coniungitur dicitur non esse per se obiectum visus, sed magis color qui semper est in corpore terminato. Inquantum vero non nisi per lucem videri potest color, lux primum visibile esse dicitur, vt idem Ptholomeus dicit, & sic veritas prima est primo & per se obiectum fidei. Ad tertium quod obiicitur de articulis Symboli, Dicendum quod fides non est proprie & per se de his secundum se, sed vt sunt attributa diuina,

De ver. q. 18. ar. 3. c.

diuina, vt resurrectionem fore nõ est articulus, sed resurrectionem faciendã esse a Deo, & hoc modo intelligendi sunt articuli qui ponuntur in Symbolo.

In alio script. hic. arti. 1. 1. pa. dç. q. arti. 10.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ fides non sit circa verum cõplexum. R. c. de san. vic. dicit. Articulus est veritas indiuisibilis de Deo credita. ergo veritas incomplexa est obiectũ fidei, cum eius obiectum sit articulus. Præterea. In vero complexo incidit tẽpus, quia secundum Philosophum in. 3. de anima, in complexione intellectus incidit tempus In articulo fidei non incidit tempus, alioquin nullus credebat passionem christi tempore quo patiebatur, nisi qui credebat eum actu pati, qđ est falsum. ergo verum complexum non est articulus, & sic nec obiectum fidei. Preterea. Fides semper est eadem, quia dicit August. ꝙ fides non est variata, sed tempora sunt mutata. sed verum cõplexum seu enunciabile non est idem secundum diuersa tempora. s. esse, fore, fuisse. ergo non est de vero complexo. Contra. Per fidem differt fidelis ab infideli. non autem differt per incomplexum sed per complexum, quia Iudęus credidit aduentum christi sicut & nos: sed in hoc distinguimur, quia credimus eum venisse quem ipsi expectant venturum. ergo fides est de complexis. Præterea. Verum nõ est nisi circa complexum, vt dicitur in prædicamentis. sed fides non est nisi veri. ergo non est nisi complexi. Ad hoc dicendum est ꝙ fidem esse circa verum complexum apparet dupliciter. Primo ex parte fidei, quia eius actus est assentire, quia credere est cum assensione cogitare, vt dicit Augu. Assentire autem no potest aliquis nisi ei quod est verum. Veritas autem non consistit nisi in complexiõe vel intellectuum vel vocũ, ideo fidei obiectum oportet ꝙ sit verũ complexum, & hoc patet per hoc ꝙ philosophi illam operationem intellectus quę componit & diuidit appellant fidẽ. Secundo etiam ex ratione proprii obiecti, quod est veritas prima de qua nõ potest sciri qđ est, vt in eius cognitione intellectus formatione vtatur, sicut in cognitiõe simplicium quidditatum, sed cognoscitur quia est, quod fit per intellectum componẽtem, & diuidentem. Et ideo dicendum est ꝙ fides est de complexo sine determinatione temporis, cum determinatione autem temporis per accidens propter eius manifestatione, quãuis alii dixerint ꝙ fides sit circa verũ incomplexum, quod stare non potest, propter rationes prædictas. Ad illud ergo quod primo obiicitur de veritate indiuisibili, Dicendum ꝙ quãuis veritas diuina sit indiuisibilis secundum rem, tamẽ accipitur secundum alium intellectum modo composito secũdum diuersa eius attributa. Ad secundum quod obiicitur ꝙ in compositione intellectus incidit tempus, Dicendum ꝙ quãuis incidat tempus aliquo modo, non tamen tẽpus determinatum, nisi per accidens. s. p doctrinam prædicationis vel alio modo, sed confusum. Vnde per accidens est determinatio temporis, de necessitate salutis, tamen determinatio temporis pertinet ad fidem, sicut ea quæ tertio modo fidei attribuuntur, non sicut ea quæ secundo. Ad tertium quod obiicitur de variatione articulorum, Dicendũ ꝙ circa hoc dixerunt aliqui ꝙ enunciabilia trium temporum non sunt nisi vnũ enũciabile. Sed contra est ꝙ secundum veritatem philosophi allegatam, tempus est de essentia enunciabilis, vnde variatur secundum diuersas differentias temporum quæ exprimuntur. Et ideo dicendum est cum aliis ꝙ enunciabile indeterminatum, quod est articulus per se, non est mutatum, sed enunciabile determina-

De ver. q. 14. arti. 8. ad quartũ & ad duodecimũ, & arti. 11. c.

tum, quod est articulus per accidens. Vnde fides non est variata, nisi accidentali variatione, quia tempus determinatum non est de substantia articuli, sed accidens. Vel dicendum quod habitus habet vnitatem ex vnitate obiecti, secundum quod est in re, non secundum quòd est in acceptione nostra: Et quia res credita est eadē, ideo fides est vna, licet diuersa enunciabilia formentur propter diuersum modum accipiēdi, vt accipitur præsens, præterita, vel futura.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic. arti. 2. 2a 2æ q. 1. ar ti. 4. o. pri. 2æ q. 67. arti. 3. c. & ad primū. 3. p. q. 7. ar. c. & ad ter. Io. 20. l. 6. co. 3.

AD tertium sic proceditur, & videtur quod fides sit de visis. Ioā. 20. dicitur Quia vidisti me Thoma credidisti. ergo fides est de re visa. Preterea. Scientia demonstratiua, quæ maior est fide, potest esse de re visa, vtputa de eclypsi. ergo a minori fides potest esse de viso. Preterea. Beata virgo videns filium passum, aut credebat articulum de passione, aut non. si non, non erat catholica. si sic, ergo fides eius erat de viso. Contra. Grego. Apparentia fidem nō habent, sed agnitionem. ergo fides nō est de re apparenti visui. Præterea. Sup illud Io. 14. Vado parare vobis locum, dicit August. Eat vt nō videatur, lateat, vt credatur. ergo fides est de re latenti. Respon. Dicendum quod cessante ratiōe obiecti fidei, oportet quod fides cesset. Vnde cum nō apparens pertineat ad rationē obiecti fidei, vt ex diffinitione Apostoli patet, etiam quòd ex quo aliquid est apparens, desinit de eo esse fides, secundum quod est apparens. Si aūt aliquid est quod simul sit secundum aliquid apparens, & secundum aliquid non apparens, potest simul esse visum & creditum ratione diuersorum, & ita erat in Christo, cuius humanitas videbatur, & diuinitas latebat, quæ est principale fidei obiectum. Ad hoc ergo quod primó obiicitur: Quia vidisti me &c. Dicendum quod non dixit

superfluit ly et quod

quia credidisti me: Aliud enim vidit, & aliud credidit. Ad secundum quod obiicitur de scientia demonstratiua, Dicendum quod non est simile, quia cognitiones disparatæ sunt, sed nō oppositæ: sed fides, & visio cognitiones oppositę sunt, quia vna importat de ratione sui occultationem obiecti, altera manifestationē. Ad tertium quod obiicitur de beata virgine, Dicēdum quod aliud videbat, & aliud credebat: Videbat enim hominem pati, sed credebat Deum pati, quod non videbat.

Articulus quartus.

In ali scri vt h ar. 1. scd 1. s. c. cōt. c Deve q. 1. ar. 9.

AD quartum sic proceditur, & videtur quod fides possit esse de re scita: Aliquis enim sciens Deum creatorem potest hoc ipsum credere, si conuertatur ad fidem, vt apparet in aliquo philosopho, & constat quod propter fidem non obliuiscitur scientiam quā de Deo habuit. ergo idem scit & credit aliquis. Præterea. Illud ad quod habetur ratio probans, est scitum. sed ad ea quæ fides credit habetur ratio probans: Vnde dicitur. 1. Pe. c. 3. Parati reddere rationē de ea quæ in vobis est fide, & spe. Et Ric. de san. vic. dicit quod ad id quod necesse est esse non deficit ratio probans illud esse necessarium. ergo ea quæ credit fides possunt esse scita. Præterea. Omnis probatio conuincens intellectū facit scientiam. sed ad credenda conuincitur intellectus per miracula, sicut apparet in Dæmonibus. ergo fides est de scitis. Contra. Scientia accipitur per rationem, quia per demonstrationē. sed ea de quibus est fides sūt supra rationē. ergo de his quę sunt fidei nō potest esse scientia. Præterea. Sicut charitas diligit Deum supra omnia, sic fides adhæret ei super omnia. sed charitas non cōpatitur secum amorē quo amatur Deus propter temporalia. ergo nec fides cognitionē cui adhęretur propter rationes.

nes.sed hoc est scientia.ergo non copatitur secum scientiam. Respond. Dicendum ꝙ omne quod est scitũ est visum intellectui:Nam sciẽtia est per resolutionem in prima principia quæ sunt intellectui peruia.Vnde, sicut fides non potest esse de his quæ videntur corporaliter,inquãtum huiusmodi,ita nec de his quæ sciuntur. Potest tamen de eodem haberi scientia ab vno,& fides ab altero, sicut per certitudinem beati sciunt ea quæ nos credimus quę sunt supra intellectum cuiuslibet viatoris,& hæc sunt credibilia simpliciter. Vnus etiam viator potest scire id quod alius credit, sicut Philosophus scit Deum esse, quod rusticus credit, sed hæc non sunt credibilia simpliciter,sed solum respectu eius qui scientiam non habet. Quidam tamen dicunt ꝙ de huiusmodi potest ab eodem simul haberi scientia & fides, diuersis tamen rationibus,sed primum melius est. Ad primum ergo quod obiicitur iam apparet solutio secundum eos. Secundum alios tamen dicẽdum quòd alia ratione est creditum .s. propter testimonium primæ veritatis,& alia ratione scitum,sicut per rationẽ demonstrantem:Nec dicunt hoc esse impossibile, cũ sint separabiles prædictæ cognitiones. Ad secũdum quod obiicitur de autho. Pe.& Ric.Dicendum ꝙ hoc intelligitur de ratione defendẽte fidem ab impugnatione hæreticorum, non de ratione ipsam probãte,nisi persuasiue: Quãuis.n. de eo quod oportet credi sit necessaria rõ,vt Ricar.dicit,tamen nobis est occulta vt idem Ricar. dicit quòd rationes credibilium sunt ignotæ nobis, sed notæ Deo & beatis. Ad tertium quòd obiicitur de miraculis, dicendum quòd miracula non probant per se fidem,sed veritatem annũciantis fidem, & ideo de his quæ fidei sunt non faciunt sciam.

Expositio tex.

Transeat in fidem.

Contra. In patria non erit fides. Secundo dicendum quòd fidem vocat large,quęcunq; assensum cum cognitione, non solum de rebus non apparentibus. Dicimus eum fidem passionis habuisse. Contra. Beata virgo se concepisse sine viro experimento sensibili sciuit, & tamen credidit. Respon. Sciuit se concepisse puerum,sed credidit se concepisse Deum.Est tamen de his quæ visu interiori.Contra.Quia est de non apparentibus. Respon. Non apparentia intellectui quo ad claram cognitionẽ, nõ qualemcunq;.

Distinct. Vigesimaquinta.

Prædictis adiiciẽdũ.

Quæstio vnica.
Articulus primus.

Hic primo quæritur,vtrum in Symbolo Apostolorum contineantur omnia credenda,& videtur quòd non. Si quis fornicationem non crederet esse mortale peccatum,iudicaretur esse hęreticus. sed hæc,& similia credenda non ponuntur in dicto symbolo.ergo non omnia. Præterea. Necessarium est credere corpus Christi sub specie panis in altari eẽ. sed hoc ibi non cõtinetur. ergo nec omnia credenda. Præterea. Multa plura addita sunt in symbolo Nicęno, & Athanasii,ꝗ in symbolo Apostolorum. ergo in isto non cõtinentur omnia credenda. Iuxta hoc quæritur de differẽtia istorum symbolorum trium. Item quæritur quare non tangitur in symbolo Nicęno de descensu ad inferos. Item de distinctione articulorum positorũ in symbolo Apostolorum. Secundo, ad primum dicendum est quòd sicut in sciẽ

In alio script. vt hic, arti. 2. scdā ſę q.1. ar. 8. et 9. o.opu. 5. et 6. o. et op.13. c.2.

l. solutio Ad

tiis videmus quædam antecedentia ad scientiam, vt principia generalia, quę secundum substantiam non intrant demõstrationem, quædam consequentia, vt correlaria, quædam principalia, vt ea quæ intrant demonstrationem secundũ substantiam, sic quædam sunt necessaria ad fidem vt antecedentia quæ sunt de dictamine rationis naturalis, quædam principalia, vt articuli, ad quorum cognitionem & assensum lumen primæ veritatis principaliter illuminat, quædam consequentia ad fidem. s. illa quæ ad articulos possunt reduci, & huiusmodi sũt quę possunt reduci generaliter ad omnia q̃ in sacra scriptura determinantur, vt cõtraria eorum non pertinaciter asserantur, & ita reducuntur ad illud, Credo sanctam ecclesiam catholicam: quia catholica ecclesia in doctrina sacræ legi adunatur. Ponuntur ergo in symbolo Apostolorum expresse credenda principalia. s. articuli ad quos alia possunt reduci: Et per hoc patet solutio ad primum, & ad secundum, quia credere illa esse peccata reducitur ad illud, Sanctam ecclesiam, Credere corpus Christi in altari ad illud, Sanctorum cõmunionem: Nam inter alia sancta, etiam sacramenta continentur. Ad tertium dicendum ꝙ necessitas editionis symbolorum fuit duplex. s. instructio fidelium in credẽdis, & ad hoc editum est symbolum Apostolorum. Item impugnatio hęresum, & ad hoc edita sunt alia duo, primo Nicenũ, secundo Athanasii, & ita secũdum quòd diversę hęreses pullulabant diversa apponebantur remedia, & ita nõ propter insufficiẽtiam primi symboli, & per hoc apparet differentia symbolorum. Ad aliud dicendum quòd hoc nõ tangitur, propter hęresim Arrii, contra quẽ principaliter illud concilium fuit congregatum, qui ponebat Christum puram creaturam. Vnde descensus ad inferos, qui secundum superficiem videbatur quem dam specialem defectum sonare, debuit subiceri. Ad quartum dicendum ꝙ articuli possunt distingui dupliciter. Vno modo secundum distinctionem authoꝝ, & sic sunt. 12. s̃m. 12. Apostolos, quorũ quilibet aliquid apposuit. Quid autem vnusquisq; apposuerit a diversis diversimode assignatur, nec est magnæ vtilitatis aut certitudinis, & ideo itermittatur ad præsens. Alio modo secundum ipsas res creditas, & sic diversi articuli computantur, vbi inuenitur diversa difficultas ad credẽdum. Sic ergo articuli sunt. 14. quia vel pertinẽt ad diuinitatem, vel ad humanitatem christi. Si ad diuinitatem, hoc tripliciter. Primo quantum ad essentiam, & sic est articulus de essentiæ vnitate. Secundo quantum ad personas, & sic sũt tres articuli, vnus de persona Patris, alius de persona Filii, tertius de persona Spiritussancti. Tertio quantum ad operationẽ diuinitatis, & sic sunt tres articuli. Primus quantum ad effectum naturæ, & sic est articulus de creatiõe rerum. Secundus quãtum ad effectum gratiæ, & sic est articulus de iustificatione. s. Sanctam eccl' cath. san. com. remis. peccato. Tertius quantum ad effectum gloriæ, & sic est articulus de resurrectione gloriosa, & gloria sanctorũ. Articuli vero pertinẽtes ad humanitatem sunt. 7. Primus de conceptione, secundus de natiuitate, tertius de passione, morte, & sepultura, quartus de descensu ad inferos, quintus de resurrectione, sextus de ascensione, septimus de aduentu ad iudicium.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ non oportuerit ante aduentum Christi credere pertinentia ad humanitatem eius. Heb. 11. Oportet accedentem ad Deum credere quia est, & quia remunerator est. aut ergo Apostolus insufficiens est, aut sufficit hæc duo credere.

In alio scrip. vt hic. q. 2. ar. 2. q. 1. s̃a scd q. 2. ar 7. o.

Heb.11. 1.2.co. 4. credere. Præterea. Esa.63. Quis est iste qui venit de edom.glo. Aperte declaratur ꝙ quidam angeli, donec impleretur mysterium incarnatiõis nõ cognouerunt.si non angeli, ergo multomagis nec homines. Præterea. Non tenetur quis nisi ad quod sibi præceptum est aliqua lege.sed nulla lege pręceptũ erat antiquis credere incarnationem, seu in mediatorem.ergo ad hoc non tenebantur. Contra. August.dicit. Eadem fides mediatoris quæ nos saluat, saluabat antiquos. Præterea. Peccatum originale non remittitur nisi per fidei sacramentum. sed hoc habet virtutem a passione Christi.ergo eam credere oportebat. Ad hoc dicendum ꝙ sicut supra probatum est, aliqua pura creatura nõ potuit satisfacere pro peccato Adę, sed oportuit satisfacientem esse Deũ & hominem.Necesse etiam fuit satisfactionem ad omnes i quibus habuit efficaciã peruenire. Hoc autem non habuit esse nisi per fidem ipsius mediatoris, vel fidei professionem quæ fiebat oblationibus & operibus patrum, vel fidei sacramẽtũ.s. baptismum, vel circũcisionem: Sicut.n. peccatũ Adæ non cõtrahitur nisi ab his qui carnaliter ab eo generantur, sic nec satisfactio Christi nisi ab his qui spiritualiter ab eo regenerantur. Vnde sine fide Christi explicita vel implicita nullus vnquã potuit saluari. Quilibet autem tenetur vitare dãnationẽ, & ideo quilibet tenebatur fidem mediatoris habere post peccatum. Ad primum ergo quod obiicitur de Apostolo dicendum ꝙ illa duo ponit, non quasi post peccatum sufficientia, sed quasi omni tempore necessaria, quia semper, etiam ante peccatũ, oportuit credere ꝙ Deus est ens immutabile per se, & principium cõferens aliis esse, & quod est finis quo ad remunerationẽ beatitudinis. Ad secundum quod obiicitur de angelis, Dicendum ꝙ sciebant in generali, sed non quantum ad omnes speciales circunstantias. Ad tertium qd obiicitur de lege, Dicendum ꝙ lege naturæ bene præcipiebatur liberationem a malis a Deo quærere, & expectare, & ipsa, quis non de se, tamẽ adiuta per gratiam bene dictabat de mediatore post lapsum, & in nulla lege fuit salus sine auxilio gratiæ.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & vr̃ ꝙ omnes tenebantur credere omnes articulos. Leu. 13. dr̃ de leproso ꝙ offerat sextarium pro emundatione.gl. Sextarius est verissima fidei cõfirmatio, vbi si plus effunditur ponitur, si minus deficit. ergo ad emendationem peccati oportet habere plenam fidei mensuram. si plenam, ergo omnium articulorũ fidei. Præterea. Non est vera obedientia in aliquo, nisi obediat omnibus præceptis. ergo nec vera fides, nisi distincte assentiat omnibus articulis. Pręterea. Sicut se habet charitas ad diligenda, sic fides ad credenda. sed omnibus est charitas necessaria omnium diligendorum. ḡ & fides omnium credendorum. Contra. Pauci sunt qui sciant distincte omnes articulos numerare. sed omnes alios damnare crudele est. ergo &c. Præterea. Si modo omnes credere tenentur omnes articulos explicite, & ante incarnationem non oportebat, difficilior est lex euangelii ꝙ̃ Moisi. Ad hoc dicẽdũ est ꝙ ad necessitatem salutis nõ exigitur credere omnes articulos explicite, nisi in illis qui habent alios docere, vt prælati, doctores, & prædicatores. Credere autem omnes implicite non sufficit, in habentibus vsum lib.arb. quia non potest esse quòd homo cõuersatus inter fideles, vel sit negligens & cõtemptor suę salutis, vel quin habeat explicitam cognitionem de aliquibus articulis, & fides illuminat ad assentiendum illis. Credere

In alio scrip. vt hic. q.2.ar. 1.q.1. & ar.2. q.1.secũda secundę. q.2.ar. 5.6.0. Dever. q.14. ar.11.o.

autem aliquos explicite aliquos implicite hoc sufficit simplicibus. Illos autem quos oportet credi explicite maxime sunt vnitas essentiæ, & trinitas personarum, & hoc quia in nomine Patris, & Filii, & Spiritussancti signant se fideles, & conferuntur sacramenta. Similiter de redemptore oportet credere natiuitatem, passionem, resurrectioné, peccatorum remissionem, quia ex solénitatibus ecclesiæ hi actus repræsentantur, similiter futurum iudicium. Alios auté sufficit credere implicite, hoc modo, vt præter hos habeat homo propositum credere quicquid credit ecclesia nihil in particulari discredendo, & cum explicátur a prælatis, & doctoribus catholicis acquiescendo. Ad primum ergo quod obiicitur de glo. leuit. Dicendum q; est duplex plenitudo. s. sufficiétię, & copię. Prima consistit in credendo omnes articulos implicite vel explicite: Secúda in credédo oés explicite. De pría auté loquitur glo. Ad secundum quod obiicitur de obedientia, Dicendum. q; nó tenetur homo implere omnia præcepta, nisi pro loco, & tempore, & túc tenetur nullum ignorare. Similiter est in proposito. Vel dicendum q; nó est simile de fide quæ est cognitio quam cótingit esse in vniuersali & particulari, & de obedié tia quę circa operationem est quę respicit particulare. Ad tertium quod obiicitur de diligendis, Dicendum q; nó est simile, quia ad diligenda inclinat instinctus naturæ euidenter, non sic ad credenda.

In alio script. vt hic. lit.

In alio script. vt hic. q 2. o. pa secdę q. 1. ar ti. 5. 6. 7. et 8. c.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur q; plura sint modo credenda q̃ ante: In euangelio enim in operandis multa adduntur moralia, vtputa cósilia. ergo & in credendis multa credita. ergo &c. Præterea. Modo credit ecclesia quæ angelis nó erant reuelata ante Christi aduentum. sed homines nó tenebantur credere quæ angeli ignorabant. ergo moderni plura credunt q̃ antiqui. Preterea. Multa proponuntur modo credenda fidelibus quę tunc antiquis non proponebantur. sed non proponerentur nisi essent credenda. ergo nunc sunt plura credenda q̃ prius. Contra. Fides charitati proportionatur. Non est auté augmentatus in nouo testaméto numerus diligédorum. ergo nec numerus credendorum. Pręterea. Sicut ostendit philosophus in fine elencorum, Propter imperfectionem primorum qui inuenerunt artes factum est augmentum in scientiis. sed ea quæ fidei sút non inuenit homo sed Deus, in qué non cadit aliqua imperfectio. ergo non potest fieri augmentum in eis. Ad hoc dicendú est q; numerus credendorum potest dupliciter accipi, explicite vel implicite. Primo modo non est augmentatus. Secundo modo est, quia omnia quæ núc explicite credimus, antiqui vel explicite vel implicite credebant, quia credentes in redemptorem, in doctriná redemptoris credebant, Sed quod in fide antiquorú erat implicitum Christus præsentialiter veniens adimpleuit explicando: Et per hoc patet solutio ad obiecta, quia non adduntur in euangeliis, nec proponuntur ab ecclesia noua, sed explicantur antiquitus implicita, & illa cognoscebant angeli in vniuersali, & si non omnia in particulari, & explicite.

De uer. q. 14. articu. 11. o.

Expositio tex.

Non ideo post fidé.

Contra Matth. 1. glo. Fides generat spem, spes charitatem. Intelligitur hoc quo ad actus, non quantum ad habitus. Nó q; fides vel spes causa vel tempore. Contra. Frequenter pręcedit fides informis

In alio script. vt hic. circa finem.

formis

formis etiam tempore. Respon. Loquitur de fide, virtute.

Distinct. Vigesimasexta.

Est autem spes &c.

In alio script. vt hic, q.2.ar.1. scda scdæ, q.17.art.1.o. De vir. q.4.ar ti.1.o.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

Hic primo quæritur, & videtur quod spes non sit virtus. Boetius in lib. de consol. ponit spem vnam de quatuor passionibus pricipalibus. nulla autem passio est virtus. ergo spes non est virtus. Pręterea. Nulla virtus opponitur alicui bono, quia, sicut dicitur in prædicamentis, bonum bono non est contrarium, sicut malum malo. sed spes opponitur timori, quod est bonum quoddam & laudabile, quia donum Dei. ergo spes nō est virtus. Præterea. Virtus, cum sit de genere honesti, operatur bonum propter seipsam. ergo non habet actum mercennarium. sed spes habet actum mercęnarium, quia respicit præmium. ergo non est virtus. Contra. Virtus est mediū duarum malitiarum. sed spes est mediū duarum malitiarum. s. pręsumptionis, & desperationis. ergo est virtus. Pręterea. Qd facit nos peruenire ad salutē, est virtus. spes est huiusmodi. Ro. 8. Spe salui facti sumus. ergo est virtus. Respon. Dicendum quòd ad virtutem tria requirūtur. s. obiectum conueniens, ratio ordinans, & modus ex parte agentis. s. vt sit perfecte exequens. Hæc autem tria in spe inueniuntur: Nam obiectum eius est æterna beatitudo quæ est quoddam difficile, & bonum. Modus autem agentis perfectionem habet, quia est cum certitudine. Ratio etiam spem ordinat, dum homo non inaniter sperat, sed ex gratia, & meritis: Et hæc tria tanguntur in diffinitiōe spei. Modus, cum dicitur, certa expectatio, obiectum, cum dicitur, futuræ beatitudinis, ordo rationis, cum dicitur, ex gratia, & meritis proueniens. Vnde patet quod spes est virtus. Ad primū quod in contrarium obiicitur de Boe. Dicēdum quod ęquiuoce accipitur spes ad spem passionem, & habitum. Spes autem passio, non est virtus, sed quę est habitus partis intellectiuæ, quod infra dicetur. Ad secundum quod obiicitur, quod spes opponitur timori, Dicendum quod spes, quæ est virtus, non opponitur timori, qui est donum, quia spes extendit se in Deū ex consideratione diuinæ largitatis, timor vero dicit resilitionem ex consideratiōe propriæ prauitatis, & ita non est secundum idem resilitio timoris, & extensio spei, & ideo non sunt contraria, sed spes passio cōtrariatur timori qui est silr passio. Ad tertium quod obiicitur de actu mercēnario, Dicendum quòd facere aliquid propter commodum temporale facit actum mercēnarium, non autem facere propter remunerationem ęternam, quæ nihil aliud est q̄ Deus, & sic non seruitur Deo nisi propter seipsum, quia, vt dicitur in lib. de ecclesi. dog. Continentia non sibi sufficit ad salutem si solo amore pudicitiæ retinetur.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. arti. 3. scda scdæ q. 17. ar.6.o.

AD secundum sic proceditur, & videtur quòd spes nō sit distincta ab aliis virtutibus: Virtutes enim distinguūtur per actus, & actus per obiecta. sed obiectum spei. s. futura beatitudo est obiectū omnium virtutum theologicarum. ergo ipsa non distinguitur ab eis. Pręterea. Virtutes theologicæ sunt ad ordinandum nos in Deum. sed per cognitionem eius, & amorem sufficienter ordinamur in ipsum. ergo non est ponere tertium habitum virtutis theologicę ab aliis duabus distinctum. Pręterea. Expectare, dicit quoddam tendere in Deū. sed tam fides q̄ charitas tēdit in ipsum. ergo cum non habeat differentē actum, ab eis non distinguitur. Contra. Apo-

stolus. 1.Cor. 13.cõnumerat eã duabus alijs.s.fidei,& charitati. ergo habet ab eis esse diuisum. Præterea. Qui cognoscit finem,& amat,non tendit in illũ nisi speret ipsum assequi. ergo ad tendendũ in Deum requiritur alius habitus preter habitum cognitionis & amoris. Ad hoc dicendum ꝙ habitus non distinguitur secundum materiam obiectorum, sed ſm rationes formales motiuas in ipsis. Vnde quãuis sit idem obiectum materialiter trium virtutum theologicarum, qđ est Deus,tamẽ quia alia ratione tendũt in ipsum,quia fides respicit in eo sũmũ verum, spes autem summum arduũ,charitas autem summum bonũ, vnde obiecta earum formaliter differũt,ideo prędictę virtutes ad inuicem distinguuntur. Patet ergo solutio ad primũ quod obiectum est in contrarium de obiecto.

Ad secundum quod obiicitur de sufficiẽti ordine, Dicendum est ꝙ non sufficienter per illa duo ordinamur ad tendendum in finem vltimum, quia quãtũcũq; cognosceremus & diligeremus nisi speraremus ipsum consequi,nunquã tenderemus in ipsum. Ad tertium qđ obiicitur de tendere in Deum:Dicẽdum quod quãuis quælibet virtus tendat in obiectum suum, tamen aliter,& aliter: Nam spes tendit in illud vt distans & difficile ad assequẽdum,& ideo eius tendere proprie dicitur expectare,per quod quædã distantia intelligitur,non autem sic aliarum virtutum.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic. q.1.ar. 5. pri. secũdę q. 40. ar.2.o. secũda

AD tertium sic proceditur,& videtur ꝙ spes quæ est virtus non sit in parte animæ intellectiua:Intellectiua. n. abstrahit a quãtitate,& tempore:sed potẽtia in qua est spes nõ abstrahit a tẽpore,quia cõsiderat futuram beatitudinẽ. ergo non est in parte intellectiua. Pręterea. In intellectiua non sunt contrariæ passiones,quia delectationi quæ est secundum intellectum nihil est cõtrarium, vt dicit Philosophus.Cum ergo spes cõtrarietatem habeat ad timorem,& desperationem,non est in parte intellectiua. Præterea, Ea quæ sunt in parte intellectiua sũt ipsius animæ secundum se, sine hoc quod cõmunicat corpori. sed spes non est ipsius animæ secundum se, sed cum cõmunicatiõe corporis eadem ratione qua gaudium & amor,vt dicitur in lib.de anima.ergo spes non est in parte intellectiua. Ad oppositum.Futura beatitudo non comprahenditur a sensitiua.cum ergo spes,quæ est virtus, sit de futura beatitudine,non est in parte sensitiua. Præterea. Post mortem non remanet nisi intellectiua, secundum Philosophum. remanet autẽ spes post mortem,vt patet in patribus qui erãt in limbo.ergo est in intellectiua. Respon. Dicendum ꝙ circa hoc inueniuntur diuersæ opiniones: Quidam enim distinguunt concupiscibilem,& irascibilẽ duplicem.s.sensitiuam respectu sensibiliũ, & intellectiuam respectu spiritualium, & in irascibili intellectiua, nõ sensitiua, dicunt esse spem:Sed quia diuisio hæc, nec a Philosophis,nec a sanctis emanat, nec bonum delectabile,& terribile, quæ diuidunt affectiuam sensualitatis, possũt diuidere affectiuam rationis, cum sub ratione boni rationabilis,quod obiectum est affectiuo superioris,prædicta bõa.s. vtile & difficile nõ differant, ideo dicũt alii ꝙ non est in nobis irascibilis & concupiscibilis quæ sit rationalis per essentiam sed per participationem tantum, & sic irascibilis habet in se spem. Sed tamen quãuis possit hoc modo esse subiectum virtutis moralis, quæ habet materiam sensibilem,non tamen theologicæ quæ habet materiam omnino spiritualem,& potentiæ sensitiuæ in apprahensibilem, & ideo dicendum est cum aliis ꝙ non est in parte animæ intellectiua concupiscibilis

sed ;.q. 13.art. 1.o. De vir. q.4.ar. 2.o.

Hęc rõ in antiquo exẽplari non hi sed tm̃ in impressio.

cupiscibilis & irascibilis secundum proprietatem, sed secundum actuum similitudinem: Sicut enim ex parte cognitiuę videmus q ratio dicitur sensus, quia habet actum sensui similē, sic ex parte motiuæ voluntas nominabitur nomine irascibilis, & concupiscibilis, quia habet actus eis similes, quāuis ratio & voluntas habeant actus nobiliores q̄ sensus & appetitus inferior, & sic in voluntate dicitur esse spes. Ad primum ergo quod in contrarium obiicitur de differentia temporis, Dicendum q quāuis intellectiua apprehensiua non concernat aliqd tempus determinate, quia abstrahit ab omnibus cōditionibus materialibus indiuiduantibus; tamen affectiua intellectualis fertur in bonum quod est extra animam secūdum diuersas temporis differentias. Ad secundum quod obiicitur q in intellectiua non sunt contrarię passiones, Dicendum q nec spes quæ est passio in parte est intellectiua, sed spes quæ est virtus, & sic patet solutio ad tertium.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic, q.2.ar.5.o. prima 2æ q.67. ar.4. et 5.o. 2a 2æ q.18. art.2. et 3.o. 3.p. q.7. ar. 4.o. De vir. q.4. ar. 4.o.

AD quartum sic proceditur, & videtur q in christo fuerit spes. In Psal. 30. dicitur in persona eius, In te domi. spe. ergo in eo fuit spes. Præterea. Videtur q etiam in angelis, & beatis sit spes: Est.n. in angelis certa expectatio remunerationis de ministerio in quo merentur, & in animabus de stola corporis. ergo habent spem. Pręterea. Videtur q sit etiam in dęmonibus, & in animabus dānatis, quia sicut fides est informis, ita & spes. sed habet fidem informem, ergo & spem. Vlterius videtur q non sit in animabus existentibus in purgatorio, quia spes non est de eo quod infallibiliter expectatur, sicut solem oriri cras, sed sic expectant illi qui sunt in purgatorio. ergo non habent spem. Præterea. Videtur q nec in patribus existentibus in limbo, quia spes quæ differtur affligit animam. sed in sanctis patribus qui erant in limbo non erat aliq̄ afflictio. ergo nec spes. Respon. Dicendum q in spe tria sunt considerāda. Vnū ex parte obiecti, quod est ipsa beatitudo ęterna, quę Deus est, in cuius fruitione præmium essentiale consistit. Secundum ex parte medii, quod est gratia & meritum, per quę beatitudo speratur. Tertium ex parte sperantis. s. status eius vt nōdum habeat quod sperat. Propter primum & tertium simul, non fuit spes in Christo, nec in angelis, nec in beatis, propter secundum non est in dęmonibus, nec in dānatis, quia nec possunt gratiam vel meritum hēre. sed propter tria simul, est in viatoribus, patribus in limbo, & in animabus in purgatorio. Qd ergo primo obiicitur de Christo, Dicendum q spes sumitur ibi pro expectatione præmii accidentalis, de quo non est proprie spes, cū habeat Deum pro obiecto. Ad secundum quod obiicitur de angelis, & animabus sanctis, Dicendum q illud quod sperant non est pars præmii substantialis, & ideo non est in eis proprie spes. Ad tertium quod obiicitur de dānatis, & dęmonibus, Dicendum q non est simile de fide, & spe, quia fides informis non facit tendere in creditum sicut in rē consequendam, sicut facit spes tendere in ipsum speratum, quāuis etiā in dęmonibus non sit fides informis, quę est habitus infusus. Ad quartum de existentibus in purgatorio, Dicēdum q illi qui sunt in purgatorio, & illi qui erant in limbo habent spem, quia spes nō euacuatur nisi per habitum cōtrarium, vel propter habitam beatitudinē: Et quod obiicitur de certitudine, Dicendum q hoc est ratione status, quia non possunt amplius demereri, & tamen non euacuat spem, quia non perueniunt ad rem speratam. Ad quintum vero quod obiici-

tur ꝙ affligebantur sancti patres, Dicendū ꝙ certitudo spei in eis deficere nō poterat. Unde delectatio quæ causatur ex certitudine absorbebat omnes afflictiones quæ ex dilatione affligere possunt. Vel dicendum quòd non poterant affligi, quia non erant capaces afflictióis.

Expositio tex.

Spes non nisi bonarum.

In alio script. vt hic. circa mediū.

Contra. Spes est de liberatione a malo. Respon. Liberatio a malo bona est. Rerum ad se pertinentium. Contra. Luc. vlti. Nos sperabamus ꝙ ipse esset redempturus Israel. Præterea. Dicit authoritas. De nemine desperandum est. Respon. Spes accipitur dupliciter, proprie, & sic est de re ad propriam beatitudinem pertinente, vel cōmuniter, & sic est de euentibus aliorū.

Distinct. Vigesimaseptima.

Cū aūt Christus &c.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 2. scda secūdę. q. 23. ar. 3. o. De vir. q. 2. arti. 2. o.

Hic primo quæritur vtrum charitas sit virtus, & videtur ꝙ non: Finis enim virtutis non est virtus, sicut fęlicitas, secundum Philosophum, vel beatitudo, secundum sanctos. sed charitas est finis virtutum, quia præceptorum quæ dantur de operibus virtutum, vt dicitur. 1. Tim. 1. Finis pręcepti est charitas. ergo non est virtus. Præterea. Ad id quod natura per se sufficit, non oportet per virtutem aliquam eleuari. sed diligere Deum per se, & super omnia potest creatura rationalis per se, quia innata est sibi notio veri, & amor boni. ergo non oportet ꝙ per virtutem aliquam eleuetur. Præterea. Virtus est circa bonum & difficile. sed amare non est difficile: Dicit. n. Aug. in lib. cōfes. ꝙ nihil dulcius quàm amari, & amare. ergo circa actum amandi nulla est virtus. Ad oppositum. Nihil expellit peccatum nisi virtus. hoc autē maxime facit charitas, quę operit vniuersa delicta, vt dicitur Prouer. 10. ergo &c. Præterea. Quod est maxime meritoriū, est maxime virtuosum. opus charitatis maxime est meritorium. ergo maxime virtuosum. Ad hoc dicendum ꝙ virtus est dispositio pfecti ad optimum. Charitas autem est maxima dispositio, quia propinquissima perfecti ad optimum: Respicit enim finem. i. Deum sub ratione finis. Virtutes autem cardinales sunt de his quæ sunt ad finem. Reliquæ autem duæ theologicæ, q̄uis sint de fine, tamen nō sub ratione finis; ideo charitas maxime est virtus. Ad illud qd in contrarium obiicitur ꝙ charitas est finis, Dicendum ꝙ finis dicitur, nō quia ipsa sit finis vltimus virtutum, sed quia fini vltimo propinquior est: Est enim id quo omnes aliæ virtutes in finem vltimum ordinantur. Ad secundum quod obiicitur de natura, Dicendum, ꝙ q̄uis naturalis amor & desiderium summi boni insit nobis prout participabile est secundū gradum naturalis facultatis, non tamen prout est participabile supra statum facultatis naturæ, & ideo ad hoc natura per se non sufficit. Ad tertium qd obiicitur de difficili, dicendum ꝙ difficultas virtutis non semper attenditur in labore operis sed in excessu naturalis possibilitatis, quia potētia naturalis sine habitu non potest in effectum proprium virtutis.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. arti. 4. o. scda scdę. q. 23. art. 4. 5. et 8. o.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ non sit vna virtus: Charitas enim est de fine, & de his quæ sunt ad finem. sed diuersæ sunt virtutes de vtrisq;: Sic enim differunt virtus cardinalis, & theologica. ḡ charitas non est vna virtus. Pręterea. Charitas habet duo

De ver. q. 14. ar. 5. o. De vir. q. 2. ar. 3. 4. 5. et 6. o.

duo obiecta, duos actus, duos modos, duo præcepta. virtutes autem distinguũtur per actus & obiecta. ergo nõ est vna virtus. Preterea. Quod est forma vir tutum multiplicatur secũdum multiplicationem virtutum. sed charitas est forma virtutum. ergo multiplicatur secũdum virtutes. Ad oppositum. Quia color nõ videtur nisi per lucem, eadem est in specie visio lucis, & coloris. ergo a simili, quia bonum creatum non diligitur ex charitate nisi propter increatũ, eadem est dilectio vtriusq;. Preterea. In omni genere motus primus motor ẽ vnus. in genere virtutum, primus motor est charitas, quia mouet omnes alias ad suum finem: ergo charitas est vna. Iuxta hoc queritur vtrum charitas possit esse informis. Respon. Dicendum ꝙ habitus non distinguũtur penes distinctionem obiectorum materialem sed formalem, quæ attenditur secundum propriã rationem obiecti. Propria autem ratio obiecti amoris est bonum, quod quidẽ de eo quod est ad finem dicitur ex ipso ordine ad finem, de fine vero principaliter, & sic finis, & quod est ad finem, nõ habent formalem differentiam in ratione boni, cum finis sit ratio bonitatis eius quod est ad finem, & ideo virtus charitatis non distinguitur penes duo obiecta, quæ sunt Deus, & proximus, cum alterũ sit sicut finis, alterum sicut quod est ad finem. Ad primum ergo dicendum ꝙ nihil prohibet aliquam differentiã esse, formalem respectu alicuius potentiæ vel habitus, & materialem respectu alterius, sicut odorabile, & audibile differũt formaliter in respectu ad sensum proprium, sed materialiter in respectu ad sensum communem vel imaginarium, & similiter finis, & quod est ad finem, differunt formaliter in respectu ad virtutem quæ ad actum ordinatur, cum non eadem ratione cadat sub actu nostro finis, & quod est ad finem: Differunt autẽ materialiter in respectu ad charitatẽ ratione iam dicta, quæ ordinatur ad finẽ. Ad secundum quod obiicitur de diuersitate obiectorum, & actuum, Dicendum quòd diuersitas obiectorum quorumlibet sufficit ad diuersitatem actuum ꝑm numerum, & modorum, & præceptorũ, sicut alius est actus & modus videndi rẽ distantem, & propinquã, sed non sufficit ad diuersitatem actuum, & habituum secundum speciem, nisi sit diuersitas obiectorum secundum speciem, quæ non est in proposito, quia bonum creatum nõ nisi sub ratione boni increati diligitur.

Ad tertium dicendum ꝙ obiectio illa procedit de forma itrinseca quæ intrat essentiam rei. Sic autem charitas non est forma virtutum, sed est quasi forma extrinseca, inquãtum id quod charitas circa actum virtutis ponit. s. relatio in finẽ vltimum, est formale respectu actus virtutis: Et inde est quod charitas dicitur finis aliarum virtutum, & etiam motor, inquãtum aduocat alias virtutes in suũ finem. Ad vltimum dicendum quòd sicut gratiæ quodlibet peccatum opponitur ratione esse gratuiti, quod dat cuilibet virtuti, ita & charitati ratione relationis actuum virtutum in finem, cum quodlibet pctm̃ auertat a fine vltio: Et ideo per omnia peccata per quæ amittitur gratia, quæ est forma virtutum, per eadem amittitur charitas. Non autẽ tollitur gratia nisi per peccatum mortale, & ideo non potest tolli gratia, & charitas remanere, & propterea non põt charitas esse informis.

In alio scrip. vbi su. quest 3 fcda fe q. 24. art. cu. 12. o. De vir. q. 2. ar. 13. o. In alio scr pt. vt hic. q. 3. ar. 2. fcda fcde. q. 26. art. 6. o. De vir. q. 2 arti. 2. ad tertiũ deci.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur quòd dilectio qua Deum diligimus modum habeat: Secũdum. n. August. Quanto plus aliquid habet de modo, specie, & ordine, tanto melius est. charitas vero optima est inter cętera dona

Dei. ergo plus habet de modo. Praeterea. Omne creatum consistit in modo. quia omnia in numero, & mesura dispo suit Deus. Sap. 11. Charitas quid creatũ est, ergo consistit in modo. Praeterea. Omnis actus immoderatus est vitiosus. actus charitatis nõ est vitiosus. ergo nõ est immoderatus. ergo babet modum. Ad oppo. Ber. de diligẽdo Deum. Causa diligendi ipsum Deum, ipse Deus est, modus, sine mõ diligere. ergo dilectio Dei non habet modum. Praeterea. Dilectio mensurãda est ad diligibile. sed diuina bonitas est immẽsa: ergo dilectio ip sius non habet modum. Ad hoc dicendum est quòd aliquis actus tripliciter dicitur habere modum, aut secundũ limitationem essentiae, aut secundũ determinationem debitae circũstantiae, aut secũdum proportionem medii inter superfluum & diminutum. Primo modo omnis actus creatus habet modum: Secundo modo omnis actus virtuosus, qa est ex debitis circũstantiis cõmẽsuratus. Tertio modo actus virtutum cardinalium. Actus vero virtutum theologicarum, sicut charitatis, duplex est. Vnus est exterior in effectu, & hic etiã habet modum, quia potest se nimis affligere exterius in seruitio Dei. Alter interior in affectu, & hic non, quia mensuram accipit ex ratione obiecti mouentis, quae infinita est, & ideo nõ potest homo Deum nimis diligere. Ad illud ergo qd obiicitur in contrarium de Augu. Dicẽdum q eius authoritas intelligenda est secundum primum modum, & sic actus charitatis habet modum cum sit quid creatũ, & sic apparet solutio ad secundum. Ad tertium quod obiicitur de actu vitioso, Dicendum, quòd quãtumcũq Deus diligatur, actus non erit immoderatus, qa non excedit proportionem sui obiecti. Ad reliqua duo argumenta dicendum quod procedunt secundum tertium modum secundum quẽ actus charitatis nõ dicitur habere mensuram.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur q iste modus qui est in praecepto possit impleri in via, quia Hiero. dicit. Qui dicit Deum aliquid impossibile praecepisse, anathema sit. Sed hoc Deus praecepit omnibus in statu viae existentibus. ergo hoc potest fieri a viatoribus. Praeterea. Magis necessariũ est ad salutem praeceptum charitatis quàm aliarum virtutum. sed ista possunt, & debent in via impleri. ergo illud multo magis. Praeterea. Omne praeceptũ ligat, sed non in statu patriae. quia ibi non est necessarium legẽ dari. ergo in statu viae. sed non nisi ad implendum. ergo in via potest impleri. Contra. Augu. Cum inest aliquid carnalis concupiscentiae, nõ ex tota anima diligitur deus. sed hoc semper est in via. ergo non potest in via praedictum praeceptum impleri. Praeterea. Nemo potest in via simul ad multa cor suum conuertere. sed necesse est ad multa praeter Deum cor in via conuertere. ergo non potest in Deum totaliter conuerti. Ad hoc dicendum est q totum, & perfectum dicitur cui nihil deest. Hoc autem potest esse dupliciter, aut eorum quae debet, aut eorum quae potest habere. Prima est totalitas perfectionis viae. Secunda patriae. Illo praecepto, scda indicatur vt terminus viae, prima vero praecipitur viatori, non secunda. De prima totalitate est omnia in Deum ordinare habitu, nõ semper actu, de secunda actu, quia perfectio virtutis consistit in habitu, quae est perfectio viatoris, sed perfectio foelicitatis in actu, quae est perfectio comprehensoris: Secũda perfectio excludit omnem affectum alienum, & hoc nõ potest esse in via, nisi per priuilegium speciale, vt forte in virgine fuit, & in raptu Apostoli Pauli. Prima

In alio script. vt hic. q. 3. ar. 4. scda scdae q. 26. ar. 4. et 5. o. De vir. q. 2. ar. 10. o.

ma autem excludit omnem affectum cō trarium,& sic potest impleri in via. Ad primum ergo quod obiicitur in contra rium de Hiero. Dicēdum ꝙ in præcepto diuino continetur aliquid sicut directe præceptum vel prohibitum, & hoc pōt impleri in via, & nisi impleatur est peccatum mortale, aliquid vero cōtinetur sicut quod notificatur per legem eē bonum vel malum, vt homo sciat in quid debeat tendere, & huiusmodi omissio non facit peccatū mortale, sed veniale. Dicit.n.glo.Rom.7.de hoc præcepto. Non concupisces, quo prohibetur delectatio,& consensus. Non autem primus, qui tamen per hoc ostenditur esse malus, q̄uis in via vitari nō possit: Et similiter dicendum est in proposito. Ad secundum quod obiicitur de actibus aliarum virtutum, Dicendū ꝙ non est simile, quia actus aliarum virtutum nō sunt de substātia beatitudinis, quæ est omnium virtutum finis, sicut actus charitatis, propter quod habet modum sola talē qui competit ei, vt est patriæ, & vt est viæ. Ad tertiū quod obiicitur de præcepto legis, Dicēdum ꝙ modus patriæ potius ponitur ibi vt documentum fidei q̄ vt præceptum legis, & ideo non sequitur ꝙ in via possit impleri. Ad reliqua duo patet solutio ex his quæ dicta sunt.

Expositio tex.

Propter duo delicta. Contra. Vnius habitus vnum est obiectum. Respon. Vnum est obiectū principale & formaliter.s.Deus, sed plura materialiter. Odit animam suam. Loquitur de odio effectus, non affectus. Isti sunt duo modi. Contra. Vnius actus debet esse vnus modus. Respond. Verum est secundum idem: sed modus ille ex toto corde est ex parte diligentis, ille vero propter se modus est ex parte diligibilis.

Distinct. Vigesimaoctaua.

Hic q̄ri pōt vtrū &c.

Quæstio vnica.

Articulus primus.

Hic primo quæritur vtrum angeli sint diligendi ex charitate, & videtur ꝙ non: Secundum enim Augustinum, Charitas est illarum rerum quæ societate quadā nobis referūtur in Deum. sed angeli nō habent societatem nobiscum, quia non est Diis conuersatio cum hominibus. Dan.2. ergo charitas non est respectu illorum. Præterea. Charitas est amicitia quędam. sed nimia distantia status amicitiam soluit, vt dicitur in.9. Ethi. Cum ergo maxima distātia sit inter nos & angelos secundum statum, videtur ꝙ inter nos & eos charitas esse non possit. Præterea. Angeli non sunt iuxta nos, quia superiores, nec infra nos, quia sunt incorporei, nec nos ipsi, quia a nobis natura & persona distincti, nec supra nos in ordine diligendorum, quia non sunt Deus, nec Deo in psona vniti. ergo non sunt in numero diligendorum ex charitate. Contra. Magister ait. Nomine proximi intelliguntur angeli. ergo sunt ex charitate diligendi. Præterea. Charitas diuina est exemplar & regula charitatis nostræ. sed Deus ex charitate diligit angelos. ergo & nos debemus. Respon. Dicendum ꝙ amor amicitiæ nō potest esse nisi eorum qui eandem vitam participant. Vnde non dicitur homo amicus esse bruto seu insensibili creaturæ. Cum ergo charitas sit quędam amicitia, vt dicitur. 1. Ioan. 1. Si autem in luce ambulamus sicut & ipse in luce est societatem habemus ad inuicem, non potest esse nisi eandem vitam participantium. Quāuis autem angeli non partici

In alio scrip. vt h.c. arti. 3. Fasc dę q. 25. ar. 10. o.

De vir. q. 1. art. 7. ad non.

pent nobiscum in vita naturali eadem secundum speciem, tamen participant in vita spirituali quæ est per gratiam, & in hac participant ad inuicem, & cum Deo, ideo secundum hanc vitam potest esse charitatis amicitia inter nos, & angelos, & Deum. Ad primum quod obiicitur in contrarium, dicendum ꝙ q̄uis quo ad participationem vitæ naturalis non habeant nobiscum societatem, habent tamen quo ad participationem vitæ spiritualis.s.gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro. Ad secundum dicendum ꝙ distantia status soluit amicitiam secularem quæ in conuersatione vitæ exterioris consistit, non autem amicitiā charitatis quæ consistit in conuersatione cum Deo. Ad tertium dicendum ꝙ angeli iuxta nos sunt in genere, & participatione gratiæ & gloriæ, cū eam a Deo recipiant sicut & nos, q̄uis sint superiores dignitate naturæ, & status.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. arti. 5. & a scdę q. 25. ar. 11. o. Ro. 13.l.2. co.2.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ dæmones diligendi sint ex charitate. Leui. 19. Diliges proximum tuum sicut teipsum glo. Proximus non propinquitate sanguinis intelligendus est, sed societate rationis. sed dæmones & damnati sunt nobis proximi societate rationis, ergo a nobis ex charitate sunt diligendi. Præterea. Mali homines propter bonam naturā sunt ex charitate diligendi. sed, vt dicit Diony. 4. c. de diui. no. In dæmonibus est natura bona, quia naturalia per peccatum nō amiserunt. ergo sunt diligendi ex charitate. Præterea. Omnis creatura rationalis, quæ est nobis ad obtinendum beatitudinem vtilis, est ex charitate diligenda. sed dæmones nobis ad exercitium dati tales sunt. ergo sunt ex charitate diligendi. Contra. Vt dicit Aug. Qui diligit proximum, vel quia iustus est, vel vt iustus sit diligere debet. sed dæmon talis non est, nec esse pōt. ergo non est ex charitate diligēdus. Præterea. Nono ethi. dicit philosophus ꝙ amicitia dissoluenda est ad eos qui sunt insanabiles propter malitiam abundantem, cum ergo dæmones maxime abundent in malitia, quia in ea obstinati sūt, multofortius ad eos non est habenda amicitia. Respon. Dicendum ꝙ ratio diligendi ex charitate hominem vel angelum est participatio summi boni beatificantis, secundum August. quia id charitas habet pro obiecto. Hæc autem participatio in quibusdam iam reducta est ad actum, vt in beatis, in quibusdam est habitu, sed nondum actu, vt in iustis viatoribus, in quibusdā nec actu nec habitu sed potentia sola, vt in malis viatoribus, in quibusdam nullo modo reducibilis est ad actum, vt in dæmonibus, & dānatis. Primi ergo sunt maxime ex charitate diligendi, secundi minus q̄ illi, tertii minus q̄ secundi, quarti nullo modo ex charitate sunt diligēdi, q̄uis amore quem includit charitas, inquantum Dei creaturę, possunt diligi, non ita quòd charitas feratur directe ad ipsos, sed ad eum cuius sunt creaturæ, & sic amore concupiscentiæ, non tamen amore beneuolentiæ vel amicitiæ diligendi sunt. Ad quod primo obiicitur de gl. Dicendum ꝙ rationis societatem intelligit non tantum in naturæ similitudine, sed in potestate vel possibilitate participationis diuinæ. Ad secū dum quod obiicitur de malis hominibus, Dicendum quòd non est simile quia in illis est capacitas imaginabilis reducibilis ad actum, sed in dæmonibus & damnatis non. Ad tertium quod obiicitur de vtilitate, dicendum quòd per se, & ex intentione propria dæmones a beatitudine impediunt, sed per accidens solum, & ex alterius ordinatione proficiunt.

Articulus

In alio script. vt h c. arti. 2. secūda secdę. q. 25. ar. 3. o. De vir. q. 2. ar. 7. c.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur quod creaturæ irrationales sint diligendæ ex charitate. Omne enim diligere meritorium est ex charitate. sed diligere temporalia ad seruiēdum Deo est meritorium. ergo est ex charitate. Prǣterea. Circa idem habet esse virtus, & vitium. sed amor libidinosus habet eē circa irrationabilia. ergo & circa eadē habet esse charitas. Prǣterea. Videtur quod virtutes diligendę sunt ex charitate. Propter quod vnūquodque, & illud magis: sed amicitia charitatis diligit amicū propter honestū. ergo diligit magis honestum seu virtutem. Contra. Charitas est virtus theologica. ergo habet beatitudinem quæ est vltimus omnium virtutum finis pro obiecto. sed creaturę irrationales non sunt capaces beatitudinis. ergo non sunt ex charitate diligendæ. Præterea. Charitas includit in se beneuolentiam. sed beneuolentia nō potest esse ad irrationabilia, vt dicitur in 8. ethi. ergo nec charitas. Respond. Dicendum quod aliquid diligitur ex charitate dupliciter, vel dilectione amicitiæ, in qua consistit principalis actus charitatis, & sic non diliguntur irrationales creaturæ vel virtutes, quia ad eas nō habetur amicitia, vel dilectione concupiscentiæ quæ includitur in actu charitatis, quia diligere aliquem est velle ei bonum, & sic diliguntur ea bona quę possunt alteri concupisci. Vnde cum irrationales creaturæ & virtutes possint ab aliquo sibi & aliis concupisci vt eorum bona & ad beatitudinem promouētia, ideo sic possunt diligi ex charitate, non tantum imperante sed eliciente motum prędictum, quia charitas elicit actum dilectionis non tantum ad ea ad quæ est principaliter, sed etiam ad alia quæ in illa ordinantur. Ad quod ergo obiicitur in contrarium de merito, Dicēdum quod huiusmodi actus ex charitate est, non tamen quę terminetur in ipsum temporale vt obiectum, sed in Deum vel proximum, in ipsum vero vt materiam circa quam versatur dilectio. Ad secundum quod obiicitur quod virtus, & vitium habent esse circa idem, Dicendum quod verum est circa idem subiectum, non tamē circa idem obiectum. Vel dicendum quod non est necesse si aliqua virtus hēat esse circa temporalia, quod illa sit charitas, sed aliqua alia, sicut liberalitas, vel alia huiusmodi. Ad tertiū quod obiicitur quod propter qđ vnūquodque &c. Dicēdum quod propositio illa habet veritatem in illis quę secundum eandem rationem dicuntur. Nō autem eadem ratione diligitur homo & virtus. Vnde ratio nō sequitur.

In alio script. vt hic. arti. 6. ſa secdę q. 25. ar 4. o. De vir. q. 2. ar. 7. c. & ad 10. 11. 12. 13. & 14.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur quod homo nō debeat seipsum diligere ex charitate, quia charitas minus quam inter duos esse non potest, vt dicit Greg. ergo non potest esse alicuius ad seipsum. Prǣterea. Nihil vituperabile est ex charitate, sed amare seipsum est vituperabile, vnde. 2. Tim. 3. dicitur. Erunt homines seipsos amātes. ergo homo ex charitate seipsum non diligit. Prǣterea. Videtur quod nec corpus nostrum: Nihil enim quod non est in Deū ordinabile per fruitionem est ex charitate diligibile. corpus autem nostrū est huiusmodi, quia non est capax diuinæ fruitionis. ergo non est ex charitate diligendum vel diligibile. Contra. Homo debet diligere proximum sicut seipsum. sed proximū debet diligere ex charitate. ergo & se. Præterea. In numero diligendorum ex charitate, secūdum August. vnum membrorum est illud qđ nos sumus, aliquid quod infra nos est. s. corpus nostrum. ergo nos, & corpora nostra debemus diligere ex charitate. Respon. Dicendum quod in amicitia sor-

In alio script. vt hic. arti. 7. secda secundæ vbi su. ar. 5. o. De vir. vbi su. ad quętūdec.

ma diligendi amicum accipitur exẽplariter ex forma diligendi seipsum: Nam amicus est alter ipse, vt dicit Philosophus. Similiter in amicitia spirituali quę est charitas. Vnde ait. Diliges proximum tuũ sicut teipsum. Ex hoc ergo patet ꝙ charitas primo reflectitur in diligendum proprium subiectum, & postmodũ ad diligendum proximum. Ad illud ergo quod obiicitur de Greg. Dicendum quód Gregorius dicere intendit ꝙ non potest esse charitas ad seipsum solũ, non ꝙ non possit esse ad seipsum. Ad secundum quod obiicitur de amore sui, dicendum ꝙ amor sui ad exteriorem hominẽ repręhensibilis est vt diligatur in eo vitium non natura, vt in bonis corporis finis voluntatis constituatur, sed quo ad interiorem laudabilis est. Ad tertium quod obiicitur de corpore, Dicendum ꝙ quãuis nõ sit ordinabile per se immediate in Deum, tamen ordinabile est per animam mediate, & sic est beatificabile, & sic etiam diligibile.

Expositio tex.

Nemo vnquam carnem suam. Contra aliqui se interficiunt. Respondeo. Hoc non contingit ex odio carnis, sed ratione alicuius accidentis, inquantum .s. vel retardat a vita meliori, vel inquantum detinet in statu aliquo odibili. Oritur hic quæstio. Videtur ꝙ dilectio angelorum, & beatę virginis, & Christi, secundum ꝙ homo, non contineatur in dilectione proximi, sed in dilectione Dei, qa supra nos est q̃si influẽs nobis vitam spiritualem, quę est per gratiã seu gloriã. Rñdeo ꝙ sic neq; angelus, neq; virgo, neq; Christus, secundum ꝙ homo, supra nos sunt, quia eius est beatificare, & gratiam dare cuius est nos creare, vt dicitur, & ideo sunt diligẽdi sicut simul nobiscum participantes a Deo vitam æternã, & in hoc sunt iuxta nos, quãuis sint supra nos in hoc quód plenius participant.

In alio script. vt hic, circa mediũ. Eph. 6. l. 9. co. 2.

Distinct. Vigesimanona.

Post prædicta &c.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

Hic primo quæritur, & videtur ꝙ charitas ordinem non habeat: Bern. n. dicit. Amor nescit gradum, dignitatem non cõsiderat. in omni autem ordine est gradus. ergo nescit ordinem. Pręterea. Vbi est ordo ibi est proportio. sed inter diligibile creatum & increatum non est proportio. ergo nec ordo. Præterea. ille ordo, aut attenditur secundum habitum, aut secundum actum. si secũdum actum, ergo charitas dormientis non est ordinata. si secundum habitũ, ergo charitas nõ est vnus habitus, quia ordo nõ est in re vna. Ad oppositum. Vbi vnũ propter alterum ibi ordo. sed charitas diligit aliquid propter alterũ, sicut omnia propter Deum. ergo charitas habet ordinem. Prætereà. Actus virtutũ variantur secundum exigentiam obiectorũ. sed obiectum charitatis, quod est bonum, ordinem habet, cum quoddã sit melius altero. ergo &c. Respon. Dicendum ꝙ ab eodem actus speciem recipit & mensuram, sicut ab eodem habet res esse specificum & mensuratum. Cum ergo actus charitatis speciẽ recipiat ab obiecto charitatis, quod est bonũ, ab eodem recipiet & sui mensuram. Vnde ſm differentiam boni in diligibilibus oportet quód sit ordo, & differentia charitatis, & ideo quia non omnia diligibilia æqualiter participant bonum, nõ sunt æqualiter diligenda. Ad illud qd obiicitur de Bern. Dicẽdum ꝙ gradus in dilectione dupliciter potest attendi. Vno modo per comparationem diligibilis ad

In alio script. vt hic. ſa sec̃ę q. 26. ar. 1. o. De vir. q. 2. ar. 9. o.

ad diligibile & sic amor habet gradum. Alio modo per comparationem diligẽtis ad diligibile, & sic dicitur amor gradum nescire propter fiduciam quã amicus concipit de amico non impediente excellentia gradus. Ad illud de pportione dicendum est, ꝙ proportio potest esse dupliciter. Aut proprie.i. habitudo secundum cõmensurationem quãtitatis: aut cõmuniter. Qualibet habitudo primo modo nõ requirit proportionem semper: sed secũdo modo, & sic est proportio inter Deum & creaturã, quãuis non primo modo. Ad illud qd obiicitur de actu & de habitu: Dicendum ꝙ ordo ille actus est vt suscipientis.s. materialiter, sed habitus vt agentis.s. effectiue. Ordo vero bñ potest radicari in vno vt in causa, in altero vt subiecto.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic, AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ ordo charitatis non sit attendendus secundum affectum sed secundum effectum. Sicut se habet fides ad credenda, sic charitas ad diligenda. sed fides, eo quòd per eandem rationem primæ veritati credit quęcũq; credit, ęqualiter credit omnia. ergo, a simili, charitas, eo ꝙ per eandem rationem diligit quęcũq; diligit, ęqualiter diligit omnia. ergo non habet ordinem secũdum affectum. Præterea. Diligere ex affectu aliquem, hoc est velle ei bonum. sed omnibus vult charitas idem bonum.s. Deum. ergo omnes æquali affectu diligit. Pręterea. Ordo charitatis est in pręcepto. sed præcepta non obligant quantũ ad affectum, quia dum exhibeam vnicuiq; quod debeo, etsi sine affectiõe faciam, non sum reus præcepti. ergo ordo charitatis nõ attenditur secundum affectũ. Contra. 1. Ioan. 3. Filioli nõ diligamus verbo vel lingua, sed opere & veritate. ergo charitas vera ordinat, & opus, & affectum. Præterea. Probatio dilectionis est exhibitio operis, vt dicit Grego. ergo non tantum ad ordinem dilectionis pertinet motus dilectionis interior: sed etiam motus exterior. ergo ordo charitatis pertinet ad affectum, & effectum. Respon. Dicendum ꝙ in affectu ordo potest esse dupliciter. Vno modo secundum quantitatem boni qd desideratur alicui, & sic in affectu charitatis non est ordo, quia omnibus vnum bonũ optatur. Alio modo secundum intensionem actus, & sic ordo charitatis attendẽdus est, & quantum ad affectum, & effectum ęqualiter omnibus paribus: Et rõ est quia effectus exterior nõ pertinet ad charitatem nisi inquantum ex affectu pcedit, in quo primo est charitatis actus. Vnde cum charitas ordinata præcipiatur, oportet ꝙ ordo in affectu obseruetur, & ex affectu in effectum prodeat, ita ꝙ ei qui plus ex affectu diligitur magis in effectu impendatur omnibus paribus. Sed quia quandoq; illi qui magis diligũtur ex affectu nostris auxiliis non indigent, ideo magis prouidẽdum est minus dilectis indigentibus. Ad quod ergo primo obiicitur de fide, Dicẽdum ꝙ nõ est simile, quia ratio credendi non est veritas prima secundum se accepta, sed vt annũciata: Sub ęquali vero certitudine in omnibus articulis est annunciata. Bonitas vero prima nõ ęqualiter est ab omnibus diligendis participata. Ad secundum obiectum quod omnibus vult charitas idem bonum: Dicendum quòd quãuis velit bonum idem secundum substãtiam omnibus, non tamen eadem intentione affectus. Ad tertium quod obiicitur de præcepto, Dicendum quòd ille qui impendit quod debet alicui sine affectu, quãuis non sit reus præcepti quod est de actu iustitiæ, est tamen reus pręcepti quod est de actu charitatis. Vnde ad Roma. 1. reputatur in vitium, sine affe-

Secda See q. 26. ar. 6. o. De vir. q. 2. ar. 9. o.

ctione esse, quod intelligẽdum est de affectu voluntatis, non sensualitatis.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic. arti. 6. 2a 2æ q. 26. arti. 6. & 7. o.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ ex charitate homo debeat magis diligere extraneos q̃ ꝓpinquos: Charitas enim fundamentum habet honestũ. sed maior honestas inuenitur quandoq; i extraneis q̃ in ꝓpinquis. ergo magis diligendi sunt ex charitate. Preterea. Effectus respondet affectui. sed in aliquibus. i. collatione beneficiorum ecclesiasticorum debemus maiorem affectum amoris ostendere ad bonos extraneos q̃ ad propinquos malos. ergo magis diligendi sunt ex affectu extranei q̃ propinqui. Preterea. August. dicit. Boni extranei, malis filiis præponendi sunt. ergo magis diligendi. Contra. Ad Gal. 6. Operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. ergo propinqui præferendi sunt extraneis. Preterea. 1. ad Ti. 5. Qui suorum, & maxime domesticorum curam non habet fidem negauit, & est infideli deterior. ergo magis habenda est cura propinquorum q̃ aliorum. Respon. Dicendum quòd in amore duo sunt consideranda. Vnum est approbatio qua amãs approbat amatum, & complacet sibi in eo. Aliud est desiderium quo aliquis optat bonum amato in amore beneuolentiæ. Primum debetur amato ratione bonitatis, sed secundum ratione propinquitatis, quia desiderium est rerum ad nos ptinentium. Quãto autem propinquiores sunt nobis, tanto magis eorum bona ad nos pertinent. Sic ergo quantum ad primum semper meliores diligendi sunt, vt s. magis approbentur, sed quantum ad secundum, propinquiores, vt eis vehemẽtiori affectu bona desideremus, & sic etiã in effectu amicitiæ debet esse ordo. Secundum vero effectum qui est ad salutẽ siue animæ siue corporis necessarius requiritur ordo ex debito, non tamen ex parte aliorum effectuum: Si tamen sint beneficia priuata, requiritur de cõgiuo, si publicum non sit, quia in huiusmodi beneficiorum collatione debet respici cõmunis vtilitas, non coniunctio personalis, & magis in ecclesiasticis q̃ in ciuilibus. Quod ergo obiicitur ꝙ fundamẽtum charitatis est honestum: Dicendum est ꝙ extranei inquantum cõmunicant nobiscum in operibus honestis sic magis sunt diligendi, inquantũ vero in origine naturæ, propinquiores & parentes magis, non inquantum mali, sed ad hoc vt sint boni. Vel dicendum ꝙ ratio probat meliores magis diligẽdos amore approbante, & non bonũ illis desiderante. Ad secundum quod obiicitur de collatione beneficiorum, dicendum ꝙ ordo beneficiorum ecclesiasticorum non tantum attenditur penes ordinem charitatis ad proximum hunc vel illum, sed ꝓtius ad totam ecclesiam, & ad Christũ. s. secundum ordinem ecclesiasticæ vtilitatis. Ad tertium quod obiicitur de August. Dicẽdum ꝙ hoc intelligitur in collatione ecclesiasticorum beneficiorũ nõ temporalium, quia illa respiciunt vtilitatem ecclesiæ, hęc necessitatem naturę, vel personę.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic. ar. 8. q. 1. De vir. q. 2. ar. 11. o.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ omnes teneantur habere perfectam charitatem perfectam. 1. Ioan. 3. Si Christus pro nobis animam posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. hæc autem perfectio charitatis est, quia maiorem charitatem nemo habet q̃ vt animam suam ponat quis pro amicis suis. ergo tenemur omnes perfectam charitatem habere. Preterea. Greg. In via Dei non progredi regredi est. sed omnes tenentur non regredi. ergo tenẽtur ad perfectionem tendere. Preterea. Quilibet magis tenetur diligere proximum

mum q̃ corpus proprium.sed ponere vitam corporalem pro fratribus est perfectæ charitatis.ergo tenetur quilibet habere perfectam charitatem. Contra. Sufficit ad salutem habere charitatem, ergo non est necesse habere perfectam charitatem. Præterea. Perfecto nõ est possibilis additio.charitas in via semper potest augeri.ergo nũquam potest perfici. Respon. Dicendum ꝙ duplex est perfectio charitatis viæ.Vna est secundum intensionem,vt.s. perfecte diligat.Alia secundum obiecta vel opera, vt perfecta faciat.Vnaquæq; harum autem perfectionum dupliciter attenditur in charitate. Vno modo quantum ad esse,inquantũ est perfecta in specie sua, & ad hãc omnes tenentur, quia sine hac non potest esse charitas. Alia est perfectio quantum ad bene esse, & in hac perfectione,secundum aliquos, distinguendum est,quia ad perfectionẽ quæ est per intensionem tenetur quis tendere, q̃uis non teneatur eam habere, sed ad perfectionem quæ est secundum obiecta seu opera non tenetur simpliciter quis, nec tendere,nec eam habere,sed tenetur eã non contemnere,nec contra eam se firmare,sed tñ tenetur in casu ad aliqua opera perfectionis operibus filia. Ad illud quod primo obiicitur de Io.Dicẽdum ꝙ ponere animam pro fratribus quandoq; est de necessitate salutis, sicut cum cura fratrum est nobis commissa. Vel quando ex nobis non potest aliter vitari quin proximos scandalizemus q̃ mortem sustinendo,& sic loquitur Ioã. Quandoq; vero est de perfectione charitatis,sicut cum quis sponte se offert ad mortis periculum pro salute proximorum,& sic loquitur dominus in euangelio. Ad secundum quod obiicitur de Greg.Dicendum quòd ad perfectionem patriæ tenemur tendere,nec ex hoc sequitur ꝙ teneamur eam in præsenti habere,sed laborare vt in futuro habeamus. Secundum alios tamen tenemur tendere ad perfectionem charitatis, quantum ad bene esse secundum intensionem, nõ secundum opera. Ad tertium qd obiicitur de corpore nostro,Dicendũ ꝙ mori pro fratre dupliciter contingit, aut pro salute eius & vtilitate,& hoc est perfectionis,aut pro necessitate quia aliter non potest fieri,& hoc est necessitatis.

secda secũdæ q. 186 a. 2.ad secũdũ Secdæ, cor. 13 1.3.co. 1.Heb. 6.le. 1. co.1.

secda secũdæ q. 26. ar.5 ad ter.

Expositio tex.

Multorum charitas

In alio script. vt hic.

inordinata est. Charitatẽ hic large pro quacũq; dilectione ponit. Qui si boni sint malis filiis præponendi sunt. Non in illis quæ ad naturalem cõmunicationem pertinent, sicut est hæreditatis diuisio,& educatio,& huiusmodi.

Distinct. Trigesima.

Hic quæri solet.

Questio vnica.
Articulus primus.

Hic primo quæritur vtrum teneantur omnes ad diligendum inimicos, & videtur ꝙ non.Luc.6.Diligite inimicos vestros.dicit glo.Hoc perfectorum est.sed ad ea quę sunt perfectorum non omnes tenentur.ergo ad dilectionem inimicorum non omnes tenentur. Præterea: Matth.14. Accipiens Iesus panes. dicit glo.Non alia q̃ quæ scripta erant prædicat , sed legem & prophetas grauia esse demonstrat. sed in ve.le.non tenebãtur homines ad diligendum inimicos. Matth.5. dictum est antiquis. Diliges amicum tuum,& odio habebis inimicũ tuum.ergo nec modo tenemur ad dilectionem inimicorum. Præterea. Charitas facit voluntatem hominis volunta

In alio script. vt hic. secda secũdæ q. 25. ar.8.o. De vir. q.2.ar. 8.o.

ti diuinæ conformem. sed Deus odit aliquos, sicut dicitur Malach. 1. Esau odio habui. ergo licet odio aliquos habere, & sic inimicos. Contra. Luc. 6. Diligite inimicos vestros. glo. Non sufficit nõ odisse, sed quod supra naturam est, præcipimur diligere. ergo ad hoc tenemur. Præterea. Tenemur diligere proximũ ex præcepto Dei. sed nomine proximi intelligitur omnis homo, vt dicit Aug. in lib. de. 10 cor. ergo &c. Respond. Dicendum ꝙ affectus dilectionis est duplex, primus innocentiæ, secundus beneficentiæ. Primo affectu tenemur diligere omnes inimicos ne optemus eis mala, inquãtum mala sunt. i. per se: sed mala inquantum eis expedientia vel ecclesiæ vel reipublicæ fore credimus per accidens optare possumus. Secundus duplex est, quia vnus est principalis quem charitas primo & per se elicit, vt optare dilecto bona spiritualia. s. gratiã & gloriam, alter quem secundario & per accidens elicit, ideo nec semper, quia nõ semper expedit dilecto, vt optare ei bona temporalia. Primo modo tenemur affectu diligere inimicos, secũdo modo nõ, sed minus secundo modo debemus diligere inimicos ecclesiæ q̃ personæ: Nam illis optare prosperitatem temporalem imperfectionis est potius q̃ perfectiõis, nisi per accidens, inquantum. s. beneficiis attrahi sperantur ad ecclesiæ deuotionem. Inimicis autem personę optare bona temporalia perfectionis est, nisi per accidens, inquantum putantur eis vel aliis fore nociua. Ad quod ergo primo obiicitur ꝙ diligere inimicos perfectorum est: Dicẽdum ꝙ hoc intelligitur de dilectione beneficentiæ, secundum modum dictum. Ad illud, Dictum est antiquis, &c. Dicendum ꝙ de inimico ecclesiæ dictum erat eis in lege, quantum ad dilectionem beneficentiæ in temporalibus, sed de inimico personæ non nisi ex praua doctorum interpretatione. Ad tertium quod obiicitur ꝙ charitas conformat voluntatem nostram diuinæ, Dicendum ꝙ Deus non vult malum alicuius, loquẽdo de malo culpæ, sed permittit, & hæc permissio bona est. Malum autem pœnę, cuius est author, vult non in quantum malum, quia non delectatur in pęnis, sed inquãtum iustum, & sic nos possumus velle.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ omnes teneantur signa beneficentiæ inimicis ostendere. Luc. 6. Diligite inimicos vestros. dicit glo. Ecclesia pro inimicis tria facit, diligit, orat, & benefacit. sed membrum ecclesiæ tenetur ad faciẽdum simile quod facit ecclesia. ergo non est membrum ecclesię q̃ hoc non facit. Præterea. Similiter pręcipitur Mat. 5. diligere inimicos, & benefacere eis. ergo eadem ratione homines obligantur ad vtrũq;. sed ad primum omnes tenentur. ergo & ad secundum. Præterea. Abnegare homini signa familiaritatis, & sua beneficia, quædam vindicta videtur, sed homo tenetur se non vindicare, sicut patet Roma. 12. Non vosmetipsos vindicantes. ergo tenetur homo non subtrahere sua beneficia inimicis. Contra, Matth. 5. dicit glo. super verbo illo, Diligite inimicos, ꝙ benefacere inimicis, & orare pro eis est cumulus perfectionis. sed ad illa quæ sunt perfectionis nõ oẽs tenentur. ergo nec ad præstandũ inimicis bñficia. Pręterea. Ecclesia indicit bella contra tyrannos, & persecutores suos. ergo licet inimicis malefacere. ergo non tenemur eis bñfacere. Respon. Sicut est in affectu, ita in effectu ab eo procedẽte distinguendum: Nam ad effectum innocentiæ omnes tenentur, vt inimicis mala nõ inferant,

In alie script. vt h. c. secda sę q. 25. ar. 9. o. Ro. 12 l. 3. co. 5.

scd a ps q. 83. ar. 8. o. De vir. q. 1. ar. 8. o.

ferant, nisi forte per accidens propter bonum personæ vel reipublicæ. Quo ad effectum beneficientiæ distinguendũ est, quia tenemur eis benefacere beneficio spirituali necessario ad salutem, & pro eis orare non in speciali, sed in cõmuni, sic non excludendo eos ab orationibus nostris cõmunibus. Temporali autem beneficio non tenemur nisi in casu necessitatis, & tunc est magis opus iustitiæ q̃ amicitiæ, extra casum. vero necessitatis in statu opportunitatis non tenemur. Circa hoc tamen, secundum aliquos, est distinguendum, quia aut est inimicus ecclesiæ aut personæ. Inimico pso pæ benefacere perfectionis est, nisi p accidens, inquãtum ipsum beneficium vel sibi vel alteri occasionaliter nociuũ est: Vt illius enim, vt ait Aug. esurienti panis subtrahitur, si de cibo securus iustitiam negligat, q̃ esurienti panis frangitur vt iniustitiæ seductus acquiescat. Inimico vero ecclesiæ beneficium subtrahere pfectius est, nisi per accidens, inquantũ ipm beneficium ecclesię fore speratur vtile, vt quando per beneficia speratur recõciliandus ecclesiæ. Ad quod ĝ primo obiicitur de glo. Luc. 6. Dicẽdum quod illa tria ecclesia facit, sed differenter in diuersis membris: Nam diligere, facit ex præcepto in omnibus, benefacere beneficio temporali, & orare speciali oratione facit ex consilio in solis perfectis. Ad secundum quod obiicitur de simili forma præcipiendi, Dicendum ꝙ quãuis forma sit eadem, nõ tamen ratio, & præcipientis intentio. Ad tertium qđ obiicitur de abnegatione signorũ, & beneficiorum, Dicendum ꝙ negare homini signa familiaritatis quando necessitas exposceret, esset vindicta, vel etiam quando veniam peteret, vel quando se ille q hostis habetur ad familiaritatem igereret, & si habeatur præsumptio quod nõ ficte vel irrisorie faciat, quia tunc diligit, & inter inimicos non est deputandus, sicut aliqui dicunt, sed ꝙ aliquis vltro se ad familiaritatem inimico ingerat hoc per fectionis est. Ad quartum quod obiici tur in contrarium de glo. Dicendum ꝙ hoc intelligitur de beneficio temporali in casu opportunitatis, non tamen necessitatis. Ad quintum quod obiicitur de consideratione Philosophi: Dicendum ꝙ quando oppositum dicitur de opposito per se. s. inquantum oppositũ est, tunc tenet consideratio, sed non quando dicitur de opposito inquantum conuenit proposito, sicut cum visibile dicitur de albo, inquantum conuenit cũ nigro, non inquãtum ei opponitur: Similiter benefacere dicitur de amico, inquãtum cõuenit cum inimico. s. ratione naturæ cõmunis, sed confidere vel secreta cõmunicare conuenit, inquãtum opponitur inimico. Sextum autem concedẽdum est, quia inimicis est malefaciẽdum cum ab ecclesia exponũtur, vt sic ad bonum amicitiæ cõuertãtur, vel si incorrigibiles sunt, vt alii in pace conseruẽtur.

Hęc rñsio tã i ãtiquo exẽpl. hĩ q in impsso cũ tñ i neutro hẽatur argm̃.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & vr ꝙ maioris meriti sit diligere inimicũ q̃ amicum. Matth. 5. Dominus dixit. Si dilexeritis eos qui vos diligunt quã mercedem habetis? sed meritum dicitur respectu mercedis. ĝ maioris meriti est diligere inimicum q̃ amicum. Præterea. Grego. Seruitia quantominus debita, tantomagis grata. sed seruitium quo seruitur Deo in dilectione inimicorum est magis indebitum. ergo magis Deo gratum. Præterea. Principiũ meriti in gratia consistit. sed dilectio inimicorum est opus solius gratiæ, dilectio amicorum est opus etiam naturæ inclinantis. ergo illud magis gratuitum. ergo magis meritorium. Contra. Minus bonum dimittendum est pro maiori bono, sed nõ econuerso, sed in ęquali

Hęc rñsio adsecũdũ I opposituni, in ãtiquo exẽpl. hĩ, sed tñ l impsso. In alio script. vt hic. scda ps q. 27. ar. 7. o.

necessitate magis est opus dilect.õis amico q̃ inimico impendẽdum. ergo magis est diligendus. Præterea. Peius est odire amicos q̃ inimicos.ergo a contrariis,melius est diligere amicos q̃ inimicos. Respon. Dicendum ꝙ comparatio potest attendi vel quantum ad habitus,vel quantum ad actus. Si quantũ ad habitus,sic cõstat perfectiorem esse illũ habitum quo inimicus diligitur,cum includat etiam amicorum dilectionẽ:quia qui inimicos diligit, multomagis amicos. Si autem attendatur comparatio quantum ad actus, tũc actus isti possunt comparari,vel quantum ad ipsa diligibilia,vel quantum ad rationem diligendi.Si ad diligibilia,sic melius est diligere amicum: Si quantum ad rationem diligendi,sic cum in dilectione inimici ratio esse non possit nisi Deus, in dilectione vero amici sit aliqua ratio temporalis,præfertur quantum ad hoc inimicorum dilectio,& pro tanto maioris meriti esse dicitur, quia meritum consistit in hoc ꝙ actus nostri referantur in Deum. Si tamen amicus diligeretur ex æquali vel maiori Dei charitate,vel econuerso, inimicus propter aliquid aliud q̃ propter Deum diligeretur,comparatio prædicta cessaret.Sed huiusmodi comparationes fiunt secundum ea quæ frequentius accidere solent. Ad illud ergo qd opponitur de minori bono: Dicendum ꝙ minus bonum dimittendum est ꝓ maiori,cæteris paribus,sed vbi minus bonũ est magis debitum q̃ maius nõ est dimittendum pro maiori,Dilectio vero amicorum magis est debita q̃ dilectio inimicorum,& sic magis meritoria. Ad illud quod peius est odire amicos quàm inimicos:Dicendũ ꝙ in his quæ se habent ex additione potius tenet cõsequentia in contrario q̃ in ipso:Nam quãuis viuere sit melius q̃ esse,tamen non esse peius est q̃ non viuere. Diligere inimicos quo ad conatum voluntatis se habet ex additione ad diligere amicos. Vnde quãuis diligere inimicos sit melius, tamen odire amicos est peius. Prima tria argumenta concedenda sunt quia ꝓbant,veritatem.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ meritum non cõsistat in charitate pricipaliter:Dicitur enim gratia esse principium meredi. sed charitas nõ est idem ꝙ gratia.ergo non consistit meritum principaliter penes charitatem. Præterea. Nullus meretur nisi iustificatus.sed fidei est iustificare,vt patet Rom. 5.ergo apud ipsam præcipue est virtus merendi. Præterea. Charitas minuit difficultatem operis circa meritũ. ergo non est principaliter merendi radix. Contra. Illud videtur radix merendi esse sine quo nullum meritum valet. sed charitas est huiusmodi, vt patet .1. ad Corin.13. ergo charitas est radix merendi. Præterea. Illud est radix merendi quod opponitur omni demerito.charitas est huiusmodi.ergo &c. Respon. Dicendum ꝙ sicut in oculo principium primum & remotum videndi est anima, principium propinquum,sed nõ immediatum,potẽtia visiua,principium proximum bona dispositio organi.s.lux,sic in anima primum & remotum principium merendi est gratia,quæ ponit animam in statu merendi,principium propinquum,sed non immediatum,habitus cuiuslibet virtutis,sed principium propinquum & immediatum charitas, & in ratione subiecti,quia forma est voluntatis in qua est principium totius meriti, & in ratione obiecti,quia obiectum eius est finis vltimus ex cuius intentione est perfectio totius meriti. Ad illud de gratia:Dicẽdum quòd gratia est remotũ principium,non immediatum. Ad qd obiicitur de fide:Dicendum ꝙ nec actus fidei

In alio script. vt hic, ar.5 p. secũ q. 114.ar. 4.0.

pri. sæ q.113. a. 4.ad

pr.Ro. 1. l. 6. co.3. In alio script. vt hic. ar.5.o. p. p.q. 95. ar. 4.c. sa sedę q. 132 ar. 2 ad 5. De ver. q. 26. ar.6 ad octa.& ad xii. Ro.8 l. 5.co.1 1.Cor. 3. l. 2. co.1.

fidei,nec aliarum virtutum sunt iustificãtes,nisi inquantum sunt informati charitate. Ad illud de difficultate: Dicendum ꝙ difficultas operis proprie nõ facit ad meritum,nisi dimissionis pœne ꝑ modum cuiusdam cõmutationis,sed q̃si per accidens, inquantum auget conatũ voluntatis. Charitas vero facit maiorem inclinationem volũtatis, vnde ipsa auget meritum,& quanto maior est conatus,maius est meritum respectu præmii accidentalis,quod respicit ipsum actum non respectu prēmii essentialis,qa quantitas eius respicit quantitatem habitus charitatis.Vel aliter dicendum ꝙ duplex est facilitas. Vna quæ prouenit ex promptitudine voluntatis, & hæc nõ minuit meritum sed auget, & hanc facit charitas.Alia quæ est ex natura operis, & talem non facit charitas. Hæc autẽ diminuit meritum.

Expositio tex.

An vnus & idẽ mo-

In alio script. vt hic.

tus. Contra. Non potest anima simul multa appręhendere,vt plura.ergo nec diligere. Respon. Dicendum quòd loquitur de vnitate motus in vtroq; in generali, non in speciali.i. de vnitate, non secundum numerum,sed secundum speciem.Igne peccator ibi feruentior. Contra. Motus charitatis vnius noui tii est feruentior motu charitatis viri perfecti aliquando. Respond. Dicendum ꝙ feruor qui est de intentione finis facit actum meliorem, qui vero ex aliqua dispositione subiecti vel obiecti, non oportet. Verba sponsionis cuius. Contra. Ergo peccator dicens, Pater noster,peccat qui promittit quod non facit. Respon. Dicendum ꝙ non peccat,quia non dicit in persona propria,sed in persona ecclesię.

Illud quoq; &c.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

In alio script. vt hic, scda sę q.24 ar 7.o. De vir q.2.ar. 12.o.1. cor.13 l.3.co. 1.

Hic primo quæritur,& videtur ꝙ charitas semel habita non possit amitti: Maius enim est destruere iam existens q̃ resistere aduenienti.sed charitas omnis destruit peccatum existens in eodem subiecto.ergo multomagis resistit aduenienti. Præterea. Si charitas a peccato destruitur,aut ergo a peccato non existente in eodem subiecto,aut ab existente in eodem subiecto.Si non ab existente, Contra. Quod non est,non potest agere,& ita peccatum,quod non est, nõ potest charitatem expellere.Si ab existẽte,ergo opposita simul sunt in eodẽ, qd est falsum.ergo charitas non destruitur. Præterea. Si destruitur,aut actione alterius,aut proprii subiecti. Si alterius, Contra. Solus Deus agere potest in li be.arbi.quia ipse tantum superior est. Deus vero non est causa destructiua bonorũ,sed proprii subiecti.g̃ &c.Contra. Motus in vnoquoq; secundum naturam fit prędominantis.in omni habente charitatem ipsa est prædominans. ergo omnes motus fiunt secũdum naturã ipsius. sed quod secundum naturam alicui est, ipsum non destruit.ergo actione subiecti charitas non destruitur. Contra. Apoca.2. Habeo aduersum te pauca, quia charitatem primam reliquisti.ergo charitas potest amitti. Præterea. Quicũq; non potest peccare habet libe. arb.confirmatum.sed nõ omnis qui habet charitatem hẽt li. ar.confirmatũ.ergo aliquis habens charitatem põt peccare.sed per peccatum amittitur charitas.ergo potest amittere charitatem. Respond. Dicendum ꝙ omnis forma est in materia sibi proportionata, & de-

bite dispoſita: Deſtructa ergo debita diſpoſitione, deſtruetur forma, ſicut debito temperamēto corporis deſtructo deſinit in eo eſſe anima: Debita autem diſpoſitio hominis ad gratiam eſt eius cōuerſio ex toto corde ad Deum: Deſtructa ergo prędicta diſpoſitione deſinet in eo eſſe gratia, ſeu charitas. Per omne autem peccatum mortale prędicta diſpoſitio perditur, quia peccatū eſt auerſio ab incōmutabili bono, & conuerſio ad cōmutabile bonum, & ideo per omne peccatum mortale deſinit in homine eſſe charitas. Ad quod primo obiicitur in cōtrarium quod maius eſt deſtruere iam exiſtens, Dicendum ꝙ ipſa charitas de ſe reſiſtere poteſt, ſed ſubiectū ſe charitati ſubtrahit, & contrario ſuperuenienti ſe ſupponit. Ad ſecundum. Aut a peccato exiſtente, Dicendum ꝙ a peccato exiſtente quod quidem charitatem deſtruit, non actiue, ſed formaliter, & ideo in eodem inſtanti quo culpa eſſe incipit, charitas eſſe deſinit, & ſic nō ſunt ſimul. Ad tertium de actione: Dicēdum ꝙ deſtruitur actione proprii ſubiecti, & quod dicitur, omnis motus eſt per naturam prædominantis, hoc intelligitur in motu naturali, non voluntario. Vel dicendum ꝙ charitas in habente prędominatur ſemper habitu, ſed non actu.

In alio ſcript. vt hic, q. 1. ar. 1. o. pr. ſcdæ q. 67. ar. 3. 4. & 5. o. pa ſcdæ q. 13. art. 2. o. De vir. q. 4 ar. 4. o.

Articulus ſecundus.

AD ſecundum ſic proceditur, & videtur ꝙ fides non euacuetur. Adueniente lumine maiori nō deſtruitur lumen minus. ergo nec lumen fidei adueniente lumine gloriæ. Præterea. Nihil deſtruitur niſi a ſuo contrario. ſed fidei, quantum eſt ad genus cognitionis, cognitio patriæ non opponitur. ꝗ quātum ad genus non tollitur. Præterea. Videtur ꝙ nec ſpes. Magis opponuntur habitus gratuiti culpę ꝗ glorię. ſed ſpes per culpam non tollitur. ergo nec ꝑ gloriam. Præterea. Sicut ſe habet ſpes ad ſaluatos, ſic deſperatio ad dānatos. ſed in damnatis manet deſperatio. ergo ſpes in ſaluatis. Contra. Habitus ſimplices formæ ſunt. ergo quando deſtruūtur, totaliter deſtruuntur. ſed fides quo ad ęnigma, ſpes quo ad expectationem, deſtruuntur. ergo totaliter. Præterea. Ad Rom. 8. Quod enim videt quis, quid ſperat? ergo nō poteſt eſſe de viſis intellectui, ſicut nec fides. ſed in gloria videntur omnia ſperanda, & credenda. ergo in ea fides, & ſpes euacuabuntur. Reſpon. Quod ſtatus gloriæ eſt perfectus, ſtatus vię imperfectus. Quæ ergo imperfecta ſunt, ꝗuis hæc ſint in ſtatu viæ, non tamen erunt in ſtatu glorię. Sūt autem quidam habitus in ſtatu viæ qui habent imperfectionem eſſentialem, quæ. ſ. conuenit eis ſecundum rationem propriæ ſpeciei, quidam qui accidentalem. Primi totaliter tollentur, ſecūdi manebūt, ſed perficiētur. Quia ergo fides ratione ęnigmaticæ cognitionis, ſpes ratione carentiæ rei expectatę eſſentialiter ſunt imperfectæ, ideo in patria eſſentialiter tollētur adueniente clara viſione, & pręſentia rei expectatæ. Ad primum. qd obiicitur de lumine, Dicēdum ꝙ vbi minus lumen maiori non opponitur manet, vt in luminibus corporalibus, ſed vbi opponitur non manet, vt contingit in aliquibus luminibus ſpiritualibus. Sic autem ſe habet fides, & viſio. Ad ſecundum dicendum ꝙ deſtructio, cum ſit actus naturæ, non reſpicit genus vel ſpeciem quę ſunt rationis, niſi ex conſequēti: Reſpicit enim primo particularia, quibus deſtructis ex conſequenti deſtruuntur genera & ſpecies, prout ſunt in eis. Secundum alios tamen fides quantū ad genus cognitionis in patria non deſtruitur. Sed hoc eſt impoſſibile, ſi intelligatur ꝙ eadem numero cognitio ſit fides viæ, & viſio patriæ, ſicut nec homo, & aſinus poſſunt eſſe idem animal numero: Si

pa ſcdę q. 4. ar. 4. ad p. De ver. q. 17. ar. 5 ad ſex.

Si verò intelligatur ꝙ non manet eadē cognitio numero, ſed genere, hoc in idē redit cum eo quod dicit ꝙ fides ſecundum ſubſtantiam ceſſat. Ad tertium dicendum ꝙ vnumquodq; tollitur per ſuum contrarium. Vnde & ſpes tollitur per culpam cōtrariam. ſ. deſperationē, non autem per alias culpas quæ nō opponuntur ei niſi ratione ſuæ formæ. Vnde per eas redditur informis. Sed ſtatus gloriæ opponitur ei quantū ad ſuā ſpeciem, vt dictum eſt, & ideo eam euacuat. Ad quartum de deſperatione, Dicendum ꝙ non ſimiliter ſe habent: Nam deſperatio auget pœnam damnatorū, ſpes vero minuit gloriam ſaluandorū.

Articulus tertius.

In alio ſcript. vt hic. q 2. ar 2. pri. ſcdę. q. 67. art. 6. o. p̄. cor. 13 l. 3. co. 1.

AD tertium ſic proceditur, & videtur ꝙ charitas deſtruatur. 1. Corin. 13. Cum venerit quod perfectū eſt, euacuabitur quod ex parte eſt. ſed charitas eſt ex parte, quia illud præceptum: Diligēs dominum Deum tuum, nōn totaliter ipletur in via. ergo charitas euacuabitur. Præterea. Qui habet vnam virtutem, habet omnes, ſecundum. Hiero. ſed in futuro fides non habetur, ergo nec charitas. Præterea. Ad charitatem pertinet inimicos diligere. ſed ſancti in patria nō diligent inimicos dānatos: Eis enim bona gratiæ & gloriæ non optabunt propter conformitatem voluntatis ad Deum. ergo charitas non manet. Contra. 1. ad Corint. 13. Charitas nunq̄ excidit. Præterea. Perfectæ charitatis eſt inimicos diligere. ſed Chriſtus & ſancti in patria perfectionem habent charitatis. ergo diligent inimicos, & ſic malos, & ita in eis ordo charitatis ſeruabitur. Reſpon. Dicendum ꝙ circa charitatem eſt conſiderare habitum, actum, modum, & ordinem. Habitus, & actus nihil habent imperfectionis, ideo in eis nihil tolletur ſed augebitur. Modus duplex eſt: quantitatis ex parte Dei. ſ. diligere Deum propter ſe & ſuper omnia, & quantitatis ex parte noſtra. ſ. ex toto corde. Primus in præſenti nō habet aliquid imperfectionis, Vnde nō tolletur ſed augebitur: Secundus ex parte ſubiecti, non ſui, imperfectionem habet, & eius imperfectio tolletur. Circa ordinem aūt eſt conſiderare duo. Primo ordinem eſſentialem quatuor diligendorum ex parte ipſius charitatis ſecundum naturam propriam, ſicut ꝙ ſolet diligere primo quod ſupra nos eſt, & hoc manebit; Et ordinem accidentalem ex parte ſubiecti ſecūdum ſtatum, vt diligere magis propinquos q̄ alios, qui in ſtatu vię nobis amplius iunguntur. Ad primum ꝙ charitas eſt ex parte, Dicendum quòd hoc habet ex imperfectione ſubiecti, nō ſui, quia imperfectio non pertinet ad rationem propriæ ſpeciei, cum amor ſit tam præſentis q̄ abſentis. Ad ſecundū ꝙ qui habet vnam &c. Dicendum ꝙ hoc intelligitur in ſtatu vię ſolum. Vel dicēdum ꝙ hoc intelligitur de virtutibus perfectis ſolum. Ad tertium dicendum quòd charitas refertur tantum ad eos q ſunt in gratia vel gloria, vel eſſe poſſūt, vnde ſe non extendit ad dānatos, vt ſupra dictum eſt. Diliguntur tamen a ſanctis ex charitate Dei ſicut & dæmones, inquantum. ſ. Dei creaturæ ſunt.

Articulus quartus.

In alio ſcript. vt hic. q 2. ar. 4. p. p. q. 89. ar. 5. o. 2 con. c. 81 ad quint. Quol. 12. a: t. 13 pri. cor.: 3 l. 3. co. a.

AD quartum ſic proceditur, & videtur ꝙ ſcientia euacuetur. 1. ad Corin. 13. Scientia deſtruetur. ſed accidens quod deſtruitur totaliter tollitur. ergo ſcientia totaliter tolletur. Præterea. Scientia maxime delectabilis eſt. ergo ſi remanebit, habebit plus delectationis minimus bonus Philoſophus q̄ optima vetula. Præterea. Memoria eſt pars animæ ſenſibilis, ſecundū Philoſophos. ſed potentia ſenſibilis in morte perit. ergo & memoria. ergo & omnis ſcientia exiſtens in memoria. Contra.

Angeli,& Christus quāuis videāt in Verbo,cognoscunt tamē res in propria natura.ergo & sancti similiter faciet. ergo & in eis erit scientia a rebus accepta per quam cognoscent res in generibus propriis. Præterea. Dānati retinent eorū quæ hic aguntur scientiam , vt patet in diuite.ergo magis saluati. Respon. Dicendum q in scientia est considerare habitum,actum,& modum. Habitus nō habet oppositionem cum gloria,nec cū pœna,ideo manebit. Actus non sic , qa est ratiocinationis & inquisitionis. Hic cessabit i beatis,vt dicit Magister,& aliū actum habebunt,quia videbunt veritatē rerum per simplicem intuitum, non ratiocinatiuū.In dānatis autem respectu eorū quæ elici possunt ex his quæ sciūt, forte prędictus actus manebit,sed ad eorum afflictionem.Modus est intelligere cum phantasmate,qui conuenit sibi ex parte corporis:Cum enim intelligere sit actus coniuncti per animam, & corpus non communicet sibi ex parte actus,qa intellectus non est potentia coniuncta organo,oportet q communicet sibi ex parte obiecti,cum non sit possibile aliter,& ideo oportet intelligere cum phātasmate,quia phantasma est species corporalis. Separata ergo anima a corpore prædictus modus non remanebit :Similiter nec post resurrectionem, quādo corpus sequitur animam,& non ecōuerso. Ad primum quod opponitur de Apostolo,Dicendum quòd scientia destruetur quantum ad modum,& quantū ad actum mutabitur,quāuis quantū ad terminum actus,qui est certitudo, & q̄tum ad habitum remaneat. Ad quòd obiicitur de delectatione, Dicendum q quāuis quo ad hoc habeat Philosophus maiorem delectationem accidentalem, tamen habebit vetula maiorem substantialem. Ad tertium de memoria,Dicēdum q secundum sanctos,non tantū est memoria sensibilis,sed etiā intellectualis in anima rationali,quæ est pars imaginis.

Expositio tex.

Quæ semel habita n̄

amittitur.i.vix amittitur.Radix omniū malorum cupiditas. Contra. Eccl. 10.Initium omnis peccati superbia. Respond. Vtraq; generaliter,non specialiter accepta, omnis mali radix est, sed differenter, quia superbia in auersione a bono incōmutabili,cupiditas in cōuersione ad bonum cōmutabile. Sciētia secundum sui actum. Contra. Frustra est habitus sine actu. Respond. Non dicit habitum mansurum sine actu , sed sine eo qui nunc est.s.ratiocinatio,quāuis remaneat quantum ad terminum actus,qui est certitudo.

In alio script. 2.d.42 q.2.ar. 1.ad se pt.&lit prī.&æ q. 84. ar.2.0.

in locis supiori articu. adduc.

Distinct. Trigesimasecunda.

Præmissis adijciendū

est.

Quæstio vnica.

Articulus primus.

Hic primo quæritur,vtrum Deus diligat creaturam,& videtur q non: Amor enim quandam animi passionem importat.sed aliæ passiones aiæ vt ira,odium, & huiusmodi non sunt in Deo,nisi secūdum effectum & similitudinē. ergo nec amor. Præterea. Si Deus diligit creaturam,aut ergo fruendo, aut vtēdo. sed ipse nec fruitur creatura,nec eam refert in finem alterum, quia nec creatura est eius finis , nec ipse creatura indiget ad consequendum aliquem finem. ergo nō diligit creaturam. Præterea. Amor Dei ad creaturā,aut est affectus,aut effectus.si affectus,ergo affectio est in Deo. si effectus,ergo amor ad creaturam nō est in Deo sed a Deo. Contra. Ioā.3.

In alio script. vt hic. p.p.q. 20.art. 1.0.p. con.c. 90.91. & 4.c. 19.co. 2.

Sic

Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suũ vnigenitum daret. Preterea. Amor est primum donũ, & ita ratio omnis doni. cum ergo a Deo creaturæ multa dona donentur, & nisi ex amore dari non possint, creatura a Deo diligitur. Respon. Dicendum ꝙ vnicuiq; habenti cognitionem, amabile est proprium bonum. Vnde cum in Deo sit sui cognitio perfecta, amat suam bonitatem. Bonum autem alicuius non solum dicitur secundum hoc quod in ipso est, sed etiam secundum quod est in alio per similitudinem. Vnde cum bonitas quæ est in creatura sit similitudo diuinæ bonitatis, Deus diligit creaturam. Ad quod primo obiicitur de passione, dicendum ꝙ amor quandoq; nominat passionem secundũ quod est in parte sensitiua: quandoq; vero non, sed solum operationem voluntatis, secundum ꝙ est in parte intellectiua, & hoc modo Deo conuenit, non primo. Ad secundum dicendum ꝙ Deus non refert ad alium creaturam, sed ad seipsum, & ideo vtitur ea. Ad tertium ꝙ amor Dei ad creaturam, aut dicit affectum &c. Dicẽdum ꝙ si affectio nominet passionem, sic non competit Deo, si aũt nominet operationẽ affectiuę virtutis. s. voluntatis, sic competit Deo sicut & velle.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. p. p. q. 20. ar. 2. c.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ Deus non diligat omnem creaturam: Deus enim ex charitate diligit quicquid diligit. sed non omnia sunt ex charitate diligẽda, vt irrationabilia. ergo Deus non diligit omnia. Pręterea. Nihil idem simul diligitur & oditur. sed deus odit reprobos. Malach. 1. Esau odio habui. ergo nõ diligit eos. Præterea. Dilectio est causa electiõis, siue ratio. sed Deus non omnes eligit. ergo non omnes diligit. Contra. Sap. 11. Diligit omnia quę sunt. Præterea. Gẽn. 1. Vidit Deus cuncta quæ fecerat & erant valde bona: Secundum Aug. autem per hoc significat ꝙ omnia approbauit. sed nihil approbatur nisi qd amatur. ergo Deus omnia amat. Respon. Dicendum ꝙ duplex est dilectio, quędã generalis qua quis vult alteri bonũ qdcunq;, quædam vero specialis, qua vult alteri bonum, ꝙ sibi conuiuat, & hæc est dilectio amicitiæ. Prima dilectione Deus diligit omnia, quia voluntas eius causa est in eis omnium suorum bonorum. Secundo modo distinguendum est ꝙ voluntas Dei duplex est; quædam antecedens quæ respicit naturam, quædam cõsequens quæ respicit meritorum exigentiam. Primo modo Deus diligit dilectione amicitiæ omnem creaturam rationalem, secundo modo solos electos. Ad primum, Deus diligit ex charitate, Dicẽdum ꝙ Deus diligit omnia. i. creaturas irrationales & ex charitate diligit, non sicut charitatem habens ad illa, sed sicut ordinans ea ad illa ad quę charitatẽ habet. Ad secundum de odio, Dicendum ꝙ idem secundum idem non diligitur & oditur. Vñ in peccatoribus aliud odit Deus. s. peccatum, aliud diligit, vt naturam. Ad tertium ꝙ dilectio est causa electionis, Dicendum ꝙ verum est de dilectione amicitię quę sequitur voluntatem consequentem, & hac non omnes diligit.

pri. Pæ q. 110. ar. 1. c. De ver. q. 27. ar. 1. c. De vir. q. 2. ar 7. c.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic. p. p. q. 20 ar. 2 ad se. 4 con. c. 23. ad non.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ Deus non diligat creaturam ab ęterno: Dilectio enim non est nisi boni. sed creaturæ non fuerunt bonæ ab æterno. ergo non diligit eas ab ęterno. Præterea. Dilectio Dei ad creaturam significat essentiam, & connotat effectum in creatura. omne tale attributum dicitur de Deo ex tempore, vt creator, dominus. ergo & dilectio creaturæ. Præterea. Amans vult esse

amatum.sed Deus non volebat creaturas esse antequã essent, quia si voluisset eas esse, fuissent. ergo nõ amabat eas antequam essent. Contra. Electio sequitur dilectionem. sed sanctos ab æterno elegit. Ephe. 1. Elegit nos ante mundi constitutionem. ergo ab ęterno eos dilexit. Preterea. De non sciente Deus ab æterno non potuit fieri sciens. ergo nec de non diligente diligens. ergo quocunq; diligit, ab ęterno diligit. Respõ. Dicendum ꝙ dilectio Dei dupliciter potest accipi. Aut pro actu dilectionis interiori, aut pro exteriori. Primo mõ, idẽ est ꝙ velle bonum alicui. Secundo modo, idem ꝙ impendere bonum alicui. Primo modo dicitur secũdum essentiã, secundo modo secundum efficientiam. Primo modo notat effectum in creatura in habitu non in actu, secundo modo etiam in actu. Vñ primo mõ est ęterna, secundo modo temporalis. Ad primũ ꝙ dilectio non est nisi boni: Dicendum quod verum est, sed potest esse boni existentis in propria natura, & sic creaturę non fuerunt bonæ ab æterno: vel in Dei pręscientia, & sic ab æterno fuerunt bonæ. Ad secundum connotat effectum: Dicendum quòd non connotat effectũ in actu sed in habitu, & hoc modo cum connotat effectum in creatura, potest dici de Deo ab æterno, & iõ ab æterno cõuenit Deo dilectio affectus, quãuis nõ effectus. Ad tertium ꝙ Deus non volebat ab ęterno esse creaturas, Dicendum ꝙ si ly ab æterno determinat hoc verbũ volebat, falsa ẽ: si determinat hoc verbũ esse, vera est, quia ab ęterno volebat esse creaturas, sed non eas esse ab ęterno, sed ẽm ordinẽ suæ sapientiæ: Voluit. n. ab æterno creaturarum productionem, sed nõ voluit producere eas ab ęterno.

Articulus quartus.

In alio script. AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ Deus omnia ęqualiter diligat. Cognitionem consequitur dilectio. sed Deus ęqualiter cognoscit omnem creaturam. ergo ęqualiter diligit. Præterea. Deus eodem modo se habet ad omnia, secundum Diony. dilectio vero Dei dicit habitudinem eius ad creaturam. ergo eodem modo diligit omnem creaturam. ergo æqualiter. Pręterea. Idem actus non potest esse intensior & remissior, nisi secundum diuersas sui partes. sed Deus eodẽ actu simplici diligit omnia. ergo nõ diligit vnũ plus altero. Contra. Charitas est boni inquãtum bonum. ergo magis bonũ magis diligit. Præterea. Ordo charitatis est de perfectione ipsius. sed charitas Dei perfectissima est. ergo secundũ ordinem vnũ plus altero diligit. Iuxta. hoc quæritur an magis diligat genus humanum q̃ Christum. Secundo an magis angelum q̃ hominem. Tertio an magis innocentem q̃ pęnitentem. Quarto an magis præscitum iustum q̃ peccatorem prædestinatum. Respon. Dicendum ꝙ dilectio Dei dupliciter põt considerari. Aut quo ad ipsam volũtatem, aut quo ad bonum volitum. Primo mõ vna, & æquali dilectione diligit omnem creaturam, secundo modo non, q̃a vni creaturæ vult maius bonum q̃ alii. Ad primũ quod obiicitur de cognitione: Dicendum ꝙ non est simile, quia cognitio nullum effectum cõnotat aut ponit in creatura, sed dilectio sic: Nam dilectio de sui ratione dicit motũ ad res, non autem cognitio. Ad secundum ꝙ ęqualiter se habet Deus ad creaturam: Dicendum ꝙ dilectio non tantum ĩportat id quod est ex parte Dei, sed etiã id quod est ex parte creaturæ cuius bonũ, prout est a Deo volitum, in dilectione Dei includitur, & ideo quia creaturę nõ se habẽt ęqualiter ad Deũ, nec possunt ęqualiter bonitatem eius participare, ideo non ęqualiter omnes diligit. Ad tertium

vt hic ar. 4. & 5. o. p. p. q. 20 ar. 3. & 4. o. 1. con. c. 92.

ertium de intensione actus: Dicendum ꝙ non dicitur magis diligere quia inten sius diligit, sed quia maius bonum vult. Ad quarto quæsita: Dicendum ꝙ deus ęquali dilectiōe affectus omnia diligit, quāuis non effectus, & ideo Christum q̄tum ad naturam humanam etiam dicitur diligere magis tota creatura, quia ad maius bonum. s. ad vnionem diuinæ personæ. Angelum autem quo ad naturam, quæ nobilior est, magis homine, q̄uis quo ad bonum gloriæ se habeant vt excedentia & excessa, vel ęqualia. Innocentem autem magis pęnitente, quo ad præmium accidentale propter dignitatem innocentiæ, quāuis quo ad præmiū essentiale magis diligat plus habentem de charitate. Pręscitum autem iustum, vt nunc magis pręde stinato iniusto, quā uis simpliciter magis diligat prędestinatum, quia simpliciter vult ei maius bonum.

Expositio tex.

Futura iam facta sūt.

Contra. ergo sunt ei præterita non præsentia. Respon. Factum esse dupliciter accipitur, quia vel dicit præteritionem motus, & pręsentiam termini, vel pręteritionem vtriusq;. Primo modo intelligit, non secundo.

Distinct. Trigesimatertia.

Post prædicta &c.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

pri. 2æ q. 62. ar. 2. o. De vir. q. 1. ar. 12. Hic primo quæritur, & videtur ꝙ virtutes cardinales nō distinguātur a theologicis: Ad eundem enim habitum pertinet cognoscere principia, & quæ ex prīcipiis cognoscuntur. sed finis est principium in operabilibus, vt dicit Philosophus in. 7. ethi. ergo habitus virtutum theologicarum, qui sunt de fine, non debent distingui ab habitibus virtutū cardinaliū, q̄ sunt de operationibus propter finem. Præterea. Ad ea ad quæ potentia determinata est, nō indigemus aliquo habitu. sed cognitio existēdi Deū nobis naturaliter inserta est, vt dicit Dama. sed & desiderium summi boni omnibus innatum est. ergo ad cognitionem & dilectionem Dei, qui est summum bonum, non indigemus habitu aliquo. ergo sufficiunt virtutes alię sine theologicis. Pręterea. Videtur ꝙ non distinguantur a virtutibus intellectualibus: Prudentia enim in. 7. ethi. inter intellectuales virtutes ponitur. est etiam vna de quatuor virtutibus cardinalibus. ergo similiter videtur ꝙ alię virtutes cardinales ab intellectualibus nō distinguātur. pri. 2æ q. 58. ar. 2. o. De ver. q. 14. ar. 3 ad non. Præterea. Omnis virtus moralis consistit in medio determinato secundum rectam rationem, vt dicitur. 2. ethi. cum ergo ratio per intellectuales virtutes rectificetur videtur ꝙ ipsæ intellectuales virtutes sint de essentia moralium, & ita ab eis minime distinguantur. Contra. Magis distat Deus a creaturis q̄ quæuis creaturæ ab inuicem. sed diuersitas aliquarum creaturarum requirit diuersitatem habituum. ergo virtutes quæ habēt Deum pro obiecto multo magis ab aliis distinguuntur. Pręterea. In. 2. ethi. Philosophus diuidit morales contra intellectuales. Respon. Circa hanc quęstionem sciendū est ꝙ differūt gratia, virtus, donū, beatitudo, & fructus: Gratia enim perficit animæ essentiā, sed virtus, & donum perficiunt potentiam, sed differenter, quia virtus perficit potentiam ad agendum modo humano, donum autem ad agendum modo diuino: Vñ fortitudo, prout est virtus, habet pro mensura vires humanas, sed prout donum, potentiam diuinam. Beatitudo autem In alio scrip. vt hic. hēt. s. D. aliū pcedēdi modū i q̄stis, & i cōclusionibus diuers' ab isto

quę vero sunt in hoc cor. dicta diffuse pertractatur ab eodé s. D. pri. fæ. q. 68. 69. & 70.

est operatio doni, quia secundum philosophum, fœlicitas est perfecta operatio perfectæ virtutis. Fructus autem est delectatio consurgens ex prædicta operatione, vel ipsa virtus, prout est ratio delectationis. Virtutum autem duplex, est genus. Quoddam reintegrantium potentias, vt sunt virtutes sacramẽtales, Aliud expedientium siue perficientium potentias ad opus, & istarum quædam sunt de fine, quædam sunt de his quæ sunt ad finem. Primæ sunt theologicæ, secundæ cardinales, siue intellectuales, sed intellectuales perficiunt cognitiuam ad cognoscendum, cardinales autem motiuam ad agendum. Ad primum quod opponitur de cognitione principiorum, Dicendum ꝙ non est verum: Nã cognitio principiorũ pertinet ad intellectum, cognitio conclusionum ad scientiam, quæ sũt diuersæ virtutes intellectuales. Ad ꝯm de cognitione, & desiderio naturali, Dicendum ꝙ duplex est participatio Dei, quædam secundum naturam, quædã supra naturam. Ad primam inserta est nobis naturalis cognitio, & desiderium, nõ autem ad secundam, ad quam ordinant virtutes theologicę collatæ nob᷑ a Deo. Ad tertium quod obiicitur de prudentia, Dicendum ꝙ non est simile de ea, & alijs virtutibus, quia ipsa media est inter intellectuales, & morales virtutes: Est.n. essentialr̃ intellectualis, cum sit habitus cognitiuus. Sed est moralis materialiter, qa circa materiã moraliũ vt habitus directiuus versatur, &c. cũ ꝯm philosophũ, sit recta ratio agibilium. Ad quartum quod obiicitur de medio: Dicendum ꝙ aliter determinatur medium per virtutem intellectualem, quæ est prudentia, quia per modum dirigentis, aliter ꝑ moralem, quia per modum exequentis, & inclinantis in medium. Vnde dicit Tullius ꝙ per modum naturæ operatur.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ virtutes cardinales ab inuicem non distinguantur. Eorũ quæ ex opposito diuiduntur, vnũ non ponitur in diffinitione alterius. sed prudẽtia est recta ratio quę ponitur in diffinitione moralium virtutum, vt patet. 2. eth. ergo morales virtutes a prudentia non distinguuntur. Præterea. Omne peccatum non expellitur nisi per omnẽ virtutem. sed per iustitiam expellitur omne peccatum, vt patet in iustificatiõe impii. ergo ab ipsa aliæ virtutes cardinales non distinguuntur. Præterea. Diuersarum formarum vna nõ denominat alteram: Non.n. dicitur grammatica alba, vel econuerso. virtutum vero harum vna denominat alteram, quia secundum August. dicitur iustitia prudẽs, temperans, & fortis. ergo nõ sunt diuersæ virtutes, Contra. Habitus distinguuntur secundum actus. sed August. distinguit diuersos actus virtutum cardinalium in litera. ergo virtutes cardinales ab inuicem distinguuntur. Præterea. Quæ diuiduntur ab inuicem, distinguuntur. sed secundum sanctos, & Philosophos, virtutes cardinales diuiduntur ab inuicem. ergo distinctæ sunt. Respnd. Dicendum ꝙ ad virtutes cõcurrunt diuersę conditiones, quarum singulæ in certis materiis pręcipuã rationẽ laudis habent. Vnde & virtutes quæ circa illas materias sunt, ab illis conditionibus nomina sortiuntur, sicut in consiliãdis discretio, a quã denominatur prudentia quæ est circa consilia, in actionibus, & iudiciis, & cõmunicatiõnibus rectitudo, a qua sumitur nomen iustitiæ, in periculis mortis constantia, a qua sumitur fortitudo, in delectationibus carnis modestia, a qua sumitur temperãtia. Possunt ergo istę quatuor virtutes sumi dupliciter. Vno modo secundum generales

In alio script. vt hic. q. 1. a. 1. q. 1. & 2 pri. fæ q. 61. ar. 4. 0. De vir. q. 1. ar. 12. 0.

pri. fę q. 66. ar. 2. c. scda fę q. 123. ar. 2. & 11. c.

rales conditiones virtutis quas notant, & sic quęlibet earũ, est generalis ad omnes virtutes, & ita vna non distinguitur ab alia per substantiam habitus. Alio modo secundum ꝙ concernunt specialem materiam, & sic pęnes obiecta distinguuntur quasi habitus diuersi, secũdum quòd prudentia est circa cõsilia, iustitia circa communicabilia, fortitudo circa mortis pericula, temperantia circa carnis delectabilia. Primo modo dicuntur virtutes cardinales, quasi generales. Secũdo quasi principales, quia sunt circa materias in quibus conditiones virtutis præcipue laudem habent. Ad primum ergo quod obiicitur de diffinitione, Dicendum ꝙ quando aliqua condiuisa ęqualiter recipiunt cõmunis prædicationem, tunc vnum non ponitur in diffinitione alterius, sed quando condiuisa nõ ęqual'r sed p prius & posterius recipiũt cõmunis prædicationem, tunc primum ponitur in diffinitiõe alterius, sicut substantia in diffinitione accidentiũ, & propterea prudentia ponitur in diffinitiõe aliarum virtutum, in qua per prius bonum rationis, & per cõsequens ratio virtutis inuenitur, quia prius est quod est per essentiam q̃ quod est per participationem. Ad secundum quod obiicitur de iustitia, Dicendum ꝙ iustitia dicitur dupliciter. Generalis, quæ complectitur hominis totalem rectitudinem. Secundo modo specialis, quæ continet rectum ordinem ad proximum principaliter. Prima est generalis ad omnes virtutes secundum quã dicitur iustificari impius, secunda est specialis. Ad tertium quod obiicitur de denominatione, Dicendum ꝙ forma vna alteram denominare potest dupliciter, aut per inhærentiam, vt albedo superficiem, aut per causam, vt fortitudo dicitur bona quæ in bono expenditur modo hoc, qa virtutes connexę sunt, & vna coadiuuat alteram ad actum suum denominantem &c.

Sed da Pę q. 47. ar. 5 ad pri. q. 50. ar. 1. ad i.

pri. Pæ 113. ar. 1. c. Sed da Pę q. 58. ar. 5. 6. 7. o. De ver. q. 28. ar. 2. c.

Teme hoc, lege c. Mo

do q̃a, &c. l. de notant sese. In alio scr pt. vt hic, arti. 2. pri. Pæ q. 61. ar. 1. o. De vir. q. 1. ar 8. o.

Articulus tertius.

Ad tertium sic proceditur, & videtur ꝙ virtutes morales sint nobis a natura. Dam. dicit in. 3. lib. Naturales sunt virtutes, & naturaliter, & ęqualiter insunt hominibus. Præterea. Secundum Philosophum in. 2. Phi. Quæ ex principiis naturalibus causantur, a natura sunt. sed ratio est de principiis naturalibus hominis. cum ergo virtutes ex ratione procedant videtur ꝙ sint naturales. Præterea. Homo est perfectior inter alia animalia. sed aliis aialibus a natura est dispositio ad agendum ea quæ eis competunt, sicut hirundini ad faciendum nidum. cum ergo virtutes nihil aliud sint q̃ inclinationes ad opera conuenientia homini, videtur ꝙ virtutes morales sint homini a natura inditæ. Contra. Secundum Diony. 4. c. de di. no. Bona naturalia non amittũtur per peccatum. sed virtutes amittuntur. ergo non sunt naturales. Pręterea. Sap. 8. dicitur. Sobrietatẽ docet, & prudentiam, & iustitiam, & virtutem: Et in eodem dicit. Nõ possum esse continens nisi Deus dederit. ergo non sunt a natura sed a Deo. Respon. Dicendum ꝙ quædam sunt virtutes cardinales, quæ ordinant in bonum societatis diuinæ, quod est per gratiam seu gloriam: Et quia hoc bonũ est supra facultatem naturæ, ideo hæ virtutes non a natura sed a Deo sunt in nobis. Quædam autem sunt virtutes cardinales quæ ordinant in bonum societatis terrenę: quod nostrę naturæ commensuratũ est, & de his distinguendum est, quia possunt considerari dupliciter, Secundum esse imperfectum, siue quãtum ad earum principia, & sic sunt a natura, quia seminaria virtutum, secundum Philosophum, indita sunt nobis in naturali cognitione, &

pri. Pæ vbi supra ar. 3. o. & q. 65. ar. 2. o. De vir. vbi su. ar. 10. o.

amore boni, Vel secundum esse perfectũ siue earum cõsumationem, & sic sunt in nobis ab assuefactiõe, & hoc est quod dicit philosophus in secundo eth. Innatis nobis ea suscipere, perfectis vero per assuefactionem: Et per hoc patet respõsio ad authoritatem Dama. Ad secundum ꝙ causantur ex ratione, Dicendum qđ ratio, vt est natura hominis, non est principium virtutum, sed ratio, vt ratio.

Ad tertium quod opponitur de aliis animalibus, Dicẽdum ꝙ homo propter hoc ꝙ habet rationem, quæ est collatiua, se habet ad multas operationes quarum ratio est principium, & ideo nõ potest sufficienter ei prouideri secundum aliquid quod sit penitus naturale, quia natura determinata est ad vnum.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic. q. 1. ar. 3. De virt. q. 1. arti. 13. o. AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ virtutes morales non consistant in medio. In nullo enim indiuisibili est accipere medium, & extrema. sed passiones, & operationes circa quas sunt virtutes morales sunt indiuisibiles. ergo non sunt in medio. Præterea. Quędam virtutes morales magis appropinquãt alteri extremo quàm reliquo, sicut fortis plus assimilatur audaci q̃ timido, vt dicit Philosophus. ergo cum medium ęqualiter differat ab extremis, virtutes morales nõ sunt in medio. Præterea, Non est idem medium, & extremum. sed virtus est extremum, quia est vltimũ potẽtiæ, vt dicitur primo cęl. & mun. ergo non est in medio. Cõtra. In lib. eth. dicit Philosophus, ꝙ virtus est habitus ĩ medietate cõsistens quo ad nos. Præterea. Sicut se habet ars ad factibilia, sic & virtus ad agibilia. sed ars corrumpitur a superfluo, & diminuto. ergo & virtus quę est in medio. Ad hoc

pri. Sę q. 60. ar. 1. o. dicẽdum est ꝙ virtutes morales sunt circa passiones, & operationes directe ẜm regulam rationis. In omnibus autem regulatis consistit rectum, secundum ꝙ regulę adęquatur. Æqualitas autem media est inter maius & minus, & ideo oportet ꝙ rectum virtutis consistat in medio eius quod superabundat, & eius qđ deficit a mensura rationis rectę. Ad primũ ergo dicendum ꝙ actiones, & passiones, quãuis sint indiuisibiles per essentiam, sunt tamen per accidens diuisibiles, vel secundum intensionem, vel secũdum tẽpus, vel secundum aliquid huiusmodi, & ideo secundum hoc est in eis medium accipere. Ad secundum de appropinquatione dicendum ꝙ medium dupliciter potest accipi. Vel inter aliqua extrema secundum se, & sic est æquę distans, vel inter extrema in comparatione ad aliquam regulam extra, & sic nõ oportet. Sic. n. virtus moralis media est inter superfluum & diminutum, non in se, sed in cõparatione ad rationem rectam. Ad tertium ꝙ virtus est extremum, Dicendum ꝙ virtus formaliter est extremum, quia bonum & perfectum, sed materialiter medium, quia negociatur circa medium passionum & operationum humanarum.

Articulus quintus.

AD quintum sic proceditur, & videtur quòd virtutes morales nõ maneant in patria. Fides, & spes sunt nobiliores quàm virtutes morales. sed illæ tollentur in patria. ergo multomagis istę. Pręterea. Virtutes morales perficiunt in vita actiua. sed tunc cessabit actiua vita. ergo & ipsę. Pręte. Teperãtia est inconcupiscibili, fortitudo in irascibili. ergo cum hę sint partes animæ sensitiuę, secundum quam anima nõ est separabilis, non manent in anima separata. Contra. Hæ virtutes fuerũt in Christo, qui tamen erat beatus. ergo manebunt in beatis. Præterea. Sap. 1. Iustitia perpetua est, & immortalis. ergo manebit. ergo cum virtutes sint cõnexę, aliæ In alio script. vt hic arti. 4 pri. Pa q. 67 ar. 1. o De viu q. 5. ar 4. o.

aliæ manebunt. Respond. Virtutes morales quędam sunt infusæ, quędam acquisitę. Acquisitę dirigunt in vita ciuili, & habent bonum ciuile pro fine: Et quia hæc ciuilitas nō manebit in patria, ideo nec ipsę. Infusæ vero dirigunt in vita spirituali, secdm quam homo ciuis efficitur ciuitatis Dei: Et quia hæc ciuitas manebit, manebunt & ipsæ. Sed istarum duo sunt actus. Quidam circa materiam ꝓpriā secundum distantiam a fine, quidā circa ipsum finem, sicut fortis in periculo pugnæ exercet actum pugnandi, q est circa materiam propriam. s. timores, & audacias, post victoriā aūt actū gaudendi de victoria. Primus actus adueniente fine euacuabitur: secundus actus qui est circa ipsum finem in consequutione finis manebit. Vnde gaudet iustitia de fine adepto per actus iustitiæ, & similiter aliæ virtutes. Ad quod obiicitur de fide, & spe, Dicendum ꝙ quāuis nobiliores sint ratione obiecti, tamen habent essentialiter annexam imperfectionem quam non habent morales. Ad secundū de vita actiua: Dicendum ꝙ virtutes quæ perficiunt in vita actiua non oportet ꝙ tollantur cum aliquis transfert se ad vitam contemplatiuā, sed habēt alios actus inquantum pertingunt ad finē proximum, quia contemplatiua vita est finis actiuę: Et ideo harum virtutū actus differentes describit Macrobius secundum earum diuersos gradus. s. secūdum quod sunt politicę vel purgatoriæ vel purgati animi. Ad tertium de irascibili, Dicendum quòd ipsæ potentiæ radicaliter manent in anima separata, & habitus earum, licet non permaneant vt sunt perfectiones actu corporalium organorum.

Expositio tex.

In quo habuerunt

vsus eosdem: Virtutes enim quæ consistunt circa passiones illatas habuerūt eundem vsum in Christo quem in nobis propter passibilitatem corporis. Habuerunt etiam vsum quem habēt in patria propter perfectionem animæ: sed de virtutibus quæ sunt circa passiones innatas secus est, quia istæ passiones in Christo non fuerunt. Procedunt enim a corruptione fomitis qui in Christo nō fuit, & ideo nō fuit necessarium eas per virtutem cohiberi. Vnde non habuerunt in eo vsum circa passiones, sicut hñt in nobis.

Distinct. Trigesimaquarta.

Nūc de septem donis, &c.

Quęstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.

Primo de differentia donorum & virtutum.

Secundo de numero donorum.

Tertio de differentia doni & beatitudinis.

Quarto vtrum dona maneant in patria.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ dona sint septem virtutes. Greg. enim dicit in moral. ꝙ per septem filios Iob septem virtutes intelliguntur, & enumerat ibi septem dona. ergo dona sunt virtutes. Præterea. Cuicūq; conuenit diffinitio, & diffinitum. sed diffinitio virtutis prędicatur de dono, quia donum est bona qualitas mentis, qua recte viuitur quam Deus in nobis sine nobis operatur, quæ est diffinitio virtutis,

In. alio scrip. vt hic. Pria secūdę. q. 68. ar. 1.

secundum Augu. ergo dona sunt virtutes. Praeterea. Iaco. 1. dicit glo. q per donum perfectũ quod dicitur desursum descendens, intelliguntur bona gratuita. sed virtutes inter bona gratuita continentur. ergo virtutes sunt dona. Contra. Dicit Grego. super Iob, q dantur dona in adiutorium virtutum. ergo non sunt virtutes. Praeterea. Timor ponitur inter septem dona, non tamen potest dici q sit virtus, quia nec theologica, nec cardinalis. ergo dona nõ sunt virtutes. Respon. Dicendum q circa differentiam donorum & virtutum diuersi diuersa dixerunt: Quidam nanq posuerunt inter ea differentiam per hoc q dona dicũtur per comparationem ad Deum dantem, virtutes p cõparationem ad actus. Alii per hoc q virtutes sunt magis in affectiua parte, dona magis in cognitiua. Tertii per hoc q virtutes sunt ad operandũ, dona ad resistendum temptationi. Quarti per hoc q virtutes expurgant animam a peccatis, dona a sequelis peccati. Quinti per hoc q virtutibus cõformamur Christo in operatione, donis vero in passione. Sed omnes hę differentiae non videntur sufficientes, qa si recte considerentur omnia quę prędicta sunt, virtutibus & donis conueniunt cõmuniter. Et ideo alii dicunt q differũt per hoc q virtutes dantur ad perfectionem potentiarum, dona vero in adiutorium earum. Perficitur autem vnumquodq secundum modũ suum: sed adiutorio indiget ad id qd suum modum excedit. Sic ergo differentia doni & virtutis intelligẽda est ex diuersitate actuum: Nam actus virtutis procedit a potẽtia secundũ modum sibi connaturalem, sicut actus fidei ab intellectu in speculo & ęnigmate. Actus vero doni procedit a potentia secundum modum altiorem, sicut actus doni intellectus est videre spiritualia in quadam claritate, quod est supra modum nobis connaturalem: Et hęc differentia ipsis nominibus cõpetit: Nam virtus est perfectio rei, Donum vero rei superadditur. Ad primum q dona sunt virtutes, Dicendum q hoc pro tanto verum est, quia dirigunt in actibus humanis qui non conueniunt brutis, sicut & virtutes, sed sunt supra virtutes, inquantum vltra modum humanum perficiunt. Ad secundum de diffinitione virtutis, Dicendum q in omni diffinitione virtutis, si proprie virtutis est, exprimitur aliquid quod ad modum humanum pertinet, vel in ipso actu ex quo sumitur diffinitio virtutis, intelligitur modus agendi proportionatus homini. Vnde nec dicta nec alia diffinitio cõuenit donis secũdum q de virtutibus dantur. Ad tertium de donis gratuitis, Dicendum q non quaelibet virtus gratuita potest dici donum proprie, sm praedictam rationem doni.

Secũda secũdę q. 8. arti. 6.o.

Articulus secundus.

AD secũdum sic proceditur, & videtur q plura debeant esse dona: Sicut timor est de malo futuro, ita dolor & pudor de malo praeterito, & gaudium de liberatione ab ipso. ergo videtur q ita debeant poni in numero donorum, sicut timor. Praeterea. Ad iustitiam reducuntur sicut partes pietas, latria, amicitia, & sic de aliis. ergo qua ratione pietas ponitur donum, eadem ratiõe omnes alię partes iustitiae. Praeterea. Inter ista dona ponuntur tria quae pertinẽt ad exequutionem, vt pietas, & fortitudo, & timor. sed fortitudini adiungitur suum motiuum. f. cõsilium, pietati vero sciẽtia. ergo timori debet aliquod directiuum alterum assignari. Contra.

In alio scrip. vt hic. pria secundae q. 68. art. 4.o. Esa. 11. de. 2.

tra. Videtur ꝙ debeant esse paucio-ra: Donum, vt dictum est, altius est virtute. sed timor non videtur sonare in aliquam eminentiam. ergo non videtur ꝙ debeat inter dona computari. Præterea. Non potest species esse altior suo genere, neq; aliquid altius se ipso. sed donum est aliqd altius virtute. cum ergo pietas sit pars iustitiæ, & fortitudo sit quædam virtus cardinalis, videtur ꝙ neutra debeat dici donum. Respon. Dicendum ꝙ virtus & donum conueniunt in materia, differunt autem in modo agēdi, sicut dictum est. Vnde secundum diuersitatem materiarum, in quibus virtutes operantur, oportet diuersitatem donorum accipere. Operatio autem virtutis est, aut circa vitam actiuam, aut circa vitam contemplatiuam. Circa contemplatiuam dupliciter. Vno modo accipiendo alicuius cognitionē, & sic est donum intellectus. Alio modo iudicando de cognitis, & sic est donum sapientiæ. Circa actiuam vero dupliciter. Vno modo dirigendo per actum rationis, & sic quantum ad inquisitionem, est donum consilii, quantum ad iudicium de consiliatis est donum scientiæ. Alio modo exequendo, & sic quantum ad operationes & cōmunicationes vitæ, est donum pietatis, quantum vero ad passiones irascibilis est donum fortitudinis, quātū autem ad passiones cōcupiscibilis est donum timoris, quo omnes carnales concupiscentiæ reprimuntur, secundum illud Psal. 118. Confige timore tuo carnes meas. Ad quod obiicitur de pudore, dolore, & gaudioq́, dicendum ꝙ nō est simile, quia dolor, & pudor incipiētium est, sed gaudium perfectorum, ideo illa duo sunt effectus virtutum, sed gaudium fructus est: Dona vero magis proficientiū, & ad profectum valet timor. Ad secundū qđ obiicitur de partibus iustitiæ dicendum ꝙ donum eleuat ad id hominem quod est supra se, ideo conuenienter donum respondens iustitiæ ex parte illa iustitiæ sumitur quę ei quod maxime supręmum est debetur. Huiusmodi autem est pietas quæ debetur Deo, & patri carnali, vel patriæ. Ad tertium quod obiicitur de timore dicendum ꝙ idem est directiuum in recessu a termino, & in accessu ad aliū terminum: ideo timor, qui sonat in recessu a termino, nō habet aliquod speciale directiuum ꝗ quæ dirigunt in aliis exequentibus .s. fortitudine, pietate, quę pertinent ad accessum ad terminum. Ad quartum dicendum, ꝙ timor sonat in quādam subiectionem hominis ad Deum. Quanto autē magis creatura creatori subiicitur, tāto maior est, & ideo timor in excellētiam sonat secundum ꝙ importat reuerētiam ad Deum: Sic enim maxime donum Dei est. Ad quintum dicendum ꝙ pietas, quæ est donum, est supra iustitiam, & supra omnes partes eius. Vnde non est idem cum pietate, quæ est pars iustitiæ, nec fortitudo donum, est idem cū fortitudine quæ est virtus, vt infra patebit.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ donum sit idem ꝙ beatitudo: Omne enim quod a Deo datum est potest dici donum. sed beatitudo est aliquid a Deo collatum. ergo est donum. Pręterea. Secundum Philosophum in lib. physic. non est deuenire a primo ad vltimum nisi per medium. dona a magistris ponuntur media inter virtutes & beatitudines. cum ergo beatitudines dicantur virtutes a sanctis. ergo sunt dona. Præterea. Virtus perfecta beatificat,

Prima secundę. q. 69. art. 1. Esa. 11. Mat. 5.

quia fœlicitas,secundũ Philosophũ, est operatio virtutis perfectæ.sed donum est virtus perfecta propter perfectiorem modum agendi,ergo donũ beatificat.sed nihil beatificat nisi beatitudo.ergo donum est beatitudo. Contra. Operatio & habitus,qui est principium eius, differunt per essentiam.sed sic se habet beatitudo ad donum,vt patet per authoritatem Philosophi allegatam. ergo beatitudo non est donum. Præterea. Quod potest esse sine altero non est idem cũ eo.sed donum potest esse sine beatitudine,vt virtus sine operatione, vt patet in dormiente.ergo beatitudo nõ est donum. Respond. Secundum Philosophum,fœlicitas est operatio virtutis perfectæ. Beatitudo autem idem est quod fœlicitas,ideo est operatio perfectæ virtutis. Nulla autem virtus est perfectior dono: ergo fœlicitas est operatio doni. Fructus autẽ est delectatio consequens ex ipsa operatione siue ipsa virtus, prout est causa vel ratio delectationis: Secundum enim Philosophum, omnis operatio procedens ex habitu perficiente naturam habet delectationem annexam. Ad quod obiicitur, quod est a Deo datum dicitur donum, Dicendum ꝙ verum est large sumendo donum, sed stricte dicitur donum habitus infusus eleuans potentiam ad altiorem modum agendi,& sic septem enumeratis habitibus conuenit ratio doni. Ad secundum ꝙ beatitudines dicũtur virtutes, Dicendum ꝙ eo modo loquendi hoc dicitur vt virtus dicitur actus virtutis,& non proprie. Ad tertium ꝙ donum beatificat:Dicendum quòd aliquid dicitur beatificáre in via dupliciter. Vno modo vt principium actus,& sic donum beatificat, Alio modo vt ipse actus, & sic beatitudo beatificat,sicut mouemur motu & virtute motiua.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ dona nõ maneant in patria. 1.ad Cor. 13. Scientia destruetur, dicit glo. Ipsa etiam docet conuersari in medio prauę & peruersæ nationis,quod in patria pœnitus non erit.ergo nec donum scientię. Præterea. Timor est ad retrahendum a malo. sed in patria omne malum cessabit. ergo nõ erit ibi timor. Præterea. Pietas est ad compatiendum miseriæ proximi. sed in patria non erit miseria,nec compassio.ergo nec pietas. Contra. Christus fuit simul viator, & compręhensor.sed in Christo fuerunt dona excellẽtissime, licet esset compręhensor.ergo similiter in aliis compręhensoribus erunt. Præterea. Dicit Ambro. Cœlestis patria flumine Spiritussancti rigatur septem spiritualium virtutum.i.septẽ donorum fluens meatu. ergo dona erunt in patria. Respon. Dicendum ꝙ donum,cum agat altiori modo q̃ sit modus humanus, accipit suæ actionis regulam & mensuram altiorem.s.diuinam: Possunt autem actus donorum cõsiderari dupliciter. Vno modo secundum ꝙ comparantur ad propriam mensuram,quæ Deus est, & sic actus omnium manebũt in patria. Alio modo secundum ꝙ comparantur ad materiam propriã, & sic actus donorum qui perficiunt in vita contemplatiua manebunt, sed assument perfectiorem modum,quia modus vitæ huius,quantumcũq; sit perfectus, non potest adæquari modo patriæ. Actus vero donorum perficientium in vita actiua non manebunt secundum hunc modum: Vita enim actiua tolletur,

In alio' scrip. vt hic.art.3. prima secundæ. q. 68. arti. 6.o.

3.p.q.7. arti.5. ad ter.

tolletur, sed cotemplatiua manebit: Et per hæc patet solutio ad obiecta.

Et quia de timo-re &c.

Quæstio secunda.

Articulus primus.

In alio scrip. vt hic. art. 3. secunda secdę. q. 19 arti. 5. o. Ro. 8. l. 3.

Hic primo quæritur: & videtur ꝙ timor filialis non sit idem in substantia cum seruili: Habitus enim distinguuntur secūdum obiecta. sed aliud est obiectum timoris seruilis & filialis, quia timor seruilis timet pœnam, filialis separationem. ergo timor seruilis & filialis sunt diuersi habitus. Præterea. Plus distat a perfectione doni timor seruilis q̃ virtus, quæ cum gratia esse potest. sed virtus differt secundum habitum a timore filiali, qui est donum. ergo multoamplius & timor seruilis. Præterea. Omnis timor ex aliquo amore procedit: Nullus enim timet amittere nisi quod amat. sed timor seruilis procedit ex amore sui, timor autem filialis ex amore Dei. cum ergo hi duo amores sint omnino diuersi, timor seruilis & filialis differunt secundum substantiam habitus. Sed contra. Sicut se habet habitus fidei informis ad fidem formatā, ita timor seruilis ad filialem. sed fides formata & informis non differunt secundum substantiam habitus. ergo nec timor seruilis & filialis. Præterea. Timor seruilis timet pœnam. sed separatio a Deo, quam timet filialis timor, est quædā pœna. ergo timor seruilis nō differt a filiali secundum substantiam habitus. Respon. Dicendum ꝙ timor & tristitia diuersimode respiciūt malum. Tristitia enim respicit malū, prout est pręsens in seipso, sed timor prout est futurū in causa sua existens. Vnde timor non respicit malum, nisi mediante causa a qua potest malum prouenire, sicut timeo mortem propter eum qui potest mortem inferre. Timor autem, qui est ex Spiritusancto, facit hominem respicere ad Deū sicut ad causam quę potest malum infligere, vel prohibere qdcūq; sit malū illud: Et ideo quāuis timor filialis & seruilis diuersa mala respiciant, tamē quia nō nisi ab eadem causa, ideo est vnus habitus secundum substantiam, sed vnus perfectus. s. filialis qui perfectius coniungit Deo, alter imperfectus. s. seruilis qui imperfectius. Ad primum ergo dicēdum ꝙ ratio illa procederet, si timor quē Spiritussanctus in nobis operatur principaliter ordinaret nos in hoc ꝙ odit malum. Ordinat autem nos pricipaliter in Deū quem facit nos revereri tam secundū seruilem q̃ secundum filialem timorem. Ad secundum dicendum quòd virtus minus distat a dono timoris filialis q̃ seruilis, considerata perfectione & imperfectione, non autem consideratis actu & obiecto. Ad tertium dicendum quòd amor est principium timoris secūdum ꝙ habet respectum ad malum quod horret, nōautem secundum ꝙ habet respectum ad causam mali.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ timor seruilis tollatur adueniēte charitate: Dicitur enim. 1. Ioā. 4. ꝙ timor non est in charitate, quod exponitur de timore seruili. ergo timor seruilis non manet charitate adueniente. Præterea. A timore seruili denominatur aliquis seruus. sed ille qui habet charitatem iam non est seruus sed filius, secūdum illud Roma. 8. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timo-

In alio scrip. vt hic. q. 2. secunda secundę. q. 19. arti. 1. c.

re &c. ergo adueniente charitate timor seruilis recedit. Praeterea. Timor seruilis odit praesentiam eius quem timet: Respicit enim Deum vt punientem, sed charitas facit praesentiam Dei amari. ergo timor seruilis charitati opponitur, & ita adueniente charitate timor seruilis recedit. Sed contra. Timor seruilis a Spiritusancto est, vt habetur in glos. Rom. 8. super illud, Non enim accepistis. sed dona Spiritussancti non sunt sibiipsis contraria. ergo charitate adueniēte, quā Spiritussanctus operatur, timor seruilis non tollitur. Praeterea. Timor seruilis a fide informi principium sumit, filialis vero a fide formata. sed fides informis non tollitur secundum substantiam charitate adueniente. ergo nec timor seruilis. Respon. Dicendum quod timor seruilis adueniente charitate non tollitur, secundum substātiam, sed tollitur eius imperfectio siue seruilitas quam habet oculus principaliter ad poenam, & hoc ideo quia timor respicit sicut principale obiectum, vnde speciem hēt, Deum vt potentem mala inferre vel a malis liberare, & propter hoc quātūcunque varietur respectus timoris secūdum mala quae Deus potest inferre vel prohibere, talis variatio nō attingit ad speciem timoris, sed consequitur speciem, & iō per hoc non tollitur substantia habitus sed formatur, cum prius esset informis: Quod enim adhoc vel illud malū respiciat timor prouenit ex diuersa affectione amoris, vt supra dictum est, & propter hoc charitate adueniēte, quae est amor perfectus, timor formatur & perficitur: Et per hoc patet solutio ad primas rationes: Procedūt enim de timore seruili ratione suae seruilitatis.

De ver. q. 14. art. 7. ad primum. q. 28. arti. 4. ad ter.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur quod fortitudo donum, non differat a fortitudine quae est virtus. Secūdum Diony. in coel. Hierar. Spiritualium proprietates ex nominibus nos oportet accipere. sed habitus virtutis, & donum cōmunicant in fortitudinis nomine. ergo communicant in proprietate. ergo habent idē ptitatem. Praeterea. Grego. dicit. Fortitudo cōtra aduersa dat fiduciā trepidanti, & loquitur de fortitudine dono. sed hoc facit fortitudo virtus. ergo fortitudo virtus est donum. Praeterea. Donum differt a virtute inquantum ipsam excedit. sed fortitudinis virtus, cum sit circa difficillimū, qd est mors, nō pōt excedi ab aliquo. ergo donum fortitudinis non differt a fortitudine quae est virtus. Cōtra. Diuersorum generum, & non subalternatim positorum diuersae sunt species, & differētiae. sed donum, & virtus sunt huiusmodi genera. ergo fortitudo quae ē in genere doni, differt a fortitudine quae est in genere virtutis. Praeterea. Secundum August. Fortitudinis est non tantum terrenas cupiditates repellere, sed penitus obliuisci. hoc autem non est fortitudinis virtutis, quia cupiditates non sunt materia eius. ergo fortitudo virtus non est fortitudo donum. ergo non sunt idē. Respond. Dicendum quod fortitudo virtus, & fortitudo donum differunt quantum ad modum agendi, quia altiori regula regulatur. s. diuina potētia, fortitudo donum quam fortitudo virtus, quae regulatur potentia humana. Vnde dicit philosophus in. 3. ethic. quod fortis est insupefactibilis, vt homo, in his. s. terribilibus quae sunt secundū hominē. Vnde quāuis non esset fortitudinis virtutis quod aggrederetur quispiam

In alio scrip. vt hic. q. 3. ar. 1. scda secundae q. 139. ar. 1. o.

piam aliquid super humanas vires, secundum Philosophum, vt ꝙ aliquis martyr nudus ingereret se in manus hostium, tamē hoc est fortitudinis doni, secundum theologum. Ad quod obiicitur de nomine, Dicēdum quod fortitudo donum & virtus, sicut conueniunt in nomine, sic in aliqua proprietate, quia vtrūq; est ad aliquid difficile sustinendum. Sed nō oportet ꝙ sint idem in re, cum in agendo diuersis regulis regulentur. Ad secundum quod obiicitur de verbo Grego. Dicendum ꝙ fortitudo virtus dat fiduciam trepidanti in trepidatione causata ex difficultate non excedente humanas vires, sed si excedat, contra talem trepidationem dat cōfidentiam fortitudo donū ex fiducia diuini auxilii. Ad tertium quod obiicitur ꝙ virtus fortitudinis est circa difficillimum, Dicendum ꝙ hoc verum est secundum genus, non tamen secundum comparationem ad operantem, quia non excedit vires eius: Sed fortitudinis donum est circa illa quę excedunt humanam facultatem, quāuis non diuinam potentiam cui innititur.

Articulus quartus.

In alio scrip. vt hic. q. 3. arti. 2. scda secundæ. q. 121. ar. 1. o.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ pietas non sit donū: Donum enim immediatius ordinat ad Deum q̄ virtus. sed pietas donū nō immediatius ordinat in Deum q̄ pietas quæ est virtus, quia secundū Aug. 10. de ciuita. Dei, Pietas proprie Dei cultus solet itelligi, quam grçci theosebiam vocant. ergo pietas nō est donum. Prçterea. Secundum Greg. in principio moral. Pietas est quæ docet opera misericordiæ frequentare. hoc autem est actus misericordiæ. ergo pietas est idem cum misericordia. misericordia aūt est virtus. ergo & pietas. virtus aūt non est donum, ergo nec pietas. Prçterea. Pietas, secundum Tullium, est beneuolentia in parētes, & ponit eam partem iustitiæ. sed iustitia est virtus. ergo & pietas. ergo non est donum. Contra est quod dicitur Esa. 11. Ibi enim inter dona computatur. Præterea. Donum est perfectio excellētissima. sed pietas est huiusmodi, quia valet ad omnia, vt dicitur. 1. Tim. 4. ergo pietas maxime debet poni donum. Respon. ꝙ donum in cōmunicationibus altius dirigit q̄ aliqua alia virtus, quia secūdum diuinā regulam. Cōmunicatio autem quę fit alicui propter Deū dicitur opus pietatis, & ideo donum ꝙ hanc cōmunicationē propter deum facit congrue nominatur nomine pietatis. Ad primum quod obiicitur, ꝙ donum imediatius ordinat in Deum, dicēdum ꝙ hoc verum est, quantum ad modum operandi siue mensuram operis, non autem quantum ad obiectum vel finē, & ideo licet pietas, quæ est latria, ipsi Deo exhibeatur, in hoc tamen accipit aliquid humanum pro mensura s. obligationem qua Deo obligatur propter beneficium acceptum ratiōe cuius est debitor ei: Sed pietas quę est donum in hoc accipit aliquid diuinū pro mensura vt. s. Deo honorem impendat, non quia sit ei debitus, sed qa Deus honore dignus est. Vnde in honorando Deum accipit pro mensura Dei dignitatem. Ad secundum dicendum quòd differenter est misericordię, & pietatis opera alicui impēdere. Misericordiæ. n. est inquantum mensuratur mensura aliqua humana in actu suo. s. vel coniunctione sanguinis, vel familiaritate, vel saltem naturæ similitudine: Sed pietatis doni est, inquantum regulatur diuina regula in actu suo, vel quia quilibet misericordiæ opera impendentes sunt

filii Dei, vel diuina similitudine insi/gniti. Ad tertium dicendum de verbo Tullii ꝙ pietas in parentes, inquantum accipit mensuram aliquid humanum, est virtus, inquantum autem aliquid diuinum, sic est donum.

Expositio tex.

Sic timor malus est.

ergo quandocunq; timetur carnis periculum siue amissio temporalis boni timor peccatum est. Respon. Non, nisi sit inordinatus: ex eo.n. ꝙ mala times corrigis te. Contra. Secundū August. in timore seruili manet volūtas peccandi. Respon. Verum est, non absoluta sed conditionata. Sciēdum ꝙ vterq; timor. Contra. Principium nobilius est pricipiato: timor aūt ignobilius donum est q̄ sapientia. Respon. Non dicitur eius principiū causaliter, sed dispositiue.

Distinct. Trigesimaquinta.

Post præmissa dili/

genter considerandum est &c.

Quæstio vnica.

Articulus primus.

In alio scrip. vt hic. q. 2. secun da scdę.q.45 ar.1.o.

Hic primo quęritur vtrum sapientia sit donum, & videtur ꝙ nō. Cognitio enim diuinorum in præsenti non habetur nisi per speculum & in ęnigmate. 1. ad Cor. 13. Videmus nūc per speculum &c. hæc autem est cognitio fidei. ergo omnis cognitio viæ de diuinis est fides. ergo sapientia est fides; & sic virtus, & non donum. Pręterea. Sapientia per studium acquiritur. nullum aut donum acquiritur. ergo sapientia non est donum. Contra. Esa. 11. computatur inter alia dona. Præterea. Donum est habitus nobilissimus. sed inter omnes habitus rationis sapientia videtur nobilissima. ergo sapientia maxime debet dici donum. Respond. Dicendum ꝙ sapiens in singulis dicitur ille qui p cognitionem altissimæ causæ quā habet .s. finalem de omnibus quæ sunt in illo genere optime iudicat. Vnde & sapiens simpliciter est qui per cognitionem quam habet de Deo, qui est omnium finis, de rebus recte iudicat, qd potest esse dupliciter. Vno modo p̄m simplicem notitiam, & sic aliquis pōt dici sapiens etiam si sit malus. Alio modo secundum notitiam affectiuam quæ procedit ex hoc ꝙ homo p affectum amoris Deo vnitur, sicut dicit Diony. de Hierotheo ꝙ patiēdo diuina, didicit diuina, sicut etiam temperatus de his quæ ad temperantiā pertinent optimum iudicium habet: Et talis sapiētia ponitur hic donum Spiritussancti secundum quā spiritualis iudicat omnia, vt habetur. 1. Cor. 2. Ad primum ergo quod obiicitur de speculo dicendum ꝙ hoc habet locū in cognitione simplici quæ est quasi p visum, vel auditum, non experimentali quæ est quasi gustus, de qua dicitur 1. Ioan. 3. Vnctio docet vos de omnibus. Ad secundum de sapientia acquisita dicendum ꝙ ęquiuoce accipit sapientiam philosophus, & theologus, sicut dictum est.

Articulus secundus.

In alio scrip. vt hic. q. 2. secūda secūdę. q. 8. ar. 1. o. Esa. 11.

Ad secundum sic proceditur, & videtur ꝙ intellectus non sit donum. Nullum enim donum est a natura per aliquod lumen insitū nobis. sed intellectus nobis naturaliter insitus est. ergo intellectus non est donum. Præterea. Dona gratuita

dantur

dantur per gratiã. sed intellectus quã doq; maior est in habentibus minorẽ gratiam vel nullam. ergo non est donum gratuitum. Prȩterea. Secundum Philosophum. 6. ethi. Sapientia & intellectus virtutes sunt intellectuales. nulla autem virtus est donum. ergo intellectus non est donũ. Contra. Esa. 11. numeratur inter septẽ dona. Prȩterea. Donorum propria est ratio vt per ea quis super humanũ modum operetur. sed operatio intellectus est pręcipue super hominem, vt dicitur in ethi. ergo intellectus maxime debet dici donum. Respon. Dicendum ꝙ inuisibilia Dei dupliciter cognosci possunt a nobis. Vno modo per considerationem diuinorum effectuum, & sic per fidem ea cognoscimus quæ diuinis verbis assentit in quibus nobis diuina tradũtur per cõparationem ad diuinos effectus, & iõ de visione fidei dicitur. 1. Cor. 13. Videmus nunc per speculum in ęnigmate. Alio modo cognoscuntur trãscẽdendo omnes Dei effectus, secundum ꝙ omnibus quæ videntur vel dicuntur, Deus cognoscitur prȩeminere, & hoc proprie dicitur intelligere diuina quasi intrinsecus ad ea penetrare, & hoc contingit dupliciter. Vnó modo videndo ea per essentiam, & sic intelligunt beati. Alio modo videndo solum de eis quid non sunt, non autẽ quid sunt, per aliquod lumen infusũ, & sic intelliguntur in via, & ita intellectus ponitur donum Spiritussancti, secundum illud Apostoli. 2. Cor. 4. Nõ contemplantibus nobis quæ vidẽtur, sed quę non videntur. Ad primũ qđ obiicitur ꝙ intellectus est nobis naturaliter insitus, Dicendum ꝙ hoc verũ est, prout est habitus principiorum, & sic non est donum, sed prout per lumen supremum facit in se conspicere spũalia, & sic nõ est nobis insitus, sed potius infusus, & sic est donum. Ad secundũ quod obiicitur de dono gratuito: Dicẽdum ꝙ intellectus ęquiuoce accipitur pro habitu acquisito, & pro perspicacitate ingenii naturalis, & sic est in malis, & pro habitu infuso, sic est in sanctis viris. Ad tertium ꝙ sapiẽtia & intellectus virtutes sunt intellectuales, Dicẽdum ꝙ loquitur de intellectu qui est habitus acquisitus, non infusus, per illustrationem luminis naturalis, non supernaturalis.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ consilium non sit donum, quia, secundum Tullium, Consiliũ est alicuius faciendi vel non faciendi vere excogitata ratio. sed huiusmodi excogitata ratio a natura ẽ, non a gratiã. ergo nõ est donum gratuitum. Prȩterea. Grego. Spiritussanctus contra pręcipitationem mentem instruit consilio. sed hoc pertinet ad cautelam quæ est prudentiæ. ergo consilium est virtus, & non donum. Prȩterea. Dona se extendũt ad illa quę sunt de necessitate salutis. sed consilium, secundũ ꝙ cõmuniter dr̃, dirigit in his quæ sunt perfectiõis non necessitatis. ergo consilium non est donum. Sed contra. Esa. 11. inter dona computatur. Prȩterea. Virtutibus respondent dona. sed quędam virtus est ordinata ad bene consiliandũ. s. eubulia, de qua philosophus in. 6. ethi. determinat. ergo videtur ꝙ debeat esse aliquod donum quod pficiat nos ad recte consiliandum. Hoc autem est consilium. ergo est donum. Respon. Dicendum ꝙ secundũ Philosophum in. 3. ethi. cõsilium est quæstio de operabilibus a nobis, & iõ non est de fine, qui est principium in operandis, sicut nec in aliis scientiis est

In alio scrip. vt hic. q. 2. ar. 4. secũda secundæ q. 52. ar ti. 1. o.

quæstio de principiis illius scientiæ. In his autem quæ sunt ad finem recte quis consiliatur, secundum Philosophum, si debitum finem præstituat, si media accōmoda ad finem inueniat, si tempore conuenienti consilium pficiat ne tempus agendi per morā transeat, & ad hanc rectitudinem consilii pducit eubulia, vt dicit Philosophus in.6.ethi. Sed quia operabilia humana contingentia sunt, & possunt deficere ne ad finem intentum perducant per quæ homo consiliatur, ideo certitudinem consilii attingere non est humanum sed diuinum, cuius est per certitudinem euentus contingentiū prævidere, & ideo oportet ꝙ ad hanc certitudinem mens instinctu Spiritussancti eleuetur, supra humanum modū ad quem non potest rōnis dictamine, & ideo consilium est donum. Ad illud quod primo obiicitur de Tullio, Dicendū ꝙ loquitur de consilio, prout est actus naturalis rationis, nō prout est habitus infusus a Deo. Ad secundum de cautela, dicendum ꝙ cauere præcipitationē ex dictamine rationis hoc est cautelæ virtutis: Sed ex instinctu Spiritussancti, quo filii Dei aguntur, Roma.8. est consilii doni. Ad tertium ꝙ consilium dirigit in his quæ necessitatis sunt, Dicendum ꝙ q̄uis in arduis, ad quæ omnes non tenētur, præcipue sit donum consilii, ſm ꝙ Philosophus in.3.ethi. ait, Consiliū adhibetur in difficilibus in qbus nobis non credimus, nihilominus potest esse in aliis.

Articulus quartus.

In alio scrip. vt hic. scda secūdę.q. 9.ar.2.o. AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ donum scientiæ non sit tantum de his humanis, sed etiā de diuinis: Est enim, secundum Augu. de quibus fides saluberrima gignitur, nutritur, & roboratur, sed huiusmodi sunt diuina. ḡ scientia est de diuinis. Præterea. Altior est scientia donum q̄; scientia quæ est virtus intellectualis. sed illa etiā est de diuinis, sicut metaphysica. ergo multomagis scientia donum. Præterea. Caput est cōforme membris, sed sapientia quæ est de diuinis, vt metaphysica, dicitur caput scientiarum. ergo & scientia de diuinis est. Contra. August. diuidit sapientiam a scientia per hoc ꝙ sapientia est de diuinis, & scientia de humanis. Præterea. Ad idem non sunt necessarii duo habitus si vnus perfecte perficiat. sed ad diuina perfecte ordinat sapientia. ergo scientia non est diuinorum. Respon. Duorum diuidentium aliquod cōmune illud qd differentiam dignitatis super rationē cōmunis addit, nomen proprium ex illa differentia accipit. Quod autem nullam differentiam dignitatis addit, nomen cōmune retinet, sicut patet in proprio & diffinitione, quia propriū essentiale dicitur diffinitio, propriū vero accidentale vocatur nomine cōmuni. s. proprium: Et ideo quia sapiētia est quæ de altissimis super scientiā addit iudicium, & aliarum scientiarū ordinationem, proprium nomen habet, propter quod sapientia dicitur, aliæ vero scientiæ quæ ei subduntur cum nullam differentiam dignitatis superaddant, simpliciter nomen sciētiæ retinent: Et ideo ex ratione sui nominis apparet quòd sapientia est de diuinis, cum illa sint digniora, & non scientia, siue loquamur de scientia secundum ꝙ est virtus intellectualis, siue secundum ꝙ est donum. Ad primum, scientia est de his quibus fides saluberrima &c. Dicēdum ꝙ humana ducunt in cognitionem diuinorum, & ideo Augu. dicit ꝙ scientia est de rebus humanis, non tamen de omnibus,

nibus, sed de his qbus fides gignitur. Ad secundum ꝙ altior est scientia donum, Dicendum ꝙ altior est quo ad modũ, quia ex præsentia Spiritussancti certitudinaliter de agẽdis iudicat, sed ex coniecturis quibusdam prudẽtia, secundum ꝙ dicitur Sapientię.9. Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ nostrę: Sed metaphysica ex vniuersalibus principiis certitudinaliter de aliis scientiis, sed non quo ad obiectum scientia donũ altior est metaphysica, quia sciẽtia donum de humanis rebus, metaphysica aũt est de rebus diuinis. Ad tertiũ ꝙ sapiẽtia est caput scientiarum, Dicendum ꝙ metaphorica est loquutio. Secundum autem Diony. e x similitudinariis loquutionibus non est argumentandum.

Expositio tex.

Quo fides saluberrima gignitur. Hoc intelligitur quantum ad distinctionem articulorum, siue quãtum ad exhortationẽ ad fidẽ, secundum ꝙ fides est ex auditu, non q̃tum ad habitum fidei qui est ex infusione. Abstinere vero a malis &c. Hoc est timoris sicut exequentis, scientiæ sicut dirigentis.

Distinct. Trigesimasexta.

Solet ẽt quæri etc.

Quęstio vnica.
Articulus primus.

In alio scrip. vt hic. 'pria secũdę. q. 65. ar. 1. o. quol. 12. ar. 23.

Hic primo quæritur, vtrum virtutes politicæ sint cõnexę, & videtur quòd non: Virtutes enim politicæ ex actibus acquiruntur, vt probat Philosophus in. 2. ethi. sed actus non sunt cõnexi. ergo nec politicæ virtutes. Pręterea. Secundum Philosophum in 4. eth. Sicut prudentia omnes virtutes morales, ita sapientia ordinat omnes scientias quasi caput sciẽtiarum, vt dicitur in. 6. ethic. sed propter hoc scientiæ non cõnexæ sunt. ergo nec virtutes. Pręterea. Secundum Philosophum in. 4. ethi. qui circa honores mediocres moderate se habet nõ est magnanimus. constat autem ꝙ est virtuosus secundum aliam virtutem quam ipse dicit innominatam. ergo vna virtus potest haberi non habita alia. Præterea. Augu. dicit ad Hiero. ꝙ non est diuina sententia qua dicitur, qui habet vnã hẽt oẽs. ergo cũ oĩs vera sententia diuina sit, secundũ Ambro. Omne verum a quocunq; dicatur, a Spũsancto est, videtur quòd non sit vera sententia. Contra. Hiero. ad Pãmachiũ, Quatuor virtutes describunt Stoici ita sibi connexas, vt qui vnã non habuit omnibus careat, & qui vnam habuerit omnes habeat. ergo omnes virtutes sunt connexæ. Præterea. Species infert genus. ergo iustitia ĩfert virtutem. ergo quicũq; est iustus, est virtuosus: ĝ omni virtute plenus. Respond. Virtus potest dupliciter considerari. Vno modo secundum esse ipsius imperfectum, secũdum quòd inest nobis a natura secundum ꝙ dicit Philosophus, quòd seminaria virtutum insunt nobis a natura, & sic virtus dicitur quædam naturalis inclinatio ad actum virtutis, & hoc modo vna potest haberi sine alia, cũ naturaliter aliqui apti sint ad liberalitatem qui sunt proni ad luxuriam ex natura suæ complexionis. Alio modo consideratur virtus secũdum esse perfectum quod ex assuetudine recipit, & sic accipit nomen politicæ virtutis, & hoc modo omnes virtutes sunt connexę. Ad quod triplex ratio ex philosophorum dictis acci-

pitur. Prima quidem sumitur ex ordine virtutis ad prudentiam: Nulla enim virtus sine prudentia esse potest, per quam virtus quælibet in finē suum tēdit per debita media quę prudentia consiliando adinuenit. Vnde dicit Greg. quòd nisi virtutes reliquę ea quę appetunt prudenter agant, virtutes nequaquam esse possunt. Similiter nec prudentia, cum sit recta ratio agibilium, potest esse sine virtutibus aliis moralibus per quas habemus rectam ęstimationem de fine qui est principium operabiliū, quia qualis vnusquisq; est secundum habitum, talis finis videtur ei, sicut aliquis errans circa principia speculatiua peruerse ratiocinatur. Secunda ratio sumitur a conditionibus quas communiter in omni virtute oportet esse. Vnde Seneca dicit, Omne quod benefit, iuste, fortiter, prudenter, tēperateq; fieri, quāuis vnāquāq; quælibet virtus principaliter sibi vendicet, propter quod illius cōditionis causa est, in qualibet alia virtute, quia secundum philosophum, illud quod est maximū in quolibet genere est causa aliorum. Vnde fortis, qui est circa maxima difficilia perseuerans, facile in aliis difficultatibus minoribus perseuerat. Tertia ratio sumitur ex fine quem intēdit quęlibet virtus: Quælibet eni virtus operatur propter bonum virtutis simpliciter quod principaliter intēdit, ideo nullo modo ab ipso intentionem deflectit. Vnde virtus non potest esse cū aliquo vitio. Ad primum qd obiicitur quòd actus non sunt connexi, Dicendum quòd verum est quantum ad materiam, cum possit se aliquis exercere ita in actu alicuius virtutis, q̄ nō alterius, non tamen quantū ad formā quā imponit ratio circa actum cuiuslibet virtutis, quia ex eisdem pricipiis procedit circa materiam cuiuslibet virtutis. Lex intentione & dilectione, proprii boni, quāuis eius bonum. Lex rationis quātum ad aliquam conditionem magis reluceat in aliqua virtute, q̄ in alia, sicut iam dictum est. Ad secundum de prudentia & sapientia: Dicendum quod non est simile, quia scientiæ aliæ addunt principia specialia ad principia cōia sapientiæ: sed nō sic virtutes super principia prudentiæ, cum eadem sint principia illius, & aliarum virtutum, secundum Philosophum. Fines moralium virtutū qui se habent vt principia in practicis sunt principia prudentię & aliarū virtutum. Ad tertium quod obiicitur de magnanimitate: Dicendum quòd qui moderate se habet circa mediocres honores, quāuis non habeat semper actum magnanimitatis quòd eius materia non sibi competit, habet tamen habitum, quo etiam circa illas optime se haberet si materia illa sibi competeret, & sic est de liberali & magnifico. Ad quartum dicendū quòd ab Aug. negatur esse diuina sententia Qui habet vnam, habet omnes: Dicendum quòd hoc est, quia non est ex sacra scriptura prolata, propter quod necesse sit ei consentire.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur quòd virtutes gratuitę non sint cōnexę. Christus habuit omnes virtutes, cui tamen defuit fides & spes. in peccatoribus etiam est fides in quibus non est charitas. ergo vna virtus potest haberi sine altera. Præterea. Perseuerantia est quædā virtus. sed multi habent virtutes aliquas in quibus non perseuerant. ergo vna virtus potest haberi sine alia. Pręterea. Coniugati & innocentes possunt habere castitatem sine virginitate, & In alio scrip. vt hic.

te, & pœnitentia. ergo non est necessarium ꝙ qui habet vnam habeat omnes. Contra. Grego. virtus vera nõ est, si cum aliis mixta non est. ergo cõnexio est in virtutibus veris. Praeterea. Vt dicit August. in litera, virtus est charitas qua diligitur quod diligẽdum est. ergo qui charitatem non habet, nullam virtutem habet, quia non diligit quod diligere debet. Qui vero charitatem habet omnem virtutẽ habet, quia diligit omne quod diligendum est. ergo virtutes gratuitę ita cõnexæ sunt, ꝙ qui habet vnã habet omnes. Respon. Ex tribus sumitur ratio quare virtutes sunt annexę. Prio ex parte charitatis quę est forma virtutum, quæ est vna: Secundo ex parte gratię quę est radix virtutum, quę est vna. Tertio ex parte efficientis. s. Dei a quo impium est dimidiam sperare veniam, vt sancti dicunt, qui nihil imperfectum relinquit. Vnde quãdo aliquẽ iustificat onmes virtutes ei simul infundit. Ad primum de Christo, & aliis hominibus dicendum ꝙ Christus erat non purus viator, sed comprehensor: Et ideo virtutes. s. fides, spes, quæ habent imperfectionem annexã, quæ nõ compatiuntur secum statum perfectionis siue comprehẽsionis, nõ fuerunt in Christo. Connexio autem virtutum intelligitur esse in statu vię qui est status imperfectionis. In aliis autem hominibus, quãuis sint fides, & spes, non tamen habẽt rationem virtutis, quia sũt sine charitate, a qua est omnis ratio virtutis, secundum theologum, quia per eam habent assequi finem virtutis, qui est beatitudo. Ad secundum de perseuerantia, Dicendũ ꝙ vno modo est specialis virtus, scdm ꝙ dicit propositum persistendi vt nõ recedat quis a ratione recta propter tristitias, siue a virtute, vt dicitur. 7. ethic. & sic est simul de necessitate cũ aliis virtutibus. Alio modo est quoddam accidens virtutum, ꝯm ꝙ dicit ipsarum cõtinuationẽ vsq; in finem, & sic nõ est necessarium ꝙ sit simul cum aliis virtutibus. Ad tertium de pœnitentia & virginitate, dicendũ ꝙ pœnitentia super essentiam virtutis quæ consistit in peccati detestatione addit accidẽs quoddam. s. dolorem de peccato cõmisso. Quantum ergo ad primum est in innocente, q̃uis non quantum ad ꝯm: Similiter est de virginitate dicẽdũ, quę pręter essentiã virtutis quæ cõsistit i abstinẽtia a licito coitu, addit accidens quoddã. s. propositũ ꝑpetuę integritatis. Quãtum ad primũ est in cõiugato, q̃uis nõ q̃tum ad ꝯm.

3. p. q. 7. art. 3. c. & ad primũ ar. 4. c.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ virtutes non sunt ęquales. 1. ad Cor. 13. dicitur ꝙ charitas maior est fide, & spe. sed quęlibet harum est virtus. ergo vna virtus est maior alia. Præterea. Quantitas virtutis obiecto mensuratur. sed vna virtus ad plura obiecta se extẽdit quàm alia. ergo vna virtus est maior alia. Præterea. Habitus est ad actus habilitare. sed homo quandoq; est magis habilis ad actus vnius virtutis q̃ ad actus alterius. ergo habet vnã virtutẽ magis intensam q̃ aliam. Cõtra. Quę cũq; sil' & ab eadẽ causa æqual'r causantur, sil' augmẽtantur & minuũtur. sed virtutes a gratia eadem omnes sil' causantur. ergo simul augmentantur & minuuntur. g̃ semper sunt ęquales. Pręterea. Scdm quãtitatẽ virtutis est q̃titas meriti, & ꝯm quantitatem meriti quãtitas præmii. sed nõ potest eidem deberi præmiũ maius & minus. ergo non potest in eodem esse virtus maior & minor. ergo omnes sunt ęquales. Respon. Dicendum ꝙ de

In alio scrip. vt hic. art. 4. pria scdę q. 66. art. 1. o. scd' secundæ q. 5. arti. 4. c.

æqualitate virtutum est loqui tripliciter. Aut quo ad quantitate dignitatis, & sic nõ sũt æquales, quia charitas maior est aliis. Aut quo ad quantitatem extensionis per comparationem ab obiecta, neq; sic sunt æquales, quia ad plura se extendit prudentia q̃ temperãtia. Aut quo ad intensionis seu vigoris quantitatem, & hoc dupliciter. Vno modo quo ad vigorem essentialem quem recipit virtus ex parte gratiæ. Alio modo quo ad vigorem accidentalem quem recipit ex parte subiecti. Primo modo sũt ęquales .s. quo ad habitum, secũdo modo inęquales .s. quo ad vsum: Habitus enim totaliter est a gratia, sed vsus est partim a li be. arb. & sic patet responsio ad pria duo obiecta. Ad tertium de habilitate ad actum, Dicendum est ꝙ hoc nõ tantum potest contingere ex diuersitate habituum, sed ex diuersa dispositione subiecti.

Articulus quartus.

In alio scrip. vt hic ar. 5.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ vitia sint connexa. Vitium enim est priuatio virtutis. sed qui habet vnum vitium, priuatus est omni virtute. ergo habet omne vitium. Pręterea. Iac. 2. dr. Qui offenderit in vno factus est reus omnium. Præterea. Sicut vna est radix oĩum virtutum .s. gratia vel charitas, ita vna omnium malorum .s. cupiditas. 1. ad Timo. 6. ergo sicut propter cõnexionem in vna radice qui habet vnã virtutem habet omnes, ita propter cõnexionem consimilem qui habet vnum vitium, habet omnia. Præterea. Virtus & vitia, secundum theologos, sunt immediate opposita. sed nulla virtus inest habenti aliquod peccatũ. ergo insunt omnia vitia opposita singulis virtutibus habenti aliquod peccatum. Contra. Peccatum cõtingit infinitis modis, secundum Diony. & Philosophũ. sed impossibile est infinita inesse eidem. ergo non possunt omnia peccata connexa esse. Præterea. Impossibile est cõtraria simul eidem inesse. sed contrarium est vitiũ vitio, sicut prodigalitas auaritię. ergo. Respon. In vitio est duo cõsiderare, vnum ex parte auersionis a bono incommutabili. Aliud ex parte conuersionis ad multa bona cõmutabilia. Ex parte auersionis connexa sũt vitia .i. quo ad subtractionem gratiæ & pœnam dãni, sed non ex parte conuersiõis .i. quo ad pronitatem culpę, & pœnam sensus. Nam habitus ipsi .s. pronitates vitiorũ generantur ex operibus nostris. Vnde non habent vnã causam, sed multas, quæ simul cõcurrere non pñt. Habitus vero virtutum habẽt causam vnam .s. Deum, ideo habent connexionem. Ad primum qđ obiicitur ꝙ vitium est priuatio virtutis Dicendum ꝙ duplex est priuatio. Vna quę est priuatio simplex, vt cæcitas visus, alia est fundata super cõtrarium habitum, vt nigrum albi. Primo modo qui habet vnum vitium, priuatus est omni virtute: Secundo vero modo, non primo, vitium dicitur priuatio virtutis. Ad secundum dicendum quod dictum Iaco. intelligitur de reatu quo ad pœnam dãni, non sensus. Ad tertium. Sicut vna est radix, Dicendum ꝙ non est simile, qa charitas vna numero, radix est omnium virtutum in eodem, sed cupiditas non vna numero, nec specie, sed genere, radix est omnium vitiorum. Ad quartum. Virtus & vitiũ sunt opposita immediate, Dicendum quod hoc intelligitur secundum ꝙ vitium dicitur simplex priuatio, non secundum ꝙ dicitur vitium proprie priuatio fundata super habitum cõtrariũ,

quia

quia per vnum actum vitii amittitur virtus gratuita, non tamen generatur habitus vitii.

Expositio tex.

V bi est charitas qd

est qd possit deesse? ergo omnes aliæ virtutes superfluunt. Respon. Hoc intelligitur propter necessariam con nexionem aliarum virtutum quarũ ipsa est causa, nec tamen aliæ virtutes superfluunt, quia per charitatem per ficitur volũtas, per alias virtutes aliæ vires. Quanto magis inest virtus, tanto minus inest vitium. Contra. Nõ simul sunt. Respon. Dicendum ꝙ loquitur de vitio pœnę.i.pronitatis ad malum, non culpæ. Vel potest dici ꝙ dicitur minus habere de vitio qui a vitio magis elongatur. Quia non iu stificationis gratia. Contra. Im pletio præceptorum Dei iustificat. Respon. Intelligitur de opere operato, non de opere operante.

Distinct. Trigesimaseptima.

Sed iam distributio

decalogi &c.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

In alio scrip. vt hic. 3. cõtra. cap. 114. 115. 116.

Hic primo quæritur, & videtur ꝙ nõ fuerit necessarium aliquod præceptũ tradi homini. Ro. 8. Peccatum occasione sumpta per mandatum operatum est in me omnem cõcupiscentiã. ergo mandatum est occasio omnis cõ cupiscentiæ. sed tale non debuit homini imponi a Deo quod operaretur in homine omnem concupiscentiam. ergo nec mandatum. Pręterea. Infirmi non sunt oneribus aggrauandi, sed alleuiandi. cũ ergo homo post peccatum infirmatus fuerit, non debuit ei onus præceptorum imponi. Præterea. Lex cogit hominem metu pœnę. sed coactio detrahit merito, quia seruitia quanto magis voluntaria sunt, tanto magis grata. ergo non debuit ei lex mandatorum dari. Cõtra. Roma. 8. Peccatum non cognoui nisi per legem. sed necessarium fuit peccatum noscere, vt.s. vitaretur. ergo necessarium fuit legem dari. Itẽ in intelligibilibus disciplinarum nõ sufficit homini cognitio interior sine doctrina exteriori. ergo nec in operabilibus virtutum lex interior sine exteriori. Respon. Necessarium fuit præcepta legis naturalis populo dari, & in scriptum redigi, propter quatuor rationes. Primo quia per cõtrariam consuetudinem peccandi ratio naturalis, in qua scripta erant, erat obtenebrata. Secũdo quia & si in aliquibus vigebat ratio, tamen propter amorem boni in eis deficientem, coactione præcepti ad bonum inducẽdi erant. Tertio vt ad opera virtutis nõ solum natura inclinaret, sed reuerentia diuini imperii. Quarto vt magis memoriæ traderentur, & frequentius in cogitatione versarentur. Ad primum de verbo Apostoli, Dicendũ ꝙ mandatum per accidens auget concupiscentiam, quia ex eo ꝙ aliquid prohibetur, ponitur homini quasi in alto: Et ideo quasi quoddã arduũ illud appetit homo, sed per se docet quid cauendum: Et quia homo excęcatus per culpam indigebat cogitare quid cauẽdum, ideo necessarium fuit ei tradi mandatum. Ad secundum de infirmis: Dicendum ꝙ quis infirmi non sint onerandi oneribus oppressiuis quæ virtutẽ debilitant, sunt tñ onerãdi oneribus alleuiatiuis seu sanatiuis, q̃ virtutẽ iuuant, & talia sunt onera pręceptorum. Ad tertium de coa-

ctione, Dicendũ ꝙ duplex est coactio, quædam violentię. & hęc tollit meritum. Quędam obligationis, & hęc nõ tollit, quia non aufert libertatem voluntatis. Primo modo non cogit lex, sed secundo. Vnde non diminuit meritum in eo qui voluntarie implet legem, sed in eo qui solo metu punitionis cogitur ad implendum.

Articulus secundus.

In alio scrip. vt hic. quęstiuncula. 1. prima secũdę. q. 100. ar. 3. c. ar. 5. o. 3. cõtra. c. 120. 128.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ non debeant esse decẽ legis præcepta. Roma. 12. Plenitudo legis est dilectio. ergo non oportuit dari nisi præceptum dilectionis. Pręterea. Roma. 7. Concupiscentiã nesciebam esse peccatum nisi lex diceret. glo. Bona est lex quæ dum concupiscentiam prohibet omnia mala ꝓhibet. ergo suffecisset prohiberi concupiscentiam sine prohibitione aliorum malorum. Contra. Contingit peccare in deum, in se, & in proximũ. ergo debuerunt dari pręcepta prohibentia peccatum non tantum in deũ, vel proximum, sed etiam in seipsum. ergo plura debuerunt esse præcepta. Præterea. Vbicunq; contingit peccatum esse in opere, cõtingit esse peccatum in interiori cõcupiscentia, qa consensus in peccatum, peccatum est. sed furtum & mœchia prohibẽtur diuersis pręceptis, quantum ad actum & concupiscentiã. ergo eadem ratiõe alia peccata debuerunt duplicibus pręceptis prohiberi. Præterea. Ad Gal. 3. Lex propter transgressionem posita est. ergo debuerunt dari prohibitiones de singulis speciebus transgressionum. s. de peccato superbię, vanæ gloriæ, inuidiæ, & cęteris aliis peccatis. Respon. Dicendum ꝙ secundum duo præcepta charitatis in deũ, & in proximum, dantur præcepta ordinantia in Deum. s. pręcepta primæ tabulæ, ordinantia vero in proximũ, præcepta secundæ. In Deo autẽ sunt sũma maiestas quæ appropriatur Patri, summa sapientia. i. veritas quę Filio, summa bonitas, quæ Spiritui sancto. Primum pręceptum ordinat per actum exterioris operationis, quæ est adoratio vnius Dei, in summam maiestatem. Secundum per actum sermonis de non iurando in summam veritatem. Tertium per actum cordis, qui est sanctificatio in summam bonitatẽ. Ad proximum autem ordinant præcepta secundæ tabulæ, secundum ꝙ in eo relucet imago Dei. Aut ergo secundum ꝙ in eo relucet proprietas Patris, & sic in eum ordinat primum præceptum secundæ tabulæ, quod est honorare parentes, aut veritas Filii, & sic illud præceptum quod est. Non falsum testimonium dices, aut bonitas Spiritussancti, sic debemus ei innocẽtiam. s. ne lędamus eum in propria persona, & contra hoc nocumentum ordinat illud, Non occides, Ne lædamus in persona sibi coniuncta, nec in rebus suis, & hoc neq; actu exteriori, neq; interiori. Contra nocumentũ in persona coniuncta actu exteriori ẽ illud, Nõ mechaberis, actu interiori, Non concupisces vxorẽ proximi tui. Contra nocumentum in rebus suis actu exteriori est illud, Non furtum facies, actu interiori, Non concupisces rem proximi tui. Ad primum quod obiicitur de dilectione, Dicendum ꝙ in præcepto dilectionis continentur omnia per reductionem, sicut in generali principio, sed nihilominus oportuit dari præcepta moralia magis specialia & propinqua, propter legis naturalis obtenebrationem. Ad secundum de concupiscentia, Dicendum ꝙ in prohibitione concupiscentiæ continẽtur omnes prohibitiones per reductionẽ,

ductionem, sicut in prima radice gratiali, sed nihilominus quia tam generalis prohibitio nõ sufficeret, oportuit dari alias prohibitiões magis expressas in speciali. Ad tertium quod contingit peccare in Deum, & in se, & in proximum, Dicendum ꝙ secundum Philosophum, Lex intendit bonum cõmune, ideo non pręcipit vel prohibet actus hominis, nisi inquantum ad alterum ordinantur. Inde est ꝙ non dat specialia præcepta vl' prohibitiones de ordinatione sui quo ad seipm, sed hãc implicite docet in ordinatione sui ad Deum, & ad proximum.

Ad quartum de adulterio & furto voluntatis & operis, Dicendum ꝙ nõ est simile, quia maior est inclinatio naturę corruptæ ad adulterium & furtũ, quia in vno mouet voluptas, in altero vtilitas, q̃ in homicidio, & aliis.

Ad quintum de prohibitionibus, Dicendum ꝙ quãuis lex propter transgressores sit posita, non tamen oportuit omnia mala expresse prohiberi, sed illa quæ primo vitanda occurrũt ad virtutem tendenti: Et ex hoc appatet ordo præceptorũ: quia enim primo occurrunt vitanda peccata operis q̃ oris, & illa q̃ cordis tanquã grauiora, ideo hunc ordinem tenet legislator in prohibitionibus faciẽdis, q̃tum ad aliqua pręcepta.

Articulus tertius.

In alio scrip. vt hic. pria secũdę. q. 100. arti. 3.o. AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ non omnia legis præcepta ad hęc decem reducantur. Ea quę sunt diuersorum generum, ad se inuicem non reducuntur. sed moralia & cęremonialia sunt diuersorũ generũ. ergo cęremonialia ad moralia non reducuntur. Pręterea. Manente causa manet effectus. sed quędã præcepta legis mutata sunt, vtputa cęremonialia, & aliqua iudicialia, moralibus præceptis manentibus. ergo non reducuntur ad ista sicut ad causam. Præterea. Quę sunt a principio voluntario, vt artificialia, ad ea quæ sunt naturalia non reducuntur. sed cęremonialia sunt a voluntate institutis, moralia a natura. ergo cęremonialia ad moralia non reducuntur. Contra. Dilectio Dei & proximi in illis decem præceptis cõtinetur & pręcipitur. sed omnia pręcepta legis ad dilectionem Dei & proximi reducuntur, vt habetur Matth. 22. In his duobus mandatis vniuersa lex pẽdet, & prohetæ. ergo reducuntur ad illa decem. Præterea. Omne præceptum rationale ad rationem rectã reducitur. ergo ad illud naturale. sed decem præcepta decalogi continent ea quæ sunt de dictamine iuris naturalis. ergo ad ea omnia alia præcepta rationalia reducuntur. Respon. Sicut in speculandis ex primis & vniuersalibus principiis omnia alia principia deriuantur & probãtur, & ideo ad ea omnia reducuntur, ita & in agẽdis ex primis præceptis legis naturalis omnia alia præcepta deriuantur, & producũtur, ideo ad ea omnia alia reducuntur, & ideo iudicialia, moralia, & positiua. Ad primum. Illa quæ sunt diuersorum generũ &c. Dicendum ꝙ quãuis non reducantur ad inuicem reductione essentiali, reduci tamen possunt reductione causali, vt accidentia omnia ad substantiam, qa subiecta materia cum forma, secundũ Philosophum, causa est omnium quę fiunt in ea. Ad secundum. Manente causa: Dicendum ꝙ cęremonialia non reducũtur ad moralia vt ad causam immediatam, sed remotam, mediante aliqua causa variabili. s. significatione Christi venturi incarnandi: Similiter quędam iudicialia quæ pro

loco & tempore statuebãtur, illud vero intelligitur de causa per se & immediata. Ad illud de artificialibus, Dicendum ꝙ quãuis non reducantur ad naturalia vt ad genus vel causam efficientem, reducuntur tamẽ per aliquem modum, inquantum per instrumenta naturalia, & ex materia naturali fiunt.

Articulus quãrtus.

In alio scrip. vt hic. prima secundæ. q. 100. arti. 8. o.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ præcepta decalogi sint dispẽsabilia. Omnis vicarius habens a domino suo sibi cõmissam plenitudinem potestatis potest in præceptis domini sui dispensare. ergo Papa potest dispẽsare in præceptis Christi, & sic in pceptis decalogi. Præterea. Ex præcepto iudicis, quis lex dicat, Non occides, licet tamen occidere. ergo iudex potest cõtra legis præceptũ dispensare. Præterea. Ex pręcepto Imperatoris vel iudicis licet rem alienam inuito domino contrectare, & ei auferre. ergo potest contra præceptum de non furando dispensare. Præterea. Machabęi dispensauerũt contra præceptum de sabbato, prio Mach. 2. ergo licet homini cõtra præcepta decalogi dispensare. Contra. Dicit Bern. libro de dispensatione & pręcepto. Nulli licet dispensare contra præceptum a suo superiori impositum. sed pręcepta decalogi sunt pręcepta diuina. ergo nulli homini licet in eis dispensare. Præterea. In quolibet genere est vna prima mensura, quã oportet esse certissimam & infallibilẽ, vt dicit Philosophus in ethi. sed prima mensura omnium actuum humanorum est lex decalogi. ergo in nullo casu ab ea discedere licet, & sic nulli licet in præceptis huiusmodi dispensare. Respon. Cuius est instituere naturam, eius tantum est immutare naturam. Vnde cum nullius hominis sit naturam instituere, nullius hoĩs erit eam imutare. Sed pręcepta decalogi sũt de iure naturali, ideo in eis, nec in aliis, prout vim eorum continent, licet alicui homini dispẽsare. Potest tamen in aliis, si sit sine istorum præiudicio, vtputa in præceptis legis positiuæ, dispẽsari ab illo qui authoritatem habet. Ad primum quod obiicitur de vicario: Dicendum quòd illud verum est de vicario habẽte plenitudinem potestatis simpliciter vniuersalem, non de illo qui habet restrictam & determniatam. Vicarius autẽ Christi non habet plenitudinem vniuersalem: Non enim potest facere miracula quę faciebat Christus, sed habet restrictam ad ea quæ pertinent ad cathedram in quibus habet plenitudinem potestatis. Ad secundum quòd ex præcepto iudicis licet occidere: Dicendum ꝙ occidere simpliciter malum est & prohibitum, nec hoc licet ex præcepto iudicis facere. Tamen occidere maleficum non est malum, nec prohibitum ministro iuris, & hoc licet ex pręcepto iudicis facere. Ad tertium de præcepto Imperatoris: Dicendum quòd contrectare rem alienam inuito domino nõ est malum secundum se, nisi addatur fraudulenter. Vnde ex causa addita licet hoc facere, non tamen licet furari, & præterea ex pręcepto Imperatoris illud quod erat alicuius alterius, sit non suum propter aliquam culpam, & sic non contrectatur alienum. Ad quartum de sabbato: Dicendum ꝙ non fuit dispẽsatio sed interpretatio: Nam legem defendere non erat seruile opus, sed liberrimũ, & licitum quocunq; tempore.

quol. 4. ar ti. 13. c.

Expositio

Expositio tex.

Hæc orige. dicit

duo esse mãdata: Sicut Orige. primũ mandatum diuidit in duo, ita duo vltima mandata quæ sunt de prohibitione concupiscentiæ coniungit in vnum,& sic præcepta denarium non transcendunt. Idolum nihil est in mũdo. Hoc autem multipliciter intelligi potest. Vno modo inquantum idolum est similitudo,& sic Orige. exponit,vt dicatur idolum nihil esse, quia nullius rei existentis est similitudo,sed alicuius non existentis in rerum natura,sicut faciebant gentiles idolum duplici capite,vel cum corpore hominis,& capite bouis, vel aliquo simili modo. Alio modo potest intelligi de idolo,secundum quod est res quædam,& hoc dupliciter. Vno modo quãtum ad formam quæ existimatur esse in idolo,& non est in eo.s. forma diuinitatis. Alio modo quantum ad effectum,quia.s. ad peccatum, quod nihil est,inducit. Cum quis plus accipit in vsura. Cõtra. Ergo nõ in solis rebus corporalibus est vsura. Rñ. Hęc vsura accipitur metaphorice nõ proprie. Vel si in hyeme demus.x.modios. Contra. Possibile est ꝙ.x.in hyeme valeant.xv.in ęstate. Respõ. Hoc intelligitur supposito ęquali valore.

Distinct. Trigesimaoctaua.

Sciẽdum est tñ etc.

Quęstio vnica.

Articulus primus.

Hic primo quæritur,& videtur ꝙ inconuenienter diffiniatur mendacium in litera: Qui.n.verũ loquitur quod falsum esse credit,secundum August. mentitur.ergo aliquando est mendacium vbi non est falsa significatio vocis. Preterea. Qui dicit mendaciũ iocosum non habet intentionem fallendi. ergo mendacium non semper est cum intentione fallendi. Præterea. Contingit significare vere vel false aliquid non solum verbis sed et factis vel nutibus,& per hoc cõtingit falsum significare ex intentione fallẽdi sine verbis. ergo mendacium non est semper falsa significatio vocis. Contra. August. in litera. Mendacium est falsa significatio vocis cum intentione fallendi. Iuxta hoc quęritur de differentiis mendacii in litera positis pęnes quid sumuntur. Respon. Mendacium dicit respectũ ad intentionem dicentis ad rem significatam,sicut & quilibet actus moralis qui ex intentione specificatur. Vnde ad completam rationem mendacii exigitur falsitas ex parte rei,& hoc est in mendacio quasi materiale, & ex parte intentionis loquentis,scilicet intentio fallendi,& hoc est formale,ideo in diffinitione eius tangitur vtrũq;. Mentiri autem dicit solũ comparationem ad loquẽtem,& ideo ad mentiri sufficit falsitas ex parte intentionis loquentis,vel ꝙ aliter significet sermo ꝙ̃ sit in intentione: Et per hoc patet solutio ad primum: Nõ.n. oportet ꝙ quicunq; mentitur mendacium dicat. Ad secundum de mẽdacio iocoso: Dicendum ꝙ actus fallẽdi potest dupliciter considerari. Vno modo secundum ꝙ exit a fallente, inquantum falsum significat, & sic qui dicit mendacium iocosum intendit fallere,quia intendit falsum dicerẽ. Alio modo secundum ꝙ habet effectum in eo qui fallitur,& sic non intẽdit fallere,& ideo in mendacio iocoso est minimum de ratione mendacii,

In alio scrip. vt hic. secun

da secũdæ q.110.ar.1.2.0.

quia non habet omnino intētionem fallendi, Intentio enim fallēdi duplex est, aut quo ad se. i. falsum dicēdi, aut quo ad alterum. s. decipiendi. Primo modo semper est intentio fallendi in quocūq; mendacio, sed non secundo modo. Ad tertium de falsis nutibus: Dicendum ꝙ vox large compręhēdit quodcūq; signum quo conceptus mētis exprimitur, & secundum hoc contingit mentiri non tantum verbis sed nutibus. Vel potest dici ꝙ contingit fallere nutibus non tamen mentiri ꝓprie, quia mentiri appropriate significat fallaciam in verbis siue scriptis siue prolatis. Ad illud de differētiis mendaciorum: Dicendum ꝙ mendacium diuiditur pęnes intentionē mētientis, quia illud est formale in eo. Aut ergo mentiens intendit prodesse, & sic est officiosum, aut delectare, & sic iocosum, aut nocere, & sic perniciosum: Et hæc est pria diuisio quam ponit magister. Si intendit nocere ꝓximo, aut hoc est in bono spirituali, vt in doctrina religionis, & sic est prima species, aut in corporali ita quòd nulli prosit, et sic est secunda, aut ita ꝙ alicui prosit, & sic ē tertia. Sed hoc non potest esse in bono spirituali, qa nocumentum in illo nulli potest prodesse. Si intēdit delectare, vel seipsum, & sic est quarta, vel alterum, & sic est quinta. Si intēdit prodesse proximo, aut in bono temporali, & sic est sexta, aut in persona sua conseruanda, & sic est septima, aut in spirituali bono cōseruando, vt virginitatem vel hmōi, & sic est octaua.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ non omne mendaciū sit peccatum: Nullum enim peccatum sit instinctu Spiritussancti. sed
In alio scrip. vt Iacob, vt in litera dicitur, propter familiare consilium Spiritussancti qd a matre acceperat dixit se esse primogenitum cum non esset, & ita mentitus est. ergo aliquod mendacium non est peccatum. Præterea. Plus est falsum significare facto ꝙ verbo. sed falsa significatio per factum non semper est peccatum, vt patet in domino qui se finxit lōgius ire. Luc. 24. ergo multo fortius nec falsa significatio p verbum. Præterea. Sophista inquātū huiusmodi, frequēter dicit falsum in disputatione ex intentione fallendi, nec tamen peccat, quia sic ars sophistica esset peccatum. ergo non omne mendacium est peccatum. Præterea. In scripturis sacris leguntur aliqui sine peccato dixisse falsum scienter, vt ille Iudic. 9. Ierunt ligna ad ramnum. ergo non omne falsum scienter dctū est peccatum. Contra. August. in lib. de mendacio dicit. Quisquis aliquod genus mendacii ꝙ peccatū non sit esse putauerit, seipsum turpiter decipit. ergo omne mendacium peccatum est. Præterea. Nihil opponitur virtuti quæ est veritas nisi peccatum. sed omne mēdacium opponitur virtuti quæ est veritas, vt patet in. 4. ethi. ergo omne mendacium est peccatum. Respon. Dicendum ꝙ in omnibus actibus per defectum cuiuslibet circūstantiæ debitæ, etiam omnibus aliis concurrentibus, cōtingit cōmitti peccatum. Cum autem loquutio inuenta sit ad exprimendum conceptionem cordis, quandocunq; aliqs loquitur ore quod in corde non hēt, loquitur quod nō debet. Hoc autem contingit in omni mēdacio, ideo omne mendacium est peccatum, quantūcunq; aliquis propter bonum mentiatur. Ad primum quod obiicitur de Iacob, Dicendum ꝙ sibi primogenitura Dei electione debebatur, & ad illū intellectū,

hic. ar. 3. Secunda secūdę. q. 110. art. 3. 0. quol. 8. arti. 14. 0.

intellectum, cum dixit se esse Esau primogenitum, Spiritussanctus eius verba ordinabat, cuius instinctu & intellectu loquebatur. Vñ qa hoc significare intēdebat ad qd Spiritussanctus ordinabat verba, ideo a mendacio excusatur, & eadē ratio est de verbis omnium illorum in quibus mendacium concedere nepharium videtur. Ad illud quod secundo obiicitur de falsa significatione facti, Dicēdum quod non est simile de verbo, & de facto. Nam verba sunt instituta ad significādum verum. Vnde qui ad falsum eis vtitur, abutitur faciēdo quod nō debet, sed facta non sunt instituta ad significandum. Vel dicendum ꝙ per simulationem facti non intendebat falsum significare Christus, vel quicunqꝫ vir sanctus, sed verum occultare, qd bene licet aliquādo. Vel dicendum ꝙ illa simulatio in figura fiebat, quia figurabat ꝙ ipsi adhuc longe erant a veritate. Sicut autem verba figuratiua veritatem habēt pro sensu in quo dñr, non pro sensu quem faciunt, vt si quis dicat pratum ridet, ita & facta figuratiua. Ad tertium de sophista dicendum ꝙ propositiones disputatiuæ potius dicuntur interrogando q̄ asserendo: Proponuntur enim respōdenti iudicandæ & non asseruntur, sic respondens aliquando respondet falsum temptando opponentem. Ad quartū quod obiicitur de Iud. 9. Dicendum ꝙ verba quę in sacra scriptura fiunt aut sunt verba eius qui scripturam edidit, aut sunt verba alicuius qui in scriptura recitatur loquēs. Si primo modo, sic non contingit in eis mendacium, quāuis aliqua in scriptura dicantur figurate, quæ videtur esse falsa in primo aspectu, quia in figuratiuis loquutionibus non est sensus verborum quem primo aspectu faciunt, sed quem proferens sub tali modo loquendi facere intendit. Si secūdo mō, aut sunt alicuius cuius malitia in scriptura arguitur, & sic nō est inconueniens ꝙ sint etiam perniciosa mendacia: sicut verba iudæorū Christum blasphemantium, aut alicuius q cōmendatur non de perfectione virtutis, sed de profectu ad virtutem, sicut obstetrices cōmendātur quōd in hoc profecerunt quōd nō in dānum alicuius, sed in obsequium diuinum mentitę sunt, aut sunt verba alicuius qui cōmendatur de perfectione virtutis, & in exemplum proponitur, & tunc est eadem ratio sicut de verbis scripturæ.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ omne mendaciū sit peccatum mortale. Nullus perditur nisi propter mortale. sed omnis qui loquitur mendacium perditur, secundum illud Psal. 5. Perdes oēs &c. ergo omne mendacium est peccatum mortale. Præterea. Si mendaciū excusetur a peccato mortali, pręcipue mendacium officiosum tale esse videtur. sed hoc est mortale, sicut dicit Grego. de mendacio obstetricū in glo. super Exod. 1. Benignitatis earū merces quæ in æterna vita remunerari poterat, per culpam mēdacii in tēporalem recompensationem mutata est. ergo omne mendacium peccatum est mortale. Pręterea. Impugnatio veritatis agnitæ peccatum mortale est, cū sit vna species peccati in Spiritumsanctum. sed omne mendacium impugnat veritatem agnitam. ergo ē peccatum in Spiritumsanctum. Contra. Super Exod. 3. dicit Grego. ꝙ infirmis propter conseruandam vitā alterius mentiri conceditur. sed nul-

In alio scrip. vt hic. art. 4. secunda secūdę. q. 110. arti. 4. o. quol. 8. artic. 14. o. quol. 9. arti. 14. c.

lum mortale conceditur, ergo non omne mendacium est mortale. Praeterea. Grego. dicit ꝙ mendaciũ officiosum facile credimus relaxari, sed peccatum ex hoc dicitur veniale qd facile remittitur. ergo mendaciũ officiosum est veniale. Respond. Dicendum ꝙ mortale est quod priuat, & auertit a vita. Vita vero consistit in charitate Dei & proximi. Mendacium ergo quod auertit a charitate vel Dei, vt perniciosum quod fit in doctrina religionis, vel proximi, vt alia duo perniciosa, peccatum mortale est, mendacium vero quod non auertit a charitate Dei vel proximi, vt officiosum, & iocosum, non est mortale, sed veniale. Ad primum de Psal. Dicendum ꝙ illud intelligitur de mendacio pernicioso tantum. Ad secundum de obstetricibus dicendum ꝙ in opere obstetricum duo fuerunt, Intentio cõseruandi pueros Hebræorum, & intentio fallendi Ægyptios. Hoc fuit peccatum, sed intẽtio liberandi fuit pia: Et licet non fuerit meritoria propter mendacium annexum, fuit tamen ad
secunda secũdę. q. 110. ar. 3 ad fin. & 4. ad qrtũ meritum dispositiua, & sic intelligitur quod dicit Hierony. ꝙ ædificauit illis domos spirituales, non propter earũ meritum de cõdigno, sed de cõgruo, propter dispositionem ad meritum: Dictum autem Grego. intelligitur de computatione mercedis, non quam iam meruissent, sed quam illo opere mereri potuissent, si earum benignitas gratia informata fuisset. Prima namq; cõmutatio non potest fieri nisi per mortale, sed secunda et potest fieri per veniale. Ad illud de impugnatione veritatis agnitæ, Dicendum quod quãuis in omni mendacio deferatur, non tamen directe impugnatur.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ viro perfecto mentiri sit peccatum mortale. Dicit August. in litera. Perfecto non conuenit mentiri pro alterius vita, ne dum seruat vitam alterius, perdat suam. ergo mendacium officiosum ei est peccatum mortale. ergo multomagis qdcunq; aliud mendacium. Præterea. Dicit magister in lra ꝙ perfectis viris et mendaciũ officiosum vel iocosum dãnabile est. ergo & mortale peccatũ. Præterea. Perfectus mentiendo aliis exemplum passim mentiendi præstat. ergo dicto minus recto occasionẽ ruinæ præstat. ergo scãdalizat, & sic peccat mortaliter. Contra. In infinitũ distat veniale & mortale peccatum. nulla vero circũstantia aggrauat peccatum in infinitum. ergo cum perfectio sit quędam circũstantia, nõ facit de veniali mortale peccatum. Præterea. Nullus tenetur ad aliquid pręcise, nisi ex præcepto vel voto. sed nõ mentiri perfectus non habet specialiter in præcepto vel in voto, ergo nõ tenetur ad non mentiendum plus ꝙ alii. Respond. Dicendum ꝙ nihil viro perfecto est peccatũ mortale qd non est viro imperfecto, nisi sit cõtra eius votum, quia ad hoc vltra virum imperfectum tenetur. Perfectio enim genus peccati non mutat, sed quantitatem auget, Vnde cum ad non mentiendum non obligauerit se ex voto, ideo mentiri ei non semper peccatũ est mortale, sicut nec viro imperfecto, ꝗuis grauius peccatum sit ei mendacium. Ad primum de August. Dicendum ꝙ perdere vitam dupliciter est, vel per causam immediatam, & sic perditur per quodcunq; mortale, vel dispositionem propinquam, & sic per graue veniale. Ad illud magistri, Dicendum

In alio scrip. vt hic. ad qrtũ secũda secũdæ. q. 110. ar. 4. ad quintũ

Dicendum q mendacium viri perfe⸗cti est dānabile per dispositionem, nō per causam. Ad tertium de scanda⸗lo: Dicendum q si per mendaciū scan dalum facit quod sit mortale pecca⸗tum, eius mendacium est mortale, ra⸗tione annexi, & similiter esset si ex mē dacio imperfecti scandalum esset, sed non ita facile potest esse annexum q faciat ipsum esse mortale, quia non semper, quantum in se est, prębet oc⸗casionem ruinæ.

Expositio tex.

Præcipue si itere⸗

tur. Hoc dicit, inquantum multipli catio venialium disponit ad mortale. Vt ab immunditia corporali aliquē tueatur. Sed quid faciendum est ipsi mulieri si propter immunditiam quæ ratur? Quidam dicunt quòd si pro positum non consentiendi habet, nō debet venialiter peccare, sed debet spem suam in Deum ponere, qui non patitur temptare supra posse. Alii autem dicūt quòd debet veniale pec catum committere maxime si sentit se imperfectā, potius quàm incurrat mortalis peccati periculum. Sed hoc est contra rationem peccati quòd sit debitum vel eligibile. Vnde in se cō tradictionem implicat. Nec omne mē dacium isto præcepto prohiberi. In⸗telligendum est directe, sicut contra⸗rium præcepto. Nec prædicta descri⸗ptione mendacium ioci includi. Ve⸗rum est si intelligatur intentio fallen di, secundum quòd fallacia est, non tantum in dicente, sed etiam in audiē te qui fallitur.

Distinct. Trigesimanona.

Nunc de periurio

videamus &c.

Quæstio prima.

Articulus primus.

Hic primo quęritur, & videtur quòd omne periurium sit mortale. Quod est directe contra Dei præceptū est mor⸗tale peccatum. sed omne periuriū est huiusmodi, quia est contra illud præ⸗ceptum: Non assumes nomen Dei tui in vanum. ergo omne periuriū est pec catum mortale. Pręterea. Aug. in quodam sermone dicit q falsa iu⸗ratio est perniciosa. sed nihil dicitur perniciosum nisi peccatum mortale. ergo omnis falsa iuratio est peccatū mortale. Pręterea. Maius pecca⸗tum in genere est periurium q̄ mēda cium. ergo cum mendacium semp sit ad minus veniale peccatum, periuriū semper erit mortale peccatum. Con tra. Sicut contingit mentiri iocose, ita periurare. sed mendaciū iocosum est veniale peccatū. ergo a simili, per⸗iuriū iocosum potest esse veniale pec catum. Præterea. Non impletio iu ramenti periurium est. sed non omnis qui non implet peccat mortaliter, vt si habeat legitimum impedimentum. ergo non omne periurium est pecca⸗tum mortale. Respon. Dicendum q periurium dicitur iuramentum in⸗ordinatum. Aut ergo iuramentum est solēnizatum, vt illud quod fit coram iudice supra sacrosancta, & sic periu⸗rium est graue, & mortale, aut nō so⸗lēnizatum, & tūc aut est deliberatum cum debita deliberatione, & tūc si fal sum iurat percipiēs esse falsum & pci⸗piens se iurare, peccat mortaliter. Si autem non est solēne, nec cum delibe ratione, vt accidit in cōmuni sermo⸗

In alio scrip. vt hic. art. 5. secunda sed q. 98 art. 1. o.

ne, tunc dicitur esse graue veniale, & hoc ideo, quia actus moralis non perfecte habet suam speciem ante deliberationem rationis. Ad primum ergo ꝙ omne periurium est contra Dei praeceptum, Dicendum ꝙ non est verum de quolibet, sed de illo solum qd cũ plena deliberatiõe & consensu profertur, sicut etiam delectatio cõcupiscentię praeueniens deliberationẽ nõ est contra praeceptum non concupiscendi. Ad secundum de perniciosa iuratione, Dicendũ ꝙ falsa iuratio nõ dicitur perniciosa, nisi quando est cũ plena deliberatione iurantis. Ad tertium, Maius peccatũ in genere est periurium, Dicendum ꝙ quãuis sit maius peccatum in genere, nõ tamen oportet ꝙ in qualibet specie. Vñ quis genus periurii peius sit genere mẽdacii, tamen aliqua species periurii non est peior aliqua specie mendacii.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ maius sit peccatũ per iurare per creaturam q̃ per Deum. Matth. 23. Qui iurat in templo, iurat in templo, & in Deo. ergo qui periurat per templum, periurat per templum, & per Deum. sed peius est duo contemnere, q̃ vnum solum. ergo maius est peccatum. Pręterea. Vbi est maior solẽnitas in iurando, maius est peccatum in periurando. sed maior est solẽnitas in iurando per creaturã, vtputa per euangelium, vel reliquias, q̃ per Deũ, q̃ &c. Pręterea. Maior reputatur blasphemia iurare per oculos Dei q̃ per Deũ. ergo maior est contemptus periurare per oculos Dei q̃ per Deum. ergo maius periurium. Contra. Maius est peccatum contẽnere veritatem increatam q̃ creatã. ergo Deum q̃ creaturam. ergo periurare per Deum q̃ per creaturam.

Pręterea. Illud quod est magis cõtra pręceptũ diuinum est maius peccatum. sed periuriũ per Deum est magis contra praeceptum diuinum, quia ibi directe & immediate assumitur nomen Dei in vanum, in periurio vero per creaturam nõ. ergo & maius peccatum est periurium per Deum q̃ per creaturam. Respon. Dicendum ꝙ maius esse peccatum vnum altero potest esse dupliciter, aut per se & secundum naturam proprii generis, aut per accidens propter aliquid additum. Primo modo periurium per Deũ est maius peccatum, vt ait hic Chrysosto. Secundo modo potest esse aliquãdo maius peccatum periurare per creaturam, vt per euangelium, vel corpus Christi, ratione solẽnitatis, vel ratione cõtemptus maioris, vel rõne scandali, vel conscientiae, vel alicuius huiusmodi. Ad primum de templo, Dicẽdum ꝙ quãuis iurans in templo iuret in Deo tacite, non tamen expresse. Vel dicendum ꝙ qui iurat in templo iurat in eo vt est Dei vestigium. Vnde nihil aliud cõtemnit in eo, nisi Deum. Vel dicendum ꝙ quia creatura respectu Dei nihil est, ideo nihil addit vltra Deum, neq; supra. Vnde nõ duo, sed vnum cõtẽnitur. Ad secundum de maiori solẽnitate, dicendum ꝙ tale periurium est maius peccatum per accidens propter solẽnitatem, nõ per se. Ad tertium de blasphemia: Dicendum ꝙ in creaturis illis magis cõtemnitur Deus a blasphemantibus q̃ in seipso: Cõtẽnitur. n. incarnatiõis beneficium in quo maxime Dei bonitas & charitas nobis ostenditur. Vnde maior est blasphemia per accidens ratione contemptus. Ad duo argumenta contraria respondetur ꝙ peius est periurium per Deum, per se loquendo, & cęteris paribus. Secunda secũdę. q. 98. art. 3. ad fm. & q. 89. art. 10. ad fm

Quęstio

Quæſtio ſecunda.

In alio ſcrip. vt hic. q. 1. ar. 2. ſcda ſcdę. q. 89 art. 2. o.

Circa ſecũdũ quæruntur tria. Primo ſic proceditur, & videtur ꝙ iurare non ſit per ſe bonũ & arguitur ſic. Omnis actus cuius conſuetudo mala eſt, malus eſt. ſed conſuetudo iurandi mala eſt. Eccleſi. 23. Iurationi non aſſueſcat os tuum, ergo iurare malum eſt. Præterea, Iurare ſimpliciter ſine additione cauſæ, eſt iurare pro nihilo, & hoc eſt aſſumere nomen Dei in vanum. ergo, cũ hoc ſit per ſe malum, iurare eſt malũ per ſe. Præterea, Videtur quod in nullo caſu ſit licitum iurare: Iurare enim vniuerſaliter eſt prohibitum. Matth. 5. Ego autem dico non iurare omnino. ergo vniuerſaliter eſt illicitum. Præterea, In ſortibus, & iudicijs quę fiunt per ignem & aquam, vel per duellum, expectatur diuinum teſtimonium, & propter hoc ſunt prohibita, quia ibi videtur eſſe quędam Dei temptatio. ſed iuramentum eſt inuocatio diuini teſtimonii. ergo eſt illicitum. Contra, Iurare eſt, vt ait Auguſtinus veritatis Deo reddere. Et alibi dicit ꝙ iurare eſt Deum teſtem veritatis adhibere. ſed horum vtrunq; eſt bonum. ergo iurare eſt bonum. Præterea. Angelus iuraſſe legitur Apoc. 10. Iurauit per viuentem in ſæcula ſæculorum &c. & ſimiliter Apoſtolus. 2. Cor. 1. Ego teſtem inuoco Deum in animã meã &c. & tamen nõ peccauerunt. ergo iurare nõ ſemper eſt peccatum. Reſpond. Sicut in genere boni naturalis duo ſũt bonorum genera, quædam. ſ. propter ſe appetenda, vt ſanari, quædam vero propter aliud tantum, vt mederi, ita in genere boni moralis, quædam ſũt bona quæ propter ſe appetenda ſunt, vt actus virtutum, quædam non niſi propter aliud ex aliqua neceſſitate, vt curæ animarum, non quia malę, ſed quia periculoſę. Ex hoc genere eſt iuramentum: Eſt enim bonum quoddam periculoſum propter lubricum linguę & facilem contemptum, & irreuerentiã nominis diuini, & ideo per ſe non eſt appetendum, ſed propter alterum. ſ. propter aliquam neceſſitatem, vel vtilitatem, non quia ſit in ſe malum, ſed quia eſt occaſio propinqua mali. i. periculoſum. Quia ergo ſe exponere rei periculoſæ paſſim & indifferenter malũ eſt, ſed cum debita cautela & ex neceſſitate aliqua nõ eſt malum ſed bonũ, ideo, quis iurare non ſit malum, quia tamen eſt periculoſum, ideo paſſim & ſine cauſa iurare eſt malum, cũ debita aũt cautela & neceſſitate nõ eſt malũ, ſed bonum & licitum. Ad primum ꝙ conſuetudo iurandi eſt mala: Dicendum ꝙ hoc non eſt quia iurare ſit in ſe malum, ſed quia eſt periculoſum, & ideo per accidens conſuetudo iurandi eſt mala. Ad ſecundum, Iurare ſimpliciter ſine additione cauſæ eſt iurare pro nihilo. Dicendum ꝙ nõ eſt verum. Nam iurare ſimpliciter, quis nõ ponat de ſe cauſam iurãdi, non tamẽ excludit eam. Iurare vero pro nihilo excludit cauſam iurandi. Vnde vbicunq; contingit iurare, contingit ſimpliciter iurare, non tamẽ pro nihilo iurare. Ad tertium Matth. 5. Non iurare omnino. Dicendum ꝙ hic prohibetur facilitas iurandi propter periculum, vt. ſ. quis non ex quacunq; cauſa iuraret, & non ſimpliciter iuramentũ. Ad quartum de ſortibus dicendũ ꝙ non eſt ſimile, quia ibi inducitur diuinum teſtimonium ad rem omnino incertã & determinatur ei modus teſtificãdi: ſed in iuramento certus eſt is qui iurat, licet non is cui iuratur.

Articulus secundus.

In alio scrip. vt hic. q.1. ar.3. scda secundæ q.89. art. 7.o.

AD secūdum sic proceditur, & videtur ꝙ omne iuramentum etiā illicitum sit seruādum. Dicit Augus. ꝙ meretrix quæ iurat se seruaturam fidem peccatori mala est ei adhærendo, sed peior fidem non seruādo. ergo videtur ꝙ iuramentum illud, licet illicitum, sit seruandum. Præterea. Iosue seruauit iuramentum factum Gabaonitis contra præceptū domini. tale est illicitum. ergo seruādum est iuramentum illicitum. Præterea. Videtur ꝙ non omne iuramētum licitum sit seruandum. Qui iurat se nunquā intrare religionem, iurat licitum, & nihilominus potest intrare sine peccato. ergo non omne iuramentum licitum est seruandum. Præterea. Qui iurat se nunquā futurum Episcopum, nihilominus pro necessitate ecclesiæ & mandato superioris tenetur suscipere episcopatū. ergo non omne iuramentum, quāuis licitum, est seruandum. Contra. Dicit canon. Iuramentum non est vinculum iniquitatis. ergo non ligat ad illicitum. Præterea. Dicit Isido. ꝙ omne iuramentum est seruandum, qđ seruatum non vergit in interitum salutis æternæ. ergo si vergit, nō est seruandum. ergo iuramentum illicitum non est seruandum. Respon. Dicendum ꝙ duplex est iuramentum, quoddam assertorium de præterito, quoddam promissorium de futuro. Sicut autem materia debita iuramēti assertorii est verum & non falsum, ita materia iuramēti promissorii bonum & non malum: Qui enim iurat malū obligatur quidem ad peccatum male iurando, sed non obligatur ad implendum illud quod male iurauit. Notādum ergo ꝙ illud quod iurando promittitur, aut est totaliter & aperte malum, & tunc authoritate propria est frangēdum: Si totaliter & aperte bonum, nullatenus est frangendū: Si partim bonum partim malū, partim est tenendum partim frangendum: Si vero dubium, non est authoritate propria, sed superioris interpretatione frangendum. Ad primum de meretrice, Dicendum ꝙ in iuramento meretricis duo sunt, vnum quod adhęreat isti, & hoc est malū, alterum ꝙ nō alteri, & hoc est bonum, & in hoc, frāgendo iuramentum, peccat grauius quàm seruando, quia dum seruat peccat fornicando, & non periurando, sed dum adhæret alteri peccat vtroq; modo. Ad secundum de Gabaonitis, Dicendum quòd Iosue seruauit vtrunq;, & præceptum, & iuramentum. Iuramentum quidem in hoc ꝙ non eos interfecit morte naturali, præceptum vero in hoc ꝙ eos interfecit morte ciuili redigendo in seruitutē. Vnde dicit Ambrosi. ꝙ mulctauit eos meliori morte. s. seruitute diuini ministerii. Seruauit quippe intētionem præcipientis, licet non omnino superficiem verborum præcepti ipsius. Ad illud de ingressu religionis, Dicēdum ꝙ quāuis licitum sit non intrare, non tamen est licitum obligare se ad nunquā intrandum, quia religio est de perfectione vitæ. Ad quartum de episcopatu, Dicendum ꝙ quis expediat subterfugere, tamē pertinaciter excusare nōn est bonum. Vnde obligare se ad nō recipiendū, malum est. Vnde quis oblatum recipere non debeat, tamen debet recipere iniunctum, vel pro necessitate ecclesiæ impositum, alioquin iam vergeret in deteriorē exitum.

quol.3.artic.14.o. quol.5.arti.27.o.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ iuramentum coactum sit

In alio scrip. vt hic. quę stiuncula pria. o.

fit obligatoriū. Aug. ex consilio Ambro. cuidā qui coactus iurauerat quādam ducere in vxorem, respondit φ matrimonium teneret. ergo coactum iuramentum est obligatorium. Pręterea. Isido. dicit. Omne iuramentum est seruandum quod seruatum non vergit in peiorem exitum. ergo iuramentum coactum licitum, est seruandum. Contra. Dicit lex ciuilis. Quod vi vel metu gestum est, ratum non habeo, ait prætor. Præterea. Secundum philosophum, coactum est inuoluntarium. sed inuoluntariū nō obligat. ergo nec coactum. Præterea. Matrimonium vel votum coactum non est obligatorium. ergo nec iuramentum. Respon. Duplex est iuramētum, Assertoriū, & in hoc coactio non potest esse sufficiens vt falsū iuretur, quia nihil potest sufficienter cogere ad hoc φ homo mortaliter peccet, Vnde tale iuramentum, quātumcunq; coactum, est obligatorium ad peccatum. Aliud est iuramentum promissoriū, & in hoc potest esse coactio sufficiens vt vitetur maius periculum, vt mortis vel alicuius huiusmodi, quod sine peccato contingere potest, & tūc talis coactio, si possit in cōstātem virum cadere, tollit obligationem iuramenti in foro contentioso, sed in foro conscientiæ est obligatorium, quia magis debet homo subire damnum temporale q̄ frangere fidē. Habet tamē remedium vt in iudicio ab eo repetat quod perdidit, quod si iurauerit se non repetiturum pōt iudici denunciare qui ex officio debet raptorem ad restituendum cogere. Si autem iurauerit se non denunciaturum, contra charitatem fraternam iurauit, qua quis tenetur ad correptionem fratris operam dare, & non tenetur obseruare. Ad illud de lege ciuili, Dicendum φ intelligitur hoc in iudicio fori contentiosi, non conscientiæ. Ad secundum φ coactum est inuoluntarium, Dicendum φ non est inuoluntarium simpliciter, cum voluntas non possit cogi absolute, sed sub conditione, & ideo est voluntarium secundum quid. Magis enim vult tantum soluere & aliquid huiusmodi facere, q̄ mori vel peccare. Ad tertiū de voto & matrimonio: Dicendum φ non est simile de matrimonio, quia liber consensus ad hæc requiritur, ad iuramentum autem tale sufficit cōditionatus: Nec est simile de voto, quia per votum obligatur homo Deo, cui non placet coactum seruitium, per iuramentum obligatur homo homini, cui tantum valet aliquid coacte solutum vt pecunia, sicut spontanee.

Secunda secūdę. q. 89. art. 8. ad ter.

Expositio tex.

Infirmis ergo illud

prohibuit propter duo. Prio ne crearuris crederent aliqd numen inesse. Secundo ne tali iuramento se obligari non crederēt, fidem frangerent. Sancta synodus decreuit. Excipiūtur tamē casus illi in quibus mora traheret periculum, sicut pro pace faciēda, vel aliquid huiusmodi.

Distin. Quadragesima.

Sextum præceptū

est.

Quæstio vnica.

Articulus primus.

Hic primo quæritur, & videtur quòd hæc duo pręcepta incōuenienter assignentur arguendo sic. Vnum peccatum vno pręcepto debet prohiberi.

In alio scrip. vt hic.

sed vnum & idē est peccatum cordis & operis, ergo eadem debet esse prohibitio vtriusque. Præterea. Sicut in furto & mechia contingit peccare corde & opere, ita & in cęteris peccatis, sed alia pręcepta non variantur per concupiscentiā & opus, ergo nec præceptum de cōcupiscentia, & mechia. Præterea. De differenti peccato differēs debet dari præceptum siue prohibitio. concupiscentia autem curiositatis & ambitionis quæ est peccatū differt ab aliis, ergo aliud pręceptum dari debuit de prohibitione curiositatis, & ambitionis. Præterea. Omne quod fit contra prohibitionē, peccatum mortale est, sed cōcupiscere peccatū veniale est, vt patet in primis motibus, ergo non debuit prohiberi. Respon. Dicendum quod duplex est concupiscentia: quędam coniuncta operi, & illa prohibetur eodē præcepto cum ipso actu, quædam separata, & hæc prohibetur separatim respectu quorūdam actuum, & respectu quorūdam non: Sunt enim actus quidam quorum obiectum est bonū aliquod cōcupiscibile, vt furari & mechari, & hi non solum vt sunt in actu sed vt in apprehensione mouent delectationem. Quidam vero sunt quorū obiectum est nocumentum aliquod, vt homicidium, & hi non mouent de se cōcupiscentiam sed potius horrorem & fugā, & ideo illorum oportuit prohiberi actum per se, & concupiscētiam per se, horū vero non, sed simul vtrūque. Ad primum, Vnum & idem est peccatum cordis & operis, Dicendum quod quāuis concupiscentia coniuncta operi sit idem peccatum cum opere exteriori, tamen concupiscentia separata aliud peccatum est. Hoc autē illis duobus præceptis prohibetur. Ad secūdum de duplici furto & adulterio, Dicendum quod nō est simile, quia nō est similis inclinatio, & delectatio in opere & appetitu homicidii sicut in opere & appetitu furti & adulterii, immo magis est ibi horror naturalis, quia hic mouet aliquod concupiscibile bonum, ibi mouet nocumētum, & malum. Ad tertium de differenti peccato, Dicendum quod concupiscētia curiositatis quæ fit per oculos pertinet ad delectationem sensuum, & ideo reducitur ad prohibitionem cōcupiscentię carnalis. Cōcupiscentia vero ambitionis, honorum, & dignitatum ad prohibitionem cōcupiscentię possessionis quę talibus occasionem pręstat. Ad quartum de primis motibus, Dicendum quod non quęlibet cōcupiscentia prohibetur illis pręceptis, sed illa sola quę consistit in consensu rationis prout consentit vel in opus vel in delectationem: Lex enim hominibus datur non brutis. Vnde prohibet motus humanos, nō bruales.

Pria secda secūdæ. q. 100. ar. 5. ad quintum

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur quod lex vetus non prohibeat animum. Exo. 20. dicit gl. quod lex vetus prohibebat manum, non animum. Præterea. In euangelio facta est additio perfectionis Mat. 5. Omnis qui viderit mulierem ad cōcupiscendum eam &c. hoc autem nō esset si prohiberetur in lege actus exterior, & concupiscentia interior. ergo nō prohibebatur ibi. Pręterea. Nihil prohibet animum nisi gratia. sed lex vetus non dabat gratiā. ergo non prohibebat animum, sed tantum manum. Contra. Roma. 7. Cōcupiscentiam nesciebam, &c. vbi glo. Bona est lex quæ dum concupiscentiā prohibet, omnia mala prohibet. ergo lex cohibet animum interiorē, & non tantum manum. Præterea.

In alio scrip. vt hic.

Leui.

Leuit. 19. dicitur. Ne oderis fratrem tuum in corde tuo, vbi manifeste cordis odium prohibetur. Respon. Lex Moisi & diuina erat ordinans hominem ad Deum, & ciuilis ordinans hominem ad proximum secundum statum rei publicae. Dico ergo quod inquantum diuina & spiritualis prohibebat concupiscentiam non solum progressiuam in exteriora signa opis, vt in solicitatione mulieris, sed interiorem prohibitione morali, transgressoribus infligendo poenam aeternam, Sed inquantum ciuilis, prohibebat concupiscentiam progressiuam solum prohibitione iudiciali transgressoribus infligendo poenam temporalem. Inquantum ergo diuina, prohibebat quidem manum & animum, inquantum vero ciuilis, manum non animum, cohibitione iudiciali. scilicet infligendo poenam. Ad primum quod lex prohibebat manum, Dicendum quod loquitur de lege, inquantum ciuilis quo ad prohibitionem iudicialem, non inquantum diuina & spiritualis. Ad secundum de additione in euangelio dicendum quod additione euangelii dicitur fieri ad legem secundum intellectum legis literalem non secundum spiritualem, vel ad ipsam inquantum lex ciuilis, non inquantum spiritualis: Sic enim euangelium erat in lege, non secundum verborum expressionem, sed secundum legis intentionem. Ad tertium, Nihil prohibet animum nisi gratia, Dicendum cohiberi animum dupliciter est, vel per modum inclinantis, & sic prohibet gratia, vel per modum iubentis, & sic lex.

1. secundae. q. 98. art. 1. c.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur quod lex vetus iustificabat. Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. ergo obseruantia mandatorum moralium legis, de quibus loquitur, vitam praestabat. ergo iustificabat. Praeterea. Roma. 3. Ex operibus legis non iustificabitur. glo. Aug. loquitur secundum caeremonialia, non secundum moralia quae iustificabant. ergo lex vetus iustificabat. Praeterea, Beda dicit quod iustitia legis suo tempore custodita non solum bona temporalia sed etiam vitam conferebat aeternam. ergo vere iustificabat. Contra. Super illud Psal. 18. Lex domini immaculata, glo. Lex vetus non faciebat animas immaculatas. ergo non iustificabat. Praeterea. Super illud. 2. Cor. 3. Litera occidit. glo. Litera, inquit, occidens, est decalogus. ergo lex occidebat quantum ad moralia etiam, & non iustificabat. Respond. Iustificari dupliciter contingit, Vel iustitiam conferendo, vel ad iustitiam disponendo. Contingit autem dupliciter iustificare conferendo iustitiam, quia aut iustitiam politicam acquisitam, & sic opera legis iustificabant, quia bonos habitus relinquebant: Sed de hac iustitia non loquimur hic. Aut iustitiam gratuitam infusam. Hoc autem modo lex vetus non iustificabat sed noua, quia gratiam & iustitiam in sacramentis ministrat. Ad iustitiam disponendo dupliciter contingit iustificari. Aut iustitiam promerendo, sic opera legis iustificabant, quia augmentum iustitiae apud Deum promerebantur. Aut etiam docendo, sic etiam lex iustificabat declinationem mali & operationem boni docendo. Sed quia magis docebat declinationem in qua consistit inchoatio iustitiae, lex vero noua magis operationem boni in qua complementum iustitiae, ideo lex vetus dicebatur docendo iustificare imperfecte, euangelium vero perfecte, & sic patet solutio ad quatuor prima. Ad vltimum litera oc-

1. secundae. q. 107. ar. 2. c. Ro. 3. 6.

In alio scrip. vt hic.

1.secūdæ. q 98.ar.1. ad fm & q.99.art. 2. ad ter. de ver.q. 23.arti.2. ad fm.

cidit, Dicendū ꝙ lex dī dupliciter occidere. Vno modo per causam, mortẽ temporali in præceptis iudicialibus. Altero modo p occasionẽ, morte etiam ęterna in pręceptis moralibus, & hoc triplici ratione. Vna ratio sumitur ex parte rei cōcupiscibilis quā ostendendo nec gratiam ad cauendū dando concupiscētiam excitabat, sicut aqua visa sitim. Altera ex parte concupiscentiæ quę naturaliter in vetitum quasi in arduum tēdit. Lex autem prohibendo siue vetando rem vetitam quasi arduam constituebat. Tertia ex parte actus cōcupiscendi cuius inordinationi per quam legi naturali repugnat, circunstantiam præuaricatiōis legis scriptæ peccatum aggrauantem addebat.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ lex non promittebat tēporalia, & sic nō differat ab euāgelio promittente ęterna. Quod promittitur in lege est præmium virtutis. bonum temporale nō potest esse præmium virtutis, quia pręmium melius est merito. ergo non est promissum in lege. Præterea. Videtur ꝙ male assignetur differentia legis & euangelii pęnes timorem & amorem. Multi in veteri testamēto obseruabant legem ex amore, multi in nouo ex timore obseruant eam. ergo nō est differentia legis vtriusq;. Præterea. Videtur ꝙ nulla sit differentia hæc, Lex est grauitatis, euangelium suauitatis. Dicitur.n. Matt.5. Iota vnū &c. vbi dicit glo. ꝙ omnia legalia in euāgelio recapitulantur: Et Chryso. dicit ꝙ mandatum Christi legem tenet inclusam. sed onus quod continet aliud in se grauius est illo. ergo grauius est onus euangelii onere legis. Respō. Differētia legis & euāgelii multiplex est. Vna secundum causam efficientē, quia lex per Moisen data est, sed gratia & veritas per Iesum Christum Filium Dei. & dominum nostrum Io.1. Secunda pęnes causam finalē, & quo ad finem proximum, quia finis legis iustitia imperfecta in declinatiōe mali, quod contrariatur præceptis, est; finis vero euangelii perfecta iustitia in operatione boni perfecti, quod cōtinetur in præceptis & consiliis, & quo ad finem vltimum, quia euangelium aperte promittit, & confert bona æterna: Lex vero non nisi sub figura tēporalium promittebat ęterna, eo ꝙ nondum poterant æterna dari. Tertia pęnes causam materialem, qa lex continebat pręcepta multa carnalia, & cęremonialia; & sacramenta inefficacia, sed euangelium præcepta spiritualia, & sacramenta efficacia. Quarta pęnes causam formalem, quia lex data est per modum timoris sub cōminatione pęnarum, Vnde eam dedit Deus de cęlo terribiliter tonādo, sed euāgelium per modum benignitatis, & sub promissione præmiorum. Vnde ipsum Dominus dedit de terra inter discipulos sedendo, & dulciter colloquendo. Ad illud quod obiicitur contra primam differentiam, Dicēdū ꝙ quāuis expresse lex promitteret tēporalia, tamen figuratiue promittebat æterna. Promissa vero temporalia non ponebātur in lege vt pręmia virtutum, sed vt excitātia ad virtutē, sicut distributiones quotidianæ quæ fiunt in ecclesia nō ponuntur vt pręmium veniētis ad ecclesiam, sed vt incitamentum veniendi. Ad secundū quod obiicitur contra secundā differentiam de obseruantibus legem ex amore, Dicendum ꝙ in veteri lege, secundum Aug. quidam erant pertinētes ad nouam legem, vt perfecti qui legem

In alio scrip. vt hic.

In alio scrip. vt hic, quæstiūcula.1.

In alio scrip. vt hic qstiuncula.2.

1.sedæ.q. 114. arti. 10. ad pn.

1. secdę. q. 91. ar. 5. o. legem seruabant ex amore, & ecôtrario in noua sunt multi pertinêtes ad veterem, qui euangelium seruant ex seruili timore. Hæc autem differentia datur secūdum cōmunem statum, nō quantum ad personas singulares. Ad illud quod obiicitur de tertia differētia, Dicendum ꝙ de comparatione legis & euangelii in grauitate est loqui dupliciter, sicut de grauitate alicuius oneris, aut secundum se, aut in comparatione ad vires portātis. Secundū se dupliciter, aut secundum quantitatem præceptorū, & sic lex vetus grauior, aut secūdum qualitatem, sic lex noua, quia perfectiora præcepta dantur in ea. In comparatione vero ad vires portantis lex noua leuior: est propter gratiā quę confertur in eius sacramentis, ex qua gratia fluunt virtutes quæ sunt onus leue. Ad illud, Mat. 11. 6. Euangelium continet legem: Dicendum ꝙ cōtinet eam in sensu legis spirituali, sed nō in sensu literali ex quo habebat maximam grauitatem.

Expositio tex.

Non ancillam.

Sciēdum ꝙ ancilla dupliciter potest concupisci. Vno modo ad concubitum, & sic pertinet ad sextum præceptum. Alio modo ad dominium, & sic pertinet ad septimum pręceptū. Iesu Christo filio Dei incarnato & passo, sicut superius est ostensum, sit honor & gloria per infinita sęcula sæculorum amen.

Explicit scriptum D. Tho. de Aquino Ordinis prædicatorum super tertio Sententiarum, ad Hannibaldum Episcopum Cardinalem.

stina tempus.s.gratię in quo sacramē ta dantur,& memēto finis.s. perfectio nis glorię: Et ideo dicitur Amos.4. Et annuncians homini colloquium suū, faciens nebulam matutinam.i. sacramenta quæ sunt tempore gratię, qd est quasi matutinum respectu plenæ claritatis, quæ erit in patria. Sic ergo ex verbis præmissis accipi pōt materia huius quarti libri in quo magister agit de sacramētis.& gloria resurgentium, quæ per sacramenta inchoatur,& præsignatur.

Distin. Prima.

Samaritanus &c.

Quæstio prima.

Hic quæruntur quinq;.

Primo de diffinitione sacramenti.

Secundo de eius necessitate.

Tertio vtrum consistat in verbis, & rebus.

Quarto de effectu sacramētorum nouæ legis.

Quinto de effectu sacramentorum veteris legis.

Articulus primus.

In alio scrip. vt hic. 3. p. q.60.art. 1.0. AD primum sic proceditur,& videtur φ magister non bene diffiniat sacramentū,cum dicit φ est sacræ rei signum: Hoc enim quod dico, Deus, vel Spiritussanctus, signū est rei sacræ, non tamen sacramentum.ḡ etc. Præterea. Agnus paschalis, Exo.12.& serpens, Nu.21.& colūba, Luc.3.& petra fundens aquas.1. Cor.10.signa fuerunt rerum sacrarū, non tamē dicuntur esse sacramēta.ḡ Ad secundam diffinitionem Augusti- In alio script. vt hic, qstiū cula.2. ni positam in litera, Sacramētum est inuisibilis gratiæ visibilis forma, sic opponitur. Corpus Christi in altari, & character in baptismo,& inseparabilitas matrimonii non sunt formæ visibiles,& tamen sunt sacramenta.ergo male dicit φ sacramentum est visibilis forma. Præterea. Gratia quędam forma est. Formæ vero non est forma.ergo &c. Contra expositionē huius diffinitionis a magistro in litera positam talem, vt ipsius similitudinem gerat,& causa existat, sic opponitur. Aqua benedicta signum est & causa alicuius gratiæ quæ ibi confertur, per quam fit remissio venialis, & tamen non est sacramētum. Pręterea. Episcopalis cōsecratio signum est alicuius gratiæ quæ ibi confertur.s. potestatis episcopalis, & tamen non est sacramentum. Respond. Dicendum φ sacramentum dicitur a sacrando actiue. Hoc autem potest fieri tripliciter. Aut efficiendo tantum, & sic res sacra dicitur sacramentum, vt dicit magister, sicut chrī passio, quę ē cā meritoria sanctificationis nostræ. Aut signando tantum,& sic diffinitur primo a magistro, Sacramētum est sacrę rei signum. Aut vtroq; modo,& sic diffinitur ab August. secundum expositionem magistri in litera positam, Sacramentum est inuisibilis gratiæ visibilis forma, cuius similitudinem gerit & causa existit. Ad illud quod contra primam diffinitionem obiicitur de hac voce, Deus, vł Spiritussanctus: Dicendum φ huiusmodi voces signa sunt rei sacræ, inquantum res est, nō inquantū nos per eam sanctificamur. Similiter omnis effectus causatus a Deo. Sacramentum autem est signum rei sacræ inquantum sacra est, & sanctificās nos. Vel dicendū φ sacramentum dicitur id quod habet significare rem sacram, vt dicit Hug. de san. Vic. ab aptitudine naturalis similitudinis, & ab actu institutionis & ex eo φ spiritualem gratiam sanctificantem continet. Primū,& tertium deficiunt in hu-

iusmodi signis. Ad secundũ de agno paschali, & reliquis aliis, Dicẽdum, ꝙ omnia illa large accipiendo nomẽ sacramenti secundum primã diffinitionem sacramẽta dici possunt, qa sunt sacræ rei signa, non tamen proprie. Ad tertium quod obiicitur cõtra diffinitionem Augu. de corpore Christi & characteris baptismi, & inseparabilitate matrimonii: Dicendum ꝙ hæc non dicũtur sacramenta nisi inquantum sunt coniuncta aliquibus visibilibus formis. Ad quartum ꝙ formæ non est forma, dicendum quòd hoc verũ est de forma intrinseca, quæ est pars rei, non de extrinseca, quæ est potius expressio, seu similitudo, sicut figuræ animalis potest esse aliqua forma repræsentatiua extrinseca.
Ad quod obiicitur contra expositionem magistri de aqua benedicta, dicẽdum ꝙ quãuis venialia ibi remittãtur non tamen oportet ꝙ ibi noua gratia conferatur, quia ad remissionem venialis non requiritur nouus habitus gratiæ, sed nouus motus sufficit. Vel dicendum ꝙ illa remissio fit non per modum sacramenti, sed per modum meriti ratione noui actus lib. arbi. gratia informati. Ad sextum qd obiicitur de consecratione episcopali, Dicendum ꝙ gratia, quæ ibi cõfertur non est gratia gratum faciẽs, quæ ex hoc incipit, nisi forte ratione deuotionis suscipientis quæ debet inesse. Potestas vero episcopalis non est gratia sacrans subiectum propriũ, sed est gratia gratis data. Vel potest dici ꝙ consecratio episcopalis, quis non sit sacramentum, est tñ qd sacramentale: Ordinatur enim ad sacramẽtum ordinis conferendum, & sic nihil prohibet ꝙ in ea gratia detur.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ sacramenta nõ debuerunt institui, nec ex parte Dei, nec ex parte sacramenti, nec ex parte ægroti. Quòd nõ ex parte Dei ꝓbatur. Maius est recreare q̃ creare, quia secundum Aug. Maius est iustificare impium q̃ creare cœlum & terrã. sed Deus creauit hominem sine omni medio. ergo & recreare debuit, & ita sine sacramentis. Præterea. Videtur ꝙ nec ex parte sacramẽti: Contraria.n. contrariis curantur. sed homo morbum peccati incurrerat se per affectũ rebus terrenis subiiciendo. ergo non conuenienter curatur per hoc quòd subiicit se corporalibus elementis in susceptione sacramentorum. Præterea. Videtur quòd nec ex parte ægroti. Quanto magis arctata est via veniendi ad sanitatem, tãto peius est ægro. sed additis sacramentis ipsis mandatis arctata est via, quia prius ꝑ obseruantiam mandatorum sine sacramentis habebatur salus. ergo institutio sacramentorum mala est ęgroto. Contra. Ad habendum sanitatem plura necessaria sunt infirmo q̃ sano. s. medicamenta. ergo licet fides & opera ad salutem sufficere possent ante peccatum, tamen post peccatum oportuit addi medicamenta, ergo sacramenta. Pręterea. Tanto efficacior est medicina spiritualis, quãto infirmus ad eam deuotius afficitur. sed spiritus in corpore ad spiritualia i corporalibus magis afficitur q̃ ad pure spiritualia. ergo talem fuit vtile esse medicinam. sed huiusmodi sunt sacramenta. ergo. Respond. Dicendum ꝙ gratia donorum, & virtutum in hoc differt a gratia sacramentorum, ꝙ prima est ad perfectionem, & expeditionem potẽtiarum re-

spectu

In alio scrip. vt hic. 3. p. q. 61. art. 1. 0. 3. cõtra. c. 119 li. 4. c. 55. & et. c. 56.

spectu ipsorum actuum, secunda vero est ad curationem morbi, siue ad integrationem potentiarum, propter vulnerationem ipsarum per peccatum. Quia ergo curatio morbi, & reintegratio potentiarum necessaria est, ideo post peccatum necessarium fuit institui sacramenta, vt in elementis corporalibus gratiam curationis homo quæreret ex quibus occasionem morbi accepit. Ad primum quod obiicitur de creatione: Dicendum, quod non est simile, quia creatio est de nihilo, & ideo in creando non potest esse dispositio ad creationem. Sed recreatio est prius existentis, et ideo potest esse dispositio in recreato. Vnde quamuis Deus sine medio creet, tamen in recreatione potest aliquod medium disponens interuenire, & huiusmodi sunt sacramenta quæ sunt causæ disponentes ad gratiam. Ad secundum dicendum quod homo morbum peccati incurrit se subiiciendo rebus terrenis propter ipsas: sed econtrario curatur subiiciendo se eis propter Deum. Ad tertium, quod quanto magis arctata est via ad sanitatem &c. dicendum, quod verum esset, si plures viæ essent ita efficaces, & expeditæ, & bonæ sicut vna. Sed non est sic in proposito, quia sacramenta valent ad debilitationem fomitis, & ad remissionem poenæ, vel pro toto, vel pro parte.

Articulus tertius.

In alio scrip. vt hic. 3. p. q. 60. art. 5. 6. 7. 0.

AD tertium sic proceditur, & videtur quod sacramenta no. le. non consistant in rebus & verbis: Ex duobus enim quæ non possunt coniungi non potest aliquid vnum fieri. sed res & verba non possunt coniungi. ergo non potest ex eis vnum sacramentum fieri. Præterea. Sicut in sacramentis requiruntur verba, ita facta quædam, vt dicit Hugo in litera de sacramentis. sed facta non ponuntur de integritate sacramenti. ergo nec verba debet poni. Præterea. Poenitentia, & matrimonium sunt quædam sacramenta. sed de integritate eorum non sunt verba aliqua. ergo non est verum de omnibus sacramentis, quod consistant in rebus & verbis. Contra. Medicina debet proportionari morbo. sed morbus peccati hominem quantum ad animam & corpus infecerat. ergo in medicina debet esse aliquid ad corpus, & aliquid ad animam pertinens. oportet ergo esse rem corporalem, & vocem significatiuam, & sic in sacramento, cum sit quædam medicina contra peccati mobum instituta, & res, & verba oportet esse. Præterea. Sacramenta ex naturali similitudine repræsentant, secundum Hug. cum ergo repræsentent ea quæ gesta sunt circa authorem suum .s. Christum, in quo fuit verbum vnitum rei sensibili .s. carni, in sacramentis debet esse res, & verbum. Respon. Dicendum quod commune est omnibus sacramentis quod consistant in rebus sensibilibus inuisibilem gratiam significantibus, sed speciale est sacramentis no. le. quod consistant etiam in verbis, triplici ratione. Vna est ex parte causæ, vt .s. perfectius repræsentent authorem suum, in quo fuit vnio verbi & carnis. Altera est ex parte signi, quia expressiora debent esse signa, quanto propinquiora sunt signatis. Huiusmodi sunt autem verba, quæ inter signa obtinent principatum, vt dicit August. in lib. de doctri. christiana. Tertia est ex parte virtutis sacramenti, quia habet efficaciam ratione significationis: Sanctificatio vero creaturæ fit per verbum Dei, & orationem, vt dicitur primæ Timo. 4. Ad primum quod opponitur de duobus quæ non possunt coniungi: Dicendum quod quamuis non

possit ex separatis fieri vnum vnitate absoluta in essendo, potest tamen secundum quid fieri vnum vnitate relatiua per comparationem ad aliquid vnum.s.in causando, vel signando, sicut pater & mater sunt vnum principium completum generationis: Sacramentum vero vnum dicitur, non vnitate absoluta, sed relatiua in significando vnum, & causando. Ad secundum de factis, Dicendum ꝙ facta non pertinent ad essentiam sicut res & verba, sed ad vsum sacramenti. Vel dicendum ꝙ facta continentur sub rebus. Ad tertium de pœnitentia & matrimonio, dicendum ꝙ matrimonium, secundum ꝙ est in officium, & pœnitentia, secundum ꝙ est virtus, nõ habent aliquam formam verborum, sed secundum ꝙ vtrũq; est sacramentum in dispensatione ministrorum ecclesiæ consistens, vtrũq; habet aliqua verba, sicut in matrimonio sunt quædam de præsenti exprimentia consensum, & benedictiones ab ecclesia institutę: in pœnitentia autem est absolutio sacerdotis verbotenus facta. Vel dicendum, quòd in his, vt sacramenta sunt, requiruntur aliqua signa loco verborum.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic. 3. p. q. 62. art. 1. o. 4. cõtra. c. 57. et. 74. de ver. q. 27. arti. 4. o. quol. 12. ar. 15.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ sacramenta nouæ legis non sint causa gratiæ: Dicit enim Bernar. in sermone de cęna domini. Sicut inuestitur canonicus per librum, Abbas per baculum, Episcopus per anulum, sic diuisiões gratiarum sunt diuersis traditę sacramẽtis. sed liber non causat canonicum, nec anulus episcopatum. ergo nec sacramenta gratiam. Prętereà. Nobilius est agens patiente, secundum August. 12. super Gen. & Aristo. 3. de anima, & causa dignior ẽ effectu. sed tam anima rõalis quàm gra prçualent sensibilibus elementis. ergo sacramentũ quod est materiale elementum, nõ potest agere in animam ad causandũ gratiam. Præterea. Sacramenta nõ causant gratiam in anima per modũ influentię, quia sic facerent ipsam, nec iterum educunt eam de potentia materiæ, quia gratia non est in potentia materiæ. ergo nullo modo gratiam causant. Prętereà. Nihil agit effectũ spiritualẽ, nisi per aliquam spiritualẽ virtutem. sed in sacramẽtis non est aliqua spiritualis virtus, cum sint materialia elementa. ergo videtur ꝙ sacramentum non sit causa gratiæ. Contra. August. dicit. Aqua baptismatis corpus tangit, & cor abluit. sed cor non abluitur nisi per gratiam. ergo sacramenta no. le. gratiam causant. Præterea. Quãuis scientia sit res spiritualis, tamen signum exterius, vt doctrina, potest esse causa scientię in anima. ergo, a simili, quãuis gratia sit res spiritualis, tamen signum exterius potest esse causa gratiæ in anima. Respond. Circa hoc duæ sunt opiniones: Quidam enim dicunt ꝙ non ex virtute aliqua quæ sit in sacramentis, sed per modum cuiusdam pactionis & ordinationis, virtute diuina eis assistente, sunt causa gratiæ: Deus enim sic ordinauit ꝙ illi sic infunderet gratiam qui se subiiceret sacramento, sicut denarius plũbeus dicitur esse causa collationis centum librarum, quia Rex sic ordinauit vt habenti talem denarium darentur centum libræ. Sed contra hoc est ꝙ secundum hæc, sacramenta non essent causa gratiæ, sed signum gratiæ conferendæ suscipienti sacramentum, sicut nec denarius plumbeus est causa, sed signum tãtum collationis centum librarum.

Vnde hæc positio est directe contra dicta sanctorum dicentium, ꝙ sacramenta nouæ legis efficiunt quod figurant, & August. dicentem. Quæ est tanta vis aquæ, vt cor abluat: Et ideo alii dicũt ꝙ duplex est causa gratiæ. Vna principalis, quæ causat & efficit gratiam. Alia ministerialis, quæ disponit ad gratiam, & sic sacramentum, vt est instrumentum diuinæ misericordiæ, est causa gratiæ, quia instrumẽtaliter causat dispositionem necessariã, quãtum est de se, vt characterem, vel aliquem ornatum animæ ad gratiã agẽdo in corpus naturali actione, vt puta abluẽdo vel tergendo, sicut etiam quodlibet aliud instrumentum ad actionis principalis agentis effectũ peruenit actione naturali. Ad primum Bernar. dicendum ꝙ similitudo attenditur q̃tum ad figurationem eorũ de quibus loquitur, sed nõ quantum ad causalitatem. Ad illud ꝙ nobilius est agens patiẽte, & causa suo effectu, dicendum, ꝙ verum est, inquantum agens, nõ tamen simpliciter, sicut ferrum, inquãtum agit in corpus humanum, nobilius est eo, non tamen simpliciter. Propositio autem secunda veritatem habet de causa principali, non de instrumentali. Ad tertium, Aut sacramenta influunt vel educunt gratiam, dicendum ꝙ causant non influendo, sed disponendo vt dicantur gratiam influere sicut influunt instrumenta aliquam formam, quia per ea Deus gratiam influit, vt in corpore dictum est.

In alio scrip. vt hic. pria secũdæ. q. 103. ar. 20. 3. p. q. 62. art. 6. .o.

Articulus quintus.

AD quintum sic proceditur, & videtur ꝙ sacramẽta veteris legis iustificabant: Dicit enim Hug. in libro de sacramentis. Sacramentorũ autem alia fuerunt ante legẽ, alia sub lege, alia sub gratia, specie quidẽ differentia, sed eundem effectum sanctificationis habentia. ergo iustificabant. Præterea. Dicimus in canone, Respicere digneris, & accepta habere sicuti accepta habere dignatus es munera pueri tui iusti Abel. cum ergo ita placeat sacrificium vt faciat nos placentes, & sic Deo placuit sacrificiũ Abel, sequitur, a simili, ꝙ legis sacrificia Deo placuerint & per consequẽs homines iustos fecerint. Præterea. Impossibile est sine gratia satisfacere. sed sacramenta veteris legis erant satisfactoria, vnde pro diuersis peccatis diuersa sacrificia iniungebantur, vt patet in lib. Leui. 1. ergo gratiam cõferebant. Sed cõtra. Heb. 10. dicitur. Impossibile est sanguine hircorum, & taurorum auferri peccata. sed gratia tollit peccatum. ergo antiqua sacramenta gratiam non conferebant. Præterea. Esaię primo. Holocausta nolui. glo. Præterito vtens, ostendit se sacrificia Iudæorum, nunquã amasse. ergo non iustificabant. Respon. In sacramentis legalibus duo est reperire. s. opus operans. i. vsum sacramẽti, & opus operatum. i. ipsum sacramẽtum. Vtrum autem iustificarent quo ad hæc duo, vel alterum illorum, triplex legitur opinio. Vna Hug. de sancto Vict. ꝙ vtroq; modo iustificabãt, & quo ad opus operans per modum meriti, quando fiebant ex charitate, & quo ad opus operatum per modum sacramenti, inquantum erant signa Christi, & sacramentorum eius. Vnde eorum susceptio erat quædam Christi professio, & ideo mediantibus nostris sacramẽtis directe & indirecte habebant iustificare. Sed hæc opinio contrariatur dictis sanctorum, qui dicunt ꝙ lex erat occasio mortis, inquãtum ostendebat peccatum, & gratiam adiutrice non conferebat: Nec differt

vtrum eam directe vel indirecte con ferrent. Secunda autem opinio contraria huic est opinio magistri di centis, ꝙ nec quo ad opus operans, nec quo ad opus operatum gratiam conferebant, eo ꝙ opus operans erat institutum in onus, non in meritum, & opus operatum in signum, non in causam. Sed contra hoc est, ꝙ actus virtutis, si sit gratia iformatus, est meritorius. Vnde opus operans in his sacramentis, cum esset actus virtutis .i. latriæ, quia exhibitione talium sacramentorum Deus colebatur, si erat gratia informatus erat meritorius, ideo tertia opinio communis dicit, ꝙ iustificabant quo ad opus operãs per modum meriti, non quo ad opus operatum per modum sacramenti. Ad primum de Hugo. Dicendum ꝙ opinio eius fuit illa quã nos non sequimur. Ad secundum de canone dicendum ꝙ petimus vt placeat similiter quo ad deuotionem sanctificationis, non quo ad efficaciam sacrificii. Ad tertium ꝙ erant satisfactoria, Dicendum ꝙ verum est quo ad opus operans, nõ quo ad opus operatum.

Fuit tamẽ inter illa.

Quæstio secunda.

Hic quæruntur quatuor.

Primo vtrũ ante circũcisionẽ paruuli saluarentur in fide informi parentum.

Secundo an sufficeret fides sine aliquo exteriori signo.

Tertio de necessitate institutionis circũcisionis.

Quarto de effectu circũcisionis.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ ante circũcisionẽ paruuli in fide informi parentum nõ potuerint saluari: Fides enim iformis est mortua, vt dicit Ia. sed quod mortuum est, nec sibi, nec alteri prodest. ergo nec fides informis subiecto proprio, vel alieno prodest. Præterea. Quod Deo non placet, neminem iustificat. sed fides informis Deo nõ placet. ergo neminem iustificat. Præterea. Efficacior est charitas ꝙ̃ fides. sed charitas aliena nunꝙ̃ sufficit ad meritum. ergo nec fides ad iustificationem. Contra. Nunquam potest constare de fide formata patris. ꝙ̃ si illa requirebatur, nunquam poterat cõstare de salute paruuli, quod est inconueniens. Præterea. Peccatum actuale parentis non debet nocere paruulo. noceret autem, si fides parentis efficaciam saluandi paruulũ perderet ex peccato adiuncto. ꝙ̃ non perdit, sed saluat. Respon. Fides operatur ad subiectum, & ad obiectũ. Ex parte subiecti non habebat fides virtutem saluandi paruulum, sed ex parte obiecti, cum virtus subiecti particularis sit, & determinata ad vnum, virtus autem obiecti, quod Deus est, vniuersalis & infinita. Cum autem informitas insit fidei ex parte subiecti, non tamen ex parte obiecti, informitas fidei non tollebat fidei virtutem saluandi paruulum. Ad primum ꝙ fides informis mortua est, Dicendum ꝙ quãuis sit mortua quo ad meritum de condigno, non tamen de cõgruo. Vel quãuis sit mortua quo ad subiectum proprium, non tamen quo ad obiectum. Ad secundum, fides informis Deo non placet, Dicendum ꝙ falsum est: Nam fides informis, cum sit a Deo, placet tanquã meritoria ex congruo, & vt disponens ad charitatem, sed non ex condigno. Ad tertium dicendum ꝙ secus est de fide & charitate: Nam fides est primum per quod homo

3. p. q. 70 arti. 4. ad fm.

homo Deo coniungitur, & ipſa fides cum ſit in cognitione reſpicit ſuũ obiectum in quadam vniuerſalitate: ſed charitas in relatione ad propriũ ſubiectum, ſecundum ꝙ affectus tendit in proprium bonum.

Articulus ſecundus.

Vbi ſup. AD ſecundum ſic proceditur, & videtur quòd paruulis non ſufficeret fides ſine ſigno exteriori: Non enim erat fides tunc maioris virtutis q̃ modo. ſed modo non ſufficit ſaluare paruulum fides ſine exteriori ſigno. ergo nec tunc. Præterea. Si ſola fides ſufficiebat tunc, paruuli nati de fidelibus non poterant dãnari. ſed modo, & tempore legis dãnari poſſunt. ergo peioris cõditionis ſunt nunc q̃ tunc. Præterea. Actus fidei interior ęque ſe poteſt extendere ad iam natos & conceptos. ergo ſi non requirebatur aliquod ſignum exterius circa paruulos, æque bene poterat ſaluari paruulus conceptus per motum fidei intrinſecũ, ſicut iam natus. Contra. Sola fides paruulis ſufficiebat, ſecundum Grego. non ergo requirebatur aliquod ſacramentum vel ſignum. Pręterea. Hugo. dicit ꝙ tempore legis naturæ nõ fuerunt aliqua ſacramẽta in præcepto. ſed ſine eo quod non eſt in pręcepto eſt ſalus, & cum originali nõ eſt ſalus. ergo ſola fide ſine aliquo ſacramẽto poterat tolli originale, & ſalus eſſe. Reſpond. Circa hæc eſt duplex opinio. Vna dicentium ꝙ nunquam ſufficiebat fides ſine exteriori ſigno, ſ quo eſſet fidei profeſſio. Sed paruulis ſufficiebat fides aliqua, & aliena profeſſio, adultis propria. Sed quia non videtur conſonare verbis Greg. in litera poſitis, ideo alii probabilius dicunt ꝙ cum ad remedium originalis nulla ſigna vel ſacramenta forent ad huc inſtituta, ſufficiebat profeſſio fidei directa ad ſalutem paruuli in ſolo motu interiori, ſine vllo exteriori. Ad primum ḡ, nõ minoris efficaciæ erat fides, Dicendum ꝙ hoc nõ cõuenit propter minorẽ efficaciam fidei, ſed propter obligationem ad plura, ſine quorum obſeruantia non eſt ſalus. Ad ſecundum ꝙ peioris conditionis ſunt nunc quàm tunc, Dicẽdũ ꝙ verum eſt quantũ ad aliquid, quia illi tunc facilius curabantur, ſed ſimpliciter melioris cõditionis ſũt nũc, quia in baptiſmo multo maior datur gratia q̃ tunc, & eſt modo maior certitudo ſalutis. Ad tertium de paruulo concepto, dicendum ꝙ puer adhuc in vtero matris exiſtens, quantũ ad humanam cognitionem pertinet, non habet eſſe diſtinctũ a matre, & ideo per actum hominis gratiam conſequi non poteſt, nec nunc vt mundetur ab originali per baptiſmum, nec tunc vt mundaretur per fidem parentum. 3.p.q.68. ar.11. o. & contra Caiet ibidem.

Articulus tertius.

AD tertium ſic proceditur, & videtur ꝙ non fuerit neceſſarium circũciſionem dari: Sapientis. n. eſt facere aliquid quanto breuius poteſt. ſed per fidem ſufficienter originale purgabatur in lege naturæ. ergo non oportuit in remedium originalis circũciſionem dari. Præterea. Peccato originali non debetur pęna ſenſibilis. ergo non congruit ei medicina pęnalis, & ſic nec circũciſio. Præterea. Infirmo debili nõ debet dari medicina grauis. ergo paruulis dari non debuit medicina circũciſionis. Contra. Contraria contrariis curãtur. ergo morbo qui per delectationem generatiuę contrahitur congrue applicatur medicina inferẽs dolorem membro generationis. Præterea. Circunciſio eſt ſignaculũ In alio ſcrip. vt hic. pria. ſecundæ. q.102.ar. 5.c.et, ad pri. 3.p. q.70.art. 1.o. Ro. a.l.2.et.4

fidei, quę est in præputio patris nostri Abrahę. Ro. 4. Sed conueniens fuit illam fidem signari, cuius nos oportet omnes imitatores existere. ergo congruit circũcisionem dari. Respon. Circũcisiõis institutionis duplex fuit causa. Vna expressa signatio ablationis originalis, vt sicut explicatio fidei crescebat secundum processum tẽporis, ita cresceret distincta signatio sacramẽtalium signorum. Hanc autem circũcisio reprę sentat q̃tum ad quatuor. Primo quantum ad membrum generationis in quo fiebat, per quam originale transfunditur. Secundo q̃tum ad figuram circularem in qua signatur circulus qui est in processu originalis infectionis, secũdum quòd persona corrumpit naturam, & natura personam. Tertio quantum ad pęnam quæ erat in circũsione cõtra delectationem concupiscentiæ, in qua præcipue viget fomitis virtus. Quarto q̃tũ ad sanguinis effusionẽ in quo signatur passio Christi per quã ꝓ originali satisfaciendum erat, & quantũ ad hãc virtutem diffinitur circũcisio, quòd est signaculum curatiõis ab originali. Secunda causa fuit distinctio fidelis proprie ab infideli, propter fidem eius cui data fuit circuncisio. s. Abrahę, & quantum ad hãc vtilitatẽ diffinitur a Damasce. Circũcisio est signum determinans Israel a gentibus cum quibus conuersabatur. Ad primum ꝙ breuius erat remedium in lege naturę, dicendum quod verum est, sed non vtilius, quia & si morbum tollebat, nõn tamen notificabat. Ad secundum de pœna sensibili, dicendũ quòd intelligitur hoc de pœna æterna, quæ est inutilis ad salutem suam, non de temporali, quæ est vtilis. Ad tertium de infirmo debili, dicendum ꝙ est grauitas importabilis quæ non debet imponi infirmo, & est grauitas tolerabilis quæ potest imponi & debet, ratione annexę vtilitatis, qa non imponitur vt pœna, sed vt medicina.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ in circũcisione non cõferatur gratia: In sacramẽto. n. æque vel amplius se extendit ratio signandi q̃ efficiendi. sed ratio signandi in circũcisione solum est in ablatione, non in collatione. ergo & ratio efficiendi. ergo solum aufert originale, & non confert gratiam. Preterea. Baptismus non amplius nũc facit, nisi quòd aufert culpam, & confert gratiam. si ergo hoc ipsum circũcisio faciebat, baptismus in nullo circũcisionem excedit. Præterea. Ad Ro. 4. vbi Apostolus ait, Signaculũ iustitiæ fidei dicit glo. In circũcisione tantum peccata remittebantur, & nõ dabatur gratia. Contra. Tenebra nõ expellitur nisi per lucis introductionem. sed circũsio tenebram spiritualẽ. i. culpam expellebat. ergo lucem spiritualem. i. gratiam introducebat. Præterea. Beda dicit quòd idem remedium conferebat circũcisio cõtra onus peccati originalis quod cõfert baptismus, qui ianuam regni cęlestis aperit. sed baptismus gratiam cõfert, & non solum culpam aufert. ergo circũcisio idem facit. Respon. Circa hoc quadruplex legitur opinio. Vna dicentium quòd circũcisio tollebat peccatum, sed non conferebatur ibi gratia. Sed contra est. Nam si decedebat statim post circũcisionem paruulus, aut ibat in ĩfernum sine culpa aut in paradisum sine gratia, quorum neutrum dicendum est. Alia est dicẽtium ꝙ tollebatur culpa, & ibi conferebatur gratia, nõ per vim circũcisionis,

In alio scrip. vt hic q̃stiuncula. secda 3. p. q. 70 ar. 4. o.

nis, sed solo beneplacito diuino. Sed contra est qd non tollitur culpa nisi per gratiã. Quod ḡ tollit culpã oportet ꝙ conferat gratiam per quã tollit culpam. Altera est dicentium quòd tollit culpam, & cõfert gratiam quo ad effectus gratiæ priuatiuos, vt priuare peccato, & huiusmodi, non positiuos. Sed contra hoc est ꝙ non potest esse gratia sine effectu, qui est facere gratum Deo, & dignum vita æterna. Hic vero effectus positiuus est, nõ priuatiuus. Et ideo aliorum verior ē opinio dicentium quòd dabat grãm quantum ad effectus priuatiuos culpæ & reatus, & quantũ ad effectus gratię positiuos, sicut ordinare animã, & habilitare potentias ad agendum, & huiusmodi, quãuis gratia baptismalis hoc perfectius facit, quia gratia baptismalis reprimit concupiscentiam vt non sit difficile contra eam agere, ad quod nõ sufficiebat gratia per cir cũcisionem collata. Ad primum, Nõ extendit se amplius ratio significandi in sacramento quàm efficiendi: Dicendum quòd hoc verum est quãtum ad effectum sacramenti principalem, & non secundarium. Circũcisionis autẽ principalis effectus est remotio culpę, sed ex consequenti collatiõ gratiæ. Ad secundum quod obiicitur de baptismo, dicendum quod amplior gratia datur in baptismo, vt dictum est. Ad tertium de glo, dicẽdum quod cõferebatur gratia ex intentione, non principali sed secundaria, quia circũcisionis signatio est in auferẽdo, & nõ in conferendo.

De ver. q. 28. art. 2.

Distin. Secunda.

Iam ad sacramenta

nouę legis &c.

Quæstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.

Primo de tempore institutiõis sacramentorum nouę legis.

Secundo de numero sacramentorũ.

Tertio vtrum baptismus Io. fuerit sacramentum.

Quarto vtrum baptizati baptismo Io. fuerint rebaptizandi baptismo Christi.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur quod ante lapsum debuissent institui sacramenta: Quia diabolus peccauit irremediabiliter, ideo cum ipso fuit creatus locus suæ pœnę. ergo quia homo remediabiliter, ideo cum ipso debuit institui eius remedium. sed eius remedia sunt sacramenta. ergo simul cum creatione hominis debuerunt institui sacramenta. Ad idem, Matrimonium, quod minus habet de efficacia, ante lapsum fuit institutum. ergo similiter & cętera sacramenta cum plus habeant de efficacia. Preterea. Videtur quòd tempore legis naturæ statim post casum debuerint institui. Ex quo enim est morbus, debet esse medicina. cum ergo omnia sacramenta no. le. sint quędam medicinæ peccatorũ, ex quo peccata fuerunt, debuerunt esse sacramẽta. Prętcrea. Videtur quòd tempore legis mosaicæ. Sacramenta ista instituta sunt ad eruditionem, exercitationem, & habilitationem. sed istis indigebat homo maxime illo tẽpore. ergo debuerunt institui. Præterea. Videtur quòd semper eadem sacramenta debuerunt institui, quia idem est institutor. s. Christus, idẽ morbus contra quem sunt instituta. s. peccatũ ab eodem habent efficaciam. s. a passione Christi, & eadem virtute. s. fidei. ergo sacramẽta semper sunt eadem.

In alio script. d. 1. q. 1. ar. 2. quęstiũcula. 1. 3. p. q. 61. ar ti. 2. o.

In alio script. vt hic. q. 1. ar ti. 4. quæstiũcula. 1 3. p. q. 61. ar. 3. o.

Respon. Sacramenta no. leg. sunt. instituta in remedium contra morbū spiritualem. Ad curam autem morbi spiritualis exiguntur ad minus tria: Duo ex parte infirmi. s. cognitio infirmitatis, & cognitio impotentiæ propriæ vt quęratur medicus. Tertia ex parte medici, cognitio videlicet eius potētiæ. Cum ergo tempore legis naturæ nōdum cognosceretur morbus, vnde bene ob eius cognitionem instituta est lex, tempore autem legis scriptę & si cognitus est morbus nondum cognita erat hominis impotētia: dicebat enim ꝙ nō deerat qui faceret, sed qui præciperet, ideo post hæc tempora in aduentu medici debuerunt medici sacramenta gratiam cōferentia institui a quo habent efficaciam. Ad primum, cum Diabolo paratus est locus suæ pœnę, Dicendum, ꝙ non est simile, quia facilius permittit se cadere qui videt medicinam præparatam ante morbum. Pœna autem a culpa detinet, ideo bonum fuit tūc institue re pœnam, non tamen medicinam. Ad secundum de matrimonio, dicendum quòd nō est simile de eo & de reliquis sacramentis, quia sacramēta instituta sunt in remedium, in quo matrimonium communicat cum aliis sacramentis, tamen ante lapsum institutum est in officium naturæ. Ad tertium, ex quo morbus est, Dicendum ꝙ semper fuit medicina, non tamē medicina perfecta, sed sufficiens pro statu morbi, & infirmi. Ad quartum, ꝙ his ad quæ instituta sunt sacramenta tempore legis mosaicę indigebat homo, Dicendum ꝙ non tantum ad hoc sed ad gratiæ collationem sacramenta no. le. valent, & sic sunt medicina. Medicina autem non debet institui nisi assit cognitio infirmitatis, & impotentiæ infirmi, & potentiæ medici, vt dictum est. Ad quintum, Idē est institutor &c. Dicendum ꝙ non sequitur, quia sapiens institutor instituit vnicuiq; conuenientia tempori sacra ſm ꝙ oportet simpliciter, licet interfit morbus, non tamen simpliciter cognitus, licet etiā ab eodem habeant virtutem. s. a passione, quę nūc est exhibita, sed tunc erat promissa.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ inconuenienter assignentur septem sacramenta: Sacramenta enim efficaciam habent a passione Christi. sed passio Christi sufficienter operatur in eucharistia, in cuius cōmemorationem offertur, vt patet Matth. 26. ergo non debuit esse aliud sacramentum. Præterea. Lex noua minus habet de figuris q̄ lex vetus vel naturæ. sed lex naturæ habebat tantum tria sacramēta. s. oblationes, decimas, & sacrificia, vt dicit Hugo. de sanct. Vict. In leg. etiam vet. non erat aliquod sacramentum respondens cōfirmationi, & extremæ vnctioni. ergo nō debet esse tot sacramenta. Sed contra videtur ꝙ debeant esse plura: Est enim vnum sacramentū contra peccatum originale. s. baptismus, aliud contra actuale mortale. s. pœnitentia. ergo et debet esse aliud contra veniale. Præterea. Sacramenta magis ordinantur contra defectus spirituales q̄ corporales. est autē aliquod sacramentum contra pœnā corporalem. s. extrema vnctio. ergo debet esse aliquod specialiter contra pœnam spiritualem. Pręterea. Sacramenta ad sanctificandum ordinantur. sed multæ aliæ sunt sanctificationes quæ inter illa septem nō computantur, sicut patet de consecratione aquę benedictæ, templi, altaris, & aliorum huiusmodi. ergo sunt plura

In alio scrip. vt hic. 3. p. q. 65. art. 1. o. 4. cō tra. c. 58.

quām

quàm septem sacramenta. Respô. Dicendum ꝙ numerus sacramentorū sic accipi potest: Sacramenta enim ordinantur, contra defectus qui in nobis, sunt ex peccato, ad quod ordinantur dupliciter. Vno modo auferendo causam defectus. s. peccatum, vł impediēdo ne fiat, ad quod ordinatur matrimonium, vel expiãdo iam factum, & sic contra originale ordinatur baptismus, contra actuale pœnitentia. Alio modo ordinanturcontra defectum supplendo id quod deest ad perfectionem. Est autem duplex perfectio. Vna in ordine ad operationem, & ad hanc ordinatur ordo, quantum ad executionem bonorum, confirmatio vero q̃tum ad perpessionem malorum: Per ordinē enim redditur homo idoneus dispensator sacramentorum, & per cōfirmationem fortis confessor Christi nominis inter aduersa. Alia perfectio est in ordine ad finem, & ad hanc ordinatur extrema vnctio, respectu finis intra: per eam enim præparamur ad gloriam resurrectionis, & eucharistia respectu finis extra, quia per eam Christo capiti vnimur. Potest & aliter accipi, quia sacramentum ordinatur, vel contra culpam, vel contra pœnam. Secundū quosdā cōtra culpā originalē baptismus, cōtra mortalē pnīa, cōtra venialē extrema vnctio. Contra pœnam infirmitatis confirmatio, malitiæ eucharistia, ignorantiæ ordo, concupiscentiæ matrimonium. Ad primum ergo dicendum quòd eucharistia quãuis totum Christū contineat, & sit passionis memoriale, non tamen ordinatur ad omnes effectus passionis, sed ad principalem, qui est vniri Christo. Vnde alia sacramenta requirūtur ad eam vt dispositiones quædam. Ad secundum dicendum ꝙ in lege naturæ non erant ita signa expressa, sicut in no. lege. Vnde non erant distincta secundum determinatos effectus gratię, sed in quadam generalitate: Sic enim per sacrificia figurabatur Christi passio, per oblationes, patiētis charitas qua passioni se obtulit, per decimas, passionis necessitas, quia in eis signatur imperfectio nostra quæ indiget perfici a Christo. In ve. tamen leg. fuerunt plurimæ figuræ vt imperfectę, non tamen confirmationis & extremæ vnctionis propter hoc quòd in eis perfectio requiritur gratiæ, quę leg. ve. non competebat. Ad tertiū dicendum ꝙ quidam dicunt aliqua sacramenta in remedium venialis dari, sicut eucharistiam, & extremā vnctionem. Sed hoc non videtur cōueniēs, quia non existentibus venialibus adhuc prædicta sacramenta necessaria essent: Et ideo dicendum quòd pœnitentia ordinatur contra omne actuale, tam mortale, quàm veniale. Ad quartum dicendum ꝙ sacramentum non datur contra pœnam principaliter, sed secundaria intentione. Ideo ibi datur contra illam pœnam quæ ex peccato immediate consequitur, & ad peccatum inclinat, non autem ad ea quæ pro peccato infligitur. Vnde extrema vnctio per prius respicit spiritualem pœnam quàm corporalem. Ad quintum dicendum quòd aqua benedicta non ordinatur directe in remedium, sed magis ad remouendum prohibens. s. potestatem inimici. Sanctificationes vero aliæ, de quibus obiectio tangit, ordinãtur ad sacramentum eucharistiæ. Vnde magis sunt sacramentalia q̃ sacrm.

In alio scrip. vt hic. art. 1. quęstiūcu lis. 2. et. 3. o.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ baptismus Io. non fuerit sacramentum. Ioã. n. 3. vbi dr̄, Erat

In alio scrip. vt hic. q. 1. ar ti. 1.

tis quod datur non est iterandum, sed quòd omittitur est supplendum. ergo in baptizatis baptismo Ioã. nõ oportebat ablutionẽ exteriorem iterari, sed tantum Spiritussancti dationem suppleri. hoc autem fiebat p manuũ impositionem. ergo non oportebat iterum baptizari, sed tantum manuũ impositione confirmari. Contra. August. super Ioã. dicit. Dedit Iudas baptismum, & non est baptizatũ post Iudam. Dedit Ioan. & baptizatum est post Io. ergo post baptismum Ioã. est baptizandus baptismo Christi. Præterea. Character baptismalis est fundamentum omnium sacramentorum. ergo nullum sacramentũ potest accipi nisi post susceptum baptismi sacramentum, & ita confirmationem debite suscipere non poterant illi qui tantum a Ioã. baptizati erant. Respond. Circa hæc fuit duplex opinio. Vna quòd baptismus Ioan. in nomine Christi susceptus cũ fide Trinitatis, & impositione manuum æquipollebat baptismo Christi, quæ videtur fuisse opinio magistri. Altera est verior quòd baptismus Ioã. cum nunquam imprimeret characterẽ, qui est de necessitate salutis, nec gratiam cõferret, baptismo Christi nunquã æquipollebat, sed tãtum ad Christi baptismum præparabat, quo suscepto nihilominus baptismum Christi suscipere oportebat. Ad primum de Hiero. Dicendum quod Hiero. non posuit totam causam sed partem: Causa enim erat multiplex. Vna quia non habebant fidem Trinitatis, Spiritumsanctum ignorantes. Altera quia non erant baptizati in nomine Trinitatis. Tertia quia non habebant impressionem characteris. Ad secundum de Samaritanis, Dicendum quod baptizati erant baptismo Christi, quia in nomine domini Iesu: Hæc enim fuit forma baptismi in principio suæ institutionis: Baptismus vero Ioã. fiebat in nomine venturi: Dicuntur tamen Spiritumsanctum nondum recepisse ad istum effectum ad quem recipitur in confirmatione. Ad tertiũ de sacramentis non iterandis, Dicendum quòd hoc intelligitur quãdo id quod suscipitur est aliquid sacramenti percipiendi, sed ablutio quæ fiebat in baptismo Ioã. non erat aliquid baptismi Christi, sed alia erat Christi ablutio quæ fiebat in Christi baptismo.

Distin. Tertia.

Post hæc videndũ est &c.

Quæstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.
Primo quid sit baptismus.
Secundo de forma ipsius.
Tertio de materia eius.
Quarto de cessatione circũsionis, & aliorum legalium.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur quod inconuenienter sit assignata diffinitio baptismi quæ in litera ponitur. s. Baptismus est ablutio corporis exterior facta sub forma præscripta verborũ: Secundum enim Hugo. de sanct. Vict. Sacramentum est materiale elementum. ablutio autem non est materiale elementum, sed elemẽti vsus. ergo baptismus, cum sit sacramentum, nõ est ablutio. Præterea. Manente diffinito manet diffinitio. sed trãseunte ablutione manet baptismus. ergo nõ est ablutio. Præterea. Ante baptismũ requiritur imersio: Sic. n. per baptismum cõfiguramur sepulturæ Christi, vt dicitur Ro. 6. ergo baptismus non

In alio script. vt hic. 3. p. q. 66. art. 1. 0. 4. cõtra. c. 59.

est ablutio, sed magis immersio. Præterea. Ablutio in qualibet parte corporis fieri pot. Si ergo baptismus esset ablutio sine alicuius partis determinatiõe, sequeretur quòd qualibet parte pueri nata posset puer baptizari, quod a quibusdam non cõceditur. Præterea. In baptismo fit triplex immersio. si ergo baptismus est ablutio siue immersio, videtur ꝙ non sit vnus baptismus, sed plures. Respon. Dicendum ꝙ circa hoc videtur esse diuersitas inter magistrum sententiarum, & Hug. de sanct. Vict. Hugo enim videtur ponere ipsa elementa esse sacramenta, vtputa aquã consecratam, & alia huiusmodi. Magister autẽ videtur ponere ipsum vsum elementorum esse sacramentum. Primum autem non est verum, nisi in sacramento eucharistiæ, quod realiter continet rem viuentem in qua est gratia.i. Christum. Alia vero sacramẽta solummodo ad rem viuentem applicantur. f. ad hominem qui gratiam recipit: De ratione enim sacramẽti est vt gratiam cõtineat, & causet, significãdo: Nec tamen ipse vsus elementi complete habet rationem sacramenti, qa multi possunt exterius ablui qui tamen non baptizantur, puta si desit intentio quæ refert sacramẽtum ad effectum. Sic ergo ea quæ sunt in baptismo hñt hũc ordinem, vt ipsum elemẽtum sit materia respectu formæ per quam sanctificatur, & hæc duo sunt materia respectu vsus per quem sacramentum ad hominem applicatur, & hæc tria sint materialia respectu intentionis per quam sacramẽtum efficitur. Sic ergo magister diffinit baptismum materialiter tangens materiam, & formam, & vsum, prætermittens intentionem, vt per se patet. Ad primum ergo dicendum ꝙ Hug. simpliciter sacramẽtum materialiter diffinit, sed per materiam magis remotam, Vnde dictum magistri est conuenientius. Ad secundum dicendum ꝙ licet ablutio exterior transeat, quæ est tantum sacramentum, manet tamen character interius, qui est res & sacramentum, ratione cuius dicitur baptismus manere. Ad tertium dicendum ꝙ immersio non est de necessitate baptismi, sed ablutio quocunq; modo, vel per aspersionem vl' imersionem, & ideo sine imersione potest baptismus celebrari, quando cõsuetudo patitur ecclesiæ, vel necessitas incumbit, siue propter penuriam aquę, siue propter infirmitatem baptizãdi, siue propter impotentiam baptizantis: Et quocunque modo fiat ablutio, seruatur aliqua similitudo sepulturæ, inquãtum corpus ponitur sub aqua vel secundum totum, vel secundum partem. Ad quartũ dicẽdũ ꝙ qa a capite oẽs operationes animales principium habent, ideo debet baptismi ablutio fieri in capite, quãuis si necessitas immineret posset in alio membro fieri, vel in puero non pfecte nato, vel in quocunq; alio. Ad quintum dicendum ꝙ trina immersio congruit in baptismo ad exprimendum fidem Trinitatis, & triduum dominicæ sepulturæ, non tamẽ est de necessitate baptismi, quia non significat aliquem baptismi effectum, & ideo si contra consuetudinem ecclesiæ omittatur, graue peccatum est, nihilominus est baptismus. Cum vero seruatur trina immersio est vnus baptismus, quia est vna ablutio quæ in vltima immersione perficitur & non in prima, quia deest intentio baptizantis, qui non intendit in prima immersione totum facere.

In alio scrip. vt hic. 3. p. q. 66. art. 5. o. 1. Cor. c. 1. l. 2.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur quod integritas formę baptismalis non cõsistat in his verbis, Ego te baptizo in nomine Patris & Filii, & Spiritussancti amen, quia Ioã. 1. dicitur. Hic est qui baptizat. non ergo debet dici ex persona ministri, ego te baptizo, & præcipue cum græci hanc formam seruent, Baptizetur seruus Christi &c. Præterea. Ad eum qui non intelligit non debet sermo dirigi. sed baptizandus quandoque non intelligit. ergo non debet dici, ego te baptizo. sed baptizetur v.g. Nicolaus. Præterea. Baptismus a passione Christi efficaciam habet. ergo in forma baptismi potius debet fieri mentio de Christo passo quam de Trinitate, vt diceretur, Ego te baptizo in nomine Christi, præcipue cum Apostoli sic baptizasse legantur. Præterea. Verba in forma baptismi non tenentur materialiter, sed significatiue, quia non inquantum sonant sed inquantum creduntur verba sacramenta sanctificant, vt dicitur in glo. Rom. 10. sed genitor idem significat quod Pater, & genitus quod Filius, & paracletus idẽ quod Spiritussanctus. ergo sub istis nominibus potest fieri baptismus, sicut & sub primis, & sic prima non sunt de necessitate baptismi. Præterea. Qui credit Patrem, credit & Filium. sed verbo sanctificatur sacramentum, inquãtum creditur, sicut in litera dicitur. ergo si nominetur vna persona, & aliæ taceantur, plenum erit baptisma. Præterea. Ad formam potest aliquid addi, sicut hoc quod dicitur, amen. ergo & aliquid diminui potest. Item quæritur si interpositio vel transpositio verborum prædictorum impediat sacramenta. Respond. Dicendum quod in forma baptismi, aliqua sunt de necessitate sacramenti, vt expressio actus baptismalis per quẽ determinatur materia, & designatur intentio, & expressio Trinitatis a qua primo sacramentum efficaciam habet. Quædã vero sunt quæ non sunt de necessitate formę, sicut hoc qd additur, amen, & vt quidam dicunt, hoc quod additur, ego, quod additur ad maiorẽ expressionem intentionis. Vnde nec tutum est vt remoueatur. Ad primum ergo dicendum, quod principale agens significatur in Trinitatis inuocatiõe: Et ideo oportebat vt designaretur et minister sacramenti quantum ad actũ exteriorẽ, quod fit cũ dicitur, ego te baptizo. Christus aũt agit vt principale agens. Sed vtrũ expressio personæ ministri, quæ fit secundum nos, sit de necessitate baptismi apud quosdã dubium est. Probabilius tamẽ dici potest quod non sit, ne cogamur totam græcorum ecclesiam absque baptismo ponere, qui personam nõ exprimunt baptizãtis, quod dicitur sanctorum patrum consilio factum cõtra errorem eorum qui in baptizantis persona spẽ ponebant, de quo habetur. 1. Cor. 1. Ad secundum dicendum quod verba formæ non proferuntur causa significationis tantum, sed magis causa efficiendi. Vnde proferuntur ad non intelligentem in quo efficaciam habere possunt. Ad tertium dicendum quod passio Christi operatur in baptismo sicut causa secundaria, Trinitas autẽ sicut causa prima, cui magis est actio attribuenda. Apostoli vero baptizauerũt in nomine Christi consilio Spiritussancti ad hoc vt nomen Christi venerabile redderetur. Ad quartũ dicendum quod genitor, cum sit nomen verbale, non significat personam vt hypostasim subsistentem, sed magis per

modum actus. Vnde si dicatur in' nomine genitoris, & geniti, non erit baptismus, & similiter quęcunque alia nomina ponitur præter ea quibus principaliter in vnaquaque lingua personę diuinę signantur. Circa mutationem vero formę generaliter sciendum est quod tribus modis fieri contingit. Vno modo totaliter quantum ad significationem, quando dictio pro dictione ponitur, & tunc nõ est baptismus, quia determinatis verbis Deus efficaciam tribuit. Secundo quãtum ad significationem, & sic erit baptismus, si seruetur principalis significatio formę, alias non. Vnde dicitur esse baptismus si dicatur, Ego baptizo vos, nõ autem si dicatur, Nos baptizamus te, tum quia nõ seruatur vnitas ministri, qui requiritur ad vnitatem sacramenti, tum quia ly vos, est idem quod te, & te, nos autem non est idem quod ego, & ego, sed idem quod ego, & tu, vel ego, & ille. Tertio per corruptionem, & tunc dr̃ quod corruptio in principio dictionis corrũpit formã, q̃a mutat signatiõnẽ, nõ aũt corruptio circa finem dictionis, si fiat ex ignorãtia vl' defectu linguę: Secus autem esset si fieret ex industria, quia non intenderet facere quod facit ecclesia. Ad quintum dicendum quod si subtrahatur aliquid quod sit de substantia formę, nõ est baptismus. Vnde si vna persona tãtum nominetur, baptismus non erit: oportet enim fidem ecclesiæ i forma exterius exprimere, quia voces non tenentur tantum significatiue, sed effẽctiue. Verbum autem Ambro. intelligitur, in casu: quãdo vna persona nominata sacerdos vel puer moritur: Tunc enim inuisibilis sacerdos creditur supplere defectum. Ad sextum dicẽdum quod additio dupliciter potest corrumpere formam. Vno modo si addatur quasi existens de forma: Sic enim addens non intenderet facere quod facit ecclesia. Alio modo si adderetur contrarium fidei, sicut in nomine Patris maioris, &c. vt Arriani faciebant. Aliter additio formam nõ corrumpit. Ad septimum dicendũ quod ordo varians intellectũ formæ corrumpit formam, vt si dicatur, In nomine Pris baptizo te, & Filii, & Spiritussancti. Non autem si intellectus nõ mutetur, vt si dicatur, In nomine Pris & Filii, & Spũssancti baptizo te, & sic si fiat interruptio tanta quæ intellectum auferat formę, non erit baptismus, alias erit. Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur quod baptismus non debeat fieri in aqua. Rom 6. Consepulti sumus cũ illo. i. Christo per baptismum. baptismus igitur repræsentat sepulturam Christi. sed eius sepultura fuit in terra. ergo & baptismus debet fieri in terra. Preterea. Apoca. 1. dr̃ de Chr̃o. Lauit nos a pec. no. in san. suo. sed baptismus significat hanc lotionẽ. ergo debet fieri in sanguine. Preterea. Baptismus, secundum Damasce. est principium vitę spiritualis. vita vero maxime consistit in calido & humido. aer igitur, cum sit calidus & humidus, maxime cõuenit ad significationem spiritualis vitę, igitur baptismus maxime debet fieri in aere. Con. Io. 3. dicitur. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritusancto non potest introire in regnum Dei. Præterea Reparatio debet creationi respondere. Sed in creatione mundi Spiritus domini ferebatur sup aquas, vt dicitur, Geñ. 1. ergo in reparatione debet dari in aqua. Iuxta hoc quæritur an possit fieri baptismus in aqua permixta. Respon. Dicendum quod baptismus est sacramentum necessitatis,

In alio scrip. vt hic. 3. p. q. 66. art. 3. & 4. cõtra. c. 59. Io. c. 3.

tis,& omnibus cõmune, ideo institutũ est in aqua, quę omnibus est cõmunis, & de facili potest haberi. Item fit in aqua propter conuenientiam conditionum aquæ cum gratia quæ datur in baptismo, quia in aqua est diaphaneitas, quę est dispositio ad susceptionem luminis, sic baptismus disponit ad susceptionem gratiæ. Item aqua lauat sordes corporis, similiter gratia in baptismo collata sordes mentis. Item aqua refrigerat carnem, sic gratia baptismalis concupiscentiæ ardorem. Ad primum de terra, dicendũ ꝙ per qualitates terræ non significatur gratia quæ confertur in baptismo, cum ipsa sit mundans, terra autẽ sit fex elementorum, sed per qualitates aquæ sic. Vnde quãuis in terra & aqua significetur sepultura dominica, tamẽ cõueniẽtius fit baptismus in aqua. Ad secundum de sanguine, dicendum ꝙ non ita conuenienter significat effectum gratiæ siue lotionẽ illam, quia potius inquinat corporaliter q̃ lauet. Ad tertium de vita spirituali dicendum ꝙ baptismus est principium vitæ secũdario, sed primo & principaliter munditiæ quæ significatur per lotionem aquę ad quam vita spiritualis consequitur. Ad secũdam quęstionem dicendum ꝙ mixtio aquæ dupliciter potest fieri. Aut tanta quæ non tollit speciem, sed accidẽtaliter alterat, & in omni tali potest fieri baptismus. Aut tanta quæ soluit speciem, & in alteram speciem alterãdo trãsmutat, & in tali aqua non potest fieri baptismus.

In alio scipt. vt hic. d. 1. art. 5. q̃stiũcula. 1. et. 2. quol. 2. art. 8. c.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ baptismo instituto, circũcisio & alia legalia non cessauerint: Baptismus enim ante passionẽ videtur institutus quia Dominus tactu carnis suæ vim regeneratiuam cõtulit aquis, quod factum est ante passionem, & similiter ante passionem dixit. Nisi quis renatus fuerit ex aq̃ &c. Ioan. 3. Legalia autem ante passionẽ non cessauerũt, vt sancti dicunt. ergo post baptismi institutionem circũcisio, & alia legalia non cessauerunt. Pręterea. Æternum est quod nullo fine clauditur. sed circũcisio data est in fędus ęternum, sicut dicitur Genesi. 17. ergo cessare non debuit. Præterea. Tempore gratiæ quædam legalia obseruabantur, sic patet Act. 16. de Paulo qui circũcidit Timo. ergo adhuc seruari deberet. Præterea. Ad seruanda præcepta no. testa. tenemur. sed quædam præcepta Apostolorum fuerunt de quibusdam legalibus seruandis. Vnde dicitur Act. 15. Visum est Spirituisancto, & nobis vt abstineatis ab imolatis simulachrorũ, & sanguine, & suffocatis. ergo saltem ad ista seruanda tenemur. Sed contra. Ad Gal. 5. dicitur. Si circũcidimini Christus nihil vobis proderit, & ita circuncisio, & alia legalia cessauerunt. Præterea. Veniente veritate debet cessare figura. sed legalia fuerunt figura Christi, & sacramentorum eius. Col. ii. Quæ sunt vmbra futurorum corpus autem Christi. ergo veniẽte Christo, & eius sacramentis, legalia cessauerunt. Respond. Dicendum ꝙ circũcisio, & alia legalia considerari possunt quantum ad duo. s. quantũ ad effectum, & quãtum ad vsum. Quãtum ad effectũ cessauerunt in ipsa passione Christi in qua implete sunt omnes figurę vete. testa. & ideo dicuntur a passione Christi mortua fuisse, quasi effectum non habentia. Sed de vsu est differentia inter August. & Hiero. Nã August. dicit ꝙ post passionem Christi ante tempus euangelii diuulgati

manserunt quantum ad vsum, sed nõ quantum ad effectum, ne lex tãquam idololatria abijceretur: Post diuulgationem vero euangelii cessauerunt,& quantum ad effectum,& quantum ad vsum. Vnde inter passionem Christi, & euangelii diuulgationem fuerunt mortua, & non mortifera, postea vero,& mortua,& mortifera. Secũdum Hiero. vero statim post passionẽ Christi cessauerunt,& quantum ad effectũ, & quantum ad vsum, vt essent & mortua & mortifera omnibus obseruantibus. Apostoli tamen quadam pia simulatione dispẽsatorie obseruare videbantur, vt se Iudęis conformantes eos lucrifacerent: Sententia tñ Aug. ꝓbabilior est,& cõmuniter tenetur.

Ad primum ergo dicendum ꝙ multiplex fuit baptismi institutio. Primo quantum ad materiam in baptismo Christi. Secundo q̃tum ad necessitatis declarationem, Ioan. 3. vbi dixit. Nisi quis renatus fuerit &c. Tertio quantũ ad vsum in Iudæis quando misit discipulos ad prædicandum & baptizandum. Matth. 10. Quarto quantum ad efficaciam in Christi passione. Quinto quantum ad eius diuulgationem in gentes post resurrectionem, Matth. vlti. Ad secundum dicendũ ꝙ æternum accipitur ibi pro sæculo qd habet finem, sed nobis indeterminatum. Vel dicitur circũcisio in fędus ęternũ ratione significati. Ad tertium dicẽdum ꝙ secundum Augu. Apostoli vere & licite legalia obseruabant ante diuulgationem euangelii, quia ex Iudęis erant. Vnde & Pau. circũcidit Timo. qui erat filius Iudæę, Act. 16. Titũ vero qui omnino gentilis erat, nõ est cõpulsus circũcidere, vt habetur Gal. 2. Secundum Hiero. vero non obseruabant, ex veritate, sed quasi ex pia quadam simulatione. Ad quartum dicendum ꝙ quidam dixerunt præceptum Apostolorum ad literam intelligendum esse,& vsq; nunc obligare. Sed hoc est contra sententiam Pauli, Rom. 14. vbi dicit ꝙ nihil est cõmune .i. immundum per Christum nisi ei q existimat aliquid eẽ cõmune: Et ideo alii dixerunt ꝙ intelligendum est mystice de prohibitione homicidii,& suffocatione violentiæ. Sed hoc est contra Hierony. qui ad literam exponit, Ezech. 18. Et primo quantum ad mysterium similiter omnia legalia præcipi potuissent: Et ideo aliter dicẽdum secundum alios ꝙ epistola Apostolorum non erat præceptoria simpliciter, sed erat quędam prouisio ad conseruationem pacis & cõmunis vitę inter Iudęos,& Gentiles,& ideo prohibuerunt fornicationem quasi per se malum, quod gentiles nõ reputabãt, idolothytum ad remouendum suspitionem idololatrię, sanguinem & suffocatum, propter hoc ꝙ Iudęis ex dissuetudine erant abhominabilia.

Prima secundę .q. 103. ar. 3. ad primũ 4. contra. c. 57. prima secundę .q. 103. ar. 4. pri. ꝑm.

ibi. adter.

Distin. Quarta.

Hic dicẽdũ est etc.

Quæstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.

Primo vtrũ baptismus imprimat characterem.

Secũdo vtrũ tollat culpam,& pęnã.

Tertio vtrum causet gratiam,& præcipue in pueris.

Quarto vtrum effectus baptismi possit suppleri per baptismum sanguinis & flaminis.

Articulus primus.

Ad primum sic proceditur,& videtur ꝙ baptismus characterem in anima non imprimat. In anima enim, vt dicit Philosophus in. 2. Ethi. non sunt nisi tria. s. potentiæ, passiones,

In alio scrip. vt

hic. 3. p. q. 63. art. 1. o. passiones,& habitus. sed character nō est potentia, quia non inest omnibus a natura, nec passio, quia secundū ipsum nihil pati videmur, nec gaudium, nec dolorem, nec spem, nec timorem, nec habitus, quia scdm ipsum nihil agimus, habitus autem est quo quis agit cum voluerit. ergo &c. Praeterea. Quicquid est in anima, aut est in aliqua potentiarum eius, aut in essentia, sicut in subiecto. sed character si est in anima per baptismū est in pluribus potentiis, quia imago secūdum quam homo configuratur Deo p characterem, plures potentias colligit, ergo character non imprimitur in anima per baptismum. Praeterea. Sicut per baptismum distinguitur baptizatus a non baptizato, ita & p qdlibet sacramētū distinguitur recipiēs a non recipiente. sed quaedā sacra characterem non imprimunt, vt extrema vnctio,& eucharistia. ergo nec baptismus. Con. Aug. in lib. de bap. paruulorum dicit. Character diuinitus cum ouis errans ad Christianam vnionem rediens ab errore liberatur agnoscitur, non improbatur. ergo in baptismo per quem ad christianā vnitatem perducimur character permanens imprimitur. Praeterea. In eodem. Characterem quidem multi lupi imprimunt qui videntur esse intus. Verumtamen ad ouile Domini non pertinere morum suorum fructibus cognoscūtur. ergo in sacramentis malorum ministrorū ecclesiae character imprimitur. Respon. Dicendum ꝙ omnes concedunt characterem ab aliquibus sacramētis in anima imprimi,& importare relationem, cum sit signum distinctiuum,& cōfiguratiuū. Differunt tamē in hoc, ꝙ quidam ponunt istis relationibus non subesse aliquod accidens absolutum, sed immediate in anima fundari istas relatiōes. Sed quia de natura relationis est vt semper fundetur in aliquo alio genere entis, vt vult Philosophus, iō alii dicunt ꝙ fundantur tales relationes super qualitate. Haec autem qualitas, secundum quosdam, est in quarta specie. Sed hoc non potest esse, quia figura in spiritualibus non nisi metaphorice dicitur, Et ideo alii dicunt ꝙ est in tertia specie, quia infert quādam passionem animae, inquantum eam ornat,& decorat. Sed hoc est contra Philosophum in 7. phi. qui tertiā speciem qualitatis solum in parte animę sensitiua ponit: Nec iterum potest dici, vt alii dicūt, ꝙ sit in prima specie, quia habitus disponit ad operādum bene vel male, non autem character, sed ad operādum aliquid spūale simpliciter,& ideo reducitur ad secundā speciem qualitatis: Est enim quędā spiritualis potentia data ad cōmunicandos actus spirituales, sicut potentia corporalis, ad corporales. Et sicut habitus infusi reducuntur in eādem speciem cū habitibus innatis, ita hęc potētia ad eādē cum potentia naturali. Ad primum qd opponitur in contrarium, dicendum ꝙ qualitas super quā fundatur relatio characteris est in secunda specie qualitatis: Reducitur. n. potētia infusa ad eādem speciem qualitatis cum naturali potētia, sicut habitus infusus ad eādem speciem cum innato. Ad secundum dicendum ꝙ characteris subiectum est potentia animae, non essentia, eo ꝙ ad aliquam operationem ordinatur. Respicit autem plures potentias, sed non aequaliter, sed vnam per prius. s. intellectiuā, sicut & rō imaginis ab ea deriuatur. 3. p. q. 63. ar. 4. c. Ad tertium dicendum ꝙ non omnia sacramenta imprimunt characterem, sed illa tantum quibus homo mancu- 3. p. q. 63. ar. 1. o.

patur ad aliquod sacrum spirituale exercendum, quia ad hoc requiritur aliqua spiritualis potestas: Et iõ character imprimitur in baptismo, per quem homo fit potens suscipere eucharistiam,& alia sacramenta,& in ordine per quem homo sacramentorũ fit dispensator,& in confirmatione p quam homo instituitur quasi pugil Christi ad confitendum Christum cõtrã persequutoribus,si sit opus.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 1. 'o. 3. p. q. 69. arti. 1. 2. 3 'o. 4. contra c. 59. 72. Ro. 11. le. 4.

AD secundum sic proceditur, & videtur q̃ baptismus nõ tollat omnem culpam & pœnam: Baptismus enim non tollit actualem culpam,nisi assit contritio, quia nullus arbiter suæ voluntatis constitutus,in quo solum potest esse actualis culpa, potest inchoare nouam vitam nisi pœniteat eum veteris vitæ,vt dicit Aug. in litera.contr tio autem per se sine baptismo delet culpam actualem.ergo baptismus nihil facit ad deletionẽ culpæ actualis. Præterea. Vitium voluntatis humanæ non potest diuinum effectum impedire.si ergo baptismus esset a Deo ordinatus ad culpæ deletionem,non posset per fictionem voluntatis impediri,quod falsum est. Præterea. Aliquis qui est in proposito peccandi non potest consequi peccati remissionem.sed cõtingit aliquẽ, cum baptizatur in proposito peccandi venialiter remanere.ergo prædicti peccati non potest consequi remissionem. Præterea. Videtur q̃ non tollat omnem pœnam temporalem debitam actuali peccato, quia, sicut August.dicit,peccatum aut homo punit,aut Deus.si ergo homo in seipso non puniat peccatum quod cõmisit, a Deo punitur,& ita per baptismum actualis peccati pœna non tollitur. Contra. Roma. 11. vbi dicitur Sine pœnitentia sunt dona Dei,dicit glo.Gratia Dei in baptismo non requirit gemitum, neq; planctum, neq; aliquid huiusmodi,sed omnia gratis condonat.ergo tollit omnem pœnã. Præterea. Quod tollat omne peccatum actuale. Dicit Aug.in enchi. Baptizati non vni tantum peccato, sed multis magis,aut omnibus moriũtur quęcunq; iam propria commiserunt,vel cogitatione, vel locutione, vel opere.sed hæc omnia sunt actualia peccata.ergo &c. Respon. Cum baptismus sit principium vitæ spiritualis tam gratiæ q̃ gloriæ,sc̃dm Dama. omne illud tollit quod retardat vel excludit a vita: Et ideo tã peccatum originale quàm actuale mortale aufert,quia excludit a vita,& veniale quãtum est de se,quia retardat a vita gl'iæ. Sed pp indispositionem subiecti aliquando illud non tollit, cum possit stare cum gratia baptismali.Pœna autem est triplex. Quædam ęterna,quę omnino excludit a vita, & ideo hanc tollit.Quędam est tẽporalis quam homo meruit per peccatum,quod retardat a vita, vnde post mortem i purgatorio pro eo homo punitur,ideo etiam hanc tollit. Quædam vero temporalis contracta quã homo nascendo contrahit.Hæc a vita,nec retardat,nec excludit morientem,nec hãc statim baptismus tollit, quia non opponitur effectui eius. Tollit autem eam causaliter,in quantum est causa glorię,in qua omnis pœnalitas auferetur. Ad primum,Sine contritione non potest deleri culpa actualis in baptismo, dicendum q̃ contritionem peccati nõ requirit baptismus,vt causam ad destructionem peccati actualis,quasi ad hoc de se sit insufficiens,sed solum ad remouendã fictionem,quæ est contraria dispositio

3. p. q. 68. arti. 6. ad tertium.

tio impediens effectum eius, & tamen ipsa contritio non potest iustificare sine baptismo, saltem in proposito existente. Ad secundum dicendu͂ ꝙ Deus operatur in rebus secundum earum conditionem. Unde in voluntatem effectum non inducit cogendo: Et ideo si aliquis habeat voluntatem repugnantem sacramento, non recipit characterem: Si autem habet voluntatem repugnâtem gratiæ sed nô sacramento, recipit characterem, sed non gratiam per quâ culpa remittitur, & talis dicitur fictus, quia ostendit se gratiam velle, saltem dum sacramẽtum suscipit, quâ tamen nô vult. Sed hęc fictio non est speciale peccatum, nisi specialiter ostentatio intẽdatur. Recedẽte autem fictione, virtute characteris, baptismus suum effectum cô sequitur. Ad tertium. Peccatum veniale non remittitur existenti in proposito ipsius in baptismo, dicendum ꝙ hoc non est ratione gratiæ baptismalis, cum quantum est de se, remoueat omne retardans a vita spirituali, sed est ex indispositione subiecti.

3.p.q.69. ar.9.c.10. c.et.q.63 ar.9.o.

Ad quartum, Peccatum aut homo punit aut Deus, dicendum ꝙ per poenam quâ Christus sustinuit, cui homo incorporatur per baptismum punitur peccatum baptizati. unde Esai. 53.dr. Posuit Deus in eo iniquitatẽ omniu͂ nostrum.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ per baptismum nô cô ferantur pueris gratia, & virtutes. Dicit enim Augustin lib. de paruulorum baptismo. Paruulos fideles facit, non fides quę consistit in credentium voluntate, sed fidei sacramentu͂. sed fides, quę est virtus consistit in credentium voluntate. ergo paruuli baptizati non habent fidei virtutem.

In alio scrip. vt hic. q. 2. ar. 2.3.4.p. q.69. art. 4.o.

Præterea. Nullus effectum baptismi suscipit, nisi secundum Christi ordinationem baptismum suscipiat. sic autẽ paruuli non suscipiunt, cum non credant. Dicitur.n.Mar.vlti. Qui cred. & baptizatus fuerit saluus erit. ergo virtutes in baptismo non consequu͂tur. Pręterea. Sicut pueri nô habent lib.ar. ita nec amentes, vel dormientes. sed in amentibus non videtur baptismus effectum habere, cum quandoꝗ repugnent, nec in dormientibus, cum somnus sit dimidium vitę secundum Philosophum. ergo nec in pueris. Pręterea. Si aliquid de nouo recipiatur in aliquo, oportet ꝙ recipiens & influens alio modo se habeant nunc ꝙ̃ prius. sed anima pueri baptizati non alio modo se habet dum baptizatur ꝙ̃ prius, cum proprio motu lib. arbi. careat, nec Deus qui est influens gratiam & virtutes. ergo pueri in baptismo gratiam & virtutes non recipiunt. Con. Fidei in via succedit visio in patria, spei tentio, siue compręhensio, & charitas vtrobiꝗ manet. sed & si paruuli decederent statim post baptismum, viderent Deum in patria, haberent, & diligerent. ergo in via habueru͂t fidẽ, spem, & charitatem. Præterea. Aug. dicit. Fides datur, & nutritur in baptismo: datur quantum ad paruulos, nutritur quantum ad adultos. Respond. Circa hæc est triplex opinio: Quidam enim dixerunt ꝙ pueris in baptismo virtutes non dantur, sed solum ab originali peccato mundantur. Sed contra hoc est ꝙ si puer post baptismum moreretur non saluaretur, cum non sit salus sine virtute & gratia: Et ideo alii dicunt ꝙ pueris in baptismo dantur virtutes, nô in seipsis, sed in radice sua. s. gratia. Sed quando soluu͂tur potentiæ, perfectis

tem sanguinis in pueris quia habent corpus susceptibile martyrii. Præceptum vero non ligat, nisi quando habetur opportunitas loci, & tepor.s. Sic ergo dicendum est quod sine baptismo potest esse salus, quando illud articulus necessitatis excludit, non contemptus religionis: Sciendum tamen quod quis prædicta duo suppleant vicem baptismi, quantum ad vltimum effectum, qui est gratię infusio, & culpę remissio, non tamen quantum ad primum qui est characteris impressio, alias contritus nō indigeret baptismū suscipere. Pœnam etiam baptismus sanguinis totaliter tollit, sicut & baptismus aquæ, non autem contritio qualibet, nisi sit valde intensa. Ad primum, Baptismus est sacramentum necessitatis, dicendum quod hoc verum est in habentibus opportunitatem.

Ad secundum de pœnitentia, dicendum quod non est simile, quia ad pœnitentiæ virtutem obligatur quis de iure naturali, sed ad baptismum de iure instituto. Vel dicendum quod sicut sine proposito suscipiendi sacramentū pœnitentiæ, nō remittitur peccatū mortale, sic sine proposito recipiendi baptismum, cum facultas aderit, non remittitur peccatum originale. Ad tertium de bapt.smo sanguinis, dicendū quod baptismus sanguinis nō habet supplere effectū baptismi fluminis ex opere operante, sicut obiiciebatur, sed ex imitatione passionis Christi. Vnde de martyribus dicitur Apoc. 7. Lauerūt stolas suas in sanguine agni.

Distin. Quinta.

Post hæc sciēdum est.

Quęstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.

Primo quam potestatem Christus in baptismo habuerit.

Secundo quam ministris contulerit.

Tertio quam conferre potuerit, sed non contulerit.

Quarto qui possunt ministrare sacramentum baptismi.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur quod Christus homo, habuerit potestatem dimittendi peccata. Matth. 9. dicitur. Vt autem sciatis quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata dixit paralitico. &c. ergo Christus, secundum quod homo, habet potestatem dimittendi peccata siue baptizandi interius. In alio scrip. vel li. Pręterea. Non minus est esse Deum, & æternum, & huiusmodi, immo magis, q̄ peccata dimittere. sed primum concreatum est Christo homini. ergo multomagis secundum. Præterea. Maius est imperium, q̄ inuocatio nominis eius. sed ad inuocationē nominis Christi dabatur baptismus, & remissio peccatorum in primitiua ecclesia. ergo & christus suo ipperio poterat peccata dimittere. Contra. Aug. lib. octogintatri. q. dicit, quod q̄dā Deus per creaturam facit, quædā sibi retinuit, vt illuminare animas. q̄ hoc christo homini nō dedit. ergo nec potestatem baptizandi interius, siue remittendi peccata. Præterea. Nulli remittitur peccatum nisi per Spiritumsanctum. sed christus secūdum quod homo, non poterat dare Spiritūsanctum, vt d. 15. pri. li. dicitur. ergo nec potest dimittere peccatum, secūdum quod homo. Respond. Dicendum quod in baptismo duplex effectus consideratur. Vnus per quem aliquis dicitur sacramentum suscipere .s. character baptismalis. Alius ratione cuius aliquis dicitur suscipere rem sacramenti

ti.s.gratiam,& remissionem peccato rum. Ad vtrūq; autem effectū christus habuit potestatem, sed diuersimode: Ad effectum nāq; remissionis peccati operabatur p modum meriti, sed ad primum effectū operabatur per modum principalis ministri: Nam sacrm baptismi, quod instrumentaliter hūc effectum operatur, efficaciam habet a Christi humanitate, ita quòd christus ad hoc operatur virtute propria, baptismus autē quadam virtute a christo participata, & sic patet q christus ratione vtriusq; effectus, inquantum homo, habet minorem potestatem
3.p.q.16. ar. 11. ad secūdum de ver. q. 29. art.4. ad primū q̄ Deus q̄ effectiue, & authoritatiue vtrūq; effectum perficit, & maiorem q̄ alius homo, qui nec gratiam ex condigno mereri potest, nec efficaciam sacramento præstare. Ad primum Matth.9. Vt autem sciatis &c. Dicendum q non erat intentio eius probare q inquantum filius hominis haberet potestatem dimittendi peccata, sed quod ipse filius hominis hanc haberet per hoc quod esset Deus. Ad secundum, Nō minus est esse Deū &c. Dicendum q esse Deum per naturam non minus est q̄ peccata dimittere p modum authoritatis, sed esse Deum p gratiam vnionis minus est. Sic autem conuenit christo homini esse Deum. Vel dicendum q christo homini non conuenit esse Deum, & peccata dimittere ratione naturæ humanæ, sed ratione suppositi ęterni. Ad tertium. Ad inuocationem eius nominis cōferebatur baptismus, dicendum q hoc pertinet ad potestatem excellentiorē qua christus efficaciam præstabat baptismo.

Articulus secundus.

In alio scrip. vt AD secundum sic proceditur, & videtur q aliis hominibus dedent potestatē cooperandi ad interiorem mundationem: Ministris enī sacramētorum data est aliqua virtus, non corporalis sed spūalis. ergo ad effectum spiritualem non corporalem. ergo ad emundationem interiorē non exteriorem. Præterea. hic. 3. p. q.64. art. 1.0. Secundum Diony.6.c. Ecclesiast. Hierar. ad ministros ecclesiæ ptinet purgare, illuminare, perficere. sed nō corporaliter. ergo spiritualiter. Præterea. Sicut sanctificantur sacramenta, ita & ministri sacramentorum. sed sacramenta per sanctificationem accipiunt vim spiritualem in spiritum instrumentaliter operandi: ergo & ministri. Contra. August. Maius est iustificare impium, q̄ creare cœlum & terram. sed in creatione cœli & terrę nihil Deo cooperatur. ergo nec in iustificatione impii. Præterea. Emūdatio iterior fit per Spiritumsanctū. sed ministri ecclesiæ non dant Spiritū sanctum. ergo non possunt cooperari ad emundationem interiorem. Respon. Aliquis dicitur alicui cooperari quatuor modis. Vel auxiliando, vel consiliando, & de his duobus modis creatura non potest cooperari Deo, s̄m illud Esa. 40. Quis adiuuit Spiritum domini, aut quis consiliarius eius fuit, vel instrumentaliter operando, & sic natura creata cooperatur naturæ increatę in producēdo effectus naturales, & sacramenta producendo in animam aliquos effectus sacramentales, vt characterem, seu aliquem ornatum. Vel materiam disponendo, & hoc modo creatura cooperatur creatori, vt generans corpus, ad susceptionem animæ disponēdo, & ministrans sacramentū ad susceptionem gratiæ disponendo animam mediante sacramento. Ad primum de virtute spirituali, dicendum q virtus eorum spiritualis est ministerii, nō authoritatis,

thoritatis, quo ministrant sacramenta disponendo ad gratiam, non ipsam efficiendo. Ad secundum de Diony. dicendum quod purgatio, de qua hic Dion. loquitur, est a tenebris ignorantiae, sicut ipsemet dicit, quae non cooperatur ad productionem gratiae. Ad tertium de sanctificatione, dicendum quod utraque sanctificatio vim spiritualem confert, sed una vim instrumentalem, altera vim amministratiuam, postea actiuam mediante instro.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur quod ministris conferri potuerit potestas cooperationis ad emundationem interiorem. Sup. illud Io. 1. Hic est qui baptizat, dicit Aug. quod Io. didicit, quod potestatem mundandi a peccatis Christus dare potuit, sed non dedit. dedit autem potestatem ministerii. ergo videtur quod potuit potestatem dare cooperationis. Praeterea. Non minor est potestas creandi, quam potestas cooperationis. sed potestas creandi, secundum magistrum, potuit creaturis conferri, secundum aut aliquos philosophos, collata fuit. ergo & potestatem cooperationis conferre potuit. Praeterea. Super illud primae Cor. 1. Diuisus est christus, dicit glo. quod potuit dare authoritatem baptismi quibus contulit ministerium. ergo magis potestatem cooperationis. Contra. Omne agens superius est, & nobilius patiente. sed natura mentis humanae nihil est supius, praeter Deum, vt dicit Aug. ergo tantum Deus pot agere in animam, & sic remittere pctm. Praeterea. Omne agens oportet quod sit simul cum patiente, vt probatur in. 8. phy. sed non potest conferri alicui creaturae quod illabatur in animam rationalem. ergo nec cooperatur ad emundationem interiorem. Respond. Dicendum quod Christo aliquid conueniebat tripliciter, Vno modo ratione diuinitatis, & huiusmodi aliis hominibus communicari non potuit. Sic autem conueniebat ei potestas effectiue, & authoritas dimittendi peccata. Alio modo ratione vnionis naturae humanae ad diuinam, & huiusmodi etiam communicari non potuit alii homini, nisi similiter ab aliqua persona diuina assumeretur, & huiusmodi est potestas merendi aliis gratiam, quod esse non potest nisi per meritum infinitum, in totam naturam potens, quod est Dei, & hominis. Tertio ratione humanitatis absolute, & huiusmodi potuit aliis communicare. Sic autem conuenit ei potestas operandi in baptismo ministerialiter, siue instrumentaliter. Sciendum tamen quod hanc potestatem quantum ad aliquem modum communicauit, quantum ad aliquem modum non. Communicauit quidem ad hoc quod aliis dedit quod essent ministri salutis, sacramenta dispensando, non autem vt essent ministri salutis, quasi ex propria virtute, quod sibi soli reseruauit, & ex hoc potestatem excellentiae habuisse dicitur in sacramentis, quae consistit in quatuor. Primo in hoc quod sacramentis efficaciam praebet. Secundo in hoc quod sine sacramentis effectum sacramentorum praebere potuit. Tertio in hoc quod sacramenta pro suo libito instituit. Quarto in hoc quod in eius nomine ad tempus sacramenta sanctificabantur. Ad primum de August. dicendum quod hoc intelligitur de potestate excellentiae quam christus habuit, etiam secundum quod homo, quae includit potestatem cooperationis primo modo dictae, non autem de potestate cooperationis secundo modo dictae. Ad secundum de potestate creandi, Dicendum quod de hoc sunt duae opiniones: Quidam enim

In alio script. vt hic. 3. p. q. 64. art. 4. o.

De ver. q. 29. art. 4. ad secdm et. 5. ad tertium.

3. p. q. 64. ar. 3. c.

3.p.q.64. ar.5.o.4. contra.c.76. menti accipit, a quocũq; prædictorũ baptizetur. Ad primum dicendũ ꝙ peccator baptizare potest, & non solum sacramentum, sed rem sacramenti conferre, quia non operatur ꝓpria virtute sed christi, vt dictum est. Vnde nec per meliorem ministrum melior baptismus datur. Peccator autem dicitur indebitus minister, secundum ꝙ indebitum opponitur debito cõgruitatis, non debito necessitatis. Ad secundum dicendum ꝙ non baptizatus potest alium baptizare, non autem seipsum, cum baptismus sit quædam generatio spiritualis. Nulla autem res generat seipsam, vt ait August. Quod autem dicit Hiero. ꝙ iudæus, qui seipsum in aquam immersit dicens, Ego me baptizo &c. si decessisset, ad patriam euolasset, intelligẽdũ est propter vim contritionis, & deuotionis, & nõ propter baptismum susceptum. Ad tertium dicendum ꝙ pœnitentia nõ est tantę necessitatis sicut baptismus, quia nullus est pœnitentię capax, qui non possit absq; absolutione sacerdotis salutem consequi per contritionem in articulo necessitatis, & iterum pœnitentia non totaliter liberat a pœna. Pueris autem solus baptismus est remedium salutare, & ab omni pœna liberat adultum: Et ideo cuilibet homini hunc actum hierarchicũ qui est baptizare, Deus concessit, non aũt actum absoluendi. Ad quartũ dicendum ꝙ mulier in necessitate potest baptizare, sicut & laicus. Quãuis autem ad eam non pertineat in ecclesia docere, potest tamẽ priuata exhor-

3.p.q.64. ar.7.o. tatiõe docere, & hoc sufficit in necessitate. Ad quintum dicendum quòd Angelo bono nõ est collata potestas baptizandi; tum quia non habet conuenientiam in natura cum christo q est sacramentorum author, tum quia per hoc necessitati baptismi non subueniretur, cũ non sit nobis in promptu. Posset tamen Deus hanc potestatem ei conferre. Vnde si baptizaret aliquem ille non esset rebaptizãdus, dummodo constaret quòd bonus Angelus esset: Constat enim quòd bonus angelus non faceret nisi esset sibi concessum. Ad sextum dicendum quòd dæmon baptizare non potest, cum sibi prædicta cõuenientia desit, et si baptizaret reprobandus esset, quia intẽtione decipiendi fecisse videretur, nõ autem ex cõmissione, qua supposita, authoritas Aug. loquitur.

Distin. Sexta.

Nũc quibus liceat

baptizare &c.

Quæstio vnica.

Hic quęruntur quatuor.
Primo vtrum natiuitas exigatur ex vtero ad baptismum.
Secundo vtrum intentio.
Tertio de catechismo puerorum.
Quarto de exorcismo: De baptizantibus enim supra satis dictum est.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur quòd natiuitas ex vtero non sit expectanda: Dicit enim Apostolus ad Ro.5. Sicut per vnius delictum &c. sed delictum Adę transit ad paruulum nondum natum. ergo & gratia christi. Præterea. Pronior est Deus ad miserandum q̃ ad condẽnandum. sed ex condẽnatione transit morbus peccati originalis ad paruulum nondum natum. ergo multomagis miseratione diuina debet transire medicina. Præterea. Gratia baptismalis, & culpa originalis sunt opposita; opposita vero nata sunt fieri circa idem susceptibile. cumq; paruu- In alio scr.pt. vi h.c. 3.p. q.68.art. 11.o.

lus in vtero fit susceptibilis culpę originalis, videtur quòd sit susceptibilis gratiæ baptismalis. Contra. Aug. dicit. Paruulus quādiu ad maternum vterum pertinet, baptizari non potest. Præterea. Vt dr. 1. ad Cor. 16. Non prius quod spirituale est, sed qd animale. sed baptismus est quędam regeneratio spiritualis. ergo prius homo animali & carnali natiuitate nasci debet q̃ baptizetur. Iuxta hoc, quęritur, an si aliquis sanctificetur in vtero sit postea baptizandus. Respon. Dicendum quòd triplex est status in homine post animæ infusionem. Primus in vtero. Secundus extra vterum in statu infantiæ. Tertius in adulta ętate. In primo notus est Deo, ignotus ecclesiæ & sibipsi, in secundo manifestus ecclesiæ, in tertio sibiipsi. Vnde in primo statu solum diuina operatiōe per priuilegium gratiæ potest renasci, vt sanctificati in vtero, in secundo per ministerium ecclesiæ, quia iam circa ipsum potest operari, in tertio per operationem propriam, vt in pœnitentia apparet. Quia ergo baptismus sacramentum ecclesiæ est, cuius circa paruulum non potest in vtero operatio adhiberi, ideo nō potest paruulus in vtero baptizari. Ad 1, Rom. 5. Dicendum ꝙ similitudo est quantum ad gratiæ Christi sufficientiam, non quantum ad efficientiam: Non enim gratia transit in omnes sicut culpa, nec in quocunq; statu, sed secundum exigentiam ordinis diuini. Ad secundum, pronior est Deus &c. Dicendum quòd verum est, quantum est de se, sed nos non ita sumus susceptibiles in vtero remedii sicut morbi, quia causa morbi coniuncta est. s. semen infectum, sed causa remedii non potest coniungi. s. sacramentum. Ad tertium opposita nata sunt fieri circa idem, dicendum quòd verū est, sed non semper, immo in tempore determinato. Ad secundam quæstionem, dicendum quod sanctificatus in vtero, debet baptizari propter tres rationes. Primo propter acquirendum characterem, quo annumeretur in populo Dei, & quo deputetur ad percipienda diuina sacramenta. Secundo vt per baptismi susceptionem passioni Christi etiam corporalr̃ conformetur. Tertio propter bonum obedientiæ, quia præceptum de baptismo omnibus datū est, & ab omnibus est implendum, nisi articulus necessitatis sacramentum excludat.

Articulus secundus.

AD. secundum sic proceditur, & videtur ꝙ intentio nō exigatur in baptizante. Intentio ministri est incerta. ergo si requiritur ad baptismum incertū est hominr an sit baptizatus. g̃ semper est rebaptizādus. Præterea. Dicit Aug. ꝙ si ebriosus baptizet aliquē, ille baptizatus est. sed ebriosus, cum habeat ligatū vsum rationis, non habet intentionem. ergo &c. Pręterea. In agente instrumentali non requiritur intentio, sed in agēte principali, minister vero est agens instrumentale: ergo &c. Præterea. Intentio effectus sacramēti dependet ex fide. sed infideles possunt baptizare. ergo intentio non requiritur ad baptismum. Contra. Lu. 12. sup illud: Si oculus tuus, dicit gl. Quantum intendis, tātum facis. g̃ qui nihil intendit, nihil facit. ergo intentio requiritur ad baptismum. Præterea. Ea quæ sunt præter intētionem, secūdum Philosophum, sunt casualia. sed sacramenta non sunt casualia. ergo non sunt præter intentionem. Iuxta hoc quæritur an intētio, & voluntas requirantur in baptizato. Respon.

In alio script. vt hic. 3. p. q. 64. art. 10. c.

Respon. Dicendum ꝙ ad esse cuiuslibet sacramenti tria sunt necessaria, materia elementi, forma verborum, & intentio coniungens hæc,& applicans ad effectum: Nam multæ causæ diuersæ non producūt vnum effectū, nisi aliquo modo coniungantur in vnum,coniunctio vero diuersoꝝ,quę dependent a voluntate humana,non fit nisi per intentionem ordinantē ea ad vnum. Ad primum de incertitudine intentionis, dicendum ꝙ secūdum quosdam, si desit intētio baptizantis, adultus non recipit sacramentum baptismi,sed fides,& deuotio effectū baptismi supplent in eo:Si aūt sit puer creditur pie ꝙ summus sacerdos christus defectū suppleat. Secūdū alios, dicendum ꝙ in baptismo,& in aliis sacramentis quæ habent in forma actū exercitum, non requiritur mentalis intentio,sed sufficit expressio intētionis per verba ab ecclesia instituta.

Ad secundum de ebrioso, dicendum ꝙ talis,aut habet oino ligatum vsum rationis,& tunc non intendit, nec sacramentum baptismi cōfert, aut nō, & tunc intendit,& baptizat. Vel dicēdum ꝙ ebriosus non semper est actu ebrius,& ideo intentionem baptizandi habere potest. Ad tertium de instrumento,dicendum ꝙ secūdum Philosophum.8.Ethic.duplex est instrumentum,quoddam inanimatum, vt securis,& in hoc non requiritur intētio,quoddam animatum,vt seruus,& in hoc requiritur.Agit enim secundū imperium voluntatis. Ad quartum dicendum ꝙ infidelis,aut errat in esse
3.p.q.67. ctu sacramenti,& sic,licet non possit
arti.5. ad habere expressam intētionem de effe
fm. ctu sacramenti,potest tamen habere in generali,vt.s.intendat facere quod facit ecclesia,aut non errat circa hęc, sed circa alia,& tunc in nullo impeditur eius intentio,& potest baptizare: baptizat enim in fide ecclesię,& nō in fide propria. Ad secundam quęstionem,dicendum ꝙ suscipientium baptismum tres sunt differentiæ: Quidā 3.p.q.68. ar.7.o.12. o.
enim nūq̄ habuerunt vsum rationis, vt paruuli, & perpetuo furiosi, & in his voluntas non requiritur, nec intentio. Quidam vero aliquando habuerunt,licet tunc non habeant,& in his requiritur intētio,& voluntas antecedens,licet non concomitans,& in his intentio,& voluntas aliqua requiritur,aliqua non:Sufficit enim volūtas conditionata,nec requiritur absoluta ad sacramenti susceptionem,sed ad rem sacramenti.Cum ergo quis ad baptismū cogitur,aut est coactio omnimoda per vim absolutam,quia violenter immergitur,& tunc non recipit sacramentum,nec rem, aut conditionata,quæ per metum inducitur,& tunc recipit sacrm,sed non rem.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur,& videtur ꝙ paruulus catechizādus In alio
non sit:Frustra .n. adhibetur in- script. vt
structio ei qui non est perceptiuus di hic. q. 2.
sciplinæ.huiusmodi sunt paruuli, quia ar.2.3. p.
non habent vsum liberi arbitrii.ergo q.71.arti.
non debet eis instructio adhiberi. 1,0.

Præterea. Ibi fit professio Dei,& obligatio.sed paruulus non potest per se profiteri,nec per alterum potest profitendo obligari.ergo frustra fit catechismus paruulis. Præterea. Propter adultos a principio fuit institutus catechismus. ergo causa cessante debet cessare effectus. Contra hoc, est ecclesiæ generalis consuetudo. Præterea. Vnum & idem est baptisma paruulorum,& adultorum. ergo vnus & idem debet esse ritus eius in vtroq;. Respond. Dicendum ꝙ catechismus est quædam dispositio

ad baptismum: Dispositiones autem proportionari debent illis ad quæ disponunt. Vnde in adultis, in quibus est propria fides, & propria voluntas, requiritur ꝙ ipse per se catechizetur, & per se confiteatur & christianam religionem profiteatur. In puero autē, cuius baptismus operatur tantum ex fide ecclesiæ, & Christi merito, fit instructio mediante alio. Vnde ea quibus instruendus est proponuntur prę sente patrino, cui cōmittitur in his instruendus, & ipse loco eius professionem, & confessionem facit. Ad primum, Non est susceptiuus disciplinæ, dicendum ꝙ tunc nō fit instructio vt paruulus instruatur, sed vt per alterā fidem suscipere, & profiteri monstretur. Ad secundum de professione, dicendum ꝙ ipse paruulus, quāuis p se non possit profiteri, tamen obligatur professione patrini, non quidem suam propriam fidem confitentis, sed pueri, & quantum ad id quod nūc est, vt sit sensus. Credo. i. Sacramēta fidei præsto sum accipere, in persona pueri loquens, vt Aug. exponit, & quantū ad id quod futurum est, vt sit sensus, Credo. i. quando ad perfectam ætatē veniam fidei consentiam, ſm Diony. Ad tertium, cessante causa &c. Dicendum ꝙ non fuit hęc tota causa, sed vt monstretur congruus ordo sacramenti, & per quid habet virtutem, quia p passionem Christi, & ea quæ ibi profitetur baptisma suscipiens.

Articulus quartus.

In alio scrip. vt hic. q. 2. ar. 3. 3. p. q. 66. art. 11. & q. 71 ar. 2. o.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ exorcismus nihil ꝑficit. Ab exorcizato statim p baptisma diabolus pellendus est sufficiēter. ergo pro nihilo ante exorcizatur. Pręterea. Si decedit paruulus exorcizatus ante baptismū ita damnatur, sicut sine exorcismo. ergo exorcismus in eo nihil operatur. Pręterea. Si exorcismus efficit aliquid in exorcizato, non est tātum signum, sed causa signi, & sacramentum, & non sacramentale. Contra. Aug. li. de symbo. dicit ꝙ paruulus exorcizatur vt diaboli potestas ab eo expellatur. ğ prodest. Pręterea. Greg. dicit. Sacerdos cum per exorcismi gratiā manus credentibus imponit, quid aliud q̄ dęmonia eiicit? Respond. Dicendum ꝙ propter peccatum hominis diabolus potestatem in hominem accepit, & in ea quæ veniunt in vsum hominis. Ideo quia nulla est conuenientia Christi ad Belial, quicquid in vsum dedicatur christi, & sanctificatur, siue res, siue persona, prius exorcizatur, vt potestas diaboli ab eo pellatur. Quę autem sit efficacia illius adiurationis, opiniōes sunt diuersæ: Quidam enim dixerunt quòd virtus eius est tantum in signāndo ea quæ in baptismo christi sunt. Sed authoritates Greg & August. plus ei tribuunt. Ideo alii dixerunt quòd habet effectum in corpore & anima, non aliquid conferendo, sed prohibens remouendo, quia potestas diaboli minuitur, ne ita possit in paruulis, & in aliis baptizandis, a baptismo, & salute impedire, sicut ante poterat. Ad primum, Sufficienter per baptismum pellendus est diabolus, dicendū ꝙ quāuis in baptismo sufficienter pellatur, tamē propter baptismū (3. p. q. 71 art. 3. o.) suscepturi securitatem, & facilitatem, & propter baptismi solenitatē exorcismus cōuenienter præmittitur. Ad secundum, Si decedit ita damnatur, dicendum quòd ad hoc non fit exorcismus, vt sine baptismo possit saluari paruulus, sed ne a salute in baptismo consequenda tam de facili impediri possit. Ad tertium, Si effectum habet est sacramentum nouæ legis,

legis, dicendum quòd non habet effectum aliquem in ferendo bonum, sed in cohercendo malum, Vnde non est sacramentum.

Distin. Septima.

Nunc de sacramento confirmationis.

Questio vnica.

Hic quæruntur quinque.
Primo vtrum confirmatio sit sacramentum.
Secundo de materia.
Tertio de forma.
Quarto de effectu.
Quinto de ministro.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. 3. p. q. 72. ar. 10. 4. contra. c. 58.

Ad primum sic proceditur, & videtur quòd confirmatio non sit sacramentum: Omne enim sacramentum est signum diuina institutione traditum. sed non legitur cõfirmatio instituta esse a Deo. ergo non est sacramentum. Præterea. Illud cuius vsus est in pluribus sacramẽtis, non est speciale sacramentũ. sed chrismatis vnctio est huiusmodi. ergo &c. Præterea. Sacramentum nouæ leg. fuit præfiguratum in veteri. confirmatio præfigurata non fuit. ergo &c. Cõtra. Dicit Rabanus: Scitote vtrũque magnum esse sacramentum. s. confirmationem, & baptismum. ergo &c. Præterea. Confirmatio est inuisibilis gratiæ visibilis forma, vt eius similitudinem gerat, & causa existat. ergo est sacramentum. Respond. Dicendum ꝙ de ratione sacramẽti est ꝙ sit signum, & causa gratiæ. Vnde confirmatio, cum sit signũ, & causa gratiæ: Apostoli enim cum cõfirmabant per manus impositionem sub signis visibilibus, cõferebant Spiritumsanctum, vt legitur in Act. ideo confirmatio est sacramentum. Ad primum, aquo sit institutum, dicendum ꝙ quidam dixerunt ꝙ ab Apostolis qui primo leguntur confirmasse, Act. 8. Alii ꝙ ab ecclesia, quæ primo legitur ipsius ritum solẽnem instituisse, & præcepisse. Sed contra hoc est, quia nec Apostoli, nec aliarum ecclesiarum prælati sunt factores legis, sed ministri, & fundamentum totius legis in sacramẽtis consistit. Ideo alii dicunt ꝙ institutũ est hoc sacramentum a Christo, cuius est dare virtutem sacramẽtis, sicut omnia alia dicuntur a Christo fuisse instituta. Hoc autem probant ex hoc ꝙ ipse Christus manus pueris iponebat, vt legitur. Matth. 19. Ad secundum de vnctione chrismatis, dicendum ꝙ quãuis materia possit esse cõmunis in pluribus sacramentis, tamẽ forma est propria. Ad tertium de præfiguratione, dicẽdum ꝙ quia effectus huius sacramenti magis pertinet ad perfectionem salutis, q̃ ad necessitatẽ, ideo non fuit prçfiguratum in veteri lege: Ibi enim præfigurabantur ea quæ sũt necessitatis, non autem quę perfectionis. Vel dicendum ꝙ præfigurata fuit in vnctione Dauid in regẽ. 2. Reg. 2.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic, q̃stiuncula. 1. 3. p. q. 72. arti. 2. 0. 4. contra. c. 60.

Ad secundum sic proceditur, & videtur ꝙ materia huius sacramenti non sit chrisma: Materia enim cuiuslibet sacramenti est a Domino instituta. sed non legitur chrisma, nec aliquid aliud esse institutũ materia huius sacramenti. ergo chrisma non est de essentia, siue materia huius sacramenti. Præterea. Signatum huius sacramenti est simplex. cum ergo signum debeat conformari signato, chrisma, quod non est simplex, nõ non potest esse materia signans effectum huius sacramenti. Prçterea. Materia sacramenti debet esse cõmu-

In alio scrip. vt hic quaestiuncula. 3. 3. p. q. 72. arti. 3. o.

nis. oleum vero, & balsamum non est cõmune, quia non apud omnes inuenitur. ergo ex his non potest confici materia huius sacramenti. Praeterea. Videtur ꝙ nõ requiratur materia sanctificata: Non enim est maioris virtutis cõfirmatio q̃ baptismus. in baptismo vero non requiritur de necessitate materia sanctificata. ergo nec in cõfirmatione. Praeterea. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum, vt di. August. si ergo ante confirmationem chrisma verbo oportet sanctificari, ipsum est per se quoddam sacramentum. Respond. Dicendum ad quęstionem primam ꝙ in materia sacramenti effectus eius signatur. Sacramentum vero hoc ad duplicem effectum seu actum datur, quorum est primus, nitor fidei in firma credulitate cordis, qui signatur oleo oliuarum. Secũdus odor famae in cõfessiõe oris, qui signatur in balsamo, ratione odoris. Ideo materia confirmationis componitur ex oleo oliuarum, & balsamo. Ad primum, non legitur materia sacramenti a Domino instituta, dicendum ꝙ plenitudo Spiritussancti nõ erat danda añ Christi resurrectionem, & ascensionem, sicut dicitur Ioan. 7. Nondum erat Spiritus datus, quia nondum erat Iesus glorificatus, et ideo secundum vnam opinionem, ea quae ad hoc sacramentum pertinent, nõ fuerunt ante christi ascensionem instituenda, secundũ vero aliorum opinionem, materiam huius sacramenti dicitur Christus per seipsum instituisse, sed denunciandã Apostolis dereliquit, quando vsus sacramenti competebat. s. post plenam Spiritussancti missionem. Ad secundum, signatum simplex est, dicendum quòd quãuis gratia cõfirmationis sit simplex in essentia, tamen duplex est in effectu. Ad tertium de cõmunitate materiae, dicendum quòd materia debet esse cõmunis in sacramentis necessitatis, sed in sacramentis dignitatis, & perfectionis non oportet. Ad secundam quaestionem dicendum ꝙ quaedam sunt sacramẽta necessitatis, & ideo in his, licet requiratur sanctificatio materiae ad solẽnitatem, non tamen ad necessitatem, vt in baptismo. Quaedam vero sunt perfectionis, & iõ in his requiritur sanctificatio ad solẽnitatem, & necessitatem duplex, vna ante vsum, altera in vsu, sicut virtutis collatio fit alicui instrumento quãdo figura instrumenti ei datur, & iterum quando a mouente in motu virtus operandi ei confertur. Ad primum de baptismo, dicendum quòd ideo in baptismo sanctificatio non ita requiritur sicut in confirmatione, nõ quia sit minoris sanctitatis siue virtutis, sed quia maioris necessitatis. Ad secundum, Accedit verbum &c. Dicendum quòd non intelligitur de quocunque verbo, sed de illo in quo consistit forma sacramenti.

Articulus tertius.

In alio scrip. vt hic. 3. p. q. 72. ar. 4. o. op. 22. c. 1.

AD tertium sic proceditur, & videtur quòd haec forma verboꝝ, Consigno te signo sanctę crucis, & cõfirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, &c. sacramento confirmatiõis non conueniat: Forma enim dicitur esse eadem apud omnes. sed haec non est eadem apud omnes: Alii enim dicunt, chrismate sanctificationis. videtur ergo quòd non sit conueniens. Praeterea. Christus nullam tradidit formam. Apostoli etiam nulla forma vsi leguntur. ergo videtur quòd haec non sit congrua forma. Praeterea. Sola inuocatio Trinitatis est forma sanctificationis in sacramentis. ergo superfluit totum residuum, excepto

hoc

hocquod dicitur in nomine Patris & Filii,& Spiritussancti. Amen. Praeterea. Sufficit se,aut alium signare facto.ergo nō oportet exprimere verbo. Preterea. Vnius sacramenti vnus est actus. ergo male exprimitur in forma duplex actus, Respon. Dicendum ꝙ quia forma dat esse rei, & posse,ideo necessario in forma tangitur totum esse,& posse sacramenti. Tangitur ergo primo finis ad quē est confirmatio.s.ad audacem confessionem fidei,maxime quo ad articulum erubescibilium.s.passionem, cum dicitur,Consigno te signo crucis. Secūdo actus ipsius sacramenti, cum dicitur,confirmo te.Tertio eius materia cum dicitur,chrismate salutis.Quarto virtus sanctificationis cum subiungitur,In nomine Patris &c. Ad primum,de mutatione verborum,dicendum ꝙ quaedam sunt de substātia formae,in quibus non debet fieri variatio, quaedam de bene esse, in quibus non nocet variatio,maxime cum eadem res signatur per id quod dicitur, salutis,& sanctificationis. Ad secū dum,Christus nullam formam tradidit,dicendum ꝙ secundum quosdam, Apostoli confirmabant sine materia & forma,per solam manuum impositionem. Sed contra hoc est ꝙ ipsi potestatem excellentiae in sacramētis non habebant:Et ideo secundū alios, dicendum ꝙ Apostoli aliqua forma vtebantur,eis a Christo tradita, q̄uis non sit scripta:Non enim omnem ritum quem in sacramentis exercebant scripserunt,sed multa verbotenus tradiderunt.Vnde primae.Cor.11. dicit Paulus.Caetera cum venero dispponā: Et Diony.circa finē Ecclesiasticae Hierar.ait.Consumatiuas autem inuocationes.i.verba quibus sacramenta pficiuntur,non est iustum scripturas interpraetātibus neq; mysticum earum, aut in ipsis operatas a Deo virtutes ex occulto ad cōmune educere: sed, vt nostra sacra traditio habet,sine pōpa.i.occulte eas edocens,&c. Ad tertium,in nomine Trinitatis, dicēdum ꝙ non est sola sanctificans, sed praedicta forma.Vel dicendum,secundū aliquos,ꝙ in forma illa non tantum ponitur quod pertinet ad esse sacramenti,sed quod pertinet ad posse, siue ad efficiendum,siue ad designandum pertineat. Ad quartum,sufficit signare facto,Dicendum ꝙ si sufficiat ad effectum,non tamen ad euidentiam effectus,qui praecipue requiritur in sacramentis,eo ꝙ signādo causant. Ad quintum,vnius formae &c.Dicendum ꝙ duo actus ordinati, sed non omnino diuersi bene possunt eē vnius formae.Confirmatio vero fidei in corde, & confirmatio in signo,siue in ore,actus sunt ordinati.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur,ꝙ gratia gratum faciens in confirmatione non conferatur:Cōfirmatio.n.est remediū cōtra poenā.s. pusillanimitatis,non contra culpam. gratia vero ordinatur contra culpā, non contra poenam. ergo confirmatio non confert gratiam. Preterea. Ad hoc quod potest fieri cum peccato mortali non debet dari gratia gratum faciens. sed audax cōfessio fidei nominis Christi potest fieri cum peccato mortali.ergo ad hoc in confirmatione non debet dari gratia. Praeterea. Gratia gratum faciens est illa qua reconciliatur homo Deo. sed cō firmatio est sacramentum reconciliabilissimum,quia non datur peccatori.ğ &c. Con. Sacramentum nouae legis est signum & causa gratiae gratū facientis.ergo dat gratiā. Praeterea.

In alio script. vt hic. q. 2. ar.1. 3.p. q.72. art. 7.0.

Dicit Rabanus ꝙ per impositionem manus summi pontificis datur paracletus. sed nō datur nisi in gratia gratum faciente. ergo in confirmatione confertur gratia. Iuxta hęc quęritur, vtrum copiosius munus gratiæ conferatur in confirmatione q̄ in baptismo. Respon. Dicendum ꝙ sacramenta quæ imprimunt characterē causa sunt gratię per impressionem eius, quia character, quantum est de se, est sufficiēs dispositio ad gratiam. Confirmatio autem imprimit characterem, quia mancipat hominem ad aliquod sacramentum. s. ad constantem confessionem fidei, ideo confert gratiam. Ad primum, confirmatio est remedium contra pœnam, dicendum ꝙ duplex est pœna, quædā quæ est effectus culpæ tātū, vt pęna corporalis, quædā quæ est ēt cā, vt pęna spiritualis. Contra hanc oportet dari gratiam sicut contra culpam, quia p idem habet sanari morbi essentia, & causa. Ad secūdum de peccato mortali dicendum ꝙ q̄uis possit audax fieri confessio in peccato, non tamen bene, & meritorie. Ad tertium ꝙ gratia gratum faciens reconciliat, Dicendum ꝙ hoc per accidens ē, inquantū in reconciliato inuenit peccatum.

In alio script. vt hic, q̄stiuncula. 3.

Ad secundam quæstionem, dicendum ꝙ gratia cōfirmationis pręsupponit baptismalem, sicut bene esse præsupponit esse. Si ergo quęratur vtrū gratia confirmationis sit maior ea quam præsupponit, constat ꝙ sic, sicut gratia aucta, q̄ absoluta. Si autem fiat pręcise comparatio eius quod additur in sacramento confirmationis ad illud quod datur in sacramento baptismi, constat ꝙ id quod datur in sacramento baptismi est maioris efficaciæ, quia viuificare mortuum est maioris potentię q̄ viuum roborare. Iō q̄tū ad effectū est maior grā baptismalis, q̄uis, q̄tū ad essentiā possit ecōuerso esse.

Articulus quintus.

In alio script. vt hic. q. 3. arti. 1. q̄stiūcula. 1. 3. p. q. 72. arti. 11. & 4. contra. c. 60.

AD quintum sic proceditur; & videtur ꝙ simplex sacerdos possit confirmare: quia qui potest quod maius est, potest quod minus est. sed maius est corpus Christi consecrare q̄ chrismare. ergo cū sacerdos simplex possit primum, multofortius secundum. Præterea. Si solus ep̄s potest chrismare, aut ergo ratiōe ordinis, aut rōne iurisditionis. Non pp primum, quia nullus maior ordo sacerdotio. Non propter secundum, q a sic electus nō cōfirmatus posset chrismare. Præterea. Videtur quod qlibet possit chrismare: Baptismū enī qui est maximę efficaciæ, potest quilibet dare sine peccato in necessitate, & sine necessitate, si facit, factum est. g multo magis hoc sacramentum.

In alio script. vt hic. q. 3. ar. 1.

Con. In litera dicitur quòd hoc sacramentum a solis pōtificibus datur. Præterea. Solis Apostolis in primitiua ecclesia licitum erat confirmare. Vnde & Philip. diaconus non confirmauit a se baptizatos sed ad Apostolos cōfirmandi venerunt, Act. 8. g non licet confirmare nisi successoribus Apostolorum. i. episcopis. Iuxta hæc quæritur an de mandato Papæ possit simplex sacerdos confirmare. Respon. Dicendum ꝙ sicut in operibus artificialibus opera inferiora fiunt per artifices inferiores, superiora per superiores, ita in operibus sacramentalibus opera quę non ponūt excellentiam vltra statum cōmunem competunt ministris minoribus idest presbyteris, opera vero quæ ponunt perfectionem, vel excellentiam referuantur ministris superioribus. i. pontificibus. Talia vero sunt pręcipue cōfirmatio, & ordo, quæ distingunt fideles

In alio scrip. vbi sup. q̄stiūcula. 2.

les in statu,& ideo reseruantur pontificibus. Alia vero non sic distingũt, sed vnumquodq; in statu suo perficitur,& iõ reseruãtur ministris inferioribus.s.presbyteris. Ad id ꝙ qui potest maius,&c. Dicẽdum ꝙ verum est, quando maius includit minus, sed sic nõ est in proposito: Chrismatio enim non includitur in eucharistiæ confectione. Ad secundum, aut ratione ordinis &c. Dicẽdum quod ratione neutrius diuisim, sed ratione vtriusq; cõiunctim. Ad tertium de baptismo, dicendum quòd nõ est simile, quia baptismus est sacramentum necessitatis, non sic chrismatio. Ad secundã quęstionem, dicendum ꝙ de hoc sunt tres opiniones: Quidam enim dicũt quòd presbyter simplex non possit ex mandato Papæ confirmare,& dictum Gregorii in litera exponunt non ꝙ presbyteri illi sacramentum cõfirmationis, sed aliquod sacramentale simile sacramento conferrent: Sed hoc non videtur conueniens vt talem simulationem induxisset Gregor. quia dispensatio sacramẽtorum pertinet ad veritatem doctrinæ quæ non est propter scandalum dimittenda: Et præterea simplex sacerdos ex authoritate

3.p.q.72. art.11.ad primum. Papę confert minores ordines, quod plus est q̃ confirmare: Et ideo alii dicunt ꝙ Papa potest committere cuilibet vt conferat sacramentum quod accepit, nõ alterum, vt diaconus diaconatum, non presbyteratum. Sed quia aliis videtur ꝙ opinio ista sit nimis ampla, ideo mediam viam tenẽt: Dicunt enim ꝙ Papa põt simplici sacerdoti, qui habet actũ super corpus Christi verum cõmittere omnes operationes quę ordinantur ad corpus mysticum, non autem aliis qui potestatem non habent consecrandi corpus Christi: Et ideo sacerdoti, non diacono, potest cõmunicari collatio minorum ordinum,& confirmatio, non autem collatio sacrorum ordinum, qui habent actus super corpus Christi verum, vel eius materiam,& non solũ super corpus mysticum, & hoc ideo quia a corpore vero Christi deriuantur omnia quę in corpore Christi mystico aguntur.

Distin. Octaua.

Post sacramentum

baptismi &c.

Quæstio vnica.

Hic quęruntur quinq;.
Primo vtrum eucharistia sit sacrm̃.
Secũdo vtrum sũmi possit post alios cibos.
Tertio de forma consecrationis corporis.
Quarto de forma consecrationis sanguinis.
Quinto de virtute vtriusq;.

Articulus primus.

Ad primum sic proceditur, & videtur ꝙ eucharistia nõ sit sacramentum nouæ leg. Sacramentum nouæ leg. efficit quod figurat. sed species exterior non efficit corpus Christi verum. ergo non est eius sacramentum. In alio script. vt hic.3.p.q. 73.art.1.0. Præterea. Sacramentum debet esse signũ visibile. sed corpus Christi sub speciebus non est visibile. ergo nõ est sacramentum. Præterea. Res sacramenti est eius effectus. sed corpus mysticum non est effectus eucharistiæ. ergo non est sacramentum. Con. Grego. Præsta, inquit, vt hoc tuum sacramentum non sit nobis reatus ad pęnam. Præterea. Omnis actio p ministros ecclesiæ dispensata, in qua ex opere operato gratia confertur, est sacramentum. Sed eucharistia est huiusmodi. ergo est sacramentum.

Rñ. Dicendũ ꝙ eucharistia est sacrm, & modo cõi cum aliis sacramentis.s. significando & creando sanctitatem, & modo speciali.s. continendo totius sanctitatis authorem, propter qd excellentissimum est omnium sacramentorum. Ad primum, Non efficit qd figurat, dicendum ꝙ quãuis illud simpliciter non efficiat, tamen facit illud esse in loco isto, virtute verborum adiuncta. Ad secundum de visibilitate, dicendum quod omne sacramẽtũ est visibile, secundum aliquam sui partem.s. secundum id quod est sacramẽtum tantum, sed non secundum omnem.s. secundum id quod est sacramẽtum & res, sicut est corpus Christi in sacramento eucharistiæ: Nec secundũ id quod est res tantum, sicut est gratia in quolibet sacramento. Ad tertiũ dicendum quod secũdum id quod est materialiter consideratum nõ est effectus sacramenti.s. ipsæ personæ fidelium, sed inquantum vnitum est.s. formaliter.i. eius vnio quæ est per fidem & charitatem est effectus eius.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic.q.1.articulo.4.3.p.q.80.art.8.10. secda secũdæ.q.147.ar.6. ad 1m. primæ Cor.11. lec.4. co.4.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ hoc sacramẽtum a nõ ieiunis licite sumi possit: Primæ enim Cor.11. dicitur. Cum conuenitis ad manducandum inuicem expectate. Siquis autem esurit, domi manducet. ergo postq̃ domi manducauit licet cõmunicare, quia de mãducatione sacramentali ibi loquitur. Prętera. Apostoli manducauerunt post cœnam corpus Christi, vt patet Mat. 26. ergo videtur quod similiter eorũ exemplo fieri possit. Præterea. De conse. di. 1. dicitur ꝙ sacrm altaris non nisi a ieiunis hoībus celebretur. excepto vno die anniuersario, quo cęna Dñi celebratur. ergo tunc licet post cęnã sumere eucharistiã. Cõtra de cõsecra. dist. 2. dicitur. Placuit Spiritui sancto vt in honorẽ tanti sacramenti prius in os christiani dominicũ corpus, q̃ alius cibus intraret. Præterea. Hoc sacramentũ cum maxima sobrietate, & reuerentia, & deuotione est sumendum. non est autem tanta reuerẽtia, sobrietas, & deuotio post cibum. ergo debet sumi ante cibum. Resp. Hoc sacrm tantum a ieiunis percipi debet. In reuerentiam enim tanti sacramẽti propter tria pręcipue hoc est institutum. Primo propter ipsam sanctitatem sacramenti, vt os christiani quo sumendum est non sit alio cibo prius imbutum sed purum. Secundo propter deuotionem & attentionem, quæ exigitur ex parte recipientis, quæ ex sumptis cibis impediri possunt. Tertio propter periculũ vomitus. Propter necessitatem tamẽ, imminente mortis periculo, ne contingat sine viatico ex hac vita trãsire, potest post cõmestionẽ sumi. Ad primũ dicẽdum de Apostolo, ꝙ Apostolus nõ intendit quod fideles post cibos sumptos domi in ecclesia corpus Christi sumant, sed illos redarguit qui hunc cibum volebant aliis cibis cõmiscere quos in ecclesia sumebant. Ad secũdum dicendum de Apostolis ꝙ non est simile: Non enim idem tempus cõuenit institutioni sacramenti & vsui, quia alia est conditio rei in suo fieri, & alia in suo facto esse: Christus enim triplici ratione voluit hoc sacrm in cœna ministrare. Vna propter corporalis pręsentiæ abstractionem. Secunda propter veteris sacrificii terminationẽ.s. agni paschalis in passione terminandi. Tertio, ꝓpter passionis repræsentationẽ: Imminẽte enim passione institui debebat sacramentũ passionis repræsentatiuum, vt magis cordibus discipulorum infigeretur.

Ad

Ad tertium dicendum de consuetudine, ꝙ quãuis consuetudo illa aliquo tempore obseruata fuerit, tamẽ nũc rationabilior consuetudo contraria illam abrogauit.

Articulus tertius.

In alio scrip. vt hic. q. 2. ar. 1. 3. p. q. 78. art. 2.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ hæc non sit forma cõsecrationis panis, Hoc est corpus meum: Sacramenta.n.habent efficaciam ex institutiõe diuina. sed Dñs instituens hoc sacramentum non consecrauit iis verbis, sed post consecrationem hęc verba protulit, vt dicitur Matth. 26. Cęnantibus illis accepit Iesus panẽ, benedixit, & fregit, deditq; discipulis suis, & ait. Accipite ex hoc omnes. ergo in prædictis verbis non consistit forma consecrationis panis. Præterea. Hoc pronomen, hoc, demonstratiuum est. ergo hoc demonstrat corpus Christi, aut aliud. si corpus, ergo ab initio prolationis est ibi corpus. ergo iam facta est cõsecratio, quod est falsum. si aliud, ergo loquutio est falsa. ergo sermo veritatis falsus est, quod non est possibile. Præterea. Hæc coniunctio, enim, a nullo euangelistarum ponitur, nec verba præcedẽtia, eleuatis in cęlum oculis. ergo non debuerũt poni cũ substãtialibus. Præterea. Signatum debet respondere signo. ḡ, cum caro sit homogenea sicut panis, non autem corpus, melius debuit dici caro mea q̃ corpus meum. Præterea. Videtur ꝙ, Accipite & manducate ex hoc omnes, sit de forma. Ambr.n. dicit in litera. Consecratio quibus fit verbis? Attende quæ sunt verba. Accipite & comedite ex eo omnes. Hoc est corpus meum. ergo hæc omnia sunt de substantia formę. Respon. Dicendum ꝙ sacramenta signãdo causant. Vnde oportet quod in forma cuiuslibet sacramẽti effectus sacramẽti exprimatur: Sacramẽtum enim eucharistiæ ab aliis differt in duobus. Primo in hoc ꝙ alia sacramenta perficiuntur in vsu, nõ in consecratione materię, Hoc autem sacramentum in ipsa materiæ consecratione, & non in vsu, quia eius materia cõtinet rem viuentem. s. Christum. Secundo quantũ ad hoc, ꝙ in hoc sacramento nullum exteriorem actum habet minister præter prolationem verbi, sicut habet in baptismo: Et ideo forma huius sacramenti differt ab aliis dupliciter. Primo quantum ad hoc ꝙ non continet vsum sacramenti, sed solam materiæ sanctificationẽ, q̃ est trãsubstantiatio. Secundo ꝙ verba proferuntur nõ ex persona ministri, sicut in aliis, sed ex persona Christi, & ex hoc sequitur tertia differẽtia ꝙ quia christus propria virtute in sacramento agebat, vtpote habens diuinitatem in se, ideo non fit in hac forma inuocatio Trinitatis. Et ex istis sequitur quarta ꝙ. s. exprimitur per verbum substantiuum, alia vero per verba optatiua: quia in aliis oportuit significari actum ministri, hic autem solum vltimum effectum sacramenti. Ad primum, ꝙ post consecrationem verba protulit, Dicẽdum ꝙ circa hoc quatuor sunt opiniones. Vna est ꝙ dominus per se sine verbo confecit, & post suam confectionẽ nobis suam formam conficiendi dedit, & hanc opinionem tangit Inno. tertius inquiens. Sane dici potest ꝙ Christus virtute diuina confecit, & postea formam expressit sub qua posteri benedicerent. Sed contra Matth. 26. dicitur ꝙ benedixit. Benedictio vero aliquibus verbis fit. Inno. autem non diffinit, sed opinionem tangit. Alii dixerunt ꝙ verbis aliis consecrauit. Sed hoc non videtur conueniens, q̃a

ſecundum hoc, cum forma diuerſa diuerſificet eſſe rei, etiam aliud ſacramētum fuit ſuum, q̄ ſit noſtrum. Alii dicunt ꝙ bis verba illa protulit, primo tacite conſecrando, poſtea aperte formam conſecrandi dando. Sed contra hoc eſt, quia ſuperfluum eſt iterari qd ꝗque bene per vnum actum poteſt fieri. Alii dicunt verius ꝙ illis verbis tātum ſemel dictis cōſecrauit Dominus, & nobis formam conſecrandi dedit. Vnde, ſecundum eos, hoc participiū, dicens, importat concomitantiam reſpectu trium actuum, vt ſit ſenſus dū diceret, hoc eſt &c. benedixit, fregit, & dedit, & ſic non prius benedixit ſeu conſecrauit, quàm dixit, Hoc eſt corpus meum. Ad ſecundum de demonſtratione pronominis, dicendum ꝙ circa hoc diuerſæ ſunt opiniones: Nā quidam dixerunt ꝙ promē illud nullam demonſtrationem facit, quia accipitur materialiter, non ſignificatiue, ſicut verbum in perſona alterius recitatum, non per ſe pronunciatum.

Sed contra, quia ſic verba non accedunt ad elementum: ergo non heret ſacramentum. Item quia chriſtus ꝓtulit ea ſignificatiue. Alii dicunt ꝙ ſit ibi demonſtratio, non ad ſenſum, ſed ad intellectum, vt ſit ſenſus, ſignificatum per hoc, eſt corpus meum. Sed contra. Propoſitio hæc ſine tranſſubſtantiatione poteſt eſſe vera, ſicut cū dicitur, Petra erat Chriſtus. 1. Cor. 10. Ergo per hanc formam non ſignificatur, & per conſequens nō ſit tranſſubſtantiatio panis in corpus verum.

Alii dicunt & verius ꝙ ſit ibi demonſtratio quaſi ad ſubiectum, vt cum dicitur oſtenſo corpore nigro: Hoc ſit album, & ſecundum hoc, talis eſt ſenſus. Hoc eſt corpus meum. i. Sub hac ſpecie eſt contentum. Vnde gl. Quod ſub hac ſpē videtur, eſt corpus meum, ſicut viſo angelo apparente in humana ſpecie dicitur. Hic eſt angelus. Hoc autem quod cōtinetur ſub ſpeciebus in principio eſt ſubſtantia panis: ſed in fine ꝓlationis ſubſtantia corporis chriſti, & ſic quādo finitur ſignificatio propoſitionis īuenitur in ea veritas. Ad tertium de hac cōiunctione. n. Dicendum ꝙ non eſt de ſubſtantia formæ, ſed apponitur ad denotādum ordinem conſecrationis ad vſum materiæ conſecratæ, qui vſus nō eſt de neceſſitate ſacramenti, Vnde nec ipſa coniunctio. Verumtamen ſcienter omitti nō debet, cum vſus antiquus eccleſiæ hoc habeat. Ad quartum, Caro eſt homogenea: dicendum ꝙ q̄uis ſit homogenea caro, tamen quia non tantum caro, ſed totum corpus continetur ibi, ideo potius dixit corpus q̄ caro, propter ſimilitudinem etiam ad corpus myſticū, quod eſt ex diuerſis, ſicut corpus ex carne, & oſſibus. Ad quintū qd obiicitur de his verbis, Accipite, & manducate &c. Dicendum ꝙ hæc verba pertinēt ad vſum materiæ conſecratæ, qui non eſt de ſubſtantia ſacramenti niſi ad eius conſecrationē, & ideo non ſunt de eſſentia formę ſacramenti, nec Ambro. intelligit ꝙ per hæc verba fiat conſecratio, ſed p ea quæ ſubiunguntur. ſ. Hoc eſt corpus meum.

Articulus quartus.

Circa quartum ſic proceditur. Forma conſecrationis ſanguinis hæc eſt. Hic eſt enim calix ſanguinis mei noui & æterni teſta. myſterium fidei, q pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum, & videtur ꝙ ſit inconueniens, quia formæ ſacramentorum ſunt authoritate diuina inſtitutæ. ſed talis forma a Deo inſtituta nō inuenitur, cum in ſcriptura ſacra non tradatur. ergo

In alio ſcript. vt hic. q. 2. ar. 2. o. 3. p. q. 78. arti. 3. o. 1. Cor. 11. le. 6. co. 2. 3. et. 4.

ergo &c. Preterea. Nihil debet poni in forma nisi quod spectat ad formam sacramenti. ergo calix, cum sit quoddam vas cōtentiuum sanguinis, non est de integritate sacramenti. Præterea. Si dicatur ꝙ calix metaphorice sumitur pro potu vel passione. Contra. Metaphoricę loquutiones distrahunt intellectum. Cum ergo non debeat distrahi intellectus consecrantis, sequitur ꝙ forma consecrationis non debeat esse metaphorica. Preterea. Si transsūptiue sumatur pro contento potu, tūc est sensus. Hic est potus sanguinis mei. sed in cōsecratione corporis nihil tāgitur de cibo. ergo nec deberet hic tangi aliquid de potu. Præterea. Dicitur noui, & æterni testamenti. contra. Si est nouum, non est æternum. ergo est oppositio in adiecto. Præterea. Dicitur mysterium fidei. Cōtra. Sicut in hoc sacro tāgitur mysteriū fidei sic & in aliis rebus. sed in aliis non tangitur. ergo nec in isto tangi debet. Preterea. Sicut sanguis effusus est pro omnibus quantum ad sufficientiam, sic & corpus traditum. sed hoc non tangitur de consecratione corporis. ergo &c. Preterea. Quæritur quare dicitur pro vobis, & pro multis, cum quantum ad sufficiētiam pro omnibus sit traditum, quantū autem ad efficientiam, nō pro omnibus traditum, sed pro solis electis. coniunctio autem copulat diuersa. ergo nō debet dici pro vobis & pro multis.

Respon. Dicendum ꝙ circa formā prædictam est duplex opinio: Quidā enim dicunt ꝙ non omnia verba prædicta sunt de substantia formæ, sed solum hoc quod dicitur, Hic est calix sanguinis mei. Sed quia conditiones appositæ ad subiectum vel prædicatū sunt de integritate loquutionis, ideo alii dicunt ꝙ omnia sunt de forma. Apponuntur autem prædictæ conditiones, secūdum eos in forma sanguinis, & non in forma corporis, quia ꝑ consecrationē sanguinis expresse passio christi figuratur per quam sanguis a corpore separatus fuit: Et ideo in forma sanguinis tanguntur passionis conditiones, secūdum ꝙ operatur in sacramentis: Tangitur nanq; eius effectus qui est remissio peccatoꝝ in hoc quod dicit, Qui pro vobis &c. fides ꝑ quam passio Christi in nobis efficaciā habet, in hoc quod dicitur, Mysteriū fidei, quod potest referri ad passionē quę latebat in figuris vete. leg. & ad sanguinem qui latet sub speciebus. Tangitur & finis qui est perceptio ęternę hęreditatis, i hoc quod dicitur No. & æter. test. Tanguntur autem ordine intentionis, quo finis est prior.

Ad primum ergo dicēdum ꝙ forma prędicta a Christo instituta est: Hanc enim Ecclēsia Romana a beato Petro accepit. Euangelistæ vero intenderunt narrare facta Christi, non formā sacramentorum, q̄uis omnia prædicta verba ex diuersis locis scripturæ colligi possint. Ad secundum, Calix non spectat ad essentiam formæ, Dicēdum ꝙ in forma significatur sanguis, vt effusus in pretium redemptionis, & datus in potum. Hoc autem significatur per calicem sanguinis, q̄a calix significat passionem, Matth. 20. Potestis bibere calicem &c. & sanguis significat potationē, & ideo in forma ponitur. Ad tertium, Metaphoricæ loquutiones distrahunt intellectum, dicendum ꝙ sic esse debet firmus intellectus consecrantis, vt non qualibet verborū repræsentatione euagetur. Ad quartū, In forma corporis nihil tangitur de cibo: dicendum ꝙ non est simile quia corpus de se cibus est, sed

sanguis, non nisi prout est effusus, potest esse potus. Ad quintum ꝙ ibi est oppositio in adiecto, dicendum ꝙ nō dicitur æternum quia careat principio, quia sic eēt oppositio in adiecto, sed quia caret fine. Ad sextum dicendum quòd hoc præcipue hic tangitur quia vsus fidei maxime necessarius est in hoc sacramento, cū sint omnia contra sensum, & super intellectū, sed non æqualiter in aliis sacramētis. Ad septimum de forma corporis ꝙ ibi non ponitur. Dicendum quòd nō est simile, quia effusio sanguinis dicit causam immediatam mortis: Non sic aūt corporis traditio. Ad octauū dicendum quòd ponitur in forma ꝓ multis, ne putetur pro iudæis tantum electis, quibus promissio facta fuerat effusio sanguinis facta esse quātum ad efficaciam, ideo dicitur pro vobis .i. Iudæis, & pro multis .i. pro multitudine gentium. Vel pro vobis sacramētorum ministris, & pro multis .i. pro aliis, pro quibus a ministris sacramentorum etiam orandum est.

Articulus quintus.

AD quintum sic proceditur, & videtur quòd verbis prædictis nō insit aliqua vis creata ad trāssubstantiationem faciendam. Faciens .n. & factum debent esse simul. ergo verbū non est illius transubstantiationis factiuum. Præterea. Si virtus est in verbo, aut ergo successiua aut simul. si successiua. ergo successiue operatur. si simul. ergo non potest esse in successione horum. ergo vtrūq; est falsum. Præterea. Si habet virtutem, aut quando est, aut quando non est: Si quando est, ergo in successione. Si quando non est. ergo non agit. Præterea. Si datur virtus illa aut toti orationi, aut alicui parti ita quòd non toti, aut toti & partibus: Si primo modo. ergo cum totū sit successiuū, successiua est: Si parti alicui, ergo illa sola ad sacramētū operatur: si vtriq;, ergo successiue operatur, sicut pars habet esse post partem. Præterea. Verba illa non habent vim verbi prolata a sacerdote. sed anima sacerdotis magis est capax diuinæ virtutis q̄ verba. ergo magis debet esse virtus illa in sacerdote q̄ in verbis. Cōtra. Amb dicit quòd sermo christi creaturam mutat, & sic ex pane fit corpus Christi consecratione cælestis verbi. Habet ergo verbum Christi virtutem in transmutatione. Præterea. Grego. Nisenus ait. Inuisibilis sacerdos inuisibiles substantias in corpus suum, & sanguinem, verbi sui secreta potestate cōmutat. ergo &c. Resp. Circa hoc est duplex opinio: Quidam enim dicunt quòd nulla virtus creata inest verbis qua fiat transsubstātiatio, sed tātum diuina institutione firmatum est vt ad prolationem horū verborum conuersio prædicta fiat virtute diuina. Similiter dicūt in omnibus aliis sacramentis. Alii autem verius dicunt quòd in aliis formis sacramētorum inest aliqua virtus a Deo, sed hæc virtus non est qualitas habēs esse completum in natura, qualis est virtus in natura principalis agentis secūdum formam suam, sed incompletū, sicut virtus quæ est instrumētum principalis agētis, & sicut similitudines colorum in aere: Et quia forma efficit signando, ideo completa signatione in fine orationis .i. in eius termino infunditur ei virtus efficiendi quæ perficit transmutationem in instanti. Ad primum dicendum de faciente & facto quod verbum inquantū faciens .i. secundum sui complemētum, simul est cum facto: Partes enim præcedentes orationis non sunt, nisi sicut materialis

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 3. 3. p. q. 78. art. 4. o. ar. 5. c.

rialis diſpoſitio ad complementum eius, Vltima vero agit in virtute præcedentium, ſicut vltima gutta cauat lapidem virtute guttarum præcedentium. Ad ſecundum, Aut eſt virtus ſucceſſiua, dicendum ꝙ ſimul eſt, & tamen eſt in ſucceſſiuo, non ſecundum ꝙ eſt ſucceſſiuum, ſed in eius termino: Oratio enim quãuis ſecundum voces ſit ſucceſſiua, tamen ſecundum ſui ſignificationem ſimplex eſt, & in vltimo ſui complemento perficitur. Vnde tunc virtus datur. Ad tertium, Aut quando eſt, dicẽdum ꝙ datur quando eſt in ſua ſignificatiõe completa, & hoc eſt in ſui termino. i. non ſimpliciter, ſed ſecundum quid. Ad quartum, Aut toti, dicendum ꝙ toti datur proprie, non parti, quia datur vltimæ parti aut complemento, non ſecundum ſe, ſed ſecundum ordinem ad præcedentia. i. non ſecundum id quod eſt, ſed inquantum terminus. Ad quintũ dicendum ꝙ quãdo aliquod opus pluribus inſtrumentis perficitur, in quolibet illorum eſt virtus aliqua, licet imperfecte. Vnde in ſacerdote & in verbo eſt virtus, ſicut in manu, & calamo: Sed qa ſacerdos propinquior eſt principali agenti, ideo virtus eius ſimpliciter dignior eſt & permanentior, & ad plures effectus. Quia vero operi verbũ propinquius eſt, ſm hoc dignius eſt.

Diſtin. Nona.

Et ſicut duæ ſunt res &c.

Quæſtio vnica.

Hic quæruntur quatuor.

Primo de modis quibus chriſtus manducatur.

Secundo vtrum ſi quis accedat ad euchariſtiam cũ peccato mortali peccet mortaliter.

Tertio ſi quis accedit contritus, ſed non confeſſus, peccet.

Quarto ſi aliud q̃ peccatum mortale prohiberet ab acceſſu.

Articulus primus.

AD primum ſic proceditur, & videtur ꝙ non ſit niſi vnus modus manducandi Chriſtũ: Nam ſicut ſe habet cibus corporalis ad corporalem mãducationem, ita ſpiritualis ad ſpiritualem. ſed cibus corporalis non ſumitur niſi corporaliter. ergo nec ſpiritualis niſi ſpiritualiter. Præterea. In baptiſmo triplex eſt differentia ſuſcipientium, vt dictum eſt ſupra: Quidam enim ſuſcipiunt ſacr̃m, & rem, quidam ſacramentum tantũ, quidam rem tantum. ergo a ſimili triplex eſt modus ſuſceptionis circa ſacramentum altaris. Præterea. Infidelis manducat corpus chriſti, nõ tamen ſpiritualiter, neq; ſacramentaliter, quia non refert ſignum ad ſignatum. ergo modi manducandi inſufficienter diſtinguuntur. Contra. Auguſt. diſtinguit hic duplicem modum. ſ. ſpiritualem, & ſacramentalem. Præterea. Manducatio chriſti refertur ad manducationem rei huius ſacramenti. ſed duplex eſt res. ſ. figurata, & contenta, altera corpus chriſti myſticum, altera corpus chriſti verũ. ergo duplex modus manducandi. Reſpon. Dicendum ꝙ illud qd manducatur intra manducantem recipitur. Intra nos autem chriſtus recipitur dupliciter. Vno modo ſpiritualiter per fidem & charitatem, & ſic dicimur chriſtũ ſpiritualiter manducare, non vt ipſe in nos conuertatur, ſicut de cibo corporali accidit, ſed qa nos in ipſum conuertimur. Alio modo chriſtus recipitur in nobis per ſuum

In alio ſcript. vt hic, q̃ſtiuncula. 2.3. p.q.80.art.1.0.prime. Cor. 11. l. 7. c. 3.

sacramentū in quo christus totus realiter est, & sic dicimur christum sacramentaliter mãducare & hæc sacramẽtalis manducatio ad spiritualem ordinatur, sicut ad effectum sacramentalem. Effectus autem sacramentorum quandoq; est sacramentorum desiderio & fide, eo ꝙ Deus sacramentis suã potentiam non alligauit, & similiter sacramenta quandoq; percipiuntur sine effectu propter impedimentū qd est in recipiente: Et ideo isti duo modi manducationis interdū separatim inueniuntur, & propter hoc abinuicẽ distinguuntur. Ad primum ergo dicendum ꝙ ad cibum corporalem non ordinatur aliquis alius cibus, vt causa ad effectum, sicut ad cibum spiritualem ordinatur sacramentalis, & ideo non est simile. Ad secundum de baptismo dicendum ꝙ sicut est in baptismo ita potest esse in proposito s. vt hoc sacramentum suscipiatur spiritualiter tantum, & sacramentaliter tantum, & spiritualiter, & sacramentaliter simul. Sed iste tertius modus non differt a duobus primis formaliter, sed tantum materialiter. i. ex parte suscipientis. Ad tertium dicendum ꝙ manducatio est actus transiens a manducante in manducatum. Cum ergo quæritur an infidelis manducet christum sacramentaliter, propositio duplex est: Si enim dicat modum rei manducatæ, dicẽdum ꝙ sic, quia christus sumitur sub sacramento: Si modū manducantis, tunc distinguendum est: Aut enim nullam habet intentionem sumendi illud tãquam aliquod sacramentum ecclesiæ, & tunc nõ sumit sacramentaliter, quia sumit vt rem, nõ vt signum, aut habet, q̃uis non credat ibi christum esse, & tunc sumit sacramentaliter, vt hæreticus.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ recipiens corpus christi cum peccato mortali, nõ peccet mortaliter. Secundum Aug. tria sunt genera bonorum. s. minima, media, & maxima, & dicit ꝙ in maximis bonis nemo male vtitur. sed sacramẽtum corporis domini de maximis bonis est. ergo eo nemo male vtitur. Præte. Nullus peccat faciẽdo id ad quod tenetur. sed peccator tenetur in pascha te cõmunicare. ergo non peccat communicando. Preterea. Nullus est certus an sit in peccato mortali aut non. si ergo mortaliter peccat q libet qui accedit in mortali, quilibet qui accedit exponit se discrimini accedendo. Preterea. Quicunq; dat occasionem peccandi, peccat. si ergo peccator sumens corpus christi peccat, sacerdos ei etiam exhibẽs peccat, quod non videtur. Contra. 1. Cor. 11. Qui manducat & bibit indigne iudicium sibi manducat & bibit. sed indigne manducat qui accedit cū peccato. ergo &c. Præterea. Ibidem dicitur. Probet seipsum homo. si ergo non probat, peccat omittendo. Respon. Dicendū ꝙ si alicui accedẽti ad sacram cõmunionem dictat conscientia ꝙ sit in peccato mortali peccat mortaliter, quia cuilibet consciẽtia dictat ꝙ immundus sacramentorum participatione indignus est. Vnde q cunq; cum conscientia peccati mortalis ad eucharistiam, quæ est sacramẽtum sacramentorum accedit, contra consciẽtiam agit: Nec differt, quantū ad hoc, vtrum habeat certam conscientiam vel cum dubitatione, quia qui dubitat, discrimini se exponit. Si autem sit aliqua leuis cogitatio quæ dubitationem non inferat, cõtrariis rationibus repulsa nõ impedit eucharistiæ

In alio scrip. vt hic. art. 3. 3. p. q. 80. arti. 4. o. pric. Cor. 11. l. 7. c. o. 2.

ristię perceptionem. Impedit autem si dubitationem inferat quantumcūq; leuis sit. Si vero aliquis peccatum habet quod non tenet in conscientia, si hoc ex culpa ipsius accidit, vel ꝓpter ignorantiam iuris, vel propter negligentiam discussionis propriæ consciētiæ, non excusatur a peccato, si ad eucharistiam accedat. Si vero non ex culpa sua contingat, excusatur a peccato & gratiam consequitur virtute sacramenti, nisi alias obicē ponat Spiritui sancto. Ad primum de eo qd dicit August. Dicendum ꝙ bonis spiritualibus, de quibus Augu. loquitur, non conuenit male vti formaliter, vt habitu eliciente vsum, sed materialiter, vt materiali obiecto, bene conuenit. Ad secundum de paschate, dicēdum ꝙ in eo ꝙ quis facit ad quod tenetur, non peccat, sed quia malo modo facit. Vnde peccator & in communicando, & omittendo peccat, sed tamen magis cōmunicando, quía cōmunicare in peccato malum est de se, sed omittere cōmunionem malum est ex præcepto ecclesiæ. Vnde potius debet a cōmunione abstinere quàm in peccato cōmunicare. Nec tamen ideo perplexus est, quia potest pęnitere. Ad tertium, Nullus est certus, dicendum ꝙ nō requiritur ad cauendū periculum discriminis certitudo sciētię, sed probabilis coniecturę, quæ potest haberi per quatuor signa, sicut dicit be. Bernar. Primo cum quis deuote verba Dei audit. Secundo cum quis se promptum ad bene operandū inuenit. Tertio cum quis abstinendi a peccato propositum habet. Quarto cum quis de peccato dolet. Ad quartum, dicendum ꝙ qui petit a sacerdote eucharistiam, aut est peccator, aut suspectus de crimine. Si peccator, aut occultus, aut manifestus: Si occultus, aut ergo petit in occulto, & tunc non debet ei dare: Habet enim exceptionem qua in occulto potest eum repellere: Debet etiam eum monere ne petat in publico. Si vero petat in publico, nō debet ei negari, quia quilibet Christianus habet ius in corpore Christi, cum pro omnibus sit traditū, nec habet dispensator exceptionem contra eum quam possit ei in publico obiicere. Si vero est peccator manifestus debet ei tam in publico q̃ in occulto denegare. Si vero sit suspectus de crimine, tunc distinguendum est, quia est triplex suspitio. Quædam violenta, quæ pro facto reputatur, vt si inueniatur suspectus cum suspecta, nudus cum nuda solus in eodē lecto, & propter hanc, sicut propter peccatum, neganda est cōmunio. Quędam est probabilis, vt si inueniatur solus cum sola loquens tempore, & loco suspecto, & propter hác nō debet negari. Quædam leuis, vt si appareant aliqua signa, non tamen omnino certa, nec propter hanc negari debet. Sed nunquid potest sacerdos præbere homini ingerenti se ad cōmunicandum hostiam non consecratam? Dicēdum quòd non, quia nulla debet fictio fieri in sacramento veritatis, nec debet dari occasio idololatrandi recipienti & inspicienti, cum omnis qui sacramentaliter sumit vel inspicit, adoret. Si autem sit suspitio vehemens, ad cuius contrarium probatio non admittitur, quia si talis præsumptio sit ex fama publica, debet etiam ei in publico denegari, alias non, nisi in occulto. Pro aliis vero suspitionibus nullo modo est denegādum, ne pœna ante culpæ notitiam irrogetur.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur quòd si quis cōtritus sine

cõfessione recipiat corpus christi nõ peccet. Sicut per contritionem recõciliatur quis Deo, ita per confessionẽ, & absolutionem ecclesiæ. sed non debet accedere ad sacramẽta vsquequo sit ecclesiæ reconciliatus. ergo quantumcunq; sit contritus, nisi sit confessus, non debet accedere ad eucharistiam. Præterea. Hug. de sanct. victo. dicit. Audacter dico, si ante sacerdotis absolutionem criminosus ad cõmunionem corporis christi accedat, pro certo iudicio sibi manducat & bibit, etiam si ante multum pœniteat, & vehementer doleat, & ingemiscat.

Contra. Non tenetur quis confiteri nisi semel in anno circa pascha. sed ante non peccat confessionem omittendo. ergo nõ prohibetur ab eucharistiæ sumptione. Præterea. Aliquãdo sacerdoti qui iam inchoauit celebrare occurrit peccatum mortale, de quo non est confessus, nec habet cui confiteatur. ergo tenetur dimittere missam, & ire ad confitendum. hoc autem est falsum. ergo &c. Præterea. Sacerdos in die festo dolendo de peccato cõmisso nõ habens sacerdotem populo expectante missam, aut celebrare debet, aut non. Si non: scandalizat, Tenetur autem non scandalizare. ergo tenetur celebrare. Si sic, ergo non peccat celebrãdo, vel perplexus est. Respon. Dicendum quod peccator contritus ante confessionẽ qui vult communicare, aut habet copiam confessoris, & tunc peccat sine confessione cõmunicando, quia ad sacramentum ecclesiæ requiritur recõciliatio secundum iudicium ecclesiæ, aut non habet: Aut ergo imminet aliqua necessitas celebrandi vel cõmunicandi, vel quia timet scandalum proprium, vel iam incepit ministerium sacramenti, vel amisit loquelam, & tũc

Contra cardinalẽ Caiet. in cõ. 3. p. q. 80. art. 4.

non peccat, cum proposito confitendi quando poterit, sed si non hẽt hoc propositum peccat. Ad primum, Nõ debet accedere sine reconciliatione, Dicendum ꝙ verum est sine articulo necessitatis alicuius, sed in necessitate falsum est. Ad secundum de Hug. Dicendum ꝙ intelligit sine articulo necessitatis. Ad tertium ꝙ nõ tenetur confiteri nisi semel in anno, Dicendũ ꝙ verum est regulariter, sed casualiter potest teneri pluries ex incidenti. Ad quartum de sacerdote inchoante missam, Dicendum ꝙ debet peragere missę sacrificium cum proposito postea quando citius occurret opportunitas confitendi. Ad quintum dicendum ꝙ si sine scandalo potest vitare cõmunionem cõmode, vel vicarium ponendo, vel aliter, ita quod debitis officiis populus non frustretur, vitare debet, alioquin cum simili proposito celebrare potest.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ non tantum peccatum mortale prohibeat a cõmunione. Pollutio nocturna, cum in sõnis, non peccet homo, peccatũ nõ est, & si est, est veniale, & tñ propter ipsam abstinere debet. g &c. Præterea. Qui excõicatus est iniuste, vel suspẽsus, vel interdictus, si ad sacramentum accederet peccaret. ergo aliud est impedimẽtum q̃ peccatum mortale. Præterea. Qui manu lutosa corpus christi contrectaret peccaret. ergo impedit etiam immundicia corporalis. Præterea. Infantilis ętas corpus Domini diiudicare non potest, quod tamen requiritur ad digne sumendũ. 1. Cor. 11. ergo ętas infantilis impedit. Præterea. Furiosis non est hoc sacrm̃ tribuendũ. ergo infirmitas corporalis hoc impedit. Præterea. Maior est

In alio scrip. vt hic. 3. p. q. 80. art. 7. o.

eſt dignitas huius ſacramenti q̃ ſacramentorum vete.leg.ſed ad illa nõ admittebatur mulier mẽſtruata, nec mulier puerpera,nec patiens fluxum ſanguinis aut ſeminis.ergo nec ad hoc ſacramentum ſunt admittendi. Præterea. Sacerdos leproſus prohibetur a cęlebratione huius ſacraměti per decretal.ergo pari ratione debet laicus leproſus prohiberi a ſũptione,& ſic idem quod prius. Con. Quilibet q eſt ſine mortali eſt membrum corporis myſtici,membrum autem debet ſuſtentari de alimento ipſius corporis. ergo quilibet talis communione corporis dominici debet refici. Præterea. Gratia & remiſſio peccatorum faciũt dignum ecclefię ſacramẽtis.ergo quilibet hæc habens dignus accedit. Reſpon. A ſacramento hoc propter eius maximam dignitatem,excludi conuenit aliquem dupliciter.Aut propter indignitatẽ ſui, aut propter reuerentiam ſacramenti. Prima cauſa excludendi proprie non eſt niſi peccatum cui aliquis ſubiacet, vel quãtũ ad reatum tantum,vel quãtum etiam ad actum exteriorem, vel interiorem.Secunda cauſa poteſt eſſe aliud q̃ peccatũ,& hoc dupliciter. Vno mõ pp defectum diſcretiõis quæ ad reuerentiam adhibendam requiritur,ſicut patet in pueris. Alio modo propter appoſitionem alicuius quod ad quandam irreuerentiam pertinet, ſicut in his qui ſunt polluti aliqua macula corporali. Ad primum ergo dicendũ q̃ in dormiendo impeditur iudicium intellectus,quia homo conuertitur ad imagines rerum vt ad veras res,& propter hoc hõ non habet vſum lib.arb. qui iudicium,requirit, Et ideo pollutio nocturna peccatum non eſt,ſecundum ſe. Impedit tamen a cõmunione triplici ratione: Primo ratione culpæ ex qua cauſatur, ſicut cum ex turpi cogitatione procedit, & hoc præcipue quando dubitatur vtrum in cauſa fuerit peccatum mortale. Secundo inquantum eſt quędam imundicia corporalis.Tertio inquantum aliqualiter animã retrahit a feruore deuotionis quæ in hoc ſacramẽto requiritur,& hoc præcipue quando cum aliqua turpi imaginatiõe pollutio contingit:Anima enim carnalis quodammodo efficitur ex experiẽtia talis delectationis. Sed hæ duæ cauſæ vltimæ impediunt ex quadam congruẽtia,niſi aſſit potior cauſa, ſed prima ex neceſſitate quando eſt dubitatio de pctõ mortali pręcedente. Ad ſecundum de excõmunicato,dicendũ q̃ quãuis non ſit indignus, tamẽ propter obedientiam eccleſiæ debet humiliter abſtinere,alias per inobedientiam actu peccaret. Ad tertium de manu lutoſa,dicendum q̃ talis,ſi ſciẽter faceret, peccaret, quia cõtẽneret, alias non. Ad quartum de infantibus,dicendum q̃ ſi ſunt in ætate apta ad diiudicandum & reuerendum corpus domini,vel prope ætatem adultã .ſ.12.annorum,vel.14.tunc ſi apparent ſigna reuerentiæ & diſcretionis poſſunt ſumere,alias non. Ad quintum de furioſo,dicendum q̃ furioſus aut habet lucida interualla, & tũc poteſt cõmunicare,aut nõ. Aut ergo eſt perpetuo furioſus,& ſic nõ debet,aut ad tempus ex infirmitate aliqua incidit in freneſim,& tũc,ſi ante petierat, & præſumitur poſſe accipere ſine periculo deriſionis,aut vomitus,aut huiuſmodi,debet ei dari,aliter non. Ad ſextum de immundicia corporali.Aut eſt perpetua,ſiue difficile purgabilis,ſicut lepra, fluxus ſeminis, & alia huiuſmodi,& propter talẽ immũdiciam corporalem non debet eucha

In alio ſcript. vt hic,art.5. qſtiũcula.3.3 .p.q.80.art.9. ad tertiũ. Io.6.l.7.c.2.

In alio ſcrip. vt hic,art.5. qſtiũcu.2. 3.p.q.80. ar.9.0.

ristiæ sumptio prætermitti. Aut est de facili purgabilis, & tunc potest præter mitti propter reuerentiam, sed nõ est necessitatis si sit pure corporalis, nisi expresse cedat in irreuerentiam sacramenti, sicut si aliquis manibus detur-patis ad celebrandum accederet. In ve. autem leg. prohibebãtur personæ de quibus obiectio tangit, propter figuram, quę cessauit veniente veritate. Ad septimum, dicendum ꝙ sacerdoti leproso interdicitur ne publice celebret propter horrorem, tamen secreto potest ex deuotione celebrare, nisi adeo corruptus sit ꝙ periculũ timeatur. Leprosus tamen nõ debet ad sacerdotium promoueri, Nec est simile de sacerdote celebrante, & euchari stiam sumente, quia plus requiritur in celebrante q̃ in sumente. Ad alia quæ sunt in contrarium patet solutio ex dictis.

Distin. Decima.

Sunt item alij.

Quęstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.

Primo vtrum corpus christi contineatur sub sacro eucharistiæ.

Secundo vtrum tota quãtitas eius.

Tertio qualiter.

Quarto vtrum possit ibi videri aliquo oculo corporali.

Articulus primus.

In alio scrip. vt hic. 3. p. q. 75. ar. 1. o. 4. contra. c. 61. priæ Cor. 11. l. 5. co. 2. et. 4.

Ad primum sic proceditur, & videtur ꝙ corpus Christi non contineatur sub sacramento: Nil. n. potest esse vbi prius non erat, nisi moueatur. sed Corpus Christi de cęlo nõ mouetur, quia sic motus eius ad diuersa loca terminaretur, quod est impossibile. ergo non potest esse sub hostia sub qua prius non erat. Pręterea. Nec potest esse extra terminum suæ substantiæ. Terminus substantiæ corporalis locus eius est ad minus extrinsecus, ergo non põt extra ipsum esse. ergo cum locus Christi sit in cęlo, nõ potest simul esse extra cęlum. Præterea. Angelus est simplicior q̃ corpus Christi. sed angelus nõ potest esse simul in diuersis locis. ergo nec corpus Christi, & sic idem quod prius. Contra. primæ Cor. 10. dicitur. Panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? hoc autem non esset verum si ibi esset corpus Christi vt signatum tantum, non vt contentum. ergo ibi vere continetur corpus Christi. Pręterea. Ioan. 6. dicitur. Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. ergo corpus christi secundum veritatem est sub sacramento, quod in cibum, & in potum sumimus. Respond. Verum corpus Christi contineri sub sacramento scriptura ostendit, quæ dicit. Hoc est corpus meum. Ratio autem huiusmodi continentiæ duplex potest assignari. Vna ex parte Christi. s. vt perfectius coniungeretur nobis: In aliis enim sacramentis nobis coniungitur per virtutem suam, in sacramento autem eucharistiæ per essentiam suam. Alia ex parte nostra. s. propter charitatis inflãmationem, spei subleuationem, & meriti fidei incrementum. Ad primum, Nihil potest esse &c. Dicendum ꝙ addendũ est, vel ip̃m vel aliud: Contingit. n. ignem esse vbi nõ erat prius absq; motu locali ignis per conuersionem aeris in ipsum, & sic corpus Christi est in altari vbi prius non erat per cõuersionem panis in ipsum. Nõ tamen corpus christi generatur sicut ignis, quia panis conuertitur in corpus christi præexistens, nõ autem aer in ignem præexistentem. Ad secundum, dicẽdum ꝙ locus quidam attribuitur

buitur corpori christi ratione ꝓpriarum dimensionum:& sic est tantum in cęlo, alius ratione dimēsionum remanentium ex pane qui in corpus christi est conuersus,& sic est in altari. Ad tertium,dicēdum ꝙ ratio illa,procedit ad hoc ꝙ corpus christi non sit in pluribus locis simul secundum proprias dimensiones.

Articulus secundus.

In alio scrip. vt hic,q̄stiuncu.2.&.3. 3.p.q.76. articu.4. o.4.contra.c.63. 64.67. quol.7.arti.8.c.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ non tota quantitas christi contineatur sub sacramēto.Impossibile est maiorem quantitatem contineri sub minori quin excedat.ergo corpus christi non potest cōtineri in sua quantitate sub illa specie quin excedat.sed nō excedit. ergo nō continetur ibi sub sua tota quantitate. Prӕterea. Non potest maius cōtineri sub minori nisi per partium suarum,vel condensationem vel contractionem,vel complicationem. sed horum nihil cōtingit in hoc sacramēto.ergo non potest esse sub tam parua hostia. Prӕterea. Nullum corpus secundum totam suam quantitatē potest contineri indifferenter a magna & parua quātitate extrinseca. sed corpus chr̄i ē indifferēter sub magna & parua specie quātitatis consecrata. ergo non est ibi secundum suā totam quantitatem. Contra. Totalitas corporis attenditur secundum totalitatem quātitatis eius.sed secundū Augu.totus christus māducatur in sacramento.ergo est ibi secundum suam totam quantitatem. Prӕterea. Impossibile est aliquid esse alicubi secundum partem quantitatis,& non secundum totam,nisi diuisa quantitate ipsius.sed quantitas corporis christi nō diuiditur actu,qa corpus illud est impassibile,cum sit glorificatū. ergo cū in sacramento contineatur aliquid q̄titatis corporis eius,impossibile est dicere quod non contineatur tota.

Respond. Dicendum,ꝙ in sacramēto altaris est aliquid dupliciter. Vno modo ex vi sacramenti: Alio modo ex cōcomitantia naturali.Primo modo est in sacro altaris id ad qđ transsubstantiatio per se terminatur,sub̄a autem panis conuertitur ibi directe in substantiam corporis, et ideo substantia corporis est ibi ex vi sacramēti.Secundo modo est in hoc sacramēto omne id cui naturaliter iungitur illud quod est per se transsubstantiationis terminus,& sic anima est in hoc sacramento per hoc ꝙ ei corpus vnitur. Patet ergo ꝙ tota q̄titas corporis christi est in hoc sacramento ex naturali cōcomitantia,quia sine sua tota quantitate substātia corporis christi esse non potest,non autem ex vi sacramenti:Non enim transsubstantiatio terminatur ad q̄titatē corporis chr̄i directe, vel ad alia accidētia,qđ patet ex hoc ꝙ accidētia pāis manēt: Et ideo corpus chr̄i s̄m ꝙ est in sacro nō habet locum sibi rn̄dētem secūdū suam quantitatem, sed secundū quantitatem dimēsionum panis, quibus locus exterior cōmensuratur. Ad primum,Impossibile est &c.Dicendum ꝙ hoc intelligitur de continentia quātitatis sub quantitate per cōmēsurationem,non per naturalem cōcomitantiam,sicut in proposito. Ad secundum,non potest contineri maior &c. Dicendum ꝙ hoc intelligitur de his quӕ continentur cōmensuratiue,non concomitanter. Ad tertium, Nul'ū corpus &c.Dicendum ꝙ hoc intelligitur de continentia locali per cōmensurationē,non per concomitantiam: Quia.n.sub̄a quantum est de se, non determinat sibi locum magnū vel paruum,ideo corpus christi, quod est ibi

directe rationе suæ substantiæ, æquali ter potest esse in magna vel parua. Sed substātia animę est in qualibet corporis parua parte, & sil'r totus Christus in qualibet parte hostiæ, vel tantum actu diuisæ, secundum quosdam, vel etiam actu non diuisæ, secundū alios qui melius dicunt, quia oportet Christum aliquo modo esse in partibus hostiæ non actu diuisæ, Vnde cū non sit ibi s'm suā partē, est ibi totus.

Articulus tertius.

In alio scrip. vt hic.3.p.q.76.art.5.o.4.cōtra ca.64.fi. quol.1.art.22.ad primum.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ corpus christi contineatur sub sacramento circūscriptiue. Omne corpus quod cōtinetur superficie alterius corporis ita ꝙ non excedit nec exceditur, circūscribitur illa superficie, sicut loco. sed corpus christi totum, vt dictum est, cōtinetur sub vltima superficie dimensionum panis quę manent, & nec excedit nec exceditur. ergo est ibi sicut in loco circūscriptiue. Præterea. Omne quod replet locū circūscribitur loco. sed corpus Christi replet locum dimēsiuum, alias vacuum esset. ergo corpus christi circūscribitur speciebus illis. Præterea. Videtur ꝙ contineatur diffinitiue: Omne nāq; quod mouetur ad motum alterius est in eo diffinitiue. sed corpus christi mouetur ad motum hostiæ. ergo &c. Contra. Omne corpus quod circūscribitur loco cōmēsuratur ei. sed corpus christi nō cōmēsuratur quātitati specierū, vt dictum est. ergo nō est ibi sicut in loco circūscriptiue. Præterea. Omne qd est diffinitiue alicubi, ita est ibi ꝙ non alibi. sed corpus christi nō est ita sub speciebus ꝙ non alibi. ergo nō est diffinitiue sub eis. Respon. Corpus christi non est in sacramento sic ꝙ cōmensuratio eius propria sit secundū quātitatem specierum, nec ita est sub vna specie panis quin sub alia ex vi consecrationis esse possit, cum sicut substātia panis istius, ita & alterius panis substantia in christi corpus possit conuerti, & ideo, nec circūscriptiue, nec diffinitiue in sacro est. Ad primū, Oē corpus qd continetur, dicendū ꝙ ad circūscriptionē plus exigitur ꝙ̄ cōtinētia loci. s. cōmēsuratio locati ad locū, & econuerso, & hoc non est in proposito. Ad secundum, Corpus christi replet locum, Dicendum ꝙ cum ratione substantiæ suæ habeat esse sub sacramento, & de ratione substantiæ secundum se consideratæ, non sit replere locum, ideo prout est sub sacramento non replet locum, sed dimēsiones specierum habent replere locum, quia secundum Philosophum in.4. phi. Dimensiones separatæ si ponantur esse, vel corpus mathematicū, qd idem est, replet locum: Nec dicendum est quòd intrinsecus sint vacuæ, cum non remaneat ibi quantitas specierū tantum secundum longitudinem, & latitudinem, sed ēt secūdum profunditatem. Ad tertium dicendum ꝙ moueri aliquid dicitur duobus modis. s. per se, & sic Christus mota hostia non mouetur, quia non est sub hostia per se sed per accidens. s. conuersione alterius in ipsum, aut per accidens, & hoc dupliciter: Quędam. n. dicuntur moueri per accidens quia per accidens sunt in loco eius quod mouetur per se, vt anima in toto corpore, Quædā vero quia per se sunt in loco, sed moto altero mouētur, vt nauta in naui. Primo mō christus mota hostia mouetur per accidens, non secundo.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ christus possit ab aliquo oculo videri: Nullū velamē specierum impedit visum glorificatum, ergo

In alio scrip. vt hic.3.p.q.76.arti.7.o.

ergo nec velamen specierum impedit quin oculus glorificatus sub illis videat christum. Præterea. Per hoc ꝙ latet ibi sensum nostrum, iudicium nostrum decipitur. sed iudicium comprehensoris non decipitur. ergo christus sub specie non latet eius sensum. Preterea. Vt est ibi videtur ab oculo proprio. ergo, cum omnis oculus glorificatus eiusdem naturæ sit, similiter potest videri ab aliquo alio oculo glorificato. Preterea. Aliquando in sacramẽto altaris apparet vera species carnis, etiam oculo viatoris: multo ergo magis oculo comprehensoris. Contra. Corpus non est natum mouere visum nisi per medium motum. sed corpus glorificatum non mouet medium, quia nec tangit ipm. ergo non mouet visum. Preterea. Nihil potest videri aliquo mediante nisi sit illud transparẽs. sed species panis non est naturaliter transparens. ergo ea mediante corpus christi videri non potest. Respon. Visibile non habet mouere visum nisi per medium eius, quod est aer: Aerem autem mouere nõ potest nisi tangendo ipsum: Tactus enim est corporum, & mediãte quantitate corporali. Vnde cũ corpus christi non mediante quantitate corporali sit sub specie, per suum colorem non potest mouere aerem propinquum, & ex consequenti nec visũ: Et ideo sub specie videri non potest. Ad primum dicendum ꝙ velamẽ nõ impedit quin possit videri, sed modus existendi quo est obiectum sub specie, ita ꝙ medium non immutat: sicut & angelus, licet non velatus, non potest videri. Ad secundum dicendum ꝙ iudicium sensus est de suo sensato per se tam proprio q̃ cõmuni. i. de colore & quantitate, & in hoc oculus glorificatus non decipitur. Sed de sensibili per accidens iudicat ratio, quę in beatis decipi non potest. Ad tertiũ dicendum ꝙ prout est ibi forte nõ videtur a seipso modo corporali, sed tantum spirituali. Vel posset dici ꝙ non est simile de oculo christi qui est intra speciem, & de oculo alieno, qui est extra. Ad quartum dicendum ꝙ quando apparet in sacramẽto ipsa species carnis, ibi vere est corpus christi, non tamẽ illa species est vera species corporis christi, sed vel est tantũ illa species in oculo videntis, qd convenit quando ab vno tantum videtur in specie carnis, ab aliis in specie panis, vel est in ipsis dimensionibus panis remanẽtibus, diuino miraculo aliis accidentibus immutatis. Quod autem christus in tali apparitione in propria specie nõ videatur, patet per hoc ꝙ non vr̃ in ea quantitate quam christus habet; Quando autem fit talis apparitio, non debet sumi, sed cum reliquiis poni, & iterum alia hostia consecrari.

In alio scrip. vt hic. qstiuncu. 1. 3. p. q. 76. art. 8. o. op. 58. c. 11.

Distin. Vndecima.

Si aũt quæritur etc.

Quęstio vnica.

Hic quæruntur quinq;.
Primo an panis conuertatur in corpus christi.
Secundo qualis panis sit materia sacramenti.
Tertio quale vinum.
Quarto an aqua debeat apponi de necessitate.
Quinto an christus in cœna sumpserit corpus suum.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ panis non conuertatur in corpus christi: Conuersio enim mutatio quędã est. sed nulla specie trans

In alio scrip. vt hic. q. 1. ar. 3. 3. p.

q.75. art. 4.o.4.cõtra.c. 63. op.2.c.8. 1.Cor.11. l.4.co. 6. l.5. co.3.

mutationis in corpus christi panis cõuertitur. Non enim est ibi generatio & corruptio, nec augmentum, nec diminutio, nec alteratio, nec loci mutatio, vt patet intuẽti. ergo nulla fit ibi conuersio. Præterea. Sicut se habet cõuersio formalis ad formam ita substantialis ad substantiam. sed in cõuersione formali annihilatur forma, sicut patet cum ex aere fit ignis. ergo in conuersione substãtiali, qualis hęc dicitur esse, annihilatur substantia panis. ergo non conuertitur in corpus christi. Præterea. Illud quod manet post consecrationem debet naturali similitudine verum corpus christi & mysticum repræsentare. sed repræsentatio talis non competit pani, nisi ratione suæ substantiæ secundũ quã ex diuersis granis cõficitur. ergo oportet ꝙ remaneat post consecrationem ibi substantia panis. ergo non conuertitur in corpus christi. Præterea. Omne quod conuertitur in alterum quandoq; erit illud. sed hæc est falsa, Panis erit corpus christi, ergo non conuertitur in illud. Contra. Dama. dicit. Fecit christus panem, & vinũ, corpus, & sanguinem suum, Non quoniam ipsum corpus christi de cęlo descendit, sed quoniam panis & vinũ trãsit in corpus christi. Pretetea. Dicit Amb. ꝙ sermo christi creaturã mutat. ergo panis transmutatur. Respond. Dicendum ꝙ circa hoc in lra tanguntur tres opiniones, quarum vna est dicentium quòd remanet ibi panis suba. Sed hoc nõ potest esse propter tria. Primo quia nihil cõuerteretur in corpus christi, & sic oporteret corpus chri p motũ localẽ ibi de nouo esse. Scdo quia post eius sũptionẽ non posset iterũ corpus christi sumi. Tertio quia hæc nõ eẽt vera, Hoc ẽ corpus meũ, Sed hic ẽ corpus meũ. alia opinio est ꝙ substantia panis annihilatur, vel in præiacentem materiam resoluitur, quorũ neutrum esse potest, cũ nec materia pręiacens ibi sentiatur, nec Deus sit causa tendendi in non esse, vt August. dicit: Et iõ alia opinio, quę cõis & vera est, dicit ꝙ panis cõuertitur in corpus christi, qđ sic põt intelligi. Agẽs naturale in hoc differt a supernaturali, quia agit ex præsuppositiõe materię. Supnaturale aũt nõ. Vñ sicut actio agẽtis naturalis extendit se ad mutationem omnium eorum quæ superadduntur materiæ. s. formarum substantialium, & accidentalium, ita & actio agentis supernaturalis potest se extendere ad immutationẽ materiæ. Materia autem signata est principium indiuiduationis, & ideo potest se extẽdere ad mutationẽ indiuidui. Cum ĝ in transubstãtiatiõe cõuertatur indiuiduũ pãis in corpus chri, trãsubstãtiatio fit virtute diuina. In tribus ĝ differt hæc conuersio ab aliis mutatiõibus. Primo quia nõ hẽt subiectum sicut aliæ habent. Secundo quia partes essentiales vnius extremi .s. materia, & forma panis conuertuntur in partes essentiales alterius extremi. s. materiam, & formam corporis, qđ non est reperire in aliis mutationibus. Tertio quia illud in quod cõuertitur aliquid in hac conuersione non transmutatur, nec per se, nec per accidens, in aliis autem sic. Ad primum, omnis cõuersio est mutatio, Dicendũ ꝙ conuersio hæc est mutatio, non tamen est naturalis, sed supernaturalis, ideoq; nõ est in aliqua specierum mutationis naturalis, ĝuis habeat similitudinem cum mutatiõe quæ fit in nutrimẽto, quia vtraq; fit in aliquid pręexistens. Ad secundum, sicut se habet conuersio, Dicendum ꝙ falsum est, qa forma nunq̃ vertitur in formã: Substantia

stantia autem panis cōuertitur in substantiam corporis, et ideo hic nō est annihilatio. Ad tertium de natura similitudine, Dicendum ꝙ species remanentes repræsentant aliquo modo substantiā quam prius afficiebāt, & per consequens proprietates eius, & ita habēt rationem significandi per quandā similitudinem corpus christi verum,& mysticum. Ad quartum dicendum ꝙ hæc conuersio differt ab omnibus aliis in hoc ꝙ non habet cōmune subiectum,sicut alię mutatiōes, sed solum est in ea accipere duos terminos conuersionis.Iō omnes loquutiōes exprimētes imutationē,per quā īportatur ordo termini ad terminū, tantū sunt cōcedendę in hac materia, sicut,Hic panis cōuertitur in corpus christi.Loquutiones vero quæ exprimunt identitatem subiecti, non sunt vt impropriæ exponendæ: Et quia hę loquutiones, Hoc fit illud, Hoc fuit illud,Hoc potest esse illud,per se important identitatem subiecti mutationis propter naturam relationis, ideo non sunt simpliciter concedendæ sed exponendę.Illæ vero quæ aliquando important identitatem materiæ,aliquando ordinem termini ad terminum,sunt distinguendæ,vt cum dicitur, De pāe fit corpus Christi:Nā hæc præpositio, de,aliquando dicit materiam,vt cultellus de ferro, aliqñ ordinem,vt de mane fit meridies.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 2. 3. p. q. 74. ar. 3 o. 4. cōtra c. 69. prię Cor. 11. l. 7. pri.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ materia corporis nō sit panis triticeus tantum. Figura in naturalibus attestatur speciei. sed quędam grana, vt far, & spelta, sunt in figura similia tritico. ergo in pane de eis facto potest confici. Pręterea. Vix inuenitur panis de puro tritico.ergo,si non potest confici nisi de solo pane triticeo, vix inuenitur panis de quo possit confici. Præterea. Panis fermētatus & azimus sunt eiusdem speciei.ergo indifferēter potest de vtroq; confici. Contra. August.super illud Io. 12.Nisi granū &c. Cum sint inquit multa grana seminū nulli se christus comparat nisi frumēto,ex quo mos cępit ecclesię de solo hoc grano cōficere corpus christi. ğ nō pōt cōfici in altero pane. Præt. Sicut Dominus dedit in baptismate vim regeneratiuam aquis, ita consecrando instituit huius sacramenti materiam.sed consecrauit in pane absq; fermento,quia ille est solum cibus paschalis.ergo ille est de materia huius sacramenti. Respon. Secundum ꝙ cōmuniter dicitur, non potest confici nisi in pane triticeo,tum quia Dominus cōparauit se tritici grano.Ioā. 12.tum quia creditur celebrasse in pane triticeo,& instituisse vt sic celebraretur,tum ꝗa vsus ecclesiæ ab apostolis,qui præsentes fuerunt traditus, habet celebrare in hoc solo grano. Ratio vero huius est ꝙ magis conuenit huic sacramento panis triticeus, quia in materia siue specie dignior,& quia in effectu refectionis vtilior,& quia in cōmuni vsu hominum vsitatior est. Ad primum de figura,Dicendum ꝙ ꝗuis quidam dicant in pane de farre & spelta confici posse quia est eiusdem speciei cum triticeo pane licet differat differentiis accidētalibus, videtur tamen magis oppositum,quia generatio est ex similibus specie. Ex tritico vero seminato nōquā generatur far, nec econuerso.Vnde nō videtur esse eiusdem speciei. Ad secūdum de per mixtione, dicendum ꝙ aut tanta est mixtio quòd trahitur triticū ad speciem alienam,vel extraneam,quando virtus extranei est prædominans, vel

mediam, quãdo est æqualis, & tunc in eo non potest confici, aut manet species triticei panis, vt quãdo virtus tritici præponderat, & tunc potest. Quãdo autem ita fit, ex accidentibus, scilicet ex sapore præcipue potest cognosci, quia accidẽtia maximam partem conferunt ad cognoscẽdum qđ quid est. Ad tertium dicendum ꝙ de necessitate sacramenti non est panis azimus, neq; panis fermentatus. Vnde bene de vtroq; confici potest. Sed de cõgruentia sacramenti est magis azimus panis q̃ fermẽtatus, tum quia christus de azimo cõsecrasse probatur ex ipso paschali tempore in quo omnes azimis vtebantur secundum legem, tum quia magis competit ad designãdam puritatem corporis christi. Siquis autem contra vsum ecclesiæ in hoc ageret, grauiter peccaret. Tamen apud græcos inoleuit vsus de fermẽtato cõficiendi, in cõfutationem eorum qui legalia obseruare volebant.

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 2. quæstiũ. 2. o. 3 p. vbi sup. ar. 4. o.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ de alio vino q̃ de vite possit cõfici, quia vinum est materia huius sacramenti, sicut aqua baptismi. sed in omni aqua potest baptizari. ergo in omni vino confici. Præterea. In aliquibus terris non sunt vites, nec vinum de vite. si ergo non potest confici in alio liquore, nõ potest ibi missa cęlebrari. Præterea. Videtur ꝙ in vino corrupto: Dicit enim Inno. Etsi diligenti studio vinũ optimum sit quærendum, vitium tamen vini non maculat mundiciam sacramenti. ergo. &c. Contra. Sicut christus comparat se grano tritici, Io. 12. ita comparat se viti, Ioã. 15. g sicut non potest cõfici nisi in pane triticeo, eo ꝙ dominus cõparauit se grano frumenti, ita non potest confici nisi in vino de vite, eo ꝙ comparauit se viti. Præterea. Dominus confecit de vino vitis, vt patet Matth. 26. Nõ bibã amodo de hoc genimine &c. ergo de illo tantum debet confici. Respond. Dicendum ꝙ sicut panis de tritico est sola, & propria materia cõsecrationis corporis chri, ita vinũ de vite propria est materia consecrationis sanguinis christi, tum quia Dominus de hoc vino confecit, tum q̃a, loquendo vsualiter, hoc solum vinũ dicitur simpliciter sine additione, tũ quia magis est in vsu, & consuetudine humanæ refectionis, tum quia secundum proprietates suas magis cõuenit significationi sacramenti huiusmodi. Ad primum de baptismo, dicendum ꝙ non est simile, quia baptismus sacramentum est necessitatis, sed nõ eucharistia. Ad secundum de terris vbi nõ crescit vinum, dicendũ ꝙ q̃uis nõ crescat ibi vinum, deportari tamen põt. Ad tertium de corruptione, dicendũ ꝙ si tanta est corruptio ꝙ trahat vinum extra speciem vini, tunc de illo confici non potest. Si tamen non trahat, potest.

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 3. 3. p. q. 74. ar. 5 o. 1. Cor. 11. l. 7. pri.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ absq; aqua sanguis non possit consecrari. Dicit Ciprianus ꝙ calix Dei non potest esse vinum solum, nec aqua sola, nisi vtrũq; cõmisceatur. Præterea. Aut Dominus apposuit aquam aut non. si nõ, ergo non debet apponi. si sic, ergo necessario sicut & vinum debet apponi. Prętęrea. Materia consecrationis panis nõ potest esse farina sine aqua. ergo nec materia consecrationis vini, vinum sine aqua. Præterea. Quod cõmiscetur ex duobus neutrũ eorũ est, vt Damasc. dicit in. 3. lib. si g oportet aquam vino cõmisceri, videtur

In alio scrip. vt hic. q. 2. ar. 4. 3. p. q. 74. ar. 6 o. 1. Cor. 11. le. 6. co. 5.

tur ꝙ materia huius sacramenti non sit vinum, sed aliquid cõmixtum ex aqua & vino. Contra. Nihil qđ transmutatur ante consecrationẽ est de substantia sacramenti. sed aqua an te transmutatur q̃ consecretur. ğ. &c. Preterea. Græci aquam non apponunt, & tamen conficiunt. ergo nõ est de substantia sacramenti. Respõ. Dicendũ, ꝙ sicut supra dictum est, pfẽctio sacramenti eucharistię cõsistit in ipsa cõsecratione corporis & sanguinis christi, & non in vsu materiæ cõsecratæ, sicut est in baptismo. Ideo ex parte materiæ illud tantum est de necessitate sacramenti quod sigñat corpus & sanguinem christi. s. panis, & vinum. Id autem quod sigñat vsum & effectum huius sacramenti, vt aqua, quæ sigñat vnionem corporis mystici cum corpore christi vero, non est de necessitate huius sacramenti. Vnde vinum sine aqua potest consecrari, sed consecrans peccat grauiter, si sciẽter omittat. Ad illud Cipriani dicendum ꝙ non potest. i. non debet. Ad secundum dicẽdum ꝙ Dominus, vt creditur, propter fortitudinẽ vini illius terræ aquam apposuit, non tamẽ est de sacramenti necessitate, sed de congruitate. Ad tertium de materia cõsecratiõis corporis, Dicendũ ꝙ nõ est simile, quia farina sine aqua nõ est panis, sed vinũ sine aqua est vinũ. Ad q̃rtũ dicẽdũ ꝙ aqua dẽt apponi vino in tã parua q̃titate ꝙ neq; vinũ cõuertatur in aquã, neq; in tertiã spẽm cõpositã, sed ipsa aqua cõuertatur in vinũ & vinũ in sanguinẽ christi. Quidam tñ dicunt ꝙ aqua manet, & non conuertitur in aliud, sed vinum tantum conuertitur in sanguinem. Sed hæc positio, & contra naturam est, per quã videmus paruam aquam a multo vino absumi, & contra ritum sacramenti, quia post sumptionem sanguinis, iterum potest homo cõicare, qđ nõ esset si aliquis potus corporalis ibi remaneret. Articulus quintus.

AD quintum sic proceditur, & videtur ꝙ christus seipsum i sacramento sumpsit: Nam super illud Leui. 8. de sanguine arietis dicit glos. Primo sacerdos, deinde filii intingãtur, quia christus prius in cęna sanguinem suum accepit, deinde discipulis dedit: Bibit enim, & aliis bibere dedit. Præterea. Vt daret exemplũ baptizandi, prior ipse baptismum suscepit. ergo a simili, vt daret exemplũ cõmunicandi, quia difficilius est, primus cõmunicauit. Contra. Si manducauit, aut sacraliter tãtũ, aut spiritualiter. Si prĩo modo, indigniori q̃ Apostoli. Si secũdo, ergo aliquem effectum maioris gratiæ, quàm habuerit, ibi percepit. sed vtrũq; est falsum. ergo nullo modo seipsum in sacramento sumpsit. Preterea. Corpus passibile non potest mãducari sine sui lesione. sed corpus christi tunc erat passibile. si ergo seipsum mãducauit, proprium corpus lęsit. Præterea. Si tunc corpus christi mãducari potuit & consecrari, pari ratione & quando in sepulchro iacebat. sed tunc erat inanimatum. ergo & absq; anima in sacramento fuisset, quod non videtur, cum forma sacramenti eundem effectum haberet tunc sicut & modo quãdo corpus animatum in sacramento existit. Rñ. Dicendum ꝙ fm̃ quosdam, Chrs nõ sumpsit in cęna sacramentum corporis & sanguinis sui, sed simplicem speciem non consecratam panis & vini. Secundum alios aũt videtur, propter glo. inductam, ꝙ sumpsit sacramentum corporis & sanguinis sui, non propter indigentiam, sed gratia exempli. Vnde sumpsit modo

In alio script. vt hic. q. 3. ar. 1. 3. p. p. 81. art. 1. o. q. 84. arti. 7. ad quartum.

sacramentali tantum, non spirituali. Vnde ab antiquis versus est factus. Rex sedet in cęna turba cinctus duodena. Se tenet i manibus se cibat ipse cibus. Ad primum ergo dicendū ꝙ christus comedit sacramentaliter corpus, aliter tamen q̄ nos. Nam ipse in sacramento vidit rem sacramenti, sed non ex sacramēto in eam ducebatur. Nos autem econuerso. Similiter autem comedit spiritualiter, sed aliter q̄ nos: Nam in nobis causatur, & augetur gratia quantum ad habitum, qđ in christo non fuit, sed in eo erat spiritualis refectio secundum actum, Et propter hanc differētiam, quidam dicunt ꝙ comedit sacramentaliter, sed non spiritualiter, quidam quod neutro modo. Ad secundum dicendum ꝙ corpus christi quāuis tunc esset passibile non tamen per comestionem lędebatur, quia lęsio corporis est per diuisionem continuitatis ipsius. Non est autem sub sacramento secūdū situm propriarum dimensionum, sed panis. Vnde quicquid ei ab extrinseco pōt accidere mediāte quātitate, vt tangi, pati, crucifigi, & huiusmodi non vere dicitur de eo secūdum ꝙ est sub sacramento. Vnde corpus christi in sacramento erat passibile, non tamē ibi patiebatur: Nam passibile conuenit corpori secundum suam proprietatē, sed pati per actum exterioris agentis. Hugo tamen dixit ꝙ christus assumpsit tunc dotem impassibilitatis, quod nō potest esse: Constat enim ꝙ in propria specie passibilis erat. Idem autem nō est simul passibile, & impassibile. Ad tertium, dicendum ꝙ quidam dicunt ꝙ in illo triduo non poterat corpus christi consecrari, sed forma erat suspēsa: Sed hoc vanum est, cum authoritate non confirmetur. Vnde dicendum est ꝙ si in illo triduo aliquis discipulorum consecrasset, fuisset ibi corpus sine anima quia anima nō est ibi ex vi sacramēti, sed ex naturali cōcomitantia ad corpus, quæ tunc non erat, facta separatione animę a corpore. Vnde nō sequitur ꝙ forma tūc fuerit minus efficax.

In alio script. vt hic. q. 3. ar. 4. quæstiun. 1. 3. p. q. 76. arti. 1. ad primum.

Distin. Duodecima.

Si autem quæritur.

Quæstio vnica.

Hic quęruntur quatuor.

Primo an accidētia sint sine subiecto in hoc sacramento virtute diuina.

Secundo an possint species frangi.

Tertio an possint conuerti in alimentum.

Quarto an per hoc sacramentum virtutes augeantur, & peccata remittantur.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur quòd accidentia virtute diuina non sint sine subiecto in hoc sacramento: Deus enim non pōt facere simul idē inesse & non inesse. g̃ cum accidentis esse sit inesse, non potest facere accidens simul esse, & non inesse. Præt. Deus nō pōt diffinitionem a diffinito separare, subiectū vero cadit in diffinitione accidentis: qa accidēs est quod adest & abest pręter subiecti corruptionem. ergo nō pōt accidens a subiecto separare. Præt. Deus non potest facere vt accidēs sit simul substantia & accidens. ergo non potest facere vt diffinitio substantiæ prædicetur de accidente. sed de ratione diffiniti vel substātiæ est per se subsistere. ergo Deus non potest facere vt accidens subsistat per se. Contra. Non est ibi aliqua substātia q̄ corpus christi. sed accidentia illa non sunt in corpore christi vt in subiecto. g̃ sunt ibi

In alio script. vt hic. 3. p. q. 75. art. 5. o. q. 77. arti. 1. o. 4. contra. c. 63. 65. quol. 9. articu. 5. o. op. 2. c. 8. 1. Cor. 11. l. 5. co. 5.

ibi sine subiecto non nisi virtute diuina. ergo &c. Praeterea. Sicut per naturam non potest accidens separari a substantia, sic nec substantia ab accidente. sed Deus separauit substantiã a proprio accidente, vt solem ab illuminatiõe, vt patuit in morte christi. ergo a similiti eius sacramento separat accidens a substantia. Respon. Circa hoc sũt plures opiniones. Quidam dixerunt ꝙ in hoc sacramento sunt accidentia in subiecto, & hi diuiduntur: Nam aliqui dixerunt ꝙ sunt in forma substantiali panis quae manet. Sed contra hoc est quia nec forma panis manet, nec, si maneret, subiectum accidentium esse posset, quia q̃titas non respicit formam nisi ratione materiae. Vnde formae immateriales dimensionibus carent, Alia vero accidentia mediante quãtitate referũtur ad substantiam. Alii vero dicunt ꝙ sunt in aere circũfuso. Sed hoc falsum est, cum duricies, & color, & huiusmodi non sint accidentia apta nata esse in aere; Et ideo alii dicunt ꝙ virtute diuina sunt ibi accidentia sine subiecto, & hoc sic ostendunt: Omnis enim causa primaria, vt habetur in li. de causis, plus est influẽs in causatum causae secundariȩ q̃ causa secundaria. Cum ergo substãtia sit secundaria cã accidentis, & Deus causa primaria: est enim causa substantiae & accidentis, plus influit Deus in esse accidentis q̃ substantia. Vnde cum subtracta operatione causae secundȩ maneat operatio causae primae, subtracta substantia nihilominus manet accidens per influentiam causae primȩ. Vnde sunt accidentia diuina virtute sine subiecto. Sed duplex est subiectum accidentis. Quoddam primum, quod est substantia, aliud proximũ quod est accidens, vt superficies est subiectum coloris. In hoc ergo sacramento omnia accidentia sunt sine subiecto primo, quia sine substantia, sed quȩdam eorũ sunt sine subiecto proximo, vt quantitas q̃ immediate inhȩret substantiȩ, quaedã vero sine subiecto primo, vt qualitas, & cȩtera accidentia quae insunt substantiae mediante quãtitate. Duplex autem ratio assignatur quare Deus faciat in hoc sacramento accidẽtia esse sine subiecto. Vna quo ad significationem, quia species illȩ sine subiecto existentes expressius ducunt intentum fidelis haec credentis in corpus Christi contentum sub speciebus. Altera quo ad causalitatem, quia hoc sacramentum cibus est spiritualis. Vnde nõ decet vt cum hoc sit ibi aliquis cibus corporalis. Ad primum ergo dicendum, ꝙ inesse non dicit esse absolutũ accidentis, sed in ordine ad causam proximam. s. substãtiam cui inest: Esse nanque cõmune est analogum substantiae & accidenti, sed non inesse: Subtracto vero ordine ad causam proximam nihilominus potest manere ordo. accidentis ad causam primam, secundũ ꝙ eius esse non est inesse, sed ab alio esse. Ad secundum de diffinitione, Dicendum ꝙ inclinatio accidentis ad subiectum duplex est, secundũ aptitudinem, & ſm actum. Prima inclinatio est de diffinitione accidentis. s. qd aptum natum est inesse alteri, secunda vero inclinatio accidentis ad substantiam non est de diffinitione eius. s. ꝙ actu insit, quia diffinitio dicit aptitudinem, & non actum. Et ideo prima inclinatio accidentis ad substantiam non potest tolli ab eo, sed sccũda sic. Vnde quãuis actu non insit semper, tamen aptum natum est inesse, sicut in aqua calida quãuis actu nõ sit frigiditas, apta nata est tamen inesse. Ad tertium dicendum ꝙ per se subsistere po

est dupliciter intelligi. Aut secundũ aptitudinem,& sic cadit in diffinitiõe substantiæ,aut secundum actum,& sic non,quia partes diffinitionis intelliguntur secundum aptitudinem, non secundum actum,vt rationale mortale de homine. Exẽplum huius manet in anima quia substantia est, & tamen quãdiu est in corpore per se subsistere conuenit ei aptitudine,sed nõ actu.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. q. 1. ar. 3. 3. p. q. 77. ar. 7 o. 4. cõtra c. 67. op. 2 c. 8. prime Cor. 11. l. 5. co. 4.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ species non sint frangibiles: Forma enim sine materia simplex est. ergo indiuisibilis. ergo non potest frangi. Præterea. Sicut forma substantialis est in qualibet parte materiæ ita corpus christi totũ est sub qualibet parte specierum. sed diuisa materia secundum quantitatẽ diuiditur & per accidens forma. si ergo species diuiduntur in sacramento, & corpus christi diuidetur, quod est inconueniens. Præterea. Signũ debet conuenire signato. sed in signato. s. corpore christi glorificato nulla fit fractio. ergo nec in signo. Contra. Matth. 26. dicitur ꝙ Dominus benedixit & fregit. ergo fuit ibi fractio. sed non in corpore, ergo in speciebus. Præterea. Species illę retinent naturam panis: panis vero frangibilis est. ergo & species illæ. Respon. Dicendum ꝙ quidam dixerunt quod in sacramento isto non est fractio, sed tantum videtur. Sed hoc non potest esse, quia sensus in hoc sacramẽto nõ decipitur in propriis sensibilibus, neque in cõmunibus, sed solum in sensibilibus per accidẽs, quorũ iudiciũ ad sensum non pertinet, sed magis ad rationem, vel ęstimationem. Continuũ autem, & numerus, per quæ fractio diiudicatur, sunt de sensibilibus cõmunibus: Et ideo alii dicunt ꝙ est ibi fractio, sed non in subiecto. Sed hoc nõ potest esse, cum albedo, quæ est perfectius ens ꝙ passio, nõ sit ibi nisi in subiecto: Et ideo dicendum ꝙ est ibi vera fractio, & subiectũ eius sunt dimensiones, quia fractio omnis est quędam diuisio: Diuisio vero est passio quanti, vt est quantum. In sacramẽto vero est aliquod quantum per modum quanti, vt species, aliquid vero est ibi quantum, sed non per modum quanti, vt corpus christi. Ideo dicendum est ꝙ fractio, siue diuisio, fit in speciebus nõ in corpore. Ad primum ergo dicẽdum ꝙ quãuis sit ibi forma sine materia, non tamen sine modo materiæ, cum retineat dimensiones pristinas, & modum subsistendi. Ad 2m dicẽdũ ꝙ nihil quod attribuitur corpori mediante sua quantitate competit corpori christi secundum ꝙ est in sacramento, vnde nec fractio: Nec est simile de forma substãtiali materiali quæ comparatur ad materiam aliquo modo mediantibus dimensionibus interminatis, & propter hoc diuiditur per accidens ad diuisionem corporis. Nõ autem forma spiritualis, vt anima rationalis, & similiter nec corpus christi quod non comparatur mediantibus suis dimensionibus ad sacramentum. Ad tertium de signo, Dicendum ꝙ cõuenientia signi ad signatum est in repræsentando, non in essendo: Circulus. n. positus ante tabernam vbi vinũ venditur, non est in vino.

Articulus tertius.

In alio scrip. vt hic. q. 1. ar. 2. q̃tiũ cu. 4. 3. p. q. 77. ar. 6 o. 4. cõtra c. 66. prię Cor. 11. l. 4. 6.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ species quę in hoc sacramento remanent nutrire nõ possint: Nutrimentum enim immutat id quod nutritur. sed species sine substantia existentes non possunt immutare aliquod corpus, cum omne agẽs agat sibi simile, corpus autem aliud nõ potest

test fieri species sine substantia. ergo species nutrire non possunt. Praeterea. Facilius est aliquid alteri permisceri q̃ in ipsum cōuerti. sed huiusmodi speciebus nō potest aliquid aliud permisceri, quia accidens substantiae non permiscetur, vt patet per Philosophū in primo de generatione. ergo multominus species istae possunt conuerti in subam nutriti. Praet. Omnis cibus qui nutrit in corpus transit, & superfluitates ex eo resoluūtur. sed cibus iste non vadit in corpus, vt Ambro. dicit in litera. ergo non nutrit.

Sed contra est quod dicitur in glo. 1. Cor. 11. super illud, Alius quidem esurit, alius autem ebrius est, ꝙ aliqui ex vsu huius sacramenti inebriantur.

Praeterea. Inno. dicit. In quo similitudo deficeret, in eo sacramentū nō esset si ibi non esset, sed ibi sacramentum se proderet, & locum fidei auferret. similitudo autem non esset si non nutriret, sicut alius panis. ergo hoc ponendo sequitur inconueniens praedictum. Respon. Dicendum ꝙ quidam dixerunt ꝙ species illae non nutriunt, sed reficiunt & inebriant ex sola immutatione accidentali, sicut aliqui inebriantur vel reficiuntur ex solo odore vel sapore: Sed contra hoc est ꝙ odor & sapor, & si famē leniant non tamen naturam sustentant, quod tamen ex vsu huius sacramenti accideret si in magna quantitate sumeretur. Vnde quasi cōmuniter dicitur ꝙ nutriunt sicut alii cibi per hoc quod conuertuntur in substantiam nutriti. Quod quidem ex hoc apparet verum ꝙ in alias res conuerti possunt huiusmodi species, sicut in vermes per putrefactionem, & in cinerem per combustionem, & pari ratione in carnem & sanguinem per comestionem. Modum tamen huius conuersionis quidam assignant dicentes ꝙ substantia panis redit, quod non potest esse, si substātia panis proprie accipiatur: Non enim ē ibi substātia panis spēbus panis corruptis, nec iterum remanētibus, quia adhuc durat ibi corpus christi. Si vero per substantiam panis materia intelligatur, sic potest intelligi panis redire, inquantum materia panis redit, quae non potest intelligi eadem numero, quia si totus panis conuersus est in corpus christi, nō potest redire aliqua pars panis, nisi intelligatur ꝙ corpus christi cōuertatur in panem, quod est absurdum: Potest tamē intelligi ꝙ alia numero materia diuina virtute restituatur, vel per corruptionem alterius corporis, vl' per nouam creationem, quorum tamen primo contradicit sensus secundo vero sanctorum dicta, quae dicunt nihil de nouo creari quantum ad materiam corporalem. Et ideo aliis videtur ꝙ sicut illis speciebus diuina virtute praestatur vt subsistere possint, ita etiā cū hoc simul eis praestatur vt omnem actionem & passionem habeant & virtutem quam haberent substātiae, si ibi remanerent, & hoc propter latentiam sacramenti, ne si deprehendatur euacuetur fides. Ad primum ergo dicendum ꝙ proximum principium actiōis naturalis est qualitas, qua mediante etiam forma substātialis agit. Qualitas autē in hoc sacramento nō manet in subiecto sicut ante erat, sed in dimensionibus, quibus mediātibus in substantia est quaelibet virtus. Ergo illa actio quam qualitas panis vel vini habebat, ex praesentia substātiae habet in sacramento virtute diuina ad immutandum etiam substantialiter. Nec oportet quod mutatio fiat in similitudinem specierum, sed in similitudinem substātiae cuius virtute agūt.

In alio scrip. vt hic.q.1.arti.2.q̄stiū cula. 5.3.p.q.77.articu. 8.o. quol. 10. ar.3.o.

Ad secundum dicendum ꝙ secundum naturam accidens in substantiam conuerti non potest sicut nec subsistere. Vtrūq; autem in hoc sacro fit virtute diuina. Ad tertium dicēdū ꝙ circa mixtionem est triplex opinio: Quidā namq; dicunt ꝙ quicunq; liquor addatur speciebus vini in quacūq; quantitate, definit ibi eē sanguis christi. Alii vero ꝙ in quacūq; quātitate apponatur liquor alius, adhuc est sub partibus vini sanguis christi. Tertii dicunt medio modo ꝙ species illæ eodē modo corrumpuntur vel manent facta additiōe alterius liquoris, sicut fieret quando esset substātia vini, & quādiu manēt eędem species numero vel specie in toto & in parte manet ibi sanguis christi, facta vero mutatione nō manet. Ad quartū dicēdum ꝙ verbū Amb. referendum est ad corpus christi, quod continetur sub sacramento, non autem ad species.

In alio script. vt hic.q.2.arti. 2. 3.p.q.79. art. 4.o.q.87. ar.3.c.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ per hoc sacrm̄ non dimittantur peccata venialia. Qua ratione remittit vnum, eadem ratiōe remittit omnia. ergo post communionē posset aliquis dicere se nullum habere peccatū. qd ē cōtra illud 1.Io.1. Si dixerimus ꝙ peccatum &c. Pręterea. Sacramentum causat remissionem culpæ per gratiam quæ in eo infunditur. sed gratia opponitur peccato mortali magis q̄ veniali. ergo, si eucharistia delet venialia, multo magis debet delere mortalia. Præterea. Homines quotidie in peccata venialia labuntur. si ergo sacramentum remissionē venialium operatur, videtur ꝙ sit quotidie accipiendum. Præterea. Videtur quòd per hoc sacramentum non augeantur virtutes: Si enim ibi virtutes augētur, ergo im perfectus frequenter celebrando cito potest fieri perfectus. Contra. Secundum Diony. Eucharistia habet virtutem perfectissimam. nihil autem perficitur nisi per augmentum virtutis. ergo eucharistia auget virtutes. Præterea. Inno. tert. dicit. Eucharistia liberat a malo, cōseruat in bono, delet venialia, & cauet mortalia. Respon. Dicendum ꝙ proprius effectus cuiuslibet sacramenti debet assumi ex similitudine naturalis effectus materiæ sacramēti illius, sicut expurgatio veteris vitę quę fit in baptismo similis est expurgationi exteriorū sordium per aquam: Est enim effectus baptismi expurgatio veteris vitæ. Et iō, cum materiale in hoc sacramento sit cibus, oportet ꝙ effectus proprius huius sacramenti accipiatur secundum similitudinem ad effectum cibi. Cibus autem corporalis primo in cibatum conuertitur, & ex conuersione deperdita restaurat, & quantitatem auget. Sed cibus spiritualis nō cōuertitur in manducantem, sed eum ad se conuertit. Vnde proprius effectus huius sacramenti est conuersio hominis in christum, vt dicat cum Apostolo, Viuo ego iam nō ego, viuit vero in me christus, Gal.2. Et ad hoc sequuntur duo effectus. s. augmentum spiritualis quantitatis in augmento virtutum, & restauratio deperditorum in remissione venialium, & reparatio cuiuscūq; defectus pręcedentis. Ad primum, Qua rōne, &c. dicendum ꝙ non sequitur, quia remissio venialis fit per nouum motum, non per nouum habitū semper. Vnde potest remissio vnius fieri sine remissione alterius, secundū ꝙ homo magis dispositus est ad vnius remissionem q̄ alterius. Ad secundum dicendum ꝙ sicut alimentum natura-

le

le se habet ad vitam naturalem, sic spirituale ad spiritualem. Alimẽtum vero naturale prodest viuenti, non mortuo, similiter alimentum spirituale. Ideo dicendum est ꝙ non delet mortalia, nisi forte oblita. Ad tertium dicendum ꝙ in hoc sacramento duo requiruntur: Desiderium coniunctionis ad christum, & reuerentia sacramẽti, quorum primum inclinat ad sumendum, secundum ad abstinendum: Sed quia amor timori præponderat, cæteris paribus laudabilius est sumere q̃ abstinere, dumtamen ex frequenti sumptione amor intendatur, & reuerentia non minuatur, alias laudabilius esset aliquando abstinere. Vnde in hoc vnusquisq; suo iudicio relinquitur, ita dũtaxat vt tempus ab ecclesia institutum non prætergrediatur, sed ad minus semel in anno communicet. Ad quartum, de imperfecto, dicendum ꝙ imperfectus debito modo accedendo, per sacramentum hoc perfectus fieri potest.

Distin. Tertiadecima.

Solet ẽt quæri &c.

Quęstio vnica.

Hic quæruntur quinq;.

Primo quis possit conficere.

Secundo an sine ritu ecclesiæ possit confici.

Tertio an missa boni sacerdotis sit melior q̃ mali.

Quarto an brutũ sumat corpus chri.

Quinto quid faciat hęreticum.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. q. i. arti. i. qstiun

AD primum sic proceditur, & videtur quòd hęreticus pręcisus ab ecclesia non possit conficere. Fides in omnibus sacramentis est fundamentum. vbi ergo deficit fides, & sacramentum. sed in tali deficit fides, ergo & sacramentum. Pręterea. Videtur quòd degradatus non possit conficere: Manus enim amputata vel ligata, nec bene; nec male potest operari. sed in talibus potestas est amputata, vel ligata, ergo nec bene nec male potest consecrare. Pręterea. Videtur quòd nec schismaticus. Hoc sacramentum est sacramẽtum vnionis. sed schismaticus est diuisus ab vnitate ecclesiæ. ergo non potest sacramẽtum vnionis conficere. Præterea. Videtur quòd nec sacerdos malus. Priuilegium meretur amittere qui cõcessa sibi abutitur potestate. ergo amittit priuilegium consecrandi. ergo non consecrat. Contra. Sicut dicit magister in litera, tria solũ ex parte ministri requiruntur. s. ordo sacerdotalis, intẽtio, verborum prolatio. sed hæc omnia potest habere hęreticus, degradatus, schismaticus, & malus sacerdos. ergo quilibet eorum potest consecrare. Respon. Sicut Augu. dicit, sacramentum hoc non in merito consecrantis, sed in verbo perficitur creatoris, & virtute Spiritussancti. Vnde cum hęc quatuor occurrunt. s. debita forma, debita materia, debitus ordo, debita intentio, quæ sunt de essentia sacramenti, hoc sacramentũ perficitur, quãtacunq; interueniat malitia consecrantis, quia eius meritum vel demeritum nõ operatur ad sacramenti consumationem. Ad primũ, Fides est fundamentum &c. Dicendũ quòd verum est de fide ecclesiæ, & hãc oportet habere, ita quòd intendat facere quod facit ecclesia. Non tamen exigitur fides specialis ministri. Ad secundum dicendum quòd non est simile de manu spirituali, & corporali, quia manus corporalis, cum sit in potestate nostra, potest ligari totali

cu. 2. et. 7. 3. p. q. 32. arti. 7. o. quol. 12. ar. 16.

ter. Spiritualis autem, nec simpliciter, nec totaliter potest ligari, cum nō sit totaliter in potestate nostra, eo ꝙ p ordinem imprimitur character nō in corpore, sed in anima, in quam solus Deus agere potest. Ad tertium, Schismaticus est diuisus, Dicendum quòd in schismatico est duo considerare. s. vitium schismatis, & dignitatem ordinis. Ratione primi est diuisus, & sic nō potest consecrare, sed ratione secūdi potest. Ad quartum ꝙ malus meretur, Dicendum ꝙ verum est, sed ex benignitate Dei est ꝙ non subtrahat donum tale: Bōa enim gratiæ gratis datæ non subtrahit Deus peccatoribus. Vnde quāuis hi quatuor habeant potestatem consecrandi, non tamen habent ius exequendi, sed tres istorum, nec quo ad Deum, nec quo ad nos, sed malus in facie ecclesiæ non est priuatus, quāuis quo ad Deum.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. q. 1. ar. 2. quæstiunc. 5.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ sine ritu ecclesiæ non possit confici: Quia qui conficit extra formam ecclesię, non conficit, sed vestes, & altare, & huiusmodi sunt de forma ecclesiæ. ergo sine eis nō potest confici. Præterea. In rebus secularibus contractus celebratus cōtra statuta principum, irritus censetur. ergo similiter videtur dicendum in rebus spiritualibus. ergo qui celebrat cōtra statuta summorum pontificum, nihil agit. Præterea. Qui hoc omittit non habet intentionē faciendi quod facit ecclesia, vt videtur. ergo non conficit. Contra. Ea quę sunt de essentia sacramenti sunt eadē apud omnes. sed ritus conficiendi nō est idem apud omnes. ergo &c. Præterea. In baptismo si omittantur ea quæ sunt de solēnitate sacramenti non est irritum sacramentum. ergo similiter in hoc sacramento. Respō. In hoc sacramento, sicut & in omnibus aliis, quędam sunt substantialia, quædam accidentalia. Substantialia sunt quatuor. s. materia panis, & vini, forma verborum, ordo ministri, & intentio. Alia accidentalia sunt pertinentia ad decorem, & solēnitatem sacramenti. Vnde in illis non est idē modus apud omnes ecclesias: Dicendum est ergo ꝙ si aliquid de substātialibus omittatur, sacramētum non cōficitur. Si vero aliquid de accidentalibus solum, cōficitur, sed grauiter peccat qui scienter omittit, quia facit cōtra præceptum ecclesiæ. Ad primū de forma, Dicendum ꝙ illud intelligitur de forma essentiali a Christo tradita, non de accidentali. Ad secūdū de cōtractibus, dicendum ꝙ similiter in contractibus quędam sunt de necessitate, & hæc omissa vitiant contractum, quędam de solēnitate tantum, & hæc non vitiant. Ad tertium dicē dum, ꝙ sufficit intentio facientis in his quæ sunt de essentia sacramenti, non tamen oportet quòd assit in accidentalibus.

Articulus tertius.

In alio scrip. vt hic. q. 1. ar. 1. qstiū cu. 4. 3. p. q. 82. ar. 6

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ plus valeat missa boni sacerdotis ꝙ̄ mali: Dicit enī philosophus in lib. topi. quòd plura bona paucioribus magis sunt eligenda. sed in missa sacerdotis boni plura sūt bona, quia ibi meliores preces, ꝙ̄ est magis eligenda. ergo est melior. Præterea. Dicit canon quòd nullus audiat missam sacerdotis quem scit manifeste concubinam habere. hoc autē nō diceret si eius missa eēt ęque bona sicut alicuius sancti viri. ergo &c. Præterea. Quod fructuosius est, illud est melius.

melius. sed missa boni sacerdotis est fructuosior, quia melius exauditur, & maiorem habent deuotionem homines ad eam. ergo est melior. Cōtra. Potestas excellentiæ licet potuerit dari ministris, non tamen est data, ne seruus in conseruo spem poneret. ergo non est melius sacramentum ministratum a bono q̄ a malo. Præterea. Vbicunq; virtus Dei, & nō homo operatur, non fit per hominem opus melius vel peius. hic autem Deus, & non homo operatur. ergo &c. Respon. In missa quædam sunt de substantia missæ. s. ea in quibus consistit cōsecratio. Quædam vero sunt de bene esse, vt orationes, & huiusmodi. Quo ad ea quæ substantialia sunt ęque bona est missa sacerdotis mali sicut boni, q̄tum ad aliud aūt, non. Ad primū, Plura bona &c. Dicendum ꝙ eligibilior est missa boni sacerdotis q̄ mali, non quantum ad ea per quæ conficitur sacramētum, quāuis quātum ad ea quę circūstant sacramentū, sicut sunt orationes, & huiusmodi. Ad secundum de concubinario, Dicendum ꝙ hoc dr̄ in detestationem criminis celebrātis, non missæ quæ celebratur. Ad tertium, Missa boni sacerdotis, Dicendum ꝙ ꝑ hoc probatur quòd sit melior quātum ad intercessionē seu orationem, non tamen quantum ad sacrificium.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic. d. 9. ar. 2. qstiū cu. 2. 3. p. q. 80. ar. 3 ad tertiū.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ brutum non possit sumere corpus Domini, quia ita dicit magister hic, ꝙ hoc sacramentū non sumitur a brutis. Pręterea. Maioris dignitatis est hoc sacramentum q̄ baptismi. sed licet brutum suscipiat ablutionem exteriorem, nunquam tamen sumit rem sacramenti interiorē. ergo multo magis, quāuis suscipiat species huius sacramenti, non tamē rem. Præterea. Quāuis vox audiatur a bruto non tamen eius significatio percipitur. ergo a simili, quāuis sumat species, non tamen sumit corpus christi. Contra. Corpus christi speciebus inseparabiliter est vnitū. ergo vbicūq; sūt species, & corpus. sed species trahūtur in ventrem bruti. ergo & corpus. Præterea. Plus detestatur Deus culpam q̄ naturam. sed non refugit culpam peccatoris. ergo multominus naturā bruti animalis. Respon. Circa hoc duplex est opinio: Quidam enim dicunt ꝙ sumit sacramēti species, sed non corpus Christi, quia sub spēbus nō est corpus christi, nisi vt ordinabile ad humanum vsum, & ad cibandū spiritualiter, sed si ad hoc nō ordinatur desinit ibi eē. Hoc autem videtur derogare veritati sacramenti ad quam spectat vt consecratio tādiu perseueret quādiu species illę manent, sicut & in aliis sacramentis est, vt in oleo consecrato, & in aliis huiusmodi: Et ideo alii dicūt ꝙ brutum sumit species, & rem contentam sub spēbus, nō tamen sumit spiritualiter, nec sacramentaliter, sed corporaliter tantum. Alii vero dicunt ꝙ nō sumit vt species, sed vt rem, & secūdum hanc opinionem dicendum ad illud magistri quòd non sumit vt sacramentum, sed vt rem. Ad secundū de bap. dicendum ꝙ nō est simile, q. aquod est res & signum in baptismo. s. character non cōtinetur sub exteriori ablutione, sed hic sub spēbus continetur verum corpus Christi. Ad tertium de voce dicendum ꝙ non est simile, quia significatū vocis non continetur sub ea, sed tantum repręsentatur, sicut significatum speciei q; cōtinetur sub speciebus.

In alio fcript. vt hic. q. 2. ar. 1. fcda fcdæ. q. 11 ar. 2. 0. 1. Cor. 11. l. 4. c. 2.

Articulus quintus.

AD quintum fic proceditur, & videtur q̃ hęrefis nõ dicat peruerfitatem fidei: Hęrefis enim, vt dicit Ifido. idem eft q̃ diuifio. diuifio autẽ opponitur vnioni, quę fit per charitatẽ, quia amor eft virtus mutua, vt dicit Diony. ergo hęrefis magis ad peruerfitatem odii q̃ fidei pertinet. Præterea. Superftitio religioni opponitur, nõ fidei. fed hęrefis fuperftitio dicitur. ergo magis ad peruerfitatem religionis q̃ fidei pertinet. Præterea. Hiero. dicit q̃ ex verbis inordinate plạtis incurritur hærefis. fed fides non confiftit in verbis oris, fed in affenfu cordis. ergo hęrefis non dicit peruerfitatem fidei. Contra. Hęrefis eft peccatum. ergo alicui virtuti opponitur. fed nõ nifi fidei. ergo hęrefis dicit peruerfitatem fidei. Refpon. Hęrefis diuifio interprętatur. Quia ġ prima adunatio fidelium eft per fidem, ideo diuifio a cõmuni fide fpecialiter hęrefis appellatur. Quia vero nullus a difpofitione nominatur fimpliciter fed a perfecto habitu, ideo non quicunq; deuiat a cõmuni fide, fed qui pertinaciter deuiat, proprie hęreticus dicitur. Vnde ad rationem hęretici duo concurrunt. Vnum. f. error in ratiõe, quod eft hærefis initium. Alterum. f. pertinacia in voluntate, quod eft hærefis complementum. Tales ergo ꝓprie dicuntur hęretici, qui errori rationis in his quæ funt fidei admifcent pertinaciam voluntatis. Ad primũ, Charitas facit vnionem, Dicendum quod facit complemẽtum vnionis, fed principium vnionis eft ex cognitione: Et ideo diuifio quæ eft in fide hęrefim cõftituit. Ad fecundum dicendum q̃ fides eft principium eorum quæ ad religionem requiruntur, quia omnis religio fiuẽ cultus Dei eft quædam fidei proteftatio. Vnde quod religioni opponitur, opponitur fidei. Ad tertium de Hiero. Dicendum q̃ inordinatam ꝓlationem vocat qñ quis ita fentit, & defendit: Et ideo in actu cordis nõ oris confiftit hęrefis.

Diftin. Quartadecima.

Poft hæc de pœnitentia agendum eft.

Quæftio vnica.

Hic quęruntur quinq;.

Primo de neceffitate pęnitentię.

Secundo vtrum pœnitentia fit facramentum.

Tertio vtrum fit virtus.

Quarto de effectu pœnitentiæ.

Quinto vtrum per pœnitentiam opera mortificata reuiuifcant.

Articulus primus.

In alio fcrip. vt hic. q. 2. arti. 5. 3. p. q. 84. art. 5. o. 4. cõtra. c. 72.

AD primum fic proceditur, & videtur quòd non fit pœnitentia neceffaria. Super illud Pfal. 125. Qui femi. in la. &c. dicit glo. Noli effe triftis, fi adfit tibi bona volũtas, vnde metitur pax. fed aliquis põt habere bonam voluntatem fine dolore pœnitẽtiæ, & fine actuali confideratione peccatorum fuorum. ergo pœnitẽtia nõ eft peccatori neceffaria ad falutem. Præterea. Sicut fe habet auerfio a Deo ad dãnationem, ita cõuerfio ad Deum ad falutẽ. fed auerfio a Deo fine omni delectatione poteft effe caufa dãnationis. ergo conuerfio ad Deũ fine omni dolore pœnitentiæ poteft effe caufa falutis, & fic idem qd prius. Præterea. Lu. 7. fuper illud, Dimiffa funt ei peccata multa, dicit gl. De ardore charitatis rubiginem peccatorũ in ea confumpfit. fed aliquis põt conuerti ad Deum per ardentem charitatem fine hoc quòd cõuertatur ad peccata per pęnitentiam. ergo fine pęnitentia

tentiâ poteſt aliquis ſalutem cōſequi poſt peccatum. Contra. Auguſt. dicit in lib. de pœnitentia. Nemo ſuæ voluntatis arbiter conſtitutus poteſt inchoare nouam vitam, niſi pęniteat eum veteris vitæ. ſed nullus poteſt cōſequi ſalutem ſine nouitate vitæ. ergo ſine pęnitentia nullus ſaluari pōt. Præterea. Sicut baptiſmus ordinatur cōtra originale peccatum, ita pœnitentia contra actuale. ſed nemo poteſt ab originali mundari, niſi per baptiſmū, vel actu ſuſceptū, vel propoſito. ergo nec ab actuali ſine pęnitentia. ǧ eſt neceſſaria. Rñ. Manente cauſa manet effectus. Cauſa autem quare aliquis priuatur gratia per peccatum eſt iniquitas peccatoris qua Deū offēdit. ſ. qua peccator ſubtrahit Deo qd debitū erat. Vnde quādiu iſta iniquitas ad æqualitatem non reducitur, non poteſt priuatio gratiæ ceſſare. Hoc autem facit pœnitentia per ſuū actum, quia Deo debitum ſubtractum per offenſam, reſtituit per emendam. Vnde ſine actu pęnitentiæ peccatori ſalus eſſe non poteſt. Ad primū, aliquis poteſt habere, Dicendum ꝙ falſum eſt, quia bona voluntas, quæ ad pacem æternam ſufficit, ſine pœnitentia eſſe non poteſt, quia non eſt ad æqualitatem iuſtitiæ reducta. Ad ſecundum ꝙ auerſio a Deo ſine omni delectatione pōt eſſe cauſa dānationis, dicēdū ꝙ ǧuis nō ſemper habeat delectationem ſenſibilem, habet tamen quandam placentiam volūtatis, & ſimiliter oportet quòd conuerſioni ad Deum adiungatur diſplicentia, & hic dolor pęnitentiæ dicitur. Ad tertium, Aliquis poteſt conuerti ad Deum, dicendum ꝙ falſum eſt, quia ſicut inter homines nō reſtituitur amicitia per offenſam ſoluta, niſi per aliquem de offenſa dolorem, ita nec charitas, quæ eſt amicitia hoīs ad Deum, poſt peccatum reſtituitur niſi per pœnitentiam.

Articulus ſecundus.

AD ſecundum ſic proceditur, & videtur ꝙ pœnitentia non ſit ſacramentnm. In omni ſacramēto nouæ legis eſt aliqua materia elementi viſibilis, quę eſt ſignum, & cauſa gratiæ. ſed in pœnitentia nihil tale eſt. ergo non eſt ſacramentum no. leg. Præterea. In prima diſtin. dicit Magiſter. Sacramenta no. leg. conſiſtunt in rebus & verbis. hic autem nulla eſt certa & determinata forma verborū. ergo non eſt ſacramentum. Contra. Numeratur inter ſeptem ſacramenta no. leg. &c. Præterea. Sacramēta ſunt medicinæ diuinitus inſtitutæ ſpiritualium morborū. ſed præcipua medicina huiuſmodi morborum pœnitentia eſt. ergo &c. Reſpond. Secundum Hugonem, Sacramentum eſt in quo diuina virtus ſub tegumento rerum ſenſibilium ſecretius operatur ſalutem. Cum ergo diuina virtus in pœnitentia ſub tegumento rerum ſenſibilium. i. actuum extrinſecorum ſecretius operetur ſalutem, pœnitentia eſt ſacramentum. Ad primum dicendum de materia ſenſibili ꝙ materia ſenſibilis accipitur large pro omni re ſenſibili, ſiue ſit exterior ſubſtantia ſiue actio humana. Ad ſecundū de verbis dicendum ꝙ in pœnitētia, ſecundum ꝙ eſt ſacramentū, ſunt res verba. Verba quippe ſunt in confeſſione & abſolutione. Sed non requiritur tanta verborum determinatio, quia nō eſt hic aliqua materia verbo ſanctificanda.

In alio ſcript. vt hic. q. 1. artic. 1. 3. p. q. 84. art. 1. o.

Articulus tertius.

AD tertium ſic proceditur, & videtur ꝙ pœnitentia non ſit virtus, quia pœnitentia eſt dolor. ergo

In alio ſcript. vt hic. q. 1.

ar. 1. quæstiuncu. 1. 3. p. q. 85. ar. 1. 0.

pœnitentia non est virtus. Præterea. Qui habet vnam virtutem habet omnes: sed pęnitentia non est in innocentibus, in quibus sunt aliæ virtutes. ergo &c. Pręterea. Omnis virtus est de bono, & de difficili. sed pęnitentia est de malo. ergo nō est virtus. Contra. Non meremur nisi actu virtutis: actu vero pœnitentiæ meremur. ergo est virtus. Præterea. Contraria mutuo se expellunt. ergo, cū pęnitentia expellat vitium, ipsa est virtus. Respon. Dicendum q in pœnitentia se habet homo vt recipiens recōciliationem a Deo per ministros ecclesiæ, & sic est sacramentum, & vt agens ad hanc recōciliationem, & sic est virtus, quia ille habitus est virtus cuius actus ex recta electione pcedit: Secundum enim philosophum, principale in virtute morali est electio. Sed actus pęnitentiæ, qui est emendare peccatum sub speciali ratiōe vt est Dei offensa, ex recta electione procedit, ergo est specialis virtus. Sed quia non habet Deum pro obiecto, iō non est virtus theologica sed moralis. Harum autē sunt duo genera: quia quædam respiciunt Deum vt finem remotum, vt temperantia, quę habet passiones pro materia, & quietem animi p fine proximo, sed hanc vlterius ordinat ad Deum. Quædam respiciunt Deum vt finem proximum, vt latria, quę aliquas seruitutis protestationes, exhibet in Dei honorē, et de hoc gñe est pœnitentia, quia ad hoc in peccata emendanda mouetur vt Deo recōcilietur. Reducitur autē ad iustitiam, non vt pars eius subiectiua, cum in ea non seruetur simpliciter ęqualitas: inter Deum enim & creaturam maxima est distantia, iustitia autem ęqualitas est, sed seruatur in ea aliquis modus ęqualitatis, non quantitatis, sed proportionis, quia non quantum est debitum, sed quantum est possibile reddit Deo in emendam. Vnde nō est ibi simpliciter iustum, sed dominatiuum iustum, quod secundum philosophū, est inter dominum, & seruum. Ad primum dicendum quòd pęnitentia ęquiuoce accipitur, prout est habitus in voluntate existens, & sic est virtus, vel prout est passio in parte sensitiua existens, & sic nō est virtus: Quāuis. n. vtroq; modo sit dolor in pęnitentia, non tamē vtroq; modo est passio, sed solum secundo modo: Dolor vero, q est i pęnitētia primo modo accepta, non est passio, sed voluntatis actus. Ad secundum de innocentibus dicendum q falsum est: Nam in eis est virtus pœnitentiæ, sed non vsus, quia nō subest materia, sicut in paupere liberali liberalitas. Ad tertium, Virtus est de bono, dicendum q hoc intelligitur tanq̄ de actu, non tanq̄ de materia actus: Nam virtutes aliquæ, vt temperantia, consistūt in retrahēdo a malo, & actus retrahendi bonus est, q̄uis materia non sit bona.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur q p pęnitentiā non tollantur peccata. Ad Heb. 10. Voluntarie peccantibus nobis post acceptam notitiā veritatis iam non relinquitur hostia pro peccato. sed in pœnitentia homo se offert hostiam Deo, Vnde in Psal. 50. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. ergo peccata eorum qui lapsi sunt post notitiam veritatis pœnitentia non delet. Præt. Vr q nec virtutes restaurentur. Pœnitentia cum aliis simul virtutibus infunditur. ergo non per ipsam reparātur. Præterea. Facilius est peccato futuro resistere q̄ pterita destruere.

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 1. 3. p. q. 86. ar. 1. o. 3. cōtra c. 156. op. 3. c. 146.

In alio script. vt hic. q. 2. artic. 2. 3. p. q. 89. art. 2. o.

re, si ergo pœnitentia peccata præterita destruat, omnia futura impediet, & sic nullus a pœnitētia excidere poterit. Præterea. Baptismus sufficienter peccata delens non potest iterari, si ergo per pœnitentiam peccata deleantur, non poterit iterari, qđ falsum est. Con. Pœnitentia restituit gratiam. ergo, cum gratia non possit esse cum culpa, nec sine virtutibus, delet omnem culpam, & restituit omnem virtutem. Prterea. Aug. dicit. Pœnitentia est quædam res optima quæ omnes defectus reuocat ad perfectum. sed hoc non esset nisi opera mortificata restauraret ad vitam, & virtutes amissas restitueret. ergo &c. Respon. Per peccatum, sicut p quandam nubem, prohibetur diuina isluētia, ex qua causantur in nobis gratia & virtutes, & disponimur ad percipiēdum effectum præcedentium meritorum. Pœnitentia autem tollit peccatū tripliciter. Vno modo. s. vt est sacrm no. leg. causans gratiam. Secundo vt est virtus gratia iformata, & sic tollit formaliter vt aliæ virtutes. Tertio ratione actus, quia materia circa quam operatur, omne peccatum est, qđ intendit expiare & destruere, & sic tollit specialiter præ aliis virtutibus efficaciter. Et ideo per eam, quasi per remouens prohibens, reparatur in nobis omnis virtus & gratia, & consequimur veniam peccatorum. Ad primum, Non relinquitur hostia: dicendum quod Apostolus loquitur de hostia quæ vniuersaliter pro peccatis totius mūdi oblata est. s. Christo, qui est vnica & singularis ostia, cuius oblatio non iteratur, sed vnica sua oblatione valet ad hoc ꝙ per pn̄iam ac alia sacramenta omnia peccata possint dimitti. Quod vero additur in verbis Apostoli, Impossibile est eos qui prolapsi sunt post acceptum Spiritus donum reuocari ad pœnitentiam, intelligendum est de pœnitentia quæ includitur in baptismo. Ad secundum, Simul infunditur, dicēdum ꝙ quāuis simul tempore, tamē prius natura obstaculū remouetur, sicut simul nubes tollitur, & aer illuminatur, sed prius natura nubes tollitur. Vnde, cum per pœnitētiam obstaculum remoueatur, quāuis cum aliis virtutibus simul infundatur, potest tamen esse causa restaurationis earum vt remouens prohibens, sicut iam dictum est. Ad tertium dicendum ꝙ de necessitate pœnitentiæ est vt pœnitens habeat propositum peccata iterum non cōmittendi. Potest tamen hoc eius propositū immutari, nec tamen sequitur ꝙ prima pn̄ia non fuerit vera: Nec est inconueniens ꝙ voluntas quæ præterita deflet iterum in peccata consentiat propter libertatē eius. Ratio autem procedit in his quæ agunt ex necessitate naturæ. Ad quartum dicendum ꝙ triplex est pœnitentia. Vna priuata, & hæc potest iterari, & frequenter, alia publica, & hæc potest iterari, sed non frequenter, tertia est solēnis quæ solēniter in ecclesia iniungitur in capite quadragesimæ cum solēnitate quadam, quam ad hoc instituit ecclesia, & nō debet imponi nisi pro peccato qđ totam cōmouit vrbem, & talis pœnitentia non iteratur, secundum cōmunem ecclesiæ consuetudinem. Non tamen est simile de pœnitentia & baptismo propter quatuor rationes. Vna quia baptismus totaliter dependet a merito passionis Christi, quæ non iteratur, in pœnitentia autem requiritur meritum proprium. Secunda est quia baptismus imprimit characterem, nō autem pœnitentia. Tertia est quia baptismus est contra peccatum non ite-

In alio script. vt hic. q. 1. articu. 4. ad ter. 3. p. q. 84. arti. 8. o.

In alio script. vt hic. q. 1. arti. 4. qstiū cu. 2. 3. p. q. 84. art. 10. o.

rabile. s. peccatum originale, pœnitentia vero contra peccatum actuale, quod est iterabile. Quarta est quia baptismus est quædam generatio, non autem pœnitentia, sed spiritualis sanatio.

Articulus quintus.

In alio script. vt hic. q. 2, artic. 3. 3. p. q. 89. art. 6. o.

AD quintum sic proceditur, & videtur quod opera mortificata per peccatum, per sequentem pœnitentiam non viuificentur. Quod enim non est, non potest viuificari. sed opera mortificata non sunt. ergo non possunt viuificari per pœnitentiam sequentem. Præterea. Omne quod mortificatur, in fine mortificationis est mortuum. sed opera mortua. s. extra charitatem facta, non viuificantur per pœnitentiam. ergo nec opera mortificata. Præterea. Sicut per peccatum mortificantur opera meritoria, ita per pœnitentiam mortificantur peccata. sed peccata per pœnitentiam dimissa non redeunt iterum, secundum communiorem opinionem. ergo nec opera mortificata iterum reuiuiscunt. Sed contra. Super illud. Iohel. 2. Reddam vobis annos &c. dicit glo. Non patiar perire vbertatem quam cum perturbationibus animi amisistis. Vbertas autem hæc est multitudo bonorum operum. ergo bona opera reuiuiscunt. Præterea. Pœnitentia omnes defectus reuocat ad perfectum, vt dictum est. sed hoc non esset nisi opera mortificata reuiuiscerent. ergo &c. Respon. Dicendum quod opus meritorium dicitur esse viuum quamdiu habet efficaciam suam, s. introducendi in vitam æternam, quam quidem habet non solum quando actu agitur, sed etiam postquam actus transit, & manet in acceptione diuinæ iustitiæ, sicut etiam peccatum transit actu, & manet reatu: Et ideo per mortale peccatum sequens mortificari dicitur opus meritorium, inquantum mortale peccatum est impedimentum gloriæ, & per consequens aufert merito suam efficaciam. Hoc autem impedimentum per pœnitentiam tollitur, & ideo per pœnitentiam merita præcedentia suam efficaciam recuperant, & sic viuificari dicuntur. Ad primum ergo dicendum quod licet merita præcedentia non sint actu, sunt tamen in acceptione diuinæ iustitiæ, & sic efficaciam habent propriam, & dicuntur viua, vel mortificari, vel viuificari. Ad secundum dicendum quod opera meritoria non dicuntur mortificari, quasi eis auferatur virtus merendi, sed quia impedimentum apponitur, ne virtus eorum efficax sit: Sed opera extra charitatem facta dicuntur mortua quasi omnino virtutem non habentia. Pœnitentia autem sequens non dat operibus præcedentibus aliquam virtutem, sed solum impedimentum tollit: Et ideo per pœnitentiam viuificantur opera mortificata, non autem mortua. Ad tertium dicendum quod pœnitentia omnino peccata delet, omnem reatum auferens virtute passionis christi. Peccatum autem non mortificat opera meritoria, quasi ea delendo, sed solummodo impediendo eorum effectum: Et ideo non est simile.

Distin. Quintadecima.

Et sicut de prædictis authoritatibus &c.

Quæstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.

Primo vtrum possit homo Deo satisfacere.

Secundo in quo statu homo satisfacere possit.

Tertio per quæ opera satisfactio fiat.

Quarto de partibus satisfactionis.

Articulus

In alio script. vt hic. 3. p. q. 1. ar. 2. ad fm. q. 85. art. 3. o. q. 90. arti. 1. c.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ homo non possit Deo satisfacere. Satisfactio dēt ęquari offensæ. sed offensa in Deū cōmissa est infinita, quia offensa accipit quantitatis differentiam ab eo in quem cōmittitur. ergo non potest homo Deo satisfacere. Præterea. Seruus, quia totum quod habet est domini, nō potest dāno illato domino satisfacere, quia nihil potest recompensare. cum ergo totū quod habet homo sit Dei non potest homo Deo satisfacere. Præterea. Dicit Greg. Factus est dignus malo æterno qui in se perimit bonum quod poterat esse æternum. sed per minus non potest satisfieri de maiori debito. ergo per solutionē cuiuscūq; rei temporalis non potest fieri satisfactio de peccato. Contra. Hierony. Dicit. Qui dicit Deum homini aliquid impossibile præcepisse, anathema sit. sed satisfactio est in præcepto; Luc. 3. Facite dignos fructus pœnitentiæ. ergo possibile est Deo satisfacere. Præterea. Quanto aliqs est misericordior, tāto facilius pōt ei fieri satisfactio. sed Deus omni homine est misericordior. ergo facilius potest sibi fieri satisfactio ꝙ alicui homini. sed homo homini satisfacere potest. ergo &c. Respond. Circa hoc sunt tres opiniones: Quidam enim dicunt ꝙ satisfactio cōdigna dēat æquari offensę. Cū autem offēsa diuina ex parte auersionis sit infinita ex parte couersionis finita, ideo ex parte auersionis Deus gratis offensam remittit, sed ex parte conuersionis homo satisfacit. Sed contra hoc est, ꝙ satisfactio non respōdet peccato, nisi scdm ꝙ est offensa Dei, qd nō habet ex parte couersionis, sed solum ex parte auersionis. Alii dicunt ꝙ quantum ad auersionē pro peccato satisfieri pōt virtute meriti Christi, quod quodammodo fuit infinitum, cum esset meritum Dei, & hominis. Sed contra hoc est ꝙ etiam si meritum Christi non interuenisset, & alio modo daretur homini gratia, posset vtiq; satisfacere. Sed pro tanto habet hæc positio veritatem, quia per fidē mediatoris gratia datur credentibus. Ideo alii dicūt ꝙ satisfactio æquatur offensæ, prout est gratia informata, non pro æquiualentia, sed secundum acceptationem diuinam, quia Deus ratione gratię sic eam acceptat, ac si esset offensæ æquiualens, & ita ex diuina misericordia acceptāte habet infinitatem, sicut ex diuina maiestate lęsa habet offensa infinitatem, & sic patet responsio ad primum argumentum. Ad secundum dicendum ꝙ nō est simile de seruo hominis, & Dei, quia totum quod habet seruus hominis, ita est domini, ꝙ non est serui. Quod autem habet seruus Dei, ita est domini, ꝙ etiam serui, propter arbitrii libertatem sibi datam. Ad tertium de Greg. dicendum quod quis meritum hominis per se non sufficeret satisfacere, tamen ipsum cum gratia Dei faciente vt acceptetur in infinitum, potest simpliciter esse causa satisfactionis, & pręcipue fm ꝙ ad hoc iuuat meritum christi.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ possit de vno peccato sine alio satisfieri. Eorum quæ non habent connexionem adinuicē vnum potest auferri sine alio. sed peccata non habent adinuicem cōnexionem. ergo vnū potest per satisfactionem tolli sine altero. Præterea. Videtur ꝙ de peccato dimisso in cōtritione possit satisfieri extra charitatem. Dani. 4. dicitur Nabuchdonosor

In alio scrip. vt hic. art. 3. 3. p. q. 86. artic. 3. o. pri. scdæ. q. 73. ar. 1.

In alio fcript. vbi fup. q̄ftiū cula. 2.

Regi, peccata tua eleemofinis redime. fed adhuc ipfe peccator erat. ergo poteft exiftēs in peccato fatisfacere. Præterea. Videtur ꝙ fatisfactio in peccato mortali facta poft charitatē valeat. Super illud Numeri. 15. Si attenuatus fuerit frater tuus, dicit gloſ. ꝙ fructus bonæ cōuerfationis debet ei computari ex tempore quo peccauit, ergo redeunt alia opera in computationem Dei. Præterea. Si non reuiuifcerent, ergo effent iteranda. ergo fi ille cui præceptum eft vt vadat vltra mare, iuit, iterum tenetur ire. Contra. Impoffibile eft ꝙ aliquis fatisfaciat nifi Deo placet. fed nullus illorum in fatisfaciendo Deo placet, cum in peccato exiftat. nullus ergo poteft fatisfacere. Refpon. Dicēdum, ꝙ ficut iam apparet, fatisfactio non eft fufficiēs, nifi prout eft Deo accepta, accepta autem non eft nifi per gratiam, ideo vt fit fufficiens fatisfactio oportet ꝙ fit informata gratia. Gratia autem omni peccato opponitur, ideo homo non poteft in mortali exiftens de alio fatisfacere cum gratia careat, nec de peccato in contritione dimiffo fi in peccatum incidit, nec, cūm in peccato fatisfactio facta fit, eft accepta vel viua poft gratiæ recuperationem, nec acceptatur nec viuificatur, quia non poteft reuiuifcere quod vita caruit. Ad primum, Eorum quæ non habent connexionem, dicendum ꝙ quāuis nō habeant connexionem in effentia, habent tamen in effectu ex parte auerfionis ex qua parte habuit peccatum dimitti, & ideo non poteft dimitti vnum fine altero. Ad fecundum dicendum ꝙ cōfiliūm Dan. intelligitur ꝙ a peccato ceffaret, & pęniteret, & fic per eleemofinas fatisfaceret. Ad tertium quòd fructus bonæ cōuerfationis, dicendū ꝙ fic intelligitur ex tēpore quo peccauit. i. a tempore quo a peccato ceffauit. Ad quartum dicendum ꝙ q̄uis non fit abfolutus a pęna cōdigna fatisfactoria, abfolutus tamen eft ab ea quæ iniuncta fuit ab homine: dicitur enim quis obligari ad pęnam peccati, vno modo ex ipfo peccati reatu, fecūdo ex præcepto ecclefiæ quo pęnitens ligatur, in abfolutione. Quāuis autem fatisfaciens in mortali iuxta præceptum ecclefiæ a præcepto ecclefię fe abfoluat, non tamen a reatu pœnæ debitę peccato abfoluitur. Videtur tamen quibufdam circa opera fatisfactoria diftinguendum: Nā quædam funt ex quibus aliqui effectus manent, quafi quædam opera operata, ficut diminutio fubftantiæ ex releuatione pauperū vel eleemofinis, manet, & hæc inquantum manent, poffunt per approbationem eius qui ad gratiam redit fatisfactoria fieri, nō ratione operis operantis præcedentis, fed fequentis, & ideo hæc nō oportet iterari. Quędam vero funt in quibus nō manet aliquid huiufmodi, & ideo funt totaliter iteranda.

Articulus tertius.

In alio fcrip. vt hic, art. 4. 3. contra c. 158.

Ad tertium fic proceditur, & videtur ꝙ fatisfactio nō fiat p opera pęnalia. Satisfactio fit per q̄dam recompenfationem. fed per opera pęnalia nulla fit Deo recompenfatio, quia non delectatur in pœnis noftris. ergo nec fatisfactio. Præterea. Quia quanto opera ex maiori charitate fiunt tanto minus pęnalia funt. ḡ quanto ex maiori charitate facta, tanto minus effent fatisfactoria. hoc aūt eft falfum, quia dicitur Luc. 7. Dimittuntur ei peccata multa, q̄m di. mul. ergo falfum eft ꝙ per opera pęnalia femper fiat fatisfactio. Præterea. Videtur ꝙ nec per flagella a Deo immiffa

missa. Satisfactio tantum bonorū est. sed huiusmodi flagella inducūtur malis, & præcipue eis debentur. ergo nō possunt esse satisfactoria. Contra. Greg. dicit. Iustum est vt peccator tāto maiora sibi inferat lamēta per pœnitentiam, quanto maiora delectamēta intulit per culpam. Prærerea. Amb. dicit. Etsi fides. i. peccati conscientia desit, pęna satisfacit. ergo ēt flagella sunt satisfactoria. Respō. Dicendum φ cum satisfactio in quadam ęqualitate iustitiæ cōsistat, oportet φ homo satisfaciēdo suppleat qd diminutum fuit in peccato, & diminuat quod in peccato superfluū fuit: In peccato autem homo nimis voluntatem suam sequens volūtati Dei nō se subiecit, & ideo oportet φ in satisfactione opera pęnalia contra voluntatem suā assumat in honorem Dei, vel etiam pęnas aliunde illatas voluntarie sustineat. Ad primum dicendum φ quāuis Deus non delectetur in pęna, vt est pęna, tamen in ea delectatur vt est iusta. Homo autem honorē quē Deo subtraxit per offensam recōpensat per pęnitentiam. Ad secūdum dicendum φ sicut difficultas ex parte operis, non ex parte voluntatis ipsius operantis, auget meritum, ita pęnalitas illa auget satisfactionē, cum sit in genere operis, non in volūtate operantis: difficultas enim quæ ex impromptitudine voluntatis est meritum diminuit, qd auget contraria facultas. Ad tertium dicendum quòd quāuis flagella communia sint bonis, & malis, quia tamen non sunt satisfactoria nisi prout voluntarie acceptātur, ideo, cum mali ea nō voluntarie sustineant, non possunt p ea satisfacere, sicut & boni.

Vbi sup. q. tertiū. i.

Articulus quartus.

Ad quartum sic proceditur, & videtur φ inconuenienter enumerētur opera satisfactoria cū dicitur φ sunt tria, Eleemosina, ieiunium, & oratio. Opus satisfactoriū est pęnale. sed oratio non habet pęnam, sed est contra tristitiam pęnæ medicina. Vnde dicitur. Iac. 5. Tristatur aliquis in vobis, oret, & psallat. ergo non debet cōputari inter opera satisfactoria. Prętęrea. Omne peccatum vel est carnale vel spirituale. sed sicut dicit Hiero. Ieiunio sanantur pestes corporis, oratione pestes mentis. ergo non debet esse aliud opus satisfactorium. Præt. Satisfactio necessaria est ad emendationem peccatorum, sed eleemosina ab omnibus peccatis emendat, Luc. 11. Date eleemosinam, & ecce omnia mūda sunt vobis. ergo alia duo supfluūt. Contra vr̄ φ debeant esse plura, Quia cōtraria cōtrariis curātur. sed multo plura sunt peccatorum genera quàm illa. ergo debent plura opera satisfactoria computari. Prętęrea. Non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum. sed per satisfactionem peccatum dimittitur. ergo restitutio debet poni vna pars satisfactionis. Præterea. Multa alia, vt peregrinationes, disciplinæ, & huiusmodi, consueuerunt iniungi pro satisfactione. ergo sunt aliæ partes satisfactionis. Respond. Dicendum quòd satisfactio debet esse talis per quā aliquid nobis subtrahamus ad honorē Dei. Nos autem nō habemus nisi tria bona. s. bona animæ, & bona corporis, & bona fortunæ. Ex bonis quidem fortunæ subtrahimus aliquid nobis per eleemosinam: sed ex bonis corporalibus per ieiunium. Ex bonis autem animæ non oportet φ aliquid subtrahamus, quia per ea efficimur Deo accepti, sed sufficit vt per ea submittamur Deo totaliter, & hoc fit per ora-

In alio scrip. vt hic. art. 4. quęstiūcula. 2. secda secdę. q. 32 arti. 1. ad 6m. q. 147 ar. 1. c.

tionem. Competit etiam iste numerus ex parte illa qua satisfactio peccatorum causas excidit, quia radices peccatorum tres ponuntur primae Ioan. 3. f. Concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitae. Contra concupiscentiam carnis ordinatur ieiunium, contra concupiscentiam oculorum eleemosina, contra superbiam vitę oratio. Competit etiam quantum ad hoc quia satisfactionis est peccatorum suggestionibus aditū non indulgere, quia omne peccatum vel in Deum cōmittimus, & cōtra hoc ordinatur oratio: vel in proximum, & contra hoc est eleemosina: vel in nosipsos, & contra hoc est institutum ieiunium. Ad primum, Oratio pœnam non habet, dicēdum ꝙ habet afflictionem carnis, ꝗuis habeat suauitatē spiritus. Ad secundum de Hieron. dicēdum ꝙ loquitur per quandam appropriationem nō proprietatem, & ideo nō loquitur de eleemosina, quia eleemosina cōmuniter sanat vtrūq;. Ad tertium de eleemosina dicendum ꝙ quāuis singula istorum per quandam conuenientiam singulis peccatis appropríentur, tamen quolibet eorum pro quolibet peccato potest quis satisfacere. Vel dicēdum ꝙ loquitur de eleemosina ordinata, quę incipit a se, quae omnes partes satisfactionis comprehendit. Ad quartum, multa sunt peccatorum genera, dicendum ꝙ verum est, cum reducuntur ad tres radices iam dictas, vel ad praedicta tria genera peccatorum. Ad quintum dicēdum ꝙ restitutio est cessatio a peccato: quādiu enim retinet aliquis rem alienam, ex hoc ipso peccat. Vnde restitutio non est satisfactionis pars, sed ad satisfactionem praeambulum. Ad sextū, Multa alia iniungūtur. etc. dicendum ꝙ quicquid in proximi vtilitatem expenditur totum eleemosinae rationē habet, & quicquid latriae exhibetur Deo, orationis accipit rationem.

Distin. Sextadecima.

In perfectione aūt

pęnitentiae.

Quęstio vnica.

Hic quaeruntur quinq;.

Primo an contritio confessio & satisfactio sint partes pęnitentiae.

Secundo an circūstātia aggrauet peccatum in infinitum.

Tertio quae circunstantiae sint confitendae.

Quarto an aliqua pęnitentia exigatur ante baptismum.

Quinto qualiter venialia remittantur.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ non sint hę tres partes pęnitentiae, videlicet, contritio, cōfessio, & satisfactio: Sacramentū. n. pęnitentiae a ministris ecclesiae confertur, contritio vero non. ergo non est pars pœnitentię. Pręterea. Per sacramentum pœnitentiae peccatum remittitur: sed ante confessionem remissum est. ergo confessio nō est pars pęnitentiae. Praeterea. In sacramento pęnitentiae gratia confertur, in satisfactione vero nulla noua gratia confertur. ergo satisfactio non est pars pęnitentiae. Praeterea. Non est idē fructus rei, & pars. Sed satisfactio est dignus pęnitentiae fructus, vt habetur in litera. ergo non est pars eius. Respon. Haec tria nominant actum virtutis. Prius autem non cōstituitur a posteriori, ideo pęnitētiae, vt est virtus, non sunt haec tria partes, sed pœnitentiae sacramenti, quia remissio triplicis

In alio script. vt hic, q̄stiun cul. 1. 3. p. q. 90. art. 2. o. secdae Cor. 7. d. 3 co. 2.

plicis pęnæ fit in pęnitentia, secundū tria quæ sunt in ea: Nam secundum contritionem fit commutatio pęnæ ęternę in purgatoriam, secundum satisfactionem fit temporalis pęnæ absolutio, & per confessionem notificatio culpæ Deo per sacerdoté, & ideo contritio, cõfessio, & satisfactio sunt partes integrales pęnitentiæ, non q̃titatiuę, etherogeneæ, vel homogeneæ, sed essentiales, sicut materia & forma sunt partes alicuius totius. Ad primum de ministris dicendum quòd nõ oportet ꝙ sacramentum ministretur ab aliquo secundum totum quod est in sacramento, sed secundum aliquid eius: In aliis enim sacramentis materia est exterior quã minister sãctificat & ad vsum applicat, in hac vero materia est actus hominis: ideo ibi sacramẽti ipsius materia adhibetur a ministro, hic autem non. Ad secundum de confessione dicẽdum ꝙ quãuis dimittatur peccatum ante confessionem in actu, non tamen ante cõfessionem in proposito. Ad tertium de satisfactione dicendum ꝙ gratiæ collationem præcedit quædam præparatiua satisfactio in ꝓposito, licet nõ ĩ actu. Vel dicendum ꝙ per satisfactioné cõsequitur pęnitens perfectum effectum gratiæ peccatum abolentis, quia liberatur totaliter a reatu peccati. Ad quartum dicendum ꝙ vltimū in quo consumatur res dicitur finis rei, sicut forma habet rationem finis, quãuis sit pars rei: Et quia satisfactio est vltima pars in qua pęnitentia consumatur, ideo dicitur fructus, quod in rationé finis sonat.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ circũstantia aggrauet peccatum in infinitum: Quia vna circũstantia corrumpit virtutem. sed virtus non corrumpitur nisi per peccatum mortale, quod habet quantitatem infinitam. ergo circũstãtia addit rationem peccati infinitam, & sic aggrauat in infinitum. Præterea. Dicit Augu. Nullum est adeo veniale quin fiat mortale, dum placet. sed placentia est quędam circũstantia, & reducitur ad quomodo. ergo circũstantia facit de veniali mortale, & sic aggrauat in infinitum. Præterea. Plus distat actus virtutis ab actu peccati mortalis q̃ actus venialis peccati a mortali. sed vna circũstantia mutata facit de actu virtutis actum peccati mortalis, sicut cognoscere non suam est actus peccati, sed cognoscere suam potest esse actus virtutis. ergo multo magis facit de veniali mortale, & sic idem qd prius. Contra. Quãtitas accidentalis non excedit quãtitatem substantialem. sed quantitas ex circunstantia peccati prouemens est ei accidentalis. cum ergo quantitas peccati venialis sit finita, quantitas ex circunstantia eius prouemens non erit infinita. ergo non aggrauat in infinitũ. Præterea. Quæ in infinitum differũt non conueniunt in genere. sed eorum quæ non cõueniunt in genere, vnum non potest in aliud transmutari, sicut linea in colorem. ergo nõ potest per circũstantiam actus peccati venialis trahi ad infinitam quantitatem. Respon. Dicendum ꝙ circũstantia dicitur quædam proprietas in actu considerata ex his quæ circunstant personam, vel factum ipsum, quæ quidé dicitur aggrauare, inquantum ad maliciam actus addit: Quanto enim aliqd pluribus modis inordinatum est, tanto peius est. Aliquando vero circũstãtia aggrauat ad aliam speciem non trahendo, quando per circũstantiam non additur deformitas alterius pec-

ti. 2. quæstiuncu. 3. Ma. q. 2 ar. 8. o.

In alio script. vt hic. q. 3. ar

Seda secde q.110.ar. 4. ad qn.

cati, sicut si ardenti comestioni etiam tempus indebitum apponatur semp remanet infra speciem gulæ. Cum vero addit deformitatem quæ ad aliam speciem peccati pertinet, tunc dicitur in aliam speciem trahere, sicut si gulosæ comestioni addatur ꝙ fiat cōtra præceptum, trahitur in aliam speciem peccati. s. inobedientiæ, & tunc, si illud peccatum, in cuius speciē trāsfertur, de suo genere sit mortale, dicitur in infinitum aggrauare, sicut in prædicto exemplo patet, alias nō, sicut si aliquis diu contineat vt confabulationibus vacet: hęc enim circūstātia trahit in aliam speciem, non tamē peccati mortalis. Nunquā vero contingit ꝙ circūstantia speciem non mutet, & in infinitum aggrauet, quia veniale, & mortale nō sunt secundum eādem speciē moris. Secundum vero ꝙ in aliam speciem transfert proprie loquendo, circūstantiæ rationem nō retinet, quia iam non circūstat, sed intranea efficitur, & ideo id quod est circūstans potest aggrauare in ifinitum, non tamen inquantum est circūstantia. Ad primum, Virtus non corrūpitur nisi per peccatum mortale, dicendum ꝙ verum est, sed circūstantia quæ nouam rationem mortalis addit iam non manet in ratione circūstantiæ, quia non tantum auget, sed mutat. Ad secundum dicendum ꝙ nō addit rationem mortalis, nisi intantū crescat ꝙ adhibeatur ei vt fini, & p cōsequens supra Deum diligatur: & ita contemptum Dei talis placentia addit, quia habet de se specialem rōnem peccati: & ideo iam non manet in ratione circūstantiæ. Ad tertium, circūstantia mutata facit de actu virtutis actum vitii, dicendum ꝙ talis circūstantia quę hæc facit trahit in aliā speciem, quæ iam rationem circūstantiæ, inquantum huiusmodi amittit.

Articulus tertius.

In alio scrip. vbi sup. quæstiun. 4.

Ad tertium sic proceditur, & videtur ꝙ omnis circūstantia sit cōfitēda. Gen. 19. præcipitur Loth de Sodomis exeunti ne moretur in omni regione circa, sed penitus de Sodomis. i. de peccato per confessionem exeat. ergo nō solum peccatum sed omnis circūstantia peccati confiteri debet. Præterea. Secundum quantitatem peccati debet iniungi satisfactio. cum igitur circūstantia variet quantitatem peccati, est confitenda pro satisfactionis iniunctione. Præterea. Confessio debet contritioni respondere, sed homo debet de singulis circūstantiis conteri, vt in litera Aug. dicit. ergo & confiteri. Contra. Secundum Philosophum, delectabile carnis quātomagis in particulari consideratur, tanto magis appetitum mouet. sed homo debet fugere appetitum talis delectationis, primæ Cor. 6. Fugite fornicationem. ergo videtur ꝙ peccatorum carnalium non sint omnes circūstantiæ confitendæ. Præterea. Ex circūstantiis recitatis aliquando alicuius personæ peccatum innotescit. sed homo in cōfessione se debet accusare, non alteꝝ infamare. ergo videtur ꝙ non debeamus omnes circūstantias confiteri. Respon. Quod peccatum mortale necessario est confitendum, ideo circūstantia quæ nouam rationem peccati mortalis addit de necessitate est confitenda, alia autem non. Ad primum, ꝙ debet exire de omnibus, dicēdum ꝙ verum est, tamen non oportet ꝙ semper per confessionem, sed sufficit ꝙ alio modo. s. per itriniecam cōtritionem. Ad secundum de satisfactione recipienda dicendum ꝙ determinata quātitas peccati non potest sacerdoti

Ma. q. 2. arti. 6. ad pm. op. 12 ar. 6.

sacerdoti innotesci, quia nec ipse peccator scit, vnde sufficit ꝙ cognoscat quantitatem quæ ex noua specie consurgit. Vel dicendum ꝙ si cognosceret, non tamen teneretur confiteri, quia tãtum peccatum mortale est de necessitate confitendum. Ad tertium de Aug. dicendũ ꝙ de circũstantiis quę peccati speciem mutãt oportet ꝙ quis doleat ad peccati dimissionem, de aliis autem singulis sufficit ꝙ in generali: non tamen necessitatis est ꝙ de eis doleat vt peccatum dimittatur. Sed quia probatur per duo alia argumenta quòd non sint confitẽdæ, respondendum est ad ea. Circũstantię peccati carnalis mouent appetitum, dicendum ꝙ in confessione confitenti, & confessori datur gratia ne in eorum appetitus deducantur. Ad quintum, Ex circũstantiis recitatis, dicendum ꝙ si talis circũstantia non trahit in aliud genus mortalis non est confitenda. Si autem trahat sic, quia magis aliquis debet suam purgare conscientiam q̃ famam alterius custodire: ita tamen caute, vt quantum fieri potest in speciali lateat, & si in generali dicatur.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic. q. 1. artic. 2. 3. p. q. 68. ar. 5 o. 4. cõtra c. 59. Ro. 11. l. 4. co. 4.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ nõ exigatur aliqua pœnitentia ante baptismum. Rom. 11. Sine pęnitẽtia sunt dona Dei. gl. Gratia Dei in baptismo non requirit gemitum, nec planctum, neq; aliquid huiusmodi, sed omnia gratis condonat. ergo nõ præexigitur pęnitentia ante baptismum. Præterea. Baptismus sufficit delere omnem culpam, & pœnam. ergo non requirit aliud adiutorium Pęnitentię. Præterea. Secundum non debet præcedere primum. ergo pęnitentia, cum sit secunda tabula, baptismum, cum sit prima tabula non præcedit. Contra. Qui accedit fictus non suscipit baptismi effectum. omnis autem impęnitens fictus accedit. ergo &c. Præterea. Act. 2. dr̃. Agite pniani, & baptizetur vnus qsq; vestrũ. gl. Dicturus de baptismate præmisit lamenta pęnitentiæ. ẽ pęnitentia debet præcedere baptismum. Respon. Pęnitentia dupliciter accipitur, vel vt sacramentũ officio ministrorum dispensata, & sic sequitur baptismum, aut vt est virtus, & sic dupliciter accipitur: Aut. n. vt est virtus formata, & sic non requiritur ꝙ de necessitate baptismum præcedat, sed quasi per baptismum cãta, quia sic virtute baptismi nunquã culpa actualis adulto remitteretur, cum iam esset remissa. Vel vt informis virtus. i. quædam peccati detestatio, quã uis non omnino sufficiens, & sic requiritur vt causa remouens prohibens, sed defectus eius suppletur in baptismo. Ratio autem quare requiratur, hæc est: quia volũtas semel fixa in peccato semper manet in eo fixa actu vel habitu, nisi per actualem detestationem auellatur ab eo, voluntas autẽ fixa in peccato non est subiectum susceptibile gratiæ. Ad primum de illa glo. quæ est Amb. dicendum ꝙ loquitur de gemitu & plãctu satisfactionis exterioris, non interioris. Ad secũdum, baptismus sufficit, dicendum ꝙ sufficit quantum est de se, dummodo inueniat dispositum susceptibile. Ad tertium de prima tabula, dicẽdũ ꝙ non præexigitur vt tabula, sed vt virtus informis disponens ad gratiæ susceptionem.

Articulus quintus.

AD quintum sic proceditur, & videtur ꝙ veniale possit remitti sine contritione aliqua: quia dicit Augu. quod facit gutta aquæ in camino

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 2. quæ

stiuncula. 1.3. p.q. 87.ar.1.c. & ad pri. ar.2.ad secūdū,ar.3 ad scdm. Ma.q.17. ar.11.ad tert.& qr tum.ar.12 ad qrtū.

ignis,hoc veniale in viro iusto. ergo statim remittitur solo feruore charitatis sine contritione aliqua. Pręterea. Per benedictionem episcopalē, & aquam benedictam,& multa alia dicuntur remitti venialia.ergo sine cōtritione. Praeterea. Minima contritio sufficit tollere omnia mortalia.ergo,cum distantia infinita sit inter veniale,& mortale,nulla cōtritio requiritur ad tollenda venialia. Cōtra. Contraria contrariis curantur. ergo ad tollēdam culpam delectationis venialis requiritur dolor ei cōtrarius. Praeterea. Sicut intrinsecus peccatum committitur,sic & deletur. sed non per gratiae infusionem intrinsecam.ergo per motum gratiae intrinsecum,& sic per motum contritionis tollitur veniale,qui est motus gratię. Respon. Peccatum voluntarium nō dimittitur sine hoc ꝙ volūtas ipsum peccatum detestetur, ideoq; ad omnis voluntarii peccati remissionem, requiritur voluntatis a peccato auersio.Sed hoc dupliciter potest eē: Quędam enim sunt voluntaria omnino, vt mortalia,& in his requiritur auersio voluntatis ab eis in speciali:quaedam non,vt venialia, & in iis sufficit in generali,& quasi implicite. Ad primum de gutta aquae,dicendum quod in feruenti motu charitatis est culpae venialis detestatio implicita, quia si cogitaret tunc de eo, detestaretur illud,ideo per talem motum remittitur veniale. Ad secundum de benedictione episcopali,dicendum ꝙ haec specialiter dicuntur remittere,nō qa remittant per se,sed quia haec sunt excitatiua feruoris,per quem fit remissio. Ad tertium de mortali & veniali,dicendum ꝙ ex parte auersionis in infinitum distant, & ideo ad venialis remissionem noua gratia non requiritur,quia ei non contrariatur. Requiritur tamen aliquis nouus motus voluntatis informatae gratia, quia & si gratiam non impediat, tamen motū gratiae retardat,& ideo motui gratię, sed nō gratiae,opponitur.

Distin. Decimaseptima.

Hic oritur qō &c.

Hic est triplex quaestio.
Prima de iustificatione impii.
Secunda de contritione.
Tertia de confessione.

Quaestio prima.

Circa primum quęruntur duo.
Primo quę requirātur ad iustificationem impii.
Secundo de ordine eorum.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur quod gratiae infusio non exigatur ad iustificationem impii. Secundum Aug. Maius est iustificare impium q̄ creare cęlum, & terram.in creatione vero nullum mediū requiritur.ergo nec in iustificatione. Praeterea. Videtur quòd non sit necessarius motus lib.ar.in Deum.Deus Salomoni dormienti infudit sapientiam.3.Reg.6. ergo non requiritur motus lib.arb.ad infusionem sapientiae.ergo nec ad infusionem gratiae. Praeterea. Videtur ꝙ nec requiratur cōtritio: Lu.7.dr. Remittūtur ei peccata &c.g'o.Ardor charitatis in ea rubiginem peccatorum consumpsit.ergo per viam amoris de' bono, non doloris de peccato, iustificata fuit. Pręterea. Videtur quòd nec remissio culpę:Effectus enim non cōnumeratur suae causę.ergo nec infusio gratiae causa est remissionis culpę. ergo &c.Contra. In illo verbo Psal. 59.Comouisti terram, notantur haec quatuor

In alio scrip. vt hic.artic. 3. prima scdę.q.113 artic.2.0. Ver.q.28 ar.2.0.ar. 4.ad.pri. Eph.5.le. 5.11.

quatuor. Primo gratię infusio, cum dicitur, cōmouisti terram. Secundo contritio, cum subiungitur, cōturbasti eam. Tertio peccati remissio, cum additur, sana contritiones eius. Quarto motus lib. ar. in Deum, cum additur, quia commota est. Respond. Dicēdum quòd sicut in mutationibus naturalibus actus actiuorum nō sunt nisi in agente & patiente, sic etiam in moralibus. In qualibet quippe mutatione ex parte agentis fit alicuius formæ repulsio, & alterius introductio. In patiēte vero requiritur duplex dispositio. Vna ad expulsionem vnius formæ, altera ad introductionem alterius. Secundum hoc in mutatiōe iustificationis impii concurrunt quatuor: duo ex parte agentis. s. gratiæ infusio, & culpæ expulsio: alia duo ex parte suscipientis. s. motus libe. ar. in Deū, & contritio de peccato. Ad primum de gratia dicēdum quòd nō est simile, quia creatio nihil supponit, iō in ea non potest aliquid cadere medium, sed iustificatio aliquid prçsupponit. Vel dicendum quòd sicut in creatione est forma naturalis, qua res creata esse formaliter incipit, ita & in recreatione est forma gratuita, siue supnaturalis, qua res recreata incipit bene esse. s. secundum esse gratiæ. Ad secundum dicendum quòd nō est simile, quia sapientia magis respicit intellectum q̄ affectum, gratia vero econuerso. Vnde cum intellectus cogi possit, affectus vero non, ideo non requiritur ad sapientiam voluntaria dispositio sicut ad gratiam. Ad tertium dicendum quòd illa cōsumptio intelligitur quo ad reliquias culpę, non quo ad culpā. Vel dicēdum quòd feruor charitatis semper habet secum odium contrarii. Ad quartum de causa, dicendum quòd hoc verum est in causa et effectu vniuersaliter se cōsequētibus, sicut presentia solis, & illuminatio aeris, sed non sic se habet remissio culpæ, & infusio gratię, cum in statu innocentiæ fuisset gratiæ infusio, sine remissione culpæ.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur quòd remissio culpę præcedat infusionem gratię: In omni enim motu recessus a termino a quo pręcedit accessū ad terminum ad quem, vel tempore, vt in motu successiuo, vel natura, vt in mutatione subita. culpę autem remissio dicit recessū a termino a quo, gratiæ infusio accessus ad terminū ad quem. ergo &c. Contra. Causa est prior effectu, gratia vero remittit culpam. ergo &c. Pręterea. Videtur quòd motus lib. arb. præcedat gratiæ infusionem, quia motus lib. arbi. est dispositio ad gratiam: dispositio vero naturaliter pręcedit formā. Contra. Motus liberi arbitrii non est meritorius, nisi gratia informatus. ergo gratia pręcedit. Prętere. Vr quòd contritio præcedat motum libe. arb. Prius enim est declinare a malo q̄ facere bonum. ergo contritio de peccato pręcedit motum lib. arb. in Deū. Contra. Cā motus lib. arb. est motus fidei. motus cōtritionis est motus pęnitentiæ. fides autem præcedit pœnitentiam. ergo &c. Præterea. Videtur quòd culpæ remissio præcedat contritionem. Contritio est actus virtutis. actus virtutis non egreditur nisi a potentia purgata. ergo pręcedit purgata potentia, & sic culpæ remissio præcedit contritionem. Contra. Si contritio non præcedit, ergo adultus iustificatur, non per contritionem. Respon. Dicendum quòd in iustificatione impii hæc qua

In alio script. vt hic. art. 4. pria secū dę. q. 113 arti. 8. o. Ver. q. 28 ar. 7. o.

tuor.s.motus lib.arb.contritio,infusio gratiæ,& remissio culpę simul sūt tempore,sicut in naturalibus dispositio quę est necessitas materiæ formæ introductio,& alterius expulsio, non tamen simul natura:Nam prioritas,& posterioritas secundum ordinem naturæ ad ordinem causæ,& causati aliquo modo reducūtur,quia principiū & causa idem sunt ſm Philosophum. Vnde secundum diuersum genus causæ vnum istorum prius est alio,& ecōuerso,sicut dispositio,quæ est necessitas materię est causa materialis formę,forma vero causa formalis necessitatis materię,& hoc modo potest dici ꝙ motus lib.arbi. & contritio sunt priora aliis duobus in genere causæ materialis,alia vero duo.s.gratiæ infusio,& culpæ expulsio sunt his priora in genere causæ formalis : Et iterū a parte dispositionum prior est contritio,quæ remouet prohibens, in genere causæ materialis,sed motus lib. arb.in genere causæ formalis.Similiter ex parte formarum prior est culpæ remissio in genere causæ materialis,sed gratię infusio prior est in genere causæ formalis,quia culpæ remissio est dispositio ad gratiæ infusionē. Quia vero agens generat sibi simile in forma,& natura principaliter intēdit introductionem formę,ideo secundū ordinem causæ formalis est ordo,ſm agentem,& finalem:Et per hoc patet solutio ad obiecta.

Quæstio secunda.

Circa secūdū quæruntur duo.

Primo vtrum de quolibet peccato debeat homo confiteri.

Secundo de quantitate contritionis.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ non requiratur contritio specialis desingulis peccatis:Quia simul fit in eodem instanti de singulis peccatis iustificatio:Simul enim, & in eodem instanti non potest haberi de omnibus contritio specialis. ergo ad iustificationem non requiritur specialis contritio. Præterea. Si requiritur specialis, aut ergo sufficiens de quolibet,aut non.si sufficiēs, ergo ad primam cōtritionem ante alias fit iustificatio.si non,ergo per contritionē insufficientem fit iustificatio. Præterea. Contritio est de peccato inq̄tum est Dei offensa.ergo in ratiōe generali non in speciali singulorum. Contra. Psal.6.dicitur.Lauabo per singulas noctes lectum meum:glo.per singula peccata conscientiam. ergo requiritur specialis contritio de singulis. Præterea. Requiritur singulorum confessio specialis. ergo & contritio. Rñ. Dicendū ꝙ cōtraria contrariis curātur,ideo sicut in quolibet peccato mortali est actualis auersio voluntatis a Deo ad peccatū, ita oportet ꝙ in remissione peccati mortalis sit actualis cōuersio a peccato ad Deum,hæc autem conuersio appellatur contritio: Auersio enim voluntatis manentis in peccato non tollitur nisi per voluntatis fractionē omnimodam,quę appellatur contritio, non tamen oportet ꝙ in ipso instanti quo quis iustificatur conteratur de omnibus peccatis in speciali, qa hoc est impossibile,sed sufficit tunc in generali,in speciali vero ante vel post. Ad primum,simul fit, dicendum ꝙ q̄uis simul fiat iustificatio,tamen successiue fit pręparatio ad iustificationem, & iō contritio in sui principio oportet ꝙ fit singillatim de oībus, sed in sui

In alio script. vt hic. ar. 2. quæstiun cu. 2. Ma. q.7. ar.11. ad tertiū.

sui fine, cum est gratia informata, est simul, & sic est de his quę requiruntur ad iustificationem impii. Ad secundum, aut est sufficiens aut non, dicendum ꝙ requiritur sufficiens de omnibus generalibus ad iustificationē ꝭm quā remittuntur peccata, sed quāuis ad præparationem in principio possit esse sufficiens, non tamen per eam remittuntur peccata. Ad tertium de offensa, dicendum ꝙ quāuis ratio auersionis sit cōmunis, tamen modus auertendi est differens.

Articulus secundus.

In alio script: vt hic. art. 3. 3. p. q. 84. arti. 8. 9. o. Psalm. 37. c. 1. 11. fi. Psal. 45 co. 1. fi.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ cōtritio sit maximus dolor qui possit esse. Hiere. n. 6. dicitur. Luctum vnigeniti, &c. Gl. Docet pœnitentem quid debeat facere: nihil enim dolentius morte vnigeniti. ergo requiritur dolor maximus. Præterea. Quantus est amor cōiunctionis tantus est dolor separationis. sed anima magis debet diligere cōiungi Deo, q̄ proprio corpori. ergo magis debet dolere de eius separatione. Contra. Minimus dolor cum gratiā sufficit ad salutem. ergo nō requiritur maximus. Præterea. Omnis dolor, q est subiecti corruptiuus, est immoderatus. sed si requireretur maior vel æqualis dolor mortis, esset subiecti corruptiuus. ergo &c. Pręterea. Videtur ꝙ non requiratur maximus secundum durationem. Non oportet hominem semper in confessione, vel satisfactione exteriori durare. ergo a simili, nec in cōtritione seu interiori dolore. ergo &c. Respō. Dicendum ꝙ in contritione duplex est dolor: vnus in voluntate, qui non est aliud q̄ displicentia peccati, & in hoc cōsistit essentia cōtritionis, alius i sensualitate, qui causatur ex primo dolore, vel secundum necessitatem naturæ ex motu superiorum viriū quæ sequuntur inferiores, vel secundū electionem, prout voluntas excitat dolorem in illis. Primus ergo dolor ꝭm intentionem debet esse maximus in genere. s. comparatione aliorum dolorum, quia quāto aliquid debet magis placere, tanto eius oppositum debet magis displicere. Non tamē oportet ꝙ sit maximus in specie huius doloris, sicut quilibet amor charitatis est maximus in genere, sed non in sua specie. Secundum vero durationem oportet ꝙ sit maximus, quia per totū tempus præsentis vitæ in habitu, sed non in actu. In actu vero sufficit ꝙ sit quando homo recordatur. Vnde Hugo, Deus, inquit, quando absoluit hominem a vinculo peccati, ligat eū vinculo perpetuæ detestationis. Secundus vero dolor non oportet quòd sit maximus intensiue, tum quia vires inferiores magis mouentur ex appręhēsione obiectorum propriorum q̄ ex redundantia superiorum virium, tum quia nō requiritur ad contritionem de necessitate, sed de perfectiōe, nec extensiue, ne si nimis duret, homo in desperationē labatur. Ad primū incōtrarium, minimus dolor, dicendum ꝙ quāuis sufficiat minimus dolor in gñe doloris spūalis i cōtritiōe, dolor tñ maximus est respectu alioꝝ doloꝝ. Ad secūdum dicendum ꝙ dolor ille spiritualis non est corruptiuus subiecti, sed dolor sensibilis: est enī primus dolor in parte animæ incorruptibilis. Ad tertium dicendum ꝙ in electione voluntatis committitur peccatum, sed sine ea nec in opere nec in ore committitur, & ideo oportet ꝙ semper sit detestatio peccati in volūtate, ne assentiatur peccato, & ita nō sit in opere vel sermone, vt propter

hoc cōtritio debet esse perpetua, nō autem satisfactio,& confessio.

Quæstio tertia.

Circa tertium quæruntur duo.

Primo vtrum omnes ad cōfessionem teneantur.

Secundo cui sit confessio facienda.

Articulus primus.

In alio script. vt hic, q̄stiuncu.1.&.2.

AD primum sic proceditur,& videtur q non teneamur omnes ad confessionem: Quia quilibet debet cęlare,& non prodere crimen proximi sui. sed magis debet diligere se q̄ proximū. ergo magis cęlare crimen suum. Præterea. Petrus, & Magdale.& alii plures leguntur iustificati sine confessione. ergo non est necessaria ad iustificationem. Præterea. Confessio fit ad taxandum pęnitētiam pro culpa. sed homo posset sufficiēter sibi taxare pęnam pro culpa. ergo nec oportet alteri confiteri. Contra. Boe. in lib. de conso. ait. Si operam medicantis expectas, oportet q vulnus detegas. ergo ad sanationem spiritualis vulneris detectio est necessaria. ergo & confessio. Præterea. Pœnitentiæ condistinctæ ad inuicem partes sunt confessio, contritio,& satisfactio. sed omnes tenentur ad satisfactionem,& contritionem. ergo & ad confessionem. Respō. Ad confessionem dupliciter obligamur, vno modo ex iure diuino ex hoc ipo q est medicina,& secundum hoc non omnes tenentur ad confessionem, sed illi tantum qui post baptismum peccatum mortale incurrunt. Alio modo ex præcepto iuris positiui,& sic tenentur omnes ex præcepto ecclesiæ ędito in concilio generali sub Inno. tertio: quia q̄uis homo post baptismū naufragium mortale euadere possit, tamen veniale, quod est dispositio ad mortale, non potest euadere,& cōtra illud etiam pœnitentia ordinatur, & ideo manet pęnitētiæ locus etiam in iis qui nō mortaliter peccant, & per consequens confessionis. Secundū tamen alios non oportet q de veniali quis confiteatur, sed vt se sacerdoti repręsentet,& ostendat se esse absq; conscientia mortalis. Ad primum de crimine proximi, dicendum q sicut crimen proximi non debemus prodere, nisi ei qui vult,& potest prodesse, ita nec nostrum. Ad secundū de Petro dicendum q priuilegia specialia non faciunt legem cōmunem. Vel dicendum q multa facta sunt quæ non sunt scripta: vnde potest esse q confessi fuerint peccata, q̄uis nō sit scriptū. Ad tertium dicendum q magis est ordinatum iudicari ab altero q̄ a seipso. Vel dicendum quòd in iudicio proprio posset esse periculū, cum hō nimis sit propitius sibiipsi.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. art.3. 4. contra. c.72.

AD secundum sic proceditur, & videtur quòd sufficiat confiteri laico: Quia non obligamur ad confitēdum nisi ex institutione diuina, sed institutio diuina non facit mentionē de sacerdote. Iaco. v. Confitemini alterutrum peccata vestra. ergo nō est necesse confiteri sacerdoti. Præterea. Videtur q nec sacerdoti ꝓprio: Ad quod enim determinate tenemur nō est in nostra electione, sed Aug. dicit, Qui confiteri vult quærat sacerdotē qui sciat ligare,& soluere. ergo licet confessorem sibi eligere. Pręterea. Aliqui sunt qui nō habent proprios sacerdotes, vt prælati. ergo vel nō tenentur confiteri, vel nō est necesse cōfiteri proprio sacerdoti. Contra. Secundum iura nullus debet alterius

In alio scrip. vbi sup. q̄stiū. 3. quol.11 ar.31.

subditum

subditum ligare vel soluere. ergo nec debet eius confessionem audire. Praeterea. Soli sacerdotes cum ordinantur accipiunt claues. ergo soli habent potestatem ligandi, & soluendi. ergo eis solum debet confessio fieri, & non laicis. Respon. Ad effectum aliquem duo requiruntur, scilicet potentia actiua in agente, & materia debita in suscipiente. Ideo ad effectum ligandi & soluendi requiritur & potestas clauium, quae datur in ordine, & materia debita, scilicet subditus, qui habetur ex iurisditione. Vnde oportet confiteri sacerdoti, & nō nisi proprio. Sed proprius sacerdos duplex est. Vel ex iurisditiōe ordinaria, sicut parochialis sacerdos, vel episcopus, vel Papa, vel ex iurisditione delegata, sicut ille cui cōmittit potestatē audiendi aliquis horum trium, vel etiā legatus domini Papae. Ad primum dicendum ꝙ Iaco. praesupponit ꝙ illis fit confessio facienda quibus data est potestas ligandi & soluendi a christo, scilicet sacerdotibus. Ad secundum de August. dicendum ꝙ hoc intelligitur de licentia data a sacerdote proprio. Ad tertium dicendum de praelatis ꝙ concessum est talibus a iure confessores eligere, illi vero quos eligunt in hoc casu superiores eis sūt, q̄uis nō simpliciter, sicut medicus ab altero medico curatur, nō inquantū medicus, sed inquantum infirmus.

Distin. Decimaoctaua.

Hic quaeri solet.

Hic est duplex quęstio.
Prima de clauibus.
Secunda de excommunicatione.

Quęstio prima.

Circa primum quaeruntur duo.
Primo an ecclesiae datę sint claues regni cęlorum.
Secundo de effectu clauium.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. 4. contra. c. 72.

Ad primum sic proceditur, & videtar ꝙ non sint claues datę ecclesiae. Frustra dantur claues ad aperiendum ostium quod semper est apertum. sed ostium regni cęlorum a passione domini semper est apertum: Apoc. 5. Vidi ostium apertum in coelo. ergo frustra datae sunt claues ecclesiae ad aperiendum ostium regni cęlorum. Praeterea. Cuicūq; aperitur cęlum clauditur infernus, & econuerso. sed ecclesia non dicitur habere claues inferni. ergo nec cęlorum. Pręterea. Maius est introduci in gloriā q̄ in gratiam. ergo, cū solus Deus habeat claues introducendi ad gratiam, multomagis ipse solus habet claues introducendi in gloriam. Pręterea. multi habent scientię donum qui, nec sibi, nec aliis possunt regni cęlestis aditum aperire. ergo ad minus sciētia nō est clauis regni cęlorum. Contra. Dictum est Petro, & in Petro cęteris eius, successoribus, Matth. 16. Tibi dabo claues regni coelorum. ergo ecclesia in praelatis suis vere habet claues &c. Praeterea. Omnis dispēsator debet habere claues eorum quę dispensat. sed ministri ecclesiae sunt dispensatores diuinorum, primae Cor. 4. Sic nos existimet homo. ergo debet habere claues. Respon. Dicendum ꝙ clauis metaphoricę accipitur hic: Sicut. n. illud quo aufertur obstaculum introitus in domum dicitur esse clauis in corporalibus, sic in spiritualibus potestas qua aufertur peccatum, quod est obstaculum introitus in regnum cęlorum, dicitur esse clauis. Haec autem potestas est triplex. Quędam authoritatis, quae est in solo

Deo qui remittit peccatū per gratiæ infusionem. Quędam excellentiæ in Christo qui peccatum remittit p meritum passionis. Altera ministerii in prælatis ecclesię, qui peccatum remittunt per ministerium sacramentorū: Quia enim nullus sibi aperire valet, ideo cōmissum est ministerium remittendi peccata, quo regnum cęlorum aperitur ecclesiæ ministris. Sed quia remissio peccati non debet impendi nisi dignis, ideo hūc actum præcedit actus alius qui est discernere inter dignos, & indignos peccati remissionis, & secūdum hunc duplicem actum duplex est in ecclesia clauis, nō distincta in essentia potestatis, sed ex comparatione ad actus distinctos, sicut in iudice vna est potestas iudicandi, quæ includit duplicem actum discernēdi in causæ examinatione, & absoluendi, & ligandi per sententiæ condēnationē. Ad primum autem actum ordinatur clauis scientiæ, ad secūdum clauis potestatis. Ad primum dicendū ꝙ christus in passione remouit clausurā primam generalem, quæ fuit per peccati originalis traductionē, sed tamē quilibet adhuc sibi ꝓcurare potest clausuram particularem quę est per peccati mortalis propriam cōmissionē. Ad secundum de inferno dicēdum ꝙ ecclesia habet easdem claues cęli & inferni, sed denominantur a fine principali, & digniori. Ad tertium dicendum ꝙ solus Deus ad gratiam, & ad gloriam introducit per modum agētis principalis, sed tamen minister sacramentorū introducit ad vtrumq; p modum agentis instrumentalis. Ad quartum dicendum ꝙ scientia dupliciter accipitur. Vno modo habitus cognitionis, altero modo authoritas discernendi. Primo modo non est clauis, quāuis hoc Magister sentire videatur. Secundo modo sic.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ nullo modo potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ. Mat. 9. dicitur. Quis pōt dimittere peccata nisi solus Deus? Et hoc idem ostenditur ex multis authoritatibus. ergo potestas clauium nihil operatur ad remissionem culpæ. Præterea. Hieron. dicit in litera ꝙ in absoluendis peccatis idem operatur sacerdos euangelicus quod olim sacerdos legalis in leprosis mundandis. sed iste tantummodo ostendebat mundiciam, nullo modo efficiebat. ergo &c. Pręterea. Virtus finita non potest in infinitum, culpa vero mortalis, & pœna ęterna est quodam modo infinita. ergo. Pręterea. Videtur ꝙ nec extēdat se ad remissionem pœnæ temporalis, quia post absolutionem remanet pœnitēs ligatus ad pœnam temporalem in purgatorio, vel in hoc mundo faciendam. ergo. &c. Contra. Dixit Iesus di. suis Ioā. 20. Quorum remiseritis peccata remittūtur eis. ḡ pn̄t peccata remittere. Præterea. Si nihil dimittit de culpa, nec de pœna, eius absolutio nihil prodest, quod est falsum. ergo. Respond. Dicendum ꝙ ad aliquid operatur virtus clauium dispositiue, & ad aliquid effectiue. Dispositiue quidem ad remissionem culpæ, & pœnæ ęternæ, quia sicut per quodlibet sacramentum nouę legis disponitur quis ad gratiam, ita virtute clauium in pœnitentia pęnitens. Vnde si aliquis insufficienter ad gratiam suscipiendā disponeretur, in ipsa confessione & sacramētali absolutione disponeretur, & gratiam susciperet, nisi obicem poneret. Si autem prius sufficienter fuisset dispositus, & gratiam obtinuisset, in

In alio script. vt hic, art. 3. 4. contra c. 72.

Hoc dr̄ a S. D. ſm sniam quā hic tenet de efficientia sacramentoꝝ.

in pænitentia virtute clauium, copio sius munus gratiæ reciperet, sicut in baptismo quis recipit gratiã si ei obi cem non ponit, cum ante non recepe rit, & si recepit copiosiorem recipit. Operatur autem virtus clauium effe ctiue ad remissionem alicuius partis pœnæ purgatoriæ quæ in absolutio ne relaxatur: & secundum hoc sacer dos dicitur ligare, & soluere, quia ali quid de pœna temporali remittit, & ad residuum pœnę obligat, determi natam pœnam taxando, qui tamẽ in cõi pœnæ debitor erat. Ad primum Matth.9. dicendum ꝙ loquitur de re missione per modum authoritatis, nõ per modum ministerii. Ad secundum de Hieron. dicendũ ꝙ idem opera tur, & plus. Nam ille ostẽdebat signo, hic facto. Vel secundum quosdam, di cendum, ꝙ habebat presbyter legalis virtutem mundandi a lepra corpora li. Ad tertium dicendum ꝙ finitũ nõ potest agere in infinitum, vt agẽs principale, sed vt instrumentum prin cipale agentis infiniti sic potest. Ad quartum de pœna remanente, dicen dum ꝙ remanet, sed diminuta virtute clauium quæ operatur ex superhabũ danti merito Christi, quod est annexũ virtuti sacramentorum.

Quęstio secunda.

Circa secundũ tria

quæruntur.

Primo an excõmunicatio debeat fieri in ęcclesia.

Secundo quis possit excõicare.

Tertio de communicatione cum ex communicatis.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. qstiũ cu. 2.

Ad primum sic proceditur, & vi detur quod nullus debeat ab ec clesia excõmunicari: Cõmunio enim suffragiorum ecclesiæ nulli põt auferri iusto, & a nullo iniusto potest haberi. ergo nullus ab ea potest sepa rari ergo nec excõmunicari. Præ terea. In canonica Iudæ dicitur ꝙ Michael diabolum noluit maledicere vel excõmunicare. ergo multominus homo hominem debet maledicere vl' excõmunicare. Præterea. Non de bet pœna excedere culpam. ergo pro temporali damno vel iniuria non de bet quis excõmunicari. Contra. Pri mæ Cor.5. Apostolus mandat corin thium excõmunicari. ergo &c. Præ terea. Dominus pręcepit incorrigi lem sicut ethnicum & publicanum ha beri, Matth.18. ergo debet excõmuni cari. Respond. Dicendum ꝙ iudi cium ecclesiæ conforme debet esse iu dicio Dei. Deus aũt multipliciter pec catores punit, vt ad bonum eos tra hat: vno modo flagella immittendo, alio modo hominẽ sibi relinquendo, vt auxiliis subtractis quibus impedie batur a malo, suam infirmitatem co gnoscat, & humilis ad Deum redeat, a quo superbus recessit: & quantum ad vtrũq; ecclesia in excõmunicationis sentẽtia diuinum iudicium imitatur: Inquãtum enim a cõmunicatione fi delium separat, imitatur diuinum iu dicium quo per flagella castigat. Inq̃ tum autẽ a suffragiis, & aliis spirituali bus separat imitatur diuinũ iudiciũ quo hominem sibi relinquit vt p hu militatem seipsum cognoscẽs ad Deũ redeat. Ad primum de suffragiis, dicendum ꝙ duplex est cõmunio ec clesiæ, quædam interior per charita tem, quædam exterior per ecclesiasti cam vnitatem, ex qua contingit ꝙ ec clesia intentionẽ suam dirigit ad om nia membra sibi vnita. Prima non po test auferri iusto, nec tradi iniusto, se cunda vero potest. Ab hac vero fit se

paratio per excõmunicationem, non a prima. Ad secundum dicendum ꝙ non est simile de Michaele, qa diabolus est incorrigibilis, homo autem non. Ad tertium dicendum ꝙ in dãno temporali est ipsum exterius nocumentum, & est peccatum nocentis. Propter primum non excluditur qs a sacramentis, sed propter secũdum, nec tamen propter secundum semp, quia a leuioribus pçnis est incipiendum, & ad grauiores perueniendum. Excõmunicatio vero grauissima pœna est. Vnde etiam pro peccato mortali in instanti non debet infligi, sed propter eius incorrigibilitatem. i. ꝓ contumacia, quæ tripliciter cõtingit. Aut quando non venit quis ad iudicium vocatus, aut veniens anteq̃ debet discedit, aut stans, sententiæ non obedit.

Articulus secundus.

In alio scrip. vt hic.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ quilibet sacerdos possit excõmunicare subditũ suum: Quia quilibet habet claues. actus vero clauium est excõmunicare. g̃ &c. Præterea. Maius est soluere & ligare in foro pœnitentię q̃ in foro iudicii. ergo cum sacerdos possit primũ, multomagis potest secundum. Præterea. Videtur ꝙ suspensus & excõmunicatus possit excõmunicare, & absoluere, quia retinet ordinem, & iurisditionẽ. plus vero non requiritur ad vtrũq; actum. ergo &c. Contra. Ligatus non potest alterum soluere. vel ligare. tales vero ligati sunt. g̃ etc. Præt. Maiores pęnas infligere, maiorum est iudicum, nõ minoꝝ. Excõmunicatio vero maxima pęna est. g̃ etc. Respon. Excõmunicatio sequitur iurisditionẽ in foro iudiciali, & ideo quicũq; iurisditionem habent ordinariam, siue delegatam, possunt de iure excõmunicare. Alii vero iferiores sacerdotes nõ, nisi in casibus sibi concessis, vel a iure, vel a consuetudine, vel ab homine. Suspensus autem, & excõmunicatus, quãuis hanc iurisditionem habeat, quia tamen habet eam ligatam, non potest excõmunicare. Ad primum, actus clauium, dicendum ꝙ verum est accidentalis, non essentialis. Ad secundum dicendum ꝙ quãuis sit maius, nõ tamen tãta solẽnitas requiritur quia vbi nulli sit præiudicium, hoc fieri potest de facili. Ad tertium dicendum, ꝙ quãuis habeant potestatem iurisditionis, non tamen executionem: Illa nãq; sicut ab homine datur, sic tollitur, & ligatur.

vbi supra q̃stiun. 2.

Articulus tertius.

In alio scrip. vt hic. art. 4. q̃stiũcu. 1. quol. 11. ar. 9. o.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ semper sit peccatũ mortale excõmunicato cõmunicare. Secundum iura pro tali participatione, si non desistant, possunt homines participantes, maiori excõmunicatione excõmunicari. sed nullus debet excõmunicari nisi pro peccato mortali. ergo &c. Præterea. Inno. ter. dicit ꝙ pro metu mortis nõ debet homo excõmunicato cõmunicare, quia magis debet homo omne periculum subire, q̃ mortaliter peccare. ergo excõmunicato communicare, est peccatum mortale. Præterea. Qui excõmunicato scienter cõmunicat præceptum ecclesiæ cõtemnit. ergo peccat mortaliter. Contra. Pauci sunt qui hoc obseruent. durum est autem tantã multitudinẽ condẽnare. g̃ etc. Præterea. Nullus potest absoluere a mortali nisi habeat iurisditionem super absoluendum. sed potest absoluere a participatione excõmunicatiõis quilibet sacerdos. ergo non est peccatum mortale. Respon. Quidam dicunt ꝙ aliquis participans excõmunicato

cato in verbo vel quocunq; alio modo, niſi in caſibus exceptis a iure, peccat mortaliter. Sed quia hoc videtur valde graue ꝙ pro vno leui verbo qs peccet mortaliter: ideo aliis probabilius videtur ꝙ non ſemp peccet mortaliter, ſed ſolum quando in crimine excõmunicato participat, vel in diuinis vel in contemptũ eccleſiæ. Ad primum dicendum ꝙ quãuis participare ſimpliciter non ſit peccatum mortale, ſemper tamen participare pertinaciter peccatũ mortale eſt, quia contẽnit. Ad illud Innocentii dicendũ ꝙ loquitur de participatione diuinorũ, Vel dicẽdum ꝙ nec etiam veniale metu mortis cõmitti debet. Vnde hæc conditio, quia, non dicit tantum cauſam, ſed exaggerationem, ſiue aggrauationem. Ad tertium dicendum ꝙ ſi cõmunicat in contemptum eccleſię peccat mortaliter, ſed non ſemper ſic cõmunicat.

Diſtin. Decimanona.

Poſtq̃ oſtẽſũ ẽ etc.

Quęſtio vnica.

Hic quæruntur quinq;.

Primo vtrum ſacerdotis ſit propriũ habere claues.

Secundo vtrum ſacerdos vet.le. habuerit claues.

Tertio vtrum mali ſacerdotes, hæretici, ſchiſmatici, & excõmunicati claues habeant.

Quarto vtrum quilibet ſacerdos poſſit vti claue in quẽlibet.

Quinto vtrũ ſancti homines, qui non ſunt ſacerdotes, habeant vſum clauium ligando, & ſoluendo.

Articulus primus.

In alio ſcrip. vt hic.qſtiun cu.2.

AD primum ſic proceditur, & videtur ꝙ non ſoli ſacerdotes in no.te. habeant claues: Nam oſtiarii habent poteſtatem, & officium indignos excludendi, & dignos admittendi. hoc autem eſt officium clauiũ. g &c. Præterea. Excõmunicare, & abſoluere ad claues pertinent. multi vero non ſacerdotes habent poteſtatem excommunicandi, & abſoluendi, vt electi, archidiaconi, & officiales. ergo &c. Pręterea. Abbatiſſæ habent iuriſditionem ad correctionem ſuarum monialium. ergo habent poteſtatem clauium. Præterea. Aliquis non ſacerdos eſt maioris meriti aliquo ſacerdote, & maioris ſcientię. cum ergo clauis poteſtatis ex paſſione Chriſti oriatur, cui per meritum conformamur, videtur ꝙ ſancti homines, q̃uis non ſacerdotes, vtrãq; clauem habere poſſint. vbi ſupra ar.2. Contra. Dicit Ambro. ꝙ eccleſia in ſolis ſacerdotibus habet claues. ergo non in aliis. Præterea. Solis Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus claues ſunt datę. ergo ſolis presbyteris, qui ſunt Apoſtolorum ſucceſſores. Reſpon. Duplex eſt clauis: Quædam.n. eſt clauis ordinis, per quam regnum cęlorum alicui aperitur, & iſta tantum eſt presbyteris conceſſa. Alia eſt clauis iuriſditionis, per quã aliquis admittitur, & excluditur a regno eccleſiæ militantis, & hęc aliis q̃ ſacerdotibus eſt conceſſa. Sed quia per regnum eccleſiæ militantis peruenitur ad regnum eccleſiæ triumphantis, ideo hęc non dicitur proprie clauis, cęli, ſed diſpoſitio ad ipſam. Ad primum de oſtiariis, dicendum ꝙ poteſtas oſtiarii non eſt ad claudendum vel aperiendum regnum cęlorũ, ſed materiale templum. Poteſtas etiã eius non eſt in diffiniendo, vel in iudicando, ſed in exequendo ad iudicium ſacerdotis. Ad ſecundum de archidia. & offici. & huiuſmodi dicendum quod huiuſmodi, vt iam dictũ eſt, hñt

clauem iurisditionis, quę non dicitur proprie clauis, sicut iam dictum est, & non clauem ordinis, quę proprie est clauis regni cęlorum, per quam subtrahitur, peccatum quod est impedimentum regni cęlorum. Ad illud de abbatissis dicendum quòd non habent claues ad aperiendum regnum cęlorum, sed actum similem actui clauium. scilicet in correctione temporali, & disciplina suarum monialium propter periculum cohabitationis virorū inter eas. Ad quartum dicendum quod homo agit in sacramentis, non tanquam author, sed sicut minister, & ideo non agit virtute proprię perfectionis, sed eius cuius est minister. Ad ministeriū autem deputatur aliquis per ordinē. Vnde quanticunque quis sit meriti, si ordine careat, clauem potestatis non habet. Similiter nec clauem scientiæ, quæ non importat scientię habitum, sed authoritatem discernendi, vt dictum est.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. art. 1.

AD secundum sic proceditur, & videtur quòd sacerdos legalis claues habuerit: Clauis enim est scientia discernendi, & potentia iudicandi, vt dictum est distinctione pręcedenti. sed ipsi habuerunt vtrunque. ergo ipsi habuerunt claues. Præterea. Habuerunt potestatem in populo fidelium qui tunc erant. Aut ergo temporalem aut spiritualem. Si temporalem. ergo non distinguebatur potestas sacerdotum & principū, quod falsum est. Si spiritualem. ergo habebant potestatem clauium. Præterea. Claues consequuntur ordinem. ipsi vero habebant ordinem sacerdotii. ergo &c. Contra. Potestas clauium ordinatur ad aperiendum regnum cęlorum, quod aperiri non potuit ante passionem Christi. ergo sacerdos legalis clauem non habuit. Præterea. Potestas clauium est ad remissionem peccatorū. Sacerdotes vero legales nullam habebant potestatem in remissionem peccatorū, quia in sacramētis quæ ministrabant non conferebatur gratia. ergo &c.

Respon. Dicendum quòd clauis regni cęlorum proprie dicitur quę introducit ad regnum cęlorum. Sacerdos autem legalis non habebat potestatem introducendi ad regnum cęlorum sed introducēdi, & excludendi a templo terreno, quod figurabat regnum cęlorū, & ideo nō habebat claues, sed in eo figura clauium pręcessit. Ad primum, clauis est scientia, dicendum quod hoc intelligitur respectu dignitatis, vel indignitatis, quantum ad regnum cęlorum. Sacerdotes vero legales habebant scientiam discernendi, & potentiam iudicandi de dignitate, & indignitate ingrediendi in templum materiale. Ad secundum de potestate super populum, dicendum quòd habebāt potestatem spiritualem ordinatam tantum ad templum, non ad regnum cęlorum, quā non habebant principes. Ad tertium de ordine dicendum quòd claues consequuntur ordinem, non quēcunque, sed qui deputatur ad consecrationē corporis christi, per quem aperitur regnum cœlorum.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic. ar. 2. qstiun. 1.

AD tertium sic proceditur, & videtur quòd mali sacerdotes nō habeant claues: Quia in collatione clauium dictum est Apostol. Io. 20. & dicitur ordinandis. Accipite Spiritū sanctum. Quorum re. pe. re. &c. ergo illis solis datur potestas remittendi peccata qui accipiunt Spiritumsanctum. Pręterea. Dicit Augus. quòd Spiritussanctus peccata vel per

seipsum,

seipsum, vel per columbę membra. non ergo per prædictos sacerdotes. Prętcrea. Rex sapiens claues thesauri sui non committit inimicis suis. ergo Deus claues ecclesię non committit sacerdotibus malis. Contra. Malitia ministri non impedit effectū sacramenti. ergo nō impedit potestatem clauium in ministratione sacramentorum. Præterea. Bonitas ministri incerta est. ergo nunq̄ posset de absolutione certitudo aliqua haberi. Respon. Clauium potestas consequitur characterem ordinis. Cū ergo in prædictis sacerdotibus non deleatur character ꝓpter eorum malitiam, nec ptās clauium eis subtrahitur. Sed cum vsus clauium ordinis dependeat a potestate iurisditionis, & in schismaticis, aut hæreticis, & excōmunicatis potestas iurisditionis sit ligata, ideo vsus clauium in eis est impeditus. In malis aūt sacerdotibus ab ecclesia non pręcisis, potestas iurisditionis non est ligata; & ideo hn̄t liberum vsum clauium. Ad primū Ioā. 20. dicendum ꝙ Dominus determinat ea quæ requiruntur nō solum ad vsum simpliciter, sed ad vsum idoneum: hæc enim est intentio Christi, & Episcopi ordinem conferentis, vt non tantum exequatur officium, sed & digne exequatur. Ad secundum de Augu. dicendum ꝙ loquitur de remissione idonea, quæ requirit nō tantum potestatem ministri, sed bonitatem. Ad tertium de Rege dicēdum, ꝙ nō est simile, quia thesaurum regni terreni posset inimicus distribuere Regis inimicis, sed hoc non pōt fieri de thesauro Regis æterni.

Articulus quartus.

In alio script. vt

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ sacerdos possit vti claue quam habet in quelibet homine. Clauis corporalis quæ aperit, & claudit seram vnam, similiter claudit, & aperit omnem seram consimilem. ergo multomagis clauis spiritualis. Prętcrea. Sacerdotium no. te. est perfectius q̄ ve. te. sed sacerdos ve. test. poterat vti sua potestate quā habebat discernendi inter lepram, & lepram indifferēter in omnes. ergo multofortius sacerdos euāgelicus vti potest sua potestate in oēs. Præterea. Potestas clauium in sacerdotes descēdit ex illa authoritate Christi qua dixit, Accipite Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. sed illud indeterminate dixit de omnibus. ergo habens clauem indeterminate potest ea vti in quolibet. Contra. Secundum iura nulli licet ligare, & soluere alienum subditum. ergo sacerdos non potest vti claue in quēlibet. Prętcrea. Ordinatius debet esse iudicium spirituale q̄ temporale. sed iudicium temporale nō pōt exerceri in non subditum. ergo nec spirituale, & sic idem quod prius. Resp. Ad vsum clauis in absolutione a peccato duplex potestas exigitur, Vna ordinis, qua quis efficitur dispēsator sacramenti pęnitētiæ, quę est ęqualiter in omnibus sacerdotibus, Altera iurisditionis, qua pęnitens efficitur debita materia dispensantis: Et ideo propter defectum iurisditionis, quam non habent sacerdotes in omnes, nō possunt vti claue in omnes. Sed quia solus summus pontifex habet potestatem iurisditionis in omnes, ideo tam ipse q̄ is cui ipse cōmittit, vti claue pōt in omnes. Ad primum dicendum ꝙ non est simile, quia quælibet sera ęque est propria materia clauis illius, sed non similiter quilibet peccator respectu clauis spiritualis. Ad secundum dicendum, ꝙ non est simile, quia pote-

hic. art. 3. 4. contra c. 72.

ftas illa erat solum ad vnum populũ, & ad vnum templum, & ideo nõ erat tanta distinctio potestatis necessaria: hoc vero ad populum, & ad templũ toto orbe diffusum. Ad tertium dicẽdum ꝙ intelligitur de potestate ordinis quę æqualiter se extedit ad omnes, quantum est de se, sed propter defectum iurisditionis non potest exerceri in omnes.

Distin. Vigesima.

Sciẽdum est etiam ꝙ tempus pœnitentiæ.

Quæstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.

Primo an aliquis in extremo vitæ suę possit pęnitere.

Secundo an in fine vitæ possit a quolibet sacerdote absolui.

Tertio an pęnitens in fine vitę, pęnas purgatorii sustinebit.

Quarto an possit vnus pro alio satisfacere.

Articulus primus.

In alio scrip. vt hic. Heb. 12.d.3.co. 4.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ nullus in extremo vitæ possit vere pœnitere. Eccl. 17. dicitur. Viuus, & sanus cõfiteberis. sed non valet cõfessio nisi in vita. ergo similiter non valet nisi in sanitate. Præterea. Aug. dicit. Si vis agere pęnitentiam quando iam peccare non potes, peccata te dimiserunt sed non tu illa. sed omnis quę vere pœnitet, peccata dimittit. ergo in tali statu non pôt homo vere pęnitere. Præterea. Mich. 3. dicitur. Tunc clamabunt ad Dominum, & non exaudiet eos. vbi dicit gl. clamabũt sera pnia. ergo serã pniam deus nõ exaudit. Sed nulla magis sera est illa quæ in morte icipit fieri. ergo illa non exauditur. ġnõ est vera. Cõtra. Latronẽ in fine vitæ pœnituit Lu. 23. & tñ latro ipe statim remissionem inuenit. Præterea. Ezech. 33. dicitur. Impietas impii nõ nocebit ei in quacunq; die conuersus fuerit ab impietate sua. ergo &c. Respon. Dicendum ꝙ de pęnitentia loqui possumus dupliciter. Vno modo quantum ad rei veritatem, & sic possibile est hominem in fine vitę pęnitere: potest enim tunc de peccato cõmisso dolere cum proposito cõfitendi, & satisfaciendi. Alio modo quãtum ad manifestationem, & sic veritas pęnitentiæ in fine non manifestatur: Incertum est enim vtrum taliter pęnitens ex solo timore pęniteat, vel ex amore Dei, qui ad veram pęnitentiam requiritur, & præcipue cum difficile sit vt homo, cuius affectus semper fuit in peccatis, in momento iustitiã amplectatur. Sed quæ apud homines sunt difficilia, Deo sũt facilia. Vnde ex eius gratia contingit interdum in fine aliquos vere pęnitere. Ad primum dicendum ꝙ cõfiteri in vita, præceptum est: confiteri in sanitate, consilium. Ad secundũ dicẽdum ꝙ peccata dimittere, vel dimitti ab eis dupliciter dicitur, vel quantum ad effectum, vel quantum ad affectum. Primo modo is, quę pęnitet in morte, a peccatis dimittitur, sed secũdo modo ipse dimittit peccata, & hoc ad veram pniam sufficit. Ad tertium dicendũ, ꝙ pęnitentiã seram vocat glo. eam quæ fit post mortem, nõ quæ in morte, vel quæ fit solo timore pœnę, non amore iustitiæ: nunquam enim est sera vera pœnitentia, vt dicit August.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ non omnis sacerdos possit in fine pęnitentem absoluere: Dicit enim author in litera ꝙ presbyter inconsulto episcopo non debet pęnitentẽ

In alio scrip. vbi sup. q̃stiũcula. 1.

pœnitentem recōciliare. ergo multo minus sacerdos alienus, proprio incō sulto, potest hoc facere. Præterea. Qui sic absoluitur debet venire, si eua dat, ad sacerdotem proprium, & se ei ostendere. ergo non videtur esse sufficienter absolutus. Preterea. In articulo necessitatis sicut licet alieno sacerdoti baptizare ita & laico. ergo similiter est in pœnitentia. sed in tali casu laicus nō potest absoluere. ergo nec sacerdos alienus. Contra. In necessitate corporali potest quis vti re aliena inuito domino. ergo magis in spirituali, quæ maior est. Præterea. Dicitur in litera quod si presbyter pœnitentiam abnegauerit morientibus, reus animarū erit. ergo quilibet sacerdos potest talibus dare pœnitētiæ sacramentum. Respon. Ad absolutionem pœnitētis duo in absoluente requiruntur. s. potestas ordinis, & potestas iurisditiōis. Prima æqualiter est in omnibus sacerdotibus respectu omnium peccatorum, & peccantium: sed quod secunda non sit æqualiter in omnibus, hoc est propter statutum ecclesiæ sic ordinantis. Sed quia necessitas non habet legem, non obstante tali lege statuti, in articulo necessitatis quilibet sacerdos habet potestatē iurisditionis in absoluēdo omnes, nō tantum a peccatis, sed etiam a sententiis excōmunicationis. Ad primum de episcopo dicēdum, quod verum est in casibus episcopo reseruatis, extra articulum necessitatis. In necessitatis autem articulo, in iis, & in aliis inconsulto episcopo, & proprio sacerdote potest pœnitentem absoluere. Ad 2m, debet venire, dicendum quod verum est pro absolutione sibi facta notificanda, nō requirenda. Ad excōmunicatorem similiter debet venire pro recipiendo mandato ecclesiæ, non pro absolutione. Ad tertium dicendum quod non est simile, quia non est tantæ necessitatis pœnitentia sicut baptismus, eo quod baptismus totaliter a pœna liberat, non autem absolutio clauium, ideo nulla potestas requiritur in ministro illius, sicut in ministro huius.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur quod pœnitens in fine vitæ non sustinebit pœnā purgatorii. Post hanc vitam pœna purgatorii excedit omnem pœnā huius mundi, vt habetur in litera. sed pœna ad quam tenetur pœnitens non est tanta quātæ sunt multæ pœnæ huius mundi. ergo si punitur in purgatorio, punitur plus debito, & sic fit ei iniuria. Præterea. Omne peccatum potest in hoc mūdo expiari per pœnas inflictas patienter toleratas. sed mors est maxima pœnarū. ergo, si pœnitens eam patienter sustineat, per eā totaliter expiatur. Præterea. Iudicium sacerdotis, qđ fit claue non errante, Deus confirmat. sed aliquando sacerdos debita discretione adhibita, per quam error clauis excluditur, iniungit minorē pniam quam sit cōdignum. ergo videtur quod si pœnitentiam expleat, ad minus in tali casu, pœnam in purgatorio nō patietur, præcipue cum ignorantia eum excusare videatur. Contra. Iustitia diuina exigit vt peccatum, vel a Deo, vel ab homine puniatur. Sed non est punitum sufficienter peccatum ab homine qui decedit in fine pœnitens. ergo punitur a Deo. Præterea. Nullus ex sua negligentia debet cōmodū reportare. sed si non puniretur talis in futuro, reportaret cōmodū de negligentia pœnitentiæ dilatæ. ergo &c. Respon. Dicendum quod culpa per pœnam ordinatur, inquantum per eam

In alio scrip. vbi sup. quæstiuncu. 2.

ad ordinē iustitiæ reducitur. Iustitia autem in quadam æqualitate cōsistit, vnde cuilibet culpæ determinata pęna debetur. Vbi ergo hæc pęna aliquo modo fuerit expiata, non seruaretur ordo diuinæ iustitiæ, nisi eā peccator ex toto sustineret. Cōtritio autem pęnitentis, & absolutio sacerdotis sunt expiatiua pęnæ secundum aliquam determinatam quantitatem: vnde oportet ꝙ illud quod superest, pęnitēs in hac vita vel in alia sustineat. Ad primū, homo non debet plus. &c. dicendum ꝙ quamuis pęna purgatorii non sit in hoc mundo debita, tamen est in alio, sicut eadem culpa, secundum diuersum forum, grauius punitur in vna prouincia q̄ in alia, & maior ei pęna debetur. Ad secundum dicendum ꝙ pęna mortis naturalis, cū sit debita naturaliter pro pctō originali, non satisfacit pro pctō actuali, sed pęna mortis illatæ pro Deo posset satisfacere. Ad tertium dicendum ꝙ etiā in casu illo pęnitens post hancvitam pęnam sustinet, cum pęna sibi debita pro peccato non sit totaliter expiata, nec per cōtritionem, nec per absolutionem, nec per satisfactionem peractam. Clauis autem, quāuis in impositione satisfactionis non errauerit secundum iudicii æquitatem, errauit tamen secundum rei veritatē, nec ignorantia excusat a reatu peccati præteriti, sed futuri.

Articulus quartus.

In alio scrip. vbi sup. quæstiun. 2.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ nullus possit pro alio satisfacere. Secūdæ Cor. 5. dicitur. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisq; propria corporis &c. ergo non aliena. Præterea. Tres sunt partes pęnitentię, sed non potest hō conteri, aut confiteri pro alio. ergo nec satisfacere. Præterea. Quando quis suscipit satisfactionem pro aliquo, ille cuius satisfactio suscipitur antequam alius satisfaciat decedens, aut punitur pro peccatis illis, aut non. Si non, ergo ante satisfactionem debitam salua tur. Si sic, ergo idem peccatum bis punitur, si alius post satisfactionē impleat. Contra. Gal. 6. dicitur. Alter alterius onera portate. ergo vnus pōt alterius onera pnīæ portare. Præte. Plus potest charitas apud Deum q̄ apud homines, sed charitas humana potest alterius debitum soluere. ergo multomagis diuina. Respon. Dicendum pęnitentia propter duo iniungitur. s. ad soluendum debitū culpæ præteritæ, & præstandum remedium futuræ. Secundo modo non potest aliquis pro alio satisfacere, quia per macerationem carnis vnius non maceratur caro alterius. Sed primo modo potest, dummodo satisfaciens sit in charitate, quia potest ita pęnitentiam perficere sicut ille cui iniungitur. Sed quia iniungitur non tantū ad soluendum debitum, sed ad præstādum remedium, vt dictum est, ideo non debet vnius satisfactio pro alio recipi, si defectus aliquis appareat in pœnitente vnde sit impotens ad satisfaciendum. Ad primum dicendum ꝙ propria hominis dupliciter dicuntur. Aut proprie, quando ipsemet facit aliquid, aut interpretatiue quando facit alius pro eo. Ad secundum dicendum ꝙ sicut in articulo necessitatis potest quis pro alio satisfacere, sic & confiteri, vt si ipse non posset loqui. Vel dicendum ꝙ nō est simile, quia verecūdia quam quis sustinet in confessione est maxima pars satisfactionis, non autem sic verecūdaretur homo si per alium confiteretur, sicut si per se. Pęna autem tāta potest

3. p. q. 14 art. 1. c. q. 48. art. 2. ad primū. 3. contra c. 158. fi. Ver. q. 92 articu. 7. c. Heb. 2. l. 4. co. 2.

ab alio perſolui ſicut a ſeipſo. Ad tertium dicendum ꝙ quãdiu non eſt ſolutum debitum per alterum, oportet ꝙ per ſeipſum ſoluat, & ſi poſtea ſoluatur per alterũ proderit ſoluenti in ſatiſfactione peccatorũ propriorum.

Diſtin. Vigeſimaprima.

Solet etiam quæri.

Quæſtio vnica.

Hic quæruntur quatuor.

Primo an ſit purgatorium.

Secũdo an per pęnam purgatorii remittatur peccatum veniale.

Tertio an per confeſſionẽ generalẽ.

Quarto vtrum in quolibet caſu homo teneatur cęlare ea quæ ſub ſigillo confeſſionis habet.

Articulus primus.

In alio ſcript: vt hic.4. cõtra.c.91. ſi.op.1.c.33.ſi. op. 2.ar.9.

AD primum ſic proceditur, & videtur ꝙ purgatorium non ſit. Apo.14.dicitur. Beati mortui qui in Dño moriuntur. Amodo iam dicit Spi. vt requi. ergo illis qui in Domino moriuntur non manet aliquis locus pęnalis purgatorius, ſed nec illis qui in domino non moriuntur. ergo poſt hanc vitam non eſt aliquis locus purgatorius. Præterea. Deus eſt pronior ad remunerandum bona ꝙ̃ ad puniendum mala. ſed peccatores propter aliqua bona quæ fecerũt nõ retardantur a pęna. ergo multo fortius iuſti pp. aliqua mala quę fecerũt, nõ retardãtur a pręmio. Præterea. Grego. dicit. Qualis quiſq; exit hinc, talis in iudicio præſentabitur. ergo ſi exit non purgabitur vſq; ad diem iudicii. Sed nec poſt. ergo non eſt locus purgatorius animarum. Præterea. Ignis purgatorius durior eſt ꝙ̃ quicquid in hoc ſæculo pęnarum videre, aut ſentire, aut cogitare quis poteſt, vt Aug. dicit. ſed peccato pęnitentis debetur aliqua pęna in hac vita. ergo ſi in purgatorio punietur, punietur vltra condignum. Contra. Aliq decedunt hinc ſine culpa propter cõtritionem habitam, & tamen cum debito pęnæ propter ſatiſfactionẽ non impletam. Aut ergo illam pęnam ſoluent, & ita reſtat poſt hanc vitam locus purgatorius. Aut non, & ſic perit diuina iuſtitia. Pręterea. Apoſt. dicit primæ Cor. 3. ꝙ qui ædificat ligna, fœnum, ſtipulam, ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem. ſed nõ per ignem inferni; quia ad illum non ſequitur ſalus. ergo purgatorii. Reſpõ. Dicẽdum ꝙ purgatorium ponere neceſſariũ eſt ex diuina iuſtitia quę non dimittit peccatũ impunitum, quia ſecundum Augu. Aut Deus, aut homo punit peccatum. Cum ergo morietis peccatum in hac vita non fuerit ſufficienter punitum, oportet poſt hanc vitam puniri; Sed nõ in inferno, quia contingit talem decedere in gra, quæ non compatitur ſecum pęnam infernalem. ergo neceſſarium eſt eſſe purgatorium. Ad primum dicendum ꝙ loquitur de laboribus in operãdo, non in patiendo. Ad ſecundum dicendum ꝙ verum eſt, quantum eſt de ſe, impedimentum autem cõtingit ex parte noſtra. Nam bona facta cũ mortali, non ſunt vere bona, ſed mala facta cum charitate, vere mala ſunt. Ad tertium dicendum ꝙ illud intelligitur de charitate prædominante, nõ de quacũq;. In iuſto vero ſemper prædominatur charitas, in peccatore vero iniquitas. Ad quartum dicẽdum ꝙ pęna purgatorii erit grauiſſima ꝓpter conditionem patientis. ſ. animæ quæ eſt principium ſentiendi: Pęna enim quæ ſuſtinetur in locis ſenſibilibus eſt plus afflictiua. Vnde nõ ſequitur ꝙ aliquis puniatur per eam vltra

condignum, quia secūdum diuersum forum, vel diuersam conditionem patietis, taxatur diuersa dignitas pęnæ.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. art. 3.

AD secundum sic proceditur; & videtur ꝙ venialis culpa p purgatorium non deleatur. Super illud primæ Ioan. 5. Est peccatum ad mortem: dicit glo. Quod in hac vita non corrigitur, frustra de illo post mortem venia speratur. ergo nulla culpa post hanc vitam remittitur. Præterea. Modica pęna cum gratia sufficit delere omnem pęnam venialē. ergo multo fortius pęna mortis cum gratia. Præterea. Hoc est hominibus mors quod est angelis casus, vt Dama. ait. sed angelis post casū nulla culpa remittitur. ergo nec hominibus post mortem. Præterea. Facilius est in culpā cadere q̃ a culpa resurgere. sed non possunt homines post hanc vitam cadere in aliquā culpā. ergo nec resurgere ab aliqua culpa. Contra. Greg. & Aug. dicūt, quòd peccata grauia non dimittūtur in futuro, sed leuia. Aut ergo hoc intelligitur quo ad culpam, aut quo ad pęnam. Si quo ad pęnam, contra. Grauium pęna dimittitur in futuro. Si quo ad culpā, ergo aliquæ culpæ remittuntur in futuro. Præterea. Contingit aliquem iustum decedere cū culpa veniali. Aut ergo purgabitur, & sic aliqua culpa ibi delebitur, aut cum culpa veniali saluabitur, aut pro sola culpa veniali dānabitur, quorum vtrūq; est impossibile. ergo. &c. Respond. Dicendum ꝙ circa hoc est duplex opinio: Quidam enim dicūt ꝙ in morte quodlibet veniale deletur, quia corruptio concupiscentię est causa venialis, in morte autem tollitur hæc causa in electis, ideo tollitur veniale. Sed quia hoc est contra authoritatem sanctorum dicentiū venialia dimitti post hanc vitam, ideo alii dicūt verius quòd in purgatorio peccata venialia dimittuntur, & hoc sic manifestatur: Gratia enim non de se tollit veniale, quia secundum essentiam ei non opponitur, siue alterius adiutorio, vel intrinseco, vt motu liar. quod non esse potest post hanc vitam, quia non est meritorius ta'is motus, vel extrinseco, vt virtute sacramēti quæ interius operatur ad venialis deletionem, vt patet in dormiente, q si post desiderium baptismi committat aliquod veniale ante dormitionē, & in dormiendo baptizetur, virtute baptismi consequitur remissionē venialis. Quāuis autem desit sacramētū post hanc vitam, tamen aliquid loco eius pōt delere pctm̄, & sic pœna purgatorii vt extrinsecus coopans, psupposita gr̄a delet veniale voluntatē se gratiæ cōformāte, q̄uis nō auxiliāte, vt qdā dicunt. Alii vero dicunt ꝙ q̄diu aliqs est in statu vię pōt aliq̄lr mereri, Et qm̄ in purgatorio hō aliqualiter est in statu viæ, quia adhuc non recepit pro meritis, ideo aliqualiter pōt mereri, & si non præmium essentiale, tamen præmium accidentale; scilicet, accelerationē gloriæ, & ita remissionem venialis culpæ. Ad primum de glo. supradictum primæ Io. 5. dicendum ꝙ intelligenda est secundum textus proprietatem. Vnde loquitur de mortalibus, quæ requirunt simpliciter assensum volūtatis in sui ppetratione, nōn de venialibus, quæ simile assensum non requirunt. Clarum est autē ꝙ textus de mortalibus loquitur. Ad secundum dicendum ꝙ modica pęna voluntaria, non naturalis, sufficit: naturalibus enim nō meremur, sed mors pęna ē naturalis, nō voluntaria. Ad tertium dicendum

quòd

quod verba Dam. intelliguntur quo ad remedium pœnitentiæ, non quo ad expiationem per modum pœnæ, quæ in hominibus esse potest qui cum gratia decedunt. Ad quartum de casu dicendum hoc verum esse de resurrectione quæ fit conatu proprio, Et præterea veniale peccatum proprie nō est casus.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic. q. 2. 3 p. q. 87. arti. 3. c. De ma. q. 7. art. 12. o.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ per confessionem generalem quæ fit in prima, & completorio, & missa nō deleantur venialia: Quia huiusmodi confessio sacramentum non est, cum fiat frequenter non sacerdoti. ergo non habet virtutē delendi peccata. Præterea. Per cōfessionem generalem, qua ratione deletur vnum eadem ratiōe aliud. ergo frequenter potest esse homo sine omni peccato, etiam veniali. Præterea. Videtur ꝙ non deleat peccata mortalia oblita. Nam si sufficeret ea delere. ergo non essent confitenda ad memoriā reducta. sed hoc est falsum, ergo non delet ea. Contra. Confessio, & absolutio generalis in ecclesia nōn fit frustra. ergo delet peccata quotidiana cōmissa. Præterea. Qui cōfitetur vere quodcūꝗ scit, sine fictione confitetur. sed qui non est fictus consequitur effectum sacramēti. ergo talis consequitur remissionem omnium peccatorum suorum, qui est effectus sacramenti. Respon. Dicendum ꝙ per actum charitatis cui venialia opponuntur, quia vel eum impediunt, vel retardant, remittūtur venialia, specialiter si in earū destructionem feratur. Cum ergo confessio generalis existentis in charitate fit actus procedens ex charitate, & in venialium deletionem feratur, sequitur ꝙ per confessionem generalem peccata venialia dimittuntur. Ad primū, non est sacramentum, dicendum ꝙ cōfessio generalis quandoꝗ est sacramētalis, quādocunꝗ fit de omnibus peccatis singillatim sacerdoti, & hæc ad remissionē venialium, quātum ad culpam, & pœnam, valet ex tribus. s. ex cōtritione cōfitentis, ex oratione sacerdotis, & ex vi clauium. Quandoꝗ autem non est sacramentalis, quando fit simul de omnibus publice in ecclesia, & tunc habet efficaciam ex duobus primis, & nō ex tertio, & propter hoc etiam non subiungitur post talē confessionem absolutio, sed solum oratio. s. misereatur vestri, &c. Ad secundum dicendum ꝙ frequenter homo potest esse sine peccato, nō tamē diu, nec certitudinaliter, vnde non potest illud asserere. Ad tertium dicendū ꝙ ratiō qua in confessione generali peccata oblita dimittuntur est, quia Deus non requirit ab homine plus ꝙ possit, peccata autem oblita confiteri specialiter, non est in potestate hominis, sed generaliter tantum, ideo ꝑ confessionem generalem Deus peccata oblita dimittit. Cessante autem impotentia requiritur specialis confessio. In eo vero qui reducit ad memoriam cessat iam impotentia, & ideo requiritur specialis confessio.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic. q. 3. art. 1. secda secdę. q. 70 arti. 1. ad ꝑm. quol. 1. art. 15. quol. 5. arti. 13. quo li. 12. arti. 17.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ nō semper sacerdos debeat cęlare confessionem, quia dicit Bernar. Quod ꝑ charitate institutum est, contra charitatem militare non debet. cęlatio confessionis pro charitate instituta est. ergo in casu quo militat contra charitatem cœlari non debet. si quis ergo confiteatur dānum qđ alteri proponit facere cęlari, non debet. Præterea. Ad cęlandum confessionem tenetur quis ex præce

pro ecclesiæ. ergo præcepto ecclesiæ contrario absoluitur. ergo quãdo ecclesia præcepit vt quicũq; tale crimẽ prodat, prodere debet. Præterea. Aliquando contingit excõmunicari omnes qui talem, vel talem rem sciuerint, & non manifestauerint prælato, & interdum iuramento cogi ad dicendum veritatem. ergo si non dixerit, cũ sciat, excõmunicatus erit, aut periurus. Præterea. Contingit ꝙ aliquis confessor audiens idem pꝰm alio modo scit illud. si ergo confessio reuelari non debet, videtur ꝙ nec sic dicere possit, nec etiam de licentia cõfitentis: quia confitens non potest dare licentiã faciendi contra præceptũ Dei, vel ecclesiæ. Contra. Dicit hic authoritas ꝙ nullo modo debet reuelare, etiam pro graui scandalo. Præterea. Greg. in litera de pœnitẽtia & remiss. dicit. Caueat sacerdos ne verbo, vel opere, vel quouis alio modo prodat aliquatenus peccatorem. Respon. Dicendum ꝙ sicut in omni sacramento, quod extrinsecus agitur est signum eius quod agitur ĩtrinsecus, ita & in pœnitentiæ sacramẽto. Cum ergo Deus peccatum illius qui se intrinsecus sibi per contritionem subiicit tegat, sacerdos autẽ sit loco Dei extrinsecus, iã tenetur celare peccatum subiicientis se ei per confessionem extrinsecus. Ad primum, dicit Bern. dicendum ꝙ quãuis aliquando videatur, militare cõtra charitatem priuatæ personæ, non tamen contra charitatem ecclesiæ publicæ, quia per occultationem homines ad confessionem magis attrahũtur, & simplicius peccata confitentur. Ad secundum dicendum ꝙ sicut confessio de iure diuino est, ita celatio confessionis, vnde ad contrarium non potest homo cogi, ideoq; tanquã violator sacramenti, & pcepti diuini peccat qui reuelat. Ad tertium dicendum ꝙ non ligatur per excõmunicationem vel iuramentum, nisi ad illa quæ scit vt homo, nõ vt Deus. Ad quartum dicendum ꝙ quidam dixerunt ꝙ illud quod sacerdos audit in confessione tenetur celare, & si ante confessionẽ vel post quomodolibet sciat illud idem. Quidam vero dixerũt ꝙ claudit id quod prius erat scitum, non autem si contingat postmodum idem sciri. Sed vtrumq; dictum iustitiæ repugnat; quia p hoc, & iustum iudicium, & verum testimonium impediretur. Et ideo alii verius dicunt ꝙ quantum est ex vi sacramenti, non tenetur celare quod alias sciuit, siue ante, siue post: sed tamen propter scandalum vitandum non debet dicere, nisi necessitas immineat; nec tamen debet dicere se per confessionẽ hoc scire: Et sic patet ꝙ de licẽtia cõfitentis potest hoc dicere, Ex hoc ipso enim quod eum licentiat, facit eũ alio modo scire.

Distin. Vigesimasecunda.

Cũq; multis authoritatibus &c.

Quæstio vnica.

Hic queruntur quatuor.

Primo vtrum dimissa peccata redeant.

Secundo vtrum peccata cõmissa post recidiuum sint confitenda.

Tertio quid sit res, & sacramẽtum in pœnitentia.

Quarto de institutione sacramẽti pœnitentiæ.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ peccata mortalia redeant quantum ad culpam. Deletio culpæ est effectus immediatus gratiæ. In alio script. vt hic. 3. p. q. 88. art. 1.

tiæ.sed remota causa imediata remouetur effectus.ergo cum remoueatur gratia per recidiuum, remouetur effectus gratię.ergo &c. Præterea. Videtur ꝙ redeant quantum ad reatum pęnæ.Ponatur ꝙ aliquis contritus,& confessus,tamen debitor pęnæ peccati remissi, cadat denuo in peccatum mortale,& moriatur statim, cōstat ꝙ pro illo punietur,& non nisi in inferno.pęna autem infernalis fuit debita peccato mortali præterito. ergo redit peccatum mortale, quantum ad reatum pęnæ.Pręt. Vr ꝙ veniale redeat.Peccata venialia inter debita cōputantū͂r in oratione dominica,quæ specialiter contra venialia valet. sed in litera dicitur ꝙ vniuersum debitū requiritur ab eo qui recidiuat. ergo venialia etiam redeunt. Præterea. Dicit hic Rabanus ꝙ non solum peccata quæ homo post baptismum egit imputabuntur ei,sed etiam originalia quæ ei ad pęnam in baptismo fūt dimissa.ergo &c. Respon. Dicendum ꝙ cū in peccato sint tria.s.actus macula,& reatus,planum est ꝙ peccata dimissa,quantum ad actum redire non possunt. Dicunt tamen quidam ꝙ per quodlibet peccatum sequens redeunt quātum ad maculam, & reatum,quidam vero ꝙ non per quodlibet peccatū sequens,sed per quatuor quæ in his versibus continetur. Fratres odit,apostata fit,spernitq; fateri. Pęnituisse piget,pristina culpa redit. Sed vtrūq; incōueniens est dicere: Cū enim macula sit deleta,& reatus sit dimissus absolute per pœnitētiam præcedentem,non pōt macula vel reatus redire,nisi causa ꝓpria iteretur, quæ fuit actus, qui iterari non potest: Et ideo dicendum est,secundum alios,ꝙ simpliciter peccata dimissa non redeunt,sed secūdum quid,ratione ingratitudinis,prout recidiuans beneficio prioris absolutionis ingratus existit, & tantomagis quanto maiora sunt ei dimissa, & sic quantitas præcedentiū peccatorum ĩ recidiuo quodāmodo iteratur,non secundum cōmēsurationem,sed secundum proportionē.Hęc tamen ingratitudo non est speciale peccatum, sed quædam circūstantia consequens recidiuum. Ad primū dicendum ꝙ duplex est causa. Quædā producens tantum effectū in esse, quædam non solum producens, sed etiā conseruans.De secunda habet veritatem: quia destructa causa destruitur effectus,non de prima. Ad 2m dicendum ꝙ illud est per accidēs.s.propter recidiuum,cui debetur pœna infernalis,non quia secundū se peccato præterito pęna infernalis debeatur, sicut patet de veniali. Ad tertium dicendum ꝙ non redit veniale quantū ad debitum quod sibi secūdum se debeatur, sed quantum ad effectum,quia facit recidiuum dignum maiori pœna post dimissionem. Ad quartum de originali dicendum ꝙ Rabanus intelligit peccatum originale redire quātum ad effectum ingratitudinis: quia post eius remissionem recidiuans magis est Deo ingratus, non vt propter se redeat debitū pœnæ quod sibi ante dimissionem debebatur.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ recidiuans teneatur priora peccata confiteri de quibus prius confessus fuit. Quia ingratitudo est peccatum grauissimum, cum per eam alia peccata redeāt, ideo est confitenda.sed non confitetur nisi simul alia peccata cōfiteantur,ex quorum remissione consurgit ingratitudo.ergo recidiuans oportet ꝙ priora peccata confiteatur. Pręterea. In alio script. vt hic.art.4.

Per confessionem debet sacerdoti manifestari quãtitas culpæ, sed quãtitas peccatorum prius dimissorũ quodãmodo manet in peccato illo quo qs recidiuat. ergo ille qui confitetur huiusmodi peccatum, debet & confiteri omnia præcedentia. Præterea. Cõtingit aliquando aliquẽ post cõfessionem peractam ante pœnitentiam recidiuare, per recidiuum autem mortificatur præcedens satisfactio, & sequẽs mortua redditur. ergo oportet priora pctã confiteri propter pœnitentiam recipiendam. Contra. Naum. i. dicitur. Non iudicabit Deus bis in idipsum. ergo de peccatis de quibus est quis semel iudicatus in cõfessione, nõ oportet ꝙ iterum iudicetur. Præterea. In decre. de pę. distin. i. dr. Nõ necesse est vt quæ semel sacrdotibus cõfessi sumus denuo confiteamur. sed lingua cordis non carnis apud verũ iudicem ea confiteri debemus. ergo idẽ quod prius. Respon. Circa hoc sunt tres opiniones. Quidam enim sic distinguunt. Aut enim quis recidiuat ante satisfactionem peractam, & sic tenetur specialiter confiteri, aut post, & sic aut confitetur confessori eidẽ, aut alteri. Si eidem, & ille habet memoriam præcedentium peccatorũ eius, sic non teneretur confiteri in speciali. Sed contra hoc est, quia non redeunt peccata pręcedentia nisi per ingratitudinem. ergo secundum se non confitenda sunt: homo enim non tenetur cõfiteri peccatum quod nõ habet, ideo alii dicunt ꝙ non propter se sed propter cautelam futuri peccati sunt iterum confitenda in generali, & aliquãdo aliqua in speciali, put necessarium est ad manifestationẽ causæ peccati per quod recidiuatur, vt determinata satisfactio sibi iniungatur ne iterum recidiuet. Sed contra hoc est quia aliquando nullum peccatum pręcedens est causa peccati p quod recidiuatur. Pręterea. Multo melius scit quis vitare peccatũ futurum per industriam propriam, ꝙ sacerdos satisfactionem sciat iniungere ad vitandum peccatum. Præterea. Sic sequeretur ꝙ omnes pronitates ad peccandum quas quis patitur, teneretur confiteri: Et ideo alii verius dicunt ꝙ cũ peccata præcedentia nõ maneant nisi quantum ad ingratitudinem, quia secũdum se dimissa sunt, ingratitudo autem nõ trahit in aliud genus specialis peccati, ideo nec ꝟm se confitenda sunt, nec ipsa ingratitudo secundum quã redire dicuntur.

Ad primum, ingratitudo &c. dicendũ ꝙ verum est quo ad aliquid, inquantũ .s. per eam redeũt: Sed quia prout hic accipitur est circũstantia non addens speciem nouam peccati, ideo confitẽda non est. Ad secundum dicendũ ꝙ verum est de quantitate culpæ quę consurgit ex noua specie peccati, nõ de quantitate quæ est de circũstantiis quibuscũqꝫ. Ad tertium, per recidiuum satisfactio &c. dicendum ꝙ verũ est, quia per pœnitẽtiam opera mortificata reuiuiscunt, & ideo nõ oportet quòd post pœnitentiam de recidiuo satisfactio facta in charitate iteretur. Sed quia opera mortificata non reuiuiscunt, ideo pars satisfactionis facta in mortali oportet quòd iteretur seruatis iis quæ supra di. xv. sũt dicta.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ exterior pœnitentia non sit sacramẽtale signũ, Quia secundum Hug. sacramentale signum est materiale elementum extrinsecus oculis suppositum. sed pœnitẽtia exterior non est elemẽtum materiale. ergo non est sacramentale

In alio script. vt hic. q. 34. art. 1. 3. p. q. 84. art. 1. o.

tale

tale ſignum. Præterea. Videtur ꝙ interior pœnitētia non ſit res huius ſacramenti. Quia res non eſt cauſa ſigni, ſed econuerſo. ſed pœnitentia interior eſt cauſa exterioris, non econuerſo. ergo non eſt res eius. Pręterea. Videtur quòd nec peccatorum remiſſio ſit res huius ſacramenti, quia res habet ſimilitudinē cum ſigno. ſed peccatorum remiſſio non habet ſimilitudinem cum confeſſione, aut ſatiſfactione. ergo non eſt res eorum. Contra eſt quod magiſter dicit in litera. Reſpon. Sicut in baptiſmo ablutio exterior eſt ſignum characteris interioris, character aūt non eſt ſignū ablutionis interioris, ſed res exterioris, ita & in pęnitentia, deteſtatio peccati exterior, quæ fit per confeſſionē, & abſolutionem, eſt ſignū deteſtationis interioris, ꝓut habet propoſitum confitendi, & ſatisfaciendi annexum ſecundum arbitrium ſacerdotis quæ eſt res exterioris, & ſignū remiſſionis interioris. Ad primum dicēdum ꝙ materiale elementum accipitur generaliter pro qualibet re ſenſibili, ſiue ſit ſubſtantia, ſiue accidēs, & huiuſmodi ſunt actus exterioris pœnitentiæ. Ad ſecundum dicendum ꝙ quāuis ita ſit in ſacramētis quæ conſiſtunt in materia exteriori, tamen in ſacramentis quæ conſiſtunt in actu hominis conuenit aliter, quia actus hominis interior eſt cauſa exterioris: ſed interior, & exterior ſunt cauſa remiſſionis interius peccatorum. Ad tertium dicendum ꝙ pœnitentia exterior, tum ex parte confeſſionis, in qua homo committit ſe Deo ſanandum, ſicq; exterius peccata abdicit, tum ex parte abſolutionis, in qua ſignificatur infuſio gratiæ, quæ remiſſionē cauſat peccatorum, cum ipſa peccatorum remiſſione ſimilitudinem habet.

Articulus quartus.

AD quartum ſic proceditur, & videtur ꝙ ſacramentū pęnitētiæ non ſit ab inſtitutione. Statim poſt peccatum fuit pęnitentia. ergo ante omnem legem ſcriptam. ergo a lege naturali, & ſic non eſt ab īſtitutione. Præterea. Si eſt inſtituta, aut ergo in ve. le. aut in no. ſi in ve. le. ſacramētis non fiebat remiſſio peccatorum. ſi in no. contra. Chriſtus non legitur inſtituiſſe pęnitentiam niſi quādo dixit agite pęnitentiam Mat. 4. tunc autem pęnitentiam non inſtituit, quia eadē ratione Ioannes inſtituiſſet qui prius hoc prædicauit. ergo &c. Præterea. Pęnitentia non ſolum eſt ſacramentum ſed virtus. virtus autem non eſt ab inſtitutione. ergo nec pœnitentia. Contra. Oē ſacramentum eſt ex inſtitutione ſignificans, vt dicit Hugo. Pęnitentia vero eſt ſacramentum no. le. cum efficiat id quod figurat. ergo eſt inſtituta in no. le. Pręterea. Sacramentum pęnitentiæ præcipue conſiſtit in confeſſione peccatorū, vt in eo quod eſt materiale in ea, & abſolutione ſacerdotis, vt in eo quod eſt formale in ea. ſed hæc ſunt in no. leg. inſtituta. ergo pęnitentiæ ſacramentum inſtitutū eſt in no. leg. Reſpon. Dicendū ꝙ circa pęnitentiam eſt tria conſiderare. ſ. actum pęnitentiæ interiorem, & actum aliquem exteriorē, & modum determinatum in vtroq;. Quo ad primum, pęnitentia eſt a le. naturæ ſine inſtitutione. Quo ad ſecū dū eſt a le. Moiſi, quæ præcipiebat ꝓ peccato aliqua ſacrificia exteriora facere. Quo ad tertium eſt inſtituta in no. le. quæ præcipit confeſſionem, & ſatisfactionem ad arbitriū hominis. Ab hoc vltimo habet ꝙ ſit ſacramentum. ſ. ſignū, & cauſa remiſſionis peccatorum. Ad primum, Statim poſt

In alio ſcript. vt hic. q. 2. artic. 3. 3. p. q. 84. art. 7. o.

peccatum est, dicendum quod hoc verum est de pœnitentia virtute, nō de pœnitentia quæ est sacramentum, nisi accipiatur sacramentum cōmuniter, non proprie. Ad secundum dicendum quod Deus instituit pœnitentiam in nouo.le. Per seipsum quidem quantum ad id quod est formale in pœnitentia cum potestatem remissionis peccatorum dedit Mat.16.& Ioā.20. Per apostolos, autem quātum ad id quod materiale est ex parte nostra.s. quādo per Iacobum præceptum confessionis promulgauit, quāuis dicāt alii quod quantum ad vtrūque Christus per se instituerit. Ad tertium, non solū est sacramentum &c. dicendum quod vtrūque est, sed non secundum idem. Nā prout dicit actum tantum, sic pertinet ad virtutem, prout concernit modum determinatum, qui consistit in significādo, & causando, est sacramentum.

Distin. Vigesimatertia.

Præter p̄missa &c.

Hic quæruntur duo.
Primo de ipso sacramento.
Secundo de administratione.

Quæstio prima.

Circa primum quæruntur tria.
Primo de materia eius.
Secundo de forma.
Tertio de effectu.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. q. 1. ar. 3. o.

AD primum sic proceditur, & videtur quod oleum oliuæ nō sit materia huius sacramēti. Quia hoc sacramentum immediate ordinat ad incorruptionem. sed incorruptio significatur per balsamum, quod in chrismate ponitur. ergo chrisma est cōuenientior huius sacramenti materia. Videtur quod non oporteat esse oleum consecratum, quia hoc sacramentum habet vnam sanctificationem in vsu per formam verborū. ergo superfluit alia cōsecratio, si ad materiam ipsius fiat. Præterea. Videtur quod non oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per Episcopum, quia dignior est materiæ consecratio in sacramento eucharistiæ, quàm in hoc sacramēto. sed in eucharistia materiam sacerdos potest consecrare. ergo & in hoc sacramento. Contra. In aliis vnctionibus materia per Episcopum consecratur. ergo ita debet esse in ista.

Respon. Hoc sacramentum per modum cuiusdam medicationis præbetur, & ideo materia eius debet esse apta medicationi, Huiusmodi autem est oleū, & ideo congrue hoc sacramentū in oleo est institutum. Sed quia nō habetur ex vsu Christi sicut aliqua alia sacramenta, quibus Christus est vsus, vt baptismus, ideo oleum sanctificari debuit, vt ex sanctificatione efficaciā haberet, quia secundum Hugo. sacramentum ex sanctificatione est causans gratiam. Vt autem sacerdotalis potestas ab episcopali deriuari ostēdatur, oportet materiam ab Episcopo consecratam esse. Ad primum dicendum, quod incorruptio gloriæ est huiusmodi sacramenti res signata, sed non contenta, & hanc non oportet per materiam sacramēti significari, sed tamen rem contentam, quæ est nitor conscientiæ per oleum significatus. Odor autem famæ significatus per balsamum non est necessarius morienti sed viuēti, vnde in chrismate & non in oleo infirmorum balsamū admiscetur. Ad secundum dicēdū quod prima est sanctificatio ad præparationem materiæ sacramenti, secūda ad effectus eius causationem. Ad tertiū dicendum quod non est simile: quia sacramentum eucharistiæ consistit in ipsa materiæ sanctificatione, siue consecratione veri corporis Christi, non autē

in vsu eius. Ecōuerso autem est de hoc sacramento, quia consistit in vsu fidelium siue corporis mystici, non materiæ consecratione. Quātum autē ad corpus Christi verum, nullus ordo est supra sacerdotiū, & ideo in sacramento eucharistiæ Episcopus materiam non consecrat. Sed quantum ad corpus Christi mysticum, episcopalis ordo est supra sacerdotalē, & ideo in sacramento extremę vnctionis Episcopus materiam consecrat.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. q. 1. ar 4. & qstiūcula. 1.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ hoc sacramētum nō habeat aliquam formam. Forma tradenda est ab institutore sacramenti. sed a Christo, & ab apostolis eius non est huius sacramenti aliqua forma tradita. ḡ hoc sacramentū non habet aliquam formam. Præterea. Videtur ꝙ forma huius sacramēti nō sit deprecatiua sed potius indicatiua: Oīa enim sacramenta nouę legis hn̄t certum effectū. sed certitudo effectus non exprimitur in formis sacramentorum nisi per orationem indicatiuam. ergo talis debet esse forma huius sacramenti. Præterea. In formis sacramētorum debet exprimi intentio ministri. sed intentio nō exprimitur nisi per orationem indicatiuā. ḡ &c. Prę. In quibusdā ecclesiis dicūtur hmōi verba in collatione huius sacramenti, Vngo hos oculos oleo sanctificato, in nomine patris. &c. ergo hęc est forma huius sacramēti, quę est indicatiua. Contra. Forma sacramenti ab omnibus obseruatur. sed verba prædicta non dicuntur secūdū cōsuetudinem omnium ecclesiarum, sed tantum verba depræcatiua. ℭ. Per istam vnctionem, & suam piissimā misericordiam indulgeat tibi Deus quicquid deliquisti p visum, &c. ergo forma huius sacramenti est oratio deprecatiua. Respon. Dicendum ꝙ quidam dicunt hoc sacramentum nō habere aliquam formam. Sed hoc nō potest esse, quia significatio materiæ determinatur ad effectum per formā verborū, vnde in quolibet sacramēto nouę legis necessaria ē aliqua forma per quam faciat quod figurat. Forma autem huiusmodi sacramenti specialiter in oratione consistit ꝑpter tria. Primo propter cōditionem suscipiētis, qui cum sit infirmus, indiget aliorum prece iuuari. Secundo propter mortem imminentem, per quam homo ponitur extra forum ecclesiæ & solius Dei iudicio relinquitur, & ideo ei per orationem cōmēdatur. Tertio propter effectum huius sacramenti q contritionem pręsupponit, quæ est de essentia sacramēti, sine qua hoc sacramentum suum effectum consequi non potest, vnde ad eam impetrandā est opus oratione. Ad primum, forma sacramenti debet &c. Dicēdum ꝙ duplex est opinio. Quidam dicunt ꝙ hoc sacramentum, & alia sacramenta immediate non sunt a Christo instituta. Quod non videtur conueniens, quia cum sacramenta ex institutione efficaciam habeant, a solo Christo institui possunt cuius virtute operātur: Et ideo alii dicunt ꝙ hoc sacramentum institutum est a Christo, sed ab Apostolis promulgatum, sicut & confirmatio. Forma vero vel ab ipsomet Christo, vel ab Apostolis, qui procul dubio a Christo edocti fuerunt, deriuata est, quāuis non sit in canone scripta: Multa enim facta sunt quæ scripta non sunt. Ad secundum patet solutio ex dictis. Ad tertium dicendum ꝙ per istum actum qui ponitur in forma. ℭ. Per istam sanctam vnctionem, satis exprimitur intentio. Ad

Hęc ē snia quā. S. D. vt probabiliorem amplectitur, vt patet ī alio scrip. vt hic. q. 1. ar 1. qstiun. sec. o.

quartum dicẽdum ꝙ verba prædicta non sunt forma, sed dispositio ad formam, inquantum intentio ministri determinatur per verba illa ad actum sacramenti, & ideo more quarũdam ecclesiarum prӕmittuntur ad formã.

Articulus tertius.

In alio scrip. vt hic.q.1.artic.2.& questiun.1.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ extrema vnctio non valeat ad remissionem peccatorum: Ad hoc enim quod per vnum potest effici, aliud non exigitur. sed in eo qui extremam vnctionem accipit requiritur pœnitentia ad peccatorum remissionem. ergo per extremam vnctionẽ non dimittitur peccatum. Preterea. Videtur ꝙ sanitas corporalis non sit effectus huius sacramenti: Omne enim sacramẽtum est medicina spiritualis. sed spiritualis medicina ad spiritualem sanitatem ordinatur, sicut corporalis ad corporalẽ. ergo sanitas corporalis nõ est effectus huius sacramẽti. Præterea. Efficacia huius sacramenti nobis ostenditur Iac. 5. sed ibi nõ attribuitur sanationis effectus vnctioni, sed oratiõi. Dicit.n. Oratio fidei sanabit infirmum. ergo corporalis sanatio non est effectus huius sacramenti. Contra. Sacramenta noue legis significãdo efficiunt. sed baptismus per ablutionem corporalẽ, quã exterius facit, significat, & efficit spiritualem. ergo, & extrema vnctio per sanationem corporalem, quã exterius efficit, significat, & causat spiritualem. Respon. Dicendum ꝙ sicut effectus baptismi est interior ablutio a peccatis, quia sacramentum illud p modũ ablutionis confertur, ita effectus huius sacramenti, quod confertur p modum medicationis, est sanatio quę fit diuina virtute, principaliter quidem spiritualis, quæ consistit, secundum quosdam, in remissione peccatorum venialium, quia mortalia dicunt ante esse purgata per pœnitentiam, secũdum alios vero in amotione reliquiarum peccati, vt homo plenarie purgatus ad gloriam admittatur. Secundario vero corporalis, quæ etiam spiritualem significat. Sed hoc nõ semper fit per sacramentum, sed solum quando expedit ad principalem effectum. Ad primum dicendũ ꝙ quãuis sine actuali perceptione pœnitentiæ possit haberi effectus pœnitentię. s. per aliquod aliud sacramentum vel etiam sine sacramento, non tamen sine proposito pœnitentię, ideo, nec per hoc, nec per aliud sacramentum, per quod remittitur peccatum ex consequenti, propter collationem gratiæ quæ cõfertur in eo, cum qua non potest esse peccatum, excluditur sacramentũ pœnitentiæ. Ad secundum dicendum ꝙ verum est per se, sed ex cõsequenti potest ordinari ad salutem corporalem prout expedit sanitati spirituali. Ad tertium dicẽdum ꝙ oratio illa est forma huius sacramenti, vt dictũ est. Sacramẽtum autem ex sua forma hãbet efficaciam, ideo hoc sacramentũ, virtute orationis prædictę, non tantum spiritualiter, sed & corporaliter aliquando sanat.

Quęstio secunda.

Circa secũdũ quæruntur tria.

Primo quis sit minister huius sacramenti.

Secundo cui debeat conferri.

Tertio vtrum debeat iterari.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ laicus possit hoc sacramentum cõferre: quia hoc sacramẽtum habet efficaciam ex oratione, vt

In alio scrip. vt hic.4. contra.c. 7. fi.

vt dicit.Iac.sed oratio laici quādoq; est accepta Deo sicut sacerdotis.ergo potest hoc sacramentum conferre. Præterea. Videtur ꝙ diaconi possint:quia secundum Dio. diaconi habent virtutem purgatiuam.sed hoc sacramentum institutum est tantum ad purgandum ab infirmitate mentis,& corporis.ergo diaconi possunt conferre. Præterea. Videtur ꝙ solus Episcopus possit:quia hoc sacramentum vnctione perficitur, sicut & confirmatio.sed solus Episcopus pōt confirmare.ergo solus potest hoc sacramentum conferre. Sed contra est qd dicit Iaco.Inducat presbyteros ecclesiæ.ergo sufficiens minister huius sacramenti est presbyter. Respon. Dicendum ꝙ triplex est actus hierarchicus,secundum Dio .s. perficere,illuminare,& purgare.Primus pertinet ad Episcopum,qui perficit per verbi Dei prædicationem, & ponendo aliquem in statu perfectionis.Secundus ad presbyteros,qui illuminant per sacramētorum administrationem. Tertius ad diaconos, qui purgant per impedimentorum remotionem a sacramentorum perceptione. Quia autem laici non sunt exercentes, sed recipientes actiones hierarchicas, administratio autem sacramentorū est actio hierarchica,ideo ad eos nullius sacramēti pertinet administratio,nisi baptismi,propter necessitatem. Sed quia illuminatio,quę fit per sacramētum hoc, non pertinet ad diaconos, ideo diaconus,nec eo inferior est minister huius sacramenti. Rursus, quia per hoc sacramentum non ponitur suscipiens in aliquo statu perfectionis super alios,ideo non solū Episcopis,quorum est perficere, reseruatur administratio huius sacramenti, sed per simplices sacerdotes exerceri potest. Ad primum,oratio laici,dicendum ꝙ verum est loquēdo de illa oratione quæ fit a sacerdote in persona sua,quę,cum sacerdos sit quādoq; peccator,non est exaudibilis. Sed huius sacramenti oratio fit in persona totius ecclesiæ,in cuius persona sacerdos orare potest quasi persona publica,non autem laicus, qui est persona priuata. Ad ȝm dicendū ꝙ quia sacramentum hoc illuminando per gratię collationem purgat, diacono vero non competit collatio gratiæ, ideo nō potest illud diaconus administrare. Ad tertium dicendum ꝙ non est simile quia confirmatio imprimit characterē, quo collocatur hō in statu perfectionis,non autem est in hoc sacramento extremæ vnctionis.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ sanis debeat hoc sacramentum conferri: quia principalior effectus huius sacramenti est sanatio mentis q̄ corporis.sed sani corpore indigent sanatione mētis. ergo eis debet hoc sacramentum conferri. Præterea. Videtur ꝙ in qualibet infirmitate hoc sacramentum conferri debeat.Iaco.5.vbi hoc sacramentū traditur,nulla infirmitas determinatur.ergo in omnibus īfirmitatibus debet hoc sacramentum conferri. Præterea. Videtur ꝙ furiosis, & amentibus: Dignius enim est sacramentum baptismus q̄ istud:sed baptismus datur furiosis.ergo & hoc sacramentum eis dari debet.Item videtur ꝙ pueris, quia eisdem infirmitatibus quandoq; laborāt pueri,& adulti.sed eidē morbo debet adhiberi idem remedium. ğ sicut adultis,ita & pueris debet hoc sacramentum cōferri.Iuxta hoc quęritur in quibus partibus sint inungendi infirmi. Respond. Dicendum ad

In alio script. vt hic. &. 4. contra .c. 75.

In alio script. vt hic. art. 3. 4. cōtra. c. 73. fi. op. 65. c. 7.

quæsitum ꝙ quia hoc sacramentum per modum corporalis curatiōis tra ditur, ideo sanis, quibus curatio cor poralis non competit, nō debet hoc sacramentum conferri. Rursus quia specialem deuotionem requirit in su scipiente hoc sacramentum, ideo fu riosis, & amentibus, & pueris, qui hac deuotione carent, non debet hoc sa cramentum conferri. Ad primum, spiritualis sanatio, dicendum ꝙ verū est, sed tamen oportet ꝙ per curatio nem corporalē significetur: & ideo nō confertur illis quibus non competit sanatio corporalis, sicut nec baptis mus confertur, nisi quibus competit ablutio corporalis. Ad secūdum dicendum, ꝙ verum est quātum ad ge nera infirmitatū, & ideo in qualibet infirmitate augmentata potest hoc sa cramentum conferri, non tamen in quolibet statu cuiuscūq; infirmitatis, sed cum aliquis creditur morti pro pinquus, quod in qualibet infirmita te esse potest. Ad tertium dicendū ꝙ non est simile, quia baptismus est sa cramentum necessitatis, non autē ex trema vnctio. Sed circa hoc sciēdum est ꝙ furiosis, & amentibus, in quibus præcessit desideriū baptismi cum ha berēt lucida interualla, in actu furię & dementiæ, si timetur de periculo mortis, confertur sacramētum baptis mi: sed hoc sacramentum non nisi cū habent lucida interualla debet eis pe tentibus conferri. Ad quartum, ea dem est infirmitas, dicendum ꝙ nō tā tum infirmitas est causa collatiōis hu ius sacramenti, sed in suscipiente de uotio. Ad secundam quæstionem dicēdum, ꝙ sicut iam dictum est, sacra mentum hoc confertur per modum curationis corporalis. Ad curationē autem morbi corporalis non opor tet ꝙ totum corpus inungatur, sed tā tum partes in quibus est causa morbi. Sed quia origo morbi spiritualis est in nobis ex quinq; sensibus, ideo quasi de essentia sacramenti est quinq; sen sus inungi. s. manus propter tactum, quoniam in pulpis digitorum præci pue tactus viget. Mutilati autem inun gi dñt quāto propinquius potest esse ad partes illas in quibus inunctio fie ri debuerat, quia quāuis non habeant membra, habent tamen potentias ani mæ quæ illis membris debentur, sal tem in radice, & interius peccare pos sunt per ea quæ ad partes illas perti nent, quāuis non exterius. Inunctio autem in aliis membris q̃ in quinq; sensibus, vtputa in pedibus, & reni bus, non est de essentia sacramenti, ideoq; secundum consuetudinem di uersarum ecclesiarum prætermittun tur. Aliquando autem tantum fit illa quæ ad pedes, quāuis non ea quæ ad renes.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic, art. 4. o. 4. cōtra c. 73.

AD tertium sic proceditur, & vi detur ꝙ hoc sacramentum non debeat iterari: quia dignior est inun ctio quæ fit homini q̃ quæ fit lapidi. Sed inunctio altaris non iteratur, nisi altare illud fractum fuerit. ergo nec vnctio extrema, quæ adhibetur homi ni, non debet iterari. Præterea. Post vltimum nihil est. sed hęc vnctio dicitur extrema. ergo non debet ite rari. Præterea. Videtur ꝙ nō in eadē infirmitate: quia vni morbo non debetur nisi vna medicina. Sed hoc sacramentum quædam spiritualis est medicina. ergo contra vnum morbū non debet iterari. Contra. Mor bus, contra quem datur hoc sacramē tum, est iterabilis. ergo & hoc sacra mentum iterari debet. Respon. Dicendum ꝙ morbus contra quē da tur hoc sacramentum est iterabilis, quia

quia contingit per diuersa peccata diuersam debilitatem spirituale incurrere, & similiter infirmitatem corporale iterari cõtingit, & ideo sine iniuria sacramenti põt sacramentum hoc iterari. Sed quia sacramẽtum hoc nõ respicit infirmitatem, sed statum infirmitatis propinquum morti, ideo sm ꝙ talis status in vna, vel in pluribus infirmitatibus iteratur, hoc sacramentum potest in vna, vel in pluribus infirmitatibus iterari. Ad primum de vnctione lapidis dicendum ꝙ non est simile, quia effectus vnctionis in lapide, qui est deputatus ad sacra, siue cõsecratio, est perpetua in lapide, sed effectus extremæ vnctionis in homine non est ꝑpetuus, & ideo extrema vnctio iterabilis est. Ad secundum dicendum ꝙ verum est de vltimo, quod est secundum veritatem vltimum, nõ secundum existimationem hominum. Hoc autem sacramentum dicitur extrema vnctio, non secundum veritatẽ semper, sed secundum hominum existimationem, quia nõ debet dari nisi illis quibus mors est propinqua secũdum ęstimationem hominum. Ad tertium, vni morbo non debetur nisi vna medicina, dicendum ꝙ hoc sacramentum nõ respicit morbum: sed statum morbi, qui in vno morbo iterabilis est, & ideo est sacramentũ in vno morbo iterabile, præcipue si morbus sit diuturnus, non aũt si sit breuis.

Distin. Vigesimaquarta.

Nunc ad considerationem sacrę ordinationis.

Quæstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.
Primo an ordo sit sacramentum.
Secundo de distinctione ordinum.
Tertio de effectu sacramenti ordinis.
Quarto an character vnius ordinis alterius characterem pręsupponat.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ ordo non sit sacramentum. Ordo est relatio quædam: est. n. ordo, vt ait Augu. in lib. de ci. Dei, parium dispariumq; rerum sua cuiq; tribuens loca dispositio. Sacramentum vero est materiale elementum. ergo ordo non est sacramentum. Præterea. Ordo non est tantum in hõminibus, sed etiam in angelis. in angelis vero nullum est sacramentum. ergo &c. Præterea. Sacramentum est spiritualis medicina. ordo vero sanis, & perfectis, non infirmis, datur. ergo non est sacramentum. Contra. Propter ꝙ vnũquodq; tale, & ipsum magis tale sed alia sacramenta ꝑ potestatẽ ordinis cõferuntur. ergo ordo maxime est sacramentum. Præterea. Sacramentum est sacræ rei signum, & causa. ordo est huiusmodi, quia signat spiritualem potestatem, quæ in eo cõfertur homini & eam causat. ergo ordo est sacramentum. Respon. Dicendum ꝙ secundum Augu. Sacramentum est in quo diuina virtus sub tegumento rerum sensibilium secretius operatur salutem, & quoniam in ordine sub tegumento rerum sensibilium diuina virtus secretius operatur salutem, ideo est sacramentum. Sed quia consistit in deriuatione potestatis recipientis sacramentum a potestate dispensatoris sacramenti, sicut potestas iperfecta deriuatur a perfecta, ideo quantum ad formam, & materiam, differt ab aliis sacramentis, quia forma eius traditur per modũ imperatiuum ad denotationem traductionis prædictæ, cum expressione actus imperati, per quam potestas deriuata cognoscitur. Formæ autem aliorum

In alio script. vt hic qstiuncula. 1. 4. contra. c. 74.

sacramentorum traduntur, vel p mo dum indicatiuū, vt apparet in baptismo, vel per modum depręcatiuū, vt apparet in extrema vnctione. Differt etiam quo ad materiam, quia in aliis sacramentis, cum nihil deriuetur a dispensatore eorum in suscipientē, sed a Deo tantum, ideo in eis principalitas sacramenti consistit in materia sacramenti, quæ ex sanctificatione diuinam virtutem continet, & non in sacramenti dispensatore. Sed econuerso est hic, quia traducitur potestas a potestate dispensatoris, ideoq; principalitas sacramenti consistit in eius ministro, non in eius materia. Materia autem adhibetur tantum ad determinandum potestatem, quæ particulariter traditur ab habente eam complete. Ideo quidam dicunt ꝙ tactus materiæ non est de essentia sacramēti. Alii vero dicunt verius ꝙ ipse tactus importatur per formā, ideoq; est de sacramenti essentia. Ad primum dicendum ꝙ ordo non dicitur hic habitudo diuersorum, sed potestas, per quā quis super alios constituitur, vel ritus in quo confertur talis potestas. Ad secundum dicendum ꝙ non accipitur vniuoce in angelis, & in hominibus ordo, qa potestas eorum nō datur in aliquo sensibili, sicut potestas hominum. Ad tertium dicendum ꝙ ordo medicina est, non propter ipsum in quo est, sed propter alterum: est.n. collatus, non in remedium personæ, sed ecclesiæ, vnde datur ad tollendū defectum ignorantiæ in ecclesia, potius, q̄ in persona.

Articulus secundus.

In alio scrip. vt hic. q. 2. ar. 1. qstiū cu. 1. 4. cō AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ non sint septem ordines: quia in primitiua ecclesia nō fuerunt nisi tres ordines. s. Episcopi presbyteri, & diaconi. si ergo plures sunt modo, aut ibi fuit diminutio ordinum, aut hic superfluitas. Præterea. Ordines distinguuntur secundū actus ordinum. sed actus ordinum nō sunt nisi tres. s. purgare, illuminare, & perficere. ergo non sunt nisi tres ordines. Præterea. Diffinitio ordinum hæc, aut est totius vniuersalis in partes subiectiuas, aut totius integralis in partes itegrales, si in partes subiectiuas, ergo sacramētum ordinis de quolibet ordine prędicatur. ergo tot sunt sacramenta, quot sunt ordines. si in partes itegrales. ergo ordo de nullo ordine speciali prædicatur. Contra. Videtur ꝙ sint plures q̄ septem: quia Dio. episcopatum, ordinem appellat. In litera etiam dicitur ꝙ est ordo episcoporum quadripatitus. ergo præter septem ordines, episcopatus est ordo octauus. Præterea. Ordo importat quædam dignitatis gradum. sed clericus, ex hoc ipso ꝙ clericus est, in gradu super populum constituitur. ergo tonsura per quam efficitur clericus, est aliquis ordo præter septem enumeratos. Respon. Dicendum ꝙ potestas ordinis ordinatur ad corpus Christi verū prout sub sacramento eucharistiæ continetur, vnde & ordinati consecrantur sicut altare, & vasa quæ ad eucharistiam ordinantur, & hæc ministrorum consecratio est ordinis sacramentum. Potest autem sacramentum ordinis ordinari ad corpus Christi verum contentum sub eucharistia dupliciter. Vel secundum se, vel propter corpus Christi mysticum præparandū ad receptionem corporis eius veri. Si primo modo, hoc potest eē quadrupliciter. Aut enim ordinatur ad eucharistiæ consecrationē, & sic est ordo sacerdotalis, Vel ad sanguinis administrationem, & sic ordo diaconatus, Vel ad materiæ

tra. c. 74. 75. op. 65 circa fi.

riæ eius præparationem & in sacris vasis collationem,& sic est ordo subdiaconatus,Vel ad materiæ præparationem,tm̃ & sic est acolitatus. Si aũt ordinetur ad corpus Christi verũ ꝓpter corporis mystici præparationẽ, hoc potest esse, tripliciter secundum tria genera immundorum,quia q iam sunt mundati sunt etiam præparati. Primum autem genus immundorum, secundum Diony. est infidelium qui omnino credere nolunt, Secũdum est volentium credere,ignorantium autem quid sit credendum,Tertium sciẽtium,sed impeditorum aliqua dęmonis operatione. Primi excludẽdi sũt ab eucharistiæ participatione, secũdi sunt instruendi,tertii adiuuãdi. Ideo ad primorum exclusionem institutus est ordo ostiariorum , ad secundorũ eruditionem institutus est ordo lectorum,ad remotionem impedimentoꝝ a tertiis institutus est ordo exorcistarum. Ad primum dicendum ꝙ quia pauciores erant fideles,iõ minor multiplicatio ministrorum fuit necessaria , sed multiplicato cultu diuino oportet ministros,cultus multiplicari.Sub ordine autem diaconatus omnes inferiores ordines a Dio.comprę henduntur. Ad secundum dicendum ꝙ secundum illos non distinguũtur ordines in speciali sed secundum actus potestatum sacramentalium, vt iam dictum est. Ad tertium dicendum ꝙ secundum Boe.triplex est totum.Totum vniuersale,quod est secũdum essentiam,& totam virtutem cuilibet suę parti , & totum potentiale, quod adest cuilibet suę parti secundũ essentiam,non tamen secundum totã virtutem, immo tantum parti superiori,& totum integrale, quod nec secundum essentiam,nec secundum virtutem adest cuilibet suæ parti. Diuisio ordinis in speciales ordines,nec est diuisio totius vniuersalis, nec totius integralis,sed totius potentialis. Ad quartum dicẽdum ꝙ ordo potest dupliciter accipi·Vno modo secundum quod est sacramentum , & sic omnis ordo ordinatur ad eucharistiam. Vnde cum Episcopus non habeat potestatem superiorem sacerdote respectu eucharistiæ,episcopatus non erit ordo.Alio modo accipitur ordo secundum ꝙ est officium quoddam respectu quarũcunq; actionum sacrarum, & sic cum Episcopus habeat potestatem in actibus hierarchicis respectu corporis mystici, supra sacerdotem episcopatus erit ordo, & secundum hoc loquũtur authoritates inductę. Ad quintum dicẽdum ꝙ ex hoc quòd aliquis est clericus est in altiori statu q̃ laicus,non tamen habet ampliorẽ potestatis gradum , qui ad ordinem requiritur, & ideo tonsura nõ est ordo,sed potius ad ordines dispositio.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ ordo nõ imprimat characterem,quãtum ad omnes ordines:quia ordinis character est quædam potestas spiritualis. sed quidam ordines non ordinantur nisi ad quosdã actus corporales,vt patet in ostiariis,& acolytis.ergo in eis non impri mitur character. Præterea. Omnis character est indelebilis. ergo per characterem homo ponitur in tali statu a quo nõ possit recedere.sed illi qui habet minores ordines possunt licite redire ad laicatum accipiendo vxorem.ergo non imprimitur character in omnibus ordinibus. Præterea. Videtur ꝙ nec gratia gratum faciens conferatur.Nulla causa prę supponit effectum suum.sed in eo qui accedit ad ordines præsupponitur

In alio scrip. vt hic.q. 1. ar.2. quæstiun.2.

In alio scrip. vt hic.art.2. 4. contra c.74.

gratia, vt dicetur. ergo talis grā non confertur in ordinis collatione. Cōtra. Omne sacramentum, in quo nō imprimitur character, est iterabile. sed nullus ordo est iterabilis. ergo i quolibet ordine imprimitur character. Præterea. Videtur ꝙ ordo causa sit gratię: Ordo enim est sacramentū no. le. sed tale sacramētum est causa gratiæ in suscipiente. ergo sacramentum ordinis confert gratiam. Respon. Dicendum ꝙ circa hoc sunt tres opiniones. Quidam enim dicunt ꝙ in solo sacerdotali ordine character imprimitur. Alii vero dicunt ꝙ in sacris ordinibus character imprimitur, non autē in minoribus. Sed contra vtrūq; est, quia in quolibet ordine cōfertur spiritualis potestas ad sacramentorū, seu sacramentalium dispensationem, quæ nihil aliud est q̄ character, quæ dispensatio non competit nisi habentibus hanc potestatem. Ideo dicendū est cum aliis ꝙ in quolibet ordine character imprimitur. Cuius signum est ꝙ perpetuo manent, & nunquā iterantur. Ad primum dicendum ꝙ huiusmodi actus, quāuis sint corporales, ordinantur tamen ad sacramentorum dispensationem, sicut ostiarii habent actum admittendi homines ad diuinorum sacramentorum inspectionem, & sic de aliis, & ideo in omnibus requiritur potestas spiritualis. Ad secūdum dicendum ꝙ quātumcūq; homo se ad laicatum trāsferat semper tamē in eo manet character, ꝙ patet ex hoc ꝙ si ad clericatum reuertatur, nō iterum ordinē, quem habuerat, suscipit. Ad tertium dicendum ꝙ gratiā quā præsupponit non confert, sed potius augmētum gratiæ. Ratio autem quare conferat gratiam hęc est, quia Dei perfecta sunt opera: & ideo cui datur spiritualis potestas ad sacramentum aliquod exequēdum, datur gratia ad id congrue exequendum: Et ideo q̄ a in ordine potestas spiritualis confertur ad sacramentorum dispensationem, confertur gratia ad congrue dispensandum.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ character vnius ordinis præsupponat characterem alterius. Maior est conuenientia ordinis ad ordinem, q̄ ordinis ad aliud sacramētū. sed character ordinis p̄supponit characterem alterius sacramenti. s. baptismi. ergo multo fortius character vnius ordinis præsupponit characterem alterius. Præterea. Ordines sunt quidam gradus. sed nullus potest peruenire ad posteriorem gradum, nisi prius priorem conscēderit. ergo nullus potest recipere characterem ordinis sequentis, nisi prius accipiat ordinem precedentem. Præterea. Videtur ꝙ pręsupponat characterē confirmationis: quia in his quæ sunt ordinata ad inuicē, sicut medium præsupponit primum, ita vltimum præsupponit medium. sed charācter cōfirmationis præsupponit baptismalē quasi primum. ergo character ordinis præsupponit characterem confirmatiōis quasi medium. Contra. Si omittatur aliquid de sacramēto, quod sit de necessitate sacramenti, oportet quòd sacramētum iteretur. sed si aliquis accipiat sequentem ordinem, pretermisso primo, non reordinatur, sed cōfertur sibi quod deerat, secundum statuta canonum. ergo præcedēs ordo nō est de necessitate sequentis. Pręterea Apostoli receperunt potestatem ordinis ante passionem Christi, Mat. 26. quādo Dominus potestatem dedit discipulis in cœna conficiendi corpus suum. sed confirmati sunt post ascensionem

In alio script. vt hic. q. 1. arti. 2. q̄stiū cu. 4.

In alio script. vt sup. q̄stiūcula. 3.

sionem per aduentum, Spiritussancti, ergo ordo non præsupponit confirmationem. Respon. Dicendum ꝙ ad susceptionem ordinis prçexigitur aliquid dupliciter. Vno modo quasi de necessitate sacramenti, & sic character baptismalis præsupponitur, per quem efficitur aliquis ordinis susceptiuus. Alio modo de congruitate, & sic requiritur omnis perfectio, per quã aliquis idoneus redditur ad ordinis exequutionem, & sic exigitur confirmatio. Sed quia potestates ordinum sunt distinctę, ideo vna non de necessitate, sed de congruitate requirit aliam. Vnde in primitiua ecclesia aliqui ordinabantur in præsbyteros, & diaconos, qui prius ordines inferiores non susceperant: Hinc est ꝙ ordinati per saltum non reordinãtur, sed ordo omissus eis confertur. De necessitate tamẽ præcepti, vnus alterũ præsupponit. Ad primum, magis conuenit ordo &c. dicendũ ꝙ verum est secundum similitudinem speciei, non tamen secundum proportionem potẽtiæ ad actum: quia per baptismum acquirit homo potentiam passiuam recipiendi ordines, sed non per inferiores recipiendi maiorem ordinem. Ad secundum dicendum ꝙ verum est de gradibus qui habent ordinem necessitatis ad inuicem, non autem congruitatis. Ad tertium dicendum ꝙ verum est de primo medio, & vltimo quę habent eundem ordinem ad inuicem, & sic non est in proposito quia confirmatio habet ordinem essentialem ad baptismum, qui est ianua sacramentorum, ordo aũt congruitatis habet ordinem ad confirmationem.

Distin. Vigesimaquinta.

Solet ẽt quæri &c.

Hic quæruntur duo.

Primo de potestate conferentis ordines.

Secundo de vitio collationis, idest simonia.

Quęstio prima.

Circa primum quęruntur duo.

Primo an solus Episcopus possit ordinare.

Secundo an Episcopus hçreticus, vel prçcisus.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ nõ solus Episcopus possit ordinare: Magis enim prçcellit prçsbyter diaconum, q̃ Episcopus Episcopum. sed Episcopus potest consecrare Episcopum. ergo prçsbyter diaconum. Præterea. Quæ ad solum Episcopum pertinent, alteri cõmitti non possunt. sed ordinare prçsbyteris Cardinalibus cõmittitur: cõferunt enim minores ordines. ergo ordinare non pertinet ad solum Episcopum. Præterea. Qui habet principale, & maius, multomagis accessorium, & minus. sacramẽtum ordinis est minus, & accessorium ad sacramentum altaris. ergo qui potest conferre sacramentũ altaris, multomagis potest conferre sacramentum ordinis. Contra. Isidorus lib. ethi. dicit. Eṗs ipse, sũmus sacerdos, & pontifex maximus nominatur: Ipse. n. efficit sacerdotes, & leuitas, ipse omnes ordines ecclesiasticos disponit. ergo ad ipsum solum pertinet ordinare. Præterea. Non ad minorem pertinet in exercitu duces prçponere, q̃ milites ascribere. sed ad solum Episcopum pertinet in exercitu ecclesiæ militãtis ascribere milites per sacramentum confirmationis. ergo multo fortius duces prçponere, quod fit per sacramentum ordinis. Respon. Dicendum ꝙ collatio or-

In alio script. vt hic. 3. p. q. 65. art. 3. ad secũdũ quol. 11. ar. 7. c.

dinum alicui dupliciter cõuenire potest. Aut de iure cõmuni, ratione suę ordinarię potestatis, aut ex indulgentia, siue generali, siue speciali, ratione cõmissionis, & hoc vltimo modo conferre minores ordines conuenit aliq̃bus qui non sunt Episcopi, sed sacerdotes. Primo autem modo conferre quoscunq; ordines cõuenit solis Episcopis: Duo enim requiruntur ad collationem ordinis, Vnum est adeptio ordinis illius quem confert, quia q̃d non habet quis, dare non potest, Alterũ gradus potestatis, quia maior omni ordine debet esse qui omnes ordines confert. Ad primum ergo dicendum ꝙ non sufficit ad ordinandũ excellentia ordinis, sed requiritur excellentia dignitatis. Ad secundum dicendum ꝙ quãuis pertineat ad solũ Episcopum de iure cõmuni, ab eo tamen qui est supra ius, non ab alio, potest non Episcopo committi potestas minores ordines conferendi. Ad tertium dicendum ꝙ quãuis sacramentũ ordinis ordinetur ad sacramẽtum altaris, non tamen est accessorium eius, immo quoddam sacramentum principale: Et quamuis per se sit illo minus, non tamen in illo includitur. In his vero quæ in se includuntur, sicut minor numerus in maiori, qui potest q̃d maius est, põt quod minus est.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic.

AD secundum sic proceditur, & videtur, ꝙ Episcopi hęretici vel pręcisi ab ecclesia non possint conferre ordines: quia in episcopali consecratione nõ imprimitur character. ergo ecclesia potest dignitatem episcopalẽ auferre. ergo cum ille cui ablata est iam non sit episcopus, non potest ordinare. Præterea. Nullus potest ordinare, nisi vt minister ecclesiæ, sed qui præcisus est ab ecclesia nõ est minister ecclesiæ. ergo non potest ordinare. Præterea. Plus est aliquẽ ad ordinem promouere q̃ in foro pœnitẽtiali absoluere, vel ligare. sed hęreticus vel pręcisus non potest soluere, vl' ligare. ergo nec ordinare. Contra. Sicut se habet sacerdos ad potestatem consecrandi, ita Episcopus ad potestatem ordinandi. sed hæreticus, & pręcisus ab ecclesia põt cõsecrare, vt dictũ est supra. ergo & Episcopus ordinare. Pręterea. In sacramentorum collatione non differt bonus a malo, dummodo habeat intentionẽ, & seruet formam. ergo nec infidelis a fideli. sed fidelis potest ordinare. ergo etiam infidelis. Resp. Dicẽdum ꝙ hæreticus, & pręcisus ab ecclesia, & si de iure nõ possit ordinare, tamen de facto potest: vnde si ordinet ordinatum est. Et huius ratio est, quia secundum Hug. ad ordinandum nõ exiguntur nisi quatuor. Dignitas episcopalis cum ordinibus habitis secundum veritatem, prolatio verborũ in quibus forma consistit, intentio, & materia debita. Omnia vero ista potest habere hęreticus, & pręcisus, & ita potest ordinare. Ad primum dicẽdum ꝙ quãuis character non imprimatur, tamen ob reuerentiam consecrationis potestas sic collata nũquam amittitur. Ad secundum dicendũ ꝙ inquantum ordinem retinet ecclesiæ, & seruat ecclesię formã minister ecclesiæ est, licet non simpliciter. Ad tertium, plus est ordinare, dicendum ꝙ plus est. i. maioris dignitatis, sed non plus. i. maioris iurisditionis, immo minus, & hoc patet: quia Episcopus non suum subditum potest ordinare, non tamen soluere vel ligare.

Circa

Quæstio secunda.

Circa secūdū quæruntur duo.

Primo vtrum simoniacus possit ordinem emere, vel vendere.

Secūdo vtrum simoniacus perdat ordinis executionem.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. q. 3. ar. 1. q̄stiūcula. 2. scda scdæ q. 100. ar. 6. ad pri.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ simoniacus non possit emere ordinem. Greg. 1. q. 1. dicit. Quicūq; studet precii datione sacerdotii ordinem accipere, non est sacerdos. ergo sacerdotii ordo emi nō potest, & per consequens nec alius quicunq; ergo &c. Præterea. Videtur ꝙ non possit vendere ordinē. Leo enim papa. 1. q. 1. dicit sic. Si gratis non datur, vel accipitur, gratia non est. sed talis non gratis dat. ergo nulla gratia datur ibi. ergo nullum sacramentum. Præterea. Dona. Spiritus sancti sunt in potestate Dei, non hominis. sed quilibet ordo est donū Spiritus sancti ergo non est sub potestate hominis. ergo ab homine non potest vendi, vel emi. Contra. Nihil prohiberi debet quod nō potest fieri. sed prohibetur ne ordines vendantur. ergo. &c. Præterea. Quod potest furtiue accipi, potest emi, vel vēdi. sed ordo potest furtiue accipi. ergo. &c.

Respon. Dicendum ꝙ quædam sunt pure spiritualia, vt gratiæ, & virtutes: Alia annexa, vel cōiuncta rei corporali, quæ ex hac vniōe sacra efficitur, sicut ordines in exterioribus ritibus corporalibus, qui sunt sancti, & character collatus per corporalem ablutionem. Alia sunt spiritualia annexa corporalibus, manentibus corporalibus sacris, vt cōsecratio calicis, ius patronatus in aliquo fundo. Prima, nec de iure, nec de facto possunt vendi, quia non est in potestate hominis illa dare. Secūda possunt vendi de facto, sed nō de iure, & hoc est quia facta corporalia in quibus dantur spiritualia venduntur, De iure tamen neutrū vendi potest. Vltima vero, quātum ad id quod est corporale ibi etiam cū manet sacratum possunt vendi, & transit spirituale cum corporali. Sed quantum ad id quod est spirituale, vēdi nō possunt. Vnde si ratione spiritualis plus emeretur, vel venderetur, vel pricipaliter spirituale intenderetur emi, vel vendi, simonia cōmitteretur.

Ad primum de Gregoro dicendum quòd dicitur non esse sacerdos, quia caret sanctitate ordinis, non quia careat ipso ordine. Ad secundum dicendum ꝙ verum est ex parte vendentis, vel ementis, sed non ex parte Dei qui gratis dat. Vel dicendū quòd loquitur de gratia gratum faciente, quæ impeditur per culpam recipientis. Ad tertium dicendum ꝙ ratione eorum in se non possunt vendi, sed ratione eius cui coniunguntur, possunt vendi de facto.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ simoniacus non perdat exequutionem ordinis: quia contingit in ordinatione alicuius cōmitti simoniam eo ignorante. sed homicidium casuale, propter hoc quod est per ignorantiam cōmissum, non facit irregularitatem. ergo & similiter ille qui simoniace ordinatur non est irregularis. Præterea. Ab eo qui nō habet exequutionem ordinis nullus debet sacramentum accipere. sed ab eo quem scio simoniacum debeo ordines accipere, si mihi præcipiatur, ne sim inobediens. ergo non amittit ordinis exequutionem. Sed contra.

In alio script. vt hic. q. 3. ar. 1. q̄stiūcu. 3.

Videtur ꝙ simoniacus nec ordinem recipiat, quia defectus intentionis euacuat sacramentum. sed ille qui pretio aliquid intendit acqrere in susceptione ordinis, non intendit suscipere qd ecclesia tradit: quia illud non cadit sub pretio. ergo non suscipit ordinẽ. Præterea. Fides requiritur ad sacramentum, quia dirigit intentionem, sine qua non est sacramentum. ergo hęreticus non suscipit ordinis sacramẽtum. simoniacus autem est hęreticus, quia vt dicit Grego. in registro, Altare, decimas, & Spiritumsanctum emere, vel vendere, simoniacam hęresim esse, nullus fidelium ignorat. ergo &c. Respon. Dicendum ꝙ in hoc distinguendum est: quia si dicatur simoniacus ex hoc quod recipit ordinem per simoniam, non recipit exequutionẽ, & est ipso iure suspensus, & quo ad se, & quo ad alios, & punitur vlterius ꝑ depositionem, quando constiterit de crimine iudici. Si autẽ dicatur simoniacus quia contulit ordinem simoniace, vel quia dedit, vel recepit beneficium simoniace, vel quia mediator fuit simoniæ, si sit occultus, suspensus est ipso iure quo ad se. Si autem manifestus, est suspensus quo ad se, & quo ad alios, & iterum ille qui recipit beneficium per simoniam tenetur ad restitutionem omnium fructuum perceptorum, & beneficio renunciare. Sed quia nullum sacramentum perficitur in merito dispensatoris, sed in virtute Spiritussancti, ideo peccatum simoniæ nec sacramentum suscipiendũ impedit, nec susceptum tollit. Potest tamen impedire vltimam rem sacramẽti, si sit peccatum ex parte recipiẽtis. Ad primum de homicidio dicendum ꝙ nõ est simile, quia propter homicidium fit tantum defectus in ordinato, sed propter simoniam fit defectus in ipsa ordinatione, quia ipsum sacramentum ponitur sub pretio, & ideo sufficit quod ordinatus sit immunis secundum suam conscientiam de homicidio, tamen est suspensus quando ad notitiam eius deuenerit. Ad secundum dicendum ꝙ quando manifestum est crimen simoniæ, tunc ordinator amittit exequutionem, & suspensus est quo ad se, & quo ad alios. Sed quando est occultum, suspensus est quo ad se tantum: Et ideo si sit manifestum, secundum ꝙ in iure dicitur aliquid manifestum, tũc nullo modo aliqs debet ei obedire, nec ab eo ordinem recipere. Si autem non sit manifestum, & nõ potest quis subterfugere præceptum, debet obedire, etiam si sciat ordinatorẽ esse simoniacũm. Ad tertium dicendum ꝙ ipse non intendit emere illud quod est per se spirituale, vt characterem, sed operationem ministri, quæ est corporalis, & cã rei spiritualis. Ad quartum dicendum ꝙ simoniacus dicitur hęreticus, nõ proprie, sicut ille qui errat in credendis, sed similitudinarie, quia operatur ad modum errantis, emẽdo, vel vendendo spiritualia, ac si crederet Spiritumsanctum esse sub hominis potestate: Nec tamen sequitur ꝙ hęreticus non possit ordinem suscipere, vel conferre, quia si non erret circa ordinis sacramentum, in nullo intentio impeditur. Si autem circa hoc erret, potest intendere dare, vel suscipere quod ecclesia intendit, sicut in baptismo, & eucharistia.

Secũda secũdę q. 100. ar. 6. ad fm.

In alio script. vt hic. q. 3. ar ti. 1. q̃stiũ. 1. Pa ⁊æ. q. 100. ar. 1. ad pri.

Distin. Vigesimasexta.

Cum alia sacramẽta post peccatum &c.

Quæstio vnica.

Hic quęruntur quatuor.

Primo

Primo vtrum matrimonium sit sacramentum.
Secundo de institutione eius.
Tertio vtrum carnalis copula sit de integritate ipsius.
Quarto vtrum carnalis copula possit esse sine peccato.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 1. o. 4. contra. c. 78.

AD primum sic proceditur, & videtur quod matrimonium nõ sit sacramentum nouę legis. Oẽ enim sacrm̃ nouæ legis habet formam determinatam verborũ, & aliquod materiale elementũ pro materia. sed matrimonium hæc non habet. ergo nõ est sacramentum. Præterea. In aliis sacramentis est aliquid quod est res & sacramẽtum, sicut character in baptismo. sed nihil tale potest in matrimonio inueniri. ergo non est sacramentum. Præterea. Omne sacramentum nouę legis grãm confert. sed hoc matrimonio non competit, quia sic non esset perfectionis a matrimonio abstinere. ergo matrimonium non est sacramentum. Sed contra est quod dicitur Ephes. 5. Sacramentum hoc magnũ est. loquitur autem de matrimonio. ergo est sacramentum. Præterea. Sicut in ecclesia est necessaria spiritualis multiplicatio, ita & naturalis. sed ad spirituale multiplicationem ordinatur aliquod sacramentũ. s. sacramentum ordinis. ergo matrimonium, quod ordinatur ad multiplicationem naturalem, est sacramentum. Respon. Dicendum quod de ratione sacramenti est vt aliquod sacrũ significet, & remedium prębeat cõtra vulnus peccati: Hæc autem duo matrimonio cõueniunt: Significat enim coniunctionem Christi, & ecclesiæ. Præbet etiam remedium contra vulnus peccati concupiscentiæ ex peccato relictum, Et ideo merito iter sacramenta nouę legis cõputatur. Ad primum dicẽdum quod verba exprimentia cõsensum de præsenti sunt forma huius sacramenti, non autem sacerdotalis benedictio, quæ non est de necessitate sacramẽti, sed de solẽnitate. Pro materia vero habet actus contrahentium matrimonium, sicut de pœnitẽtia dictum est. Ad secundum dicendum quod in hoc sacramento actus exterius apparentes sunt sacramentum tantum, obligatio vero quæ de his nascitur, est res, & sacramentum: sed effectus, vel significatum huius sacramenti, est res tantum. Ad tertium, dicendum quod quidam dixerunt in matrimonio nullo modo gratiam dari, sed quod remedium contra peccatum præstare dicitur, est ꝓpter hoc quod eius actus a peccato excusatur, & impedit illicitas concupiscentię corruptelas. Sed secundum hoc non posset inter sacramẽta nouę legis computari, nisi æquiuoce, nec hẽret aliqd plus in noua lege q̃ in veteri: Et ideo alii dicunt quod confertur ibi gratia ordinata ad recessum a malo, non ad operationem boni. Sed quia eadem gratia impedit peccatum, & inclinat ad bonum, ideo alii dicunt probabilius quod matrimonium, inquantum in fide Christi cõtrahitur, habet ex passione Christi, sicut & cętera sacramenta, quod conferat gratiam ad reprimendum concupiscentiam, & meritorie implendum hoc ad quod matrimonium ordinatur. Nec ꝓpter hoc sequitur quod abstinere a matrimonio nõ sit perfectionis, quia in abstinentibus sunt alia quæ magis cõferunt ad gratiæ augmentum.

Scda scdę q. 100. ar. 2. ad sex. & in alio scrip. vbi sup. artic. 3. o.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. q. 2.

AD secundum sic proceditur, & videtur quod matrimonium institutione non indigeat. Illud. n. quod est de iure naturali non indiget

institutione. sed matrimonium est huiusmodi, vt patet Gen. 2. vbi dicitur. Quamobrem relinquet homo &c. ergo non indiget institutione. Præterea. Sacramenta sunt post peccatum instituta, cum sint medicinę contra peccatum. sed matrimonium fuit ante peccatum, vt patet ibidem. ergo non habet institutionem. Præterea. Si matrimonium est aliquando institutum, præcipue institutum fuisse videtur p hoc ꝙ Deus dixit Gen. 1. Crescite, & multiplicamini &c. cum institutio sacramenti nõ possit esse nisi a Deo. sed verba illa dicuntur per modum præcepti. ergo sequeretur ꝙ omnes essent obligati ad matrimonium contrahẽdum, quod patet esse falsum, & sic matrimonium non habet institutionem. Sed cõtra est quod dicit Hug. de san. Vic. ꝙ sacramentum ex institutione significat. sed matrimonium est sacramentum, vt dictum est. ergo habet institutionem. Præterea. Matth. 19. dr̃. Non legistis ab initio, ꝙ q fecit hoĩes, masculum, & fœminã fecit illos? Et postea subditur. Qđ g̃ Deus coniũxit, hõ non separet. matrimonium g̃ est diuinitus institutum. Respon. Dicendum ꝙ matrimonium dupliciter potest considerari. Vno modo secundum ꝙ est in officiũ naturę, & sic non indiget aliqua institutione, nisi inclinatione naturali ad matrimoniũ contrahendum in generali, q̃uis quantũ ad aliquas matrimonii cõditiones indigeat determinatione per statutũ iuris diuini vel humani. Alio modo potest considerari prout est in remediũ peccati, quod contingit dupliciter. Vno modo ex parte actus qui a peccato excusatur, & actus turpes impedit, & sic fuit institutum post peccatũ. Alio modo ex parte effectus qui est supra ipsam concupiscentiã, reprimens ipsam in sua radice, & sic habet institutionẽ in noua lege per approbationem Christi, vt patet Matth. 19. & primæ ad Cor. 7. Ad primum ergo dicendum ꝙ matrimonium est naturale, prout est in officiũ naturæ. Sic autem ante peccatum dicitur institutũ, cum inquantum est homini indita naturalis inclinatio ad matrimonium, tum inquantum est edoctus diuinitus de specialibus matrimonii conditionibus. Ad secundum dicendum ꝙ post peccatũ est institutum matrimonium, prout est in remedium peccati, sed ante peccatum, prout est in officium naturę. Ad tertium dicẽdum ꝙ præceptum de matrimonio non pertinet ad perfectionem vnius singularis personę, sicut præceptum de honore parentum, sed pertinet ad perfectionem speciei. Vnde hoc modo obligat quòd quilibet illud tenetur implere, cum sit necessarium ꝙ aliqui generationi vacent, & aliqui cõtemplationi, & præcipue pro tempore gratiæ, quando iam humanum genus est multiplicatum, & augmẽtatio cultus diuini non fit per carnalem generationẽ, sicut in veteri lege sed per spiritualem.

In alio scrip. vt hic. q. 1. artic. 1. o. 3. contra. c. 122. 1. cor. 7. l. 1. co. 2

In alio script. vt hic. q. 1. ar. 2. o. p. p. q. 72. ad quartum. q. 98 ar. 1. o. pa p̃ę. q. 152 artic. 2. ad pri. 3. contra. c. 136 1. Cor. 7. l. 6. fi.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ carnalis cõmixtio sit de integritate sacramenti matrimonii: Ratio enim sacramenti in significando consistit. significatio matrimonii per carnalem copulã completur. ergo est de integritate sacramenti. Præterea. Finis maxime pertinet ad perfectionem rei. sed matrimoniũ non consequitur finem suum. s. bonũ prolis, nisi per carnalem copulam. g̃ carnalis copula est de integritate matrimonii. Pręterea. Perfectio sacramenti ex institutione depẽdet. sed

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 4. o. 3. p. q. 29. ar ti. 2. o.

in institutione matrimonii facta est mẽtio de carnali copula cum dicitur Geñ.2. Erunt duo in carne vna. ergo carnalis copula est de integritate matrimonii. Sed contra. Inter beatã Virginem, & Ioseph carnalis copula non intercessit, fuit tamẽ inter eos verum matrimonium, vt dicitur Matth. 1. Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. ergo carnalis copula nõ est de integritate matrimonii. Prę terea. In paradiso non fuit carnalis copula, ibi fuit tamen matrimonium. ergo matrimonium non habet de sui itegritate carnalem copulam. Respon. Dicendum ꝙ duplex est rei perfectio. s. prima quæ pertinet ad eẽ rei, prout forma dr̃ pfectio rei prima, & secunda, quæ pertinet ad operationem, prout operatio dicitur actus secundus, vt patet in secundo de anima. Primo ergo modo carnalis copula non est de matrimonii integritate, quia sine hac matrimonium habet eẽ perfectum ex sua materia, & forma: sed secundo modo est de perfectione ipsius: Nam carnalis copula est quidã matrimonii vsus: Et per hoc patet solutio ad obiecta.

Articulus quartus.

In alio scrip. vt hic. q. 1. ar ti 3. o.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ carnalis copula nõ possit esse sine peccato. Nihil enim habet indulgentiam, nisi peccatũ. sed carnalis copula, etiã in matrimonio, indulgentia indiget. Vnde dr̃. 1. ad Cor. 7. Ego aũt vobis parco. ergo carnalis copula etiã in matrimonio non est sine peccato. Pręterea. Peccatum ex peccato originali causatur. sed libido, quæ est in carnali copula, causat peccatum originale, etiam in pueris qui ex matrimonio nascũtur, propter sui feruorẽ. ergo ipsa est peccatum, & præcipue cum superfluitas passionum sine vitio non sit. Præterea. Nihil impedit a rebus diuinis nisi peccatum, secũdum illud Esa. 59. Iniqtates vestræ diuiserunt inter vos, & Deum vestrum. sed carnalis copula est huiusmodi. vnde Exo. 19. præcipitur populo qui debebat Deum videre ꝙ non accederent ad vxores. ergo carnalis copula non est sine peccato. Sed contra. Peccatum sub præcepto non cadit, sed carnalis copula cadit sub præcepto, vt patet. 1. Cor. 7. Vxori vir debitum reddat. ergo non est peccatum. Pręterea. Si causa est bõa, & effectus bonus. sed carnalis copula est effectus matrimonii. ergo, cum matrimonium sit bonũ, vtpote a Deo institutum, videtur ꝙ carnalis copula sit bona, & sic potest esse sine peccato. Respon. Dicẽdum ꝙ carnalis copula in matrimonio iunctorum potest considerari quantũ ad tria. Primo quantum ad naturã quæ per eam propagatur, & ad eam inclinat, & sic constat ꝙ est bona, nisi secũdum Manicheos ponatur natura corporalis esse mala, quorum est error q̃ in litera ponitur. Alio modo potest considerari quantum ad concupiscẽtiam ex peccato relictam, ex qua quãdam fęditatem, & turpitudinẽ habet. Tertio modo potest considerari quãtum ad gratiam prout matrimonium est sacramentum, & sic iterum constat ꝙ est bona. Sic ergo dicendum est ꝙ carnalis copula, si mouet principaliter natura tantum, bona est, sed non meritoria, vt patet in his qui gratia carẽt quando propter prolem cõmiscentur. Si vero mouet principaliter gratia, sic etiam est meritoria: est enim actus religionis, cũ quis ad vxorem accedit propter prolem generãdam ad cultum Dei, vel iustitiæ, cum quis vxorem cognoscit vt debitũ red

1. secũdæ. q. 34. art. 1. ad pri. Fa fę. q. 153. ar. 2. o. 3. contra. c. 126. 127. prin. Ma. q. 4. ar. 1. ad decimũsepti. q. 15. arti. 1. 2. o. 1. Cor. 7. l. 1. co. 4. prię Thes. 4. l. 1. co. 2. Heb. 13 l. 1. co. 2.

dat. Si vero cōcupiſcentia principaliter moueat, ſemp eſt peccatum, ſed quandoq; veniale, quando.ſ. non fertur vltra limites matrimonii, cum.ſ. quis conſentit vxori cōmiſceri ꝓpter delectationem, non autem ſi non eſſet vxor. Quandoq; vero eſt mortale, ſi concupiſcentia feratur vltra limites matrimonii, vt accedens ad vxorē intendens delectari cum ea, etiā ſi vxor non eſſet. Ad primum dicendum ꝙ de carnali copula, ſecundum ꝙ ad ipſam mouet libido infra limites matrimonii conſiſtens, eſt indulgentia talis qualis eſt de minoribus malis. Si vero ad eam mouet virtus, habet indulgentiam, quæ eſt de minoribus bonis, quę magis proprie conceſſio q̄ indulgentia nominatur. Ad ſecundum dicendum ꝙ in ſtatu peccati, licet quādoq; cōcupiſcentia non ſit mouens in carnali copula, ſemper tamen eſt concomitans, & ideo ille actus ſemper habet aliquam fęditatem pęnalem, quæ inquantum eſt filia peccati, vt dicit Auguſt. trāſmittit peccatum in prolem, non tamen ſemper eſt culpabilis, quia illa delectationis vehementia nō ſubiacet imperio rationis. Ad tertium dicendum ꝙ carnalis copula non impedit habitualem coniunctionem ad Deum, ſicut mortalia faciūt, ſed actualem, quæ eſt per contemplationem, ſicut ēt faciunt multæ occupationes, q̄ non ſunt peccata.

Diſtin. Vigeſimaſeptima.

Poſt hoc autem aduertendum eſt. &c.

Quęſtio vnica.

Hic quæruntur quatuor.
Primo quid ſit matrimonium.
Secundo de cauſa eius.
Tertio de præparatione ipſius.ſ. de ſponſalibus.
Quarto de effectu eius.ſ. de irregularitate quā bigamus incurrit.

Articulus primus.

AD primum ſic proceditur, & videtur ꝙ matrimonium in litera inconuenienter deſcribatur: Coniunctio enim eſt quædam relatio. ſed matrimonium nō eſt relatio, ſed relationis cauſa, cū ſit qdдам vinculum. ergo inconuenienter dicitur coniunctio. Præterea. Matrimoniū a matre denominatur: qđ ſolum ad matrimonium pertinet. ergo inconuenienter in diffinitione matrimonii ponit virum, & mulierem. Præterea. Non eſt eadem numero relatio ęquiparātiæ in vtroq; extremo rum, vt Auic. dicit. cum ergo mřimonium ſit huiuſmodi, quia eſt coniunctio, ſequitur ꝙ ſi eſt duorū.ſ. maris, & fęminæ, non ſit vnum, ſed duo. Præterea. Per matrimonium non ſolū vir efficitur maritus, ſed mulier efficitur vxor. ergo matrimoniū non magis debet dici coniunctiò maritalis, q̄ vxoria. Præterea. Conſuetudo vitæ ad mores pertinet. ſed frequēter matrimonio coniuncti ſunt moribus diuerſi. ergo inconuenienter additur, Indiuiduam vitæ conſuetudinē ret. nens. Reſpond. Dicendum ꝙ i hac matrimonii deſcriptiōe eſſentia matrimonii notificatur quantum ad tria.ſ. quantum ad id quod eſt formale in matrimonio, cū dicitur, Coniunctio matrimonialis, & quātum ad id quod eſt materiale, in hoc quod dicit, Viri, & mulieris, & inter legitimas perſonas, & quantum ad effectum in hoc quod dicit, Indiuiduam vitæ &c. Nam indiſſolubilitas, quæ ibi tangitur, eſt matrimonii effectus. Ad primum ergo dicendum ꝙ recte matrimonium

In alio ſcript. vt hic.

monium coniunctio dicitur eo quod per matrimonium aliqui adinuicem colligantur. Nec est vinculum ligans effectiue, sed formaliter, quod non est aliud a coniunctione. Ad secundū dicēdum ꝙ denominationes maxime fiūt a fine: Et qa ad finē matrimonii, qui est bonum prolis, propinquius se habet mater quàm pater, quæ prolē portat, parit, & nutrit, ideo magis ma trimonium a matre nominatur. Dicitur etiam coniugium, inquantum est coniunctio, & nuptiæ a ritu desponsationis, ꝓm ꝙ in ipsa desponsatione solēni ponitur quoddā velamē super capita nubentiū, vt nuptiæ a nube dictę intelligātur. Ad tertium dicēdum ꝙ relatio mr̄imonii, quāuis hēat pluralitatē ex parte subiecti, hēt tū vnitatē ex parte finis, qui est cā coniunctionis eoꝝ qui ad eandem prolem generandam coniunguntur, & ex hoc habet matrimonium vnitatem. Secus autem est de similitudine, vel ęqualitate, quarum causa non est eadem numero, sed specie. s. qualitas, vel quantitas. Ad quartum dicendum ꝙ maritus est potior in cōiunctiōe, etsi nō in ꝓle, quę est finis coniunctionis matrimonialis: vxor enim datur in adiutorium marito, & non econuerso, & propter hoc coniunctio vtriusq; non dicitur vxoria, sed maritalis. Ad quintum dicendum ꝙ indiuidua vitæ consuetudo hic intelligenda est quātum ad cōmunicationem in vita cōiugali, & sic per hoc non significatur similitudo morum, sed indiuisibilitas mr̄imonii.

Articulus secundus

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ consensus expressus p verba de præsenti inconuenienter ponatur causa matrimonii: Causa enim mutabilis nō facit stabilem effectum, sed matrimonium habet maximam stabilitatem, cum sit indiuisibile. ergo non potest causari a consensu voluntatis, qui est mutabilis. ergo &c. Præterea. Remota causa remouetur effectus. sed aliquando est matrimonium sine consensu, quando exterius exprimitur consensus, & interius nō adest, alias de matrimonio cōstare non potest. Est etiam quandoq; matrimonium sine expressiōe verborum, vt cum puella præ verecūdia tacet, vel cum sunt muti, vł diuersarum linguarum. ergo consensus per verba expressus non est causa matrimonii. Præterea. Verba exterius prolata in matrimonio requiruntur ad obligationem faciendam. sed oblō pōt fieri p verba de futuro, vt patet ī ciuilibus cōtractibus, & Deo, vt patet in voto. ergo ad matrimoniū nō requiritur quod sint verba de pn̄ti. Præt. Matrimonium habet indiuiduam consuetudinem vitæ, vt dictū est. sed hoc nō competit matrimonio, etiam post cōsensum per verba de præsenti: qa potest alter coniugum religionem intrare ante carnalem copulam. ergo ꝑ prædictus consensus non est causa matrimonii. Sed contra. Ille qui est sui iuris, non redigitur in potestatem alterius, nisi per proprium consensum. sed per matrimoniū vir redigitur in potestatem mulieris, & econuerso, vt patet. 1. ad Cor. 7. ergo consensus est causa matrimonii. Respon. Dicendum ꝙ in sacramētis causę sacramētales efficiunt hoc quod figurant. Matrimonium autem quoddam sacramentum est, vnde oportet quòd in cā matrimonii ipsa matrimonialis coniunctio, quę est effectus matrimonii, designetur: Hoc autem fit per consensum per verba de pręsenti expressum: vnde talis consensus est causa matrimonii. Ad primum ergo dicendū

ff

[margin: alio script. vt sic.]

ꝙ matrimonium non habet immobilitatem ex prædicto consensu, qui est causa proxima, sed ex diuina institutione, quæ est causa prima. Ad secũdum dicendum est ꝙ sicut in aliis sacramentis requiritur intentio, ita & in isto. Unde sicut aliqs exterius baptizatus non reciperet baptismi sacramentum si intentio deesset, ita nec matrimonium contrahit qui verba profert, sed consensum interiorem nõ habet, sed præsumendum, & iudicandũ est de his quę exterius apparent, cum de interiori non constat. Similiter cõsensus sine expressione verborum matrimonium nõ facit, qa obligatio homini facienda signum exterius requirit, qd signum sunt verba, vel quicũq; nutus, quibus consensus exprimitur, vt in mutis, & se non intelligentibus, & sic etiam in puella verecunda, est signum consensus, quando verbis parẽtum non contradicit, & si ipsa nõ exprimat, quia qui tacet consentire videtur &c. Ad tertium dicendum ꝙ verba de futuro non significant matrimonium, sed promissionem matrimonii, & ideo nõ sunt sufficienter matrimonii causa, & similiter est in aliis obligationibus, quibus homo actualiter non tradit aliquid in alterius potestatem hominis, vel Dei. Ad quartum dicendum ꝙ coniunctio matrimonii durat vsq; ad mortem, & ideo, sicut matrimonium per carnalem copulam consumatum, per mortem corporalem finitur, vt patet Roma. 7. ita matrimonium, quãdiu est in sola spirituali coniunctione cõsistens, tollitur per mortem spiritualem. s. per religionis ingressum.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic. q. 1. ar. 1. o.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ promissio futurarũ nuptiarum conuenienter sponsalia non dicantur. Quicunq; enim promittit aliquid, debet compelli ad soluendum. sed illi qui sponsalia contrahũt, non cõpellũtur per ecclesiam ad matrimonium complendum. ergo sponsalia non sunt promissio futurarũ nuptiarum. Præterea. Promissio nõ est firma, quæ fit ante annos discretionis. sed spõsalia ante annos discretionis contrahuntur. s. in septẽnio. ergo idem quod prius. Præterea. Aliquis dicitur sponsus ex præsentibus nuptiis, vt in litera dicitur. sed sponsalia a sponso dicuntur. ergo sponsalia non sunt promissio futurarum nuptiarum. Præterea. Ad fidelitatem hominis pertinet vt factam ꝓmissionem seruet. sed spõsalia dirimi possunt. ergo sponsalia non sunt promissio futurarum nuptiarum. Respõ. Dicendum ꝙ sicut dicit August. in. 8. confess. ideo institutum est vt pactæ sponsæ non tradantur statim, ne vilẽ habeat maritus datam, quam non suspirauit sponsus dilatam. Ad prouocãdum ergo amorem inter matrimonio iunctos promissio futuri m̃rimonii præcedit, non de necessitate matrimonii, sed de congruitate, & hæc promissio sponsalitia nominatur à spondẽdo, vt Isid. dicit. Fit autem ista promissio quandoq; absolute, quandoq; sub conditione. Absolute quatuor modis. Primo nuda promissione per verba de futuro, vt cum dicitur. Accipiam te in meam. Secundo datis arris sponsalicis, vt pecunia, vl' aliquid huiusmodi. Tertio anuli subarratione. Quarto interueniente iuramento Sub conditione autem fit tribus modis. Vno mõ qñ cõditio est honesta, vt cum dicitur, Accipiam te si parentibus placet, & tunc stante cõditione stat promissio, & nõ stante, nõ stat

stat. Secundo quando conditio est cō traria bonis matrimonii, vt si dicat, Accipiam te, si venena sterilitatis procures, & tunc sponsalia nō contrahūtur. Tertio quando conditio apposita est inhonesta, non tamen contraria bōis matrimonii, vt si dicat, Accipiā te, si furtis meis consentias, & stat tūc promissio, sed tollenda est conditio. Ad primum ergo dicēdum ꝙ ideo ecclesia in foro contentioso non cōpellit sponsalia contrahentes ad matrimonium, quia matrimonia coacta cō sueuerunt malos exitus habere. Nihilominus ex tali promissione obligatur homo, quo ad Deum, & peccat, si non soluat promissum. Ad secundum dicendum ꝙ in fine primi septēnii discretio rationis incipit vigere, & pręcipue quantum ad ea ad quę natura inclinat, sicut est matrimoniū, & ideo conuenienter hoc tempus statutum est sponsalibus contrahendis. Ante vero non tenent nisi propter ꝓpinquitatem ad tempus prædictum, quæ est secundum conditionem contrahentium determinanda, prout in quibusdam rationis vsus magis quàm in aliis acceleratur. Quia vero ratio nondum est firmata, ideo hoc tempus nondum est aptum perpetuo vinculo, vel matrimonii, vel professionis religionis. Ad tertium dicendum, ꝙ sponsalia semper dicuntur a spondēdo. Spondetur autem quādoq; ipsum matrimonium, & hoc per promissionem futurarum nuptiarum, & sic non loquimur de sponsalibus. Quandoq; vero spondetur actus matrimonii, & sic ab ipso matrimonio cōtracto aliquis dicitur sponsus. Ad quartum dicendum ꝙ sponsalia dirimuntur in octo casibus, quorum primus est, cum alter intrat religionem. Secundus est cum alter ad longinquā regionem se transfert. Tertius est cum aliquis grauem infirmitatem incurrit, quę matrimoniū redderet onerosum, vt leprā vel paralysim, vel aliquid huiusmodi. Quartus quando interuenit affinitas, vt si spōsus cōsanguineā spōsę cognouerat ante. Quintus est quādo mutuo se absoluunt. Sextus est quando alter in fornicationem labitur. Septimus est propter defectum ętatis, quia tunc nec vere sponsalia sunt. Octauus quādo alter contrahit cum alia per verba de præsenti. In primo autem, & vltimo casu, ipso facto, dirimuntur spōsalia, in aliis vero iudicium ecclesię requiritur: Nec tamen sequitur ꝙ semp fides promissionis frangatur qñ spōsalia dirimuntur, & si hoc aliquando contingat: Nam promissio intelligitur habere pias conditiones implicitas, per quas iusta impedimenta excluduntur.

In alio script. vbi supra art. ii .2.0. & quol. 4. ar 13. ad decimūno.

In alio script. vt supra. art. 10.

Articulus quartus.

In alio scrip. vt hic. q. 3. ar ti. 1.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ bigamia irregularitatē non causet: Aut enim causat ratione sacramenti, aut ratione copulę carnalis. sed non primo modo, quia sic cum aliquis contraxisset cum vna per verba de præsenti, & ea mortua ante carnalem copulam duceret aliam, fieret irregularis, quod est contra decretalem. Similiter nec secundo, quia eadem ratione, qui plures per fornicationē cognosceret, irregularis eēt, quod est falsum. ergo bigamia nullo modo causat irregularitatem. Præterea. Defectus proprius magis impedit a perceptione sacramenti, q̄ defectus alienus, sed defectus virginitatis in viro non impedit eum a perceptione ordinis. ergo multominus si corruptam ducat in vxorē, ex quo bigamus iudicatur. Præterea. Inter

omnes defectus hominis, maximus est defectus peccati. sed baptismus tollit omnia peccata. ergo multo magis tollit irregularitatem, & sic saltem post baptismum, bigamus ante baptismũ, non est irregularis. Contra est quod dicitur primæ ad Timoth. tertio. Oportet Episcopum vnius vxoris virum esse. Nomine autem Episcopi ibi sacerdos itelligitur. ergo bigamia impedit a perceptione ordinis sacerdotalis, & sic irregularitatẽ causat. Pręt. Decretalis dicit. Cum clericis qui, in quantum in ipsis fuit, secundas mulieres sibi matrimonialiter cõiunxerũt, tanquam cum bigamis non licet dispensare. ergo bigamia causat irregularitatem indispensabilem. Resp. Dicendum ꝙ per sacramentũ ordinis fit aliqs sacramẽtorũ dispensator: vnde nullum defectum in sacramẽtis pati debet. Bigamus autẽ patitur defectum in sacramento matrimonii: Nõ enim significatur vnitas Christi, & ecclesiæ, & ideo per bigamiam aliquis redditur ineptus ad ordinis sacramẽtum, & hęc indispositio irregularitas nominatur. Hęc autem bigamia irregularitatem causat quatuor modis. Primus est, cum quis habet successiue plures vxores de iure. Secundus, cum simul hẽt plures, Vnã de iure, & aliã de facto. Tertius est, cum successiue habet plures per modum eundem: in his .n. duobus modis, q̃uis non sit sacramentum, est tamen quędam sacramenti similitudo. Quartus est, cum aliquis viduam ducit in vxorem. Ad primũ ergo dicendum ꝙ de ratione vtriusq; simul, bigamia irregularitatẽ causat, quia carnalis copula ad perfectione significationis matrimonii facit. Vnde per decretalem excluditur hoc qd magister in litera dicit. ꝙ solus consensus per verba de præsenti sufficit ad irregularitatem faciendam. Per fornicationem autem cum multis nõ inducitur irregularitas, quia non est ibi aliquod sacramentum. Ad secũdum dicendum ꝙ corruptio vxoris matrimonium præcedens, irregularitatem viro inducit, etiam si eam virginem crediderit, nisi forte sit ab eodem ante matrimoniũ corrupta, quia tũc vir carnem suam in plures nõ diuisit. Similiter etiam si post matrimonium vxor fornicetur, vir irregularitatem contrahit eam cognoscens, vt dicitur a quibusdam. Ideo vero corruptio vxoris, & non viri, irregularitatem in viro causat, quia consensus matrimonium contrahentis nõ cadit supra se ipsum, sed supra coniugẽ, quæ est materia indebita sacramento matrimonii, quantum ad significationem, quia vnitas requiritur tam in viro, quam in vxore, & sic incidit in ipsum sacramentum defectus. Sed corruptio viri omnino est extra sacramentũ m̃rimonii, respectu ipsius, Vnde si vxor posset ad ordines promoueri, similiter irregularis fieret contrahendo cum viro corrupto. Ad tertium dicendũ ꝙ obiectio illa procedit secundũ opinionem Hieronymi, qui hoc posuit. Sed ecclesia nunc sequitur sentẽtiam August. qui contrarium sensit, Et hoc ideo quia baptismus soluit crimina, non sacramenta: ex sacramento autẽ matrimonii causatur irregularitas ratione sacramenti. Alia concedimus, excepto ꝙ irregularitas prędicta dispensabilis est per eum qui non est minoris potestatis in ecclesia q̃ Apostolus, qui hæc statuit, & præcipue cum bigamia non repugnet essentialibus sacramẽti ordinis: quia si bigamus ordinetur, characterem recipit.

Distin.

Distin. Vigesimaoctaua.

Hic qri debet vtrū consensus,&c.

Quæstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.

Primo in quid sit consensus qui matrimonium facit.

Secundo vtrum iuramentum cum cōsensu expresso per verba de futuro matrimonium faciat.

Tertio vtrum carnalis copula eidem adueniens.

Quarto vtrum per consensum verbis de præsenti expressum in occulto matrimonium fiat.

In alio script. vt hic, ar.4.o.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur,& videtur ꝙ consensus qui matrimonium causat sit in carnalem copulam:Omnia enim quæ sunt in matrimonio inter virum, & vxorem licite possunt esse inter fratrem, & sororem, excepta carnali copula. si ergo consensus qui facit matrimonium nō sit in carnalem copulam, videtur ꝙ inter fratrem,& sororem matrimonium contrahi possit. Præterea. Ille,qui continentiam vouit, peccat mortaliter in matrimonium consentiendo.sed matrimonium non opponitur continentiæ,nisi ratione carnalis copulæ.ergo consensus matrimonii est in carnalem copulam. Præterea. Remoto eo quod non est de esse rei, potest res ipsa manere.sed si a consensu matrimonii, carnalis copula excludatur,vt si dicatur, Cōsentio in te vt non cognoscas me,non est cōsensus matrimonialis.ergo carnalis copula cadit sub matrimoniali cōsensu. Sed contra. Carnalis copula non est de integritate matrimonii q̄tum ad suum esse,vt supra dictum est. ergo cōsensus qui matrimonium causat non oportet ꝙ sit in carnalem copulam. Præterea. Quicunq; consentit in carnalem copulā,definit esse virgo,saltem mēte.sed beatus Ioānes fuit virgo mente,& carne,& tñ matrimonium contraxit. ergo consensus in carnalem copulam non requiritur ad matrimonium. Rñ. Dicēdum ꝙ cōsensus per verba de præsenti expressus significat quod facit.Facit aūt matrimonium,vnde significat cōsensum in matrimonium.Carnalis autem copula non est de essentia matrimonii, sed potestas ordinata ad carnalem copulam,quia per matrimonium vnus coniugum accipit potestatem altero carnaliter vtendi.Vnde consensus in mutuam potestatem habendam respectu carnalis copulæ,matrimoniū causat.Hæc autē potestas non potest esse inter fratrem, & sororem.Repugnat etiam continentiæ,voto,& conditioni appositæ de abstinendo a carnali copula. Vnde patet solutio ad obiecta.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur,& videtur ꝙ consensus expressus p verba de futuro,addito iuramēto,matrimonium causet: Iuramētum enim est efficacius vinculū q̄ simplex verbum.sed simplici verbo de præsenti matrimoniū fit.ergo multo fortius verbo de futuro,cum iuramento. In alio script. vt hic,art.1.o. Præterea. Nihil potest hominem obligare vt faciat contra ius diuinum. sed frangere iuramentū est contra ius diuinum.Matth.5.Reddes autem Domino iuramenta tua.ergo iuramentū adiunctum verbo de futuro est implēdum,etiam si postea interueniat consensus cum altera per verba de præsenti expressus.sed hoc non esset,nisi iuramentum præcedens matrimonium

faceret.ergo &c. Præterea. Iuramentum aliquid supra simplicē promissionem addit.sed simplex promissio de futuro sponsalia facit.ergo iuramentum additum facit plusq̄ sponsalia.vltra spōsalia vero nihil est nisi matrimonium. ergo facit matrimonium. Sed contra. Ad hoc quòd matrimonium fiat requiritur actualiter matrimonium significari, vt ex supradictis patet. sed iuramentum additum verbis de futuro, non facit actualem significationem matrimonii. ergo matrimonium non causat. Præterea. Maius est tradere dominium sui corporis, q̄ suæ rei. sed iuramentū promissioni additum non sufficit ad hoc ꝙ res promissa in dominium alterius trāseat, cui facta est promissio. ergo nec iuramentum additum promissioni matrimonium facit, ꝙ vnus habeat potestatē in corpore alterius, quod ad matrimonium requiritur, & ita matrimonium non causat. Resp. Dicendum ꝙ iuramentum est quædā confirmatio eorum quibus additur, vnde per iuramētum ea quæ prĕerāt confirmantur, non autem aliquid nouum superadditur. In verbis autem de futuro nō erat aliquid quod actualiter matrimonium faceret, sed solū obligationem ad matrimonium: vnde iuramētum additum, matrimoniū non facit, sed obligationem ad matrimonium firmiorem reddit. Ad primum ergo dicendum ꝙ iuramentum est fortius simplici verbo, quātum ad id cui adhibetur. Verba autem de prĕsenti adhibentur ad significandum actualiter matrimonii cōiunctionem, non autem iuramentum additum verbis de futuro, & ideo non est simile. Ad secundum dicendum ꝙ iuramenta illicita implere, non est de iure diuino, iuramentum autem promissioni matrimonii additum, factum est illicitum per sequentem contractum, q̄ fit per verba de prĕsenti, quia matrimonio coniunctus non potest aliud matrimonium contrahere. Vnde ratio non sequitur. Ad tertium dicendum ꝙ iuramentum plus facit q̄ simplex verbum promissionis, quia missionem firmiorem reddit, nec tamen sequitur ꝙ mrimonium causet.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ carnalis copula verbis de futuro superueniens matrimoniū faciat: Sicut enim supra dictum est, cō sensus de præsenti, quibuscūq; signis exprimatur, matrimonium facit. sed nullum signum efficacius exprimit q̄ carnalis copula. ergo matrimonium facit. Præt. Oīs coniunctio carnalis, præter matrimonium facta, est pctm̄. si ergo carnalis copula sponsalibus superueniens matrimonium nō facit, peccaret sponsa sponsum admittens ad carnalem copulam, quod nō videtur. Præterea. Quilibet damnum inferens, tenetur de damno illatō satisfacere. sed mulieri defloratæ sub specie matrimonii non potest satisfieri, nisi in matrimonium ducatur. ergo videtur ꝙ vel tunc, per carnalē copulām matrimonium cōsumetur, vel ꝙ saltem postmodum eam in matrimonium ducat. Sed contra est authoritas Nicolai Papæ, qui dicit. Si consensus in nuptiis defuerit, cætera etiam cum coitu celebrata frustrantur. Præterea. Illud quod potest sine matrimonio fieri, non facit matrimonium. sed carnalis copula est huiusmodi. ergo &c. Respon. Dicendum ꝙ de matrimonio loqui possumus dupliciter. Vno modo quantū ad conscientiam, & sic carnalis copula spōsalibus superueniens matrimonium

In alio script. vt hic. art. 2. o.

nium non complet, si interior consen sus non assit. Videtur autem adesse, secundum aliquos, ex vi præcedentis promissionis, si expresse contrarium non intendat. Alio modo secundum iudicium ecclesiæ, quæ iudicat secundum ea quæ apparent, & ideo cum nullũ signum possit esse euidentius interioris consensus in matrimonium, q̃ carnalis copula sponsalibus superueniens, idcirco ecclesia iudicat ibi matrimonium esse, nisi aliqua euidenter appareant per quæ expresse contrarium probari possit. Ad primum ergo, dicendum ꝙ quæcunq; signa exterius ostendantur, dummodo consensus interior desit, non fit matrimonium, et si verba de præsenti exprimantur quãtum ad conscientiam, licet fiat secundum iudicium ecclesiæ. Ad secundũ dicendum ꝙ sponsa in tali casu sponsum admittens excusatur a peccato, cum præsumere debeat ꝙ intentione matrimonii consumandi ad eam accedat, nisi cõtraria signa appareant. De quolibet enim præsumendum est bonum, nisi cõstet de contrario. Sed spõsus non excusatur a peccato fornicationis, & fraudis. Ad tertium dicendum ꝙ in tali casu sponsus tenetur eã ducere in vxorẽ anteq̃ aliam ducat. Sed si aliam iã duxerit, factus est iam impotens ad soluẽdum hoc ad quod tenebatur: vnde debet aliter satisfacere.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic, art. 3. o. quol. 5. ar. 15. o.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ per verba de pñti cõsensus expssus in occulto, matrimonium non faciat. Matrimonium est quoddã sacramentũ. sed sacramenta pertinẽt ad dispensationem ministrorum ecclesiæ. ergo matrimoniũ non potest per fieri in occulto, sine conscientia ministrorum ecclesiæ. Præterea. Prohibitio ecclesiæ impedit matrimoniũ contrahendum, & dirimit contractũ, sicut patet in illis qui contrahunt in secundo gradu contra ecclesiæ prohibitionem. sed ecclesia prohibet clandestina matrimonia. ergo si contrahãtur, sunt dirimenda, & sic nõ sũt vera matrimonia. Præterea. Ille qui non est sui iuris, non potest se tradere in potestatem alterius absq; consensu eius, sub cuius potestate est. sed puella sub potestate patris existens non est sui iuris. ergo absq; consensu patris non potest alicui, matrimonium contrahendo, tradere in occulto sui corporis potestatẽ. Sed contra. Baptismus est dignius sacrm̃ q̃ matrimoniũ. sed seruata forma & materia sacramenti, etiã in occulto, aliquis baptismum suscipit. ergo multomagis matrimonium. Præterea. Ea quæ non sunt de essentia rei, substantiam rei non variant. sed publicum, & occultum nõ pertinent ad substantiam matrimonii, sed magis ad notitiam hominum aliorum. ergo per hoc ꝙ fit in occulto nihilominus verum est matrimonium. Respon. Dicendũ ꝙ sicut in sacramẽto baptismi, si omittãtur ea quæ ad solẽnitatem sacramẽti pertinent, & nõ sint de essentia eius, verum est sacramentum, quãuis omittens peccet, nisi sit causa legitima, ita est de matrimonio. Nã de essentia matrimonii sunt personæ legitimæ ad cõtrahendum, quasi materia, & consensus per verba de præsenti expressus, quasi forma, alia vero sunt de solẽnitate sacramenti: vnde cum desunt in matrimonio clandestino, veritatẽ matrimonii non tollunt, licet contrahentes peccent, nisi habeant excusationem legitimam. Ad primum ergo dicendum ꝙ in aliis sacramẽtis id qđ est ex parte ministrorum est de essen-

tia sacramenti, nõ autem in matrimonio, sed solum de solẽnitate: quia matrimonium ordinatur ad carnalem multiplicationem, & naturalem, vnde absq; ministris ecclesiæ potest fieri matrimonium, non autem alia sacramenta. Ad secundum dicendum ꝙ matrimonia clãdestina per ecclesiam prohibentur propter pericula quæ inde venire solẽt, & ꝓpter hoc quod habent speciem turpitudinis. Non autem prohibitio ecclesiæ facit ꝙ manifestatio matrimonii fit de efficacia sacramenti, quod tamen facit in gradibus cognationis, & ideo non est simile. Ad tertium dicendum ꝙ puella quãuis sit in potestatę patris in rebus ciuilibus, & domesticis, tamen in his quæ ad propriam personam pertinent, est sui iuris cum sit libera, nõ ancilla, & ideo potest absq; consensu parẽtum in religionem intrare, & matrimonium contrahere.

Distin. Vigesimanona, & Trigesi.

Oportet autem cõsensum coniugalem &c.

Quæstio vnica.

Circa hanc distinctionẽ & sequentẽ quęruntur quatuor.
Primo vtrum coactio cõsensus impediat matrimonium.
Secundo vtrum error.
Tertio vtrum turpis causa.
Quarto vtrum inter beatã Virginẽ, & Ioseph verum matrimoniũ fuerit.

Articulus primus.

In alio script. vt hic, art. 3. o.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ coactio cõsensus matrimonium non impediat. Consensus enim est actus liberi arbitrii quod cogi nõ potest. ergo coactio cõsensus non potest matrimonium impedire. Præt. Si aliqua coactio impedit matrimonium, non nisi illa quæ põt cadere in constantem virum. sed nulla coactio, vel metus est talis, quia fortes, nec etiam morte coguntur, cuius periculis se exponunt, vt patet ꝑ Philosophum in. 3. ethi. ergo coactio cõsensus matrimonium non impedit. Præterea. Coactio consensus nõ potest absolute esse sed sub conditione, puta si dicatur, Si non consentias, te interficiam. sed in tali coactione plus est de voluntario q̃ de inuoluntario, vt Philosophus dicit in. 3. Ethi. ergo videtur ꝙ per huiusmodi coactionẽ matrimonium nõ impediatur, & præcipue quantum ad eum qui coactionem inducit, qui omnino volũtarius videtur. Præterea. Non solum per violentiam aliquis cogitur, sed etiam per pręceptum aliquis potest cogi ad matrimonium contrahendum, & tamen verum est matrimonium. Filii n. tenentur per omnia parentibus obedire, vt patet Col. 3. vnde parẽtes pro filiis futura matrimonia sub iuramento promittũt. ergo coactio matrimonium non impedit. Sed contra est ꝙ decretalis dicit ꝙ vbi consensus communis requiritur, coactionis materia repellatur. in m̃rimonio aũt requiritur, vt ex dictis patet, cõis cõsensus, ẽ coactio matrimoniũ impedit. Præterea. Nullus per coactionem ius acquirit in re alterius. sed per matrimonium vnius coniugum ius acquiritur in corpore alterius. ergo coactio matrimonium impedit. Resp. Dicendum ꝙ duplex est coactio. Vna absoluta, & simplex, quando. s. ille qui vim patitur nihil agit, sed solum patitur, vt cum vnus ab alio impellitur, & hęc coactio non cadit in voluntatem. Vnde de hac nunc non loquimur: sic enim consensus, qui est actus voluntatis, coactus esse non potest. Alia est coactio

coactio conditionata, vel mixta, quãdo. s. vt aliquis vitet quod est magis contra voluntatem, facit id quod est minus contrarium voluntati, sicut cum nautę proiiciunt merces in mari ne submergātur, & hæc coactio in voluntatem cadit, quando. s. propter timorem periculi imminētis aliquis eligit hoc quod est volūtati simpliciter contrarium. Consensus autem sic coactus, si sit talis coactio quæ in cōstantem virum cadere possit, matrimoniū impedit, alias nō. Vnde talis coactio tollit perpetuitatem contractus, quia competit coacto, secundum iura, restitutio in integrum. Quare matrimonium, quod de sui ratione perpetuitatem habet, impeditur, si consensus, etiam interior, fuit per coactionē extortus. Nec solum hoc, sed & si verba consensum exprimentia, modo simili sint extorta. Ad primum, patet responsio ex dictis. Ad secundum dicendum ꝙ nullus metus cadit in cōstantem virum, vt faciat eum in peccatum consentire, tamen per metum potest induci ad sustinendum aliqua alia minora dãna, & hęc sūt præcipue quę in hoc versu continentur. Stupri, siue status verberis, atq; necis. Hic ponitur status, pro conditione seruili, alia vero incomoda non reputantur tanti, ꝙ constantem virum moueant ad aliquid magnum faciendum. Ad tertium dicendum ꝙ ad matrimoniū nō sufficit quodcūq; voluntarium, sed requiritur voluntarium completū propter eius perpetuitatem, & ideo p admixtionem violentiæ impēditur. Nec potest esse ꝙ sit matrimonium ex parte vna, & non ex alia, quia matrimonium in quadam relatione consistit, quæ requirit duo extrema. Ad quartum dicēdū ꝙ qa filius, vel filia nō serui, sed liberę condōnis sūt nō possunt cogi a parentibus per præceptū ad aliquid quod eorum statum perpetuo mutet, sicut ad seruitutem, vel matrimonium, vel religionem: Et quādo parentes iurant, subintelligitur cōditio. s. si filiis placuerit quos tenentur ad hoc inducere bona fide.

In alio script. vt hic, art. 4.

o. Pa Pæ. q. 104. ar. 5. c.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ error matrimonium non impediat: Nihil enim impedit matrimonium, nisi quod habet cōtrarietatem ad ipsum. sed error nō est huiusmodi. ergo matrimonium non impedit: Probatio medię. Error non opponitur matrimonio, nisi forte inquantum causat inuoluntarium. sed quilibet error inuolūtarium causat. sic ergo quilibet error matrimonium impediret, quod patet esse falsum.

In alio script. vt hic. d. 30. q. 1. ar. 1. et. 2. o.

Preterea. Si aliquis error matrimonium impedit, præcipue hoc facit error personæ, & conditionis. s. seruitutis, sed error personæ non impedit alias īter Liam & Iacob verum matrimonium non fuisset: Nec error seruitutis, quia pari ratione, & error cultus, vel impotentiæ coeūdi matrimonium impediret, quibus matrimoniū impeditur, sicut & per seruitutē. ġ error matrimonium non impedit.

Præterea. Potest contingere ꝙ iste error duret quousq; filios, & filias generet. graue autem esset dicere quòd tunc essent diuidendi. ergo primus error matrimonium non impedit.

Præterea. Potest contingere ꝙ frater viri in quem mulier se consentire credit, offeratur ei, & cum eo carnaliter cōmisceatur. in tali autem casu nō videtur ꝙ possit eum habere in virū, cum quo contrahere se credidit, propter affinitatem contractam, & ita videtur ꝙ matrimonium stare debeat cum alio, nō impediente errore, Sed

contra est quod iurisperitus dicit, quod nihil est tam contrarium consensui quam error. sed consensus requiritur ad matrimonium. ergo error matrimonium impedit. Praeterea. Sicut coactio excludit voluntarium, ita & error. sed coactio impedit matrimonium. ergo & error. Respon. Dicendum quod remota causa remouetur effectus. Error autem consensum remouet, qui est matrimonii causa, quia error voluntarium tollit: quod consensum inclu dit, & ideo error matrimonium naturaliter impedit. Non autem quilibet error, sed error eorum quae matrimonio sunt essentialia. Pertinent autem essentialiter ad matrimonium ipsę personae contrahentes materialiter, & potestas inuicem vtendi formaliter, & ideo error personae, quę repugnat primo, & error seruitutis, quae repugnat secundo, matrimonium impedit. Error vero qualitatis, vtputa pulchritudinis, vel scientiae, vel error fortunae, vt diuitiarum, vel dignitatis, vel alicuius huiusmodi, matrimonium non impedit, quia omnia hęc accidentaliter se habent ad matrimonium. Ad primum ergo dicendum quod iam ex dictis patet, quomodo error matrimonio cōtrariatur ratione causae suae, & quare non quilibet error. Ad secundū dicendum quod inter Iacob, & Liam nō fuit matrimonium ex ipso cōcubitu, qui ex errore contigit, sed ex consensu postmodum superueniente. Error autē non solum seruitutis, sed etiam aliarum conditionū quae faciunt personam illegitimam ad contrahendū matrimoniū impedit: sed ideo de earum errore non fit mentio, quia istae cōditiones, vtputa sacer ordo, vel cognatio, vel disparitas cultus ipediunt matrimoniū, & cum errore, & sine errore, seruitus autē non, nisi cum errore. Ad tertium dicendum quod multitudo tēporis matrimonium non cōfirmat, nisi de nouo inuicem consentire velint. Ad quartum dicendū quod si ante non consenserit in fratrē eius, potest eum quē per errorem accepit retinere, nec potest fratrē habere, praecipue si ab alio sit cognita carnaliter. Si autem cōsenserit in fratrē per verba de praesenti, non potest secundum habere, primo viuente, sed debet redire ad primū nisi sęculū relinquat, & ignorantia facti excusat pctm.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur quod turpis causa matrimonium impediat. Matrimoniū enim semper est bonum. sed effectus bonus non potest esse a causa mala. ergo turpis causa matrimonium impedit. Praeterea. Coniunctio matrimonii est a Deo, vt patet Matth. 19. Quod Deus coniunxit, homo non separet. sed cōiunctio quae est propter turpes causas, non est a Deo. ergo non est matrimonium. Praeterea. Ad sacramentum requiritur debita intentio. sed non seruatur debita intētio cum aliquis turpem causam intēdit. ergo. Sed contra. Posita causa ponitur effectus. sed causa matrimonii est consensus verbis de praesenti expressus, qui etiam potest esse cum turpi intentione. ergo turpis causa matrimoniū non impedit. Pręterea. Baptismus est dignius sacramētum quam matrimonium. sed turpis intentio baptizātis, vel baptizati baptismum non euacuat, puta si quis ex hoc lucrum intēdat, ergo nec matrimonium per turpem intentionem impeditur. Resp. Dicendum quod in sacramentis pōt esse duplex intentio. Prima est intētio cōstituentis sacramentū: secunda est intētio sacramēto vtendi. Prima intētio

In alio scrip. vbi supra ar. 3.0.

est de necessitate sacramenti, vnde per eius defectum sacramentũ impeditur, sicut si aliquis non intenderet baptizare. Secunda vero intentio cõsequitur ad sacramentũ, vnde defectus eius sacramentum non tollit, vt si aliquis baptismum susciperet hac intentione vt lucra conquireret. Turpitudo ergo causæ, si contrarietur essentiæ matrimonii, matrimoniũ tollit, quia remouet primã intentionẽ, vt si aliquis consentiret in aliquam vt in meretricem. Sed turpitudo causæ quæ matrimonio non contrariatur secundum suam essentiã, opponitur secundæ intentioni, & nõ primæ: vnde matrimonium non impedit, vtputa si aliquis in vxorem consentit hac intentione, vt libere cum ea suam libidinem exerceat. Ad primum ergo dicendũ ꝙ causa matrimonii secundũ se semper est bona, quia de se ordinatũ est ad bonum prolis, sed ex parte contrahentis potest habere aliquas causas, vel turpes, vel honestas, quæ non variant conditionẽ matrimonii, sed contrahentis. Ad secundũ dicendum quòd coniunctio matrimonii est a Deo, sicut a causa prima instituente, & sic habet honestam causam. Sed est ab homine sicut a causa proxima, & ex hac parte põt habere causas inhonestas. Ad tertiũ patet responsio per distinctionẽ intentionis præmissam.

Articulus quartus.

In alio script. vbi sup. q. 2. ar. 2. o. 3. p. q. 29. ar 2. o. Mat. 1. cõ. 4. fi.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ inter Ioseph, & Beatam Virginẽ verum matrimoniũ nõ fuerit: Vouentes. n. virginitatem matrimonium non possunt contrahere sine peccato, sed Beata Virgo virginitatem vouerat. Cum ergo fuerit immunis ab omni peccato, videtur ꝙ in matrimonio non consensit, & ita inter eam, & Ioseph verum matrimonium non fuit. Præterea. Matrimoniũ est perpetuum vinculum, sed Ioseph, quãuis esset iustus, volebat occulte dimittere Beatam Virginem, vt dicitur Matth. 1. ergo non erat inter eos verũ matrimonium. Pręterea. Nulla causa rationalis potest assignari qualiter matrimonio fuerit iuncta: Non .n. per hoc virginitas matris Dei diabolũ latere potuit, quia corporũ conditiões naturali sensu cognoscit, nec iterum si nupta non esset poterat lapidari, propter suspitionem fornicationis, quasi adultera, nec iterum decuit vt Christus, qui labores nostros portare venerat, solatium viri ad sustentationem matris prępararet, quæ tamen causæ in litera ponũtur. ergo non decuit quòd Beata Virgo matrimonio iuncta esset. Sed contra est qđ dicitur Matth. 1. Noli timere accipere Mariam coniugem tuã. Pręterea. Christus sua natiuitate omnẽ licitum statũ debuit approbare. sed matrimonium aliter approbari melius nõ potuit, ꝙ quod ex matrimonio iũcta nasceretur, ergo mater Christi debuit eẽ matrimonio iuncta. Respon. Dicendũ ꝙ matrimoniũ, vt supra dictũ est, habet duplicẽ perfectionem. s. primam, ex qua dicitur matrimoniũ verum, & secundã ex qua dicitur consumatũ. Pria ergo perfectio fuit in matrimonio Beatę Virginis: quod patet ex hoc ꝙ fuerunt personæ legitimæ ad contrahendũ, & fuit ibi consensus mutuus per verba expressus, quę sunt quasi materia, & forma huius sacramenti. Sed secunda perfectio defuit, quia carnalis copula nũquã fuit subsecuta: Virgo enim in æuum permansit. Vnde matrimoniũ illud fuit verũ, sed tamen nunquã consumatum. Ad primum ergo dicendũ ꝙ votum dupliciter potest fieri. Vno modo abso

lute,& sic votum virginitatis,si sit so-lẽne,impedit matrimonium sequens, & de iure,& de facto.Si autem sit simplex,impedit vt non fiat de iure,quis possit fieri de facto.Alio modo fit votum virginitatis,vel continentiæ sub conditione,& tunc secundum tenorẽ conditionis appositæ, poterit vel nõ poterit matrimonium sequi.Sic autẽ Beata Virgo virginitatem vouerat, sub hac.s.conditione si Deo placeret, non quia ei deficeret virginitatis voluntas seruãdę.sed quia in veteri lege nondum perfectionis virginalis tempus aduenerat,& ideo ex familiari cõsilio Spiritussancti in matrimonium consensit absolute, virginitatem suã Deo cõmittens,& sic patet ꝙ cõsensus in matrimonium,neq; voto fuit contrarius, neq; voluntatem virginitatis abstulit. Ad secundum dicendum quòd Ioseph noluit eam dimittere quasi aliam ducturus,vel propter aliquam suspicionem,sed propter timorem reuerentiæ.Vnde ei dicitur,Mat. primo.Noli timere &c. Ad tertium dicendum ꝙ diabolus potuisset naturali cognitione virginitatem matris Dei perpendere,matrimonio non obstante,nisi diuina virtute prohibitus esset a diligenti examinatione eorum quæ circa virginem erant.Hoc etiam quod de lapidatione dicitur,intelligitur de lapidatione infamiæ, vel quia erat de stirpe sacerdotali,in qua puellis non nuptis depræhensis in stupro lapidatio inferebatur,vt patet Leuit. 21.Nec obstat ꝙ Beata Virgo fuit de stirpe Dauid,quia stirps regia,sacerdotali fuit coniuncta.Vnde beata virgo dicitur fuisse cognata Elisabeth, quæ erat de filiabus Aaron, vt patet Luc. primo.Christus etiam necessitatis solatia refutare non debuit, nec quantum ad se,nec quantum ad matrem.

3.p.q. 29 arti.1. ad tertium.

Vnde patet quòd rõnes in litera positę sunt conuenientes.

Distin. Trigesimaprima.

Post hæc de bonis

coniugii &c.

Quęstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.

Primo de numero bonorum matrimonii.

Secundo de comparatione eorũdẽ.

Tertio vtrum per ea actus matrimonii excusetur.

Quarto vtrum sine eis actus matrimonii semper sit peccatum mortale.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur,& videtur ꝙ insufficienter bona matrimonii in litera enumerentur: Ecclesia enim perfectius coniungitur Christo per charitatem, ꝗ per fidem. matrimonium significat coniunctionem Christi,& ecclesię.ergo inter bona mrimonii, sicut enumeratur fides, ita etiã charitas enumerari deberet. Præterea. Ad matrimonium requiritur ꝙ vnus coniugum alteri debitũ reddat.sed hoc pertinet ad iustitiam. ꝗ iustitia debet poni inter bona matrimonii. Pręterea. Ad matrimonium requiritur ꝙ sit vnius. sed hoc non pertinet ad aliquod trium, quæ hic tanguntur.ergo insufficiẽter enumerantur. Sed contra,Videtur ꝙ superfluant: Vna enim virtus sufficit ad vnius actus honestatem.ergo sufficit sola fides ad actũ matrimonii honestandum. Pręterea. Hæc tria bona ad matrimonium pertinent.sed matrimonium est quoddam sacramẽtum.ergo alia duo sub sacramẽto includuntur,& sic superflue apponuntur. Respon. Dicendum ꝙ matrimonium habet duplicem bonitatem.

In alio script. vt hic.q.1.arti.2.o.4. contra.c. 78.s.1. Cor.7.l.1. co.3.

Vnam

Vnam secundum ꝙ est in officium naturæ. Aliam secundum ꝙ est ecclesiæ sacramentum. Primo modo, eius bonitas dependet ex duobus. s. ex debito fine, ad quē pertinet bonum prolis: Ad prolem enim ordinari debet sicut ad vltimum finem: Ad ipsum ēt finem pertinet cōmunicatio operum inter virum, & vxorem, quā etiam matrimonii finem Philosophus ponit, & ex ordinatione, vel bonitate ipsius, secundū se & ad hoc pertinet fides: Matrimonium enim cōsistit in mutua obligatione, quæ honesta esse non potest, nisi fideliter vtrūq; seruetur. Bonitatem vero matrimonii, secundum ꝙ est ecclesiæ sacramentum, ostendit tertium quod apponitur. s. sacramentum, & sic patet quòd cōuenienter ponuntur tria bona matrimonii. s. fides, proles, & sacramentum. Ad primū ergo dicendum ꝙ obiectio illa procedit ex æquiuocatione fidei: Non enim accipitur hic fides, secundum ꝙ cōtra charitatem diuiditur, prout est virtus theologica, sed prout est pars iustitię, & est idem ꝙ fidelitas. Ad secundū dicendum ꝙ ad fidem pertinet non solum ꝙ neuter coniugum alteri cōmisceatur, sed etiam ꝙ vnus alteri debitum reddat. Vtrūq; enim est iustitiæ. Ad tertium dicendum ꝙ vnitas illa quā obiectio tangit, pertinet ad fidē, vel etiam ad sacramentum, quia non solum indiuisibilitas, sed etiā vnitas competit matrimonio, inquātū est signum coniunctionis Christi, & ecclesiæ. Ad quartum dicendum quòd vnus actus interdum ab vna virtute non sufficienter honestatur quantum ad omnia quæ in ipso sunt, sed quātum ad vnum tantum, sicut actus castitatis honestatur, quantum ad debitū modum, per temperantiam, & quantū ad vltimum finem per charitatem: Et similiter actus matrimonii indiget diuersis honestātibus, quātum ad diuersa. Ad quintum dicendnm ꝙ sacramentum hic non dicitur ipsum matrimonium, sed inseparabilitas eius, quæ matrimonio competit ex sua significatione, qua significat coniunctionem Christi, & ecclesiæ. Vel dicendum ꝙ quāuis matrimonium sit sacramentum, tamen ab alio habet ꝙ sit sacramentum, & ab alio ꝙ sit in officium naturæ, propterea diuersa bona matrimonio attribuuntur.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic, art. 3. o.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ sacramentum nō sit principalius inter cętera matrimonii bona. Finis. n. optimum est in vnoquoq;. sed proles ē finis matrimonii. ergo bonum prolis inter cætera est principalius. Præterea. Gratia, & virtutes digniores sunt sacramētis, quia sacramenta propter gratiā sunt instituta. sed fides est virtus. ergo est principalius bonum q̄ sacramentum. Præterea. Ad sacramentum pertinet indiuisibilitas matrimonii, vt in litera dicitur. sed aliquando est matrimonium, quod non habet inseparabilitatem, sicut cum aliquis post contractū matrimonium per verba de præsenti, ante carnalem copulam religionē intrat. ergo sacramentum non est pricipalius cęteris bonis matrimonii. Sed contra. Illud quod ponitur in diffinitione alicuius est maxime illi essentiale. sed indiuisio, quę ad sacramentum pertinet, ponitur in diffinitiōe matrimonii, vt supra patuit. ergo sacramentum est præcipuum inter matrimonii bona. Præterea. Ad Eph. 5. dicit Apostolus. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico, in Christo, & in ecclesia, & subintelligitur, magnum est. ergo illud est po-

tissimum in matrimonio, quod Christi, & ecclesiæ coniunctionem figurat. sed hoc pertinet ad bonum sacramenti. ergo inter bona matrimonii præcipuum est sacramentum. Respond. Dicẽdum ꝙ ista bona matrimonii dupliciter possunt considerari. Vno modo secundum se. Alio modo in suis principiis. Primo modo, sacramẽtum est principalius inter cętera matrimonii bona, tum ratione dignitatis, cũ pertineat ad gratiæ significationem, alia vero duo ad naturæ officium, tũ ẽt rõne propinquitatis. Nã indiuisibilitas, quã sacrm importat, pertinet ad ipsam essentiã matrimonii, fides autẽ, & ꝓles ad mrimonii vsum. Scdo mõ fides, & proles sunt magis mrimonio propinqua siue essẽtialia, cũ.s. proles accipitur ꝓ intentione prolis, & fides pro debito, seruandi fidẽ: hęc.n. consequitur matrimonium, secundũ quẽlibet suũ statum, sed tertium consequitur ipsum, secundum ꝙ est ecclesiæ sacramentum. Ad primum dicendum ꝙ finis matrimonii est proles, secũdũ ꝙ ordinatur in officium naturæ. Habet autem matrimonium super hoc aliam digniorem conditionem quam exprimit sacramentum, & ideo non oportet ꝙ proles sit potissimum, quantum ad dignitatem, nec etiam ratione proximitatis, quia finis, & si sit primum in intentione, exequutione tamen est vltimum, & remotum. Ad secundum dicendum ꝙ obiectio illa procedit de gratia, & virtutibus, quæ sunt sacramenti effectus, fides autem, de qua nunc loquimur non est huiusmodi, sed est vna de conditionibus sacramenti. Ad tertium dicendum quòd dissolutio matrimonii per mortem spiritualem, vel corporalem, non repugnat matrimonii indiuisibilitati, quia vinculum matrimonii est solum in vita præsenti.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ per huiusmodi bona actus matrimonii non excusetur: Sicut enim in actu generatiuæ est delectatio, ita in actu nutritiuę. sed actus nutritiuæ nõ indiget aliquo honestãte. ergo nec actus generatiuę, qui est actus matrimonii. Præterea. Vna indebita circũstantia totum actum vitiat, quęcũqꝫ honestæ conditiones apponantur. sed hæc bona nõ possunt impedire quin in actu matrimonii sit aliqua indebita circũstantia, quia est ibi delectatio immoderata, quæ verecũdiam causat, & similiter rationis ligamentum, vt in illo actu intelligere non possit, secundum Philosophũ, nec spiritu prophetico tangi, secundum Hierony. ergo actus matrimonii per huiusmodi bona nõ excusatur. Præterea. Si istis bonis actus matrimonii excusaretur, semper sine istis esset peccatum. hoc autẽ videtur falsum, sicut cum quis ad vxorem accedit solum instinctu naturæ, vel ad fornicationem vitandam, vel ad sanitatem corporis conseruandã, nullum videtur esse peccatum. ergo bonis prædictis actus matrimonii nõ excusatur. Sed contra. Vbicũqꝫ est indulgentia, ibi est necessaria aliqua excusationis ratio. sed post peccatum, matrimonium conceditur secundum indulgentiam, vt patet primo ad Corin. 7. ergo oportet quòd per aliqua bona excusetur. Præterea. Actus matrimonialis a fornicatione non differt, nisi per huiusmodi bona. cum ergo in fornicatione sit culpa, non autem in concubitu coniugali, videtur quòd actus matrimonii per huiusmodi bona excusetur. Respon. Dicendum ꝙ actus excusari

In alio scrip. vt hic. art. 1. o.

fari dicitur per hoc quòd ei subtrahitur ratio culpæ, vñ accusabilis esset si non subtraheretur, in toto siue in parte: quędam enim excusant a toto, quædam a tanto. Ipsa autem carnalis copula, post peccatum, quandam turpitudinem habet ad genus culpæ pertinentem, inquantum ex peccato originali procedit propter inobedientiam quãdam inferioris partis ad rationem quam habet annexam. Vnde nisi huiusmodi deformitas p aliquod bonum recompẽsaretur, carnalis copula absq; culpa esse non posset. Recompensatur autem per hmôi bona inquantum proles facit intentionem rectam, fides actionẽ iustam, sacramentum Deo dicatam, & ideo actus matrimonii per bona prædicta a culpa excusatur, & honestus redditur. Ad primum ergo dicendum ꝙ in actu nutritiuæ nõ est delectatio adeo vehemẽs, rationem totaliter ligans, sicut in actu generatiuę, eo ꝙ generatiua est nõ solum in se corrupta, sed etiã in effectu per peccatum originale, vnde actus nutritiuæ non habet turpitudinem, & per consequens neq; erubescentiam quam habet actus generatiuæ. Ad secundum dicendum ꝙ superabundantia delectationis, quę culpa est, non attenditur solum secundũ intensionem quantitatis, sed secundũ ꝙ exceditur ordo rationis, qui per delectationem matrimonialis actus non exceditur, sed seruatur. Quãuis enim actu ratio ligetur, vel impediatur, tamen nihil fit contra id quod habitu ratio tenet, sed secundum ꝙ ratio pręordinauit: Nec est inconueniens, ꝙ actus rationis ad momentum impediatur propter aliqua alia bona. Ad tertium dicendum ꝙ semper in actu matrimonii aliquod peccatum incidit, nisi hac intentione fiat coniunctio, vt proles procreetur, quod pertinet ad bonum prolis, vel saltem vt debitum reddatur, quod pertinet ad bonum fidei, motus autem naturæ solius tendit in prolem habendam absolute, quę intentio non est recta, nisi vlterius referatur in Deũ, ita quòd proles quęratur ad cultum Dei suscipienda, & nutrienda. Vitatio vero fornicationis intenta, non excusat a toto, quia aliter quis potest fornicationem vitare. s. penitus abstinendo: Nõ enim totaliter excusatur qui facit minus malum, vt vitet maius, si possit vtrũq; vitare. Similiter etiam nec sanitas corporis intenta, quæ licet in se sit finis bonus, non tamen est matrimonio cõgruus, sicut nec baptismo.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ si quandoq; aliquis ex libidine ad vxorẽ accedat, præter prædicta matrimonii bona, mortaliter peccet. Consensus enim in delectationem est peccatũ mortale. sed quicũq; cognoscit vxorẽ causa delectationis consentit in delectationem. ergo peccat mortaliter. Præterea. Qui acciperet baptismum principaliter propter lucra acquirenda, mortaliter peccaret. sed non est minus turpis finis delectatio libidinosa, ꝗ acquisitio temporalium rerum. cum ergo matrimonium sit sacramentum, sicut baptismus, videtur ꝙ quicũq; vtitur matrimonio cognoscendo vxorẽ causa libidinosæ delectationis, mortaliter peccet. Præterea. Nullus arcetur ab introitu ecclesiæ, nisi excommunicatus, nec aliquis excommunicatur iuste, nisi pro peccato mortali. cognoscens autem vxorem ex sola libidine arcetur ab introitu ecclesię, vt in litera dicitur. ergo mortal'r peccat. Sed contra est quod dicit Aug, ꝙ ta-

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 3. o.

lis concubitus ponitur inter peccata quotidiana, pro quibus dicitur, pater noster. hęc autem sunt venialia peccata. ergo cognoscere vxorem causa libidinis, non est peccatum mortale. Præterea. Delectari in re sua, non facit peccatum mortale. sed cognoscēs vxorem causa delectationis, quærit delectationem in re sua. ergo nō peccat mortaliter. Respon. Dicendum ꝙ libido dupliciter potest moueri ad actum matrimonii. Vno modo singulariter, quando. s. ita delectationem quærit, vt nullum respectum ad matrimonium habeat, sed accedit ad vxorem sicut ad aliam, ad quā nō minus libenter accederet, & talis motus est directe contra bona matrimonii. Vnde constat ꝙ mortaliter peccat: Et talis dicitur ardētior amator vxoris, quia talis ardor limites matrimonii transit. Alio modo mouet libido nō singulariter, sed cum matrimonii consideratiōe, cum aliquis quærit in vxore delectationem quam in ea nō quæreret si vxor non esset. Talis aūt libidinis motus non est contra bona matrimonii, sed præter ea. Vnde talis nō peccat mortaliter, sed venialiter. Ad primum ergo dicendum ꝙ cōsensus in delectationem est mortale peccatum, non in quācunq;, sed in illam quæ consequitur actum peccati mortalis. In talem autem delectationem non semper consentit vir causa libidinis vxorem cognoscens. Ad secundum dicendum ꝙ baptismus singulariter est institutus ad spiritualem salutem: vnde quicūq; alium finem principalem constituit, mortaliter peccat. Sed matrimonium institutum est etiā in remedium, & ideo non omnino extra intentionē matrimonii effertur qui suæ libidini quærit satisfacere in vxore. Ad tertium dicendū quod non arcetur ab ingressu ecclesiæ, quasi excommunicatus, sed quia est ineptus ad spiritualiū contēplationem.

Distin. Trigesimasecunda.

Sciendum est ꝙ cū in omnibus &c.

Quęstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.

Primo vtrū in redditione debiti vir & vxor sint æquales.

Secundo vtrū ex necessitate pręcepti vnus coniugū alteri debitū reddere teneatur.

Tertio vtrū hoc debitū impediat ne vnus coniugū continētię votū possit emittere absq; cōsensu alterius.

Quarto vtrū tempus sacrum redditionem impediat.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ in redditione debiti nō sint ęquales, vir, & vxor: quia propter quod vnūqdq;, & illud magis. sed mulier facta ē propter virū, vt patet Gen. 2. Faciamus ei adiutoriū simile sibi. ergo etiā in carnali opere, vir est principalior. Præterea. Per carnalē copulā proles generatur. sed proles principalius est a patre, q̄ a matre: nam pater dat formā, & mater materiam, secundum Philosophum in lib. de animalibus. ergo in carnali copula vir principalior est. Præterea. Matrimonium quantum ad carnalē copulam significat coniunctionem Christi ad ecclesiam, per carnis conformitatem. sed in hac coniunctione Christus est principalior, q̄ ecclesia. ergo & vir, quàm vxor. Sed contra est ꝙ mulier non est formata de capite viri, ne domina reputaretur, neq; de pedibus, ne videatur

In alio script. vt hic, att. 3. o.

deatur

deatur ancilla, sed de latere, vt socia habeatur, vt in secundo libro habitũ est. ergo saltẽ in his quæ ad matrimonium spectant, vir & mulier sũt ęquales. Præterea. Vnitas est causa ęqualitatis. sed in carnali opere vir & mulier vniuntur, vt dicitur Genẽ. 2. Erunt duo in carne vna. ergo &c.

Respond. Dicendum ꝙ actus matrimonialis potest considerari quantum ad duo: videlicet quãtum ad modum agendi, & quãtum ad potestatem. Primo modo vir & mulier in actu matrimoniali non sunt pares: Viro enim nobilior cõpetit modus, cum vir sit agens in generatione, fœmina vero patiens. Sed quãtum ad secundum, vir & mulier sunt pares quia sicut vir nõ habet potestatẽ sui corporis, sed mulier, ita nec ecõuerso, vt patet primæ ad Cor. 7. Quantum vero ad dispensationem domus, & familiæ, vir simpliciter vxori pręfertur, vt caput corpori. Ad primum dicendum ꝙ ratio illa procedit ſm primũ modum: Nã patiens est propter agentem, & non econuerso: Et similiter dicendum ad secundum: Nam forma est in generato ex agente, sed materia ex patiente.

Ad tertium dicendum ꝙ significatio illa accipitur secundum similitudinem vnionis, non potestatis. Sicut enim vir, & mulier carnaliter vniuntur, ita Christus ecclesię est vnitus per conformitatem carnalis naturæ. Nõ tamen ecclesia accepit aliquam potestatem in Christum sicut vxor in virum, sed econuerso, & ideo non est simile.

ſa ſę. q. 32. art. 8. ad secũdũ 1. Cor. 7. l. 1. co. 3.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic, art. 1. b.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ non semper vnus coniugum teneatur debitum reddere poscenti. Nullus enĩ tenetur facere hoc quod est in præiudiciũ propriæ salutis, vel corporalis, vel spiritualis. sed reddere debitum vxori, quandoq; est noxium saluti corporali, vel rõne infirmitatis, vel ratiõe solutionis iam factę, & similiter spirituali, quia ille q̃ vxori debitum reddit non potest carnes agni edere, vt Hierony. dicit. ergo non de necessitate tenetur vir ad debitum reddendum. Præterea. Redditio debiti nõ debet bono prolis cõtrariari, ad quod principaliter ordinatur. sed redditio debiti quãdoq; ordinatur in malum prolis, vt patet in cõmixtione leprosorum ex quibus leprosi filii generantur. ergo non semper tenetur vir vxori debitum reddere, & econuerso. Pręterea. Vxori debetur carnalis coniunctio, non solum quando petit, sed etiam quando non petit. si ergo ex necessitate pręcepti vxori vir debitum reddere teneatur, videtur ꝙ semper teneatur, quod est falsum. Sed contra est quod habetur Rom. 13. Reddite omnibus debita. si ergo carnalis cõiunctio est vxori debita, videtur ꝙ sit ei reddenda. Præterea. Quicunq; non reddit alteri quod debet, est iniustus alienæ rei detentor. sed hoc est cõtra pręceptũ. ergo reddere debitum coniugi cadit sub præcepto. Respon. Dicendũ ꝙ sicut generatiua ordinatur ad conseruationem speciei, ita nutritiua ad conseruationem indiuidui. Vnde, sicut generatiua nutritiuam pręsupponit, ita debitum, qd aliquis debet vxori, & ordinatur ad conseruationẽ speciei, præsupponit debitum quod aliquis sibiipsi debet, & ad conseruationem indiuidui ordinatur. Cõiunx ergo debitum carnalis coniunctionis tenetur reddere, salua tamen incolumitate propriæ personæ: reddere enĩ debitum actus iustitię est, qui sub pręcepto cadit. Ad primum ergo dicit

cendum ꝙ quando redditio debiti in periculum salutis corporalis vergit, tunc per impotẽtiam excusatur. Sed notandum ꝙ hæc impotentia, si consequatur ex matrimonio, vel aliqua licita causa, vir non tenetur reddere, nec mulier potest exigere, alias magis se meretricem, q̃ vxorem demonstraret. Si vero impotentia sit ex causa illicita, videtur ꝙ aliquo modo peccatum vxoris, si per subtractionem debiti fornicetur, in virum redũdet. vnde vir tenetur operam dare vt vxor contineat. Non potest autem in detrimẽtum spiritualis salutis redditio debiti vergere, quãuis per huiusmodi actũ aliquis ineptus ad spiritualia reddatur, quia hoc non est ratione peccati, sed ratione carnalis passionis. Ad secundum dicendum quòd quãuis lepra parentis in prolem redundet, non tamen propter hoc absoluitur coniux a debito reddendo, quia melius est ꝓli sic esse, q̃ penitus non esse. Ex redditione etiam debiti non de facili coniux inficitur ex lepra alterius, sicut inficeretur ex cohabitatione, & ideo tenetur vxor viro leproso debitum reddere, sed non cohabitare, & econuerso. Ad tertium dicendum ꝙ vir vxori debitum reddere tenetur, non solum qundo verbis expresse petit, sed etiam quãdo alia signa expressa apparent in vxore ꝙ velit sibi debitum reddi, quãuis propter verecũdiã expresse non petat, quæ magis in vxore q̃ in viro esse consueuit: tunc enim est petitio interpretata.

1. Cor. 7. l. 3. co. 2.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ vnus coniugũ possit votum emittere absq; consensu alterius, contra matrimonii actum: De quolibet enim præsumendum est bonũ, nisi probetur contrarium. Sed hoc est bonum ꝙ vnus coniugum alteri volenti continentiam seruare prębeat assensum, & contrarium videtur esse peccatum in Spiritumsanctum dum professus spiritualis impeditur. ergo vnus coniugum potest continentiam vouere sine cõsensu alterius, dũmodo nõ appareat manifestus dissensus. Præterea. Licitum est viro, vxore prohibente, accipere crucem in subsidiũ terræ sanctæ. sed huiusmodi voto redditio debiti impeditur, sicut & per votum continentiæ. ergo pari ratione, licet viro continentiam vouere, vxore prohibente. Præterea. Seruire Deo est magis debitum q̃ seruire homini. sed homo potest impediri a debito reddendo vxori propter seruitium hominis, vtputa cum dominus tẽporalis virum in suis ministeriis occupat. ergo multo fortius per votũ licet se diuino seruitio mancipare, nõ obstante debito coniugali. Sed cõtra est quod dicitur primę Cor. 7. Non fraudetis inuicem, nisi ex cõmuni cõsensu ad tempus, vt vacetis orationi. Pręterea. Seruus non potest facere votum absq; domini consensu. sed per matrimonium vnus coniugũ seruus fit alterius, q̃tum ad redditionem debiti carnalis. ergo in præiudicium huius debiti vnus coniugum non potest votum emittere absq; consensu alterius. Respond. Dicendum ꝙ ea quæ vouentur, reddi debent secundum illud Psal. 75. Vouete, & reddite domino Deo vestro. Illa ergo, quæ dari non possunt, voueri non debent. Quod autem est alicui obligatũ, non potest dari, absq; eius consensu. Vnde, cum vir per matrimonium sit obligatus vxori ad debitum reddendũ, & econuerso, non potest vnus absq; consensu alterius votum continentiæ emitere, vel quodcũq; aliud in præiudiciũ

In alio script. vt hic, art. 4. o.

dicium prędicti debiti. Ad primũ dicẽdum ꝙ de quolibet debemus præsumere bonum, ad quod de necessitate tenetur. Coniux autem nõ tenetur velle continentiam seruare, cum hoc sit in consilio, & per consequens nec coniugis cõtinentiam acceptare, nec peccat professum spiritualem coniugis impediẽs, qui in suum præiudiciũ redundaret. Ad secundum dicendum ꝙ per votum terrę sanctæ nõ totaliter impeditur redditio debiti, qa mulier potest virum sequi, non tamẽ ecõuerso potest vxor huiusmodi votum emittere absq; consensu viri, qa vir caput est mulieris, vnde non tenetur vxorem sequi, sed econuerso. Ad tertium dicendum ꝙ mulier accepit potestatem in corpore viri saluis viis in quibus aliis tenetur, quæ tamen nõ sunt talia, vt simpliciter actum matrimonialem impediant.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic, ar. 5. o.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ tẽpus sacrum matrimonialem actum non impediat. Mrĩmonium enim est ordinatum in remediũ concupiscentiæ. sed concupiscentia potest fieri in tempore sacro, sicut & in alio tempore ergo matrimonialis actus non impeditur propter temporis sanctitatem. Præterea. Si matrimonialis actus propter tempus sacrum impeditur, videtur pariter esse illicitum petere, & reddere debitum: quia peccantes, & cõsentientes simul puniuntur, vt patet Rom. 1. sed sactũ tempus non potest impedire quin debitum reddatur: hoc. n. eẽt cõtra præceptum Aposto. 1. ad Cor. 7. Nolite fraudare &c. ergo nec etiam tempus sacrum impedire potest debiti petionem. Præterea. Si sacrum tempus impediat matrimonialẽ actum, hoc non est, nisi propter ecclesiæ pręceptum. sed facere contra præceptũ ecclesię est pctm̃ mortale. ergo sequeretur ꝙ petẽtes debitum in tẽpore sacro peccarent mortaliter, quod videtur nimis graue. Præterea. Matrimonium quoddam sacramentum est. sed tempus sacrum non repugnat celebrationi sacramentorũ, ergo nec celebratio nuptiarum est interdicenda propter aliquod tẽpus sacrum, & præcipue quando debitum reddere licet. Sed contra est quod dicitur Eccle. 3. Tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus. Pręterea. Sicut sunt aliqua loca sacra diuino cultui mancipata, ita & aliqua tempora. sed in locis sacris matrimonialis actus exerceri non debet. ergo nec in temporibus sacris. Respon. Dicẽdum ꝙ ex præcepto iuris naturalis tenetur homo ad hoc ꝙ aliquando rebus diuinis vacet, vt patet ex tertio pręcepto decalogi. Sed determinatio temporis ad quod quis tenetur dependet ex iure positiuo, siue sit diuinitus institutũ, sicut obseruatio sabbati in veteri lege, siue ab homine, sicut festa quæ ecclesia instituit celebrãda. Quia ergo carnalis copula a spiritualibus abstrahit, in temporibus sacris ab actu matrimonii est abstinendum, non solum in ipsa hora quando diuinum officium celebratur, sed etiã tota die, quia carnalis copula, nõ solum dum agitur ineptum ad spiritualia reddit, sed etiam postea. Ad primum ergo dicendum ꝙ temporibus sacris possunt aliqua remedia adhiberi ad concupiscentiam reprimendam, q̃ copula carnalis, sicut oratio, meditatio, & alia huiusmodi. Ad secundum dicẽdum ꝙ in tempore sacro absq; peccato posceti debitum redditur, non tamen petitur absq; peccato: qui enim reddit inuitus, non consentit, sed co

gitur, nec fractor præcepti, quia damnum illius horæ potest aliis horis recompensari, vt diuinis vacetur: Est.n. salubriter institutum, vt quolibet tépore debitum reddatur petenti, ad vitandum occasiones peccati. Ad tertium dicendum quod petens debitum in tempore sacro, si petat ex contemptu, mortaliter peccat. Si autem ex pusillanimitate timens sibi de lubrico carnis, non peccat mortaliter, cum tempus sacrum non sit circũstantia trahens in aliquod genus peccati, & ita non aggrauat in infinitum. Ad quartum dicẽdum ꝙ in celebratione nuptiarum mentes contrahentiũ magis ad carnalia occupantur, & quędã signa dissolutæ letitiæ solent ostendi, ideo statutum est vt tribus temporibus nuptiæ non celebrentur, in quibus se debent homines ad spiritualia præparare. Quorum primum est ab aduentu vsq; ad epiphaniam propter cõmunionem in natiuitate: Secundũ a septuagesima vsq; ad octauam paschę, propter cõmunionem paschalem. Tertiũ a tribus diebus ante ascẽsionem vsq; ad octauam pentecostes. His.n. tẽporibus tribus secundum antiquos canones, tenebantur cõmunicare fideles, nec est simile de aliis sacramentis, quę sunt omnino spiritualia.

D. stin. Trigesimatertia.

Quæritur hic de antiquis patribus &c.

Quęstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.

Primo vtrum habere plures vxores sit contra legem naturæ.

Secundo vtrum habere cõcubinam.

Tertio vtrum vxorem repudiare.

Quarto vtrum virginitas sit virtus.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ habere plures vxores non sit contra legẽ naturæ: Lex .n. naturæ oĩ tpe obligat. sed aliquo tpe licuit plures vxores habere, vt in litera dr, nec põt dici ꝙ hoc fuit per aliquã dispẽsatiõnẽ, cũ sup hoc, nec dispẽsatio, nec dispensatiõis reuocatio facta legatur. ḡ plures vxores habere nõ est cõtra legẽ naturæ. Præt. Matrimonium ad legẽ naturæ pertinet, secundũ ꝙ in officium naturæ est. sic autem nõ repugnat matrimonio plures vxores habere, quia vnus vir potest plures fœminas fœcundare: vnde & in quibusdã animalibus vnus mas plures fœminas habet. ergo habere plures vxores nõ est contra legem naturæ. Præterea. Omne quod est contra legem naturæ, est contra præceptum, cui consuetudo non pręiudicat. Sed, sicut dicit Augus.& habetur in litera, habere plures non erat contra præceptum, & peccatum nõ erat quando mos erat. ergo habere plures vxores non est contra legem naturæ. Sed cõtra. Vir, & mulier in matrimonio ad paria obligantur. sed contra legem naturæ est ꝙ vna mulier hẽat plures viros, quod ostendit naturalis zelus viri nolens habere consortium in vxore. ergo cõtra legem naturæ est ꝙ vnus vir habeat plures vxores. Præterea. Contra legem naturæ est ꝙ aliquis rem vnius alteri tradat. sed quando aliquis cum vna contrahit, tradit ei sui corporis potestatem. ergo contra legem naturę est, vt, ea viuente, cum alia matrimoniũ contrahat. Respond. Dicendum ꝙ aliquid potest contra legem naturæ esse dupliciter. Vno modo quia repugnat naturæ hominis, ex qua est animal, sicut vitium sodomiticum est cõ tra

In alio scrip. vt hic. 3. cõ. c. 124. et lib. 4. c. 78. fin. Esa. 4. cõ. 1.

tra naturam, per quod prolis generatio impeditur, a natura omnium animalium intenta, & ſic non eſt contra legem naturæ, ꝙ vnus vir habeat plures vxores. eſt autem contra legem naturæ ꝙ vna vxor habeat plures viros: vnus enim poteſt plures fœcundare, non autem fœcundari vna a pluribus. Alio modo dicitur aliquid eſſe contra legem naturæ, quia eſt contra naturam hominis, ex qua eſt homo. ſ. contra rationem, ſicut furtum eſt contra legem naturæ, inquantum. ſ. aliquid fit, cui rō naturaliter repugnat. Repugnat autem aliquid rationi dupliciter. Vno modo ſicut id cum quo nullo modo poteſt ſtare bonū rationis, ſicut furtum, homicidium, & huiuſmodi. Alio modo ſicut id cum quo poteſt aliqualiter ſtare bonum, quod ratio intendit, ſed tamen cum aliqua difficultate, vel incommoditate, & ſic habere plures vxores eſt contra legē naturæ: intendit enim naturalis ratio in homine, non ſolum procreationē prolis, ſed et cōicationem in vita, quę nō poteſt de facili eſſe pacifica, ſi vnus vir habeat plures vxores. Ad primum ergo dicendū ꝙ id quod eſt contra legem naturæ, ſicut exiſtens contrarium naturæ generis, vel totaliter bonum rationis excludens, nullo poteſt tempore licere. Quod autem eſt contra legem naturæ, vt pote difficultatem faciens in obtinendo rationis bono, poteſt per diſpenſationē ſuperioris fieri licitum, aliqua neceſſaria cauſa exiſtente. Lex autem matrimonii eſt a ſolo Deo, per cuius diſpēſationem ſanctorum patrum mentibus inſpiratam, & eorum exemplis deriuatam ad alios, licuit aliquādo plures vxores habere, illo. ſ. tēpore quo genus humanū, & cultus diuinus carnali multiplicatione indigebant, qd non eſt tempore gratiæ, quando cultus diuinus ſpiritualiter multiplicatur. Ad ſecundum dicendum ꝙ ratio illa procedit primo modo. Ad tertium dicendum ꝙ ideo dicit Aug. ꝙ non erat contra præceptum legis naturæ, quia pro illo tpe non obligabat, & ideo non eſt mirum ſi conſuetudo in hoc pręualebat, ex diuina diſpēſatione originem habens. Ad quartum patet reſponſio ex dictis, ꝙ non eſt ſimile de viro, & vxore. Ad quintum dicendum ꝙ ratio illa procedit ad probandum ꝙ pluralitas vxorum totaliter bonum ratiōis excluderet, ſi vxor haberet talem in viri corpore poteſtatem, ꝙ ſemper, & continue ei debitum reddere tenetur.

Articulus ſecundus.

AD ſecundum ſic proceditur, & videtur ꝙ habere concubinā nō ſit contra legem naturæ: Quicquid enim eſt contra legem naturæ, eſt peccatum mortale. ſed accedere ad concubinam non eſt peccatū mortale, quod patet ex hoc ꝙ Iudas, qui horruit ſimplex mendacium, nō horruit ſimplicem fornicationem, vt patet Geñ. 38. ĝ, accedere ad concubinā non eſt contra legem naturę. Præterea. Non eſt credendum ꝙ Abraham, & Iacob aliquid contra legē naturæ fecerint. habuerunt autem cōcubinas, vt in Geñ. legitur. ergo non eſt contra legem naturæ. Præterea. Vti re ſua, non eſt contra legem naturæ. ſed ancilla eſt res domini. ſi ergo dñs ſuus vtatur ea vt cōcubina, nō eſt contra legem naturæ. Sed cōtra. Matrimonium eſt naturale, vt patet etiam per Philoſophum in. 8. ethic. hoc autem non eſſet, ſi ſine præiudicio legis naturæ vir poſſet coiūgi mulieri, præter matrimonium. ergo con

In alio ſcript. vt hic, art. 3. o. pa ſę. q. 154. ar. 2. o. 3. cō. c. 122. Ma. q. 15. art. 1. & 2. o.

tra legem naturæ est concubinam habere. Præterea. Præcepta decalogi ad legem naturæ pertinent. sed accedere ad concubinam est contra hoc præceptum decalogi, Nō mechaberis, vt in. 3. lib. dictum est. ergo habere concubinam est cōtra legem naturæ. Rñ. Dicendū ꝙ hēre cōcubinā est cōtra legē naturæ, quia contrariatur bono qd natura intēdit ex carnali cōiunctio ne in oībus aīalibus: Intēdit. n. natura, non solum prolis generationē, sed etiam educationem, quæ si non possit fieri ab vno generantiū sufficienter, requiritur ꝙ ambo commaneant ad prolis educationem, vt etiam in quibusdam animalibus patet. Homo autem super hoc indiget a parentibus instrui, quod longum tempus requirit. Vnde accedere ad mulierem quācūq; indifferenter, sine aliquo vinculo cum ea cōmorandi, est cōtra legem naturæ. Ad primum dicendū ꝙ cum concubitus fornicarius fit cōtra fœdus societatis inter parentes & prolem, est contra charitatem, & ideo pctm̄ mortale est: Nec oportet Iudā a peccato mortali excusare, qui in venditionem fratris consensit: magis tamen horruit mēdacium ꝙ̄ fornicationem, propter fidei fractionem. Ad 2m dicendum ꝙ Abrahā, & Iacob habuerunt concubinas, quas vxorio affectu cognoscebant: erāt. n. q̄tum ad aliquid vxores. s. q̄tū ad actū mr̄imonialem, & q̄tū ad aliquid concubinæ. s. quantum ad dispensationem familiæ, inquantum non habebant dominium, sed erāt ancillę: hoc enim cum non esset contra principale matrimonii bonum, dispensationē recipiebat. Vnde & in scriptura dicuntur aliquādo vxores, aliquando concubinę. Ad tertium dicendum ꝙ licet ancilla sit res domini, quātum ad ministeriū, non tñ quātū ad concubitū: vñ accedēdo ad cōcubinā accedit ad nō suā.

1. Cor. 6. l. 3. o.. 1. Thes. 4. l. 1. co. 2. & 3.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ repudiare vxorem non sit contra legem naturæ: Lex. n. Moisi legi naturæ non fuit cōtraria. sed lex Moisi libellum repudii permisit, nec hoc esse malum ondit, vel ipse legislator, vel aliquis prophetarum. ergo repudiare vxorem non est contra legē naturæ. Præt. Sacra non sunt de lege naturę, vñ nec matrimoniū, s̄m ꝙ est sacr̄m, sed secundū ꝙ est naturæ officium. inseparabilitas autē matrimonio competit secundum ꝙ est ecclesiæ sacramentum, non autem secundum ꝙ est naturæ officium, cum frequenter bonum prolis, quod natura intendit, per hoc impediatur, quia aliquis vir non potest ex aliqua vxore generare, qui generaret ex alia. ergo repudiare vxorem, non est contra legem naturæ. Prętęrea. Agar aliquo modo vxor fuit Abrahæ, vt dictum est, & tamen Abraham eam eiecit, vt habetur Gen. 21. ergo repudiare vxorem non est contra legem naturę, alias Abraham hoc minime fecisset. Sed contra. De lege naturę est, vt quod Deus coniunxit, homo nō separet. sed per hoc probatur matrimonii inseparabilitas, Matth. 19. ergo contra legem naturæ est vxorem dimittere. Præterea. Naturæ modus, & intentio præcipue in institutione ipsius ostendi debuit. sed in principio institutionis humanæ naturæ fuit inseparabilitas matrimonii demōstrata per hoc quod dicitur Gen. 2. Adhęrebit vxori suæ. ergo inseparabilitas matrimonii, est de lege naturæ. Respon. Dicendum ꝙ sicut habere cōcubinam est contra legem naturæ, ita repudiare vxorem: Parentes enim nō solum

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 1. 3. cō. c. 123. & l. 4. c. 78.

solum debent educationi filiorū insistere, secundum aliquod tempus, sed etiam toto tempore vitæ suę: vnde filiis omnia thesaurizant: Et ideo lex naturæ requirit vt vir, & mulier per totum tempus cōmaneant. Sed sciendum est ꝙ sicut contra bonum rationis aliquid est, quod totaliter bonum rationis excludit, & hoc dispensationem non recipit, aliquid vero est qđ bonum rationis impedit, etsi non totaliter tollat, & hoc recipit dispensationem a legis authore, ita bonum, quod natura intendit, per aliquid totaliter tollitur, sicut per innaturalem concubitum, & hoc dispensationē nō recipit: per aliquid vero aliqualiter impeditur, & hoc dispensationem recipit, & sic non est contra naturam repudium vxoris: quia etiam, hoc posito, filii sustentari possunt, licet nō ita conuenienter, & ideo hoc dispensationē habere potuit a Deo qui est legis matrimonii author. Ad primum ergo dicendum, ꝙ de libello repudii in lege permisso est duplex opinio: Quidam enim dicūt ꝙ illa permissio excusabat a pęna temporali per legē infligenda, non autem a culpa. Aliis videtur etiam ꝙ diuina authoritate talis permissio a culpa excusaret. Vnde secundum primam opinionem, nō poterat vxor dimissa alii nubere, poterat vero, iuxtam secundam opinionem. Ratio vero permissionis fuit vitatio vxoricidii, ad quod ꝓni erant propter irascibilis corruptionem, sicut fęnerari extraneis fuit eis permissum propter corruptionem concupiscibilis, & sacrificium zelotipiæ, pp rationis corruptionem. Ad secundum dicendum ꝙ separabilitas matrimonii totaliter excludit eius significationem, secundum ꝙ est sacramentum inseparabilis vnionis Christi, & ecclesię, non autem totaliter tollit bonum intentum a natura, quāuis illud impediat, & ideo maxime est contra matrimonium, inquantum est sacramentū, licet non sit contra ipsum aliquo modo, inquātum est in naturæ officium, Nec obstat ꝙ in quibusdam per hoc bonum prolis impediri videtur: quia in legibus matrimonii attenditur qđ hoibus expediat, non quid competat vni tm̄. Ad tertiū dicēdū ꝙ Abrahā eiecit Agar, ex dispensatione diuina.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ virginitas non sit virtus: Omnis enim virtus consistit solum in mente. sed virginitas cōsistit etiam in carne. ergo non est virtus. Præterea. Nulla virtus repugnat præcepto legis naturalis. virginitas autem repugnat illi naturalis legis præcepto, quod habetur Gen. 1. Crescite, & multiplicamini, &c. ergo non est virtus. Pręterea. Omnis virtus consistit in medio. sed virginitas consistit in extremo: quia abstinet ab omni. ergo virginitas non est virtus, sed magis vitium. Sed contra est quod dicit Amb. in lib. de virgi. Inuitat virginitatis amor, vt aliquid de virginitate dicamus, quæ principalis est virtus. Præterea. Pręmium non debetur nisi virtuti. virginitati autem debetur pręmium. s. fructus cētesimus, vt patet Matth. 13. iuxta sanctorum expositionem. ergo virginitas est virtus. Respond. Dicendum ꝙ virginitas virtus est: Nec tamen nomine virginitatis sola virtus designatur, sed cum virtute quoddam accidens eius, siue status aliquis ipsius: significat enim virginitatis nomen virtutem cōtinentiæ, quæ nunquā in actum carnalis cōmixtionis processit, cum proposito perpetuo conseruandi huius

In alio script. vt hic. q. 3. ar ti. 2. o. ꝑa ꝑę. q. 152 ar. 3. o.

pria ꝑę. q. 64. art. 1. ad ter. ꝑa ꝑę. q. 155. ar. 1. c.

modi statum. Alias virginitas non haberet rationem virtutis, sicut patet in iis qui nondum contraxerunt, habent tamen propositum contrahendi, vel etiam fornicandi: Et hoc est quod Augu. dicit, ꝙ virginitas est in carne corruptibili, incorruptionis ꝑpetua meditatio. Ad primum ergo dicendum ꝙ virginitas essentialiter consistit in mente, sed materiam suam habet in carne. Vnde virginitati non fit præiudicium, si omnino præter consensum mentis caro corrumpatur. Et inde est ꝙ Lucia dixit. Non inquinatur corpus, nisi de consensu mentis. Ad tertium dicendum ꝙ omnis virtus requirit tempus opportunum, sicut & cęteras circũstantias debitas. Vnde virginitas obseruata pro illo tempore in quo ad contrarium præceptum legis naturalis non obligat, virtutis rationem habet, alias non: dictum enim est supra quod præceptum de multiplicatione seminis non obligat semper, & omni tempore. Ad tertium dicẽdum ꝙ medium virtutis non accipitur secundum quantitatem, cum aliqua virtus sit quæ maximũ in sua materia opatur sicut magnificentia, vel magnanimitas. Sed medium virtutis attenditur secũdum rationem rectã, vt. s. actus virtutis fiat illis circũstantiis adhibitis quæ ratio recta determinat, alias non, & sic virginitas in medio est, si obseruetur quando debet, & prout debet, & a quo debet, & sic de aliis.

Dist. Trigesimaquar. & Trigesimaqn.

Nunc superest attẽdere.

Quæstio vnica.

Circa hanc distinctionem, & sequentẽ quæruntur quatuor.

Primo vtrum matrimonio conueniẽter assignentur impedimenta.

Secundo vtrum aliqua corporalis infirmitas, vtputa, frigiditas, vel aliquid huiusmodi, sit matrimonii impedimentum.

Tertio vtrum aliquod crimen.

Quarto vtrum liceat vxorem dimittere ob causam fornicationis.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ matrimonio ĩpedimenta assignari non debeant: Matrimonium enim est institutum in remediũ concupiscentiæ carnalis. sed hęc est in omnibus. ergo nulla ꝑsona debet impediri a contractu matrimonii. In alio script. v hic. Præterea. Matrimonium inter alia sacramenta est minus perfectum. sed aliis sacramentis non assignantur impedimenta. ergo nec matrimonio debent assignari. Pręterea. Matrimonium est de lege naturæ. si ergo impedimẽtum aliquod matrimonio assignatur, oportet ꝙ sit de lege naturæ. huiusmodi autem sunt eodem modo apud omnes. ergo non debent assignari matrimonio impedimenta quę apud oẽs non silr impediunt, sicut cõsanguinitas, & affinitas, & alia huiusmodi. Sed contra. Posito impedimento res poni nõ potest, cum nihil impediatur nisi per suum oppositũ. nõ ergo debent poni matrimonii impedimenta, nisi illa quę faciunt personas simpliciter illegitimas ad contrahendum. hæc autem non solum impediunt ad contrahẽdum, sed etiam dirimunt contractum. ergo cũ sint multa huiusmodi, & impedientia ad contrahendum, & dirimẽtia iam contractum, sequitur ꝙ matrimonio sint assignanda simpliciter multa impedimẽta. Præterea. Matrimonium est quoddam

quoddam bonum.sed infinitis modis contingit bonum aliquod impediri. ergo impedimenta matrimonii possunt esse infinita,& non debent ad aliquem certum numerum reduci. Respon. Dicendum ꝙ matrimonium impediri potest dupliciter. Vno modo per aliquid quod contrariatur sacramenti solẽnitati,& huiusmodi impedimenta impediunt contrahendũ, sed non dirimunt contractum,& sunt duo.s.prohibitio ecclesiæ,& tempus feriatum.Vndę versus. Ecclesiæ vetitum,nec non tempus feriatum.Impediunt fieri,permittunt iuncta teneri. Alio modomatrimonium impeditur per aliquid quod est contra essentialia matrimonii, & hoc potest esse tripliciter.Vno modo quia impedit matrimonii causam,& sic sunt duo.s.coactio,& error, quæ tollunt voluntarium consensũ. Alio modo quia impediunt matrimonii actum,vel impedimento naturali,& sic est impotẽtia coeundi, vel impedimento ciuili,& sic est conditio seruitutis,vel impedimẽto spũali,& sic ĩpedit votũ solẽne, & sacer ordo.Tertio modo ĩpedimentum matrimonii repugnat ei ex parte personarum cõtrahentium, & hoc quadrupliciter. Vno modo propter fidei distantiam,& sic est disparitas cultus.Alio modo propter propinquitatem carnalẽ:& sic impedimenta matrimonii ponuntur,cognatio, affinitas,& publicę honestatis iustitia. Tertio modo propter reatum personæ, siue culpam,& sic crimẽ adulterii matrimonium impedit. Quarto modo propter matrimonium cum alia persona iam contractum,Quæ quidẽ impedimenta iis versibus continentur. Error,conditio,votum, cognatio,crimen.Cultus disparitas,ius,ordo,ligamen,honestas.Si sis affinis,si forte coire nequibis.Hæc socianda vetant,cõnubia facta retractant. Intelligitur autem per vim,coactio, per ligamẽ,matrimonium cum alia persona cõtractum, quia non potest vna persona simul duabus matrimonio coniungi.

Ad primum ergo dicendum ꝙ morbo concupiscentiæ potest aliis remediis subueniri,& ideo non est inconueniens si a matrimonio aliquę personę abstineant. Ad secundum dicendũ ꝙ matrimonio prę aliis sacramentis impedimenta assignantur,tum qa est inter duos,& ex pluribus causis ĩpeditur, tũ quia est onus spũale,& per impedimenta datur occasio spiritualis profectus. Ad tertium dicendum ꝙ ius naturale recipit determinationẽ per ius positiuum:vnde non est inconueniens ꝙ aliqua matrimonii impedimẽta sint de iure positiuo, quãuis matrimonium sit de iure naturali. Ad quartum dicendum ꝙ illa quæ impediunt matrimonium vt penitus non fiat,non possunt simul cum matrimonio esse,& hęc sunt quę impediunt cõtrahendum,& dirimunt contractum, vtpote matrimonii essentiales conditiones tollentia. Quædam vero sunt quæ impediunt ne licite fiat, & cũ matrimonio simul esse possunt, vnde nõ dirimunt matrimonium contractum. Est etiam alia differentia inter huiusmodi impedimenta consideranda, qa quædam sunt quę personam omnino illegitimam faciunt ad contrahendũ, vt votum, & sacer ordo, quæ respiciunt personam absolute. Quædã vero nõ faciunt simpliciter illegitimã, sed solum respectu talis personæ,& hæc sunt impedimenta quæ ordinem ad aliud important. Ad quintum dicendum quod ea quæ per accidens impediunt matrimonium sunt infinita.sed ea,quę ĩpediunt proprie in ge

nerali accepta, aliquem certum numerum habent.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic art.4. o.ar.2.o. ar.3.o.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ carnalis īfirmitas matrimonium impedire nō possit. Non enim potest impediri matrimonium, nisi ratiōe carnalis copulę. hāc aūt furia non impedit. ergo furia matrimonium non impedit. Præt. Oēs vetuli sunt natural'r frigidi. sed pñt vetuli matrimoniū contrahere. ergo frigiditas matrimonium nō impedit. Præterea. Matrimonium non impeditur vt omnino nō sit, nisi per aliquod impedimentum perpetuum. sed maleficium non potest esse impedimē tum perpetuū, tum quia per exorcismos ecclesiæ vis dęmonum reprimitur, tum quia aliquis potest per pœnitentiam a dęmonis potestate eximi, tum quia dependet ex dęmonis volūtate. ergo maleficium non potest matrimonium impedire. Sed contra. Pueri ab adultis non differunt, nisi ꝑ corporales conditiones. sed pueri nō possunt matrimonium contrahere. ergo defectus corporalis m̄rimoniū impedit. Præterea. Carnali copulæ magis repugnat impedimentū corporale, q̄ impedimentum spirituale. sed quædam spiritualia matrimoniū impediunt, ratione carnalis copulæ .s. sacer ordo, & votum. ergo multo fortius defectus corporalis. Respō. Dicendum ꝙ corporalis defectus est duplex. Vnus qui redūdat in mētem; sicut furia, & talis defectus īpedit matrimonii cām. s. consensum, qui vsum ratiōis præsupponit: vnde reducitur ad impedimentum erroris, de quo supra habitum est. Alius est defectus pure corporalis, & hic defectus, si actum matrimonii non impedit, nullatenus est matrimonii impedimentum, sicut cęcitas, vel aliquid huiusmodi. Si vero ad actum matrimonii omnino impotentem reddat; siue ex causa naturali intrinseca, quæ frigiditas appellatur, siue ex operatione dæmonis, matrimonium impeditur, dūmodo sit defectus perpetuus, ad quod ꝓbādum tempus certum ab ecclesia est institutum, post quod, si facultas reddendi debitum pręstaretur, ecclesia reputaret se deceptam in iudicio quo iudicauit impedimētum perpetuum, matrimonium dirimendo, & ipsum reintegraret. Ideo autem talis defectus matrimoniū impedit, quia matrimonium est quędam obligatio ad carnalem copulam: nullus autem potest ad impossibile se obligare, alias deciperetur ille cui fit obligatio, si hāc impossibilitatem nesciret. Vnde & si alter coniugum sciat impotētiam alterius, quæ est per naturam, vel maleficium, matrimonium non impeditur. Ad primū ḡ, dicēdum ꝙ furia, aut ꝑcedit matrimoniū, aut sequitur, Si seqtur, matrimonium non tollit: regula enī est ꝙ nullum impedimētum matrimonio iam contracto superueniens, pōt dirimere ipsum. Si autem furia pręcedit matrimonium, tunc, aut furiosus habet lucida interualla, aut nō. Si habet, potest cōtrahere matrimonium, quando est sanæ mentis, licet sit periculosum, & vxori, & proli. Si autem non habet, vel si contrahat quando non est sanæ mentis, nullum est matrimonium, propter impedimentum cōsensus. Ad secundum dicendum ꝙ vetuli, licet non habeant caliditatem sufficientem ad prolis generationem, habent tamen sufficientem ad carnalem cōmixtionem: vnde in eis potest esse matrimonium prout est in remedium concupiscentiæ, licet non prout est in officium naturæ. Sciendum

tamen

tamen ꝙ omne impedimentum naturale, ex quacunque causa proueniat, in frigiditate intelligitur, eo ꝙ vix pōt esse aliquod impedimētum perpetuū quod non habeat frigiditatem ꝓ causa, vel pro effectu consequente. Ad tertium dicēdum ꝙ maleficium reputatur impedimentum perpetuū, quando opere humano non potest remedium adhiberi, licet possit opere diuino: Nec oportet ꝙ per exorcismos ecclesiæ huiusmodi maleficia pellantur, cum ad hoc non sint instituti, nec etiam per pœnitentiam maleficiati, quia aliquis potest subdi dęmonū potestati quo ad corpus, & si nō quo ad animam, vt patet Iob. 2. Voluntas etiam dęmonis est obstinata in malo, & ideo impedimentum ab ea dependens, perpetuum reputatur. Hæc tamen est differentia inter frigiditatem, & maleficium, quia frigiditas facit ęqualiter impotentem ad omnes, maleficium aūt non. Vnde quando matrimonium dirimitur iudicio ecclesiæ, propter maleficium, datur eis licētia aliis nubendi, non autem quando dirimitur propter frigiditatem quantū ad illum in quo est impedimentum. Quare si postmodum cum altera persona carnaliter commisceatur, reputatur impedimentum non fuisse perpetuum, & cogitur redire ad personam. Hoc autem in maleficio non contingit.

Articulus tertius.

In alio scrip. vt hic art. 5. o. quol. 5. ar. 15. fi.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ crimen matrimonium non impediat: Incestus .n. quo aliquis cognoscit cōsanguineam vxoris, maxime videtur matrimoniū impedire. sed hoc non impedit, quia sic mulier puniretur pro pctō viri, qd nō est conueniens. ergo crimen incestus matrimonium non impedit. Praeterea. Impediri a matrimonio, est quædam pęna. si ergo crimen est causa huius impedimēti, videtur ꝙ si tollitur crimen per pœnitentiam, cesset impedimentum. Pręterea. Pœna peccati absolute personam respicit peccantem. sed huiusmodi impedimēta faciunt personas simpliciter illegitimas ad contrahendum. ergo sequeretur ꝙ post commissum incestū, vel adulterium, aliquis cum nulla cōtrahere posset, si hæc crimina matrimonium impedirēt. Sed contra. Vnū qdq; impeditur per suum contrariū. sed hęc crīa bonis matrimonii cōtrariantur. ergo matrimonium impediunt. Præterea. Pœna debet culpæ rñdere. ergo qui contra matrimonium peccat, matrimonio priuari debet. Respon. Dicendum ꝙ aliquod crimen potest impedire matrimonium dupliciter. Vno modo sic ꝙ impediat contrahendum, & non dirimat cōtractum, & sic impediunt matrimonium ista, quorum primum est incestus, secundum vxoricidium, tertium rapina alienæ sponsę, quartum quando aliquis, insidiando matrimonio, filium proprium de sacro fonte suscepit, quintum quādo pro aliquo crimine peregit pęnitentiam solenē, sextum qñ aliqs interfecit sacerdotē. Alio modo aliquod crimen impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum, & hoc in tribus casibus. Primus est quando aliquis cognita vxore alterius, machinatur in mortem viri cum effectu: tunc enim, si contraxerint vtroq; faciente hoc impedimentū, separantur. Secundus est quādo pręstat fidē adulterę, quod ducet eam in vxorem post morté viri. Tertius est quando contrahit cum ea de facto viuente viro subsequente carnali copula: tunc enim si post mortem

viri vellet cum ea cõtrahere, nõ esset matrimonium. Ad primum ergo dicendum ꝙ si post matrimonium contractum, & consummatum, aliquis cõsanguineã suæ vxoris cognoscat, non debet matrimonium reparari, sed vir amittit ius petendi, non autẽ mulier, quia non debet puniri pro peccato alterius. Debet etiam propter reatum criminis, perpetuo manere absq; spe coniugii, nisi cum eo dispẽsetur. Hoc tamen impedimentũ non dirimit cõtractum, vt dictum est. Si autẽ cognoscat consanguineam vxoris ante contractum matrimonium, contrahitur affinitas, quæ impedit contrahendũ, & dirimit contractum. Ad secundũ dicendum ꝙ licet culpa per pniam aboleatur, tñ affinitas manet, & prçterea cessante culpa cessat reatus pçnæ çternç, sed põt remanere reatus ad pçnã tpalẽ. Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ vnusq; q; põt puniri in quo peccauit. & ideo pp aliqua̕ criã magis ĩpeditur aliquis ne contrahat cum vna persona, q̃ ne cõtrahat cum alia, & præterea affinitas contrahitur ad vnam, & non ad aliã.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic. d. 35. ar. 1. o. ar. 3. o. 1. cor. 7. l. 3. co. 2.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ propter fornicationem vir vxorem dimittere non possit: Homo enim non cogitur esse sine vxore. si ergo propter fornicationẽ vxoris potest eam dimittere videtur ꝙ posset aliam ducere, quod est contra Aposto. primæ Corin. 7. qui dicit vxorem a viro non discedere, ꝙ si discesserit manere innuptam. Præterea. Quędam alia peccata sunt grauiora q̃ adulterium, vt infidelitas, vitium cõtra naturam, & alia huiusmodi. si ergo propter adulterium potest aliquis vxorẽ dimittere, vr̃ ꝙ pari rõne pp huiusmodi crimina. Pæterea. Si vir posset vxorẽ dimittere ꝓpter fornicationẽ, aut hoc posset iudicio ecclesiæ, aut proprio arbitrio. sed nõ proprio arbitrio, quia sic esset vir in eadem causa actor, & iudex. similiter nec iudicio ecclesiæ, quia vir non debet eam ecclesiæ deferre, nisi monitione præmissa, vt habetur Matth. 18. ergo videtur ꝙ vir nullo modo possit propter fornicationẽ vxorem dimittere. Præterea. Aut licet viro cum vxore fornicante cõmorari, aut non. si non licet, ergo non licet eam dimissam reuocare, & hoc est contra Apostolum. 1. ad Cor. 7. Si discesserit manere innuptam, aut viro reconciliari. si autem licet videtur ꝙ vir vxorem dimittens de propria offensa vindictam sumat, quod est contra Apostolum Roma. 12. & sic vr̃ ꝙ nullo mõ liceat vxorem dimittere ꝓp fornicationẽ. Sed cõtra est quod hr̃ Matth. 5. & 19. Præterea. Frangenti fidem, non est fides seruanda. sed uxor, fornicando, frangit fidem, quã debet marito. ergo maritus potest eam dimittere. Respon. Dicendum ꝙ duplex ẽ matrimonii separatio. Vna, qua ipsum matrimonium dirimitur, & hæc non potest fieri propter fornicationem sequẽtem, neq; propter aliquod impedimentum matrimonio superueniens, ut dictum fuit superiori articulo in corpore. Alia est separatio quantum ad matrimonii actum, quæ dicitur separatio a thoro, & hæc concessa est a Domino in pçnã illius qui fidem fregit, & in fauorem illius qui seruauit. Vnde in hoc uir, & mulier sunt pares, sicut etiam in debito fidei. Sunt tamen aliqui casus in quibus uir uxorem propter fornicationem dimittere non potest, in quibus vel mulier est sine culpa, vl̕ utriq; sũt çqualiter culpabiles, vel vir est particeps culpæ uxoris quorum primus est

est, si fuerit similiter vir fornicatus, secundus, si vxorem prostituerit, tertius si vxor virum mortuum probabiliter credens propter longam illius absentiam, alteri nupserit, quartus, si adulter ad eam accesserit latenter sub specie viri, quintus, si fuerit vi oppressa, sextus, si reconciliauerit eam sibi post notitiam adulterii perpetrati, carnaliter eam cognoscēs, septimus, si libellum repudii ei dederit post matrimonium cum ea contractum in statu infidelitatis. Ad primum ergo dicendum ꝙ quia matrimonii vinculū non est solutum, nō potest vir, dimissa vxore propter fornicationem, aliam ducere, nec est inconueniens ꝙ per accidens aliquis ad continentiam obligetur per id ꝙ est ex parte alterius, sicut per infirmitatem vxoris, vel fornicationem, quāuis non obligetur absolute. Ad secundum dicendum ꝙ quāuis aliqua peccata sint grauiora adulterio, non tamen ita directe bonis matrimonii repugnant, sicut homicidiū, sacrilegium, & huiusmodi. Infidelitas autem, quæ dicitur spiritualis fornicatio, est contra intentum matrimonii, quod est proles educanda ad cultum Dei, & ideo diuortium causat ꝓpter consuetudinem, quæ pertinaciā monstrat, non propter vnum actum tantum, sicut est in fornicatione carnali. Vitium vero contra naturam similiter potest esse causa diuortii, sed de eo non ita fit mentio, propter eius turpitudinem. Ad tertium dicendum ꝙ vxorem propter fornicationē dimitti posse, potest intelligi dupliciter. Vno modo, quantum ad thorum, vt ei debitū vir non reddat, & sic post quā ei de crimine vxoris cōstiterit, potest eam proprio arbitrio dimittere, alias si debitum redderet, sibi præiudiciū generaret, necd obset eam postmodū dimittere, nisi forte ad hoc iudicio ecclesiæ compelleretur. Alio modo quantum ad thorum, & cohabitationem, quod proprie dicitur diuortium, & hic quæritur ecclesiæ iudicium, & potest præcedere charitatiua ammonitio, non tamen est necessaria, si per viam accusationis proceda tur, non tamen in tali accusatione requiritur obligatio ad legem talionis: quia sic vir consequeretur in omnem euentum suam intentionem. Ad quartum dicendum ꝙ si mulier fornicatur, & admonita correcta fuerit, potest vir eā licite retinere, vel reconciliare dimissam, licet non cogatur. Si autem sit incorrigibilis, tenetur eam dimittere, nec debet dimissam recipere, ne pronus turpitudinis videatur.

Distin. Trigesimasexta, & septima.

Nunc de conditione videamus &c.

Quæstio vnica.

Circa hanc distinctionem, & sequentē quatuor quæruntur.

Primo vtrum conditio seruitutis matrimonium impediat.

Secundo vtrum defectus ætatis.

Tertio vtrum ordo.

Quarto vtrum vxoricidium.

Articulus primus.

Ad primum sic proceditur, & videtur ꝙ seruitus matrimonium nō impediat: Matrimonii enim impedimenta quolibet modo ipsum matrimonium impediunt, vt patet de ordine, & voto. sed seruitus, si sciatur, matrimonium non impedit. ergo seruitus impedimētum matrimonii poni non debet, sed sufficienter sub errore comprehenditur. Præterea. Si seruitus matrimoniū

In alio script. vt hic. o.

impedit, patri ratione matrimonium impediret seruitutem. hoc autem falsum est: nam vir potest se in seruum vendere absq; consensu vxoris, licet non econuerso. ergo nec seruitus impedit matrimonium. Præterea. Si seruitus matrimonium impediret, maxime videretur impedire propter obligationẽ qua domino suo seruus obligatur, sed hoc non impedit: quia absq; consensu domini seruus potest matrimonium contrahere. ergo seruitus matrimonium non impedit. Sed cõtra est quod dec. dicit de coniugio seruorum ꝙ error conditionis impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum. Præterea. Matrimonium quædam seruitus est. Cum per ipsum vnus coniugum accipiat in corpore alterius potestatem. sed seruitus præcedens impedit seruitutem sequentem: qui enim est seruus vnius non potest se tradere alteri in seruuum. ergo pari ratiõe seruitus matrimonium impedit. Respon. Dicendum ꝙ per matrimonium aliquis se coniugio obligat ad hoc ꝙ petenti debitum reddat, & ad hoc ꝙ procreãdæ, & nutriendæ proli operam det, ad quæ duo seruitus de sui rõne quãdam oppositionem habet: Nam seruus non est idoneus vt liber vxori debitum reddat, eo ꝙ est obligatus suo domino, qui circa sua obsequia eum potest multipliciter impedire. Similiter etiam seruitus parẽtum proli prę iudicat, cum ratione procreationis, quia partus sequitur conditionẽ parentum: matris quidem secũdum legẽ ciui. patris vero, vel matris seruitutem, indifferenter, secundum aliquarum terrarum assuetudinem, tum etiam ratione nutritionis, quia seruus nihil possidet, vnde valeat filios nutrire, vł eis thesaurizare, & ideo conuenienter seruitus matrimonii ponitur impedimentum. Ad primum ergo dicendum ꝙ impedimenta illa quæ sunt cõtra causam matrimonii, vel contra essentiam eius, impediunt matrimonium, secundum se, siue sciantur, siue non, quæ vero impediunt matrimonium ratione effectus a quo cõiuges possunt abstinere, si volunt, nõ impediunt matrimonium, nisi secũdum ꝙ generant alteri præiudicium, cui non erit liberum vti matrimonio, vel non vti, & huiusmodi sunt impotentia coeundi, & conditio seruitutis, & ideo quando sciuntur, matrimonium non impediunt, quia hoc præiudicium alter coniugum acceptat. Ideo tamẽ seruitus ponitur impedimentum prętet errorem, quia ex se ipsa habet vnde matrimonium impediat præter rationem erroris, non autem persona sub introducta, cuius error similiter matrimonium impedit. Ad secundum dicendum ꝙ post matrimonium contractum, quia vir pręest mulieri in rebus domesticis & ciuilibus, quãuis in actu naturæ sint pares, põt vir absq; consensu mulieris se in seruum vendere, non autem econuerso, sed per hoc matrimonium non dirimitur, nec aliquod præiudicium fit vxori, quantũ ad debiti redditionẽ, a qua dominus eum impedire non poterit, nisi cõsensus vxoris interuenerit, Nec est simile de seruitute añ matrimoniũ, & post, quia nullum impedimentum matrimonio superueniens dirimit ipsum. Ad tertium dicendum ꝙ seruus subditur domino in ciuilibus: vnde sicut non potest eum impedire quin comedat & dormiat, ita nec quin matrimonium contrahat, sed tamen sic matrimonium cõtrahens, non tenetur vxori debitum reddere, domino aliquid aliud imperante, sed si de eius consen

su

su matrimonium, contraxit non potest impedire quin petenti uxori debitum reddat.

Articulus secundus

In alio script. vt hic, art. 5. o. quol. 4. ar. 23. ad decimum nonum.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ defectus ætatis matrimonium non impediat. Frigiditas enim, nisi sit perpetua, matrimonium non impedit. sed defectus ętatis non est perpetuus. ergo matrimoniũ non impedit. Præterea. Si defectus ætatis impedit matrimonium, deberet impedire quousq; secundum iura reputatur quis minor ætate. hoc autem est vsq; ad. xxv. annum. ergo ante, illud tempus cõtrahere matrimonium non posset. Præterea. Vir, & mulier ad paria in matrimonium, obligantur. sed mulier ante. xiiii. annum potest contrahere matrimoniũ. ergo & vir. Sed contra est quod decre. dicit. ꝙ puer qui nõ potest reddere debitum, nõ est aptus matrimonio. hoc autem non est ante quartum decimum annum, vt in pluribus, sicut dicitur in. 9. de animalibus. ergo ante hoc tempus vir matrimonium contrahere non potest. Præterea. Ea quæ sunt in natura, habent tẽpus determinatum. matrimonium autem est naturale. ergo debet ei tempus determinari, ante quod non contrahatur. Rñ. Dicendũ ꝙ tẽpus contrahendi matrimoniũ determinatur a iure & masculo & fęminæ ex duorũ cõderatione. s. causæ matrimonii, & effectus. Ex consideratione siquidẽ causæ, ordinatũ est vt ante annos discretionis matrimonium non contrahatur, quia indiscretio puerilis consensum impedit, & reducitur ad errorẽ, sicut & furta. Ex consideratiõe vero effectus, ordinatum est ne tempus contrahendi matrimonium protrahatur vltra hoc tempus in quo cõiuges sibi debitum reddere possunt, ad vitandũ dãnabiles corruptelas, in quas incidere possent, si eis contractus matrimonium negaretur. Hoc autem mulier potest in duodecimo anno, vir autẽ in quartodecimo, vt in. 9. de animalibus dicitur loquendo vt in pluribus, & ideo hoc tempus est aptum matrimoniis contrahendis, & non ante, ita tamẽ quòd si ante hoc tẽmpus perfectio naturæ acceleretur in aliquo, matrimonium consumatum non dissoluitur, vtputa si malitia suppleuerit ętatem. Ad primum. dicendum ꝙ defectus ætatis non ponitur matrimonii impedimẽtum solum propter matrimonii effectum, sicut frigiditas, sed etiam propter causam, vt dictum est, & ideo non est simile. Ad secundum dicendum ꝙ minor discretio sufficit ad opera naturæ, q̃ ad contractus ciuiles, & ideo breuius tempus contrahendis matrimoniis est statutum q̃ tẽpus vigintiquinq; annorum, quod statuitur quantum ad ciuiles cõtractus. Ad tertium dicẽdum ꝙ mulier citius ad tempus pubertatis peruenit q̃ vir, & ideo non est simile de vtroq;.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ ordo matrimoniũ nõ impediat. Aut enim ordo impedit ratione ordinis, aut ratione voti annexi. Si ratiõe ordinis, quilibet ordo impediret, quod est falsum. Si ratione voti. ergo nõ debet poni aliud impedimentum q̃ uotum. inconueniẽter ergo ponitur speciale matrimonii impedimentum. Præterea. Idem est ordo apud omnes. sed apud Græcos ordo matrimonium nõ impedit, quia etiam sacerdotes eorum vxores habent. ergo ordo nõ debet poni matrimonii impedimentum. Prɇterea. Si ordo impedit matrimonium, pari

In alio scrip. vt hic. d. 37. q. 1. art. 1. o.

ratione matrimonium potest ordinē impedire, sed aliquis post cōtractum matrimonium potest ordinis sacramentum suscipere. ergo pari ratione post susceptos ordines matrimonium contrahere potest. Sed contra est qd decre. dicit. Si i subdiaconatu, & aliis superioribus ordinibus vxores accepisse noscuntur, eos vxores dimittere cōpellatis. Præ. Scdm Dion. in ecclesiastica Hierarchia, Monachi sunt in firmiores, q̄tū ad spūalia, iis q sunt in eccl'asticis ordinibus cōstituti. sed monachatus impedit matrimoniū. ergo multomagis ordo. Respon. Dicendum ꝙ per sacramentum ordinis aliquis spiritualibus actionibus deputatur, per matrimonium autem aliqs a spiritualibus impeditur, tum ratiōe carnalis copulæ, in qua anima maxime carnalis efficitur, tum etiam ratione solicitudinis quę incumbit matrimonio iunctis circa se inuicem, & familiam, vt non possint totaliter quæ sunt Domini cogitare, vt dicitur prię Cor. 7. & ideo ordo de se aptitudinē quādam habet ad hoc ꝙ matrimoniū impediat: sed hæc aptitudo ad actum reducitur per ecclesiæ statutum, cuius dispositioni matrimonium, & ordo subduntur. Ad primum ergo dicēdum ꝙ ordo habet matrimonium impedire, pro aptitudine quidē, inquātum est ordo, sed secundum actum, ratione statuti ecclesię, quod tamen nō se ęqualiter extendit ad omnes ordines: Nam per sacros ordines aliquis familiarius spiritualibus tractādis admittitur. s. sacramentis, & vasis sacris, & ideo sacer ordo, ex statuto ecclesię, impedit matrimonium cōtrahendū, & dirimit contractum: nō autem alii ordines, quibus sacra tractare non cōmittitur, sed tñ secundum statutum occidentalis ecclesiæ, si matrimonio vti volūt ab exequutione ordinis impediuntur, & per consequens a beneficio, & priuilegio clericali. Ad secundum dicendum ꝙ tam apud Latinos, q̄ apud Græcos ordo sacer matrimoniū impedit ex ecclesię statuto: sed est differentia quantum ad duo. Primo quantum ad hoc ꝙ apud Græcos, subdiaconatus inter sacros ordines non computatur. Secūdo, quia apud eos illi qui sunt in sacris ordinibus constituti. s. diacones, & presbyteri, possunt vti matrimonio prius contracto, nō tamen cōtrahere matrimonium post sacri ordinis susceptionem. Ad tertium dicendum ꝙ in matrimonio nō imprimitur character aliqs spiritualis, sicut in ordinis sacramēto, sed tantum consistit in quadam obligatione hominis ad hominem, quæ dispositioni ecclesiæ subditur, non autem character ordinis qui sequitur virtutem sacramenti, & ideo statutum ecclesiæ potest impedire, ne post acceptū characterem sacramēti ordinis, matrimonium contrahatur, non autem potest impedire quin post contractum matrimonium character ordinis recipiatur, seruatis his quę sunt de essentia sacramenti. Vnde vir, etiam reclamante vxore, ad ordines accedens peccat, sed tamen recipit characterem, & non exequutionem, & tenetur reddere debitum, sed ammittit ius petendi. Si autem volente vxore ad sacrum ordinem accedat, recipit characterem, & exequutionem, & ad perpetuam continentiam obligatur vterq;.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ vxoricidium matrimonium non impediat. Illud enim quod est licitum, non debet matrimonium impedire. sed occidere vxorem, in aliquo casu videtur licitum, cū cō- cedatur

In alio scrip. vbi sup. q. 3 ar. 2. o.

cedatur per leges ciuiles:cum.s. vxor in actu adulterii deprehenditur.ergo vxoricidium matrimonium non impedit. Praeterea. Maius peccatū est occidere matrem,q̃ vxorem, quia ei maior reuerentia debetur. sed occisio matris non impedit matrimoniū. ergo nec occisio vxoris. Praeterea. Remota causa remouetur effectus.sed culpa homicidii potest etiā per poenitentiam deleri.ergo ad minus in hoc casu.matrimonium contrahere pōt. Sed contra est quod canon dicit. Interfectores suarum coniugum ad poenitentiam redigendi sunt, quibus penitus denegatur coniugium. Praeterea. In quo quis peccat,in eodē debet puniri.sed vxoricida cōtra matrimonium peccat. ergo per subtractionem matrimonii debet puniri. Respon. Dicendum ꝙ vxoricidiū, ex statuto ecclesiae, matrimonium impedit.Sed quandoq; impedit cōtrahendum,& dirimit contractum,quando.s.aliquis in mortem vxoris machinatur,ad hoc vt aliā cum qua moechatur,in matrimonium ducat,cum qua postea matrimonium contrahere nō potest,& si de facto contraxerit,separantur,quandoq; vero impedit cōtrahendū,sed nō dirimit contractū,quādo.s.ex aliqua causa vxorē interficit, vel propter vxoris adulteriū, vel qđcūq; odium,vel si etiam propter causam praemissam vxorē occidat, & postmodū cū alia contrahat,dimissa adultera,propter quā vxorem occidit,Tamen in his potest ecclesia dispensare, praecipue cū timetur de eius incontinentia. Ad primū ergo dicendū ꝙ vir potest licite vxorem adulterā, zelo iustitiae,non liuore odii,in iudicio saeculari ad poenam mortis criminaliter accusare,non autē in iudicio ecclesiae,quę materiali gladio non vtitur. Non tamen licet secundū forum conscientiae,vel ecclesiae,viro vxorem in adulterio comprehēsam per seipsum occidere. Quod autem leges ciuiles hoc permittunt,est quia poenam nō adhibent,considerantes magnum irae incitamentū in viro. Ad secundū dicendū ꝙ quāuis matricidium sit maius peccatum q̃ vxoricidium, non tamen ita directe matrimonio opponitur. Ad tertium dicendum ꝙ remota culpa,adhuc remanet poena tēporalis interdum,licet non ęterna.

Distin. Trigesimaoctaua.

Nunc de voto inspiciamus.

Quęstio vnica.

Hic quaeruntur quatuor.
Primo de voti obligatione.
Secundo de voti dispensatione.
Tertio vtrum matrimonū impediat.
Quarto vtrum matrimonio possit impediri.

Articulus primus.

AD primū sic proceditur,& videtur ꝙ votum nō obliget ad sem per obseruandum:Votum enim in proposito voluntatis consistit, vt ipsum nomen designat.sed propositū voluntatis potest licite mutari. ergo homo non cogitur ad votum seruandum. Praeterea. Nullus cogitur ad faciendum impossibile,vel vana illicita,& periculosa saluti corporali. Sed quandoq; impossibile est votum seruare,sicut cum aliqua post votum virginitatis corrumpitur: quandoq; vero est vanum quod vouetur,sicut mulieres solent vouere quod non pectient caput,tali vel tali die: quandoq; vero illicitum, sicut Iepte vouit filiā occidere,vt dicitur Iudi.11.quandoq; vero est corpori periculosum, sicut

In alio script. vt hic.q.1.arti.3. Pa 2ę q.88.art.3.0.

cum quis vouet ꝙ abstineat duobus, vel tribus diebus a cibo. ergo votum non obligat ad semper seruandum. Præterea. Ille qui non est sui iuris, non potest se ad aliquid obligare. Sed quandoq; tales votum emittunt .s. vxor, seruus, filiusfamilias, & monachus. ergo votum non de necessitate obligat. Sed contra est quod in Psal. 75. dicitur. Vouete, & reddite Domino Deo vestro. Prҫterea. Firmior debet esse promissio quæ fit Deo q̃ quæ fit homini. sed ꝓmissio facta homini obligat. ergo & votum, quod est quædam promissio facta Deo. Resp. Dicẽdum quod sicut homo loquitur homini ore corporali, ita Deo loquitur corde, & ideo sicut promissio facta verbis oris obligat homini, ita ꝓmissio facta ore cordis obligat Deo, quҫ quidẽ promissio votum dicitur. Promissio vero exterius homini facta, si sit nuda, non habet plenam vim obligandi: vnde oportet ꝙ etiã promissioni factæ Deo aliquid addatur ad plene obligãdum, ne sit quasi promissio nuda: Hæc autem sunt tria gradatim. Primum est simplex deliberatio, secundũ intentio obligandi se ad certam pҫnam, tertium testimonium hominum, quod adhibetur promissioni interiori, & ideo magister perfecte diffinit votum: quia ponit in eius descriptione promissionem, quæ dicit essentiam voti, & modum promissionis, qui ad voluntatẽ pertinet in hoc ꝙ dicit, spontanee, & vltimam confirmatione promissionis, quæ duas priores includit, per hoc quòd dicit, testificatio, & voti terminum in hoc ꝙ dicit, quòd debet Deo fieri, & materiam in hoc quòd dicit quod est de iis quҫ Dei sunt. Ad primum dicendum ꝙ simplex propositum non habet rationem voti, sed promissio quæ propositum manifestat, sicut effectus causam. Promissio autem obligat, sed nõ propositũ. Ad secundum dicendũ ꝙ debita materia voti accipienda est, & ex parte Dei, cui fit ꝓmissio, & ex parte voluntatis, per quã promissio impletur. Ex parte quidẽ voluntatis, patet ꝙ votum debet esse de volũtariis, non autẽ de necessariis, vel impossibilibus, & ideo dicitur esse de operibus supererogationis, proprie loquẽdo, ad quæ quis necessario non tenetur. De iis autem quæ sunt necessaria, necessitate conditionata. s. si homo vult saluari, potest esse votũ aliquo modo quãtũ ad hoc quòd potest de facto ea seruare, vel non seruare, sed non simpliciter, & proprie, inquantũ habet necesse ea seruare, sed nõ simpliciter, & proprie, necessitate præcepti vel iuris. Sed de iis quæ simpliciter sunt necessaria, vel impossibilia, nullatenus potest esse votum: vnde illa quæ corrupta est post votũ virginitatis, tenetur ad hoc quod potest. vt. s. continẽtiam seruet, & pҫnitentiam agat. Ex parte vero Dei oportet ꝙ materia voti sit aliqđ bonum pertinens ad Dei seruitiũ, vnde illicita non cadunt sub voti obligatione, & per consequens nec ea quҫ pertinent in manifestũ corporis periculum: quia illicita sunt. In his autem in quibus periculum timetur, si non est certum, tutius est vt dispensatio requiratur: Et similiter nec vana cadũt sub voto, sicut ea quæ mulieres frequenter vouent, quæ magis videntur sortilegia quædam esse. Votum autem Iepte obligauit ipsum in licitum euentum. s. si obuiaret ei animal immolatiũ, non autem obligabat in euẽtum illicitum. Quod quia, nec in vouendo discreuit, nec in implendo seruauit, fuit in vouendo stultus, & in reddẽdo impius, vt dicit Hierony.

rony. Ad tertium dicendum ꝙ nullus, quantū ad hoc ꝙ non est sui iuris, potest votū emittere. Et quia religiosus quātum ad omne tempus obligatus est ad parendum præcepto regulæ, vel prælati, nullum votum potest emittere. Vxor vero obligata est viro, quantū ad carnalem copulam, & econuerso: vnde neuter potest sine cōsensu alterius continentiam vouere, ꝗuis vir sine cōsensu vxoris, de iis quę pertinent ad dispensationem domus, & regimen vitæ uouere potest, sed nō econuerso: quia vir caput est mulieris. Seruus autē, quia est sui iuris ꝗtū ad actus naturales, potest uotum continentiæ emittere, sicut matrimoniū contrahere, absq; domini consensu. Non tamen potest, absq; cōsensu eius, aliquid uouere de iis quę pertinēt ad dispēsationem domus, utputa ꝙ eleemosinā faciat, uel de iis quæ pertinēt ad regimē propriæ uitę, utputa ꝙ religionem intret: quia in iis non est sui iuris. Sed filiusfamilias est sui iuris in actu naturæ, & in statu proprię personę: non autem est in dispensatione domus, & ideo absq; consensu patris potest uotum continentię emittere, & religionis, non autem de eleemosinis dandis.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic, q.1. art.4. & pa. 2ę q.88. arti. 10.o.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ in uoto non possit fieri dispensatio: Reddere enim uotū de iure naturali est. sed contra hoc ius non potest ab homine dispensari. ergo nec super uoto. Præterea. Per omne uotū quis Deo pariter obligatur. sed aliqua vota sunt quæ dispensationem non recipiunt, sicut uotum continentię: quia non est digna ponderatio animæ cōtinentis, ut habetur Ecclesia. 26. ergo nec circa alia vota dispensari potest. Præterea. Si aliquis super uoto posset dispensare, hoc non esset nisi inquātum est minister Dei. sed quilibet prælatus est minister Dei. ergo si aliquis potest dispēsare in uoto, quilibet potest dispensare, quod non uidetur. ergo super uoto dispensari non potest. Sed contra est quod dicitur primę Cor. 7. Nam & ego condonaui, si aliquid donaui ꝓpter uos in persona Christi. sed Christus posset condonare uotum, cum sit sibi facta obligatio. ergo & prælatus ecclesiæ potest. Pręterea. Non sunt minoris sanctitatis diuina mysteria, ꝗ uota. sed diuina mysteria sunt subdita dispensationi prælatoꝝ, vt patet primæ Cor. 4. Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. ergo & uota sunt sub dispensatione prælatorum. Respon. Dicendum ꝙ, sicut dictum est, per uotū aliquis se obligat Deo de his quę ad seruitiū Dei pertinent. Ea uero quæ ad seruitium Dei pertinent sunt cōmissa dispensationi prælatorum, ut in eis fideliter faciant quod magis expedit ad honorem Dei, & ecclesię utilitatem: Et ideo si prælato uideatur magis expediens ꝙ uotum non seruetur, ꝗ ꝙ seruetur propter aliquam legitimam causam potest in uoto dispensare. Si autem uideatur ꝙ aliquid aliud esset uel ęque uel magis expediēs, potest uotum cōmutare: Hoc enim interest inter dispensationem, & cōmutationem uoti, ꝙ per dispensationem aliquis a uoto simpliciter absoluitur, per cōmutationē uero aliqs absoluitur ab uno, & ad aliud obligatur. Nec tamen, si uotum non seruetur facta dispēsatione uel cōmutatione is qui uotum fecerat mēdacium aliquod incurrit: qa in promissione uoti piæ conditiones intelliguntur. Quidam uero dicunt ꝙ

prælati non possunt dispensare in uoto relaxando uoti obligationem, sed declarando. Sed hoc potestati clauiũ repugnat: Nec tamen dicendum est, ꝙ pro libito possint relaxare, ut alii dicunt: quia ipse non est dominus, sed minister: unde debet illud quod dictũ est considerare in dispensando, & nõ propriam uoluntatem. Ad primũ ergo dicendum ꝙ obseruare uotum, durante uoti obligatione, est de iure naturali, non autem postq̃ cessat per dispensationem. Ad secundum dicendum ꝙ de uoto cõtinentiæ est duplex opinio: Quidam enim dicunt ꝙ nullus in eo potest dispẽsare, tum q̄a non potest prætermitti sine hoc ꝙ directe ad contrarium transeatur, tum quia nulla potest fieri recõpensatio melioris, tum quia per religionẽ homo perfecte cõformatur Christo: Vnde uota religionis pricipalia, sunt indispensabilia, ut ipsi dicunt. Quibusdam uero econtrario uidetur quòd in iis possit dispensari, eadem ratione qua possent aliquãdo prohiberi propter aliquam maximam ecclesiæ necessitatem. Ad tertium dicẽdũ ꝙ ptãs ministerii diuini principaliter residet pęnes summum põtificem, qui potest in omnibus dispensabilibus dispensare. Alii uero tantum circa hæc possunt, quantum eis cõmittitur: unde pñt dispẽsare in minoribus, nõ autem in maioribus, quæ sibi Papa reseruat.

Hãc p̄mã sñiam, S. D. ãplectitur Pa ꝑ q.88. art. 11. Cardinalis autẽ Caiet. minus pie cõtra D. S. cũ secũda sentit̃ maluit, vt patet ibi in eius com.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ uotum solẽne matrimonium non impediat: Sicut enim decretalis dicit, Apud Deum nõ minus obligat uotum simplex, q̃ solẽne. sed matrimonium acceptione diuina stat uel dirimitur. cum ergo uotum simplex nõ dirimat matrimoniũ contractum, uidetur ꝙ nec uotum solẽne. Præterea. Votum solẽne, uti in litera dicitur, si violetur, nõ solum facit peccatum, sed scandalum, & sic videtur quod non nisi ratione scandali impediat matrimonium. sed aliquod uotum non solẽnizatum per susceptionẽ sacri ordinis vel professionẽ ad certã regulã siue p habitus regularis assũptionẽ, põt scãdalũ generare, si in publico fiat, nec tñ pp hoc matrimoniũ contractum dirimitur. ergo nec uotum solẽne dirimit matrimonium contractum. Pręterea. Eisdem impedimentis vir & mulier a matrimonio impediuntur. sed uir nõ impeditur a matrimonio voto uirginitatis solẽnizato propter aliquã uelationem. ergo nec mulier debet p hoc impediri. Sed contra. Sicut per ordinẽ aliquis obligatur ad spiritualia, ita & per uotum. sed ordo hac ratione matrimonium impedit, ut dictũ est. ergo similiter & uotum. Præterea. Nullus potest ad contraria obligari. sed carnalis copula ad quã aliquis per matrimonium obligatur est contraria continentię, ad quam oblĩgat uotum. ergo uotum impedit matrimonium. Iuxta hoc quæritur de scandalo, & primo quid sit, secũdo an sit peccatum mortale, tertio quę sint propter scandalum dimittenda. Respõn. Dicendum ꝙ scandalum Gręce, proprie obicem significat Latinæ. Obex autem proprie dicitur in corporalibus, sed similitudinarie in spiritualibus. Dicitur autem obex id quod ambulanti in via obiicitur, qd de se natum est occasionem ruinę pręstare. In uia uero morum, nihil natum est præstare occasionem ruinæ, nisi sit minus rectum, & nisi sit manifestum, ꝙ veniat in eius notitiam. Vnde scãdalum est dictum vel factum minus rectum, secundum glo. super Matth. 18. præbens

In alio scrip. vt hic. q. 1. arti. 3. q̃stiũcu. 3. o.

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 1. o. ar. 2. q̃stiũ. 1. o. ar. 4. o. Pa ꝑ. q. 43. ar. 1. o. ar. 2. 7. 8. o. 3. p. q. 42. art. 2. o. Mat. 15. com. 6. h. Ro. 14. l. 2. co. 3. Ve pi exẽplari anti quo nõhr̃ hęc q̃stiũcu. cõ sua resolutiõe q̃ hic põitur, ꝑut erat i exẽplari impresso.

præbens alteri occasionem ruinæ. Qd autem præbet alteri occasionem ruinæ, aut hoc est ex natura sua, & sic est scádalum actiuum, & hoc est propter peccatum mortale, aut ex vitio iuentis, & hoc est scandalum passiuum, & potest esse scádalum veniale, & interdum etiam opus meritorium. Primũ vero, & secundum differunt. Sed quia bona malis, & maiora bona minoribus, & minora mala maioribus, sunt preeligenda, scandalizare proximum malum est, cessare a scandalo bonum; ideo id de quo quæritur an sit ꝓpter scandalum dimittendum, est distinguẽdum: quoniam, Aut est malum in se, siue mortale, siue veniale, et de tali nõ est dubium ꝙ debet dimitti, Hoc enĩ esset scandalum actiuum, quod semp peccatũ est, Aut est indifferens, & hoc dimittendum est similiter, quia naturalis ratio dictat ꝙ proximus non est scandalizandus, Aut est bonum. Aut ergo bonum pręcepti, & hoc non debet dimitti, quia pro vitando peccato alterius nõ debet aliquis peccare. Aut est bonum supererogationis, & hoc non tenetur totaliter dimittere, sed aliquando ad tempus dimittere, aut pretermittere, quia est de vitę perfectione: Non enim salutis necessitas solum, sed etiam perfectio est de virtute vitæ, Et sic patet solutio ad tria q̃sita. Ad principalẽ autẽ q̃õnẽ dicẽdum ꝙ duplex est votũ. s. solẽne, & simplex. Simplex quidẽ votum in sola promissione cõsistit: votũ autẽ solẽne habet cum promissione simul adiunctam actualem trãslationem sui in statum, qui habet continentiam annexam, ex ordinatione, vel approbatione ecclesiæ. Quod patet cum quis ordinem sacrum suscipit, vel cum professionem emittit ad certam regulam, siue cũ in religione existens suscipit habitũ professorum: hoc enim est quędam interpretatiua ꝓfessio, his enĩ modis votũ solẽnizatur. Promissio autem alicui facta ĩpedit ne res promissa licite possit alii dari, non autem ne de facto detur, sed translatio dominii in alium, impedit vt res eadem omnino alteri dari non possit, & inde est ꝙ simplex votum impedit matrimonium cõtrahendum, non tamen dirimit contractum & consũmatum, quia per hoc aliquis actualiter tradit vxori sui corporis potestatem, Sed votum solẽne ĩpedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum. Ad primũ ergo dicendum ꝙ votũ simplex non minus obligat apud Deum q̃ solẽne, q̃tum ad reatum peccati, cõsiderando quãtitatem eius in genere: quia vtrũq; obligat ad pœnam ęternam. Minus tamen obligat quantum ad matrimonii contractum, propter ipsum obligationis modum, vt dictum est. Ad secundum dicendum ꝙ quãtũcunq; votum fiat in publico nõ dirimitur matrimonium sequens, ratione scandali, nisi superueniat aliquod prædictorũ per quæ votum solẽnizatur. Nõ enim est idem votum solẽne, & publicũ, nec simplex, & priuatum. Ad tertium dicendum ꝙ in velatione virginũ significatur matrimonium Christi, & ecclesiæ, quantum ad integritatem ecclesię sicut & in matrimonio significatur, q̃tum ad fœcunditatẽ, & quia ecclesia sponsa est, huiusmodi velatio mulieri competit, & non viro, & propter hoc nullo modo corruptis debet præberi: quia significatio deest ꝓp defectũ integritatis. Hęc autẽ velatio votũ solẽnizat, sicut & habitus regularis assũptio.

Pa pę. q. 88. art. 7. o. q. 189. arti. 8. ad tert. quol. 3. q. 7. ar. 1. c.

In alio script. vt hic. q. 1. artic. 5. c. et ad primũ

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ matrimonium sequens, per præcedens non impediatur. For-

tius.n.est vinculum spirituale q̄ corporale, sed matrimonium sequens nō impeditur per votum simplex praecedēs. ergo multo fortius per matrimonium praecedens. Praeterea. Si matrimonium sequens impediat praecedens, hoc non est, nisi quia viuente vxore vir non potest aliā ducere, nec econuerso. sed hoc est falsum, vt patet in casu si vnus coniugum moreretur, & postea resuscitaretur. ergo secundū matrimonium non impeditur per primum. Praeterea. Mulier non debet carnaliter cōmisceri, nisi suo marito, debet autem cōmisceri cum illo cum quo contraxit secūdo, qui est eius maritus. ergo &c. Sed contra est quod dicitur Rom̄.7. Viuente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro. ergo cum secundo viro matrimoniū non contrahit. Praeterea. Nullus potest alicui dare quod est alterius. sed vxor sui corporis potestatem tradidit viro cum quo primo contraxit. ergo non potest alteri dare, matrimonium cum eo contrahendo. Respō. Dicendum q̄ sicut supradictum est vnus vir non potest plures vxores habere simul, nec vna mulier plures viros. Hoc autem sequeretur si primum matrimonium non impediret secundum: constat.n. q̄ secundum matrimonium non dirimit primum, quia nihil superueniens matrimonio pōt ipsum dirimere, vnde relinquitur q̄ secundū dirimatur per primum. Ad primū ergo dicendum q̄ per matrimonium aliquis tradit actualiter sui corporis potestatem vxori, sed per votum simplex nō actualiter tradit, sed promittit Deo, & ideo non est simile. Ad secundum dicendum q̄ obligatio matrimonii non est nisi vsq; ad mortem, vnde per mortē vinculum matrimonii soluitur, & ideo si mortuus resuscitaretur, vxor ei in nullo teneretur, nisi de nouo cum ea contraheret.

In alio script. vt hic.d. 38. lit. et. d. 39. art.4. ad fin.

Ad tertium dicendum q̄ si mulier cō trahat cum aliquo, viuente viro, quē ex probabili causa mortuum credit, non est matrimonium, sed per ignorātiam facti excusatur a peccato. Post q̄ vero ei de vita viri constiterit, nō debet debitū, nec exigere, nec reddere, etiam si ecclesia per excōmunicationem cogat: ecclesia.n. iudicat secundum ea quae exterius apparet, sed per conscientiam aliquis obligatur ad iudicium Dei, qui cor intuetur, & ideo standum est conscientiae, quantūcunq; ecclesia exterius cogat, quāuis contrarium dicat magister in litera, & Hug. de sancto Vict. quorum dicta non tenentur.

In alio script. vt hic.d. 37. ar.r.c.

Distinct. Trigesimanona.

Post haec de dispari cultu &c.

Quaestio vnica.

Hic quaeruntur quatuor.

Primo vtrum disparitas cultus matrimonium impediat.

Secundo vtrum inter infideles possit esse matrimonium.

Tertio si per alterius conuersionem matrimonium possit solui.

Quarto vtrum possit fidelis cum infideli manere in matrimonio prius contracto.

Articulus primus.

Ad primum sic proceditur, & videtur q̄ disparitas cultus matrimonium non impediat. Haereticus n. & catholicus non sunt vnius cultus. sed tamen inter eos potest esse matrimonium. ergo disparitas cultus non impedit matrimoniū. Praeterea. Sponsalia ad matrimoniū ordinātur sed inter fidelem, & infidelem possunt

In alio scrip. vt hic, ar. 1. o. 1. Cor. 7 1. 2. co. 2.

contrahi

contrahi sponsalia, ergo & matrimonium. Praeterea. Tempore legis naturę disparitas cultus matrimoniū nō īpediebat, alias Ioseph cū Ægiptia non contraxisset: similiter nec tēpore leg s Moisi: Dicitur.n. Deut.21. Si egressus ad pugnam videris mulierem pulchrā in medio captiuorum, dormiesq; cū ea, & erit tibi vxor.&c. Hester et cum Assuero contraxit, qui infidelis erat. ergo nec in noua lege disparitas cultus matrimoniū īpedit. Praeterea. Sicut fidei opponitur infidelitas, ita charitati omnia peccata mortalia opponuntur. cum ergo cōiunctio Christi ad Ecclesiam, quā matrimoniū significat, perfectius per charitatē q̄ p fidē fiat, videtur ꝙ si infidelitas alterius coniugis matrimoniū impedit, ꝙ pari ratiōe alia peccata mortalia matrimoniū impedirent, quod patet esse falsum. Sed cōtra est quod dicitur.2.Cor.6. Nolite iugum ducere cum infidelibus. sed vxor & vir simul iugum ducunt. ergo non debet vxor fidelis virum infidelem in matrimoniū accipere. Praeterea. Deut. 7. dicitur. Non inibis cum eis foedus. .f. cum infidelibus, neq; sociabis cum eis coniugia. Respon. Dicendum ꝙ ratiōabiliter cultus disparitas matrimonium impedit, non inquantū est in officium naturę, sed inquantum est in obsequium Dei, vt.s. per matrimoniū quaeratur proles ad cultū Dei educanda, quod alterius cōiugum infidelitas impediret. Sciendum tamen ꝙ si infidelitas in altero coniugum matrimonium praecedat, dirimatur matrimonium sequens, etiam quantum ad vinculum. Si vero infidelitas alterius coniugis matrimoniū sequatur, non propter hoc vinculū matrimoniale dirimitur, sed potest fieri separatio a thoro, & cohabitatiōe, sicut & propter fornicationem carnalē. Nam carnalis fornicatio vxoris impedit prolem, secundum quod est a natura intēta: facit.n. prolis incertitudinem. Spiritualis vero fornicatio, quae est p infidelitatem, impedit prolem, secundum quod est intenta per gratiam, vt dictū est. Ad primum ergo dicendum ꝙ quia matrimonium est sacramentum, quantum ad sacramenti necessitatem pertinet, magis requirit in fidei sacramento .f. baptismo paritatē, q̄ in ipsa interiori fide. Quare si quis cum baptizata, & haeretica contraheret, peccaret quidem, si sciuisset antea eam hęreticam esse, sed verum esset matrimonium. Si vero baptizatus cum nondū baptizata, interius tamen habente fidem, contraheret, non esset verū matrimonium. Vnde & hoc impedimentum non dicitur disparitas fidei, sed cultus, qui in exteriori obseruatione consistit. Ad secundum dicendum ꝙ nec sponsalia fidelis cum infideli cōtrahere potest, nisi conditione apposita de conuersione futura ante matrimonium. Ad tertium dicendum ꝙ probabiliter potest credi ꝙ Ægyptia, quā Ioseph accepit vxorem, & Æthiopissa cum qua Moises cōtraxit, ad cultum Dei fuerint conuersę. Et ꝙ vnitatem cultus, etiam ante datam legem, sancti patres obseruauerint patet ex hoc quod dicitur Gen.34. Non possumus facere quod petitis, nec dare sororem nostram homini incircūciso, quod illicitū & nepharium apud nos est. Spāliter tñ in lege Moisi prohibitum fuit de infidelibus terrae Chanaham, quae propter vicinitatem magis poterant pertrahere ad errorem. In noua autem lege eadem prohibitionis ratio est ad omnes, cum fideles sint vbiq; per mundum dispersi. Et sic patet ꝙ Hester non fecit contra pro-

hibitionem Deutero. cõtrahens cum Assuero, quis ipsa Hester non ex proprio beneplacito, sed ex diuina dispẽsatione cum eo contraxisse possit intelligi. Vnde dicitur Hest. 14. Nosti quia oderim gloriã iniquorum, & detester cubile incircũcisorum, & omnis alienigenę. Ad quartum dicendũ ꝙ alia pctã mortalia, licet charitati opponantur, non tñ ita impediunt matrimonii finem, sicut infidelitas, vt ex dictis patet, & ideo ratio non sequitur.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic.

AD secundum sic proceditur, & vr ꝙ inter infideles matrimoniũ esse nõ possit: Matrimonium.n. excusat carnalem concubitum a peccato, quod vt videtur, facere non potest, nisi inquantum est sacramentum. Sed non baptizati non sunt capaces alterius sacramenti, cum baptismus sit ianua sacramentorum. ergo inter infideles nõ potest esse matrimonium excusans carnalem copulam a peccato. Praeterea. Duo mala magis sunt impeditiua boni, ꝙ̃ vnum. sed infidelitas vnius coniugis impedit matrimonium. ergo multomagis infidelitas duorum. Praeterea. Disparitas cultus impedit matrimonium, hoc autem potest esse inter duos infideles, vt puta si vnus sit iudaeus, & alter gentilis. ergo nec inter infideles potest esse matrimonium. Sed contra est quod dicitur. 1. ad Cor. 7. Si quis frater habet vxorem infidelem &c. sed hoc nõ potest itelligi ita ꝙ matrimonium sit contractum inter eos, nisi qñ vterq; erat infidelis. ergo ẽt iter infideles matrimonium est. Praeterea. Ea quae sunt de iure naturali, sunt omnibus cõmunia. sed matrimonium est huiusmodi, vt supra habitum est. ergo non solum est apud fideles, sed etiam apud infideles. Respon. Dicendum ꝙ matrimonium dupliciter potest considerari. Vno modo secundum quòd est in officium naturae, & sic inter infideles esse potest, qui naturali iure nõ destituuntur. Alio modo secundum ꝙ est ecclesiae sacramentum, prout. s. agitur cum fide cõiunctionis Christi, & ecclesiae, secundum quod dispositioni ecclesiae subditur, & ad cultum Dei propagandum ordinatur, & sic nõ est inter infideles. Ad primum ergo dicendum ꝙ carnalis concubitus potest dupliciter excusari per matrimoniũ. Vno modo vt sit meritorius, & sic excusatur per matrimonium, inquãtum est ecclesiae sacramentum in fide Christi contractum. Alio modo excusatur ne sit peccatum, & pęnę ęternę causa, & sic potest excusari per matrimonium, secundum ꝙ est inter infideles, sicut & aliqui eorum actus excusantur a peccato per virtutes politicas: ad actum enim matrimonii, & temperantia põt concurrere, quae facit moderate delectationibus carnis vti, & iustitia quae facit debitum reddi. Ad secundum dicendum ꝙ disparitas cultus matrimonium impedit, ratiõe contrariae intentionis, prout quisq; ad suam fidem prolem trahere nititur, & sic etiam imminet periculum non solum de impedimento gratiae, sed etiam de impedimento naturę. Ad tertium dicendum quòd per ius diuinum, vel ecclesiae statutum, non impeditur quin inter infideles diuersi cultus matrimonium esse possit, qa apud Deum, & ecclesiam eodem pacto infidelis reputatur qualitercunq; quis a fide deuiet. Potest tamen impediri ne inter eos sit matrimonium aliquo iure positiuo apud eos, per qd ius naturae est determinabile.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur quod si post matrimonium in infidelitate contractum vir conuertatur ad fidem non possit vxorem dimittere: Nullum enim impedimentum matrimonio superueniens dirimit ipsum, vt supra dictum est. sed inter eos erat verum matrimonium quãdo ambo infideles erant. ergo subsequens disparitas cultus, per conuersionẽ vnius, matrimonium dirimere non potest, & sic vnus non põt alium dimittere. Praeterea. Parentes tenentur bonum prolis procurare, nõ solum corporale sed etiam spirituale. sed proles remanet in periculo spiritualis salutis, si fidelis discedat a matrimonio: quia infidelis libere per trahere ad errorem. ergo non licet fideli discedere. Praeterea. Si fidelis posset infidelem dimittere, videtur ẽt quod posset cum alio cõtrahere. sed hoc non potest esse, quia si vxor postmodum conuerteretur deberet eam accipere, & sic haberet duas vxores simul, quod esse nõ potest. ergo fidelis infidelem dimittere non potest. Sed contra est quod Apost. dicit. 1. ad Corin. 7. Nam caeteris ego dico, non Dominus, si aliquis frater vxorem habet infidelem, & haec consentit habitare cum illo, non dimittat illã. ad hoc ẽ ex pcepto Domini non tenetur, & sic videtur quod licite possit eam dimittere. Praeterea. Vinculum matrimonii non durat nisi vsque ad mortẽ. sed per baptismum aliquis Christo cõmoritur, vt dicitur Ro. 6. ergo liberatur a vinculo quo vxori tenebatur, & sic potest eam licite dimittere. Respon. Dicendum quod, sicut dictum est, inter infideles põt esse matrimonium secundum quod est in officium naturae, non autem secundum quod est gratiae sacramentum. Matrimonium autẽ perfecte inseparabilitatis rationem habet, ex hoc quod est sacramentum signãs Christi, & ecclesiae vnionem inseparabilem, & ideo matrimonium inter infideles cõtractum, quãuis sit verum, nõ tamẽ est adeo ratum, & firmum, quod nullo modo possit separari: Si enim alter coniugum conuertatur ad fidẽ altero in infidelitate permanente, fidelis potest ab infideli discedere. Sed in hoc est distinguẽdũ, quod si infidelis vult cohabitare sine cõtumelia creatoris, fidelis discedens non potest alteri nubere. Si vero infidelis hoc non velit, sed in verba blasphemiae prorumpat, & ad infidelitatem fidelem pertrahere nitatur, tunc fidelis discedẽs potest alteri nubere. Ad primum ergo dicendũ quod regula illa intelligitur de matrimonio, quod non solum est verum per mutuum cõsensum verbis de praesenti expressum, sed etiam ratificatum per fidem Christi in vtroque, & carnali copula consumatum. Ad secundũ dicendum quod in tali casu proles, aut peruenit ad perfectam aetatem, & tunc liberum est sibi fidelem, vel infidelem, sequi, aut est in minori aetate constitutus, & tunc debet dari fideli, non obstante quod indiget matris obsequio ad educationem. Ad tertium dicendũ quod si post conuersionem viri sit aliqua spes probabilis de conuersione vxoris, etiam tunc actualiter ad infidelitatem pertrahere conantis, non debet vir votum continentiae emittere, nec ad aliud matrimonium transire. Si autem non sit spes de eius conuersione, potest vtrũque facere, prius tamen requisita vxore quòd conuertatur. Quae si tunc nolit, & postea peracto tempore conuertatur, non est ei vir suus reddendus, si votum emiserit, vel cum alia contraxerit, & debet si

In alio script. vt hic, ar. 4. o. 1. Cor. 7. l. 3. co. 3.

In alio script. vt hic, art. 5. o.

bi, imputari in pœnam tarde conuersionis.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic, art. 3. o.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ fidelis conuersus ad fidē cum infideli contrahere nō possit: Dicit.n.canon, ꝙ non potest infidelis in eius coniunctione permanere, quæ iam in Christianam translata est fidem. Præterea. Matrimonium factum in gradu prohibito, est dirimendū. sed infideles quandoq; cōtrahunt in gradu ab ecclesia prohibito. ergo ad minus in hoc casu, fidelis cū infideli permanere non potest. Præterea. Fidelis non potest simul habere plures vxores. hoc autem cōtingeret si posset post cōuersionem cum priori vxore cōmorari, quia cōtingit quādoq; ꝙ infidelis habuit plures vxores simul, vel etiam vna repudiata aliam duxerit. ergo videtur ꝙ non possit fidelis cum infideli coniuge permanere. Sed contra est ꝙ Apost. 1. Cor. 7. consulit ꝙ commaneant. Præterea. Vir debet procurare salutē vxoris, & econuerso. sed fidelis cum infideli cōmanēdo potest eius salutem procurare. ergo videtur ꝙ possit ei commanere. Respondo. Dicendum ꝙ circa hoc considerandum est quid sit licitum, & quid expediens. Licitum quidem est vt fidelis infidelem dimittat in quocunq; casu: quia per baptismum iam transiuit in aliam vitam, cuius vxor non est particeps. Expediens autem videtur, & de hoc Apostolus consilium dat, ꝙ si infidelis consentit habitare sine ignominia Creatoris, fidelis infidelem non dimittat, & præcipue si de eius conuersione spes habeatur, alias non debet cōmanere, tū propter suum periculū, tum propter periculum prolis, & ratio est, quia periculum est ne proles sequatur cultum infidelis parentis, & ne fidelis peruertatur per infidelem. Sed tamen consiliū Apostoli tenuit, secundum alios, in principio, & progressu ecclesiæ aliqualiter, & non nunc quando nec valet cum muliere volente habitare sine cōtumelia Creatoris, & scandalo coniugis: Et huius ratio patet in prima solutione primi argumenti. Alii tamen dicunt ꝙ adhuc tenet consilium Apostoli, quo ad omnes. Tertii vero dicūt ꝙ tenet quo ad gentiles, non quo ad iudæos. Ad primum ergo dicendū ꝙ in primitiua ecclesia spes erat de cōuersione omnium, tam gentilium, q̄ iudeorum, & ideo fideli consulendū erat ꝙ cum infideli cōmaneret, nisi expressa signa ptinaciæ apparerēt. Postmodum vero iudæis in infidelitate obstinatis, gentilibus vero ad conuersionem pronis, non est permissum fideli habitare cū coniuge iudæo, sed tamen cum gentili, & secundum hoc loquitur decretum illud. Nunc autem obduratis vtrisq;, fidelis nō permittitur cohabitare, neq; infideli gentili, neq; iudæo. Ad secundum dicendum ꝙ si infideles coniuncti inueniantur in gradibus iure diuino prohibitis, Leu. 18. nōn permittuntur cōmanere, altero, vel vtroq; conuerso ad fidem. Permittuntur autem si inueniantur coniuncti in gradibus per ecclesiam solū prohibitis, quia ifideles nō sunt astricti statuto ecclesiæ, sed iuri diuino, cōtra quod verum matrimonium inter eos esse non poterat. Ad tertium dicendum ꝙ cum habere plures vxores, & vxoris repudium sit contra legem naturæ, vt supra dictum est, neutrum infidelibus licet. Vnde si aliquis infidelis conuertatur habēs simul plures vxores, vel vnam, altera repudiata, si omnes simul conuertantur, debet primam tenere, & alias abiicere. Potest

test tamē cum aliqua illarum, etsi illa conuersa fuerit, renuente se cōuerti prima, libere contrahere, sicuti & cū alia quacunque fœmina.

Distin. XL. & XLI.

Nunc superest de

cognatione &c.

Quæstio vnica.

Circa hanc distinctionem, & sequentē quæruntur quatuor.

Primo vtrum consanguinitas matrimonium impediat.

Secundo vtrum affinitas.

Tertio de gradibus cōsanguinitatis, & affinitatis.

Quarto de separatione matrimonii quæ fit propter alterum istorum.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. art. 3. o.

AD primum sic proceditur, & videtur q consanguinitas matrimoniū nō īpediat. Nihil. n. īpedit matrimonium nisi quod cōtrariatur alicui matrimonii bono. sed consanguinitas non est huiusmodi, immo magis videtur iuuare, quia inter propinquos est melior, & firmior coniunctio: ergo consanguinitas matrimonium nō impedit. Præterea. Matrimonium est de iure naturali, quod est in hominibus, & brutis, vt dicitur in principio ff. sed barbaræ nationes, & bruta animalia nulla propinquitate sanguinis ab actu matrimonii retrahūtur. ergo consanguinitas matrimonium nō impedit. Præterea. Si consanguinitas matrimonium impedit, hoc nō est nisi ratione alicuius propinquitatis. sed non est maior propinquitas inter consanguineos, q inter quoscūque, cum omnes specie cōueniant & a primo parente processerint. ergo cōsanguinitas matrimonium non impedit. Sed contra est quod dicitur Leui. 18. Turpitudinem sororis tuæ non reuelabis. Præterea. Illud quod impedit bonum prolis, debet matrimonium impedire. sed cōsanguinitas est huiusmodi, vt patet per Greg. qui dicit. Experimento didicimus ex cōsanguineorum coniugio sobolem non posse succrescere. ergo cōsanguinitas impedit matrimonium. Respond. Dicendum q duplici de causa consanguinitas matrimonium rationabiliter impedit. Primo ad concupiscentiam reprimēdam, cui magnus aditus prębéretur, nisi esset carnalis copula interdicta iter illas personas q̄s oportet in eadem domo conuersari, vt pote ad eandem familiam pertinentes, & ex hac causa aliquæ personæ coniunctę, diuino iure a matrimonio excludūtur, Leu. 18. Alia ratio est propter fœdus amicitię inter homines amplianďum, quod fit dum matrimonia nōn contrahuntur inter eos qui aliquo naturali fœdere iunguntur, & de hac causa iure positiuo multo plures personæ excluduntur. Sed tertia ratio est specialis quantum ad matrem, & patrem. Cum. n. matrimonium contractum præiudicaret naturali subiectioni, & reuerentiæ quam eis filii debent, huiusmodi personæ de iure naturali excluduntur a matrimonio.

Ad primum ergo dicendum q licet consanguinitas nō impediat bonum prolis, nisi forte ex diuino iudicio, in quantum matrimonium contrahitur contra præceptum, de se tamen impedit alia bōa quæ sunt matrimonio annexa. Ad secundum dicendum q si barbari aliqui, patri vel matri, q a matrimonio excluduntur secundū ius naturale, carnaliter cōmiscentur, procedit ex feruore concupiscentiæ naturalem rationem obfuscantis. In animalibus vero aliis non est per na-

turam indita reuerētia ad parētes in omne tempus, sed. forte in aliquod aliquibus animalibus, vñ omnia animalia abhorrent cōmixtionem parētum,& si aliqua abhorreāt q̄ diu manet in ipsis parentum cognitio,& reuerencia, vt patet per illud quod narrat Philosophus in octauo de animalibus, de equo,& camelo. Ad tertium dicendum ꝙ consanguinei, nō solum in principiis speciei conueniunt, sicut omnes homines, sed etiam in hoc ꝙ virtutes quædam a parentibus in filios relinquuntur, ratione quarum filii parentibus similantur, non solum in accidētibus speciei, sed etiam in accidentibus indiuidui. Hæ autem virtutes per processum generationis euanescunt,& ideo consanguinitas non manet inter aliquos, quis in prio parēte, vel remotis parētibus cōuenīat.

Articulus secundus.

In alio scrip. vt hic. art. 2.

AD secundum sic proceditur,& videtur ꝙ affinitas matrimoniū non impediat. Effectus enim suā causam non impedit. sed affinitas est matrimonii effectus. ergo non potest matrimonium impedire. Præterea. Si affinis nō potest in matrimonium duci, hoc non est nisi quia est consanguineo coniuncta: hoc autem impedire nō potest, cum inter eam & ipsum cōsanguineum matrimonium fit, vel si impediret ad tempus, saltem post mortem consanguinei nō impediret, quia cessante causa cessat effectus. ergo affinitas non debet poni matrimonii impedimentum. Præterea. Sicut est quędam coniunctio per matrimonium, ita & per fornicarium cōncubitum,& per sponsalia. sed per fornicarium concubitum non causatur affinitas, vt matrimonium impediat: quia pari ratione causaretur per cōcubitum cōtra naturam, quod est cōtra iura: similiter nec per sponsalia, cum sponsalia sint separabilia, affinitas vero sit perpetua. ergo nec affinitas ex matrimonio causata matrimonium impedit. Præterea. Si cōsanguinitas propinquitatem aliquā causat matrimonium impedientem, quæ affinitas dicatur, pari ratione & illa propinquitas aliam causabit,& sic procedetur in infinitum, quod est inconueniēs. ergo & primum. s. ꝙ affinitas matrimonium impediat. Sed contra est quod dicitur Leui. 18. Turpitudinem vxoris patris tui non reuelabis. Quæ quidem propinquitas ad affinitatem pertinet. ergo affinitas matrimonium impedit. Præterea. Gen. 2. dicitur de viro,& vxore. Erūt duo in carne vna. sed propter carnalem propinquitatem non potest contractus matrimonii fieri cum consanguineo. ergo pari ratione nec cū vxore consanguinei. Respond. Dicendum ꝙ naturalis propinquitas ex naturali coniunctione procedit, quę quidem dupliciter potest fieri. Vno modo per generationem, prout filius cōiungitur patri secundum assimilationem,& ex hoc causatur consanguinitas. Alio modo per carnalem copulam, quæ est etiam actus naturæ ad generationem ordinatus,& ex hac causatur affinitas, quę quidē impedit matrimonium eisdē rationibus quibus & consanguinitas, vt de facili patere potest. Et tamen sciēdum est ꝙ si præcedat matrimonium impedit contrahendum,& dirimit cōtractum, nō aūt si sequitur, sed ille ex cuius culpa affinitas causatur amittet ius debitū petēdi. Ad primū ergo dicendum ꝙ affinitas nō impedit matrimonium ex quo causatur, sed aliud. Ad secundum dicendum ꝙ quāuis vxor non sit affinis viro, habet tamen cum eo perfectius

tius vinculum quod est affinitatis causa: Nec oportet ꝙ moriēte viro cesset affinitas, quia relationes quæ causantur ex actione præterita non possunt deficere manentibus extremis: quod enim est præteritum non potest non fuisse, & hoc patet in filiatione, quæ causatur ex generatione præterita. Vnde quā diu manent extrema, manet relatio, non obstante ꝙ generatio nō maneat, & sic ē in proposito de affinitate. Ad tertium dicendum ꝙ concubitus fornicarius aliquo modo habet naturalem coniunctionem, secundum ꝙ per eum fit cōmixtio seminū ex qua proles nasci pōt. Vñ si aliqs invadat claustra pudoris vel frangat, nisi cōmixtio seminum sequatur, nō contrahitur ex hoc affinitas, ex quo patet quòd ex concubitu contra naturā in quo talis cōmixtio seminū non fit, non est causa affinitatis. Sponsalia vero, quia non sunt matrimonium completum, sed pręparatio ad matrimonium, non causant affinitatem, sed aliquid simile, quod dicitur publicæ honestatis iustitia, & est propinquitas quædam ex sponsalibus prouenientes, robur trahens ab ecclesię institutione, propter eius honestatem. Ad tertium dicendum ꝙ naturalis propinquitas diuersimode variatur, persona addita secundum alteram coniunctionem naturalium prædictorum: Nam persona addita p generationem facit aliū gradum propinquitatis in eodem genere: sed psona addita per carnis cōmixtionem mutat genus propinquitatis, sed nō gradus, sicut filius filii est in alio gradu propinquitatis ꝗ filius, sed vxor filii est in eodem gradu, sed in alio genere, quia filius est consanguineus, & vxor eius affinis. Vnde ver. Mutat nupta genus, sed generata gradus: Et ideo si personæ quæ est affinis

In alio script. vt hic. art. 1. qstiuncu. 2. o.

In alio script. vt hic. art. 1. qstiūcula. 3. o.

In alio script. vt. hic. art. 1. qstiuncu. 4. o.

alia persona per carnalem copulam coniungatur, non erit affinitas, sed alterius generis propinquitas, quę vsq ad tertiū genus olim matrimonium impediebat, magis propter publicæ honestatis iustitiam, ex statuto ecclesiæ, ꝗ propter affinitatem. Nunc autē illa prohibitio est reuocata, & sola vera affinitas quæ est in primo genere, matrimonium impedit.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ inconuenienter cōsanguinitati, & affinitati gradus assignentur: Gradus enim distinctionem quādam importat. oportet ergo ꝙ illi qui sunt ęqualiter cōsanguinei sint in eodem gradu, & econuerso: hoc autem nō inuenitur, quia propatruus, & pronepos sunt in eodem gradu, & similiter pater, & patruus, nec tamen sunt ęqualiter cōsanguinei. ergo gradus consanguinitatis inconuenienter assignantur. Præterea. Gradus inter duo necessario est. sed duo puncta ad lineam sufficiunt. ergo gradus consanguinitatis non debet aliud poni ꝗ linea. Præterea. Matrimonium est a Deo institutum. sed ea quæ sunt huiusmodi subiacent humanæ dispositioni, quia dicitur Matth. 19. Quod Deus coniunxit, homo non separet. ergo non videtur ꝙ per ecclesiam possint determinari gradus consanguinitatis matrimonium impedientes, quandoq plures, quandoq paueiores. Præterea. Consanguinitas gradus habet per se, inquantum est ꝓpinquitas quędam. sed affinitas etiam est quędam propinquitas. ergo habet per se gradus consanguinitatis. Præterea. Consanguinitas, maior propinquitas est ꝗ affinitas, cum sit affinitatis causa. ergo plures gradus debēt esse consanguinitatis ꝗ affinitatis.

In alio script. vt hic. d. 40 ar. 3. o. et 41. art. 1. qstiun. 2. o.

Respond. Dicendum ꝙ in consanguinitate distinguũtur, & lineæ & gradus. Lineę quidem secundum diuersas habitudines, quarũ vna est principii ad principatum, vt patris ad filium, & ſm hãc sumitur linea ascendentium. Alia est habitudo principiati ad principium, vt filii ad patrem, & secundũ hanc sumitur linea descẽdẽtium. Tertia est habitudo duorum qui sunt ab vno principio, vt fratres, & secundum hanc sumitur linea transuersalium. Sed quia generatio non quiescit in vno, sed vltra procedit, ideo secundũ diuersos generationis terminos in eadem linea diuersi gradus computantur. In linea quidem ascendentiũ, vel descendentium, secundum distantiam personæ a persona, inter quas quæritur cognationis gradus, sicut filius & pater sunt in primo gradu, quia primo occurrunt ascendenti, vel descendenti. Auus autem, & nepos in secundo, quia occurrunt in secundo, & sic de aliis. Sed in linea transuersaliũ cõputatur gradus secundum distantiam magis distantis a cõmuni generationis principio: quia quantum aliquis ab eo distat ad minus, tãtum distat ab omnibus, qui ratione eius cõiunguntur. Potest autem plus distare, si alius plus distet a cõmuni principio, sicut filius patris qui distat in secundo gradu a patre, distat a sorore similiter in secundo, quãuis soror ad patrem sit in primo. Alius tamen computatiõis modus tangitur in litera, secundum ꝙ primum principium consanguinitatis ponitur, non aliqua persona, sed aliqua consanguinitas, quæ. s. est patris ad filium, & sic filius nõ facit gradum, sed computatur cum radice: vnde filius filii occurret in primo gradu, quia secundum primam computationem occurrebat in secundo. Ad primum ergo dicendũ ꝙ illi qui sunt in eodem gradu, quãuis sint æqualiter consanguinei quadam quantitate quasi dimensiua, non tamen semper intensiue: quia plus attinet alicui intẽsiue cõmune generationis principiũ q̃ illi qui ab eo descendunt: quãuis in eodem gradu computentur, & ꝓpter hoc patruus est magis consanguineus alicui q̃ nepos eius, quia patruus est propinquior cõmuni principio. Pater autem, & patruus non sunt in eodẽ gradu respectu nepotis qui est ad patruum in secundo, & ad patrem in primo gradu, quãuis per comparationem ad auum sint in eodem gradu. Ad secundum dicendum ꝙ linea hic sumitur pro iis qui linealiter disponuntur, qui quandoq; sunt pluriũ graduum, & propter hoc linea cõtra gradum distinguitur. Ad tertium dicendum ꝙ consanguinitas secundum se, cum sit quædam naturalis vnio, nõ subiacet ecclesiæ statuto, sed solũ ꝓut est matrimonii impedimentum. Non enim potest facere vt aliqui sint plus vel minus consanguinei, sed vt in aliquo gradu possint vel non possint cõtrahere matrimonium, quantum ad illos gradus qui nõ sunt prohibiti iure naturali, vel iure diuino. Et ideo primo fuerunt prohibiti septem gradus, propter causam quę in litera tangitur, postea vero, propter pericula quæ imminebant, restricta est prohibitio vsq; ad quartum gradum. Ad quartum dicendum ꝙ gradus diuersificantur per propagationem personæ a persona, quæ cõsanguinitatem causat, non autem affinitatem, & ideo gradus per se ad consanguinitatẽ pertinent, sed ad affinitatem per accidẽs, & antiquitus filius affinis fuisset reputatus affinis, & a matrimonio prohibitus, & sic de aliis gradibus, propter

publicę

publicæ honestatis iustitiam qd nunc est per noua iura reuocatum: Et per hoc patet solutio ad quintum, qa ex quo affinitas non habet gradus, nisi per ordinem ad consanguinitatem, tot gradus habet quot consanguinitas, & eosdem.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ matrimonium nõ sit dirimendum propter consanguinitatem, & affinitatem: Fauorabilius enim est matrimonii vinculum q̃ dominii. sed per longi tẽporis præscriptionem acquirit aliquis dominium in re cuius non erat dominus. ergo p diuturnitatẽ temporis matrimoniũ inter consanguineos vel affines ignoranter contractum ratificatur, & præcipue si authoritas ecclesię interuenerit. Præterea. De similibus est idem iudicium. sed similis consanguinitas est duorum fratrum ad duas sorores. ergo si matrimonium inter vnum fratrem, & vnam sororem dirimitur, pari ratione videtur ꝙ debeat dirimi inter alium fratrem, & aliam sororem. Præterea. Iudicium ecclesiæ ad separationẽ matrimonii procedere nõ debet, nisi sit accusatio, & testificatio. sed nec debitus modus seruatur accusationis cum nõ pręcedat inscriptio per quam accusator se ad talionem obliget, nec debitus modus testificationis, cum propinqui admittãtur ad testimonium qui possunt esse suspecti propter amorẽ alterius partis. ergo ecclesia non recte procedit ad dirimẽdum matrimonium consanguineoꝝ, vel affinium. Sed contra. Omnis coniunctio quæ non est matrimonialis inter virum, & vxorem est cum peccato, & ideo separanda. sed inter consanguineos vel affines non potest esse matrimonium, vt ex dictis patet. ergo si de facto contraxerint sunt separandi. Præterea. Sicut propinquitas carnalis impedit matrimoniũ, ita & distantia cultus. sed propter disparitatem cultus matrimonium separatur, vt patet Esdr. 10. ergo & propter consanguinitatem, & affinitatem.

In alio script. vt hic, art. 5. o.

Respon. Dicendum ꝙ consanguinitas, & affinitas inter illa impedimenta sunt quæ impediunt contrahendũ, & dirimunt contractum, & ideo quandocunq; probatur consanguinitas vl' affinitas matrimonium præcessisse, iudicio ecclesiæ separatur. Ad primũ ergo dicendum ꝙ illa quæ sine peccato esse non possunt, nulla præscriptione firmantur, & ideo diuturnitas temporis non impedit quin consanguineorum, vel affinium matrimonia separentur, nec fauor matrimonii qd nunquã fuit, nec authoritas ecclesiæ quæ in facto decipi potest. Ad secundum dicendum ꝙ quãuis iudicio ecclesiæ vnus fratrum ab vna sororũ separetur, non propter hoc oportet ꝙ ecclesia aliud matrimonium separet quod est inter alium fratrẽ, & aliã sororem, quia in foro cõtentioso res inter alios acta, aliis non præiudicat. Sed in foro conscientię nõ debent cõmanere, nisi forte conscientiam suam forment, ꝙ sit in causa per falsos testes processum. Ad tertium dicendum ꝙ accusatio non sit hic ad punitionem, & ideo non præcedit obligatio ad talionem. Propinqui autem admittuntur ad testimonium: quia de eis pręsumitur ꝙ melius consanguinitatem cognoscant.

Distin. Quadragesimasecũda.

Iam de spirituali cognatione &c.

Quęstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.
Primo vtrũ spiritualis cognatio matrimonium impediat.
Secundo qualiter causetur.
Tertio vtrum legalis cognatio matrimonium impediat.
Quarto vtrum secundæ nuptiæ sint licitæ.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. q. 1. quol. 6. q. 3. ar. 2. o.

AD primum sic proceditur, & videtur q̃ spiritualis cognatio matrimonium non impediat: Si enim impediat, nõ minus impediet q̃ carnalis, quia spirituale vinculum est fortius corporali. sed carnalis cognatio nunquam põt stare simul cum matrimonio, spiritualis autem potest, sicut cum quis in casu necessitatis filium suum baptizat, ex quo spiritualem cognationem cõtrahit cũ vxore. ergo spiritualis cognatio non debet poni matrimonii impedimentum. Præterea. In cognatione carnali gradus quidã inueniuntur, vt supra dictum est. si ergo spiritualis cognatio impedimentum matrimonii ponitur sicut & carnalis, deberet idem gradus seruari, quod patet esse falsum. Præterea, Carnalis cognatio non solum secundum se matrimonium impedit, sed etiam secundum affinitatem quam causat. ex spirituali autem cognatione non causatur aliqua affinitas quæ matrimonium ipediat. ergo spiritualis cognatio non potest poni matrimonii impedimentum. Sed contra. Sanctius est vinculum spirituale, q̃ corporale. Sed corporalis cognationis vinculũ matrimonium impedit. ergo multo magis spiritualis impedire debet. Præterea. In matrimonio principalior est animarum coniunctio q̃ corporum, quia causa eius est. ergo sicut cognatio carnalis impedit matrimonium ratione coniunctionis corporum, ita & spiritualis cognatio matrimonium impedit, inquantum est coniunctio animarum. Respon. Dicendum q̃ sicut supra dictum est, vna causa quare carnalis copula matrimonium impedit, est, quia impedit amicitiæ multiplicationem, dum ad eos nouum amicitiæ fœdus contrahitur, in quibus sufficiens erat amicitiæ causa. Eadem vero ratio manet in cognatione spirituali: Nam sufficiens amicitiæ causa relinquitur ex generatione spirituali, sicut & ex carnali. Vnde dicit Apost. 1. ad Cor. 4. Vt filios charissimos moneo: Nam in Christo Iesu per euangelium ego vos genui: Et ideo rationabiliter spiritualis cognatio matrimonium impedit. Ad primum ergo dicendum, q̃ quãuis cognatio spiritualis matrimonium impediat sicut & carnalis, tamen hæc est differentia, q̃ spiritualis cognatio, sicut & affinitas, potest, & præcedere, & sequi matrimonium, carnalis autem cognatio, quæ matrimonium impediat, nõ potest nisi præcedere. Nullum autem impedimentum matrimonio superueniens dirimit matrimonii vinculum, q̃uis possit actum ipedire, sed solum quando præcedit, & ideo consanguinitas carnalis nunquã stat simul cum vinculo matrimoniali, & tamẽ potest contingere in cognatione spirituali & affinitate. Quòd si contingat de spirituali cognatione propter necessitatis articulum vel ex ignorantia sufficienti, tamen adhibita diligentia, neuter coniugum amittit ius petendi debitum. Si autem ex industria, & non propter casum necessitatis hoc hat, tunc ille, ex cuius culpa cõtingit, ius amittit petendi debitum, quãuis reddere

dere teneatur. Ad secundum dicendum quod in sacramentis ex quibus spiritualis cognatio causatur oēs operantur vt vnum, secundum illud primæ ad Corin. 3. Qui plantat, & qui rigat vnum sunt. Et ideo ille qui baptizatur a filio spirituali non fit spiritualiter propinquior patri spirituali sui baptizatoris, quam si a quocunque alio baptizaretur. In carnali autem cognatione aliquid proprium generans tradit genito, vnde quod genitus a se genito tradit pertinet quodāmodo ad primum generantem, & ideo carnalis cognatio habet gradus, non autem spiritualis, sed sistit in primo gradu, qui in tribus modis attenditur. Primo inter patrem spiritualem, & filium spiritualem, secundo inter patrem carnalem, & patrem spiritualem, tertio inter filium spiritualē, & filios carnales eiusdem patris. Primus modus dicitur paternitas, vel maternitas, siue filiatio spiritualis, Secundus compaternitas, Tertius spiritualis fraternitas, & quælibet impedit cōtrahēdum, & dirimit contractum. Ad tertium dicendum quod spiritualis cognatio causat etiam quandam affinitatem spiritualem in primo gradu: quando enim vxor alicuius filiū alterius mulieris de sacro fonte leuat, tunc illa mulier, sicut fit cōmater vxori, ita & viro, Nō autem spiritualis cognatio transit ad virū, si per actum alterius quam vxoris spiritualis cognatio cōtrahatur cum vxore, puta si pater vxoris baptizat aliquā puellam, fit. n. illa soror spiritualis vxori, non viro. Sed totum hoc non tenet, quando matrimonium nōdum est consumatum.

Articulus secundus.

In alio script. v hic. q. 1.

AD secundum sic proceditur, & videtur quod spiritualis cognatio contrahatur non solum per baptismum & confirmationem. Sacramēta .n. sunt sacramētalibus pfectiora. sed quædam sacramentalia spūalē cognationē cāut, sicut de catechismo in litera dicitur. ergo spiritualis cognatio per omnia sacramenta contrahitur. Præterea. Pater, & filius, nomina sunt cognationis. sed hæc nomina, ex doctrina, & prælatione, & ex quibusdam aliis causantur. ergo omnia huiusmodi spiritualem cognationem causant. Præterea. Cognatio carnalis causatur ex generatione, quā pater filiū generat. sed ille qui tenet aliquem ad cōfirmationem, vel leuat de sacro fonte, non generat spiritualiter. ergo ad eum spiritualis cognatio non contrahitur. Præterea. Spirituale est propinquius spirituali quam carnali. si ergo aliquis leuās aliquē de sacro fonte spiritualem cognationem cōtrahit cum patre carnali, multo fortius cum patre spirituali, qui simul eundem de sacro fonte leuat Præterea. In eodem gradu computantur pater, & filius, & frater. si ergo spiritualis cognatio trāsit a patre in filium, videtur quod pari ratione transire debeat a filio in patrem, vel a fratre in fratrem, quod tamē non est. ergo inconuenienter modus contrahēdi spiritualem cognationem ab ecclesia est statutus. Respond. Dicendum quod cognatio ex generatione causatur, & ideo cum spiritualis generatio per duo sacramenta causetur. s. p confirmationem, & baptismum, hæc duo sacramenta spiritualem cognationem causant: Nam baptismus est quasi generatio, vel natiuitas in vtero, confirmatio vero quædam natiuitas ex vtero, inquātum aliquis iam roboratus exponitur ad publice confitendum nomen Christi. Ad primū ergo dicendum quod quidam dixerunt

ꝙ spūalis cognatio causatur ex quolibet sacramentalium baptismi, quidam vero dicunt ꝙ ex solo catechismo, Neutrum autem videtur verum, quia in iis sacramētalibus non est cōplementum generationis spiritualis, quod requiritur ad cognationem, quāuis secundum quosdam ex catechismo causetur quoddam debile impedimentum, quod impedit contrahendum, sed non dirimit contractum. Alia vero sacramenta non habent generationis rationem, & ideo spiritualem cognationē nō causant. Ad secundum dicendum ꝙ pater carnalis, inquātum generat, est cognationis principium, non autem inquantū nutrit vel instruit, & ideo prouisores, vel doctores, qui ex horum similitudine patres dicuntur, nō habent aliquā spiritualem cognationem. Ad tertiū dicendum ꝙ ille qui tenet ad confirmationem, vel qui leuat de sacro fonte, qui Anadochus dicitur, secundum Diony. gerit personam ecclesiæ, quæ in generatiōe spirituali est mater. Vnde nō baptizatus, qui non est ecclesię membrum nō potest hoc officio fungi, Ille vero qui sacramētum tradit gerit personam Christi, qui est spiritualis pater, & iō ad vtrūq; causatur spiritualis cognatio. Ad quartum dicendum ꝙ sicut gratia fundatur super naturam, ita & spiritualis cognatio super carnalē, vnde oportet ꝙ inter compatres vnus sit pater spiritualis, alter carnalis. Ad quintum dicendum, ꝙ filius est aliquid patris, sicut vxor viri, & econuerso, inquantū sunt vna caro, pater autem nō est aliquid filii, nec frater aliquid fratris, & ideo spiritualis cognatio non transit a filio in patrem, nec a fratre in fratrē, transit autem a viro in vxorē, & econuerso, & similiter a patre in filium p actum proprium patris, vel coniugis, non autem per actum alienum. Vnde si aliquis baptizet filium alicuius, nō habet aliquam spiritualem cognationem ad alios filios eiusdem.

In alio script. vt hic, q. 1. articulo 3. c.

In alio script. vt hic. art. 3. questiunc. 1. et. 2. c.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ legalis cognatio, quę p adoptionem contrahitur, nō impediat matrimonium: Sacramenta. n. ecclesiæ humanis legibus non subduntur. sed matrimonium est ecclesiæ sacramentum. ergo adoptio per humanas leges introducta impedimentum matrimonii causare non potest. Pręterea. Cognatio est perpetuum matrimonii impedimentum. sed cognatio legalis non est huiusmodi, quia soluta adoptione per mortem adoptātis, vel emancipationem adoptati, filius adoptiuus potest contrahere cū filia naturali. ergo cognatio legalis non debet poni matrimonii impedimentum. Præt. Sicut cognatio spūalis superadditur naturali, ita legalis. sed spiritualis cognatio contrahitur cū matre naturali filii spūalis. ergo & legalis. sed spiritualis cognatio contrahitur cum persona spiritualis filii non autem transit ad neptem, cuius contrarium in cognatione legali inuenitur. ergo inconuenienter legalis cognatio ponitur matrimonii impedimentum. Sed contra est quod dicit Nico. papa. Inter eos non contrahitur matrimoniū, quos adoptio iungit. Pręterea. Multiplicatio amicitię quę per hoc impediretur, est causa aliq̄ quare carnalis cognatio matrimoniū īpediat. sed similiter impediretur nisi legalis cognatio matrimonium impediret, quia legalis cognatio est sufficiens amicitię causa. ergo legalis cognatio matrimoniū impedit. Respon. Dicendum ꝙ per leges

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 2. o.

leges est adoptio introducta, per quã aliquis potest sibi assumere personã extraneam in filium, vel nepotem, qui trãsit quodãmodo in potestatẽ adoptantis, & habet necesse conuersari in domo ipsius, & sic de facili posset luxurię aditus præberi nisi inter filium adoptiuum, & personas cõiunctas patri adoptanti esset carnalis copula ꝓhibita, & ideo lege ciuili est talis copula prohibita, quã prohibitionẽ ecclesia cõfirmat, & ex hoc hẽt matrimonium impedire. Vnde patet respõsio ad primum. Ad secundum dicendum ꝙ inter adoptantem, & vxorem eius semper manet impedimentum legalis cognatiõis ad filium adoptiuũ, quia semper aliqua authoritas & reuerentia manere debet. Sed ad filiam non oportet ꝙ maneat prædictũ vinculum, adoptione cessante, quia tollitur necessitas cohabitandi, quæ erat causa impedimenti. Ad tertium dicẽdum ꝙ pater adoptans cum matre naturali adoptati non habet necesse cõmorari, vnde cessat prohibitionis ratio. Filius vero spiritualis non ponitur in potestate patris spiritualis, & cura eius, & ea quę ipsius sunt: sicut fit in cognatione legali, & ideo adoptato aliquo in filiũ, quicquid est in eius potestate transit in potestatem adoptantis, ideo legalis cognatio trãsit in filios, & nepotes, non autem spiritualis, quæ habet aliam rationem impediendi. Patet ergo ex dictis quod est triplex legalis cognatio. Prima descendentium, quæ contrahitur inter patrem adoptantem, & filium adoptiuum, & filios, & nepotes eius. Secunda quasi collateralium, quæ est inter filium adoptiuũ, & filiam naturalem. Tertia per modum affinitatis, quæ est inter adoptantem, & vxorem adoptati, & econuerso. Prima, & tertia præstant perpetuum impedimentum, non autem secunda, vt patet ex dictis.

In alio script. vt hic. q. 2. arti. 3. ad primum.

In alio script. vbi su. ad fm.

In alio script. vbi sup. c.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ secundæ nuptiæ sint illicitę: Nuptię enim excusantur ratione sacramenti. sed secundæ nuptię non sunt sacramẽtum, quia nec benedictio adhibetur, nec significatio seruatur, nec sacramenta iterari debent. ergo secundæ nuptiæ sunt illicitæ. Præterea. Sacerdotes arcentur ne secundis nuptiis intersint, vt in litera patet: qd non esset nisi illicitę essent. ergo sunt illicitæ. Præterea. Pœna non debetur nisi culpę. sed secundis nuptiis debetur pœna irregularitatis. ergo sunt illicitę. Sed contra est ꝙ Abraham secundas nuptias contraxit, vt patet Genẽ. 25. Pręterea. Primæ ad Cor. 7. dicitur. Si dormierit vir eius liberata est. s. a vinculo matrimonii. Cui vult nubat, tantum in Domino. Respon. Dicendum ꝙ qui sunt matrimonio coniuncti, impediuntur matrimonium contrahere propter matrimoniale vinculum quo astringuntur. Hoc autem vinculum per mortem alterius cõiugis soluitur, vnde licet coniugi remanenti secundo matrimonium contrahere. Ad primum ergo dicẽdum, ꝙ cum in secundis nuptiis sint omnia quæ sunt de essentia sacramenti, est ibi verum sacramentum, nec fit aliqua iniuria sacramento, quia matrimonium characterem non imprimit, vnde potest iterari. Significatio autem saluatur, quæ est de essentia sacramẽti, quãuis in ordine ad primum sacramentum sit aliquis significationis defectus, quia nõ est vna vnius, sicut est in Christo, & ecclesia, & ratiõe huius defectus benedictio a secũdis nuptiis subtrahitur quãdo. s. sunt secundę ex parte mulieris,

In alio script. vt hic. q. 3. ar. 1. o. et d. 28. lit. prin. Ro. 7. Le. 1. co. 2. prię Corin. 7. le. 8. co. 2

In alio script. vt hic. q. 3. ar. 1. o.

per quam signatur ecclesia, quæ soli Christo est desponsata: non autem si sint secundæ ex parte viri per quē significatur Christus, qui non est ecclesiæ militanti obligatus, quin præter ecclesiæ sacramenta alios possit in matrimonium assumere. Ad secundum dicendum ꝙ secundę nuptiæ licet nō sint illicitę, habent tamen quā dam turpitudinis speciem, inquantū fragilitatem carnis designant, & ideo prohibentur sacerdotes, ne eis intersint. Ad tertium dicendum ꝙ irregularitas ex secūdis nuptiis causatur, non propter aliquam culpam, sed propter defectum sacramēti, vt supra dictum est.

Distin. Quadragesimatertia.

Postremo de conditione resurrectionis &c.

Quæstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.

Primo vtrum omnium resurrectio sit futura.

Secundo vtrum resurgent idem numero.

Tertio de causa resurrectionis.

Quarto de conditione resurgentium in iudicio.

Articulus primus.

In alio script. vt hic, quæstiō.1.0.4 contra.c. 80.et.81.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ non erit resurrectio generalis omnium: Naturale enim desiderium non potest omnino frustrari quātum ad omnes. sed secundū Apostolum 2ª ad Cor.5. Hoc est cōmune desiderium quo nolumus expoliari, sed superuestiri. ergo aliqui nunquā a corpore spoliabuntur per mortē, & sic non resurgent. Præterea. Nihil debet in electis fieri nisi in bonum eorum. sed electorū resurrectio non videtur eis in bonum cędere, qa anima purior ē, & Deo similior a corpore separata, q̄ corpori coniuncta. ergo electi non resurgent. Prēterea. Nullus liberatur a pœna, nisi fuerit purgatus a culpa. sed mors corporalis est pęna originalis peccati, a quo multi nunq̄ fuerunt purgati. ergo nō resurgent a morte. Præt. Vbi eadem causa, & idem est effectus. sed eadem causa resurgēdi est mō, & in fine mundi: quia nunc habēt homines merita, & demerita pro quibus sunt puniendi, vel pręmiandi, sicut & tūc. modo autem homines non resurgunt. ergo nec in fine mundi resurgent. Sed contra est quod dicitur Ioā.5. Oēs qui in monumentis sunt audient vocem Filii Dei, & qui audierint viuent. Præterea. Rom.5. dicitur ꝙ maius est donum Christi q̄ peccatum. Adæ. sed per peccatū Adæ mors est in omnes homines introducta. ergo p donum Christi omnes reuocabuntur a morte ad vitam. Respon. Dicē dum ꝙ ad ponendum futuram resurrectionem quatuor inducuntur mouentia. Primum quidem est ordo diuinæ iustitiæ quæ requirit vt sicut homo meruit, vel demeruit in anima, & corpore simul, ita in vtroq; ęternaliter præmietur, vel puniatur. Secundū est exemplū corporalis creaturæ quā interire videmus, & iterum renouari: Vñ maiora de ratiōali creatura debemus præsumere a largitate diuina. Tertium est conditio humanæ naturæ cuius anima est incorruptibilis, & naturaliter corpori vnita. Vnde si separatio a corpore est ei quasi accidētalis, & sic non debet in perpetuum durare. Quartum est firmitas promissionis diuinæ, quæ in scripturis sanctis continetur, vt patet in authoritate inducta de Ioanne. Primæ quoq; ad Corin.15. dicitur. Omnes quidem resurgemus:

gemus: Et ideo firmiter tenere debemus oẽs homines resurrecturos esse. Ad primum ergo dicendum ꝙ sicut peccatum originale in omnes pertrãsit, ita & mors, vt per Apostolum patet Rom. v. Vnde illa opinio probabilior est ꝙ omnes homines morientur, & resurgẽt, quãuis aliqui dixerint quosdam non morituros qui viui inuenientur in aduentu Christi: de quibus tamen cõmuniter creditur ꝙ in ipso raptu, quo rapietur obuiã Christo morientur, & resurgent. Desideriũ autem illud, de quo apostolus loquitur, non est absolutum, sed conditionatum: vnde nõ est necessarium ꝙ impleatur. Ad secundum dicendum ꝙ status animæ corpori coniunctæ est perfectior, q̃ cum est a corpore separata, sicut quælibet pars in suo toto existens est perfectior q̃ separata a toto, & per hoc Deo similior. Ad tertium dicendum ꝙ illi qui non sunt a peccato originali purgati, a pœna mortis absoluuntur per hoc ꝙ semel moriuntur: vnde nihil impedit quin resurgant. Ad quartum dicendum ꝙ cõuenienter fit vt tempus resurrectionis cõmunis vsq; in finem mundi expectetur, quia, imortalitas resurgẽtium competet illi statui, in quo tota natura corporalis quãdam imutabilitatẽ habebit per quietẽ motus cęlestis, qui erit in fine mundi. Competit etiam gaudio electorũ quod maius, atq; cõmunis erit ex hoc ipso ꝙ omnes simul gloria corporis honorabũtur. Competit etiam conditioni naturæ: Nã defectus naturę, qui est mors, simul remouebitur ab omnibus qui in natura eadẽ cõmunicant. Hoc autem tempus ideo est occultum, vt ad ipsum solicitius præparemur.

In alio script. vt hic art. 1. ad quar.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ non possit resurgere idem numero: Quod enim penitus cedit in non ens, non potest idẽ numero resumi. sed corporeitas, ſm ꝙ est forma substãtialis, cedit penitus in non ens, sicut & aliæ formæ q̃ sunt formæ tantum: non enim habent materiam partem sui in quam resoluantur. ergo corporeitas non potest resumi eadẽ numero. ergo nec homo erit idem numero, quia prĩcipiis essentialibus variatis, variatur qd est ex principiis. Præterea. Vbi non est eadem humanitas, non est idem homo. sed in resurrectione non erit eadẽ humanitas, tum quia humanitas non est forma, & substantia, sicut anima, & sic per corruptionem videtur cedere penitus in non ens, tum quia vnio animæ ad corpus, quæ est de ratione humanitatis, non potest eadem resumi. ergo non redibit idem homo numero. Præterea. Secundum philosophum in. 2. de generatione, substantia corruptibilis mota non reiteratur eadẽ numero. sed talis substantia est corpus nostrum secũdum pręsentem statum. ergo non reparabitur idem numero, & sic nec homo in resurrectione idem homo resurget. Præterea. Si partes non sunt eędem numero, nec totum, sed partes hominis non erunt eędem numero, sed quod est in vna parte redibit ad aliam, vt in litera dicitur. ergo nec totus homo erit idem numero. Sed contra est quod dicitur Iob. 19. In nouissimo die de terra surrecturus sum, & in car. m. vi. d. sal. m. q. visu. sum ego ipse, & non alius. q̃ idẽ hõ nũero resurget. Præt. Dam. dicit in. 4. li. Resurrectio est eius quod cecidit secunda surrectio. ergo oportet eũdẽ hoĩem qui p mortẽ ceci

In alio script. vt hic. d. 44. q. 1. arti. 1. quęsito. 1. & qstiũ. 1. 0. 4. cõtra. c. 80. & 81. De ala. ar. 19. ad gn. & decimũtertiũ. quol. 11. artic. 6. o. op. 3. c. 154. 157. Iob. 19. co. 4 pric Cor. 15. le. 5. co. 2. le. 9. co. 1.

dit in resurrectione reparari. Respon. Dicendum ꝙ idem numero homo ꝙ nõ resurgat est incõueniens dicere, propter tria. Primo quia repugnat conditioni naturæ: eadem.n. anima non potest pluribus corporibus vniri, vt patet per Philosophum in primo de anima. Vnde cum anima rationalis sit eadẽ numero, oportet corpus reparari idem numero, & sic totus homo idem numero erit. Secũdo quia repugnat diuinæ iustitiæ, si nõ idem numero qui meruit, vel peccauit, puniatur, vel pręmietur. Tertio q̃a repugnat veritati resurrectionis, quæ iterationem quãdam importat, ad quã idẽptitas secundum numerum requiritur. Vnde hæreticũ est dicere ꝙ non idem numero resurgat.

Ad primum ergo dicendum secundũ quosdam, ꝙ corporeitas non penitus cedit in non ens, sed manet in potentia materię. Sed ex hoc non potest haberi ꝙ eadem numero redeat, q̃a sic ẽt sanitas interrupta rediret eadẽ numero qđ ẽ cõtra Philosophũ. 5. Phy. Vñ alii dicũt ꝙ ab eadẽ forma p essentiã efficitur res naturalis secundũ omnia genera, & species sub quibus continetur: eadẽ .n. forma est p quã lapis est substantia, & corpus, & lapis, & similiter per animal rationale homo est substãtia, corpus, animal, & homo, vnde non est in eo alia forma substantialis q̃ anima rationalis, quæ pręexistẽti formę succedit, eiq; succedit alia forma substantialis, & propter hoc remota anima rationali, nihil manet in corpore mortuo partiũ hominis vni uoce dictum. Ad secundum dicẽdũ ꝙ humanitas nõ dicit aliquam formã præter animam, & corpus, sed compositum ex anima, & corpore per modũ partis.i. cum pręcisione aliorum quę non sunt de ratione humanitatis. Vnde cũ anima rationalis sit eadem numero, & per cõsequens corpus, sequitur ꝙ sit eadem humanitas, non obstã te relatione vnionis, quæ non est aliqua pars humanitatis, sed ea cõcomitans, cum humanitas non sit talis forma quę sit compositio, & ordo, sicut forma domus. Quidam tamen dicunt ꝙ humanitas est ipsa anima rationalis, sed primum melius est. Ad tertium dicendum ꝙ Philosophus de reditu loquitur per viam generationis, homo enim generat hominem, specie non numero eundem. Vel potest breuius dici ad omnia prædicta ꝙ miraculose diuina virtute erit idemptitas numero in resurgentibus. Ad quartum dicendum ꝙ sine ĩpedimento idẽptitatis fieri põt vt qđ est in vna parte redeat ad aliam sub eadem parte homogenea, quia sic nõ variatur nisi situs, vt quod est in carne pedis redeat ad carnem tibię, nõ autem redeat ad aliam partẽ etherogeneam, vt qđ est sub carne redeat ad ossa, quia iã species variaretur. Sed de congruentia probabile est ꝙ quicquid est de veritate humanæ naturæ redeat ad suum locum. Secus autem est de superfluis, de quo Aug. videtur loqui in litera.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ resurrectio Christi non sit causa nostræ resurrectionis. Non enim potest dici ꝙ sit causa meritoria, quia resurrectio magis ad præmium q̃ ad meritũ pertinet, nec causa effectiua, quia resurrectio, cum sit miraculosa sola virtute diuina fit. ergo resurrectio Christi nõ est causa nostræ resurrectionis. Præterea. Causa sufficiens est coniuncta effectui. sed resurrectio Christi non est coniuncta resurrectioni oĩum, neq; ꝭm tps, neq; ꝭm corporalem cõtactũ, vt per se patet.

In alio script. vt hic. 3. p. q. 56. ar. 1. & 2. 1. 04. cõtra. c. 8. op. 3. c. 239. Iob 19. co. 3. fi. 1. Co. 15. le. 3. co. 2. 1. The. 4. le. 2. co. 2.

tet, nec ſecundum ſpiritualem: quia ſic non reſurgerent qui carent fide p quam Chriſto primo cõiungũtur. ergo Chriſti reſurrectio nõ eſt cauſa noſtræ reſurrectionis. Preterea. Poſita cauſa ſufficienti non oportet ponere alias cauſas ad ꝓductionẽ effectus. ſed ad reſurrectionem noſtrã neceſſe eſt ponere alias cauſas præter reſurrectionem Chriſti.ſ.iuſſum Dei, tubam, & vocem archangeli, vt patet.1. Theſſa.4.et.1.ad Cor.15. ergo reſurrectio Chriſti nõ eſt cauſa reſurrectionis noſtræ. Sed contra eſt quod dicitur.1.Ad Cor.15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto.i. per Chriſtum omnes viuificabuntur. Præterea. Primum in quolibet genere eſt cauſa eorũ quę ſunt poſt, vt patet in.2.metaph.ſed reſurrectio Chriſti eſt prima inter reſurrectiones, vt dicitur.1.ad Cor.15.Chriſtus ſurrexit a mortuis primitiæ dormientium.ergo ſua reſurrectio eſt cauſa noſtræ reſurrectionis. Reſpon. Dicendum ꝙ Chriſtus ad hoc naturam aſſumpſit, vt eam repararet.Indigebat autem reparatione quantum ad duo. Primo quantũ ad ipſam conditionem naturæ, contra quã erat vt anima remaneret a corpore ſeparata: Secundo quantum ad ſpiritualia bona & quæ ad ea ordinantur.Sed quantum ad hoc ſecundum nõ reparatur natura humana, niſi in illis q Chriſto ſpiritualiter adhęrent: quantum vero ad primum in omnibus qui ei ſecundum naturã conformantur.Sicut autem ſpirituales defectus reparauit in ſe plenitudinem gratię aſſumendo, de qua omnes acciperemus, ita primum defectum reparauit reſurgeudo.vnde ſua reſurrectio cauſa eſt noſtrę reſurrectionis.

De ver.q. 17.ar.3.7 Ad primum ergo dicẽdum ꝙ eſt cauſa exemplaris, & effectiua: non quidẽ principalis, vt Deus, ſed inſtrumentalis: humanitas enim eius, ſecundũ Damaſcenũ eſt inſtrumẽtũ diuinitatis, & ideo actiones humanæ naturę illius ſunt ſalubres, inquantum in eis operatur vis diuinitatis. Ad ſecundum dicendum ꝙ non requiritur ibi cõiunctio ſpiritualis, ſed ſolũ naturalis, vt dictum eſt, nec oportet ꝙ ſint ſimul tempore: quia Chriſti reſurrectio operatur ad noſtram ſecundum ordinationem voluntatis diuinæ. Ad tertium dicendum ꝙ vox tubæ erit aplicatio reſurrectionis Chriſti ad reſurrectionem noſtram, quia per vocẽ tubæ intelligitur, vel ipſe manifeſtus aduentus Chriſti in mundum, ſecundum Gregoriũ, vel ad lrãm eius imperium voce expreſſum, ſicut imperauit mari, & facta eſt tranquillitas. Angeli autem operabuntur miniſterio circa puluerum collectionẽ. Iuſſus aũt Dei eſt ſicut cã principalis, vt dictũ eſt. &.q.29.articu.4.ad primum.

Articulus quartus.

In alio ſcript.vt hic art.5. qſtiun.2.o.

AD quartum ſic proceditur, & videtur ꝙ nõ vno intuitu omnes reſurgentes videant omnia merita, & demerita propra, & aliena: Illud enim quod omnino eſt de libro deletum, non poteſt in eo legi. ſed peccata ſanctorum erunt omnia deleta.ergo non poterunt ea in ſuis conſcientiis videre. Præterea. Nihil in ſanctis eſſe poterit quod ſit eis ad triſtitiam, vel confuſionem, nec in dãnatis aliquid quod ſit ad gaudium, vel honorem.hoc autẽ eſſet ſi omnium merita, & demerita ab omnibus viderentur.ergo &c. Preterea. Non cõtingit ſimul plura itelligere.ergo impoſſibile eſt ꝙ vno intuitu ſimul oĩa merita, & demerita videantur. Sed contra eſt quod dicitur.1. ad Cor.4. Veniet Dominus qui illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit

consilia cordiũ. Vbi dicit glo. Gesta, & cogitata bona, & mala tunc aperta, & nota erunt omnibus. Praeterea. Iudicium humanum exemplatur a iudicio diuino, sed in iudicio humano ea de quibus est iudiciũ nota sunt omnibus astantibus. cum ergo iudicium diuinum sit futurum de omnibus meritis, & demeritis, omnia omnibus erunt nota, quia omnes ibi astabimus, vt dicitur. 2. ad Corin. 5. Respon. Dicendum ꝙ vltimum, & finale iudiciũ debet esse omnibus manifestum, vt omnibus Dei iustitia euidenter appareat. Non posset autem esse haec iustitia omnibus nota, nisi cognoscerent ea de quibus iudicabũtur. nec forma iudicii seruaretur, nisi eẽt ibi accusator, vel defensor. Vñ oportet ꝙ oẽs sua merita, vl' demerita recognoscant ad sui accusationem, vel defensionem, & omnia merita vel demerita aliena ad iustitiae iudicis manifestationem. Ad primum ergo dicendum ꝙ licet omnia peccata sanctorũ deleta sint, quãtum ad maculã, & reatum, manent tamen in aliquo effectu .s. in merito pœnitentiae per quã sunt expiata, & similiter merita dãnatorũ, si qua fuerunt, manent quodãmodo in peccatis quibus sunt mortificata. Diuina vero virtute fiet vt per huiusmodi effectus omnia in memoriam reuocentur. Ad secundum dicendum ꝙ peccatoribus erit ad tristitiam, & confusionem ꝙ eorum merita a se, & aliis cognoscentur eo ꝙ per suam malitiã tot bona mortificauerunt, & ecõtrario electis erit ad gaudium, & honorẽ ꝙ eorum peccata a se, & aliis cognoscentur, p hoc ꝙ curauerunt ea p humilitatem pniae delere, sicut Magdalenae & Petro nũc non est in confusionem ꝙ eorum peccata cognoscimus. Ad tertium dicendum ꝙ electi poterunt omnia in vno instanti, sua, & aliena merita, & demerita videre in verbo quod videbunt: dãnati vero non in instanti, sed tempore breuissimo, diuina virtute faciente: in quolibet. n. tempore sunt infinita instantia.

In alio script. vt hic, ar. 5. lit.

In alio script. vt hic, art. 5. q̃sito prio ad tertiũ.

Distin. Quadragesimaquarta.

Solent autem nonnulli &c.

Quęstio prima.

Hic quęruntur quatuor.
Primo de integritate resurgentiũ.
Secundo de eorum statura, & ętate.
Tertio de qualitate corporum electorum.
Quarto de qualitate corporum damnatorum.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. q. 1. artic. 2. o. 3. p. q. 54. arti. 3. o. 4. contra. c. 81. ad q̃r. op. 3. c. 160.

Ad primum sic proceditur, & videtur ꝙ homo non resurget integer cũ omnibus partibus suis. In operibus enim Dei nihil ẽ frustra: sed frustra per si omnes partes hominis resurgerent: quaedam enim partes hominis ordinantur ad generationem, & nutritionem, quae post resurrectionem cessabunt, sicut venter, intestina, genitalia, & humores. ergo nõ omnes partes hominis resurgent. Praeterea. Ad hoc homo resurget, vt in corpore praemietur. sed ille qui manu caruit nihil per manum meruit. ergo non debet cum manu resurgere. Praeterea. Superfluitates corporis non resurgent, vt vrina, & sudor. sed quaedam partes hominis ex superfluitatibus generantur, vt capilli, & vngues. ergo non resurgent. Pręterea. Cibi comesti, in carnem & alias partes hominis cõuertuntur. sed non potest esse ꝙ quicquid est cõuersum ex cibis & potibus resurgat, quia sic esset immoderata quãtitas resurgentis.

surgentis.ergo non omnes partes hominis resurgent. Præterea. Idem non potest resurgere in diuersis. sed aliquid idē fuit pars diuersorum hominum, vt patet de costa quæ fuit in Adam & Eua, & de illis qui carnibus humanis vescebantur. ergo non oēs partes corporis resurgent. Sed contra est quod dicitur Deutero.32. Dei perfecta sunt opera. sed resurrectio erit opus Dei. ergo homo perfecte cū oībus suis partibus resurget. Præt. In resurrectione erit vltima naturę reparatio. sed natura non repararetur nisi oēs partes naturales resurgerent. ergo hō cū oībus partibus naturalibus resurget. Rñ. Dicendū ꝙ ea quę sunt contra naturā nō debēt esse perpetua. Sicut aūt est cōtra naturā aīæ quodāmodo vt sit sine corpore, quia corpori naturalr̄ vnitur, ita est cōtra naturā corporis vt aliqua naturaliū partiū ei desit, tum qa vna pars corporis habet depēdētiam ad aliam, tū quia perfecta vnio aīæ ad corpus eē non potest nisi sit integrum, cum anima nata sit integer corporis actus eē: vnde appetitus eius ad corpus, qui est naturalis, non quiesceret nisi integro corpori vniretur, & ꝓpter hoc oportet omnes naturales partes hominis resurgere. Si quæ vero sunt non naturales, vt gibbositates, & si qua superexcrescunt membris, hæc non resurgēt. Ad primum ergo dicendum ꝙ membra prædicta erunt in resurrectione, non propter actum ad quem nūc ordinantur, sed ad completionem naturæ. De humiditatibus vero sciendum est ꝙ illę humiditates quę sunt in via corruptionis, sicut sanies, sudor, & huiusmodi, vel quæ sūt in via generationis nondum habentes determinatam speciē: vt humiditas quæ dicitur ros, & canibium quando.s.sanguis incipit dealbari, & verti in carnem, vel quæ ordinantur ad conseruationem speciei, vt semen, non resurgent. Quæ vero habent speciem determinatam, & pertinent ad perfectionem indiuidui, resurgēt, vt sanguis, & alii tres humores, & humiditas quæ dicitur gluten, qua caro continuatur. Ad secundum dicendum ꝙ meritum, & pręmiū non proprie respiciunt membrum, sed hominem. Homo autem truncatus manu meruit vt præmiaretur in manu, & ideo cum manu resurget.

De po.q. 5.art. 10. ad nonū.

Ad tertium dicendum ꝙ triplex est superfluum. Quoddam quo nullo modo indigetur, vt digestiones, & vrinę, & huiusmodi nullo modo resurgent, sed loco eorum aliquibus humiditatibus intestina implebuntur decēter. Secundum est quo indigetur ad speciem conseruandam, vt semen, & hoc etiā non resurget. Tertiū est quo indigetur ad indiuidui perfectionē, vt capilli, & vngues: huiusmodi enim natura pręparat ad custodiam, & ornatum principalium membrorum, sicut ars vaginam ad custodiam ensis, & huiusmodi resurgent. Ad quartū dicendum ꝙ, secundum quosdam, id quod cōuersum est ex cibis nullo modo ē de veritate humanæ naturæ: sed solū hoc quod tractum est ex Adam quod per multiplicationē ad plenam quantitatem omnium sufficit, & secundum hoc, nihil quod ex cibis fit generatum resurget. Alii vero dicunt quod illud quod tractum est ex semine patris est principaliter de veritatē humanæ naturæ, quia semē est actiuū & formale in gñatione. Quod vero tractū est ex mr̄e, secundario pertinet ad veritatē hūanę naturę, qa fuit materiale in generatiōe: tertio vero pertinet ad veritatē naturę hūanę, qd est ex alimētis gñatū, inqtū est necessariū

ad augmẽtum. Vnde secundum hoc, totum quod est ex patre & matre tractum, resurget, de alio vero quantũ est necessarium ad perfectam quantitatẽ membrorum, cum aliter ad veritatem humanæ naturæ nõ pertineat, & hæc opinio probabilior est. Ad quintum dicendum ꝙ illud quod fuit pars duorum hominum resurget in eo in quo magis pertinuit ad veritatem naturæ humanæ. Vnde costa resurget in Eua in qua fuit de perfectione indiuidui, & non in Adam in quo pertinuit ad ad perfectionem speciei, vel si æqualiter in vtroq; ad veritatem naturæ pertinuit, resurget in eo in quo primo fuit &c.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic, art. 3. o. 4. cõtra c. 88.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ non omnes resurgent in perfecta statura, & in iuuenili ætate. Non enim potest in homine resurgere quod non fuit. sed in his qui in pueritia decesserunt non fuit tantum de materia corporis quæ sufficeret ad perfectam staturam. ergo non resurgent in perfecta statura. Præterea. Vigor naturæ in resurrectione non minuetur. sed maior vigor naturę est in pueris q̃ in iuuenibus, quia quantomagis miscetur de extraneo tanto vis naturæ minus potest cõuertere. ergo magis debent resurgere in puerili ętate q̃ in iuuenili. Præterea. Sicut statura perfecta facit ad hominis complemẽtum, ita & sexus perfectus, qui est virilis, vt in litera dicitur, ergo nõ oportet ꝙ resurgant in pfecta statura. Sed contra est quod dicitur Ephe. 4. Donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram ętatis plenitudinis Christi. Pręterea. Ad resurrectionem integritas resurgẽtis requiritur. sed hoc esse non potest sine pfecta statura & ętate, q̃ hoc mo do omnes resurgent. Respon. Dicendum ꝙ sicut dictum est, in resurrectione erit humanæ naturæ finalis reparatio. Natura autem non perfecte reparatur, nisi totum quod fuit in virtute actiua naturæ reducatur ad actũ. In virtute autem naturæ fuit vt perduceret corpus ad perfectam staturã, & ætatem, nisi impedimentum assit, & ideo oportet ꝙ in resurrectionę oẽs in perfecta ætate, & statura resurgãt. Sed quia virtus naturę nõ fuit in omnibus ęqualiter potens ad augendum: ideo non omnes erunt ęquales quantitate: sed vnusquisq; habebit q̃titatem, ad quam eum natura perduxisset, nullo defectu, vel errore existẽte. Ad primum ergo dicendũ ꝙ qcquid defuit ad perfectionem staturæ, vel integritatẽ corporis propter defectum temporis, vel naturæ, totum aliunde supplebit diuinã potentia. Ad secundum dicendum ꝙ in puero est fortior vigor naturæ quantum ad efficatiã conuertẽdi, sed in iuuene est perfectior quantum ad terminum cõplementi. Ad tertium dicendum ꝙ sexus fęmineus non est contra naturam, sed est intentus a natura vniuersali, licet natura particularis pricipaliter intendat sexũ virilẽ: vnde vterq; sexus resurget.

In alio script. vbi sup. q̃stiun. 2. o. 4. con. c, 88. Mat. 22. co. 10

Articulus tertius.

In alio scrip. vbi sup. q̃stiõ. 3. o. p. p̃. q. 97. art. 3. c. 4. cõ. c. 83. 87. fi. De po. q. 95. art. 9. c. op. 3. c. 159. 160

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ corpora beatorum nõ erunt spiritualia: Beatitudo. n. secundum Boetium est status oĩum bonorum congregatione completus. ergo & delectatio beatitudinis colligit in se omnes delectationes, & sic in corporibus beatorum erit actus nutritiuæ, & generatiuæ, qui ad vitã animalem pertinent. in his autẽ actibus magna delectatio cõsistit. ergo corpora beatorũ

1. Cor. 6. beatorum non erunt spiritualia.
Ie. 3. co. 2. Preterea. Magis repugnat perfectio ni defectus ex passione relictus, q̃ passibilitas. sed in corporibus beatorum erunt aliqui huiusmodi defectus. s. cicatrices in manibus vt in Christo fuerunt, ergo non erit impassibilitas, quę pertinet ad corporis spiritualitatem. Præterea. Id quod conuenit corpori ratione eius quod est ei naturale in resurrectione nõ tolletur, sed replere locum conuenit corpori ratione corporeitatis substantiæ naturalis. ergo hoc etiã in resurrectione sibi conueniet. corpora igitur beatorum non erũt subtilia, vt cum aliis corporibus simul in eodẽ loco esse possint, quod etiam ad spiritualitatem corporis pertinere videtur. Præterea. Agilitas ordinem ad motum dicit. sed corpora beatorum non mouebũtur, cum motus sit actus imperfecti. ergo non erunt agilia, quod etiam pertinet ad corporis spiritualitatem. Præterea. Omne quod est clarum, de necessitate videtur ab habente visum. sed corpora gloriosa non de necessitate videntur, vt patet de Christo, qui se discipulorum aspectibus subtrahebat cum volebat post resurrectionẽ. ergo in corporibus beatorũ nõ erit claritas quę pertinet ad spiritualitatem corporis. non ergo corpora beatorum erunt spiritualia. Sed cõtra est quod dicitur. 1. ad Cor. 15. Seminatur corpus animale, resurget corpus spirituale. Pręterea. Pręmium debet merito respondere. sed sancti merendo, corpora sua spiritui subdiderunt. ergo in resurrectione, eorum corpora debent esse spiritualia. Respondeo. Dicendum ꝙ beatitudo hominis est ex coniunctione ad Deũ, cui secundum spiritum coniungitur, vnde oportet ꝙ ex beatitudine spiritus, gloria redundet ad corpus, vt Augu. dicit in epistola ad Dioscoꝛ. Vnde oportet corpus gloriosum omnino spiritui esse subiectum, quæ quidẽ subiectio attenditur dupliciter. Vno modo vt perfecte subdatur ei tanquã motori, & ex hoc erit agile quasi paratum & efficax ad omnẽ motum explendum quem spiritus imperabit. Alio modo subdetur ei vt formę. A forma autẽ, materia tria suscipit, Primo naturam speciei, & quãtũ ad hoc corpus gloriosum erit subtile, sicut dicimus aurum subtile, inquantũ materia est perfecte terminata per spẽm. Secundo suscipit esse, & eius conseruationem, & quãtum ad hoc erit impassibile. i. nullius corruptiui passiuum. Tertio recipit proprietatem formæ proportionatam, & quantum ad hoc erit clarum. Nam claritas corporis maxime congruit animæ claritati. Quidã tñ hoc attribuũt naturæ quintæ essentiæ, quæ tunc in corporibus dominabitur elemẽtari naturę, qđ nõ vĩ verum, cum quinta essentia non veniat in cõpositionẽ materialẽ corporis mixti. Ad primum ergo dicendũ ꝙ per actum nutritiuę & generatiuæ anima maxime ad corpus inclinatur, vnde & spiritualitati repugnat, Non autem oportet ꝙ omnes delectatiões beatitudo cõtineat collectiue, sed virtualiter sicut imperfectum cõtinetur a perfecto. Ad secundum dicendũ ꝙ impassibilitas corporis gloriosi excludit passionem nociuam, quod erit ex perfecta subiectione corporis ad animam, inquantum dat & conseruat esse. Non autem erit ex dominio quintæ essentiæ, vt quidam volunt ratiõe iam dicta, neq; ex subtractione qualitatum actiuarũ, & passiuarum, vt alii dicunt, cũ huiusmodi qualitates sint de ratione corporis mixti. Cicatrices

autem in martyribus non erunt cum aliquo defectu, sed cum decore gloriæ in signum precedentis virtutis.
3.p.q.54. arti.1. ad pri. et ar. 2. ad sec. Ad tertium dicẽdum ꝙ subtilitas corporis gloriosi nõ est intelligenda ad modũ substantiæ incorporeę, vel aeris, vt quidam hęretici posuerunt, cũ corpus Christi post resurrectionẽ palpabile fuerit, neq; hoc mõ, vt aliud corpus secũ patiatur i eodẽ loco, vt multi dicũt: hoc.n.esse non posset nisi, quantitas corporis tolleretur, tõne cuius dimensiones separatę locum replent, aliud corpus secum non patientes, secundum Philosophum in.4.Phisicorum, sed dicitur subtile inquantũ perfecte stat naturæ speciei, vt dictũ est. Potest tamẽ corpus gloriosum simul esse cum alio corpore in eodem loco miraculose, diuina virtute hoc faciente. Ad quartum dicendum ꝙ corpus gloriosum non mouebitur ꝓpter aliquam indigentiam, sed ꝓpter virtutis demonstrationem: vnde motus ille non attestatur imperfectionẽ: nisi secundum ꝙ corpus in vno loco existens est imperfectum, inquantũ est potentia in alio, & non actu, Non tamẽ mouebitur corpus gloriosum in instanti, sed in tempore imperceptibili.
Vbi sup. arti. 1.ad secundũ. Ad quintum dicendum ꝙ claritas corporis gloriosi erit redundans ex gloria animæ: vñ suberit arbitrio voluntatis vt secundum eam corpus agat in visum, vel non agat, sicut, & quælibet eius actio, & propter hoc in potestate corporis gloriosi erit ꝙ videatur cum claritate, vł absq; claritate, vel nullo modo.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic. q. 5. artic. 1.o. AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ corpora dãnatorum cũ suis deformitatibus resurgent: Sicut enim deformitates habere est quædam pœna, ita & deformitatibus carere est quoddam pręmium. sed dãnatis nullum pręmium debetur. ergo cum deformitatibus resurgent. Præterea. Effectus non tollitur manente causa. sed causa horum defectuum fuit passibilitas quæ in corporbus dãnatorũ erit. ergo & huiusmodi defectus in eis erunt. Præterea. Deformitates huiusmodi pertinent ad proprietatem animalis vitæ, quæ remanebit in corporibus dãnatorum, cũ nõ sint futura spiritualia. ergo & huiusmodi deformitates in eis erunt. Sed contra est quod dicitur. 1. ad Cor. 15. Mortui resurgent incorrupti, qd intelligitur de bonis, & malis, ẜm glo. ğ resurgẽt sine deformitatibus. Præt. Quod est cõtra naturam nõ potest eẽ perpetuũ. sed hmõi deformitates sunt quędã naturę vitia. ergo in perpetuũ n õremanebunt, & ita nõ erũt in corporibus dãnatoꝝ. Respon. Dicendũ ꝙ duplex est deformitas. Quædã quæ prouenit ex defectu membri, & hæc in corporibus dãnatorum nõ erit, vt omnes dicunt. Alia est quæ prouenit ex indebita proportione partium: sicut lepra, cruris curuitas, & hmõi, de quibus Aug. relinquit sub dubio. Vnde quidam dicũt ꝙ huiusmodi deformitates erunt in corporibus dãnatorum. Alii ꝙ non erunt, quod videtur probabilius, quia in resurrectione author naturæ in omnibus naturam reparabit: vnde omnia hmõi quæ sunt vitia naturæ tollentur. Ad primũ ergo dicendum ꝙ reparatio naturæ in aliquo resurgente non respondet merito eius, sed merito Christi. Ad secundum dicendum ꝙ corpora damnatorum erunt quidẽ passibilia afflictionis, sed non corruptionis, qd erit propter statum naturæ in quo cessante motu primi mobilis oĩs alia mutatio cessabit, hmõi autẽ deformitates sunt

quol. 7. q. 5. ar. 1.o. 4. cõtra. c.88. op. 3. c. 176.

sunt corruptiones quædam. Ad tertium dicendum ꝙ corpora dãnatorũ nõ erunt spiritualia, sed aĩalia, q̃a nõ immutabũtur, vt patet primo ad Corin. 15. Non tamen cibis egebunt aut potibus, quia non erit status aliquid generandi, vel corrũpendi.

Si uero quæritur de corporibus &c.

Questio secunda.

Hic quæruntur quatuor.

Primo vtrum anima possit remanere a corpore separata.

Secundo vtrum omnes potentias secum trahat.

Tertio vtrum possit ab igne corporeo pati.

Quarto vtrum eodem igne damnatorum corpora puniantur.

Articulus primus.

In alio script. 2. d. 19. ar. 1 o. p. p. q. 75. art. 6. o. 2. cõ. c. 78. 79. et 81. quol. 10. q. 3. ar. 2. o. De anima art. 14. o.

Ad primum sic proceditur, & videtur ꝙ anima nõ possit, remanere post corpus: Nulla. n. substantia potest remanere sine propria operatione, sed nulla propria operatio animę potest remanere sine corpore, quia etiam itelligere corrumpitur quodam interius corrupto, secundum Philosophum in primo de anima, ergo anima non potest remanere a corpore separata. Præterea. Ea quorum est vnum esse, simul incipiũt, & deficiunt. sed animę, & corporis est vnum esse, quia anima dat esse corpori sicut forma materiæ. ergo simul cũ corpore anima deficit. Prqterea. Anima est forma ẜm suam essentiam, alias accidẽtaliter corpori vniretur. sed forma sine materia esse nõ potest. ergo essentia animæ desinit esse cum morte corporis. Sed contra est qd philosophus dicit in. 2. de anima, ꝙ reliquum genus animę, s. anima rationalis separatur sicut perpetuũ, a corruptibili. Præterea. Subiectum rei incorruptibilis est incorruptibile. sed anima est subiectum veritatis, quę est incorruptibilis. ergo ipsa est icorruptibilis. Respon. Dicendum ꝙ necesse est ponere animam rationalẽ incorruptibilẽ esse: Sicut enim quod non est, non põt agere, ita quod per se non habet esse, nõ potest per se habere operationem. Anima autem rationalis habet quãdam operationẽ quã exercet nõ mediante aliquo organo corporali. s. intelligere, vt Philosophus probat in. 3. de anima: Si enim per organum corporale anima intelligeret, non posset omnes formas sensibiles intelligere, quia illud organũ haberet aliquam formam quæ impediret omnium formarum intellectũ, sicut oportet ꝙ pupilla careat omni colore ad hoc ꝙ per eam omnis color possit cognosci. Vnde patet ꝙ anima rõnalis habet esse per se subsistens, & ideo non corrumpitur per accidens corrupto corpore, sicut aliæ formæ, neq; per se, quia non habet cõtrarium, nec est ex contrariis composita. Vnde relinquitur ꝙ sit oĩno incorruptibilis. Ad primum ergo dicẽdum ꝙ intelligere, quod fit per abstractionẽ a phantasmate, indiget corpore tanq̃ continente suum obiectũ, quod est phantasma, non tamen sicut medio actionis. Vnde hoc intelligere corrumpitur corpore corrupto: sed anima separata intelliget alio modo. Ad secundum dicendum ꝙ anima, & corpus vniuntur in vno esse, quod est principaliter ipsius animæ, ab ea corpori cõmunicatũ, & sic destructo corpore in anima remanet. Ad tertiũ dicendum quòd anima separata, licet non sit forma in actu, quia nõ actu vnitur, habet tamen actu id. s. secun-

dum quod est forma, scilicet suam essentiam.

In alio script. vt hic. q. 3. ar. 3. q̃stiũcu. 1. o. p. p. q. 77. ar. 8. o. 2. cõtra. c. 81 ad qn. De aia. ar. 19 o.

Articulus secundus:

AD secundum sic proceditur; & videtur ꝙ in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ: Sicut enim membra sunt partes corporis, ita potentiæ sunt partes quædam animæ. sed corpora brutorum habẽt omnia membra. ergo & animæ beatę sine corpore existẽtes, hñt omnes potentias. Pręterea. In libro de spiritu, & anima dicitur. Recedit aĩa a corpore secum trahẽs sensum, cũ imaginatione. hæc autem sunt potentiæ sensitiuæ. ergo hmõi potentiæ manẽt in anima separata. Præterea. Actus sine potentia esse non potest. sed actus potentiarum sensitiuarũ manent in anima separata: dicitur enim in lib. de spiritu & anima, ꝙ anima recedens a corpore, imaginatione, irascibilitate, & concupiscibilitate afficitur, secũdum merita, ad delectationẽ, & dolorem. ergo potentiæ sensitiuæ manent in anima separata. Sed contra est quod dicitur. 2. de anima ꝙ solus intellectus separatur, reliquæ autẽ partes non sunt separabiles. Præterea. In potentiis sensitiuis homo conuenit cum brutis, sed brutorũ potentiæ non separantur. ergo nec potentiæ sensitiuæ hominis. Respõ. Dicendum ꝙ circa hoc est triplex opinio: Quidam enim dicunt ꝙ potentię sensitiuæ remanent in anima separata etiam cum actibus suis, non tamen illis, quos exercent per corpus, sed cũ illis quos per se habent. Sed hoc non potest esse, quia si potentiæ sensibiles haberent aliquas operationes sine cõmunicatione corporis animæ brutorum essent per se subsistentes, & incorruptibiles, vt de anima rationali dcm̃ est: Et ideo alii dicunt ꝙ remanent potentiæ, sed non actus. Sed hoc etiam esse non potest, quia eiusdem est potentia, & actus, secũdum Philosophũ: vnde sicut actus est cõiuncti, ita & potentia: Et propter hoc, secundũ alios, dicendum ꝙ potentię sensitiuę in aĩa separata non manent actualr̃, sed radicaliter, quia ipsa essentia animæ est radix omnium potentiarum. Ad primum ergo dicendum ꝙ omnes partes potentiales quodãmodo cõsistunt in vna principali, quę habet potestatem completam, non autem omnes partes integrales consistunt in vna, & ideo non est simile de potẽtiis animæ quæ sunt partes potentiales, & membris corporis, quæ sunt partes integrales. Ad secũdum dicendum ꝙ verbum illud intelligendum est ꝙ anima trahit secum quasdam potẽtias actualiter, quasdam radicaliter. Ad tertium dicẽdum ꝙ liber ille non est authenticus, nec oportet authoritatem eius suscipere. Tamẽ potest dici ꝙ anima separata afficitur ad delectationem, vel dolorem, recogitando actus prædictarũ virium quos gessit in corpore, non ꝙ eos exerceat.

Pría Pæ. q. 67. ar. 1 ad ter. De ver. q. 25. arti. 3. ad tertium.

Articulus tertius.

In alio scrip. vbi sup. q̃stiũ. 2. o. 4. cõ. c. 90. De ver. q. 26. artic. 1. o. quol. 3. arti. 23. o. De aia. ar. 21. o. op. 3. c. 180.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ animæ non patiantur ab igne corporeo. Dicit .n. Dama. in lib. 4. Tradetur diabolus, & dęmones eius, & peccatores in ignem ęternum, non materialem, qualis est qui apud nos est, sed qualem vtiq; nouit Deus. ignis autem corporeus est materialis. ergo ille ignis non est corporeus. Pręterea. August. super Gen. ad literam lib. 12. dicit. Non sunt corporalia, sed corporalibus similia quibus animæ corporibus exutæ afficiũtur, seu bene, vel male. ergo anima separata igne corporeo non punitur. Præterea. Agens, & patiens conueniunt

niunt in materia, ſecundum Boe. in lib. de dua. na. ſed anima, & ignis corporeus non cõmunicant in materia. ergo anima ſeparata ab igne corporeo non patitur. Sed contra. Eodẽ igne dãnati puniuntur poſt reſurrectionem, & dęmones. ſed dãnati poſt reſurrectionem punientur igne corporeo. ergo & dęmones igne corporeo puniuntur. Præterea. Per quę peccat quis per hęc debet torqueri: vt dicitur Sap. 11. ſed peccatores peccauerunt nimis amando corporalia. ergo per corporalia debẽt puniri, & ita animæ ſeparatæ igne corporeo punientur. Reſpõ. Dicendũ ꝙ circa punitiones animæ fuit multiplex opinio: Quidam enim dixerunt, vt Origiñ. omnia quæ de pęnis corporalibus dãnatorum dicuntur, ſm metaphorã debere intelligi, vt per eas ſpiritualis afflictio deſignetur. Sed ſecundum hoc non eſſet ibi niſi pęna damni, quę reſpondet auerſioni, non pœna ſenſus, quæ reſpondet conuerſioni: Nam ſpiritualis dolor erit de carẽtia beatitudinis: Et ideo alii dixerunt ꝙ intelliguntur non ſecundum corporalem actionem, ſed ſecũdum imaginariam viſionẽ, ſicut accidit in ſomnis. Sed hoc eſſe nõ poteſt, cum viſio imaginaria ſit actus potentiæ ſenſitiuæ, qui in anima ſeparata non erit, q̃uis hoc Auguſt. dicat, inquirendo magis q̃ ſententiãdo: Et ideo dicendũ ꝙ igne corporeo animæ dãnatorum ſeparatæ puniũtur, & ſpiritus dęmonum. Poteſt autem ignis animas affligere, non virtute naturæ, ſed vt eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ. Affligit autem non alterãdo, ſicut agit in corpora, ſed detinendo. Vniri autem poteſt aliquo modo ſpiritus corpori vt motor, ſed ꝙ corpori cui vnitur ſpiritus quodãmodo alligetur, hoc habet ignis diuina virtute, vt eſt inſtrumentum eius iuſtitiæ. Ad primum ergo dicendum ꝙ Dam. loquitur quantum ad proximũ afflictiuum animæ: ignis enim exterius ligans non affligeret niſi appręhenderetur vt nociuus. Ignis autem appręhenſus non eſt materialis. Vel dicitur non eſſe materialis, q̃tum ad modum agendi. Ad ſm dicẽdum ꝙ Aug. loquitur inquirendo. Ad tertium dicẽdum, ꝙ obiectio illa procedit de actione naturali quæ eſt per modum alterationis. p.p.q.64. arti.4. ad primũ. De aĩa. art.6. ad ſep. De ſpũal. ar.1 ad vigeſ.

Articulus quartus.

AD quartum ſic proceditur, & videtur ꝙ corpora dãnatorũ ab igne non patiantur: Corpora. n. dãnatorum erunt paſſibilia. ſed omne hmõi corpus natum eſt ab igne cõſumi. ſi ergo corpora dãnatorum igne cruciantur, quandoq; totaliter conſumentur. Præterea. Ignis agit in corpora ea ſibi aſſimilando. hoc autem non põt fieri, niſi per exceſſum caloris, & ſiccitatis, qui armoniam corporis ſoluens mortem inducit. Ergo ſi corpora dãnatorum igne cruciantur, quandoq; per hoc mortẽ incurrent. Præterea. Immenſitas doloris animam a corpore ſeparat. ſed ignis inferni eſt maxime afflictiuus. ſi ergo eo dãnatorũ corpora cruciantur, ex hoc mortem incurrẽt, & non erit pęna perpetua, qđ eſt contra fidem. ergo corpora dãnatorum igne non cruciabuntur. Sed cõtra eſt quod Aug. dicit in lib. de ciui. Dei. 21. Gehẽna illa, corporeus ignis erit, & cruciabit corpora dãnatorum. Pręterea. Maior eſt affinitas corporis ad ignẽ corporeum q̃ aĩæ. ſed animæ puniuntur igne corporeo, vt dictum eſt. ergo multomagis corpora dãnatorum. Reſpon. Dicendum ꝙ corpora dãnatorum igne corporeo cru

In alio ſcript. vt hic. q.1. ar 3. q̃ſtiũ. 2. o. 4. cõtra c. 89. 90.

In alio ſcrip. vbi ſup. quæſtiun. 3. o. quol. 7. artic. 11. o. op. 3. c. 171. 172. 180.

manet vbicunq; sint. Possunt tamen in de egredi vt actu alibi sint. Sed hæc animæ sanctorum hñt cum volunt, animæ damnatorum cum permittun tur. Ad tertium dicendum ꝙ sicut meritum vno modo contingit, sed ab eo multipliciter deriuatur, vt Philo sophus dicit de virtute in.2.Ethi. ita conuenienter vnus est locus præmii, sed multiplex locus pœnarum. Ad quartum dicendum ꝙ receptacula di stinguuntur secundum generales di uersitates meritorum, & demeritorũ, non autem ſm quascunq;. Ad qntũ dicendũ ꝙ animæ non puniuntur in locis vbi peccauerunt, quasi in pro prio loco pœnarum, sed ad nostram instructionem.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. q. 2. ar. p.o.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ suffragia viuorum nõ psint defunctis, quia vt dicitur in Psal.61. Tu reddes vnicuiq; iuxta opera sua. non ergo per opera viuo rum defuncti iuuantur. Præterea. Iuuari est quoddam proficere, quod tãrum viatorum est. sed defuncti iam non sunt viatores. ergo suffragia ec clesiæ eis non proficiunt. Præterea. Si aliqua suffragia defunctos iuuant, præcipue hoc videtur ꝙ debeant ma gis dignis prodesse. sed hoc nõ est ve rum, cum quãdoq; pro minus dignis magis fiant. ergo defuncti viuorũ suf fragiis non iuuantur. Sed cõtra est quod dicitur.2.Macha.12. Sancta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt a peccatis soluantur. Præ terea. In sacramentis ecclesiæ nihil agitur frustra. sed in sacrificio eccle siæ oratur pro defunctis, secũdum cõ suitudinẽ ecclesiæ generalis. ḡ suffra gia viuorum defunctis prosunt. Re spon. Dicendum ſm August. ꝙ sicut agricolæ operãtur ad fructuum pro ductionẽ, ita & homines operãtur ad aliorum salutẽ. Operatio autem agri colæ circa plantas nihil valet, nisi præsuppositavitali virtute plantæ, & eius operatione quã iuuat agricola, vel impedimenta tollẽdo, vel aliqua conuenientiã ministrando. Vnde nec homo circa alium potest operari ad salutẽ alterius efficaciter, nisi assit in terior gratia cum actione meritoria. Operatur autẽ vel subsidia ministran do quibus aliis proficiat, vel impedi menta tollẽdo. Et inde est ꝙ opera vi uorum nõ pñt prodesse defunctis, vt eos in altiorem statum promoueant ꝙ̃ ſm merita ꝓpria eis debetur, neq; vt in merito proficiant, ad quod non potuerunt in hoc mundo iuuari, qa non sunt in statu merendi, sed ad hoc solum vt impedimentum tollatur .s. reatus pœnæ temporalis quo a Dei visione retardãtur. Ad primum ergo dicendũ ꝙ gloria vel dãnatio vltima solum secundum opera propria de functis reddetur, sed impedimẽta cõ sequendæ salutis tolluntur per opera aliorum, vt dictum est, quæ tamẽ ope ra sunt eorum, inquãtũ pro eis sunt facta, & inquantum meruerunt vt eis post mortem possent prodesse, quip pe qui coniuncti sunt vinculo chari tatis his a qbus post mortẽ iuuãtur. Ad secundum dicẽdum ꝙ mortui nõ sunt viatores quantũ ad hoc ꝙ pos sunt in merito proficere, vnde quan tum ad hoc non iuuantur. Sunt tamẽ viatores quantum ad hoc ꝙ a gloria retardantur, & quantum ad hoc iuua ri possunt. Ad tertium dicendum ꝙ suffragia viuorũ prosunt defunctis, secundum ꝙ viuorũ opera, defuncto rum fiunt: Quod quidẽ contingit du pliciter. Vno modo propter vnionẽ

quol.2.q. 7.ar.2.o. quol. 8. ar.9.c.

charitatis,& sic prosunt ad gaudium omnibus in charitate existentibus, & magis eis qui sunt maioris charitatis. Alio modo per intentionē facientis, & sic valent præcipue ad diminutionem pœnę per modum cuiusdā satisfactionis,& sic valent magis eis pro quibus fiunt,etiā si sint minus digni.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic. q. 2. ar.2.o.

AD tertium sic proceditur,& videtur ꝙ suffragia ecclesiæ prosint dānatis. Legitur enim.2. Machab.12.ꝙ Iudas fecit offerri sacrificium pro mortuis,apud quos inuenerat de donariis idolorꝫ,quod erat lege prohibitū,& sic mortaliter peccauerant,& dānati erant.ergo suffragia ecclesię prosunt dānatis. Præt. Gregorius Traiano Impatori veniā impetrauit,vt Dam.dicit, qui tamen dānatus erat,vtpote idolatra,&ecclesiæ persequutor.ergo suffragia ecclesiæ prosunt dānatis. Præterea. Maius est iuuare q̄ iuuari.sed existentes in peccato mortali possunt alios iuuare suffragiis,alias deciperentur defuncti qui per sacerdotes in peccato existentes fieri sibi suffragia procurant,ergo multomagis dānati in peccato mortali decedētes suffragiis pn̄t iuuari. Sed contra. In inferno nulla est redēptio,vt ecclesia cantat. sed dānati sunt in inferno. ergo ecclesiæ suffragiis iuuari non possunt. Præterea. Augu.dicit in litera ꝙ frustra suffragia impēduntur his qui de corpore exierūt sine fide per dilectionē operante.taliter autem exierunt omnes dānati.ergo suffragiis ecclesię nō iuuantur. Respon. Dicendum ꝙ in hoc omnes consentiunt ꝙ dānatis post diem iudicii pęna, per suffragia ecclesię nunc facta,nō minuetur, nec iterum infidelibus ante diem iudicii. Sed de fidelibus dānatis ante diem iudicii est diuersa opinio. Quidā enim dixerunt ꝙ eis suffragia ecclesiæ valent ad diminutionem pęnę, & tantū possent multiplicari suffragia,ꝙ pœna suspenderetur vsqꝫ ad diē iudicii. Sed cōtra hoc est,quia aliquid remaneret inordinatum in vniuerso, cum culpa non ordinetur nisi per pęnā: Et ideo alii dixerūt ꝙ suffragia ecclesię pro talibus facta semp diminuunt pœnam,nunquā tamen auferunt totam,sicut linea in infinitum diminuitur,sed non consumitur. Sed contra hoc est,quia rō nulla est quare sequētia suffragia minorem quantitatē pęnæ diminuant q̄ prima.Si autem a linea finita semper æqualis quantitas auferretur,oporteret eā per diuisionem consumi:Et ideo dixerūt alii ꝙ suffragia iuuant tales,non diminuendo pęnam,sed cōfortando patientē ad leuius ferendū,sicut si ferēti onus abstergeretur vultus a sudore, onere non diminuto.Sed contra hoc est, quia eādem pęnam aliqui damnatorum leuius,& aliqui grauius ferunt ꝑ diuersitate culparum,quæ per suffragia non minuuntur:Et ideo aliqui dicunt ꝙ tantum ad hoc eis valēt,ꝙ nō tristantur de suffragiis per se non factis. Sed contra hoc est ꝙ alæ defunctorum,& pręcipue dānatorum,ea q̄ circa viuos aguntur ignorant,secundum Aug.in lib.de cura pro mortuis agenda.Et ideo dicendum est ꝙ damnati nullo modo suffragiis iuuantur, & hoc iō quia sunt extra vinculū charitatis,quo mēbra ecclesię vniūtur,vt opera vnius alium iuuare possint.Ad primum ergo dicendū ꝙ illi nō acceperūt donaria idolorꝫ in eorꝫ reuerētiam,sed tāquam victores iure belli, cum quadā auaritia veniali.Vel ſm quosdam,in ipso mortis periculo pęnituerunt, secundum illud Psal,77.

De ma. q. 7.arti.11. ad tertiū.

Cum

Cum occideret eos, quærebant eum. Ad ſecundum dicendum ꝙ de Traiano non poteſt dici ꝙ ſit reuocatus ad vitam, & ſuſcepta gratia veniam conſequutus, cum & alii infideles reſuſcitati legantur. Non enim longitudo temporis præiudicat diuinę potentiæ. Vel dicendum, ſecundum quoſdam, ꝙ pęna fuit ſuſpenſa vſq; ad diem iudicii, nec tamen hoc eſt ad conſequẽtiã ptrahendum, quia priuilegia paucorum non faciunt legem cõmunem. Ad tertium dicẽdum ꝙ ſuffragia per malos facta, inquantum agunt in propria perſona, non valent: poſſunt tamen valere inquantũ agunt in perſona aliena, vel totius eccleſiæ, ſicut eſt de clericis, vel eius qui imperat ſuffragia fieri, ſicutq; cum ſeruus peccator iuſti domini mandatum exequitur eleemoſinam faciendo, ſacrificia tamen eccleſiæ iuuant ex ipſo opere operato.

3.p.q.82. ar.6.c.

Articulus quartus.

In alio ſcript. vt hic. q. 3. ar.1.0.Pa ſę. q.83. ar.11.0.

AD quartum ſic proceditur, & videtur ꝙ orationibus ſanctorum non iuuemur. Eſaie. 63. dicitur. Abraham neſciuit nos, & iſrael ignorauit nos. vbi dicit glo. Auguſti. Mortui, etiam ſancti, neſciunt quid agant viui, & eorum filii. ergo pro eorũ neceſſitatibus non orant. Præterea. Deus nos magis diligit, & clementior eſt ꝙ̃ aliquis ſanctorum. ſed mediatores eliguntur per quos alterius dilectio excitetur, & ſic oportet eſſe eos magis amantes, & magis propitios. ꝰ non debemus ſanctos interpellare vt eorum orationibus iuuemur. Præterea. Quicunq; orando impetrat aliquid, quodãmodo illud meretur. ſed ſancti non ſunt in ſtatu merendi. ergo nos ſuis orationibus, aliquid impetrãdo, non iuuant. Sed contra eſt quod habetur. 2. Machab. vlt. de Hieremia. Hic eſt qui multum orat pro populo, & pro vniuerſa ſãcta ciuitate, Hieremias propheta Domini. Præt. Sancti ex charitate dum viuunt, & pro aliis orant, & merito charitatis exaudiũtur. ſed eorum charitas in patria perficitur. ergo ibi magis & efficacius pro nobis orant. Reſpon. Dicendum ꝙ cuiuſdam hęretici, q Vigilantius dicebatur, error fuit, ꝙ ſancti poſt hanc vitam, nec noſtras orationes cognoſcunt, nec pro nobis orãt. Quod Hieronymus reprobat in quadam epiſtola ſic dicens. Si Apoſtoli, & martyres adhuc in corpore conſtituti poſſunt orare pro aliis, quando pro ſe adhuc debent eſſe ſoliciti, quãto magis poſt coronas, victorias, & triumphos? Vnde dicendum eſt ꝙ ex hoc ipſo quod vident verbum, & in verbo omnia quæ eos decent, noſtras orationes, & neceſſitates cognoſcunt, & vrgente charitate, qua feruent, pro nobis orant, & impetrant. Ad primum ergo dicendum ꝙ Augu. loquitur quantum ad naturalem cognitionen animæ ſeparatę, ſed non quantũ ad cognitionem glorię, vt dictum eſt, & vt Grego. dicit. 12. lib. moral. ſup illud Iob. 14. Siue nobiles fuerint filii eius, ſiue ignobiles. Ad ſecundũ dicendum ꝙ non eſt propter defectũ diuinę charitatis ꝙ ſanctos interpellamus ad orandum, ſed diuinæ ſapientiæ hoc ordo exigit, vt alii per alios iuuentur. Ad tertium dicendum ꝙ licet ſancti nũc non mereantur in patria, meruerunt tamen in hac vita, vt eorum orationes exaudirentur.

Diſtin. Quadrageſimaſexta.

Sed quæritur hic de valde malis &c.

Quęſtio vnica.

Hic quęruntur quatuor.
Primo vtrum in Deo sit iustitia.
Secundo vtrum in eo sit misericordia.
Tertio vtrum omnia opera Dei sint cum misericordia & iustitia.
Quarto vtrum diuina iustitia ex misericordia patiatur pœnas dānatoꝝ esse perpetuas.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ iustitia Deo nō sit attribuēda: Iustitiæ enim actus est reddere debitum. sed Deus nulli aliquid debet. ergo iustitia non cōpetit Deo. Præterea. Iustitia in quadam æqualitate consistit, vnde domini ad seruum non est iustitia, secundum Philosophū. in. 5. Ethi. sed nihil est Deo æquale, cum ipse sit dominus omniū. ergo iustitia Deo non debet attribui. Præterea. Iustitia est vna de quatuor virtutibus cardinalibus, contra temperantiam diuisa. sed tēperantia Deo non attribuitur. ergo nec iustitia ei debet attribui. Sed contra. Ad perfectum iudicium requiritur iustitia in iudicāte. sed Deus iudex est omnium. ergo oportet ponere in eo esse iustitiam. Pręterea. Omne quod est optimum Deo est attribuendum, ſm Ansel. sed iustitia est optima virtutū, vt Tullius probat in lib de offi. ergo iustitia Deo debet attribui. Respon. Dicendum ꝙ hoc interest inter iustitiam, & bonitatem, ꝙ bonitas effectū absolute respicit, Iustitia vero cum ordine ad aliquid præsuppositū, cui actus secundum quādam decentiam adęquatur. Hoc autem semper in diuino effectu inuenitur, quia secundū effectus eius congruūt primis, & primi cōgruūt dignitati facietis. Vñ sicut dr̄ Deus bonus, inqūtum suā bonitate cōicat, ita dicitur iustus, inquantū in suis effectibus ordinem seruat, & vnius ad alterum, & omnium ad seipsum. Ad primum ergo dicendum ꝙ Deus licet non sit debitor alteri, est tamen quodāmodo debitor sibi ipsi, vt. s. faciat quod eum decet, & ex hoc quodāmodo alijs debitor dicitur consequēter: Ex hoc enim quod sibiipsi ē debitor, vt suam dispositionē seruet, efficitur quodammodo nobis debitor ex promisso, & ex merito, quibus nisi cōgruētia redderet, suam dispositionem minime seruaret, & pro tanto Dei iustitia veritas dicitur, inquantum implet quod ordinauit. Ad secundum dicēdum ꝙ ad iustitiam requiritur ęqualitas, non quantitatis semper, sed proportionis. Et licet inter dominum, & seruum non possit esse iustitia secundum perfectam rationem, est tamē aliquis modus iustitię, quē Philosophus nominat dominatum iustum. Ad tertium dicendum ꝙ temperantia est circa passiones, quibus Deus caret, iustitia vero circa actiones quibus non caret, vnde non est simile.

In alio script. vt hic. p. p. q. 21. art. 1. o. p. c. c. 94.

Articulus secundus.

AD secundū sic proceditur, & videtur ꝙ in Deo non sit misericordia: Misericordia enim est quædā passio, quæ in Deum non cadit. ergo in Deo non est aliqua misericordia. Præterea. Summe beato nihil potest miserię admisceri. sed Deus est sūme beatus. cum ergo misericors sit quodāmodo particeps alienæ miseriæ, videtur ꝙ nullo modo Deo misericordia conueniat. Præterea. Misericordis est miseriam aliorū, propulsare repellere. hoc autem Deus non facit: inducit enim aliquos in miseriā pœnæ & permittit aliquos incidere in miseriam culpæ. ergo Deo misericordia non competit. Sed contra est quod in collecta dicitur Deus cui

In alio script. vt hic. q. 2. ar. p. o. p. p. vbi sup. ar. 3. o. 1. c. c. 91. Psal. 24. co. 6.

proprium

proprium est misereri semp,& parcere. Prȩterea. In Psal. 144. dicitur. Miserator,& misericors Dominus. Respon. Dicendum ꝙ sicut iustitia supra bonitatem addit ordinem quẽdã,ita & misericordia, sed differẽter: Nam iustitia addit ordinem cuiusdã ȩqualitatis,& congruentiȩ,misericordia vero addit ordinem contrarietatis,vel diminutionis,Et quia Deus cõgruenter ordinatur circa bona,& mala,non aũt diminuit,nec repellit nisi mala,inde est ꝙ iustitia importat ordinem,& ad bona,& ad mala:Deus.n. iuste prȩmiat bona,& punit mala,Sed misericordia habet ordinem tantum ad mala,quæ Deus vel totaliter tollit,vel diminuit. Ad primum ergo dicendum ꝙ sicut ira non dicitur in Deo secundum passionem,sed secundum similitudinem effectus, inquantum.s.Deus punit,ita misericordia in Deo nõ ponitur scdm passionem, sed scdm similem effectum, quia.s. Deus ad modum misericordis operatur repellendo miseriam alienam. Ad secundum dicendum ꝙ misericors non dicitur esse particeps alienæ miseriæ secundum rem,sed secundum æstimationem,quia.s.ȩstimat alienam miseriam repellendam,ac si esset sua. Ad tertium dicendum ꝙ misericors non repellit alienam miseriam quantumcunqꝫ potest,secundum potẽtiam absolutam,sed quantum ratio recta permittit,& sic etiam Deus facit secundũ ꝙ exigit ordo suȩ sapientiȩ.

Pa pæ. q. 30. art. 2. ad primũ.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur quòd non in omni opere Dei sint misericordia, & veritas: Opus enim creationis est opus Dei, in quo tamen,nec misericordia, nec iustitia apparet,cum iustitia prȩsupponat debitũ, misericordia miseriã, creatio vero nihil.ergo non est verũ ꝙ in omni ope Dei sint misericordia, & veritas. Prӕterea. Apoc. 18. dicitur. Quantum glorificauit se, & in delitiis fuit, tantum date ei tormentum,& luctum.ergo quãtitas pȩnæ ȩquatur quantitati culpȩ,& sic non est ibi aliqua misericordia. Prӕterea. Iustificatio impii quoddam Dei opus est.sed ibi nulla videtur seruari iustitia,sed sola misericordia: Dicitur.n. Tit. 3. Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos,sed se.su.mi.sal.nos fe.ergo non semper in opere Dei coniungitur iustitia misericordiȩ. Sed cõtra est quòd in Psal. 24. dicitur. Vniuersæ viȩ dñi misericordia,& veritas. Prȩterea. Opus proportionatur agẽti,cum ex forma agentis speciem trahat.sed in Deo semper iustitia misericordiæ coniungitur. ergo in opere eius semper vtrũqꝫ inuenitur. Rñ. Dicendum ꝙ de operibus Dei dupliciter loqui possumus.Vno modo ꝭm proprietatem,alio modo ꝭm appropriationem.Proprie itaqꝫ loquendo, omne opus Dei,iustitiam & misericordiam habet. Iustitiam quidem,inquãtum est cum ordine decenti, misericordiam vero,inquantum per eã malum euacuatur,vel in toto,vel in parte,& vltra dignitatem patientis.Cȩterum secundum appropriationem aliquod opus appropriatur iustitiæ, & aliqd misericordiæ.Misericordiȩ quidem in quo misericordia suum effectum principaliter sortitur, sicut patet in opere iustificationis, quo repellitur culpa,& glorificationis quo totaliter excluditur miseria,Iustitiȩ vero,in quo misericordia nõ totaliter effectum suum consequitur, sicut in opere punitionis in quo non totaliter malum excluditur,sed isertur pœna pro merito culpæ, q̃uis minor q̃

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 2. qstiũ cu. 1. o. p. p. vbi sup.

ar. 4. o. 2. con. c. 80. Psal. 24. co. 5. Ro. 15. l. 1. co. 3.

De ver. q. 28. art. 1. ad octa. De po. q. 5. ar. 4. ad sextum.

exigeret culpa. Ad primum ergo dicẽdum ꝙ in opere creationis, etiam aliquo modo iustitia, & misericordia saluantur. Licet enim creatio nõ pręsupponat aliquam creaturam, cui sit aliquid debitum, pręsupponit tñ creantem, cuius voluntati debetur, vt creationis opus impleatur. Quãuis etiam non præsupponat miseriam, quæ in creatione tollatur, vel minuatur, pręsupponit tñ nonesse creaturę, qđ per creationem aufertur, qui est defectus omnem miseriam excedens. Ad ſm dicendum ꝙ etiam in punitione damnatorum saluatur iustitia, in hoc ꝙ pęna pro peccatis infertur, & misericordia in hoc ꝙ citra condignum puniũtur. Authoritas aũt illa nõ demõstrat ęqualitatem quãtitatis pęnæ ad culpam, vt. s. tm̃ puniatur peccator, quantum est dignus. Est autem æqualitas proportionis, quia. s. maiori peccato maior pęna infertur, omnibus tñ citra condignum. Ad tertium dicendum ꝙ etiam in opere iustificationis est misericordia, inquãtum gratis peccata condonãtur, & iustitia, inquãtum ibi aliqua pœna existit, saltẽ cõtritionis, & inquantum seruatur decẽtia diuinæ bonitatis. Vnde dicit Ansel. Cũ parcis peccatoribus, iustũ est. Decet enim &c.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 3. o. AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ peccatoribus non inferatur pęna ęterna: Non enim est iustũ vt pęna culpam excedat. sed culpa fuit temporalis. ergo pęna non erit ęterna. Præterea. Iusti, & misericordis iudicis est vt pęnam non inferat, nisi propter emendationem: Non enim delectatur in pœnis. sed pœna ęterna non potest esse ad emendationem. ergo, cum Deus sit huiusmodi iudex, videtur ꝙ pœnam ęternã peccatoribus non inferat. Pręterea. Matth. 5. dicitur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. sed multi misericordię operibus intenti pro peccatis aliis dãnabũtur. ergo ipsi saltem misericordiã cõsequentur, & eorũ pœna nõ erit ęterna. Sed contra est quod dicitur Esa. vlti. Ignis eorum non extinguetur, & vermis non morietur, & loquitur de pęnis damnatorum. ergo pœna damnatorum erit propetua. Præterea. Sicut gloria debetur merito, ita pœna culpæ. sed sancti pro meritis gloriam ęternam consequentur. ergo ẽt iniusti pro peccatis pœnam æternã. Respon. Dicendum ꝙ circa hoc fuit multipliciter erratum: Origenes enim posuit omniũ pœnam, etiam dæmonum, quandoq; per misericordiã Dei terminandam. Quidam vero non dæmonum, sed oium hominum, pro quibus sancti orabunt, ſm eos. Alii vero nec omnium hominũ, sed fideliũ tm̃, qui sacramentis fidei imbuti in catholica fide vsq; ad finẽ perseuauerũt. Alii vero, non omnium fidelium, sed eorũ tm̃ q circa misericordiæ opera occupantur. Quæ omnes opiniones erroneę sunt. Primo, quia repugnant authoritati scripturæ, quæ suppliciũ dæmonum, & hominum dãnatorũ dicit esse æternum, & fornicarios, auaros, & alios huiusmodi in perpetuum excludi a regno, quę est maxima pœnarum. Secundo, quia pari ratione beatitudo sanctorum quãq; finiretur, & sic vera beatitudo non esset. Vnde dicendum est omnes dãnatos ęterna pœna puniendos. Ad primum ergo dicẽdum ꝙ nulla iustitia exigit ꝙ pœna ęquetur culpæ, duratione, cum ꝓ momentaneo peccato aliquis humano iudicio diu flagelletur, quandoq; vero in perpetuum a ciuitate excludi tur

p. p. q. 10. arti. 3. ad ſm. q. 64. art. 2. c. 3. contra. c. 144.

tur, vel exilio, vel morte dãnatur pp hoc ꝙ contra bonum ciuitatis peccauit, esset ꝗ; pœna ista simpliciter ęterna, si iudex, & reus essent ęterni. Similiter qñdo aliquis peccat cõtra charitatem, quæ est vnio ciuitatis Dei, in perpetuum ab ea excluditur, morte ęterna dãnatus, & hęc est ratio Aug. 21. de ci. Dei. Est & alia rõ quã Aug. ibidem ponit, quia peccauit contemnendo vitam æternam: vnde factus est dignus pęna ęterna. Tertia est quã ponit Grego. quia peccauit in suo ęterno, quod etsi non est actu, est tamen in eius voluntate: voluisset enim semper viuere, vt semper peccaret. Quarta ratio est quia culpa fuit infinita quodã modo, inquantum fuit cõtra Deũ qui est infinitus. Quinta ratio est quia culpa manet in ęternum quã oportet ordinari per pœnam. Ad secundum dicẽdum ꝙ pœnę dãnatorum ad aliquid erunt vtiles. s. ad impletionem diuinæ iustitiæ, & gaudii electorum, qui diuinæ iustitiæ congaudebunt. Ad tertium dicendum ꝙ illi qui sibi non miserentur, non recte misericordes sunt, quantũcũq; aliis misereãtur. Consequuntur tamen misericordiã, non liberantem, sed aliquid relaxantem, aut etiam in hoc mundo, dum misericorditer ad pœnitentiam adducuntur.

Distin. Quadragesimaseptima.

Solet etiam quæri

qualiter dabitur &c.

Quęstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.

Primo vtrum generale iudicium sit futurum.

Secundo vtrum cũ Christo aliqui sint iudicaturi.

Tertio vtrum omnes sint in illo iudicio iudicandi.

Quarto de igne qui faciẽ iudicis præcedet.

Articulus primus.

Ad primum sic proceditur, & videtur ꝙ generale iudicium non sit futurum. Exequutio sentẽtiæ non præcedit iudicium: sed homines nunc a Deo pręmiantur gloria æterna, & puniuntur pœna æterna, ad quæ diuinum iudicium ordinatur. ergo non erit finaliter iudiciũ generale. Præterea. In iudicio generali oportet de omnibus meritis, & demeritis reddi rõnem. sed hoc nõ potest fieri, nisi prolixissimo tẽpore, vt videtur. ergo requireretur ad iudicium tẽpus longissimum, si generale sit futurũ. Præterea. In iudicio humano tempus iudicii pręnunciatur. sed iudiciũ humanum exẽplatur a diuino. ergo, si iudicium generale sit futurum, videtur ꝙ tempus eius non esset nobis occultum, quod patet esse falsum, nõ ergo generale iudicium est futurum. Sed contra est quod dicitur Mat. 25. Cum venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli eius cum eo congregabuntur ante eum omnes gẽtes; Et statuet oues a dextris, & hędos a sinistris. Vbi & meritorum disceptatio subditur, & prępmiorum, & pœnarum determinatio, quæ ad iudicium pertinent. ergo generale iudicium est futurum. Præterea. Discretio bonorum a malis sine iudicio fieri non debet. sed in futuro iudicio fiet generalis separatio bonorum a malis. ergo erit iudicium generale. Resp. Dicendum ꝙ iudicium ad duo ordinatur. s. ad recompẽsationem meritorum, & ad iustitiæ iudicis manifestationem, & propter hæc duo generale iudicium est futurum. Primo quidem

In alio script. vt hic. 3. p. q. 59. art. 5. o. 4. cõtra c. 96. pri. op. 3. c. 249. et op. 10. c. 27. Isa. 30 le. 3. p. in.

quia etsi singulis singillatim reddantur pœnę, & præmia animarū, oportet tamen ꝙ sicut simul omnes resurgent in corpore, ita omnes simul in corpore puniantur, vel præmientur, quod ꝑ generale iudicium fieri oportet. Secundo, quia pœnæ vel præmia singulis singillatim illata, nō sunt omnibus nota, nec etiam pœnaꝝ, & præmiorum causæ. Vnde oportebit omnia merita & demerita, in omnium adduci notitiam, vt vniuersalis iudicis iustitia omnibus pateat euidenter. Ad primum ergo dicendum ꝙ illius iudicii sentētia erit de punitione, vel de pręmiatione hominū in anima & corpore, & de impletione societatis tam bonorum q̄ malorum, quę constat ꝙ generale iudicium non præcedit. Ad scdm dicendum ꝙ August. relinquit sub dubio vtrum iudicium illud peragatur vocali discussiōe meritorum, & snia de pęnis & præmiis, aut mentali. Probabilius tñ ęstimari potest ꝙ tm̄ mentali. Quod si est, breuissimo tempore, vel etiam in momēto iudicium illud complebitur, dum oēs recognoscent sua, & aliena merita, & quid pro eis secundū Dei iustitiā debeatur, vt supra dictum est. Si vero vocaliter ageretur, requireretur tempus prolixum. Ad tertium dicendū ꝙ tempus iudicii debet esse incognitum, vt ad ipsum diligentius præparemur, & etiam quia solum diuinæ potestati subiacet finis mūdi, in quo erit generale iudicium, & ipse solus illius temporis notitiam habet.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ homines cum Christo non iudicabunt. Non.n. sunt minoris dignitatis angeli, q̄ homines. sed de angelis non dicitur ꝙ debeant iudicare. ergo nec de hominibus hoc debet dici. Præterea. Si homines aliqui iudicabunt, hoc pręcipue pertinere videtur ad eligētes voluntariam paupertatem, quia scriptum est Iob. 36. Iudiciū pauperibus tribuet. sed pauperes nō iudicabunt: magis enim hoc conueniret ratione martyrii, vel virginitatis, quæ sunt paupertate digniora. ergo nulli homines iudicabunt cū Christo. Præterea. In futuro omnis cessabit prælatio, vt dicitur in glos. Ro. 15. sed iudicium ad aliquā prælationē spectat, & similiter exequutio iudicii. ergo nec hoīes iudicabunt cum Christo, nec dæmones exequentur iudicis sniam in dānatos. Sed cōtra est qd dicitur Isa. 3. Dn̄s ad iudicium veniet cum senioribus populi sui, per quos perfecti intelliguntur. ḡ perfecti cum Christo iudicabunt. Pręt. Mat. 19. dicit Dn̄s Apostolis. Sedebitis sup sedes duodecim iudicātes duodecim tribus Israel. Rn̄. Dicendum ꝙ iudicare est multipliciter. Vno modo authoritate, & sic tota Trinitas iudicabit. Specialiter vero Filius, se omnibus visibilem pñtando in humana natura. Alio modo cōparatione, & sic iudicabunt, non solum boni, sed etiā mali, ex quorum cōparatione alii dānabiles ostēdentur. Tertio modo approbatione, & sic omnes sancti iudicabunt, sniam iudicis approbādo. Quarto modo quadā priuilegiata authoritate, & sic iudicabunt perfecti, Christi conuersatiōnē spāliter imitantes, quę quidē authoritas in duobus cōsistit. Priō in quadā honorabili cōsessione, quia honorabiliorem locum cęteris obtinebunt Christo magis propinqui. Secundo in quadam snię promulgatione, non quasi ex sua authoritate, sed Christi. Qd fiet dum cognitiōę diuinæ iustitię repleti, alios cognoscere facient quid eis ex merito suorum operum

In alio script. vt hic. o. 4. con. c. 56

3. sen. op. 3. c. 254. prię Cor. 6. le. 1. co. 2.

operũ debeatur, Quę duo notãtur cũ dicitur. Sedebitis super sedes iudicantes. Ad primum ergo dicendum ꝙ Christo iudicium dabitur, quia Filius hominis est, vt patet Io. 5. In forma enim hominis apparebit, & ideo oportet assessores iudicis non angelos, sed homines eẽ, qui corporaliter possint ab hominibus videri. Angeli tñ cum Christo veniẽt, vt habetur Matth. 25. quasi testes de actibus hoīum, quos custodierunt. Ad secundum dicendum ꝙ paupertas maxime disponit hominem ad hoc ꝙ Christo adhæreat, & eius iustitiã contẽpletur mundo totaliter spreto: vñ & eis spãliter iudiciaria ptas debetur, cũ oporteat iudices diuinã iustitiã retinere in corde, vt eã aliis promulgent. Specialiter tñ illis pauperibus cõpetit qui salutem cęlestem hominibus nunciauerunt, per angelos significati, qui cum Christo venturi leguntur, Mat. 25. vt Aug. dicit in lib. de pœnitentia. Tamẽ quod de pauperibus dicitur, ẽt de pfectis aliis potest intelligi, eo quod paupertas est prima perfectionis pars. Ad tertium dicendum ꝙ prælatio in futuro euacuabitur post iudicium, non autẽ in iudicio. Nec intelligitur euacuari, nisi quantum ad hunc actum, qui est adducere in finem, vel abducere, omnibus iam in suo termino constitutis. Vnde nihil prohibet homines per dęmones post iudicium puniri. In litera tamen circa hoc duplex opinio ponitur.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic. o. op. 3. c. 252. Psal. 1. co. 3. & Cor. 5. le. 2. co.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ i illo iudicio omnes debeant iudicari. Ad hoc enim aliqui iudicio astant, vt iudicentur. sed omnes astabimus ante tribunal Christi, vt habetur Ro. 14. ergo omnes in illo iudicio iudicabuntur. Pręterea. Illud iudicium magis ad homines ꝙ ad angelos pertinet. sed in illo iudicio etiam angeli iudicabuntur, vt patet. 1. ad Cor. 6. Nescitis quoniam Angelos iudicabimus. ergo multo magis omnes homines. Præterea. Si aliqui homines a iudicio excluduntur, hoc videtur præcipue de omnibus bonis, quia dicitur Io. 3. Qui credit in eum non iudicatur. aliqui tñ boni iudicabuntur, quibus dicetur. Esuriui & dedistis mihi manducare. ergo oẽs homines iudicabuntur. Sed cõtra. Non est eiusdem iudicari, & iudicare. sed aliqui in illo iudicio iudicabunt cum Christo. ergo non oẽs iudicabuntur. Præterea. In Psal. 1. dicitur. Non resurgent impii in iudicio. glos. vt iudicentur. Respon. Dicendum ꝙ duo sunt de ratione iudicii. s. distributio præmiorum, & pęnarum, & q̃tum ad hoc omnes iudicabuntur, qa vnicuiq; reddetur ſm opera sua. Requiritur iterum discussio meritorũ, & q̃tum ad hoc aliqui non iudicabuntur triplici ratiõe. Primo quia opera nõ habẽt propria de quibus erit iudiciũ, sicut patet de pueris decedentibus añ perfectũ vsum li. ar. qui tñ in iudicio cõparebunt, vt recipiant pęnam pro peccato originali, vel præmium pro sacramento Christi. Secundo quia eorum bonis meritis nulla mala notabilis quãtitatis adiunguntur, sicut illis qui ædificant aurum, argentum, & lapides pretiosos, terrenis contemptis, solis cælestibus inhiantes, sicut a rege terreno præmiantur, absq; aliqua discussione, filii & amici charissimi. Tertio quia non habent permixtionẽ alicuius boni, sicut infideles, qui carent fidei fundamento, quomodo hostes a rege terreno absq; audientia puniuntur. Ad primum ergo dicendum ꝙ ad hoc astabunt, vt referat vnusquisq; propria quæ in corpore gessit, vt di-

1.ad Cor.5. Ad secundum dicendum ꝙ angeli, neq; boni, neq; mali iudicabuntur iudicio discussionis, sed per augmentum præmii accidentalis, vel pœnę. Ad tertium dicendum ꝙ loquitur authoritas illa de iudicio condenationis.

Articulus quartus.

In alio script. vt hic. q.2. ar.1.O.

AD quartum sic proceditur, & videtur ꝙ ignis non præcedet faciē iudicis ad purgationē mundi: Purgatio enim fit ad auferendam immundiciam. sed creaturę Dei sunt mundæ. ergo per ignem non purgabuntur. Præterea. Purgatio ad innouationem ordinatur. sed oēs partes mundi innouabuntur, vt infra dicetur. ergo pari ratione, vel oēs purgabuntur, vel nullæ. sed non oēs purgabuntur, quia nec seipsum ignis purgabit, neq; superiores cœlos, quia nō ascendet nisi quãtum aquæ diluuii ascenderunt, nec etiam omnia elementa, quia duo ex ipsis totaliter absumētur, vt Beda dicit. ergo pari rōne nulla pars mundi purgabitur. Pręterea. Post resurrectionem corpora hominū erunt incorruptibilia, & sic non poterunt per incinerationem purgari. sed ignis ille resurrectionem sequetur, ga inuoluet reprobos, & trahet in gehēnam, vt dicit quædam glo. Dañ. 7. & Aug. dicit, 20. de ci. Dei, ꝙ conflagratio mundi resurrectionem sequetur. ergo ignis ille corpora hominum nō purgabit, quę maxime purgatione indigent propter infectionem culpæ. ḡ pari ratione nec alias partes mundi. Sed contra est quod dr̄. 1. ad Cor. 7. Pręterit figura huius mundi. glo. Pulchritudo huius mundi mūdanorum ignium conflagratione peribit. Præterea. 2. Pet. 3. dicitur. Cœli qui nūc sunt, & terra repositi sunt, igni reseruati. Respon. Dicendum ꝙ cū omnia corporalia sint propter hominē facta, oportet vt dē eis disponatur secundum ꝙ congruit statui hominum. Homines autem anteq̄ ad gloriā perueniant oportet purgari ab omni infectione culpæ, & defectu naturæ, quę cum gloria esse non possunt. In corporalibus autem elementis, & si nō sit infectio culpæ, relinquitur tñ in eis q̄dam indecentia ad gloriam ex peccatis in eis cōmissis quā oportet purgari, sicut videmus loca corporalia purgari antequam in eis sacra celebrentur. Est etiam in corporalibus elementis aliquis defectus naturæ, & impuritas, maxime circa medium locum, ex mutua actione elementorum, & ab his duobus oportebit elementa purgari per ignem, qui est maxime actiuus, & extranei permixtionem non patiens. Primo vero mundus purgatus fuit ꝑ aquam contra vitium concupiscētię, sed ignis competit contra torporem charitatis, qui erit in fine. Ad primū ergo dicendum ꝙ creaturę Dei dicuntur non esse immundę, quia non hn̄t alicuius malæ naturæ permixtionē, est tamē in eis aliqua impuritas, vt dictum est. Ad secundū dicendum ꝙ non oportet purgari, nisi illas partes mundi in q̄bus homines peccauerūt, & hoc est circa mediū locū in quo ēt mixtiones elementorum fiunt. Vnde superiores cœli non purgabuntur, nec sphęra ignis, sed solum ignis q̄ est hic. Non etiam paradisus terrestris, quia etsi peccatum in eo fuit cōmissum, non tamen in eo fuit habitatio peccatoris, sed statim homo inde fuit expulsus post peccatum. Nec etiā infernus: illuc enim omnes elementorū impuritates congregabuntur. Neq; aliqua elementa quæ secundum substantiam auferēda sint, vel secundum formas substantiales, aut ſm qualita-

tes

tes naturales, vt quidam dicunt, quia ſic mundus remaneret imperfectus, ſed ſolum quantum ad mutuas actiones, & varios motus. Vnde præcipue duo dicũtur conſumi.ſ.ignis, & aqua, in quibus dominantur qualitates actiuæ, vel aer, & aqua, propter multiplices eorum motus. Ad tertium dicendum, ꝙ ignis ille, quãtum ad ſui principium, erit ante reſurrectionem, & incinerabit corpora bonorum, & malorum ſimul, cum purgabit faciem mundi. Sed bonorum abſq; dolore, malorum cum dolore, ſecundum peccati quantitatem, diuina iuſtitia faciente. Sed quantum ad ſui finem, ſequetur reſurrectionem, & inuoluet reprobos, & in infernum detrudet quicquid eſt in igne impurum, & in aliis elementis congregabitur, vt Baſi. dicit. Cauſabitur autem ille ignis ex conflagratione omnium ignium mũdanorum, vt dicit Aug. i. ex concurſu omnium cauſarum inferiorum, & ſuperiorũ, ex quibus poteſt ignis circa locũ medium generari.

Diſtin. Quadrageſimaoctaua.

Solet etiã quæri in

qua forma &c.

Hic eſt duplex quæſtio.
Prima de forma iudicis.
Secunda de innouatione mundi.

Queſtio prima.

Circa primum queruntur duo.
Primo vtrum Chriſtus in forma hominis ſit iudicaturus.
Secundo vtrum oẽs homines ſint eius deitatem viſuri.

Articulus primus.

In alio ſcript. vt hic. ar. 1. AD primum ſic proceditur, & videtur ꝙ Chriſtus non iudicabit in forma ſerui: Quia ad iudiciũ authoritas requiritur, Sed authoritas penes deitatem reſidet. ergo Chriſtus non ſecundum formam hominis, ſed ſecundum formam Dei iudicabit. Preterea. Forma iudicis ab omnibus iudicandis debet videri, qui tantum locum occupabunt, a quo nõ poterit ita paruum corpus videri. ğ Chriſtus non iudicabit ſecundum formam humanã. Præterea. Si in forma humana Chriſtus iudicabit, precipue videretur ꝙ hoc eſſet ſecundum formam corporis glorioſi. ſed ſecundum hanc non iudicabit, quia eã non poterunt omnes videre: corpus enim glorioſum a non glorioſo videri nõ poteſt. ergo ſecũdum formam humanam Chriſtus non iudicabit. Sed cõtra eſt quod dicitur Io. 5. Poteſtatem dedit ei iudiciũ facere, quia filius hominis eſt. Præterea. Chriſti exaltatio eſt præmium eius humiliationis, vt patet Phil. 2. ſed Chriſtus humiliatus eſt ſecundum naturam humanam vſq; ad hoc ꝙ iniuſte a Pilato iudicaretur. ergo ſecundum humanam naturam exaltabitur vſq; ad iudiciariã poteſtatem. Reſpon. Dicendum ꝙ, ſicut prædictum eſt, illud iudicium generale ad hoc erit, vt omnes ſimul corpora reſumentes, vel conſequantur gloriam corporum, vel pœnam. Ipſa autẽ reſumptio corporum cauſatur ex myſteriis peractis in humanitate Chriſti, vt ſupra dictum eſt. Vnde recte illud generale iudicium ſecundum humanam naturam attribuitur Chriſto: Et iterum quia per Chriſtum hominem documenta ſalutis, & gratie auxilia recepimus, conueniens eſt vt per eum in gloriam perducamur iudicantem ſecundum humanam naturã. Ipſa etiam humana natura ab omnibus cõmuniter poterit videri: requirit enim manifeſtum iudicium vt ſit etiam iudex manifeſtus, & ideo conue

et. 2. o. 4. contra. c. 96. quol. 10. arti. 2. c.

nienter Christo secundum humanam naturam iudicium attribuitur. Ad primum ergo dicendũ ꝙ Christo ſm diuinam naturam conuenit authoritas dominii naturalis & ęterna iure creationis, sed secundum humanã naturam conuenit ei ex tempore iure redemptionis. Ad ſm dicendũ ꝙ corpus Christi erit maxima claritate pręfulgidum, & ideo nihil prohibet ipm a longinquo videri. Ad tertium dicendum ꝙ, sicut supra dictum est, corpus gloriosum habet in sua potestate vt videatur, vel non videatur ab oculo non glorioso, & sic nihil prohibet quin in forma gloriosa Christus iudicet, & eam videant ẽt reprobi.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. q. 1. articu. 3. ad pri. & art. 2. ad quartũ. 4. con. c. 96. op. 3. c. 249. Ios. 5. le. 4. co. 3.

AD secundum sic proceditur, & videtur ꝙ diuinitatẽ Christi omnes sint visuri ĩ iudicio: Inuidus enim tanto magis affligitur quanto maiorẽ gloriam videt eius quẽ odit. sed impiis conceditur videre gloriam Christi in iudicio ad eorum afflictionem, vt patet Isa. 26. Videant & confundantur zelantes populi, & ignis hostes tuos deuoret. cũ ergo maxima gloria Christi sit eius diuinitas, videtur ꝙ etiam impii diuinitatẽ eius sint visuri. Præterea. Sicut conueniẽs est delectabile, ita quod est contrariũ, & repugnans est causa doloris. sed impii egerunt contra Christi diuinitatẽ eam odio habentes, secundum illud Psal. 73. Superbia eoꝝ qui te oderunt ascendit semper. ergo ad cumulũ doloris eorũ, fieri debet vt videant Christi diuinitatem. Præterea. Beati in patria gaudent de visione diuinitatis & humanitatis Christi. sed impii humanitatem Christi videbunt sine gaudio, imo cum dolore. ergo & diuinitatẽ eius possent sine gaudio cũ dolore videre. Sed contra. Illud qđ promittitur amicis in pręmium, non debet hostibus exhiberi. sed manifestationẽ suę diuinitatis Christus promittit amicis suis in præmium. Dicitur enim Ioã. 14. Qui autẽ diligit me, diligetur a Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. ergo diuinitatem Christi peccatores non videbunt. Prӕterea. Ad visionem Dei cordis mũditia requiritur, vt patet Mat. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. hanc autem peccatores nõ habent. ergo diuinitatem Christi videre non poterunt. Respon. Dicendũ ꝙ diuinitas Christi potest videri dupliciter. Vno modo per expressa indicia, & sic impii diuinitatem, Christi videbunt cognoscẽtes eum esse verum hominem, & verum Deum. Alio modo per essentiam, & sic videri non potest, nisi ab intellectu lumine gloriæ illustrato, quia lumen naturæ est deficiens ad tantam cognitionem. Vñ in Psal. 35. dicitur. In lumine tuo videbimus lumen. Cum igitur animæ peccatorum non sint habituræ gloriæ claritatem, non poterunt diuinitatẽ Christi in sua essentia videre. Ad primũ ergo dicendum ꝙ cognitio diuinitatis Christi p expressa indicia sufficiet peccatoribus ad inuidię tormentum. Ad secundum dicendum ꝙ Deus ratione ęssentiæ suæ non potest ab aliquo odio haberi, quia sua essentia est essentia bonitatis, nullus autẽ potest odire bonum, inquãtum huiusmodi, licet aliquod bonum, prout ęstimatur malũ, possit odio haberi: Et ideo nullus posset videre essentiam diuinã quin eam diligeret, & in ea delectaretur. Dicitur tamen Deus odio ab aliquibus haberi, ratione aliquorũ effectuum, vt punitionis, vel prohibitionis, & huiusmodi. Vnde impii p effectus diuinitatem Christi cognoscẽtes,

In alio script. vbi sup. c. Io. 15. le. 5. co. 2.

in ea non delectabuntur. Ad tertiũ dicendum ꝙ humanitas Christi nõ est ipsa bonitas, sicut eius diuinitas, & iõ non est simile.

Deinde quæritur

de innouatione mundi.

Quæstio secunda.

Et circa hoc quęruntur duo.

Primo de nouitatibus quæ fient ante iudicium vel circa ipsum.

Secundo de nouitate quę sequetur iudicium.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. ar. 4. o.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ nullis nouitatibus iudicium futurum debeat pręueniri: quia vt dicitur. 1. Thes. 5. Dies Domini sicut fur in nocte veniet. hoc autem nõ esset, si aliquibus nouis signis præueniretur. ergo tales nouitates aduentũ Domini non præcedent. Præterea. Sol nõ eclypsatur, nisi in coniunctione sui ad lunam, luna vero non eclypsatur nisi in oppositione. sed non potest esse ꝙ hæc duo luminaria simul coniungantur, & opponantur. ergo nõ põt simul eclypsari circa diem iudicii, vt in litera dicitur. Præterea. Mutatio & admiratio sunt contra rationem beatitudinis, quia admirationis causa est ignorantia. sed virtutes cœlorum sunt angeli beati. ergo moueri non poterunt, nec admirari de aduentu Christi. Præterea. Nubes fiunt ex inspissatione vaporum, qui tunc non erunt, motu cœli cessante. ergo esse non poterit ꝙ sancti in nubibus Christo obuiam rapiantur. Præterea. Vallis Iosaphat non est tanta, quæ omnium hominum multitudinem capere possit. sed omnes in iudicio comparebunt, vt prius supra dictum est. ergo iudicandi non cõgregabuntur in valle illa Iosaphat. In cõtrarium sunt authoritates, quę ponuntur in litera. Respond. Dicendum ꝙ Christus in primo aduentu venit occultus, sed in secundo veniet manifestus. Vnde sicut primus aduentus habuit quędam signa præcedẽtia, & concomitantia nõ omnibus nota, sed quibusdam vt apparitiones, & alloquutiões Angelorum, ita secundũ aduentum pręcedent quædam manifesta signa, quæ ab omnibus cognoscẽtur. Quæ autem futura sint nõ possumus scire pro certo, quia signa quæ in euangeliis leguntur non cogimur referre ad futurum Christi aduentũ, vt Aug. dicit in epistola ad Esicium. Ad primum ergo dicendũ ꝙ dies Domini malis superueniet sicut fur, qui signa aduentus paruipendent, sed boni erunt arescentes pre timore, vt in euangelio legitur, Quãuis possit dici ꝙ totum illud tempus quo signa manifesta apparebunt, sub tempore iudicii cõpręhendatur. Ad secundum dicẽdum ꝙ solis, & luna in ipso Christi aduentu obscurari dicuntur, non luminis subtractione, sed ex comparatione maioris claritatis præsentis. s. Christi. Ante iudicium vero obscurari non poterunt, sed diuersis temporibus, secũdum naturam, vel eodem tẽpore diuina virtute, quis hoc sit naturæ impossibile. Ad tertium dicendum, ꝙ per virtutes cęlorum possunt itelligi oẽs Angeli, qui moueri dicuntur per admirationem diuinę virtutis talia facientis quæ etsi cognoscunt, non tam[illegible] compręhendunt. Vñ hæc admirationis mutatio beatitudini nõ repugnat. Potest etiã per virtutes cœlorum intelligi ordo virtutũ, qui moueri dicitur propter effectum frequẽtię signorum. Nã huiusmodi ordinis est signa facere, secundum Gregoriũ,

vel quia eorũ est Deo seruire in omnibus cęlestibus, quia tunc cessabunt. Ad quartum dicendũ ꝙ nubes illę & si nõ causentur virtute naturæ, poterunt tñ causari diuina virtute, vt sit conformitas ascensionis sanctorũ ad ascensionem Christi, quem nubes ab oculis discipulorum suscepit, vt dicitur Act. 1. quãuis quidã dicant ꝙ huiusmodi nubes nihil aliud erit ꝙ̃ densitas radiorum ex corporibus gloriosis resplendentium. Ad quintum dicendũ ꝙ creditur Christus circa montem oliueti descensurus ad iudicium vnde ascendit, cui monti subiacet vallis Iosaphat, vbi peccatores cõgregabuntur, vel etiam oẽs iudicandi, & circa illum locum, q̃tum sufficiens erit, iusti autem, saltem illi qui cum Christo iudicabunt, rapientur in nubibus obuiam Christo in aera, vt patet. 1. ad Thess. 4.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 1. et 2. o.

AD secundum sic proceditur, & videtur quod mundus post iudicium non innouetur: Nouitas enim glorię reddetur pro meritis. sed elementa mundi nihil meruerunt, ꝗ non innouabuntur. Præterea. Motus cœli est ad perfectionem ipsorum cęlestium corporum, quæ diuinã bonitatem per motum participant, vt dicitur in secundo cę. & mun. est etiam ad perfectionem inferiorum corpoꝝ, quæ sol circũiens illustrat ne alicubi sint perpetuæ tenebræ. sed nulla perfectio debet mundo auferri. ergo mũdus non innouabitur per cessationẽ motus cęli. Pręterea. Corpora cęlestia per lucem sunt causa generationis. sed generatio cessabit. ergo corporibus cęlestibus claritas non augebitur. Pręterea. Elementa semper manebunt secundũ suam substãtiam, & naturam. sed de natura quorundã elementorum est vt sint peruia, terrę vero vt sit opacum. ergo in innouatione mundi non conferetur claritas, huiusmodi elementis. Præterea. Sicut elementa sunt partes mundi, ita animalia, & plantę, & corpora mineralia, & tanto nobiliores, quãto habent nobiliorem formam. sed elemẽta manebunt. ergo, & predicta. Respon. Dicendum ꝙ beatitudo hoĩs consistit in fruitione Dei ad quam nõ potest peruenire oculus carnis, sed solus oculus mentis, & ideo vt aliqualiter oculus carnis Deum videre possit, ipsa corpora visibilia maiori participatione diuinæ bonitatis perficiẽtur, vt sic in eis quodãmodo oculus carnis Deum videre possit. Vnde Aug. dicit in fine de ci. Dei. Videbitur Deus in cęlo nouo, & terra noua, & omni corpore quocũq; fuerint spiritualis oculi corporis directi, & hoc innouatio mundi dicitur. Ad primum ergo dicẽdum ꝙ licet hanc nouitatem elementa mundi non meruerunt, meruit tñ eam quodãmodo hõ qui in ea præmiatur. Ad secundum dicendum ꝙ homini motus cœli seruit quãtum ad statum generationis, & corruptionis, quæ tũc cessabunt, & sic motus nõ est de perfectione corporũ cœlestiũ, inquãtum sunt causa generationis & corruptionis. Quãuis aũt tunc sol nõ circũeat, sed in nobilissimo situ resideat, in nulla tñ parte erũt perpetuæ tenebrę, nisi in inferno, quia aliæ partes mundi, etiam ex seipsis claritatem habebũt, & ex aliis cœli luminaribus. Ad tertium dicendum ꝙ motus non pertinet ad perfectionẽ corporis cœlestis ratione suiipsius, cum sit actus imperfecti, sed solum inquantum est causa generationis. Claritas autẽ pertinet ad decorem ipsius cœli secundũ seipsum, vnde claritas augebitur, sed

motus

motus cessabit. Ad quartum dicendum ꝙ sicut spiritus inferiores.s.hominum assumentur ad gloriam superiorum.s.angelorum, ita corpora inferiora induentur claritate, quę ꝓprie cōpetit supioribus corporibus: Nec hoc erit cōtranaturā, sed ſm naturā, diuina virtute fauēte: erit enim, vt dicitur, terra in supficie exteriori clara sicut vitrum, aqua sicut cristallus, aer vt cęlum, ignis vt luminaria cęli, vel etiam multo excellentius, quia decor naturæ non adęquat decorē gloriæ. Ad qntum dicēdū ꝙ in statu icorruptionis non debet manere, nisi illud quod aliquo modo est incorruptibile. Homo autē est incorruptibilis ſm partem, quę est anima, elementa autē secundum totum, licet non secundū partes, cęlum secundum totū, & partes vn̄ hęc omnia manebūt. Sed alia corpora mixta sūt corruptibilia omnibus modis, vn̄ non manebunt sicut partes principales mundi, sed secundario ad aliarum ornatum, vel ministerium ordinata.

Distin. Quadragesimanona.

Post resurrectionē

vero &c.

Quęstio vnica.

Hic queruntur quatuor.

Primo vtrū intellectus creatus Deū per essentiam possit videre.

Secundo vtrum in hac visione beatitudo principaliter consistat.

Tertio vtꝝ beatitudinē oēs appetāt.

Quarto vtrum post resurrectionē sit maior gloria sanctorum ꝙ̄ ante.

Articulus primus.

In alio script. vt hic. q. 2. AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ intellectus creatus Deū per essentiam videre nō possit: Hominibus enim ęqualitas angelorū in prēmiū promittitur, vt patet Mat. 22. sed angeli Deum per essentiam videre nō possunt, quia vt Chry. dicit, nec ipsę cœlestes essentiæ, ipsa dico Cherubin, & Seraphin ipsum Deum, vt est, vnquam videre poterunt. ergo nec homines Deum per essentiā videbunt. Præterea. Omne qd videtur per essentiam, scitur quid est, quia essentia rei est quidditas eius. qd autē scitur quid est, compręhēditur, quia diffinitio indicans quid est res, est terminus rei. Deum autē impossibile est ab intellectu creato compręhendi. vt Augu. dicit in epistola ad Paulinum de iudicio Domini. ergo Deus per essentiā ab intellectu creato videri nō pōt. Præt. Visus ad visibile oportet esse proportionē. sed inter intellectū creatum, & Deū nulla est proportio, cū in infinitum distent, ēt lumine gloriæ apposito. ergo Deus per essentiā videri nō potest ab intellectu creato. Sed contra est quod dr̄. 1. Io. 3. Cum apparuerit, similes ei erimus, qm̄ videbimus eū sicuti est. Pręt. Mat. 5. dr̄. Beati mundo corde, qm ipsi Deum videbunt. Respon. Dicendū ꝙ amori non satisfit, nisi ei præsentialiter offeratur quod amat: absentia.n. amati cōtristat. Homines autem per charitatem Deum immediate amant, nō propter aliquid, sed ꝓpter seipsum: vnde charitas non sufficienter remuneraretur, nisi ipse Deus imediate amanti pręsentaretur. Hoc autē esse non pōt, nisi per suam essentiam videatur, quia quicunq; effectus, vel quæcunq; alia species insufficientissime repręsentat diuinam essentiā, et ā minus ꝙ̄ vmbra corpus. Quare sicut videns vmbram non pn̄tialiter videt eū cuius est vmbra, ita p quācūq; speciē, vel effectū intellectus Deum præsentialiter habere non potest. Opor-

arti. 1. o. p. p. q. 12. ar. 1. o. 3. con. c. 51 54. 57. De ver. q. 8. arti. 1. o. quol. 7. ar. 1. o. & quol. 10. ar. 17. op. 3. c. 104. Matth. 5. co. 10.

tet igitur ꝙ ipsa essentia quæ cognoscitur, sic et spés qua cognoscitur, Et sic Deus per suam essentiam vř. Est tñ ibi in hac visione quoddã mediũ, non in quo, sed sub quo Deus videtur. s. lumẽ glorię, sicut et oculus corporalis sub lumine corporali suũ visibile videt. Ad primũ ergo dicẽdũ ꝙ Chry. loquitur de visione cõprehẽsionis, qua solus Deus se videt. Ad ꝑm dicendum ꝙ qñ essentia rei cognoscitur scdm modum suæ cognoscib. litatis, tunc res cõprehenditur. Sed hoc in visione Dei esse nõ põt, quia claritas diuinę essentię per quã est cognoscibilis est infinita, modus aũt intellectus creati videtis non põt esse infinitus, & ideo nõ cõprehendit, nõ quia totũ nõ videat, sed quia totaliter nõ videt: videt. n. finite quod de se est visibile infinite. Ad tertium dicendũ ꝙ potentia operatur ad obiectũ mediãte actu: vñ non oportet accipere proportionem potẽtię ad obiectum simpliciter, sed secundum ꝙ cadit sub actu. Quãuis autem Deus sit infinitus, tñ modus eum videndi est finitus, & ideo huic modo intellectus per lumẽ gratiæ proportionatur.

Articulus secundus.

In alio script. vt hic. q. p. ar. p. quæstiun. p. o.

AD secundum si proceditur, & videtur ꝙ beatitudo nõ cõsistat in visione Dei: Beatitudo enim est summum bonum. hoc autẽ est Deus solus, cum nõ sit nisi vnũ summũ bonũ. ergo beatitudo est ipse Deus. sed visio Dei non est Deus. ergo visio Dei non est ipsa beatitudo. Præterea. Vt dicit Boe. in. 3. de consola. Beatitudo est status omnium bonorũ congregatione perfectus. sed visio nõ nominat statum, sed actũ. ergo visio Dei non est ipsa beatitudo. Præterea. Beatitudo omnis consistit in coniunctione ad Deum. sed magis homo cõiungitur Deo diligendo q̃ cognoscẽdo, qa vt dicit Hug. de san. Vict. Plus Deus diligitur, q̃ cognoscitur & intrat dilectio, vbi scia foris stat. ẽ magis Dei dilectio est beatitudo q̃ eius visio. Pręterea. Finis cuiuslibet motus est quies, quæ est in termino motus. sed quies ad quã terminatur motus appetitus est delectatio. ergo finis appetitus nostri est delectatio, & non visio, & sic visio non est beatitudo. Sed contra est qđ dr Io. 17. Hęc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum. sed vita ęterna est beatitudo, & finis vltimus, Ro. 8. Finem vero vitam æternam. ergo ipsa Dei visio est nostra beatitudo. Pręterea. Merces sanctorum est beatitudo. sed visio est tota merces sanctorũ, vt August. dicit. ergo visio est tota substantia beatitudinis. Respon. Dicendũ ꝙ cuiuslibet existentis in potentia finis est vt reducatur in actum: Ipse autem ordo, vel habitudo rei ad actum suum, vel habitum, vel non habitum, & siquæ proprietates ex actu consequuntur non sunt finis, sed cõcomitãtur finem, & ipsum quodãmodo perficiunt, & decorant, sicut in generatione finis est consequutio formæ, non proprietates quę consequuntur formam, & sic in motu locali consequutio loci, non quæcũq; aliæ proprietates locum consequentes. Anima autẽ nostra est in potentia omnia, ꝑm intellectum: quia intellectus est potẽtia ipsa intelligibilia, vnde vltimus finis eius est vt reducatur in actum omnium intelligibilium. Hoc autem fit per Dei visionem, in qua ipse Deus, q est actus omniũ, vnitur quodãmodo intellectui vt intelligibile, & fit actus eius quodãmodo. Vnde ipsa Dei visio est essentialiter vltimus finis humanæ animę & eius beatitudo. Dilectio vero

p. p. vbi su. c. pria sec. q. 3. ar ti. 4. c.

vero est quasi quædam proprietas cōsequēs actus. Vnde ipsa visio est essentialiter beatitudo, sed dilectio, & fruitio, siue delectatio cōcomitantur eā sicut stabilientes, & consūmantes, & decorantes ipsam. Ad primum ergo dicendum ꝙ ipse Deus est beatitudo per essentiam, homines autē fiunt beati participatione, quod fit dum ei vniuntur, & hoc primo est per visionem. Ad secundum dicendū ꝙ beatitudo, siue fœlicitas, secundum Philosophum, in perfecta operatione cōsistit: Perfecta autem operatio requirit omnia quę ad perfectionem pertinent operantis, & hac ratione statum perfectum omnium bonorum cōgregatione Boe. beatitudinem describit. Ad tertium dicendū ꝙ dilectione perficitur coniunctio ad Deum, quæ per visionem essentialiter inchoatur, & hæc est ratio dicti Hug. de sanct. Vic. Ad quartum dicendum ꝙ delectatio non est ipsa adeptio finis, vel quietatio in fine, sed consequitur ipsum, inquantum volūtate sibi complacet in fine habito, in quo quiescit.

Articulus tertius.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ non omnes beatitudinē appetant. Nullus enim appetit quod ignorat, & de quo non cogitat. sed multi sunt qui non cognoscunt beatitudinem, nec de ea cogitant. ergo videtur ꝙ non oēs beatitudinem appetant. Pręterea. Sicut dicit August. in lib. de Tri. & habetur in litera, Beatus est qui habet oīa quæ vult, & nihil male vult. hoc autem nō oēs volunt: multi enim sunt qui male volunt, & in hoc gaudēt, de quibus Prouer. 2. dicitur. Qui lętātur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. ergo non omnes volunt esse beati. Præterea. Consequutio finis respōdet appetitui eius. sed nō omnes beatitudinem consequuntur, nec qui sequuntur eam ęqualiter habent. ergo beatitudinis appetitus non est omnibus cōmunis. Sed contra est qđ Boe. probat in. 3. de conso. quod oēs ad beatitudinem peruenire nituntur, licet diuersis viis. Præterea. Omnis res naturaliter appetit suum finem, sicut graue locum medium. sed beatitudo est finis hominis. ergo oēs homines naturaliter eam appetunt. Respon. Dicendum ꝙ vnaquęq; potentia naturaliter tēdit in suum obiectum, sicut visus in colorem. Voluntatis autem obiectum est bonum. Vnde omnes homines naturaliter bonū volunt, non autem quodcūq;, sed bonū proprium sibi: Et sicut bonum ꝓpriū appetunt, ita boni proprii perfectionem: Omne enim diminutū perfectionem sui exoptat. Bonum autem proprium hominis perfectū, est ipsa beatitudo, ideoq; omnes homines, appetūt beatitudinem. Quicquid autem homines volunt, volunt propter aliqđ bonum, vel verum, vel apparens, consequendum, vel perficiendum. Quare quicquid appetunt homines, appetūt propter beatitudinem. Ad primum ergo dicēdum ꝙ licet nō omnes cognoscant beatitudinem, nec de ea cogitēt sub nomine beatitudinis, omnes tamen cognoscunt, & cogitant beatitudinis rationem, sicut rationem boni perfecti. Sed cui cōueniat esse perfectū bonū hominis non est omnibus notum, sed plures circa hoc errauerunt. Ad secundum dicendum ꝙ licet aliquis velit aliquid velle quod est male velle, tamē hoc vult sub ratione alicuius boni, & sic vnusquisq; vult bene velle per se loquendo, ēt siquis per accidens velit male velle. Ad tertium dicēdum ꝙ quāuis omnes ap

In alio script. vt hic. pria Pç. q. 5. ar. 8. o. 3. con. c. 62. rat. 2. et. 4

petant beatitudinem cōmuniter, non tamen omnes eam consequuntur, qa non volunt ea per quę ad beatitudinem peruenitur, ficut qui vult fcire, & non vult ftudere. Nec etiam omnes qui volunt ea quibus ad beatitudinē perueniţur, æqualiter ea volunt, fed quidam maiori charitate, quidam minori, & exinde eft ꝙ quidam plenius, quidā minus plene beatitudinem cōfequuntur.

Articulus quartus.

In alio fcript. vt hic. q. 1. ar. 4.

AD quartum fic proceditur, & videtur ꝙ beatitudo fanctorū nō erit maior poſt refurrectionem q̄ ante: Beatitudo enim fanctorum cōfiſtit principaliter in viſione Dei, vt dictum eſt. fed ad viſionem Dei nihil operatur corpus. ergò poſt refurrectionē non erit maior beatitudo fanctorum. Pręterea. Si ante refurrectionem fit minor beatitudo fanctorum, hoc videtur eſſe propter appetitum animę ad corpus, propter quem retardatur a diuina viſione. fed talis appetitus retardare non poteſt, cum anima non appetat corpus ficut finē vltimum, fed ficut quod eſt ad finem. appetitus autē ordinatus eius qd eſt ad finem non retrahit a fine, fed magis dirigit in ipſum. ergo beatitudo fanctorum non eſt minor ante refurrectionem q̄ poſt. Præterea. Magis videtur ꝙ plurium bonoꝝ fit beatitudo inęqualis, q̄ vnius, & eiuſdem. fed plurium beatorum beatitudo eſt ęqualis, quod patet ex hoc quòd omnibus dabitur vnus denarius, vt dicitur Matth. 20. & quòd beatitudo eſt in termino, vnde non recipit magis, & minus. ergo idem poſt refurrectionem non erit magis beatus, q̄ ante.

Sed contra. Beatitudo in viſione Dei confiſtit, fed animæ fanctorū ante refurrectionem minus vident Deū q̄ poſt: dicit enim Auguſt. 12. fuper Gen. ad literam, Minime dubitandum eſt, mentem poſt mortem non fic videre poſſe incōmutabilē ſubſtātiam, vt fancti angeli vident. Poſt refurrectionem vero Deum viſuri fumus, ficut angeli vident, vt ipſe dicit in fine de ci. Dei. ergo maior erit beatitudo fanctorum poſt refurrectionem, q̄ añ. Pręterea. Gaudium eſt de ratione beatitudinis. fed boni amplius gaudium funt habituri poſt refurrectionem q̄ ante, vt Aug. dicit. ergo fancti magis erunt beati poſt refurrectionē, q̄ ante. Refpon. Dicendū quòd magnitudo beatitudinis poteſt attendi dupliciter. Vno modo extenſiue, & fic planum eſt quòd beatitudo fanctorum maior erit poſt refurrectionem q̄ ante, quia quantum ad plura erunt tunc beati. f. quātū ad animā, & corpus, nūc aūt q̄tum ad aīam tantū. Alio modo intenſiue, & fic maior eſt beatitudo vbi ieſt pfectior operatio, in qua beatitudo confiſtit. Perfectio autem operationis ex duobus dependet. Aut. n. ex habitu, & fic nō erit maior beatitudo poſt refurrectionem q̄ ante, quia nec maior charitas perficiens affectum, nec maius lumen glorię illuſtrans. Aut ex potentia naturali, & fic quodāmodo erit intēſior beatitudo poſt refurrectionem, q̄ ante: Anima enim feparata a corpore, non dum habet perfecte naturæ fuæ modum quem habebit poſt ſpiritualem corporis refumptionē, vt Aug. dicit. 12. fuper Gen. ad lit. Pars enim in toto exiſtens, habet perfectionem quandam naturæ, quā non habet feparata a toto. Ad primum ergo dicendum ꝙ licet corpus non faciat ad actū beatitudinis directe, facit tamē indirecte, inquantum ex vnione corporis ipſa natura animæ fit perfectior, & per cō

Prima fę q. 4. ar. 5. o. 4. con. c. 87. fin. De po. q. 5. art. 10. opu. 3. tract. 1. c. 163. 167. et. 169. Iob. 19. fi.

sequēs vires itellectuq; in essentia animæ fundatæ. Ad secundum dicendū ꝙ appetitus corporis non impedit a fruitione quasi distrahendo intentionem, sed designando, & concomitando imperfectionem naturæ, Unde nullus appetitus deliberatiuus angeli, vel animæ retardare potest a diuina fruitione, sed solus appetitus naturalis, q imperfectionem naturæ cōsequitur. Ad tertium dicēdum ꝙ dignitas beatitudinis pensatur ex duobus, Vno modo ex obiecto operationis in qua beatitudo cōsistit, & ex hac parte omnium esset par gaudium, & beatitudo equalis, quia ex eadē diuina essentia visa & amata, & propter hoc dicitur vnus denarius. Alio modo ex intēsione operationis, quæ est per diuersitatem habitus, & sic secūdum diuersam quātitatem charitatis, & luminis gloriæ, quæ respondent diuersitati charitatis in via, sūt diuersi beatitudinis gradus, qui diuersæ mansiones appellantur propter diuersos modos quo collocantur in fine. Nec obstat ꝙ beatitudo est summum bonum, quia beatitudo creata non dicitur summū simpliciter, sed sūmū in spē, sicut ignis dr subtilissimus corporum. Vnde nihil prohibet vnum alio, vel seipso diuerso tempore beatiorem esse.

In alio script. vbi sup. quæstiun. 1. o.

Distin. Quinquagesima.

Hic oritur quæstio

ex prædictis &c.

Quæstio vnica.

Hic quæruntur quatuor.
Primo de voluntate dānatorum.
Secundo de tenebris in quibus erunt post diem iudicii.
Tertio de cognitione animarum ante diem iudicii.
Quarto vtrum beati videant pœnas damnatorum.

Articulus primus.

AD primum sic proceditur, & videtur ꝙ dānati non habeant in omnibus malam voluntatem: Pœnitet.n. eos de malis quæ cōmiserunt. vnde dicitur Sap. 5. Intra se pœnitentiam agentes. sed hæc est bonæ voluntatis. ergo habebunt aliquā bonam voluntatem. Præterea. Dānati in inferno vellent suos cōsanguineos saluari, vt Luc. 16. dicitur de diuite qui rogabat ꝓ fratribus suis ne venirent in locum tormentorum. sed velle salutem aliorum est bonæ volūtatis. ergo damnati habent aliquam bonam voluntatem. Præterea. Diligere Deum bonæ voluntatis est. sed damnati Deum diligunt, quia, sicut dicit Diony. 4. ca. de di. no. Omnibus diligibile est bonum, & pulchrum, quod est omnis boni, & pulchritudinis causa, quod Deus est. ergo damnati habēt bonam voluntatem. Prẹterea. Per malam voluntatem homines demerentur in hoc mundo. sed nō sunt melioris cōditionis post damnationē ꝗ ante. ergo si malam voluntatē hñt videtur ꝙ demereantur, quod est falsum, cū sint in termino viæ. ergo dānati non semper habent malam volūtatem. Sed contra. Homines dānati dẹmonibus consociantur. sed omnis voluntas dẹmonum est mala, vt in scripti. distin. secūdi libri dictum est. ergo & omnis voluntas hominum damnatorum. Præterea. Sicut boni sunt in cōplemento bonitatis in beatitudine, ita dānati in cōplemento malitiæ. sed beati non possunt habere malam voluntatē. ergo nec damnati bonam. Respon. Dicēdum ꝙ duplex est volūtas, naturalis, & deliberatiua. Naturalis voluntas in dānatis est bo-

In alio script. vt hic. q. 2. arti. 1. o. quol. 8. arti. 17. o.

na,& ea aliquod bonum volunt, quæ quidem voluntas attestatur bonitati naturæ cuius Deus est author. Voluntas autē deliberatiua in damnatis bona esse non potest: procedit enim ex electione lib. ar. quod in damnatis est confirmatum in malo, propter perpetuam separationē a bono fine, a quo se per culpam voluntarie separauerunt. Ad primum ergo dicendū ꝙ pęnitere de peccato per se, dum scilicet aliquis dolet de turpitudine culpæ est bonæ voluntatis, sed pœnitere per accidens, dolendo de acerbitate pœnę, potest ad malam voluntatem ptinere quæ rectitudini iustitię repugnat. Ad secundum dicendum ꝙ in damnatis est tanta inuidia, ꝙ inuidēt etiam proximorum saluti, Vellēt tñ, si aliqui saluantur, quòd propinqui sui potius saluarentur, & inuidebunt aliis, si sui propinqui dānabūtur. Vel dicendum quia diues sciebat suā pœnam augeri ex suorum pñtia, ideo eis bonum optabat per accidēs. Sicut.n. ex multiplicatione iustorum augetur beatorum gaudium, ita ex multiplicatione reproborum augetur malorum pœna. Ad tertium dicendum ꝙ ab illis qui Deum per essentiam vidēt Deus haberi odio nō potest, vt supra dictum est. Sed damnati naturali affectu diligunt Deum, quantum ad effectus naturæ. Habebunt tamen eū odio quantum ad effectus iustitiæ per quā punientur. Ad quartum dicendum ꝙ post diem iudicii tam boni quàm mali erunt in vltimo termino constituti, vnde nec merebuntur, nec demerebuntur, cum hoc ptineat ad motum in terminum. Tñ ante diē iudicii angeli boni vel mali possunt mereri, respectu pręmii accidentalis, quod eis debetur, ex his quęcirca hoies agunt, quia quātum ad hoc, sunt quodāmo do viatores, non autem respectu præmii essentialis, quod iam sunt consequuti. Nō autem est simile de animabus ad quas non pertinet viatores in bonum vel in malum exercere.

Prīa pę. q. 85. art. 3. ad tertiū. 4. cō. c. 93

Op. 3. c. 176.

Articulus secundus.

AD secundum sic proceditur, & videtur quòd damnati non omnino post diem iudicii erunt in tenebris: Recordantur.n. damnati eorum quę in hoc mūdo gesserunt, alias remorsum conscientiæ non haberēt. ergo eadem ratione, & eorum quæ in hoc mundo scierunt. sed multi damnati fuerunt in hoc mūdo magna luce scientiæ præditi. ergo penitus non erunt in tenebris. Præterea. Nullus potest habere odio id de quo non cogitat. sed dānati habebunt odio Deū, vt in litera dicitur. ergo de eo cogitabunt, & sic non totaliter in tenebris erunt. Pręterea. Quod ad afflictionē pertinet, damnatis post diem iudicii nō auferetur. sed videre gloriam bonorum affligit damnatos, propter inuidiam. ergo etiam post diem iudicii gloriam beatorum videbunt, & sic nō erunt totaliter in tenebris. Pręterea. Damnati igne punientur. sed ignis naturaliter est lucidus. ergo non totaliter erunt in tenebris. Sed contra est quod dicitur Matth. 22. Proiicite eū in tenebras exteriores. Pręterea. Pęna damnatorum contrariatur glorię electorum. sed electi erunt in plena luce. ergo & dānati erunt in plenis tenebris. Respon. Dicendum ꝙ in inferno erunt duplices tenebræ, corporales, & spirituales, quæ dicuntur exteriores, quia extra participationem verę lucis erunt: Dicit enim Grego. 9. mora. ꝙ damnatis, ignis quātum ad aliquid lucebit, & quātum ad aliquid non lucebit. Non lucebit ad cōsolationem, sed lucebit ad afflictionē, inquātum

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 3. quæstiun. 3.

inquantum videbunt suos sequaces, qui amore eorum deliquerunt, secum torqueri. Et similiter dicendum est de spiritualibus tenebris, quia non erit in eis aliqua cognitio vel consideratio quæ possit eos delectare, sed solũmodo quæ potest affligere. Ad primum ergo dicendum ꝙ damnati recordabuntur eorum quæ scierunt, vt magis torqueantur, vel inquantũ cõtra scientiam egerunt, vel inquantum scientia eorum remanet imperfecta, & pœnis impedita. Ad secundum dicendum ꝙ de Deo impii non cogitabunt, secundum ꝙ est totius bonitatis principium, quia hoc eos delectaret. Considerabunt tamen eum vt iudicem eos punientem, & ex hoc torquebuntur. Ad tertium dicendum ꝙ ante diem iudicii animæ damnatorum videbunt bonos, cognoscentes eos esse in gloria inæstimabili, quãuis ipsam gloriam non comprehendant. Sed post resurrectionem nec ipsos bonos videbunt, & ex hoc eorum pœna non minuetur, sed augebitur: Cognoscent enim eos esse pro certo in gloria, quod sufficit ad tormentum, sed scient se eorum visione reputatos indignos, quod pertinet ad tormenti augmentum. Ad quartum dicendum ꝙ ignis dãnatorum tenebrosus erit, habens ardorem sine luce. Sed tamen sub quadam vmbrositate lucebit tantum, ꝙ videre poterunt qd eos cõtristet, vt ex authoritate Gregorii dictum est.

Articulus tertius.

In alio script. vt hic. q. 1. ar. 1. p.p.q.89. ar.8. o.

AD tertium sic proceditur, & videtur ꝙ animæ dãnatorum ante iudicium cognoscant ea quę in hoc mundo aguntur. Animæ.n. damnatorum nõ habent nisi cognitionẽ intellectiuam, cum actibus sensitiuarũ potentiarum careant. sed distantia localis nihil operatur ad cognitionem intellectiuam. ergo animę damnatorũ possunt scire ea quæ hic aguntur. Præterea. Plus distant sancti a damnatis, q̃ in hoc mundo viuẽtes. sed dãnati vident sanctos ante diem iudicii, vt in litera dicitur. ergo multomagis vident ea quæ in hoc mundo aguntur. Præterea. Diues, de quo legitur Luc. 16. in inferno dãnatus erat, & tamen ipse sciebat quid circa suos ageretur, vt ibidem patet. ergo dãnati sciunt ea quæ in hoc mundo aguntur. Sed contra est quod Aug. dicit in libro de cura pro mortuis agẽda. Ibi defunctorum animæ sunt, vbi ea quæ hic fiunt omnino scire non pñt. Præterea. Iob. 14. dicitur de ipsis. Siue nobiles fuerint filii eius, siue ignobiles non intelligent. Quod exponẽs Grego. dicit in. 12. mora. Sicut.n. ii q adhuc viuentes sunt, mortuorum animæ quo loco habeantur ignorant, ita mortui, vita in carne viuentium post eos, qualr disponatur nesciunt. Respon. Dicendum ꝙ animæ dãnatorum nesciunt quæ hic aguntur, nisi ad eorum pœnam cognoscere pmittantur, vel per dęmones, vel per animas damnatorũ illuc descendẽtes. Causa autem ignorantiæ est distantia loci, secundum eos qui dicunt ꝙ animæ separatæ cognoscunt a sensibilibus accipiendo. Sed secundum aliorũ opinionẽ, hoc est propter hoc ꝙ impediuntur ex afflictione pœnarũ quibus absorbẽtur, Vl' quia cum cognoscant per influxionem superioris luminis, ad illa cognoscenda illuminantur quæ ad vitam in qua degunt pertinent, non ad alia. Et hoc est qd Grego. dicit in prædicto loco, cãm ignorantiæ prędictæ assignans in. 12. mora. Mortui, vita in carne viuẽtiũ post eos, qualr disponantur nesciunt, qa

vita spiritus longe est a vita carnis, Et sic, sicut corporea atque incorporea differsa sunt genere, ita etiam distincta cognitione. Ad primum ergo dicendum quod quamuis nō impediat distantia localis, impediuntur tamen aliunde, vt dictum est. Ad secundum dicendum quod ad hoc eis ostēduntur beati vt magis torqueantur, & praeterea ipsi etiam sunt a corpore separati, vnde causa Grego. cessat. Ad tertium dicendum quod diues hoc dicebat p coniecturam, quia fratres suos viuētes reliquerat, & ad inferos descendisse non cognoscebat.

In alio script. vt hic. q. 2. ar. 4. o. & lit. ad q̄r. op. 3. c. 239. psal. 36. co. 24 psal. 51. co. 5.

Articulus quartus.

AD quartum sic proceditur, & videtur quod sancti non videant poenas damnatorum, vel reproborum. Ad perfectionem enim operationis aliquid facit nobilitas obiecti. sed miseria damnatorum est maximae indignitatis. ergo deturparetur visio beatorum si poenas damnatorum viderent. Praeterea. Ex charitate contingit quod poenis alienis visis condolemus. sed sancti habebunt maximam charitatē. ergo si poenas damnatorū viderent, aliquis dolor in eis esset, qd est impossibile. Prętere. Si viderent pęnas damnatorum, aut visione spirituali, aut corporali viderent. Non spirituali, quia per eam nō egrediuntur, sed magis ingrediuntur, cum dicatur Isa. vltimo. Egredientur, & videbunt cadauera impiorum &c. Visione autem corporali pęnas omnes dānatorum videre nō possunt, cum pręter pęnam ignis alias pęnas patiatur, & pręcipue vermem conscientię qui est poena spiritualis. ergo beati non videbunt poenas damnatorum. Sed contra est quod dicitur Isa. vltimo. Egredietur, & videbunt cadauera impiorum. Pręterea. Nihil electis subtrahi debet quod ad eorum iocunditatem pertineat. sed visio poenę damnatorum affert electis iocunditatem, vt dicitur in Psal. 57. Letabitur iustus cum viderit vindictam. ergo talis visio non est eis subtrahenda. Respō. Dicendum quod beati in maxima Dei reuerentia cōstituti sūt, & idoportet vt cognoscant omnia quae ad reuerētiā Dei ptinent; Et ideo sicut cognoscent effectus naturae, in quibus Dei potentia manifestatur, & reuereretur Dei iustitiam: ita oportet quod dānatorū videant pęnas, in quibus tū Dei omnipotentia, tum illius iustitia manifestatur, & ex quarum comparatione clarior apparet Dei misericordia, quam illis exhibuit. Ad primum ergo dicendum quod licet cognitio nobilium ex hoc ipso habeat quādam nobilitatē, vilitas tamē cognoscibilium ignobilitatem cognitionis non facit, quia cognoscibilia sunt spiritualiter in cognoscente: Vnde Deus omnia bona, & mala cognoscit. Ad secundum dicendum quod hic possumus cōpati miseriis aliorum ex caritate, q̄diu homines a miseria liberari possunt. Sed quando iā per diuinam iustitiam erunt in miseria confirmati, non erit ex charitate compatiendum miseriae, sed congaudendum iustitiae diuinę. Ad tertium dicendum quod in dānatis, nō solum erit pęna corporalis ignis, sed etiam alię, quod patet ex hoc quod omnium elemētorum impuritates in infernum intrudētur ad pęnam dānatorum; Nec tamen successio poenarum contrariarum, vt ignis, & aquae, aliquod eis refrigerium praestabit, quia his poenis natura non permutabitur, sed solum sensus affligetur, vt supra dictum est. Vermis tamen ille non erit corporalis, cum nullum animal brutum post innouationem mundi remaneat, vt supra

quol. 8. artic. 16. ad pri. op. 3. c. 239.

pra